

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

ΤΑ

ΣΩΖΟΜΕΝΑ ΑΣΚΗΤΙΚΑ

ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΝΤΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΑΛΟΥΓΜΕΝΗΝ ΚΑΘΑΡΑΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ

ΠΑΡΑ
ΤΟΥ ΟΣΙΩΤΑΤΟΥ ΙΕΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΙΝΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΑΓΓ. ΚΑΝΔΙΩΤΟΥ και ΖΑΝΗ ΓΡΥΠΑΡΗ.
(Οδός Χαροκόπειος πλατείας σης. Άρθ. 14),

871.

ΒΙΟΣ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

Ο οσιος πατήρ ἡμῶν Ἰσαάκ, ὁ μέγας καὶ θαυμαστὸς τὴν ἀρετὴν, ὁ οὐρανοπολίτης οὗτος ἄνθρωπος καὶ ἐπίγειος ἀγγελος, ὁ τοῦ θαυμασίου ἔκεινου Ἀβραὰμ ὅχι υἱός, ἀλλὰ γνήσιος ἀπόγονος, ὑπῆρχε τὸ μὲν γένος Σύρος, ἐγεννήθη δὲ κατά τινας μὲν εἰς τὴν Νιγεύνι πόλιν τῆς Μεσοποταμίας, κατ’ ἄλλους δὲ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τινα κομόπολιν ὅχι μακρὰν τῆς Ἐδέσσης πόλεως τῆς Συρίας. Ποῖοι δέ τινες ὑπῆρξαν οἱ γονεῖς τούτου τοῦ μακαρίου πατρός, καὶ ὅποιας καταστάσεως ἄνθρωποι ἦσαν, καὶ πῶς ὥνος μάζοντο, εἴναι ἀδηλον· γνωρίζομεν ὅμως, ὅτι ὁ θεῖος οὗτος πατήρ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀπαρνησάμενος τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ εἰς κοινότιόν τι τῶν μερῶν ἔκεινων, τοῦ ἀγίου μάρτυρος Ματθαίου καλούμενον, ὃπου καὶ ἄλλοι πολλοὶ τότε ἐζήσουν τὴν ἐν σώματι ἀγγελικὴν πολιτείαν. Ἐκεῖ λοιπὸν ἀφοῦ ἐνέδύθη τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα καὶ τὸν τρόπον καὶ τὸν βίον, καὶ ἐγυμνάσθη εἰς τε τοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνας καὶ πόνους, καὶ ἐκορέσθη ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, δι’ ἣς ἐφ’ ἕκανδον κατεκοίμησε τὰ ἀτακτα τῆς σαρκὸς πάθη, καὶ τὴν σάρκα καθυπέταξε τῷ πνεύματι, ἐπειθύμησε τὴν στερεὰν τῆς βαθυτέρας θεωρίας τοῦ πνεύματος τροφήν. Καὶ δὴ ἀπογωρήσας ἑαυτὸν τοῦ ῥηθέντος κοινοβίου καὶ ὅλης ἔκεινης

ιερᾶς ἀδελφότητος, καὶ δρομαίως ἐλθὼν ὡς διψῶσα ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων εἰς ἑρημικὸν τόπον μαχρὰν τοῦ κόσμου καὶ τῆς συναναστροφῆς τῶν πολλῶν, κατώκησεν ἐντὸς μεμονωμένου κελλίου, μόνος μόνω τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἑαυτοῦ πνεύματι ἐπασχολούμενος.

Οὐ δὲ αὐτάδελφος αὐτοῦ μετ' οὗ πολὺ ἀναλαβὼν τὴν ἥγουμενίαν τοῦ κοινού, ἔγραφεν ἐπανειλημμένος πρὸς αὐτόν, παρακαλῶν καὶ δεόμενος αὐτοῦ, σπως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ μετάνοιαν· ἀλλ' ὁ Θεῖος Ἰσαὰκ γλυκανθεὶς τῇ γλυκύτητι τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς μελέτης τῶν θείων ἐννοιῶν καὶ τῆς νοερᾶς προσευχῆς, παντελῶς δὲν προσέσχεν εἰς τὰς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παρακλήσεις, οὐδὲ συγκατετέθη ν' ἀφῆσῃ τὸ τῆς ἡσυχίας ἀμέριμνον καὶ ἀτάραχον· καὶ δῆμως ὅπερ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσιν αἱ προτροπαὶ καὶ αἱ παρακλήσεις τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ πρότερον, τοῦτο θεία ἀποκάλυψις ἵσχυσε νὰ τελέσῃ ὑστερον, ητὶς προσεκάλεσεν αὐτὸν ἄνωθεν ἐπὶ τὴν ἀρχιερατικὴν ἐπιστασίαν τῆς τῶν Νινευἴτῶν ἐκκλησίας· καὶ ἐννὶ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐφάνη παρήκοος πρότερον, ὑστερον δῆμως εἰς τὴν θείαν φωνὴν ὑπέκυψε τὸν αὐχένα μετὰ ταπεινώσεως. Ἀφίνει λοιπὸν ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος τὴν ἔρημον καὶ ἡσυχίαν ὁ φιλέρημος καὶ φιλήσυχος Ἰσαὰκ, καὶ τῆς μεγαλουπόλεως Νινευῆ προχειρίζεται ἐπίσκοπος. Δέν τοι ἔπειτε βέβαια ὁ λύχνος γὰ τοῦρίσκηται ὑπὸ τὸν ἑρημικὸν μόδιον κεχρυμμένος, ἀλλὰ γὰ τεθῆ ἐπὶ τὴν ποιμαντικὴν λυχνίαν, ἵνα διαιυγάσῃ καὶ εἰς τοὺς μαχρὰν τῆς ἑρήμου εύρισκομένους τῆς διδασκαλίας καὶ ἀρετῆς τὸ φῶς· ἀλλὰ τοῦτο πολλὰ ὀλίγον ὑγρεχησε, καὶ τοσοῦτον, ὥστε μόλις ἀνέτειλε καὶ ἐφάνη τὸ φῶς εἰς τὸν ὄρεζοντα τῆς ἐκκλησίας, καὶ πάραυτα πάλιν ἔδυσε καὶ ἐκρύβη· καθότι δὲ σιος οὕτος πατήρ ἐπαθεν, ὅ, τι καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος δὲ θεολόγος, ὅστις ἀμα ἐψηφίσθη ἐπίσκοπος Σασίμων, εὐθὺς ἀνεγάρησεν ἐκείθεν. Αἵτιον δὲ τῆς ἀμέσως ἐκ τῆς

κής θέσεως ἀναγωρήσεως τοῦ πατρὸς Ἰσαὰκ ὑπῆρξε τὸ ἐξῆς περιστατικόν.

Καὶ ἦν ἡμέραν ἔχειροτονήθη ὁ ὄσιος, καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν οἶκημα, παρέστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ δύο τῶν χριστιανῶν, ὁ μὲν εἰς δανειστής, ὁ δὲ ἔτερος ὀφειλέτης· καὶ ὁ μὲν δανειστής ἀπῆτει τὸ δάνειον, ὁ δὲ ὀφειλέτης ὠμολόγει μὲν τὸ χρέος, μὴ ἔχων δὲ πρὸς τὸ παρόν, ἐζήτει τινῶν ἡμερῶν προθεσμίαν· ἀλλ’ ὁ ἀσπλαγχνος ἐκεῖνος δανειστής, ἐὰν δὲν μοὶ ἀποδῷσῃ, εἶπε, σήμερον οὗτος τὸ δάνειον, ἐγὼ ἐξάπαντος παραδίδω τοῦτον εἰς τὸν κριτήν. Ὁ δὲ ὄσιος πατὴρ Ἰσαὰκ λέγει πρὸς αὐτόν, τέκνον, ἐὰν διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ εὐαγγελίου ὀφείλεις καὶ τὰ διὰ τῆς βίας παρὰ σοῦ ἀφαιρεθέντα πράγματα νὰ μὴ ζητήσεις, πόσῳ μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ ὑπομένῃς δι’ ὀλίγας ἡμέρας τοῦτον, δοστις σὲ παρακαλεῖ; ὁ δὲ ἀνελεήμων ἐκεῖνος δανειστής, ἀφεις, πάτερ, ἥδη τὸ εὐαγγέλιον, εἰπὼν αὐθαδῶς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ὄσιος Ἰσαὰκ, εἶπε καθ’ ἑαυτόν· ἐὰν οὗτοι δὲν ὑπακούωσιν εἰς τὰ προστάγματα τοῦ Ἱεροῦ εὐαγγελίου, τί λοιπὸν ἐγὼ ἥλθον φῦδε νὰ πράξω; ταῦτα εἰπών, εὐθὺς ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ κελλίον, δῆπου μέχρι θανάτου ἀνδρείως καὶ καρτερικῶς ἐπέμεινεν.

Οποίους δὲ ἀγῶνας ἀνέλαβεν ὁ μακάριος οὗτος πατὴρ κατὰ τῶν δαιμόνων καὶ τῆς σαρκός, καὶ ὅποιός τις ὑπῆρξε τήν τε πρακτικὴν καὶ θεωρητικὴν ἀρετήν, καὶ εἰς πόσην ψυχῆς τελειότητα ἔφθασε, καὶ ὅποιων χαρισμάτων ἡξιώθη παρὰ Θεοῦ, ἵτις ζῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ταῦτα πάντα εἶναι περιττὸν νὰ διηγηθῇ τις· καθόσον εὐκόλως ἐνγοοῦνται ἐκ τῶν ἴδιων αὐτοῦ λόγων, οὓς περιέχει· ἢ παροῦσα βίβλος· ἐξ ὧν γίνεται φανερόν, δῆτα ἔγραψεν ὁ Θεῖος οὗτος πατὴρ, πρῶτον κατώρθωσε ταῦτα δίδιος· διότι εἰς μὲν τὸν εἰκοστὸν ἕκτον λόγον αὐτοῦ λέγει, «ἐν πολλῷ καιρῷ πειραζόμενος ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς, καὶ ἑαυτῷ δοκιμάσας ἐν τοῖς δυσὶ τρόποις τούτοις πολ-

18.

κις, καὶ δεξάμενος ἐκ τοῦ ἐναντίου πληγὰς ἀναριθμήτους, καὶ ἀξιωθεὶς μεγάλων ἀντιλήψεων χρυπτῶς, ἐκομισάμην ἔχυτῷ πεῖραν ἐκ τῶν μακρῶν χρόνων τῷν ἑτῶν, καὶ ἐν δοκιμασίᾳ καὶ Θεοῦ χάριτι ταῦτα ἐμαθον·» εἰς δὲ τὸν δέκατον πέμπτον λόγον λέγει, «ταῦτα ἔγραψα πρὸς ἀνάμνησιν ἐμήν, καὶ παντὸς ἐντυγχάνοντος τῷδε τῷ συγγράμματι, καθὼς κατείληφα ἀπό τε τῆς θεωρίας τῶν γραφῶν, καὶ τῶν ἀληθινῶν στομάτων, καὶ μικρὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς πείρας·» ἀλλὰ καὶ δῆστις χάριτος ἡξιώθη παρὰ Θεοῦ μὴ δυνηθεὶς νὰ παρασιωπήσῃ, καὶ εἰς πολλοὺς μὲν ἄλλους λόγους ἀμυδρῶς, μάλιστα δὲ εἰς τὸν τριακοστὸν ὅγδοον φανερῶς διακηρύττει λέγων, «πολλάκις ὅτε ταῦτα ἔγραφον, ὑπολείποντό μου οἱ δάκτυλοι ἐπὶ τὸν χάρτην, καὶ οὐκ' ὑπέφερον κατέναντι τῆς ἥδονῆς, τῆς ἐμπιπτούσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου, καὶ τὰς αἰσθήσεις κατασιγχάζουσῆς.» Οὐχ' ἦττον καὶ κατὰ τοῦτο πρέπει νὰ θαυμάσῃ τις τὴν ἀρετὴν τοῦ θείου πατρός, ὅτι ἐνῷ εὑρίσκετο μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, κατεφλέγετο ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, καθὼς ὁ ἴδιος περὶ ἑαυτοῦ διαιμαρτυρόμενος, εἰς τὸν αὐτὸν λόγον λέγει, «διότι γέγονα μωρός, οὐχ' ὑποκένω φυλάξαι τὸ μυστήριον ἐν σιωπῇ, ἀλλὰ γίνομαι ἀφρων διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἡ ἀληθινή, ἡτις οὐ δύναται ὑπομῆναι ἐν τινι μυστηρίῳ ἐκ τῶν ἀγαπῶντων αὐτῆς.» Διὸ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ εὑρισκόμενος, ἐπότιζεν ἀφθόνως διὰ τοῦ ζωηροῦ νάματος τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν.

Ἐζη δὲ ὁ ἄγιος οὗτος, ἀρχομένης τῆς ἕβδόμης ἀπὸ κτίσεως κόσμου χιλιάδος, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τινος χωρίου τοῦ τριακοστοῦ τρίτου λόγου, ὅπου περὶ τῶν δαιμόνων λέγει οὕτως, «εἴς ἐναντίας γὰρ τούτων (τῶν δαιμόνων,) τῶν ἐχόντων ἐξαχισχιλίους χρόνους εἰσφέρεις ἑαυτὸν δογματίσαι·» ἐξ οὗ γίνεται δῆλον, ὅτι δταν τοῦτον τὸν λόγον ἔγραφεν, ὑπῆρχεν ἡδη τελειωμένον τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐξαχισχιλίο

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΗΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΛΟΓΟΣ Α'. Περὶ ἀποταγῆς καὶ μοναχικῆς πολιτείας σελ. 1.

ΛΟΓΟΣ Β'. Περὶ ἀπαρνήσεως κόσμου καὶ ἀποχῆς τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους παρέρησίας. σελ. 10.

ΛΟΓΟΣ Γ'. Περὶ ἀναγωρήσεως, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δει-
λιῶμεν καὶ νὰ φοβώμεθα, ἀλλὰ νὰ στηρίζωμεν τὴν
καρδίαν εἰς τὴν πρὸς Θεὸν πεποίθησιν, καὶ νὰ ἔχω-
μεν Θάρρος καὶ ἀδίστακτον πίστιν, ὡς ἔχοντες φρου-
ρὸν καὶ φύλακα τὸν Θεόν. σελ. 15.

ΛΟΓΟΣ Δ'. Περὶ τοῦ πόσου τοῦ κόσμου. σελ. 19.

ΛΟΓΟΣ Ε'. Περὶ τοῦ ἀπομακρύνεσθαι ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἐξ
δλῶν, ὅσα θολώνυμοι καὶ σκοτίζουσι τὸν γοῦν. σελ. 23.

ΛΟΓΟΣ Ζ'. Περὶ τῆς ὠφελείας τῆς προερχομένης ἐκ τῆς
ψυγῆς τοῦ κόσμου. σελ. 40.

ΛΟΓΟΣ Ζ'. Περὶ τάξεως καὶ καταστάσεως τῶν ἀρχαρίων,
καὶ ὅσα ἄλλα ἀνήκουσιν εἰς αὐτούς. σελ. 42.

ΛΟΓΟΣ Η'. Περὶ λεπτῆς τάξεως τῆς διακρίσεως σελ. 46.

ΛΟΓΟΣ Θ'. Περὶ τάξεως τῆς μοναχικῆς πολιτείας συντο-
μίζες τε καὶ διαφορᾶς καὶ πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ γεν-
νῶνται αἱ ἀρεταὶ ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. σελ. 52.

ΛΟΓΟΣ Ι'. Περὶ τοῦ διὰ τίνος τρόπου φυλάττεται τὸ κάλ-
λος τῆς μοναχικῆς πολιτείας, καὶ τίς εἶναι ὁ τρόπος
τῆς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ. σελ. 54.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'. Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ,
ὅστις ἐπτώχευσε γ ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐξ ἣ

εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, νὰ φοβηθῇ καὶ νὰ πάυσῃ πλέον ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ψυχράνη τὴν θέρμην αὐτοῦ, τὴν γεννωματένην ἀπὸ τὸν θεῖον πόθον καὶ τὴν ἔρευναν τῶν θείων μυστηρίων, ἀπὸ τὰ ὄποια αἰτια τοῦ φόδου αὐτοῦ συμβαίνει γὰ ταράτηται ὁ νοῦς διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν παθῶν. σελ. 57.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ'. Περὶ τοῦ πᾶς ὁφείλει νὰ κάθηται ὁ διακριτικὸς εἰς τὴν ἡσυχίαν. σελ. 59.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'. Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ὡφέλιμος εἰς τοὺς ἡσυχαστὰς ἡ ἀργία ἀπὸ τὰς φροντίδας, καὶ ἐπιζήμιος ἡ εἰσοδος καὶ ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ κελλίου αὐτῶν. σελ. 64.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ'. Περὶ ἀλλαγῆς καὶ τροπῆς, τῆς γινομένης εἰς τοὺς ὁδεύοντας τὴν ὁδὸν τῆς ἡσυχίας, ἥτις εἶναι ὡρισμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. σελ. 67.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'. Περὶ τῶν ἡσυχαστῶν, πότε ἀρχονται νὰ γνωρίζωσι, ποῦ ἔφθασαν διὰ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν κόπων, πλέοντες τὴν ἀπέραντον θάλασσαν τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς, καὶ πότε δύνανται νὰ ἐλπίσωσιν δλίγον, ὅτι οἱ κόποι αὐτῶν ἡροισταν γὰ δίδωσιν εἰς αὐτοὺς καρπούς. σελ. 68.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'. Περὶ τῶν τρόπων τῶν ἀρετῶν. σελ. 71.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'. Περὶ ἐρμηνείας τῶν τρόπων τῆς ἀρετῆς, καὶ ποία εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ διαφορὰ ἐκάστου. σελ. 74.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'. Περὶ τοῦ πόσον γίνεται τὸ μέτρον τῆς γνώσεως, καὶ τὰ μέτρα τὰ περὶ τῆς πίστεως. σελ. 78.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'. Περὶ πίστεως καὶ ταπεινοφροσύνης. σελ. 82.

ΛΟΓΟΣ Κ'. Περὶ τοῦ, πόσην τιμὴν ἔχει ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ πόσον ὁ βαθμὸς αὐτῆς εἶναι ἀνώτερος. σελ. 93.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'. Περὶ τοῦ ὑπὸ τίνος ὡφελεῖται ὁ ἀνθρωπὸς νὰ πλησιάσῃ διὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν· καὶ τίς εἶναι ἡ ἀληθῆς αἰτία, ἥτις πλησιάζει

εἰς αὐτὸν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ποία πάλιν
εἶναι ἡ αἰτία, ἡ φέρουσα τὸν ἀνθρωπὸν εἰς τὴν ταξί-
πείνωσιν. σελ. 100.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ'. Περὶ τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος· καὶ τίς
πρέπει νὰ ἐλπίλῃ εἰς τὸν Θεόν, καὶ τίς ὁ ἐλπίζων
ἀφρόνως καὶ ἀνοήτως. σελ. 106.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ'. Περὶ ἀγάπης Θεοῦ, καὶ ἀπαρνήσεως κόσμου,
καὶ τῆς εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀναπαύσεως. σελ. 110.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ'. Περὶ σημείων καὶ ἐνεργημάτων τῆς ἀγάπης
τοῦ Θεοῦ. σελ. 126.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ'. Περὶ ὑπομονῆς, ἣτις γίνεται διὰ τὴν ἀγάπην
τοῦ Θεοῦ, καὶ πῶς εὑρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν ἀγά-
ῆ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. σελ. 128.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'. Περὶ ἀδιακόπου νηστείας, καὶ τοῦ νὰ συνάγῃ
τις ἑαυτὸν εἰς ἔνα τόπον, καὶ πόσα καλὰ προέρχονται
ἐκ τούτου· καὶ ὅτι μετὰ γνώσεως καὶ διακρίσεως
ἔμαθε ταῦτα ὁ θεῖος πατήρ. σελ. 131.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'. Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος. σελ. 142.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ'. Περὶ ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν, καὶ περὶ διαφό-
ρων τρόπων αὐτῆς τῆς ἐργασίας. σελ. 145.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ'. Περὶ τῶν ὁδῶν, αἴτινες πλησιάζουσι τὸν ἄν-
θρωπὸν εἰς τὸν Θεόν, καὶ φανεροῦνται εἰς αὐτὸν διὰ
τῶν γλυκυτάτων ἔργων τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας·
καὶ ὅτι ὅσοι μετέρχονται ταύτην τὴν ἐργασίαν τρέ-
φονται διὰ μέλιτος εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς
αὐτῶν. σελ. 148.

ΛΟΓΟΣ Λ. Περὶ εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεόν, ἐνῷ ὑπάρχουσι
καὶ κεφαλαιώδεις κατηχήσεις. σελ. 153.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ'. Περὶ διαφορᾶς τῆς διακρίσεως, τῆς γινομένης
ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ περὶ ἔξουσίας τοῦ νοός· καὶ τίς ὁ
ὅρος τῆς προσευχῆς. σελ. 162.

ΛΟΓΟΣ ΛΒ'. Περὶ καθαρᾶς προσευχῆς σελ. 163.

ΛΟΓΟΣ ΑΓ'. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὐχῆς καὶ τῶν λοιπῶν
ἄτινα ἐξ ἀνάγκης ζητοῦνται περὶ τῆς διηγεοῦς ἐν-
θυμήσεως, καὶ διαφοροτρόπως ὡφελοῦσιν, ἐάν τις
μετὰ διακρίσεως ἀναγινώσκων φυλάττῃ αὐτά. σ. 172.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ'. Περὶ μετανοιῶν καὶ ἑτέρων λόγων, σελ. 178.

ΛΟΓΟΣ ΛΕ'. Περὶ τοῦ διὰ τί οἱ ἄνθρωποι, οἱ φρονοῦντες
σαρκικά, διὰ τῆς γνώσεως αὐτῶν βλέπουσιν εἰς πνευ-
ματικά τινα κατὰ τὴν παχύτητα τοῦ σώματος αὐ-
τῶν· καὶ πῶς δύναται νὰ ὑψωθῇ ἡ διάνοια ἀπὸ αὐ-
τήν· καὶ πότε, καὶ διὰ τίνος τρόπου εἶναι δυνατὸν νὰ
μένῃ ἡ διάνοια ἀνευ φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς γοε-
ρᾶς προσευχῆς. σελ. 188.

ΛΟΓΟΣ ΛΤ'. Περὶ τοῦ διὰ δὲν πρέπει ἀνευ ἀνάγκης νὰ ἐπι-
θυμῇ ἢ νὰ ζητῇ τις νὰ ἔχῃ φανερά τινα σημεῖα.
σελ. 192.

ΛΟΓΟΣ ΛΖ'. Περὶ τῶν ζώντων παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ διερχομέ-
νων πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν γνώσει
σελ. 196.

ΛΟΓΟΣ ΛΗ'. Περὶ τοῦ γνῶναι τις εἰς ποῖον μέτρον εὑρίσκε-
ται ἐκ τῶν κινουμένων εἰς αὐτὸν λογισμῶν. σελ. 199.

ΛΟΓΟΣ ΛΘ'. Περὶ τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως, ἣτις διὰ τῆς
προνοίας τοῦ Θεοῦ διεγέρεται εἰς ἡμᾶς πρὸς προ-
κοπὴν τῆς ψυχῆς εἰς τὰ πνευματικὰ ἔργα. σελ. 205.

ΛΟΓΟΣ Μ'. Περὶ δευτέρας ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου. σελ. 207.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ'. Περὶ ἔκουσίων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτιῶν, καὶ τῶν
ἔκ τινος αἰτίας γινομένων. σελ. 208.

ΛΟΓΟΣ ΜΒ'. Περὶ τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν
τῆς ἀμαρτίας, ὃπο τίγων αἰτιῶν συγίσταγται, καὶ
ὅπο τίνων παύονται. σελ. 213.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ'. Περὶ τοῦ διὰ πρέπει νὰ προφυλάσσηται τις ἐκ
τῶν χαύγων καὶ ἀμελῶν· καὶ διὰ τῆς συ

φῆς τούτων γίνεται τις χαῦνος καὶ ἀμελής, καὶ πληροῦται ἀπὸ παντὸς ἀκαθάρτου πάθους· καὶ ὅτι νὰ προφυλάσσηται τις ἀπὸ τῆς συναναστροφῆς τῶν νέων, ἵνα μὴ μολύνηται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ἀκαθάρτους λογισμούς. σελ. 216.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ'. Περὶ τῶν αἰσθήσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν. σελ. 225.

ΛΟΓΟΣ ΜΕ'. Περὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν σελ. 232.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ'. Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν πειρασμῶν· καὶ πόσην γλυκύτητα ἔχουσιν οἱ πειρασμοί, ὅταν ὑπομένωμεν αὐτούς διὰ τὸν Θεόν· καὶ περὶ βαθμῶν καὶ τάξεων. σελ. 235.

ΛΟΓΟΣ ΜΖ'. Περὶ τοῦ ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμούς, γίνεται φίλος τῆς ἀμαρτίας. σελ. 242.

ΛΟΓΟΣ ΜΗ'. Περὶ τοῦ διὰ ποίας αἰτίας ἀφίνει ὁ Θεὸς τοὺς πειρασμούς εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν. σελ. 244.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ'. Περὶ ἀληθοῦς γνώσεως, καὶ περὶ πειρασμῶν, καὶ περὶ θείας παραχωρήσεως. σελ. 247.

ΛΟΓΟΣ Ν'. Περὶ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ τοῦ προηγουμένου λόγου, καὶ περὶ προσευχῆς. σελ. 253.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ'. Περὶ τῶν διαφόρων τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ διαβόλου τοῦ γινομένου πρὸς τοὺς περιπατοῦντας εἰς τὴν στενὴν ὁδόν. σελ. 258.

ΛΟΓΟΣ ΝΒ'. Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου σελ. 260.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ'. Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου τῶν πολέμων τοῦ ἔχοροῦ πρὸς τοὺς δυνατούς καὶ ἀνδρείους σελ. 263.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ'. Περὶ τοῦ τετάρτου τρόπου τοῦ ἀγτιρρήτικου πολέμου τοῦ διαβόλου. σελ. 264.

ΛΟΓΟΣ ΝΕ'. Περὶ παθῶν. σελ. 268.

ΛΟΓΟΣ ΝΤ'. Περὶ τοῦ ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν

χώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν νὰ ἔγαιαι δεκτικὴ τῶν παῖδεων, καὶ περὶ ἀσκητικῆς ἐργασίας. σελ. 273.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ'. Περὶ τῆς ἀλλοιώσεως, τῆς γινομένης κατὰ πάντα καιρὸν εἰς τὴν ψυχήν σελ. 287.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ'. Περὶ τῆς βλάβης τοῦ μωροῦ ζήλου, τοῦ νομιζομένου ως θείου· καὶ περὶ τῆς βοηθείας, τῆς προερχομένης ἐκ τῆς πραστητος καὶ ἀλλων τρόπων. σελ. 290.

ΛΟΓΟΣ ΝΘ'. Περὶ τῶν πολλῶν ἀλλοιώσεων, αἵτινες συμβαίνουσιν εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ δοκιμάζονται διὰ τῆς εὐχῆς. σελ. 300.

ΛΟΓΟΣ Ξ'. Περὶ πονηρῶν λογισμῶν, οἵτινες συμβαίνουσιν εἰς ἡμᾶς χωρὶς νὰ θέλωμεν. σελ. 301.

ΛΟΓΟΣ ΞΑ'. Περὶ τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ νῆψις, ἡ ἔσω ἐν τῇ ψυχῇ γινομένη κρυπτῶς· καὶ πόθεν εἰσέρχεται ὁ ὑπνος καὶ ἡ ψυχρότης εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ σθένεται τὴν ἀγίαν θέρμην ἀπὸ τὴν ψυχήν, καὶ ἀπονεκρώνεται εἰς τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν. σελ. 307.

ΛΟΓΟΣ ΞΒ'. Περὶ τῶν τριῶν τρόπων τῆς γνώσεως, καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν· καὶ περὶ πίστεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ μυστικοῦ πλούτου, ὅστις ὑπάρχει κεκρυμμένος εἰς αὐτήν· καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου τούτου κατὰ τοὺς τρόπους τῆς ἀπλότητος τῆς πίστεως αὐτῆς. σελ. 311.

ΛΟΓΟΣ ΞΓ'. Περὶ τῆς πρώτης τάξεως τῆς γνώσεως σελ. 319.

ΛΟΓΟΣ ΞΔ'. Περὶ τῆς τάξεως τῆς δευτέρας γνώσεως σ. 322.

ΛΟΓΟΣ ΞΕ'. Περὶ τῆς τάξεως τῆς τρίτης γνώσεως, ἣτις εἶναι τάξις τῆς τελειότητος. σελ. 323.

ΛΟΓΟΣ ΞΤ'. Περὶ ἄλλων τρόπων καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς τῆς γνώσεως. σελ. 327.

ΛΟΓΟΣ ΞΖ'. Περὶ ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ἣτις ζητεῖ τὴν βαθεῖαν θεωρίαν, ἵνα βιοτισθῇ εἰς αὐ

ἀπαλλαγῇ ἐκ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν, οἵτινες ἔρχονται ἐξ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν πραγμάτων. σελ. 328.

ΛΟΓΟΣ ΞΗ'. Περὶ φυλακῆς τῆς καρδίας, καὶ θεωρίας λεπτοτέρας σελ. 332.

ΛΟΓΟΣ ΞΘ'. Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων, καὶ τίς ἡ χρεία ἔκάστης τούτων σελ. 334.

ΛΟΓΟΣ Ο'. Περὶ τῶν λόγων τῆς θείας γραφῆς, οἵτινες ἔρεθιζουσι πρὸς μετάνοιαν. σελ. 339.

ΛΟΓΟΣ ΟΑ'. Περὶ ἐκείνων διὰ τῶν ὁποίων δύναται τις νῦν ἀποκτήσῃ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν κρυπτῶν νοημάτων μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ἔξω πολιτείας. σελ. 342.

ΛΟΓΟΣ ΟΒ'. "Οστις περιέχει ὑποθέσεις ὡφελίμους καὶ πεπληρωμένας τῆς σοφίας τοῦ ἀγίου Πνεύμ. σελ. 347.

ΛΟΓΟΣ ΟΓ'. Περιέχων συμβουλὰς πλήρεις ὡφελείας. σ. 351.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ'. Περὶ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς παραβολῆς, ητίς γίνεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Κυριακῆς καὶ τοῦ σαββάτου. σελ. 362.

ΛΟΓΟΣ ΟΕ'. Περὶ διηγήσεως ἀγίων ἀνδρῶν, καὶ περὶ τῆς θαυμαστῆς αὐτῶν διαγωγῆς. σελ. 365.

ΛΟΓΟΣ ΟΤ'. Περὶ τοῦ παλαιοῦ γέροντος. σελ. 367.

ΛΟΓΟΣ ΟΖ'. Περὶ ἄλλου τινὸς γέροντος. σελ. 369.

ΛΟΓΟΣ ΟΗ'. Περὶ ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ τινος. σελ. 371.

ΛΟΓΟΣ ΟΘ'. Περὶ μέμψεως ἀδελφοῦ τινος. σελ. 373.

ΛΟΓΟΣ Η'. Περιέχων ἀναγκαιότατον καὶ κατὰ πολλὰ χρήσιμον ὄπόμνημα δι᾽ ἔκαστον μοναχόν. σελ. 378.

ΛΟΓΟΣ ΗΑ'. Περὶ διαφορᾶς τῶν ἀρετῶν, καὶ περὶ πελειός τητος παντὸς δρόμου τῆς ἀρετῆς. σελ. 380.

ΛΟΓΟΣ ΗΒ'. Περὶ τοῦ ὅτι ἀκόπως εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, ἐὰν ἡσυχάσῃ ἀπό τε τοῦ κόσμου καὶ τῶν βιωτικῶν φροντίδων. σελ. 389.

ΛΟΓΟΣ ΗΓ'. Περὶ ψυχῆς καὶ παθῶν καὶ καθαρί-

τὸς νοός, κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν. σελ. 392.

ΛΟΓΟΣ ΠΔ'. Περὶ τῆς θέας τῆς φύσεως τῶν ἀσωμάτων,
κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν σελ. 398.

ΛΟΓΟΣ ΠΕ'. Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ
ἀπόκρισιν. σελ. 403.

ΛΟΓΟΣ ΠΤ'. Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων, κατ' ἐρώτησιν καὶ
ἀπόκρισιν. σελ. 434.

ΕΠΙΣΓΟΛΗ Α'. Τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρός τινα ἀδελφόν,
ὅστις ἡγάπα τὴν ἡσυχίαν. σελ. 440.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β'. Πρὸς τὸν φυσικὸν καὶ πνευματικὸν αὐτοῦ
ἀδελφόν, ὅστις παρεκάλει καὶ προέτρεπεν αὐτὸν διὰ
γραμμάτων, ὅπως ἀπέλθῃ πρὸς αὐτόν, εὑρισκόμενον
εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐπιθυμοῦντα νὰ ἴδῃ αὐτόν. σ. 445.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'. Τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρός τινα ἀγαπητὸν
αὐτοῦ, διδάσκει ἐν αὐτῇ τὰ τῆς ἡσυχίας μυστή-
ρια. σελ. 446.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ'. Πρὸς τὸν ἀδελφὸν Σιμεῶνα τὸν ἀπὸ Καισα-
ρείας. σελ. 452.

200 1894 Ηλιός 16 εργάσια Ιριδούρη
επί γένους Εριζών Ηλιός Γιαννίδης Καραϊτζής
Ο Πατέρας του Αρβιούρ ήταν αρχαιοχορδόν
Ζωγράφος Μαρκαλίδης Τον

1 Μαρτίου αρβιούρ την Ανατολήν Τον

είχε γεννήθη Τον 1852 μετα την Σαρρούρη που
εγνωμόδως Τον 1880 Ήλιός ο 15 —

Τον 1884 γίνεται 22 γεννήδης ο Λόφος Νικολαΐας
Πατέρας του ήταν ο Ζεύς ή ο πατέρας της Λαογείας
Οικιας ή ο πατέρας της Σαρρούρης τον 1885
— Αρβιούρ ή Λόφος Νικολαΐας ή η 30 ημέρα

Τον 1886 ο πατέρας ήταν αυτήν —

Τον 1886 Σαρρούρης 12 γεννήδης νορβαστής
ή λατάνης ή η 10 είχε την θεά Ήλιαντην ο πατέρας

Τον 1888 Μαίος 2 ο αρβιούρος νορβαστής —

Τον 1888 Σαρρούρης 14 γεννήδης ο Λόφος Καλαύνης
ο πατέρας της ήταν ο Θραύς — " " "

Τον 1891 Ιούνιος 10 γεννήδης ο Λόφος Πριγκίπης Τιμόθεος
ή η 10 ουρά της ή η 10 ημέρα — " " "

Τον 1893 γίνεται ο πατέρας Αρβιούρος γεννήδης ο Λόφος
ή η 1 ημέρα της ημέρας — " " "

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΑΒΒΑ ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ
ΛΟΓΟΙ ΑΣΚΗΤΙΚΟΙ

ΛΟΓΟΣ Α'.

Περὶ ἀποταγῆς καὶ μοναχικῆς πολιτείας (α).

Ο ΦΟΒΟΣ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς, ὁ ὅποῖς φόβος,
ὡς λέγουσι, γεννᾶται ἀπὸ τὴν πίστιν, καὶ σπείρεται εἰς τὴν
καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, διὰν δὲ νοῦς αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀπογιωρισθῇ
ἀπὸ τὸν περιεπασμὸν τοῦ κόσμου, καὶ συνάξῃ τοὺς συλλογι-
σμοὺς αὐτοῦ, τοὺς περιπλανωμένους τῇσε κάκεῖσε, καταγί-
νηται εἰς τὴν μελέτην τῆς μεταλούσις ἀποκαταστάσεως τῆς
ψυχῆς. Διὰ νὰ βάλῃ τις θεμέλιον τῆς ἀρετῆς, δὲν εἶναι ἄλλο
καλλίτερον, παρὰ τοῦ νῦν ἀπομακρυθῆ ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ
κόσμου, καὶ νὰ διαμείνῃ εἰς τὸν νόμον τοῦ φωτός, διστις εἶναι
αἱ εὐθεῖαι καὶ ἀγίαι εὐαγγελικαὶ ἐντολαί, τὰς ὅποιας δὲ ψηλ-
μῳδὸς Δαβὶδ ἐν πνεύματι ἀγίῳ ἐτίμανε καὶ ἐπωνύμασε. Μό-
λις εὑρίσκηται ἀνθρωπος, δυνάμενος νὰ δέχηται ἀνευ ψυχικῆς
βλάβης τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου, καὶ ποσῶς ἴσως δὲν εὑρίσκε-

(α) Ὁ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου εὑρίσκομενος λόγος περὶ σιωπῆς
καὶ θουχίας παρελέθθη ἀιότι ἐκτὸς ὅτι δὲν εἶναι ἔργον τοῦ ὁσίου πατρὸς
Ἴσαάκ, ὑπάρχει καὶ κατ' ὅλα πατεῖται ὡδῆς κατὰ τὸν ἑσδύμον. Θεοτόκῳ

ται τοιοῦτος, κανὶ ισάγγελος ἥθελεν εἶσθαι κατὰ τοὺς τρόπους τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ. (καὶ τοῦτο συμβαίνει, διότι τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου ταχέως διαδέχεται ἡ ἀτιμία.)

Ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐναρέτου ζωῆς εἶναι, τοῦ νὰ καταγίνηται πάντοτε ὁ νοῦς εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων λόγων, καὶ νὰ ἔξασκηται εἰς τὴν πτωχείαν. διότι ὅταν ὁ νοῦς ποτίζηται ἐξ ἔκεινων, συνεργεῖ εἰς τὴν τελείωσιν ταύτης, ἥγουν ὅταν ὁ νοῦς ποτίζηται ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, σοὶ βοηθεῖ εἰς τὴν κατόρθωσιν τῆς πτωχείας· ἡ δὲ κατόρθωσις τῆς πτωχείας σοὶ δίδει εὔκαιρίαν εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων λόγων· ἡ δὲ βοήθεια τῶν δύο τούτων σὲ ἀνεβίβει ταχέως εἰς τὴν τελειότητα τῶν ἀρετῶν. Δὲν δύναται τις νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον· ἀπομάκρυνσιν δὲ τοῦ κόσμου λέγω, ὅχι τὸ ν' ἀναγωρήσῃ τις σωματικῶς, ἀλλὰ τὸ ν' ἀπομακρυνθῇ παντελῶς ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Αὕτη δὲ εἶναι ἀρετή, τὸ ν' ἀδιαφορῇ ὁ νοῦς περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου· διότι δὲν δύναται ποτε νὰ ἡσυχάσῃ ἡ καρδία, καὶ νὰ ἔγαι αφάνταστος, ἐν ὅσῳ αἱ σωματικαὶ αἰσθήσεις ἐπασχολοῦνται εἰς τινὰ πράγματα, οὐδὲ τὰ σωματικὰ πάθη ἔξαφανίζονται, οὐδὲ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ παύουσιν ἄνευ τῆς ἐρήμου. Μέχρις ὅτου ἡ ψυχὴ δὲν ἥθελεν ἀποκτήσει τὴν μέθην τῆς πρὸς τὸν Θεόν ἀγάπης, καὶ αἰσθανθῇ τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως αὐτῆς, οὔτε τὴν ἀσθένειαν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων δύναται νὰ θεραπεύσῃ, οὔτε τὴν ὕλην τῶν δρατῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου ἡμπορεῖ ὅλαις δυνάμεις νὰ καταφρονήσῃ, ἡ ὁποία ὕλη εἶναι μέγα ἐμπόδιον τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν, καὶ ὁ καρπὸς τῶν δύο τούτων εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἀπαλλαγή· ἐπειδὴ ἄνευ τῆς πρώτης, ἥγουν τῆς μέθης τῆς πρὸς τὸν Θεόν πίστεως, οὔτε ἡ δευτέρα κατορθοῦται, ἥγουν ἡ θεραπεία τῶν αἰσθήσεων· ὅπου δὲ ἡ δευτέρα ὀρθοποδεῖ, ἐκεῖ ἐδέθη ὡς διὰ χαλινοῦ καὶ ἡ τρίτη, ἥγουν ἡ ἐκ τῆς δουλείας τῶν παθῶν ἀπαλλαγὴ.

"Οταν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ αὐξήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, τότε αὐτὸς διὰ τὸν πόθον τῆς ἀρετῆς καταφρονεῖ τὸν θάνατον, καὶ εὑρίσκει πολλὰς αἰτίας εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅτι πρέπει διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ νὰ ὑποφέρῃ πᾶσαν θλίψιν, καὶ ὅσα νομίζονται, ὅτι βλάπτουσι τὸ σῶμα, ἐξαίφνης ἐπερχόμενα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ διωρίσθησαν εἰς τὸ νὰ πάσχῃ αὕτη, ποσῶς δὲν λογίζεται αὐτὰ ἐνταῦθα, συγκρίνων μὲ τὰ ἐλπιζόμενα μέλλοντα ἀγαθά· καὶ δὲν δυνάμεθα ἀνευ τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παραχωρήσεως τῶν πειρασμῶν νὰ γνωρίσωμεν ἥμεῖς τὴν ἀλήθειαν· πληροφορεῖται δὲ ἔκαστος ἀκριβῶς περὶ τούτου ἀπὸ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖ πολὺ διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὅστις νὰ μὴ ἔηται ὑπὸ τὴν θείαν πρόνοιαν, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀπέφυγον τὸν κόσμον ὑπέρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ τοὺς τοιούτους, ὡς νὰ δειχνύῃ μὲ τὸν ἄκτυλον αὐτοῦ, θεωρεῖ προσεκτικῶς. "Οταν δὲ ὁ ἄνθρωπος στερηθῇ παραπολὺ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τότε αὐτὸς εὑρίσκει ὅλα τὰ προειρημένα ἐναντία ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ θεωρεῖ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ γνῶσιν, δὲν ἔχειται τὰ πράγματα, ἀνωτέραν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως, καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πεποίθησιν ὡς ἀποτυγχάνουσαν εἰς πᾶν πρᾶγμα, καὶ στοχάζεται τὴν περὶ τὸν ἄνθρωπον πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ὡς ἐλάχιστόν τι· ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ἐπιθουλεύεται πάντοτε εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τῶν πονηρῶν δαιμόνων, οἵτινες ἀφανῶς ῥίπτουσι κατ' αὐτοῦ τὰ ἔαυτῶν βέλη.

'Αρχὴ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς τοῦ ἄνθρωπου εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποιος φόβος δὲν ὑποφέρει νὰ διαμένῃ εἰς τὴν ψυχὴν, ὅταν αὕτη ἐπασχολήται εἰς τινα σωματικὰ πράγματα· διότι διασκορπίζεται ἡ καρδία ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων· καθότι δεσμεύονται αἱ ἐσωτερικαὶ ἔνοιαι μετὰ τῶν αἰσθήσεων αὐτῶν εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν σωματικῶν αἰσθητηρίων, τῶν ὑπουργούσιων εἰς αὐτάς.

4 ΠΕΡΙ ΑΠΟΤΑΓΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΙΚΗΣ ΗΔΑΙΤΕΙΑΣ

‘Ο διεσταγμὸς τῆς καρδίας φέρει δειλίαν εἰς τὴν ψυχήν, ἡ δὲ πρὸς τὸν Θεόν πίστις δύναται νὰ ἔνδυναι μάθητην προσάρεσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκοπὴν τῶν μελῶν τοῦ σῶματος. Ἐν ὅσῳ ἡ ἀγάπη τῆς σαρκὸς ὑπερισχύει εἰς τὴν καρδίαν σού, δὲν θέλεις δυνηθῆ ποτε νὰ γίνης τολμηρὸς καὶ ἀφοδος ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐνάντια πράγματα, τὰ ὅποια ἐμρίσκονται πλησίου τοῦ ἡγαπημένου σου σώματος.

‘Οστις ἀγαπᾷ τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου, δὲν δύναταιν’ ἀποφύγῃ τὰ αἴτια τῆς λύπης: δὲν μπάρχει ἀνθρωπός, τοῦ δποίου δ λογισμὸς εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων νὰ μὴ μεταβάλληται κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ πράγματος, τὸ ὅποιον ἔχει ὑπ’ ὄψιν. ‘Ἐὰν ἡ ἐπιθυμία, ὡς λέγουσι, γεννᾶται ἀπὸ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, ἀς σιωπήσωσι λοιπὸν ἐκεῖνοι, οἵτινες λέγουσιν, δτι δύνανται νὰ διατηρήσωσι τὴν εἰρήνην τῶν ἔχυτῶν λογισμῶν καὶ μετά τοῦ σωματικοῦ περισπασμοῦ.

Σώρων εἶναι καὶ λέγεται ἐκεῖνος, δστις ὅχι διὰ τοῦ κόπου καὶ ἐν καιρῷ τῆς πάλης καὶ τοῦ ἀγῶνος λέγει, δτι παύουσιν ἔξ αὐτοῦ οἱ αἰσχροὶ λογισμοί, ἀλλ’ δστις ἐν ἀληθείᾳ τῆς καρδίας σωρονίζει τὴν μελέτην τῆς διανοίας αὐτοῦ, ἵνα μὴ προσηγγίζωσιν τὸν λογισμούς· καὶ δταν ἡ κοσμιότης τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ ἐπιβεβαιώνηται ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῶν σωματικῶν αὐτοῦ ὁφθαλμῶν, τότε ἡ ἐντροπὴ εἶναι εἰς αὐτὸν ὡς ἐν τι καταπέτασμα, τὸ ὅποιον κρέμαται εἰς τὸν κρυπτὸν τόπον τῶν ἔχυτων λογισμῶν, καὶ καθ’ ἀπό τέλειος σώρων, γίνεται ὡς παρθένος τις, φυλάττων πεστῶς τὴν ἔχυτον καθαρότητα διὰ τὸν Χριστόν.

Κανέν ἄλλο πρᾶγμα δὲν εἶναι τόσον ἰσχυρόν, ωστε ν’ ἀποβάλλῃ ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου τὰς ἐνθυμήσεις τῆς παλαιᾶς ἀκολασίας, καὶ ν’ ἀποδιώξῃ τὰς μνήμας αὐτῆς, αἱ δποῖαι κινοῦνται καὶ διεγείρονται κατὰ τῆς σαρκός, καὶ ἔξαπτουσι τὴν φλόγα τῆς αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας, δσον τὴν ἀνταγόνηται τις μετὰ πόθου εἰς τὴν μελέτην τῆς θείας

καὶ νὰ ζητῇ τὰ βάθη τῶν νοημάτων αὐτῆς. "Οταν οἱ λογισμοὶ ἔχονται τῆς ἡδονῆς τῆς ἐπιμόνου μελέτης τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, ητις ὑπάρχει τεθησαυρισμένη εἰς τὴν θείαν γραφήν, καθαρισθῶσι διὰ τῆς δυνάμεως ἐκείνης, διὸ τοῦτοι τελείως ή ἀληθῆς γνῶσις, πότε δὲν θεωρώπος ἀπαρνεῖται πάραυτα τὸν μάταιον κόσμον, καὶ λησμονεῖ δόλα αὐτοῦ τὰ ἀγαθά, καὶ ἔξαλείφει ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὅλας τὰς ἐνθυμήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦσιν εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰκόνας τῆς σωματώσεως τοῦ κόσμου, καὶ πολλάκις δὲν ἐνθυμεῖται μήτε τὴν ἀνάγκην τῶν λογισμῶν ἐκείνων, ὃσαι συμβαίνουσιν ἐκ συνηθείας, καὶ ἀναπαύουσι τὴν φύσιν· καὶ αὐτὴ δὲ τῇ ψυχῇ μένει ἐκταστικὸς καὶ ἔκθαμβος ἀπὸ τὰς νέας θείας ἐννοίας, τὰς δοποίας ἀπαντᾶς εἰς τὸ πέλαγος τῶν μυστηρίων τῶν θείων γραφῶν.

Καὶ πάλιν, ἐὰν ὁ νοῦς, καταγινόμενος ἐπιμόνως εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων γραφῶν, δὲν δυνηθῇ νὰ εἰσδύσῃ εἰς δόλον τὸ βάθος τῶν νοημάτων, ἵνα κατανοήσῃ δόλους τοὺς εἰς αὐτὴν τὴν ἀγίαν γραφὴν ἐμπεριεχούμενους θησαυρούς, εἶναι ἀρκετὸν εἰς αὐτὸν αὐτὴν ή μελέτην κατὰ τὸν πρὸς αὐτὴν πόθον του, ἵνα δεσμεύσῃ ἴσχυρῶς δόλους τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ εἰς ἔνα μόνον λογισμὸν τοῦ θαύματος, σπῶς μὴ τρέγωσι πάλιν εἰς τὰς θελήσεις τῆς σαρκός, καθὼς εἴπε τις τῶν θεοφόρων πατέρων· καθότι ή καρδία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι εὐαπάτητος καὶ ἀσθενής, καὶ δὲν δύναται νὰ ὑποσέρῃ τὰς κυκίας, αἵτινες ἀπαντῶσιν αὐτὴν ἀπὸ τοὺς ἔξω καὶ ἔνδον λογισμούς καὶ πολέμους· καὶ ἥξεντε, θτὶ ὁ κακὸς λογισμὸς εἶναι βαρύς, καὶ ἐὰν ή καρδία δὲν ἀπασχοληθῇ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς διακρίσεως, δὲν δύναται νὰ ὑπομείνῃ τὴν ταραχὴν, τὴν προερχόμενην ἀπὸ τὴν ὄρμὴν τῆς σαρκός.

Καὶ καθὼς δέπει τὸ ζύγιον ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν παραγὴν τῶν ἀνέμων διὰ τῆς ταχύτητος τῆς κινήσεως τοῦ ζυγοῦ, οὗτω δέπει καὶ ή διάγοια τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν

τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ταχύτητος τῆς κινήσεως αὐτῆς, καὶ ἡ κατ' ἀναλογίαν στέρησις τοῦ φόβου καὶ τῆς ἐντροπῆς γίνεται αἰτία εἰς τὸν νοῦν νὰ περιπλανᾶται πάντοτε· καὶ ἐνταῦθα ὡσάν τὸ αὐτεξόύσιον τοῦ ἀνθρώπου νὰ γίνηται αἰτία κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀπομακρύγεως τοῦ φόβου καὶ τῆς ἐντροπῆς, ὥστε νὰ ταράσσηται τὸ ζύγιον τῆς διανοίας ὃδε κάκεῖσε. Καθὼς λοιπὸν τὰ δύο πλαστίγγια τοῦ ζυγίου ἔὰν ἀπὸ τὸ βαρύτατον σταθμίον βαρυνθῶσι, δὲν κινοῦνται εὐκόλως ἀπὸ τὴν πνεῦσιν τῶν ἀνέμων, οὕτω καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἔὰν βαρυνθῇ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐντροπήν, δὲν τρέπεται εὐκόλως ὑπὸ τῶν δαιμόνων, οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ σαλεύσωσιν αὐτόν. Σοφίζου λοιπὸν νὰ θέσῃς θεμέλιον εἰς τὴν ὁδοιπορίαν τῆς ζωῆς σου τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐντὸς ὀλίγου φθάνεις εἰς τὴν θύραν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, γωρίς νὰ περιστρέψῃς τῇδε κάκεῖσε εἰς τὸν δρόμον σου.

"Οταν ἀναγινώσκῃς τὰς θείας γραφάς, ὅσα τινὰ ἐπισύρουσι τὴν προσοχήν σου, εἰς δλα νὰ διακρίνῃς τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου, ἵνα βαθύνῃς καὶ κατανοήσῃς μετὰ μεγίστης γνώσεως τὸ βάθος τῶν ἀγίων νοημάτων· καθότι ὅσοι, φωτιζόμενοι ἐκ τῆς θείας χάριτος, ὁδηγοῦνται εἰς τὴν τελειότητα τῆς ζωῆς αὐτῶν, οἱ τοιοῦτοι πάντοτε αἰσθάνονται μίαν τινὰ νοητὴν ἀκτῖνα, ἡτις διέρχεται διὰ μέσου τῶν γεγραμμένων στίχων, καὶ διαχωρίζει μετὰ πνευματικῆς γνώσεως τὸ νόημα τῶν ψιλῶν λόγων ἀπὸ τὰ πραγματικὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἐμπεριέχουσι μέγα νόημα.

"Οταν ὁ ἀνθρωπὸς ἀναγινώσκῃ σοφοὺς στίχους ἀπλῶς καὶ κατὰ τὸ ψιλὸν μόνον νόημα τοῦ γράμματος, γυμνοῦται ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ σδύννεται ἐξ αὐτῆς ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ δύναμις, ἡτις χαρίζει εἰς τὴν καρδίαν γλυκυτάτην γεῦσιν, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν θαυμάσιον φωτισμόν, διὰ νὰ ἐγνοῇ τὰ ἀναγινώσκόμεγα.

Ἐκαστον πρᾶγμα συνήθως τρέχει καὶ ἐνοῦται μὲ τὸ συγγενὲς αὐτοῦ· καὶ ἡ ψυχὴ ἐπειδὴ ἔχει μέρος τοῦ πνεύματος (τὴν πνευματικότητα δῆλ.) διὰ τοῦτο ὅταν ἀκούῃ λόγον τινά, ὅστις περιέχει δύναμιν πνευματικήν, δέχεται μετὰ θερμότητος καὶ πρόθυμίας τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Δὲν διεγέρεται εὔχόλως πᾶς ἀνθρωπος εἰς τὸ γὰρ θαυμάση πρᾶγμά τι τὸ ὄποιον λέγεται πνευματικῶς, καὶ ἐμπεριέχει δύναμιν πνευματικήν. Ὁ περὶ ἀρετῆς λόγος χρειάζεται καρδίαν, ἵτις ν' ἀργῇ ἐκ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καὶ τῆς μετοχῆς αὐτῶν διότι οὕτινος ἀνθρώπου δονῆς ἐπασχολεῖται καὶ φροντίζει περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἡ ἀρετὴ δὲν ἐξυπνίζει καὶ διεγείρει τὸν λογισμὸν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ἀπόκτησιν αὐτῆς. Ἡ ἀπὸ τῆς φθαρτῆς ὑλῆς λύτρωσις προϊγγεῖται τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνώσεως, ἀν καὶ πολλάκις συμβαίνῃ τὸ ἐναντίον εἰς τινας ἀνδρας. Ἐπειδὴ ἄλλη εἶναι ἡ τάξις καὶ ἡ συνήθεια τῆς θείας οἰκονομίας, καὶ ἄλλη ἡ κοινὴ τάξις τῶν ἀνθρώπων, (ἡ κοινὴ τάξις τῶν ἀνθρώπων εἶναι τὸ γὰρ ὑποταχθῆ τις ἡ εἰς κοινόβιον, ἡ εἰς γέροντα ἐνάρετον, καὶ γ' ἀκολουθῇ μετὰ ὑπακοῆς τοὺς ἀγῶνας τῆς μοναχικῆς πολιτείας). σὺνδομῶς φύλαξον τὴν κοινὴν τάξιν. Ἐάν δὲ προλάβῃ εἰς σὲ ἡ θεία χάρις, τοῦτο εἶναι δῶρον αὐτῆς· εἰ δὲ καὶ δὲν σὲ προλάβῃ, ἀκολούθησον καὶ σὺ τὴν κοινὴν ὁδὸν τῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς διαγωγῆς αὐτῶν περιεπάτησαν, καὶ οὕτω ἀγάνθῃ εἰς τὴν τελειότητα τοῦ πνευματικοῦ πύργου.

Ἐκάστη πνευματικὴ ἀρετὴ, ἥτις ἐνεργεῖται διὰ τῆς θεωρίας, καὶ ἐκπληροῦται δι' ἐντολῆς, φυλαττομένης δι' αὐτῆν, δὲν θεωρεῖται παντελῶς ὑπὸ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν· καὶ ἐκάστη πρακτικὴ ἀρετὴ, ἥτις ἐνεργεῖται διὰ τῶν σωματικῶν ἐνεργειῶν, ὑπάρχει σύνθετος· ἐπειδὴ ἡ μία μόνη ἐντολὴ ἀπαιτεῖ καὶ τὰ δύο, τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν, διὰ τῆς συμπράξεως τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων· καὶ αὕτη·

θεσις καὶ τῶν δύο εἶναι μία· ἐπειδὴ τὰ ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων φροντίζει τις περὶ τῆς καθαρότητος, δὲν εἶναι ἕκαναν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐνθυμήσειν τῶν παρελθόντων ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ λαμβάνουσιν ἀπὸ τὸν νοῦν τὴν λύπην, τὴν προξενουμένην εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως αὐτῶν τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ γίνεται ἀπὸ τοῦτο ἡ ἐλευσίς τῆς ἐνθυμήσεως εἰς τὸν νοῦν ὥφελος· ἐπειδὴ ὑπερτερεῖ ἡ πλεονεξία τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς παρὰ τὴν τοῦ συντρόφου αὐτῆς σώματος κατὰ τὸ μέρος τῆς φαινομένης ἐπιθυμίας. Πᾶν πρᾶγμα καὶ λαλωπίζεται ὑπὸ τοῦ μέτρου· διότι χωρὶς μέτρου, καὶ αὐτὰ τὰ νομιζόμενα καλά, μετατρέπονται πρὸς βλάβην.

Θέλεις νὰ ἐνωθῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ νοός σου, καὶ νὰ αἰσθανθῆς τὴν ἐξ ἐκείνης τῆς ἐνώσεως γλυκύτητα, ήτις δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις; ἀκολούθησον τὴν ἐκ τῆς ἀγάπης προεργομένην ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, ήτις, διαταραχήσας τὸν θεραπευτικὸν τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοού, (τὸν Θεὸν δὲλ., δοτεῖς εἶναι ἡ ἀγάπη), κατὰ τὸ διπέποντον ώφοιωθῆς. Ή γενικὴ ἀρετὴ τῆς ἀγάπης, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ ποσῶς κανέναν διάστημα καιροῦ, κάμνει τὴν ψυχὴν μέτρον τῆς θεότητος διὰ τῆς ἐνώσεως τῆς θείας δοξῆς.

Ἡ πνευματικὴ ἔνιασις εἶναι ἀστηρείωτός τις ἐνθύμησις, ήτις μετὰ διεκπύρου πέθου ἀχωρίστως ἀνάπτει εἰς τὴν καρδίαν· ἐπειδὴ λαμβάνει δύναμιν πρὸς τὸν δεσμὸν τῆς ἐνώσεως ἀπὸ τὴν διατήρησιν πασῶν τῶν ἐντολῶν, ἢ μετὰ κακῆς χρήσεως, ἢ μετὰ φυσικῆς καθότι ἐκεὶ εὑρίσκει ὄλην νὰ ἐπιστηρίχθῃ εἰς αὐτὴν καρτερικῶς· διὰ τοῦτο ἔρχεται ἡ καρδία εἰς θαυμασμόν, καὶ κλείει τὰς διπλὰς αὐτῆς αἰσθήσεις, τὰς τε σωματικὰς καὶ ψυχικάς. Δὲν ὑπάρχει ἀλληλούχος νὰ φέρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πνευματικὴν ἀγάπην, ήτις είκονίζει τὴν ἀδρατὸν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν δὲν ἀρχίσῃ τις πρότερον νὰ ἔλεγχῃ, καθὼς εἶπεν δοκός Κύριος ἡμῶν περὶ τῆς τελειότητος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· διότι οὕτω προστάττει εἰς ἐκείνους,

μπακούουσιν εἰς αὐτὸν, τὸ νὰ θέσωσι τοῦτο θεμέλιον πρὸς τὴν τελειότητα.

"Αλλη εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς πράξεως, καὶ ἄλλη ἡ καλὴ διδασκαλία τῆς κοσμικῆς σοφίας, ἥτις γνωρίζει μὲν νὰ στολίσῃ τοὺς λόγους αὐτῆς, γωρίς ὅμως τὴν δοκιμὴν τῆς ἀρετῆς· καὶ ἡξεύρει μὲν νὰ ὅμιλη περὶ ἀρετῆς, γωρίς ὅμως νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ φανερώσῃ τὰ περὶ αὐτῆς· ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ἔδοκιμασεν αὐτὴν δι' ἔργου· ἡ ἐκ τῆς πράξεως διδασκαλία εἶναι ταυτὸν τῆς ἐλπίδος, ἡ δὲ ἀνευ πράξεως τῆς ἔξω σοφίας εἶναι παρακαταθήκη ἐντροπῆς.

Καθὼς τὸ ζωγραφημένον ὅδωρο δὲν δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὴν δίψαν τοῦ τεγνίτου, δστις ζωγραφίζει αὐτό, καὶ καθὼς τὰ καλὰ δινέρατα ἔχουπατῶσι μετὰ τὸν Ὂντον τὸν ἀνθρωπὸν, δστις βίλεπει αὐτά, εὗτα νότρους καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἔξω σοφίας, ἥτις διδάσκει τὴν ἀρετήν, γωρίς γὰρ πράττῃ τὴν ἀρετήν· δστις ὅμως διδάσκει τὴν ἀρετὴν διὰ τῆς δοκιμῆς αὐτῆς τῆς ἀρετῆς, ὁ τοιωτὸς μεταδίδει αὐτὴν εἰς τὸν ἀκούοντα, καθὼς μεταδίδει τις εἰς ἄλλον μέρος τι ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας· διότι δύνει; σπείρει ἐκ τῶν ἰδίων ἀρετῶν τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ ὅπα τῶν ἀκουόντων, αὐτὸς λαλεῖ μετὰ παρρησίας εἰς τὰ ἴδια, αὐτοῦ τέννα, καθὼς ὁ γηραιός Ἰακὼβ εἶπεν εἰς τὸν σωρόρονα Ἰωσήρῳ, ἵδου σοι ἔξωκα ἐν μέρος περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου, τὸ ὅποιον ἔλαβον ἐκ τῶν Ἀμορραίων διὰ τὸν ξέφους μου καὶ τοῦ τόξου μου.

"Εκαστος ἀνθρωπὸς δταν ἔχη πολιτείαν μεμολυσμένην, ἡ πρόσκαιρως ζωὴ εἶναι ἐπιθυμητὴ εἰς αὐτόν, καθὼς καὶ ὁ τούτου δεύτερος, δστις ὑπάρχει στεριμένος πινευματικῆς θεωρίας. Εἶπε τις τῶν πατέρων, δτι ὁ φόδος τοῦ Θανάτου λυπεῖ ἐκεῖνον, ὁ ὄποιος καταχρίεται ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως· δστις ὅμως ἔχει ως καλὴν μαρτυρίαν εἰς ἔκυτὸν τὸν ἔπαινον τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, αὐτὸς ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον ως ζωὴν. Μή λογίζου τινὰ ως ἀληθινὰ ἐνάρετον, ἐν ὅσῳ εῦτ-

δειλίαν καὶ φόδον αἰχμαλωτίζει τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς παρούσης ζωῆς. "Ολα τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά, τὰ ὅποια συμβαίνουσιν εἰς τὸ σῶμα, νὰ στοχάζησαι ως ἐνύπνια· καθότι ὅχι μόνον ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου θέλεις χωρισθῆ ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ πολλάκις καὶ πρὸ τοῦ θανάτου σὲ καταλίπουσι καὶ φεύγουσιν· ἐὰν δημοσίες τινὰ ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ἐνωσίν τινα μετὰ τῆς ψυχῆς σου, αὐτὰ νόμιζε, ὅτι ἔχεις κτήματα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν σου, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ὑπάγουσι μετὰ σου· καὶ ἐὰν μὲν ἦναι καλά, χαῖρε καὶ εὐχαρίστει τὸν Θεόν διὰ τοῦ νοούς σου· ἐὰν δημοσίες ἦναι κακά, λυποῦ, καὶ στέναζε, καὶ ζήτει νὰ ἐλευθερωθῆῃς ἀπὸ αὐτά, ἐν ὅσῳ ὑπάρχεις μετὰ τοῦ σώματός σου. "Ἐκαστον καλόν, τὸ ὅποιον ἐνεργεῖται εἰς σὲ νοητῶς, ἔχε καὶ φύλαττε ἀκριβῶς ἐν τῷ κρυπτῷ· διότι τὸ βάπτισμα καὶ ἡ πίστις σοὶ ἐγένοντο μεσίται εἰς αὐτό, διὰ τῶν ὅποιών προσεκλήθης ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

ΛΟΓΟΣ Β'.

Περὶ ἀπαρνήσεως κόσμου καὶ ἀποχῆς τῆς
πρὸς τοὺς ἀνθρώπους παρρήσιας.

ΟΤΑΝ ἀγαπήσωμεν νὰ φύγωμεν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ νὰ γίνωμεν ἔνοι τῶν κοσμικῶν πρᾶγμάτων, κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν χωρίζει ἡμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου τόσον, οὐδὲ θανατόνει τὰ πάθη, καὶ ἔξυπνίζει καὶ ζωογονεῖ ἡμᾶς εἰς τὰ πνευματικὰ ἔργα, οἶσον τὸ πένθος καὶ ὁ καρδιακὸς πόνος, ὁ γάι

μετὰ διακρίσεως· διότι τὸ πρόσωπον τοῦ αἰδήμονος ἀνθρώπου μιμεῖται τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἥγαπημένου Χριστοῦ. Καὶ πάλιν, κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν μᾶς κάμνει γὰρ συναναστρεφῶμεθα μετὰ τοῦ κόσμου καὶ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, καὶ μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ μεθυστῶν καὶ ἀσώτων, ὡς καὶ ἄλλοι δὲν χωρίζει ήμᾶς ἐκ τῶν θησαυρῶν τῆς θείας σοφίας, καὶ ἐκ τῆς γνώσεως τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, ὅσον ὁ μετὰ χλευασμοῦ γέλως, καὶ ὁ μετὰ παρόντος ἀστείσμος, τὸ ὅποιον εἶναι ἐπάγγελμα τοῦ δαιμονος τῆς πορνείας. Ἐπειδὴ ἔδοκίμασα τὴν πνευματικήν σου φρόνησιν, ὡς ἀγαπητέ, σὲ παρακαλῶ μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης, νὰ φυλάττῃς σεαυτὸν ἀπὸ τὰς τέχνας καὶ ἐπιβουλὰς τοῦ ἔχθρου, ἵνα μὴ διὰ τῆς ἀστειότητος καὶ τοῦ χαριεντισμοῦ ψυχράνης τὴν ψυχήν σου ἐκ τῆς θέρμης τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, ὅστις διὰ σὲ ἐγεύθη χολὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀντὶ τῆς γλυκείας ἐκείνης μελέτης καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν παρήσιας πληρώσεις τὴν ψυχήν σου ἀπὸ πολλὰς ἀπρεπεῖς φαντασίας, ὅταν ὑπάρχῃς ἔξυπνος· ὅταν δὲ κοιμᾶσαι, θέλεις αἰγμαλωτίσεις αὐτὴν ὁ ἔχθρὸς διὰ τῶν ἀτόπων καὶ αἰσχρῶν ἐνυπνίων, τῶν ὅποιων τὴν δυσωδίαν δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσιν οἱ ἄγιοι ἀγγελοι τοῦ Θεοῦ· καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους θέλεις γίνεις αἰτία ψυχικοῦ πτώματος· εἰς ἑαυτὸν δὲ δέξειται ἀκανθα πειρασμοῦ. Παραβίασον λοιπὸν σεαυτὸν νὰ μιμηθῇς τὴν ταπείνωσιν τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἔξαφθῇ ἔτι περισσότερον τὸ θεῖον πῦρ εἰς τὴν καρδίαν σου, τὸ ὅποιον ἐτέθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς αὐτήν· διὰ τοῦ ὅποιου πυρὸς ἐκρίζονται ἔξαυτῆς ὅλαι αἱ κοσμικαὶ ταραχαί, αἴτινες φονεύουσι τὸν νέον κατὰ Χριστὸν ἀνθρωπον, καὶ μολύνουσι τὰς ψυχικὰς ἀγίας αὐλὰς τοῦ Κυρίου τοῦ ἀγίου καὶ δυνατοῦ· διὸ ἐγὼ δύναμαι νὰ εἴπω μετὰ θάρρους συμφώνως μὲ τὸν ἄγιον ἀπόστολον Ιανύλιον, ὅτι εἴμεθα ναὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ἄς ἀγιάσωμεν λοιπὸν καὶ καθαρίσωμεν τὴν ναὸν τοῦτον, καθόσσον ὁ ἕδιος εἶγαι καθαρὸς καὶ ἄγιος.

12 ΠΕΡΙ ΑΠΑΡΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΙΓΩΧΗΣ

ἐπιθυμήσῃ γὰρ κατοικῆσῃ ἐν αὐτῷ· ἀς στολήσωμεν αὐτὸν δι’ ὅλων τῶν καλῶν καὶ ἐναρέτων πράξεων· ἀς θυμιάσωμεν αὐτὸν διὰ τοῦ θυμιάματος τῆς καθαρίας καὶ καὶ δικαιῆς προσευχῆς πρὸς ἀνάπτυσιν τοῦ ιδίου θείου θείαματος, τὴν φοιόν προσευχὴν ἀδύνατον εἶναι ν’ ἀποκτήσῃ τις διὰ τῆς συναναστροφῆς τῶν κοσμικῶν συγεγόν ταραχῶν, καὶ οὕτω θέλει ἐπισκιάσει εἰς τὴν ψυχὴν σου ἡ νεφέλη τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φῶς τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ θέλει διελάμψει ἐντὸς τῆς καρδίας σου· καὶ οἱ μὲν ἄγιοι ἀγγελοι, οἱ κάτοκοι τοῦ σκηνώματος τοῦ Θεοῦ, θέλουσι πληρωθῆ ἀπὸ χρόνων καὶ εὐφροσύνην, οἱ δὲ ἀναίσχυντοι ἀιώμονες διὰ τῆς φλογὸς τοῦ ἀγίου Ηγείματος θείουσιν ἔξαφανισθη.

Ὕνειδιζε λοιπὸν πάντοτε τὸν ἔσυτόν σου, ἀδελφέ, καὶ λέγε· ἀλλοίμονον εἰς σέ, ὡς ἀθλία ψυχή! ἐπλησίασεν ὁ ἐκ τοῦ σώματός σου ἀποχωρισμός, διατί εὐγχαριστήσαι εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια σήμερον μέλλεις νὰ ἐγκαταλείψῃς, καὶ νὰ στερηθῆς τὴν θεωρίαν αὐτῶν εἰς τοὺς αἰώνας; πρόσεγε, ὡς ψυχή, εἰς τὸν ἔσυτόν σου, καὶ συλλογίζου τὰ δσα ἔπραξας, καὶ πῶς ἔπραξας αὐτὰ, καὶ ποῦ εἶναι, καὶ μετὰ τίνος ἀπέρασας τὰς ἥμέρας τῆς ζωῆς σου, ἡ ποῖος ἐδέκθη τὸν κόπον τῆς ἐργασίας τῆς πνευματικῆς σου γεωργίας, καὶ τίνα εὐχαριστησάς διὰ τῆς πάλης σου, ἵνα ἐξέλθῃ εἰς ἀπάντησίν σου ἐν καιρῷ τῆς ἐντεῦθεν ἐκδημίας σου· ποῖον δὲ εὐγχαριστησάς ἐν τῷ δόῳ τῆς ζωῆς σου, ἵνα ἀναπαυθῆς ἥδη εἰς τὸν ίμένα αὐτοῦ; τίνος δὲ χάριν ἐκακοπάθησας κοπιάζουσα, ἵνα φθάσῃς ἥδη εἰς αὐτὸν μετὰ χαρᾶς; ποῖον ἀπέκτησας φίλον εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἵνα σὲ ὑποδεχθῇ ἐν καιρῷ τοῦ παξιδίου σου; εἰς τίνος χωράφιον ἐδούλευσας, καὶ τίς εἶναι, δοστις μέλλεις νὰ πληρώσῃ τὸν μισθόν σου ἐν τῇ δύσει τοῦ χωρισμοῦ ἐκ τοῦ σώματός σου;

Σὺ, ὡς ψυχή, ἐξέτασον σεαυτήν, καὶ βλέπε πρὸς ποίαν γῆν εἶναι τὴ μερίς σου· καὶ ἂν διέδηῃς τὸ χωράφιον τῶν ἀ-

σου, τὸ δόποιον καρποφορεῖ πικρίαν εἰς τοὺς δουλεύοντας αὐτῷ· κράξον καὶ βόγσον μετὰ κλαυθμοῦ καὶ στεναγμοῦ καὶ ἀδημονίας ἐκεῖνα τὰ λόγια, τὰ δόποια ἀναπαύουσι τὸν Θεόν σου περισσότερον ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ τὰ δλοκαυτώματα· ἃς ἀναβρύθη τὸ στόμα σου παραπονητικάς φωνάς, εἰς τὰς δόποιας εὐφραίνονται οἱ ἄγιοι ἄγγελοι· πλύνε τὰς παρειάς σου μὲ τὰ κλαύματα τῶν διημάτων σου, ἵνα ἀναπαυθῇ εἰς σὲ τὸ ἄγιον Ηνεύμα, καὶ καθαρίσῃ τὸν ρύπον τῆς κακίας σου· καταπράγνον διὰ τῶν δακρύων τὸν Κύριόν σου, ἵνα ἔλθῃ καὶ πέδος σέ· ἐπικαλοῦ τὴν Μαρίαν καὶ Μάρθαν, ὅπως σὲ διάδεξωσι πενθικάς φωνάς· βόγσον πρὸς τὸν Κύριον, καὶ εἰπέ.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅστις ἔκλαυσας ἐπὶ Ααζάρῳ, καὶ ἔχυσας δάκρυα λύπης καὶ συμπαθείας ἐπάνω εἰς αὐτόν, δέξαι τὰ τῆς πικρίας μου δάκρυα· Ιάτρευσον διὰ τῶν ἀγίων σου παθημάτων τὰ πάθημου· Θεράπευσον διὰ τῶν πληγῶν σου τὰς ψυχικάς μου πληγάς· διὰ τοῦ τιμίου σου αἷματος καθάρισόν μου τὸ αἷμα, καὶ ἐνωσον τὴν εὐωδίαν τοῦ ζωοποιοῦ σου σώματος τῷ σώματί μου· ἡ χολή, τὴν δόποιαν παρὰ τῶν ἐγθῶν ἐποτίσθη, ἃς γλυκάνη τὴν ψυχήν μου ἀπὸ τὴν πικρίαν, τὴν δόποιαν ὁ ἀντιδικός μου διάβολος μ' ἐπότιε· τὸ παιζάγιον σου σῶμα, τὸ δόποιον ἐτανύσθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἃς ἀναπτερώσῃ πρὸς σὲ τὸν νοῦν μου, ὅστις ἐσύρθη κάτω ὑπὸ τῶν δαιμόνων· ἡ παναγία σου κεφαλή, τὴν δόποικαν ἔκλινας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἃς ύψωσῃ τὴν κεφαλήν μου· τὴν περιβόρισθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων δαιμόνων· αἱ πανάγιαι σου χεῖρες, αἱ καθηλωθεῖσαι ὑπὸ τῶν παρανόμων ἐν τῷ σταυρῷ, ἃς μὲ ἀναβίστωσι πρὸς σὲ ἐκ τοῦ χάσματος τῆς ἀπωλείας, καθὼς ὑπεσχέθη τὸ πανάγιόν σου στόμα· τὸ πρόσωπόν σου, τὸ δεξιόμενον ῥαπίσματα καὶ ἐμπτύσματα ὑπὸ τῶν καταρράτων Ιουδαίων, ἃς μοῦ λαμπρύνῃ τὸ πρόσωπόν, τὸ δόποιον ἐμοὶ λύνθη ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας· ἡ ψυχή σου· τὴν δόποιαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὑπάρχων, παρέσωκας εἰς τὸν π

σου, ἃς μὲ δόδηγήσῃ πρὸς σὲ διὰ τῆς χάριτός σου· δὲν ἔχω καρδίαν θλιβομένην πρὸς ἀναζήτησίν σου, δὲν ἔχω μετάνοιαν, δὲν ἔχω κατάνυξιν, οὐδὲ δάκρυα, τὰ ὅποια ἐπαναφέρουσι τὰ τέκνα εἰς τὴν ἴδιαν αὐτῶν πατρίδα. Δὲν ἔχω, δέσποτα, δάκρυον παρακλητικόν· ἐσκοτίσθη ὁ νοῦς μου ἀπὸ τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, καὶ δὲν δύναται ν' ἀτενίσῃ πρὸς σὲ μετὰ πόνου· ἐψυχράνθη ἡ καρδία μου ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πειρασμῶν, καὶ δὲν δύναται νὰ θερμανθῇ διὰ τῶν δακρύων τῆς πρὸς σὲ ἀγάπης. Ἀλλὰ σὺ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεός μου, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, δώρησάι μοι τελείαν μετάνοιαν, καὶ καρδίαν ἐπίπονον, Μα ὀλοψύγως ἐξέλθω εἰς ἀναζήτησίν σου· διότι ἄνευ σοῦ θέλω ἀποξενωθῆ ἀπὸ παντὸς ἀγαθοῦ. Χάρισάι μοι λοιπὸν, ὦ ἀγαθέ, τὴν χάριν σου· ὁ πατήρ, ὅστις σ' ἐγέννησεν ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ ἀγρόνως καὶ ἀιδίως, ἃς ἀγανεώσῃ εἰς ἐμὲ τὰς μορφὰς τῆς εἰκόνος σου· σ' ἐγκατέλιπον, μὴ μ' ἐγκαταλείπῃς· ἐχωρίσθην ἀπὸ σοῦ, ἐξελθε εἰς ἀναζήτησίν μου, καὶ εὑρὼν εἰσάγαγέ με εἰς τὰς νομάς σου, καὶ συναρίθμησόν με μετὰ τῶν προβάτων τῆς ἐκλεκτῆς σου ποίμνης, καὶ διάθρεψόν με μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς χλόης τῶν θείων σου μυστηρίων, τῶν ὅποιων ὑπάρχει κατοικητήριον ἡ καθαρὰ καρδία, εἰς τὴν ὅποιαν ἀναφαίνεται ἡ Ἑλλαμψίς τῶν ἀποκαλύψεών σου, ἡ ὅποια Ἑλλαμψίς εἶναι παρηγορία καὶ ἀναψυχῇ τῶν κοπιόντων διὰ σὲ ἐν θλίψει καὶ διαφόροις ἀτιμίαις· τῆς ὅποιας Ἑλλάμψεως εἴθε ν' ἀξιωθῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας σου, τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Περὶ ἀναχωρήσεως· καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δειλιῶμεν καὶ νὰ φοβώμεθα, ἀλλὰ νὰ στηρίζωμεν τὴν καρδίαν εἰς τὴν πρὸς Θεόν πεποίθησιν, καὶ νὰ ἔχωμεν θάρρος καὶ ἀδίστακτον πίστιν, ὡς ἔχοντες φρουρὸν καὶ φύλακα τὸν Θεόν.

ΕΑΝ ποτε εὑρεθῆς ἄξιος ν' ἀναχωρήσῃς ἐκ τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἴσυγχάσῃς κατὰ μόνας, ἢ ὅποια ἴσυχία ἔχει ἐλαφρὰ τῆς ἐλευθερίας τὰ φορτία διὰ τὴν οὐράνιον βασιλείαν, μὴ σὲ ταράξῃ ποσῶς ὁ λογισμὸς τοῦ φόβου κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ διὰ διαφόρων τρόπων τῆς μεταβολῆς τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον πίστευε, ὅτι ἔχεις φύλακα αὐτὸν τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι μετὰ σοῦ, καὶ τὴν περὶ τούτου ἀκρίβειαν ἂς σὲ πληροφορήσῃ ἡ φρόνησίς σου, ὅτι σὺ μεθ' ὅλης τῆς κτίσεως ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δεσπότου ἐστὲ δοῦλοι, ὅστις διὰ μόνου ἐνὸς νεύματος κινεῖ, καὶ σαλεύει, καὶ ἡμερόνει καὶ οἰκονομεῖ τὰ πάντα, καὶ οὐδεὶς δοῦλος δύναται νὰ βλάψῃ τινὰ ἐκ τῶν συνδούλων αὐτοῦ ἄνευ τῆς προσταγῆς ἐκείνου, ὅστις προνοεῖ καὶ κυβερνᾷ τὰ πάντα. Ταῦτα ἀφοῦ συλλογισθῆσι, εὐθὺς ἀνάστα καὶ λάβε θάρρος. Ἐὰν δὲ ἐδόθη ἀδεια εἰς τινὰ κτίσματα νὰ κακοποιήσωσι τινὰ δοῦλον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέβη εἰς πᾶσαν περίστασιν καὶ εἰς πᾶν πρᾶγμα· καθότι οὔτε οἱ δαίμονες, οὔτε τὰ βλαπτικὰ θηρία, οὔτε οἱ κακοὶ ἀνθρώποι δύνανται νὰ πληρώσωσι τὸ ἑαυτῶν κακὸν θέλημα πρὸς ἀφανισμὸν καὶ ἀπώλειαν τοῦ ἀλλου, ὅταν δὲν θέλει ὁ κυβερνῶν τὰ πάντα Θεός· ἀλλὰ καὶ ὅταν θέλῃ, δίδει καὶ ὅρια εἰς αὐτά, κατὰ πόσον πρέπει νὰ βλάψωσι· διότι δὲν δίδει εἰς αὐτὰ τὴν ἐλευθερίαν νὰ κακοποιήσωσι τινά, ὅσον αὐτὰ θέλουσιν· ἐπειδὴ ·

ἔγίνετο τοῦτο, δὲν ἡδύνατο νὰ ἔήσῃ εἰς τὸν κόσμον πᾶσα σάρξ· διότι δὲν ἀφίνει ὁ Θεὸς τὰ κτίσματα αὐτοῦ, ἵνα πλησιάσῃ εἰς αὐτὰ ἡ ἔξουσία τῶν δαιμόνων καὶ τῶν κακῶν ἀνθρώπων, καὶ βλάψωσιν αὐτὰ κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν· διὰ τοῦτο λέγε πάντοτε εἰς τὴν ψυχήν σου, ἐγὼ ἔγω φύλακα, διτις μὲ φυλάττει, καὶ δὲν δύναται κανένα τῶν κτισμάτων νὰ φανῇ ἔμπροσθέν μου, ἐκτὸς μόνον ἐὰν ἐδοῦῃ εἰς αὐτὸν ἀδειαν ἄνωθεν. Πίστευσον ἀδιστάκτως, ὅτι οὔτε εἰς τὰ ὅμματά σου δύνανται νὰ φανῶσιν, οὕτε εἰς τὰ ὄπτα σου τολμῶσι γὰρ δώσωσι κρότον διὰ τῶν ἔχυτῶν ἀπειλῶν· καθότι ἐὰν εἴχοι ἀδειαν ἄνωθεν, δὲν ὑπῆργεν ἀνάγκη πλέον γὰρ σὲ φοβήσωσι διὰ λόγου καὶ λόγων, ἀλλὰ ἐύθὺς θήσειν ἐκπληρώσει τὸ ἔργον τῆς βλάσης κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν.

Καὶ πάλιν, λέγε καὶ ἔχυτό», ὅτι ἐὰν ἦναι θέλημα τοῦ δεσπότου μου νὰ ἔξουσιάσωσιν οἱ διάμονες καὶ οἱ χακοὶ ἄνθρωποι τὸ πλάσμα αὐτοῦ, οὐδὲ ἐγὼ ἀποφεύγω τοῦτο, ἀλλὰ δέχομαι αὐτὸν μετὰ μεγίστης μου εὐχαριστήσεως, ὡς εὐγνώμων τις δευτερος, διτις δὲν θέλει· νὰ καταργήσῃ τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ οὕτω θέλεις πληρωθῆ ἀπὸ γαρὸν εἰς τοὺς πειρασμούς σου, γνωρίζων ἀκριβῶς, ὅτι σὲ κυβερνᾷ, καὶ διευθύνει τὰ κατ' ἐπὲ ἡ θεία πρόνοια. Στήριξον λοιπὸν τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν πρὸς τὸν Κύριον πεποίθησιν, καὶ μή τι φοβηθῆς, μήτε ἀπὸ νυκτερινοῦ φόβου, μήτε ἀπὸ τὰ βέλη τὰ πετώμενα τὴν ἡμέραν· διότι λέγει, ὅτι ἡ πίστις τοῦ δικαίου, τὴν ὃποιαν ἔχει πρὸς τὸν Θεόν, ἡμερόνει τὰ ἄγρια Ουρία καὶ κάμνει αὐτὰ ὡς πρόβατα.

Ἐὰν δὲ λέγης, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι δίκαιος, ὥστε νὰ ἔγω πεποίθησιν εἰς τὸν Θεόν· ἀλλὰ γνώριζε, ὅτι καὶ εὐ διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἐξῆλθες εἰς τὴν ἔρημον, ἵτις ὑπάρχει πλήρης θλίψεων, καὶ δὲν αὐτὸν τούτῳ ὑπήκουσας εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· λοιπὸν νομίζεις, ὅτι ματαίως κοπιάζεις, ὑποσέων κόπους καὶ θλίψεις; δχι, ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸν κόπον σ

σὺ προσφέρεις εἰς αὐτὸν ὡς θυσίαν ἀγάπης τὰς ἴδιας σου θλίψεις καὶ στενοχωρίας. Ταύτην τὴν διάκρισιν δεικνύουσι πάγτες, ὅσοι ἀγαπῶσι τὸν Θεόν, στενοχωροῦντες καὶ θλίβοντες ἔαυτους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην· διότι ὅσοι προθυμοποιοῦνται νὰ ζήσωσιν ἐν φόνῳ Θεοῦ, ὑποφέρουσι πᾶσαν θλίψιν, καὶ ὑπομένουσι πάντα διωγμὸν δὲ αὐτόν, καὶ αὐτὸς κάμνει αὐτοὺς ἔξουσιαστὰς τῶν ἔαυτοῦ κρυπτῶν θῆσαυρῶν.

Εἶπε δέ τις τῶν ἀγίων πατέρων· ὑπῆρχε ποτέ τις ἀναγωρητής, γέρων τίμιος, πρὸς τὸν ὄποῖον, εὔρισκόμενος εἰς λύπην τῶν πειρασμῶν, ἀπῆλθον καὶ ἐγὼ ἀπαξ· αὐτὸς δὲ ὁ μακάριος ἀσθενής ὃν ἔκειτο· ἀφοῦ δὲ ἡσπάσθην αὐτόν, καὶ ἐκάθισα πληγούν αὐτοῦ, εἶπον πρὸς αὐτόν· εὔχου, πάτερ, ὑπὲρ ἐμοῦ, διότι πολὺ θλίβομαι ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῶν δαιμόνων· ἔκεινος δὲ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀτενίσας πρὸς ἐμέ, εἶπε· τέκνον, σὺ εἰσέτι νέος ὑπάρχεις, καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἀφίνει εἰς σὲ πειρασμούς· καὶ ἐγὼ εἶπον, ναί, καὶ νέος εἰμή, καὶ πειρασμοὺς ἔχω δυνατῶν ἀνθρώπων· καὶ ἔκεινος πάλιν εἶπε, λοιπὸν ὁ Θεὸς θέλει νὰ σὲ σοφίσῃ· ἐγὼ δὲ ἀπήντησα, καὶ πῶς θέλει νὰ μὲ σοφίσῃ, ἐνῷ καθημέραν κιγδυνεύω τὸν ψυχικὸν θάνατον; καὶ ἔκεινος, σιώπα, τέκνον, ὁ Θεὸς σὲ ἀγαπᾷ· μέλλει ὁ Θεὸς νὰ σοὶ δώσῃ τὴν χάριν του.

Εἶπε δὲ πάλιν· γνώριζε, τέκνον, ὅτι τριάκοντα χρόνους ἐπολέμησα μετὰ τῶν δαιμόνων, καὶ, παρελθόντος τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους, δὲν ἐβογήθηθην ποσῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπότε δὲ παρῆλθε τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος, ἥρχισα νὰ εὑρίσκω μικράν τινα ἀνάπταυσιν· καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου, γρῦξανε καὶ ἡ ἀνάπταυσίς μου· ἀφοῦ δὲ παρῆλθε τὸ εἰκοστὸν ἕβδομον, καὶ ἔφθασα τὸ εἰκοστὸν ὅγδοον ἔτος, γρῦξήνθη καὶ ἡ ἀνάπταυσίς μου περισσότερον· παρερχομένου δὲ καὶ τοῦ τριακοστοῦ καὶ φθάνοντος ἥδη εἰς τὸ τέλος, τόσον ἥσθιάνθην τὴν δύναμιν τῆς ἀναπταύσεως, ὡστε δὲν ἐγνώριζον εἰς πέσον μέτρον·

σα. Εἴπε δὲ προσέτι καὶ τὰ ἔξης· ὅτι ὅταν ἐγερθῶ εἰς τὴν προσευχήν μου, μίαν μόνην δόξαν προφθάνω νὰ εἴπω· ἐφεξῆς δὲ ἐὰν καὶ τρεῖς ἡμέρας σταθῶ, εύρισκομαι εἰς ἔκπληξιν μετά τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν αἰσθάνομαι ποσῶς τὸν κόπον. Ιδοὺ λοιπὸν τὸ δὶ’ ὑπομονῆς ἔργον τοῦ πολλοῦ κατροῦ ποίαν ἀνάπαυσιν προεξένησεν εἰς ἐμέ.

‘Υπῆρχε τις τῶν ἀγίων πατέρων, ὃστις ἔτρωγε δὶς τῆς ἐνδομάδος· καὶ ἐλεγεν εἰς ἐμέ, ὅτι καθ’ ἣν ἡμέραν ἥθελον δμιλήσει μετά τινος, κατ’ ἐκείνην τὴν ἡμέραν δὲν δύναμαι νὰ φυλάξω κατὰ τὴν συνήθειάν μου τὸν κανόνα τῆς νηστείας, ἀλλ’ ἀναγκάζομαι νὰ καταλύω. Ἐγὼ δὲ ὡς ἐκ τούτου ἐννόησα, ὅτι ἡ ἀρετὴ τῆς σιωπῆς ὅχι μόνον ὑψώνει τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ φανερὰ ἔργα, τὰ δόποια ἐκτελοῦνται διὰ τοῦ σώματος, προξενεῖ μεγάλην δύναμιν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν· φωτίζει δὲ καὶ τὸν νοῦν εἰς τὴν χρυπτὴν αὐτοῦ ἐργασίαν· καὶ καθὼς εἴπον οἱ πατέρες, ὅτι ἡ φύλαξις τοῦ στόματος ἔξυπνίζει τὴν συνείδησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἐάν τις σιωπᾷ ἐν γνώσει. Οὗτος δὲν λόγῳ διγιος ἐσυνείθιζε πολὺ νὰ ἴσταται εἰς τὴν ἀγρυπνίαν τῆς νυκτός· διότι ἐλεγεν, ὅτι καθ’ ἣν νύκτα ἴσταμαι ἔως εἰς τὸ πρωὶ ἀγρυπνος, μετὰ τὴν φαλμωδίαν ἀναπαύομαι· ἀφοῦ δὲ ἔξυπνήσω ἀπὸ τὸν ὑπνον, αἰσθάνομαι ὅτι ἐκείνην τὴν ἡμέραν γίνομαι ὡς εἰς ἀνθρωπος, ὁ δόποιος δὲν εύρισκεται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ λογισμοὶ γήϊνοι δὲν ἔρχονται εἰς τὴν καρδίαν μου, οὐδὲ ἔχω χρείαν νὰ κάμω τοὺς διορισμένους κανόνας μου, ἀλλ’ ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν εύρισκομαι εἰς ἔκπληξιν καὶ θεωρείαν.

‘Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καθ’ ἣν ἔμελλον νὰ φάγω, ἐλεγεν δὲ ρήθεις πατήρ, ἀφοῦ παρῆλθον τέσσαρες ἡμέραι, καὶ δὲν ἔφαγον, πρὶν ἡ ἀκόμη φάγω, ἀνέστην νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐσπεριγήν μου προσευχήν, καὶ οὕτω νὰ γευθῶ· ἐστάθην λοιπόντι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ κελλίου μου, ὅτε ὑπῆρχε πολὺς νούσος τοῦ ἡλίου· καὶ ὡς ἤρχετα μόνον μίαν δόξαν, ἡσθά-

νοεράν μου ἐργασίαν, καὶ πάραυτα ἡρπάγην, χωρὶς νὰ γνω-
ρίζω, ποῦ εὑρίσκομαι· καὶ ἔμεινα οὕτως ὅλην τὴν νύκτα, ἔως
ὅτου πάλιν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, καὶ
κατέκαυσε τὸ πρόσωπόν μου, καὶ τότε ἐστράφη ὁ νοῦς μου
πρὸς ἐμαυτόν, καὶ ἀμέσως ἐννόησα, ὅτι εἶναι ἡ ἀκόλουθος
ἡμέρα, καὶ εὐχαρίστησα τὸν Θεόν, ὅτι ὑπερεκχύνει τὴν χάριν
αὐτοῦ εἰς τὸν ἀνθρώπον, καὶ ἀξιοῖ τοὺς ἀκόλουθοὺς αὐτὸν
τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ· λοιπὸν εἰς αὐτὸν μόνον πρέπει ἡ
δόξα, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
'Αμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ'.

Περὶ τοῦ πόθου τοῦ κόσμου.

ΑΛΗΘΩΣ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι δὲν δύναται τις μετὰ τοῦ πό-
θου τοῦ κόσμου ν' ἀποκτήσῃ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, οὔτε
μετὰ τῆς συναναστροφῆς τοῦ κόσμου ν' ἀποκτήσῃ καὶ τὴν
συναναστροφὴν τοῦ Θεοῦ, οὔτε μετὰ τῆς φροντίδος τοῦ κό-
σμου δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τὴν φροντίδα τοῦ Θεοῦ. "Οταν ἀφή-
σωμεν τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν κενοδοξίαν τῶν
ἀνθρώπων, ἡ πολλάκις καὶ διὰ τὴν ἐνδειαν τῶν ἀναγκαίων
χρειῶν τοῦ σώματος, τότε πολλοὶ ἐξ ὑμῶν ἐκκλίνουσιν εἰς
πολλὰ σφάλματα, οἵτινες ὑπεσχέθησαν νὰ ἐργάζωνται τὰ
ἔργα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ δὲν ἐνθυμοῦνται τὴν
ὑπόσχεσιν τοῦ Κυρίου, εἰπόντος, ὅτι ἐὰν καταβάλλητε πᾶσαν
ὑμῶν τὴν φροντίδα διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, δὲν θέλω
ταῦς ὑστερήσει τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τοῦ σώματος· διέτι δὲν
θέλω ἀφῆσει ὑμᾶς νὰ φροντίζητε περὶ αὐτῶν. Περὶ τῶν
χων πάτειαῶν, τὰ ὄποια ἐκτίσθησαν δι' ἡμᾶς, φροντίζει·

2⁺

ριος, καὶ θέλει ἀμελήσει δι' ἡμᾶς; ποσῶς· διότι ὅστις φροντίζει διὰ τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ ἔργα, ἢ καταγίνεται εἰς τίνα ἐξ αὐτῶν ψυχικά, τὰ ἀναγκαῖα τοῦ σώματος ἑτοιμάζοντας δι' αὐτὸν χωρὶς στενοχωρίαν καὶ φροντίδα εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν· ὅστις ὅμως ἐπασχολεῖται ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὰ σωματικά, διὸ τοιούτος ἐκπίπτει χωρὶς νὰ θέλῃ ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· ἀλλ’ ἐὰν ἡμεῖς φροντίσωμεν ἀγωνιζόμενοι καὶ μεριμνῶντες περὶ ἔκεινων, τὰ ἁποία γίνονται διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, αὐτὸς θέλει φροντίσει καὶ περὶ τῶν δύο, τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν.

‘Ημεῖς ὅμως ἀς μὴ ζητῶμεν νὰ δοχιμάσωμεν τὸν Θεὸν εἰς τὰ σωματικὰ ἀντὶ τῶν ψυχικῶν ἡμῶν ἔργων, ἀλλὰ τὸν σκοπὸν ὅλων τῶν πράξεων ἡμῶν ἀς μετατρέψωμεν εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων αἰωνίων ἀγαθῶν· διότι ὅστις ἀπαξ ἐκθέσει ἔχυτὸν διὰ τὴν ἀγάπην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ἔργασίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ τελειώσῃ αὐτήν, αὐτὸς πλέον δὲν πρέπει νὰ φροντίζῃ διὰ τὰ σωματικά, εἴτε ὑπάρχουσιν, εἴτε μή· καθόσον ταῦτα πολλάκις ὁ Θεὸς συγχωρεῖ νὰ λείψωσιν, ἵνα δοκιμασθῶσιν εἰς τὰ τοιαῦτα οἱ ἐνάρετοι, καὶ παραχωρεῖ διὰ παντὸς μέσου νὰ διεγερθῶσι κατ’ αὐτῶν πειρασμοί, καὶ πληριγόνει αὐτοὺς διὰ σωματικῶν ἀσθενειῶν, καθὼς τὸν Ἰωάννην· ἔτι δὲ καὶ εἰς πτωχείαν ἐμβάλλει αὐτούς, καὶ εἰς χειρας τῶν κακῶν ἀνθρώπων, καὶ πειριπλέον πληριγόνει αὐτούς καὶ δι’ ἔκεινων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι, μόνον εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν δὲν πλησιάζει καμμία βλάσphemία· διότι ἀδύνατον εἶναι, διταν περιπατῶμεν τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, νὰ μὴ ἀπαντήσωμεν καὶ λυπηρά τινα, καὶ νὰ μὴ ταλαιπωρηται τὸ σῶμα ἡμῶν δι’ ἀσθενειῶν καὶ κόπων, ἀλλὰ νὰ μένῃ πάντοτε ἀνενόχλητον· ἐὰν ἀγαπῶμεν νὰ ζήσωμεν ἐναρέτως, πρέπει νὰ ὑποφέρωμεν πάντα. ‘Οστις διέρχεται τὴν ζωὴν αὐτοῦ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἢ κυριεύεται ἀπὸ φθόνον καὶ δειλίαν, ἢ καταγίνεται· τὸν ἀφάνισμὸν τῆς ιδίας αὐτοῦ ψυχῆς, ἢ εἰς ἔτερόν τι ἐί-

τὰ ὄποια βλάπτουσιν αὐτὸν ψυχικῶς, ὁ τοιωῦτος κατακρίνεται παρὰ Θεοῦ. "Уταν δέ τις ἀκολουθῇ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, καὶ ζῇ κατὰ Θεόν, καὶ ἔχει πολλοὺς ὄμοιούς αὐτῷ εἰς τὴν ἀρετήν, μετὰ τῶν ὄποιων συγκατοικεῖ, ἐάν αὐτὸς ἀπαντήσῃ καὶ κανέναν ἀπὸ τὰ δρῆστα λυπηρά, δὲν πρέπει νὰ παρεκτρέπῃ ταῖς ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς νὰ ὑποδεχθῇ αὐτὸν ἀνεξετάστως, καὶ νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεόν, διότι ἐπεμψεν εἰς αὐτὸν ταύτην τὴν χάριν, καὶ ἡξιώθη δι' αὐτὸν νὰ πέσῃ εἰς πειρασμόν, καὶ νὰ γείνῃ κοινωνὸς τῶν παθημάτων τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων ἔλθει ὁ πειρασμός, εἴτε ἐκ δαιμόνων, εἴτε ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἴδιου αὐτοῦ σώματος, (διότι χωρὶς θέλημα Θεοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραχωρῇ εἰς τὰ τοιαῦτα), ἵνα γίνῃ ἀφορμὴ εἰς αὐτὸν ὁ πειρασμὸς πρὸς πρόσοδον τῆς ἀρετῆς· διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ἀλλως πως νὰ κάμῃ ὁ Θεός, ὥστε νὰ εὐεργετῇ θῆται ἐκεῖνος, διστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἥναι μετ' αὐτοῦ, παρὰ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὸν πειρασμοὺς πρὸς ἀγάπην τῆς ἀρετῆς· ἐπειδὴ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν δύναται ν' ἀξιωθῇ ταύτης τῆς μεγαλωσύνης, καὶ χάριν τῶν θείων τούτων εὐεργεσιῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς πειρασμούς, καὶ νὰ χαίρῃ χωρὶς νὰ λαβῇ χάρισμα παρὰ τοῦ Χριστοῦ· μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ὁ ἄγιος ἀπόστολος Παῦλος· διότι τοῦτο εἶναι τόσον μέγα, ὥστε φανερῶς ὀνομάζει αὐτὸν χάρισμα, τὸ νὰ προετοιμάζηται τις εἰς πειρασμοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· διότι λέγει, τοῦτο ἐδόθη εἰς ἡμᾶς παρὰ Θεοῦ, ὅχι μόνον τὸ νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ πάσχωμεν δι' αὐτόν· ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἔγραφεν εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, λέγων, δταν πάσχητε διὰ τὴν δικαιοσύνην, εῖσθε μακάριοι· διότι ἐγείνατε κοινωνοὶ τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν δχι δταν ἀναπαύγσαι πρέπει νὰ χαίρῃ, καὶ δταν σοὶ ἐπέλθωσι Θλίψεις καὶ στενοχωρίαι νὰ στυγνάζῃ τὸ πρόσωπον σου, καὶ νὰ λογίζῃσαι ταύτας ὡς ἔνεας τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ· καθότι ἀπ' ἀρχῆς κόσμου καὶ ἀπὸ γενεό-

γενεαν αύτη ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου περιπατεῖται. Πόθεν δέ σοι ἐπῆλθε τοῦτο, τὸ νὰ μὴ θέλῃς νὰ σοὶ ἐπέλθωσι πειρασμοί; γνώριζε ὅμως ὅτι ἀνευ πειρασμῶν εὐρίσκεσαι ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν περιπατεῖς εἰς αὐτήν, οὐδὲ ὁδεύεις κατ' ἔχνος τῶν ἀγίων, ἡ Ἰσως θέλεις νὰ διαχαράξῃς εἰς ἑαυτὸν ἄλλην ὁδόν, ἵνα περιπατῇς χωρὶς κακοπάθειαν καὶ στενοχωρίαν.

‘Η ὁδὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι καθημερινὸς σταυρὸς καὶ θάνατος· διότι οὐδεὶς ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν μετ' ἀνέσεως· ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς τῆς ἀνέσεως καὶ ἀναπάύσεως, γνωρίζομεν, ποῦ καταντᾷ καὶ τελειόνει. “Οστις ἀφιερώσει ἑαυτὸν ἐξ’ ὅλης καρδίας εἰς τὸν Θεόν, δὲν θέλει ποτὲ ὁ Θεὸς νὰ μένῃ ὁ τοιοῦτος ἀμέριμνος, ἀλλὰ νὰ φροντίζῃ ἀδιακόπως περὶ τῆς ἀρετῆς· καὶ ἐκ τοῦ ἑξῆς δὲ γνωρίζεται, ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅταν πάντοτε πέμπῃ εἰς αὐτὸν λύπας καὶ πειρασμούς.

“Οσοι διάγουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν μὲ πειρασμούς, αὐτοὶ οὐδέποτε παραχωροῦνται ὑπὸ τῆς θείας προνοίας νὰ ἐμπέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν δαιμόνων, καὶ μάλιστα ἐὰν ταπεινούμενοι καταφιλῶσι τοὺς πόδας τῶν ἀδελφῶν, καὶ σκεπάζωσι τὰ σφάλματα αὐτῶν, καὶ κρύπτωσιν αὐτά, ὡς τὰ ἔδια αὐτῶν. “Οστις θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ γῆναι ἀμέριμνος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον χωρὶς πειρασμῶν, συγχρόνως δὲ ἀγαπᾷ νὰ περιπατῇ καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ὁ τοιοῦτος εὐρίσκεται κενὸς καὶ στερημένος ταύτης τῆς ὁδοῦ· διότι ὅλοι οἱ δίκαιοι ὅχι μόνον θεληματικῶς ἀγωνίζονται εἰς τὰ καλὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ἀθελήτως εὐρίσκονται εἰς μέγαν ἀγῶνα τῶν πειρασμῶν, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ὑπομονὴ αὐτῶν· διότι ὅταν ἡ ψυχὴ ἔχῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, δὲν φοβεῖται ἀπὸ κανὲν πρᾶγμα, τὸ ὅποιον βλάπτει τὸ σῶμα· ἐπειδὴ ἐλπίζει εἰς τὸν Θεόν, εὐρισκομένη εἰσέτι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα οἰώνα τῶν αἰώνων. Ἄμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε'.

Περὶ τοῦ ἀπομακρύνεσθαι ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ
ἐξ ὅλων, ὅσα θολώνουσι καὶ σκοτίζουσι
τὸν νοῦν.

Ο ΘΕΟΣ ἔδωκε πολλὴν τιμὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς μαθήσεως τῶν δύο νόμων τοῦ τε φυσικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας μαθήσεως ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς φωτισμόν, καὶ πανταχόθεν ἥγοιεν εἰς αὐτοὺς πᾶσαν κεκλεισμένην θύραν, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὴν σωτηριώδην ἐπίγυνωσιν τοῦ Θεοῦ. Θέλεις πιστὸν μάρτυρα διὰ τὰ εἰρημένα ; σὺ ὁ ἕδιος γενοῦ εἰς ἑαυτόν, καὶ δὲν θέλεις ἀπωλεσθῆ· ἐὰν δὲ θέλῃς καὶ ἔξωθεν γὰρ γνωρίσῃς τοῦτο, ἔχεις ἄλλον διδάσκαλον καὶ μάρτυρα, ἵνα σὲ ὁδηγήσῃ ἀπλανῶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.

Ο συγχειμένος καὶ τεθολωμένος νοῦς δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ τὴν λήθην, καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ δὲν ἀνοίγει τὴν ἑαυτῆς θύραν εἰς τὸν τοιοῦτον νοῦν. "Οστις δυνηθῇ νὰ ἐννοήσῃ ἀκριβῶς, εἰς τί ἀπολήγει ὅλων τῶν πραγμάτων τὸ τέλος, αὐτὸς ἄλλον διδάσκαλον δὲν χρειάζεται, ἵνα μάθῃ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀποφυγὴν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Ο ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθεὶς φυσικὸς νόμος εἰς τὸν ἀνθρωπὸν, εἶναι ἡ θεωρία τῶν ποιημάτων αὐτοῦ· ὁ δὲ γραπτὸς νόμος προσετέθη ἀκολούθως μετὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδάμ.

"Οστις δὲν ἀπομακρύνει ἑαυτὸν θεληματικῶς ἀπὸ τὰ αἴτια τῶν παθῶν, σύρεται ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας· τὰ δὲ αἴτια τῆς ἀμαρτίας εἶναι ταῦτα, ὁ οἶνος, αἱ γυναικεῖς, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐρωστία τοῦ σώματος· ὅχι ὅτι αὐτὰ φυσικῶς εἶναι ἀμαρτίαι· ἀλλ' ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τούτων εὔκόλων κλίνει εἰς τὰ πάθη τῆς ἀμαρτίας, καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀνθρώπος ὁφείλει γὰρ παραφύλαττηται καλῶς ἐκ τούτων. Ἔτι-

τοτε ἐνθυμήσαι τὴν ἴδιαν σου ἀσθένειαν, δὲν θέλεις παραβῆ τὸν
ὅρον τῆς ἐκ τούτων προφυλαξεως. Εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους
εἶναι μισητὴ ἡ πτωχεία, εἰς δὲ τὸν Θεόν πολὺ περισσότερον
εἶναι μισητὴ ἡ ὑπερήφανος ψυχή, καὶ ὁ ὑψηλὰ φρονῶν νοῦς.
Εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους εἶναι τίμιος δὲ πλοῦτος, εἰς δὲ τὸν
Θεόν ἡ συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη ψυχή. "Οταν θέλῃς
νὰ κάμης ἀρχὴν θεαρέστου τινὸς ἐργασίας, ἐτοίμασον πρῶ-
τον τὸν ἔαυτόν σου ἐναντίον τῶν πειρασμῶν, οἵτινες μέλλουσι
νὰ σοὶ συμβῶσι, καὶ μὴ διστάσῃς ποσῶς· διότι συνήθειαν ἔχου-
σιν οἱ ἔχθροι, ὅταν ἴδωσι τινα ν' ἀρχίσῃ μετὰ θερμῆς πίστεως
καλήν τινα πολιτείαν, διὸ διαφόρων τρόπων καὶ φοβερῶν πει-
ρασμῶν νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτόν, ἵνα οὗτος φοβηθῇ εἰς τὴν ἀρ-
χὴν, καὶ ψυχρανθῇ ἡ καλὴ αὐτοῦ προαιρεσίς, καὶ μὴ ἔχῃ πλέον
ποσῶς τοῦ λοιποῦ θερμότητά τινα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς θεαρέ-
στου ταύτης ἐργασίας· ὅχι διότι ἔχουσι τόσην δύναμιν οἱ
ἔχθροι ἡμῶν δαιμονες, (διότι ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἴχεν οὕτω, δὲν
ἡδύνατο ποτέ τις νὰ πράξῃ τὸ καλόν), συγχωροῦνται ὅμως
ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθόσον εἴμεθα πεπληροφορημένοι καλῶς ἀπὸ
τὸ τοῦ δικαίου Ἰάθ. Σὺ λοιπὸν ἐτοιμάζου ν' ἀπαντήσῃς ἀν-
δρείως τοὺς πειρασμούς, οἵτινες ἀντίκεινται εἰς τὰς ἀρετάς,
καὶ τότε ἀρχου τῆς ἐργασίας αὐτῶν καθότι ἐὰν δὲν προετοι-
μασθῆς εἰς ἀπόκρουσιν τῶν πειρασμῶν, ἄπειχε ἐκ τῆς ἐργα-
σίας τῶν ἀρετῶν.

"Οταν ὁ ἀνθρώπος διστάζῃ νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἔχει τὸν Θεόν
βοηθὸν εἰς τὴν καλὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, αὐτὸς φοβεῖται
καὶ ἐκ τῆς ἴδιας αὐτοῦ σκιᾶς, καὶ ἐν καιρῷ τῆς εὐθηγίας καὶ
πλησμονῆς εὐρίσκεται πεινασμένος, καὶ ἐγ καιρῷ τῆς ἴδιας
αὐτοῦ γαλήνης πληροῦται ἀπὸ ζάλην καὶ ταραχῆν· ὅστις
ὅμως ἐλπίζει εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐνδυναμοῦται κατὰ
τὴν καρδίαν· οἱ δὲ ἀνθρώποι θέλουσι τιμῆσει αὐτόν, καὶ οἱ
ἔχθροι αὐτοῦ θέλουσιν ἐπαινέσει αὐτόν.

Αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι τιμιώτεραι ἀφ' ὅλους

σκυρούς του κόσμου, καὶ ὅστις φυλάττει αὐτάς, ἐντὸς αὐτῶν εὑρίσκει τὸν Θεόν. "Οστις φοβεῖται τὰς ἀμαρτίας, αὐτὸς θέλει διαβῆ ἄνευ προσχόμματος τὴν ἐπίφοβον ὁδόν, καὶ ἐν καιρῷ σκότους ἔμπροσθεν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ θέλει εὗρει φῶς ἵλαρόν τοῦ φοβουμένου τὰς ἀμαρτίας ὁ Κύριος φυλάττει τὰ διαβήματα, καὶ ἐν καιρῷ παραπτώματος θέλει προφθάσει αὐτὸν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. "Οστις λογίζεται τὰ ἀμαρτήματα αὐτοῦ μικρὰ καὶ ποταπά, πίπτει εἰς ἄλλα μεγαλείτερα καὶ χειρότερα τῶν πρώτων, καὶ ἐπιταπλασίως θέλει τιμωρηθῆναι. "Οστις ἀδιαλείπτως ἐπασχολεῖται εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἀποκτᾷ αὐτὸν θησαυροφύλακα· δὲ ἐπιθυμῶν τὰ πανάγια αὐτοῦ θελήματα, θέλει ἔχει ὁδηγοὺς τοὺς ἐπουρανίους ἀγγέλους.

Σπεῖρε τὴν ἐλεημοσύνην σου μετὰ ταπειγώσεως, καὶ θέλεις θερίσεις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἔλεος. "Οσων ἀμαρτημάτων χάριν ἀπώλεσας τὸ καλόν, διὰ τῆς ἀπογῆς αὐτῶν πάλιν ἀποκτησον αὐτό. Όδοιλὸν γρεωστεῖς εἰς τὸν Θεόν, δὲν δέχεται παρὰ σοῦ ἀντ' αὐτοῦ μαργαρίτην, δηλαδὴ τὴν σωφροσύνην ἀπώλεσας, δὲν δέχεται ὁ Θεὸς παρὰ σοῦ τὴν ἐλεημοσύνην, ἐν ὅσῳ σὺ ἐπιμένεις εἰς τὴν πορνείαν· διότι ὁ Θεὸς θέλει πάρα σοῦ τὸν ἀγιασμὸν τοῦ σώματος· ἐπειδὴ παρέβης τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, γωρίς νὰ σκεφθῆς, ὅτι δι' αὐτῆν καὶ μόνην ἀσῆκας τὴν ατῆσιν τοῦ κόσμου· καὶ διὰ τί ἀσῆκας τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἥλθες νὰ πολεμήσῃς δι' ἄλλα;

Εἶπεν ὁ ἄγιος Ἐφραίμ, ὅτι ἐν καιρῷ τοῦ θέρους μὴ ἀντιπολεμῆς τὴν καῦσιν τοῦ ἥλιου μὲν ἐνδύματα τοῦ χειμῶνος· οὔτως ἔκαστος ἐξ ἥμῶν ὃ, τι σπείρει, τοῦτο θέλει καὶ θερίσει· καὶ πᾶσα ἀσθένεια δεὰ τῶν ἴδιων αὐτῆς φαρμάκων θεραπεύεται· καὶ σὺ τυχὸν ἐνῷ νικᾶσαι ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ φθόνου, διὰ τί ἀγωνίζεσαι καὶ πολεμεῖς τὸν ὑπνον; Ἐν ὅσῳ τὸ ἀμάρτημά σου εἶναι μικρὸν καὶ εἰσέτι τρυφερόν, ἐκρίζωσον αὐτό, πρὸ τῆς πλατυνθῆς καὶ ὠριμάσῃ· ὅταν σοὶ φαίνεται μικρὸν τὸ ἐλάττωμα σου, μὴ ἀμελήσῃς αὐτό· ἐπειδὴ προτίγοντος τοῦ

Θέλεις εῦρει αὐτὸ τύραννον ἀπάνθρωπον, καὶ ὡς αἰχμάλωτος δοὺλος θέλεις τρέχει δέσμιος ἔμπροσθεν αὐτοῦ· ὅστις ὅμως ἐξ ἀρχῆς ἀγωνισθῇ κατὰ τοῦ πάθους αὐτοῦ, ταχέως θέλει νικήσει αὐτό.

"Οστις δύναται νὰ ὑποφέρῃ μετὰ γαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως τὴν ἀδικίαν, καίτοι ἔχει τὸν τρόπον ν' ἀποφύγῃ αὐτήν, αὐτὸς ἐδέχθη παρὰ Θεοῦ τὴν ταπείνωσιν διὰ τῆς πίστεως, τὴν δποίαν ἔχει πρὸς αὐτόν. Καὶ ὅστις ὑπομένει μετὰ ταπεινοφροσύνης τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, οὗτος ἔφθασεν εἰς τὴν τελειότητα, καὶ θαυμάζεται ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀγγέλων· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλη τοιαύτη μεγάλη καὶ δυσκατόρθωτος ἀρετή.

Μή πιστεύσῃς εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ὅτι ὑπάρχεις δυνατὸς εἰς τὴν ἀρετήν, ἔως ὅτου νὰ δοκιμασθῆς διὰ τῶν πειρασμῶν, καὶ εῦρῃς τὸν ἑαυτόν σου ἀμετάβλητον. Ἀπόκτησον ὄρθην καὶ σταθερὰν πίστιν, ὅπως δυνηθῆς νὰ καταπατήσῃς τοὺς ἔχθρούς σου· καὶ ἔχει τὸν νοῦν σου πειριωρισμένον, καὶ μὴ θαδρήσῃς ποτὲ εἰς τὴν ἴδιαν σου δύναμιν, ἵνα μὴ παραχωρηθῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ τότε ἐκ τῆς ἴδιας σου πίστεως θέλεις μάθει τὴν ἀσθένειάν σου· μήτε νὰ πιστεύσῃς εἰς τὴν γνῶσίν σου, ἵνα μὴ λάθῃ ἀφορμὴν ὁ διάβολος, καὶ σὲ παγιδεύσῃ διὰ τῆς πανουργίας αὐτοῦ. Ἐχει τὴν γλῶσσάν σου γλυκεῖαν, καὶ δὲν θέλει σοὶ ἀπαντήσει παντελῶς ἀτιμίᾳ· ἔχει ἐπίσης καὶ τὰ χεῖλη σου γλυκά, καὶ θέλεις ἔχει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους φίλους. Μὴ καυχηθῆς ποτε διὰ τὰ ἔργα σου, ἵνα μὴ ὑστερον καταισχυθῆς· διότι εἰς ὅποιον πρᾶγμα καυχᾶται ὁ ἀνθρωπός, παραχωρεῖ ὁ Θεὸς νὰ ἐκπέσῃ ἐκ τούτου, ἵνα ταπεινωθῇ, καὶ μάθῃ τὴν ταπείνωσιν· διὰ τοῦτο πρέπει ν' ἀποδίδῃς ὅλα εἰς τὴν πρόγνωσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ πιστεύῃς, ὅτι εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εὑρίσκεται πρᾶγμά τι ἀμετάβλητον.

"Αφοῦ δὲ πράξῃς τοιουτοτρόπως, ὕψωνε πάντοτε τὸ ὄντα σου πρὸς τὸν Θεόν· διότι ἡ σκέπη καὶ ἡ πρόνοια τ

περικυκλώνει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, δὲν βλέπεται ὅμως ἀφ' ὅλους, εἰμὴ μόνον παρ' ἔκείνων, οἵτινες ἐκαθάρισαν ἔχυτοὺς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, καὶ ἔχουσι πάντοτε πᾶσαν αὐτῶν τὴν μελέτην εἰς μόνον τὸν Θεόν. Ἐξαιρέτως ὅμως φανεροῦται εἰς αὐτοὺς ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὅταν πέσωσιν εἰς μέγαν πειρασμὸν διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ τόσον αἰσθάνονται τότε αὐτήν, ὡς νὰ βλέπωσιν αὐτὴν διὰ τῶν σωματικῶν δοθαλμῶν κατὰ τὸ μέτρον του ἔκαστος, καὶ κατὰ τὴν αἰτίαν τοῦ συμβαίνοντος πειρασμοῦ· καὶ τοῦτο ὅλον γίνεται, ἵνα διεγείρῃ ὁ Θεός, καὶ παρακινήσῃ τοὺς ἀγωνιστὰς εἰς ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα, καθὼς τὸν Ἰώδη, καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναού, καὶ τοὺς τρεῖς παΐδας, καὶ Πέτρον τὸν ἀπόστολον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀγίους, εἰς τοὺς ὅποιους αὗτη ἡ θεία πρόνοια ἐφαίνετο ως διά τινος ἀνθρωπίνου σχῆματος, ἐμπνέουσα εἰς αὐτοὺς θάρρος, καὶ στηρίζουσα αὐτοὺς πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Ἐάν δὲ εἴπῃς, ὅτι ταῦτα ἐδόθησαν παρὰ Θεοῦ οἰκονομικῶς εἰς μόνους τοὺς ἀγίους, καὶ ιδίως αὐτοὶ ἡξιοῦντο γὰρ βλέπωσι τὰς τοιαύτας ὄπτασίας, ἔστωσάν σοι πρὸς παράδειγμα ἀνδρείας οἱ ἄγιοι μάρτυρες, οἵτινες πολλάκις πολλοὶ ὅμοι, καὶ ἐνίστε εἰς καθεὶς χωριστά, καὶ εἰς πολλοὺς καὶ διαφόρους τόπους διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ ἥγανθισθησαν, καὶ διὰ τῆς ἐπελθούσης εἰς αὐτοὺς θείας δυνάμεως ἀνδρείως ὑπέμειναν μὲ πήλινα σώματα τὰς ἔσεις τοῦ σιδήρου, καὶ τὰς διαφόρους κολάσεις καὶ τιμωρίας, πρᾶγμα ὑπὲρ φύσιν διότι εἰς τούτους ἐφαίνοντο φανερῶς οἱ ἄγιοι ἄγγελοι, ἵνα ἔκαστος μάθῃ, ὅτι ἡ θεία πρόνοια ἐπέρχεται πλουσίως εἰς ἔκείνους, οἵτινες κατὰ πάντα τρόπον ὑπομένουσι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πάντα πειρασμόν, καὶ πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν πρὸς ἐνδειξιν τῆς ἀνδραγαθίας αὐτῶν, καὶ καταισχύνην τῶν ἔχθρῶν καὶ δσον οἱ ἄγιοι διὰ τῶν τοιούτων ὄπτασιῶν ἐνεδυναμοῦντο, τοσοῦτον οἱ ὑπεναντίοι ἔχθροι, βλέποντες τὴν καρτερίαν αὐτῶν, ἐξήπτοντο ἀπὸ τὸν θυμόν, καὶ ἐκυριεύοντο ὑπὸ |

Τί δέ πρέπει νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ ἀσκητῶν καὶ ἀναγχωρητῶν, οἵτινες ἡσαν δῆλως ἔνοι τοῦ κόσμου, καὶ οἱ διότι ἐποίησαν τὴν ἔρημον πολιτείαν, καὶ τῶν ἀγγέλων κατοικίαν καὶ καταγώγιον; Τούτους ἐπεσκέπτοντο πάντοτε οἱ ἄγιοι ἀγγελοι διὰ τὴν ὑψηλὴν τῆς πολιτείας αὐτῶν κατάστασιν, καὶ ὡς ἐνὸς δειπότου ὑπηρέται καὶ συναγωνισταὶ κατὰ καιρὸν συνανεστρέφοντο μετ' αὐτῶν, οἱ διότι εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν ἡγάπουν τὴν ἔρημον, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην εἶχον τὴν κατοικίαν αὐτῶν εἰς τὰ δρη, καὶ εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς ὄπας τῆς γῆς· καὶ καθόσσον κατεφρόνησαν τὰ γῆνα πράγματα, καὶ ἡγάπησαν τὰ οὐράνια, καὶ ἐγένοντο μιμηταὶ τῶν ἀγγέλων, κατὰ τοῦτο δικαίως καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγιοι ἀγγελοι ἐφαίνοντο εἰς αὐτούς, καὶ ἐξεπλήρουν πάσας αὐτῶν τὰς θελήσεις· ἀλλὰ καὶ ιδιαιτέρως κατὰ διαφόρους περιστάσεις φαινόμενοι εἰς αὐτούς, ἐδίδασκον αὐτούς, πῶς πρέπει νὰ πολιτεύωνται· καὶ ἀλλοτε μὲν ἐσαφῆνιζον εἰς αὐτούς γραφικὰς ἀπορίας, ἀλλοτε δὲ αὐτοὶ οἱ ἄγιοι ἡρώτουν αὐτοὺς περὶ τοῦ πρέποντος· καὶ ποτὲ μὲν ὠδήγουν αὐτοὺς εἰς τοὺς δρόμους, ποτὲ δὲ ἡλευθέρουν αὐτοὺς ἀπὸ πειρασμούς, εἰς τοὺς όποιους περιέπιπτον· καὶ ἀλλοτε μὲν ἀφήρπαζον αὐτοὺς ἐκ μέσου αἰφνιδίων συμπτωμάτων καὶ κινδύνων, τὰ όποια ἐπήρχοντο εἰς αὐτούς, οἷον ἀπὸ δριν, ἢ ἀπὸ πέτραν, ἢ ἀπὸ σχισμάδα, ἢ ἀπὸ βίψιμον πέτρας· ἀλλοτε δὲ ἐφαίνοντο δρθαλμοφανῶς εἰς τοὺς ἄγιους, ὅταν ἐπολεμοῦντο φανερῶς ὑπὸ τῶν δαιμόνων, καὶ τοῖς ἔλεγον, ὅτι ἐστάλησαν παρὰ Θεοῦ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν, καὶ ἔδιδον εἰς αὐτοὺς θάρρος καὶ εὐτολμίαν καὶ γενναιότητα· καὶ ποτὲ μὲν ίστρευον ἀλλούς διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν τῶν ἀγίων, ἐνίστε δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἄγιους, πάσχοντας ἀπὸ πάθη τινά, ἐθεράπευον· καὶ ποτὲ μὲν ἐνεδυνάμουν διὰ τῆς ἀφῆς, ἢ διὰ λόγου τὰ σώματα αὐτῶν τῶν ἀγίων, πάσχοντα ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν νηστείαν· ποτὲ δὲ ἔφερον εἰς αὐτοὺς τροφήν, οἷον, ἄρτους, ἢ

ἥ καὶ ἄλλα τινὰ προσφάγια· καὶ εἰς τινας μὲν ἐξ αὐτῶν προέλεγον τὸ τέλος τῆς ζωῆς αὐτῶν· εἰς τινας δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς μεταστάσεως αὐτῶν· καὶ τίς ἡ χρεία ν' ἀπαριθμῶ τόσα πολλά, τὰ δποῖα παριστῶσι· τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην τῶν ἀγίων ἀγγέλων, καὶ τὴν πρὸς τοὺς δικαιόους ἄκραν αὐτῶν ἐπιμέλειαν; ἐπειδὴ καθὼς οἱ μεγαλείτεροι ἀδελφοὶ φροντίζουσι περὶ τῶν μικροτέρων, αὗτα καὶ οἱ ἄγιοι ἀγγέλοι φροντίζουσι περὶ ἡμῶν. Εἴπον δὲ ταῦτα, ίνα ἔκαστος μάθῃ, ὅτι ὁ Κύριος εὑρίσκεται πλησίον εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐν ἀληθείᾳ ἐπικαλοῦνται αὐτόν, καὶ δποίαν πρόνοιαν ἔχει δι' ἐκείνους, οἱ δποῖοι ἀπὸ καρδίας ἡκολούθησαν αὐτὸν, καὶ προσπαθοῦσι παντὶ τρόπῳ γὰ εὐαρεστήσωσιν εἰς αὐτόν.

'Εὰν πιστεύῃς, ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖ διὰ σέ, 'διὰ τί μεριμνᾷς καὶ φροντίζεις περὶ προσκαίρων πραγμάτων, καὶ περὶ τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τοῦ σώματός σου; εἰδὲ καὶ δὲν πιστεύεις, καὶ διὰ τοῦτο φροντίζεις σὺ ἀντὶ τοῦ Θεοῦ, γνώριζε, ὅτι σὺ ὑπάρχεις ὁ πλέον ἀθλιέστερος ἀφ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· καὶ διὰ τί ζῆς ἀκόμη; βίψον τὴν φροντίδα σου εἰς τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς θέλει σὲ διαθρέψει, καὶ δὲν θέλεις φοβηθῆναι ποτὲ ἀπὸ ἐναντίαν ἀπειλήν.

"Οστις καθιέρωσεν ἀπαξ τὸν ἐαυτόν του εἰς τὸν Θεόν, αὐτὸς ἔχει πάντοτε ἀναπαυμένον τὸν λογισμὸν αὐτοῦ. "Ανευ τῆς ἀρετῆς τῆς ἀκτημοσύνης δὲν δύναται ἡ ψυχὴ νὰ ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν· καὶ ἀνευ τῆς ἡσυχίας τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων δὲν δύναται ἡ ψυχὴ νὰ αἰσθανθῇ τὴν εἰρήνην τοῦ νοός· καὶ χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς πειρασμούς, δὲν θέλει ἀποκτήσει τὴν σοφίαν τοῦ ἀγίου πνεύματος· καὶ χωρὶς ἐπίμονον καὶ ἐπίπονον ἀνάγνωσιν, δὲν θέλει γνωρίσει τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν· καὶ χωρὶς τὴν ἀταραξίαν τῶν λογισμῶν δὲν κινεῖται ὁ νοῦς εἰς ἔρευναν τῶν ἀποκρύφων μυστηρίων τοῦ Θεοῦ· καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ τις πίστιν καὶ πεποίθησιν εἰς τὸν Θεόν, δὲν δύναται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μετὰ θ.

νὰ περιφρονήσῃ τοὺς πειρασμούς· καὶ χωρὶς δοκιμὴν τῆς φανερᾶς σκέπης τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται ἡ καρδία νὰ ἐλπίσῃ εἰς αὐτόν· καὶ χωρὶς νὰ γευθῇ ἡ ψυχὴ ἐν γνώσει τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ, δὲν θέλει ἔχει κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ.

Ἐκεῖνον νόμιζε ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀπὸ πολλὴν εὔσπλαγχνίαν ἔθανάτωσεν ἑαυτὸν ἐκ τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τοῦ σώματος, (δηλαδὴ παραβλέπων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνάπαυσιν, μεταδίδει ἐλεημοσύνην εἰς ἄλλους τὰ ἀναγκαῖα χρειώδη τοῦ σώματος αὐτοῦ). διότι ὅστις ἔλεεῖ τὸν πτωχόν, ἔχει τὸν Θεὸν φροντιστήν· καὶ ὅστις πτωχεύει διὰ τὸν Θεόν, εὑρίσκει ἀκενώτους θησαυρούς.

Ο Θεὸς δὲν ἔχει χρείαν τινὸς πράγματος· εὐχαριστεῖται ὅμως, ὅταν ἵδῃ τινά, ὅτι ἀναπαύει τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ἢτις εἶναι ὁ ἄνθρωπος, καὶ τιμᾷ αὐτὴν διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ.

Οταν ζητήσῃ τις ἔκεινο, τὸ ὅποιον ἔχεις, μὴ εἰπῇς διὰ τοῦ λογισμοῦ σου, ὅτι ἀς ἀφῆσω αὐτὸ δι' ἐμέ, ἵνα ἀναπαυθῶ ἐγώ, καὶ ὁ Θεὸς φροντίζει δι' αὐτὸν τὸν πτωχόν, καὶ προμηθεύει ἀλλαχθεν τὴν χρείαν αὐτοῦ· ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι λόγοι εἶναι ἕδοις ἀνθρώπων ἀδίκων, καὶ μὴ γνωριζόντων τὸν Θεόν· διότι ὁ δίκαιος καὶ ἐνάρετος ἄνθρωπος δὲν δίδει ποτὲ τὴν τιμὴν αὐτοῦ εἰς ἄλλον, οὐδὲ τὸν ἀρμόδιον καιρὸν τῆς ἐλεημοσύνης συγχωρεῖ νὰ παρέλθῃ ἀπράκτως· καὶ ὁ μὲν πτωχὸς καὶ ἐνδεής ἄνθρωπος κυβερνᾶται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, (διότι οὐδένα ἐγκαταλείπει ὁ Θεός), σὺ δῆμος ἀπέστρεψας τὴν τιμήν, τὴν ὄποιαν σοὶ ἔδωκεν ὁ Θεός, καὶ ἀπεμάκρυνας τὴν χάριν αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ· διότι ἐπέστρεψας τὸν πτωχὸν χωρὶς ἐλεημοσύνην· Οταν λοιπὸν δώσῃς ἐλεημοσύνην, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, καὶ εἰπέ, δόξα σοι ὁ Θεός, διτι μὲ ἡξίωσας νὰ εῦρω καὶ ν' ἀναπαύσω ἔνα πτωχόν· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχῃς νὰ δώσῃς, μᾶλλον χαῖρε, καὶ εἰπέ, εὐχαριστῶν τὸν Θεόν· εὐχαριστῶ σοι, Θεέ μου, διότι μοὶ ἔχάρισας ταύτην τὴν χάριν καὶ τὴν τιμήν, νὰ πτο διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, καὶ μὲ ἡξίωσας νὰ γευθῶ τ

φιν καὶ στενοχωρίαν, αἵτινες διωρίσθησαν ὑπὸ τῶν ἐντολῶν σου, καθὼς ἐγεύθησαν αὐτὰς οἱ ἄγιοι σου, οἱ φυλάξαντες τὰς ἐντολάς σου τὰς ἀγίας.

“Οταν δὲ ἀσθενῆς, εἰπέ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἀνθρωπος, ὅστις ἡξιώθη παρὰ Θεοῦ νὰ δοκιμασθῇ δι’ ἐκείνων τῶν ἀγίων μέσων, διὰ τῶν δποίων κληρονομοῦμεν τὴν αἰώνιον ζωήν· καθότι διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς ἐπιφέρει ὁ Θεός εἰς τὸν ἀνθρωπὸν τὰς ἀρδωστίας. Εἴπε δέ τις τῶν θείων πατέρων, ὅτι ὅταν ὁ μοναχὸς δὲν δουλεύει τῷ Θεῷ, ὡς ἀρέσκει εἰς αὐτόν, καὶ δὲν ἀγωνίζεται προθύμως διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ διάκειται ἀμελῶς περὶ τὴν ἔξασκησιν τῶν ἀρετῶν, ἔξαπαντος ὁ τοιοῦτος παραχωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ πέσῃ εἰς πειρασμούς, ἵνα μὴ μένῃ ἀργός, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἀργίας ὑποπέσῃ εἰς ἄλλα χειρότερα πάθη. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Θεός ἐπιφέρει πειρασμοὺς εἰς τοὺς ῥαθύμους καὶ ἀμελεῖς, ὅπως ἐπασχολοῦνται εἰς αὐτούς, καὶ ὅχι εἰς ψυχοβλαβῆ καὶ μάταια πράγματα. Πράττει δὲ τοῦτο ὁ Θεός πάντοτε εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, ἵνα παιδεύσῃ καὶ σοφίσῃ καὶ διδάξῃ αὐτοὺς τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα· καὶ ὅταν παρακαλέσωσιν αὐτόν, δὲν ὑπακούονται ταχέως ὑπ’ αὐτοῦ, μέχρις οὖ ἥθελον ἀποκάμει, καὶ μάθωσιν ἀκριβῶς, ὅτι ἐκ τῆς ἀμελείας καὶ ῥαθυμίας αὐτῶν συνέβησαν ταῦτα εἰς αὐτούς· διότι λέγει διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαίου ὁ Θεός· ὅτι ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρός με, θέλω ἀποστρέψει τὸ πρόσωπόν μου ἀφ’ ὑμῶν, καὶ ἐὰν περισσεύσῃτε τὴν δέσησιν ὑμῶν, δὲν θέλω ἀκούσει ὑμᾶς. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἐλέχθῃ περὶ ἄλλων, ἀλλ’ ὅμως ἐγράφη δι’ ἐκείνους, οἵτινες ἐγκαταλείπουσι τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ λέγομεν, ὅτι ὁ Θεός εἶναι πολυέλεος καὶ πολυεύσπλαγχνος, διὰ ποίαν αἰτίαν ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν, ὅταν κρούωμεν ἀκαταπαύστως τὴν θύραν τοῦ ἐλέους αὐτοῦ καὶ παρακαλοῦμεν, δὲν εἰσακουόμεθα, ἀλλὰ παραβλέπει τὰς δεήσεις ὑμῶν; αὐτὸς ὁ ἴδιος προφήτης διδάσκει ἡμᾶς καὶ

τούτου, λέγων, δὲν εἶναι ἀδύνατος ἡχεῖρ τοῦ κυρίου νὰ σώσῃ ἡμᾶς, οὔτε κωφὸς εἶναι, ὥστε νὰ μὴ ἀκούσῃ ἡμᾶς, ἀλλ' αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν διεγώρησαν ἡμᾶς ἀπ' αὐτὸν, καὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὥστε νὰ μὴ ἀκούῃ ἡμᾶς. Ἐνθυμοῦ τὸν Θεὸν εἰς πᾶσαν περίστασιν, ὅπως καὶ αὐτὸς σ' ἐνθυμηθῇ, δταν ἐμπέσῃς εἰς πειρασμούς.

Ἡ φύσις σου, ἀδελφέ, εἶναι δεκτικὴ τῶν παθῶν, καὶ οἱ πειρασμοὶ τοῦ παρόντος κόσμου εἶναι πολλοί, καὶ τὰ κακὰ δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ σοῦ, ἀλλ' ἀναβρύουσι καὶ ἐντός σου, καὶ ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου· καὶ ὅμως μὴ ἀπομακρυνθῆς ἐκ τοῦ τόπου, ἐνῷ εὑρίσκεσαι, μήτε ν' ἀποφύγῃς τοὺς πειρασμούς· καὶ διὰν ὁ Θεὸς νεύσῃ, θέλει σ' ἐλευθερώσει ἀπ' αὐτούς· καὶ καθὼς κεῖνται πλησίον τὰ ἄνω καὶ κάτω, βλέφαρα τῶν ὄμμάτων, οὕτω καὶ οἱ πειρασμοὶ κεῖνται πλησίον τῶν ἀνθρώπων. Ταῦτα δὲ πάντα ὠκονόμησεν ὁ Θεὸς ἐν σοφίᾳ δικὰ τὴν ἴδικήν σου ὠφελεῖεν, ὅπως κρεύῃς ἐπιμόνως τὴν θύραν τοῦ ἐλέους αὐτού, καὶ διὰ τοῦ φόλου τῶν Οἰλίψεων σπασθῇ εἰς τὸν γοῦν σου ἢ ἐνθύμητις αὐτοῦ, καὶ πληριάσῃς εἰς αὐτὸν διὰ τῶν δεήσεων, καὶ ἀγασθῇ ἡ καρδία σου διὰ τῆς ἀκαταπαύστου ἐνθυμήσεως αὐτού.

Τὸ δὲ νὰ ἔκκλινῃ τις ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν, εἶναι φανερόν, ὅτι παρ' ἡμῖν κεῖται ἐπομένως καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀτιμία, ως ἐκ τούτων προερχόμεναι, εἰς ἡμᾶς ἀναφέρονται· ἐπειδὴ διὰ μὲν τῆς ἀτιμίας ἐντρεπόμενοι φοβούμεθα, διὰ δὲ τῆς τιμῆς προσφέρομεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν εὐχαριστίαν, καὶ προοδεύομεν εἰς τὴν ἀρετὴν. Ταῦτα ὁ Θεὸς ὡς παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ἐπλήθυνεν εἰς σέ, ἵνα μὴ λησμονήσῃς Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ μένων ἐλεύθερος ἐκ τούτων, καὶ ἀνεπίδεκτος τῶν θλιβερῶν, καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ πάντα φόρων, καὶ μακρυνόμενος ἐξ αὐτοῦ, ἐμπέσῃς εἰς πολυθείαν, καθὼς ἔπεσαν πολλοὶ ἄλλοι, οἵτινες καίτοι ὑπῆρχον ὄμοιοπαθεῖς ἀνθρώποι, καὶ ἐπαιδεύοντο διὰ τῶν τοιούτων λυπηρῶν.

εἰς μίαν ὅμως στιγμὴν χρόνου διὰ πρόσκαιρον καὶ εὐτελῆ ματαίαν ἔξουσίαν καὶ καλοπάθειαν ὅχι μόνον εἰς πολυθεῖαν ἐξέπεσαν, ἀλλ’ ἀνοήτως ἐτόλμησαν νὰ δργίζωνται καὶ νὰ μάχωνται καὶ κατ’ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἔνεκα τούτου λοιπὸν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ εύρισκησαι εἰς τὰ λυπηρά, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῆται τῆς ἔριτος αὐτοῦ καὶ παροργίσῃς αὐτόν, καὶ ἐπομένως ἐπιφέρῃ σοι τὴν τιμωρίαν, καὶ σ’ ἔξολοθρεύσῃ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν τὰ προειρημένα δὲν τολμᾷ τις νὰ εἴπῃ, ὡς βλάσφημα, παραλείπω ἀπὸ τοῦ νὰ λέγω τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς λοιπὰς βλασφημίας, τὰς γεννωμένας ἐκ τῆς εὐτυχίας τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς ἀφοβίας. Ἔνεκα τούτου ὁ Θεὸς διὰ τε τῶν λυπηρῶν καὶ τῶν παθῶν ἐπαυξάνει εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν ἐνθύμησιν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ φόνου τῶν ἐναντίων σὲ διεγείρει, ὅπως κρούσῃς τὴν θύραν τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς ἐκ τούτων τῶν ἐναντίων ἀπαλλαγῆς ἐμβάλλει εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην· διὰ δὲ τῆς προς αὐτὸν ἀγάπης σὲ πλησιάζει εἰς τὴν τιμὴν τῆς υἱοθεσίας, καὶ σοὶ ἀποδεικνύει τὴν μεγάλην καὶ πλουσίαν αὐτοῦ χάριν· διότι ἀλλως, πόθεν ἥθελες γνωρίσει τὴν τοιαύτην τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ τὴν περὶ σὲ φροντίδα, ἐὰν δὲν συνέθαινον εἰς σὲ τὰ ἐναντία καὶ λυπηρὰ κακά; διότι κατ’ ἔξοχὴν ἐκ τούτων τῶν ἐναντίων καὶ λυπηρῶν δύναται ν’ αὐξήσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ ἐκ τῆς γνώσεως τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων, καὶ ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τῆς ἀπείρου αὐτοῦ προνοίας. Ταῦτα πάντα τὰ καλὰ γεννῶνται εἰς σὲ ἐκ τῶν λυπηρῶν, ἵνα μάθῃς νὰ εὐχαριστῇς τὸν Θεόν. Λοιπὸν ἐνθυμοῦ τὸν Θεόν, ἵνα καὶ αὐτὸς σ’ ἐνθυμῇται πάντοτε· καὶ ἀφοῦ σ’ ἐνθυμῇθῇ, καὶ σὲ διασώσῃ ἀπὸ τὰ λυπηρά, θέλει σοὶ δωρήσει πάντα μακαρίσμον. Μή ἀποβάλλῃς ἐκ τῆς μνήμης σου τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, διασκορπίζων τὸν νοῦν σου εἰς μάταια πράγματα, ἵνα μὴ σ’ ἐγκαταλείψῃ καὶ αὐτὸς ἐν καιρῷ τῶν πολέμων καὶ ἀγώνων σου· ἀλλὰ γενοῦ εὔπειθής εἰς αὐτὸν· ἐν καιρῷ

ἀναπαύσεώς σου, ἵνα ἔχης ἐν καιρῷ τῶν θλίψεών σου παρόρθιον πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς καρδιακῆς καὶ ἐπιμόνου πρὸς αὐτὸν προσευχῆς καὶ παραχλήσεως.

"Εσο πάντοτε καθαρὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἔχων ἀδιάλειπτον ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὴν ἐνθύμησιν αὐτοῦ, ἵνα μή, χρονοτριβήσας πολὺν καιρὸν ἔξωθεν τῆς ἐνθύμησεως αὐτοῦ, γένης ἀπαρρήσιαστος πρὸς αὐτόν· διότι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν παρρησία ἀποκτάται ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν συνεχοῦς καὶ πολλῆς καὶ ἐντόνου προσευχῆς. Ή μὲν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους σχέσις καὶ διαμονὴ γίνεται διὰ τοῦ σώματος, ἡ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν σχέσις διὰ τῆς ψυχικῆς ἐνθύμησεως, καὶ τῆς προσοχῆς, τῶν δεήσεων καὶ τῆς ὀλοκαυτώσεως τοῦ ἑαυτοῦ σου· ἐὰν δὲ ἐπειδὴ μείνῃς ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ἐνθύμησιν αὐτοῦ, φθάνεις μετὰ καὶ ρὸν εἰς ἔκπληξιν καὶ θαυμασμόν· διότι εὑφραίνεται ἡ καρδία τῶν ζητούντων τὸν Κύριον.

Ζητήσατε τὸν Κύριον, ὃ κατάδικοι ἀμαρτωλοί, καὶ ἐνδυναμώθητε διὰ τῆς ἐλπίδος· ζητήσατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ τῆς μετανοίας, καὶ θέλετε ἀγιασθῆναι καὶ καθαρισθῆναι ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν ἐκ τοῦ ἀγιασμοῦ τοῦ προσώπου αὐτοῦ· δράμετε πρὸς τὸν Κύριον, ὅσοι ἐστὲ ὑπεύθυνοι διὰ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν, ὅστις δύναται νὰ συγχωρῇ ἀμαρτίας, καὶ νὰ παραβλέπῃ σφάλματα· ἐπειδὴ μεθ' ὅρκου εἴπε διὰ τοῦ προφήτου Ἱεζεκιήλ, λέγων· ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος· δὲν θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἔως ὅτου νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ζήσῃ. Καὶ πάλιν· δῆλην τὴν ἡμέραν ἔξετεινα τὰς χεῖράς μου εἰς λαὸν ἀπειθῆ καὶ φιλόνεικον. Καὶ πάλιν· διὰ τί ἀποθνήσκετε ἐν ἀμαρτίᾳ, ὃ λαὲ τοῦ Ἰσραήλ; ἐπιστράφητε πρὸς ἐμέ, καὶ θέλω ἐπιστρέψει καὶ ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς. Καὶ πάλιν· ἐν ὅποιαδήποτε ἡμέρᾳ ἥθελεν ἐπιστρέψει ὁ ἀμαρτωλὸς ἀπὸ τὴν κακὴν αὐτοῦ ὁδὸν, καὶ στραφῆ πρὸς Κύριον, καὶ ποιήσει ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην, δὲν θέλω ἐνθύμηθῆ τὰς ἀνομίας αὐτοῦ· θέλει ζῆσει ζωήν, λέγει Κύριος· καὶ ὁ δίκαιος ἐὰν ἀφ-

δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ἀμαρτάνων ἀδικήσῃ, οὐ μόνον δὲν θέλω ἐνθυμηθῆ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ θέλω θέσει πρόσκομμα ἐκπεσμοῦ, καὶ θέλει ἀποθάνει ἐν τῷ σκότει τῶν κακῶν αὐτοῦ ἕργων ἐπειδὴ ἐπιμένει εἰς τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; διότι ὁ ἀμαρτωλὸς δὲν θέλει μένει εἰς τὸ πτῶμα τῆς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας, καθ' ἣν ἡμέραν ἥθελε μετανοήσει· τοῦ δὲ δικαίου ἡ ἀρετὴ δὲν θέλει λυτρώσει αὐτόν, καθ' ἣν ἡμέραν ἥθελεν ἀμαρτήσει, ἐὰν ἐπιμείνῃ εἰς τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὸν Ἱερεμίαν οὕτως εἴπεν ὁ Θεός· λάβε χαρτίον, καὶ σᾶς σοὶ εἶπω, γράψον ἐν αὐτῷ· ἀπὸ τὰς ἡμέρας Ἰωσίου βασιλέως Ἰούδα μέχρι τῆς σήμερον θέλω ἐπιφέρει ὅλα τὰ κακά, σᾶς σοὶ εἶπον, ἵνα, ἀφοῦ ἀκούσῃ καὶ φοβηθῇ, καταλείψῃ ἔκαστος ἀνθρωπος τὴν ὁδὸν τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ, ἀφοῦ μεταμεληθῇ, μετανοήσῃ, καὶ ἐγὼ θέλω συγχωρήσει τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ. Καὶ ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος εἴπεν. δοτις χρύπτει τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ, δὲν θέλει ὠφεληθῆ ποσῶς· δοτις ὅμως ὅμοιογενεῖ αὐτὰς καὶ ἐγκαταλείπει, θέλει λάβει ἔλεος παρὰ Θεοῦ. Καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει· ζητήσατε τὸν Κύριον, καὶ ἀφοῦ εὔρητε αὐτόν, παρακαλέσατε, καὶ ἀφοῦ πληριάσητε αὐτὸν διὰ τῆς μετανοίας, ἃς ἀφήσῃ ὁ ἀμαρτωλὸς τὴν ὁδὸν τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀδικος τὰς ἴδιας αὐτοῦ ἐνθυμήσεις, καὶ στραφεῖτε πρὸς ἐμέ, καὶ ἐγὼ θέλω ἐλεήσει ὑμᾶς· διότι αἱ ἐνθυμήσεις μου δὲν εἶναι καθολὰς αἱ ἰδικαὶ σας ἐνθυμήσεις, οὐτε αἱ ὁδοὶ μου, ὡς αἱ ὁδοὶ ὑμῶν· ἐὰν λοιπὸν μοῦ ἀκούσητε, θέλετε ἀπολαύσει τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς· ἔλθετε πρός με, καὶ ὑπακούσατέ μου, καὶ θέλει ζῆσει ἡ ψυχὴ ὑμῶν. "Οταν φυλάξῃς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, καὶ ποιήσῃς τὰ θελήματα αὐτοῦ, τότε ἔχε τὴν ἐλπίδα σου εἰς τὸν Θεόν, καὶ παρακάλεσον αὐτόν, καὶ ἐνῷ ἐπικαλῆσαι αὐτὸν δι' ἀλαλήτων φωνῶν, θέλει σοὶ εἰπεῖ, ἵδου πάρειμι.

"Οταν ὁ ἀδικος περιέλθῃ εἰς πειρασμόν, δὲν ἔχει πεποίθη· σιν γὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν Θεόν, οὐδὲ περιμένει τὴν σ

αύτοῦ ἀπ' αὐτόν· διότι ἐν καιρῷ τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ ἐμάχρυνθη ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Πρὶν ν' ἀρχίσῃς τὸν πόλεμον, ζήτησον τὴν συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ· καὶ πρὶν ἀσθενήσῃς ζήτησον τὸν ἰατρόν· καὶ πρὶν σοὶ ἐπέλθωσι τὰ θλίβερά, προσεύχου εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐν καιρῷ τῶν λτπηρῶν θέλεις εὕρεις αὐτὸν βοηθόν· καὶ πρὶν σκοντάψῃς καὶ πέσῃς, ἐπικαλοῦ τὸν Θεόν, καὶ δεήθητι πρὸς αὐτόν· καὶ πρὶν προσευχηθῆς, ἔτοιμάζου νὰ φυλάξῃς τάς τε σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας ὑπεσχέθης· καθότι ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε ἐν καιρῷ εἰρήνης κατεσκευάσθη, καὶ πρὸ ἑκατὸν ἑτῶν ἡ ξυλεία αὐτῆς ἥτοι μάζετο· εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ οἱ μὲν ἀδίκοι ἀπωλέσθησαν, εἰς δὲ τὸν δίκαιον Νῶε ἐγένετο σκέπη.

Τοῦ ἀδίκου τὸ στόμα ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐμφράττεται· ἐπειδὴ ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ ποιεῖ αὐτὸν ἀπαρέησίαστον πρὸς τὸν Θεόν· ἡ δὲ καθαρὰ καρδία ἐκχέει μετὰ χαρᾶς δάκρυα ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς. "Οσοι ἐνεχρώθησαν τῷ κόσμῳ, οὗτοι μετὰ χαρᾶς ὑπομένουσι τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰ κακά· ὅσοι ὅμως ἀγαπῶσιν εἰσέτι τὸν κόσμον, αὐτοὶ δὲν δύνανται νὰ ὑπομένωσι τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀδίκιαν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς κενοδοξίας νικώμενοι, ὀργίζονται καὶ ταράττονται ἄνευ τινὸς λόγου καὶ φρονήσεως, ἡ κυριεύονται ὑπὸ τῆς λύπης. "Ω, πόσον δυσκατόρθωτος ὑπάρχει αὐτῇ ἡ ἀρετῇ! καὶ πόσην δόξαν ἔχει παρὰ τῷ Θεῷ! "Οστις θέλει νὰ κατορθῶσῃ ταύτην τὴν ἀρετήν, ἥγουν νὰ ὑπομένῃ τὴν ἀδικίαν, πρέπει ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ, καὶ νὰ ἔσειτευθῇ· διότι δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἴδιαν αὐτοῦ πατρίδα· ἐπειδὴ μόνον τῶν μεγάλων καὶ δυνατῶν εἶναι ἴδιον νὰ ὑπομένωσι τὸν πόνον ταύτης τῆς ἀρετῆς ἐν μέσῳ τῶν ἴδιων συγγενῶν εὑρισκόμενοι, οἵτινες ἀπέθανον τῷ κόσμῳ, καὶ δὲν ἐλπίζουσι ποσῶς εἰς παροῦσαν παρηγορίαν.

Καθὼς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πλησιάζει εἰς τὸν ταπειρόφωνον οὗτω καὶ εἰς τὸν ὑπερήφανον αἱ λυπηραὶ περιστάσεις

δ Κύριος ἐπιβλέπει ἐπὶ τοὺς ταπεινόφρονας, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς νὰ χαίρωσι τοὺς δὲ ὑπερηφάνους ὑποβλέπει, ὅπως κάμη αὐτοὺς νὰ ταπεινωθῶσιν. Ὁ ταπεινὸς ἀνθρωπος δέχεται πάντοτε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ ὑπερήφανος καὶ δλιγόπιστος ἀπαντᾷ πάντοτε προσκόμματα φοβερά. Ταπεινωσον σεαυτὸν κατὰ πάντα ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ θέλεις ὑψωθῆ ὑπεράγω τῶν ἀρχόγτων τούτου τοῦ κόσμου. Προλάμβανε ἀπαντας διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ σου καὶ τῆς προσκυνήσεως, καὶ θέλεις τιμηθῆ ὑπὲρ τοὺς προσφέροντας ὡς δῶρον τὸ καθαρὸν χρυσίον σουφείρ.

Ἐξευτέλησον σεαυτόν, καὶ θέλεις εἰδεῖ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ εἰς ἔχατόγ· διότι ὅπου πληγμμυρεῖ ἡ ταπεινωσις, ἐκεῖ ἀκμάζει καὶ ἀνθεῖ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ἀγωνίζῃσαι νὰ καταφρονηθῆς ἀναφανδὸν ὑφ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων, θέλει σὲ κάμει ὁ Θεὸς νὰ δοξασθῇς. Ἐὰν δὲ ἔχῃς ταπεινωσιν εἰς τὴν καρδίαν σου, εἰς τὴν καρδίαν σου σοὶ δείκνυσιν ὁ Θεὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ. Γίνου εὐκαταφρόνητος ἐν τῇ μεγαλωσύῃ σου, καὶ σχε μέγας ἐν τῇ σμικρότητί σου. Σπούδασον νὰ καταφρονηθῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως χορτασθῆς ἐκ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Μὴ ζήτεις νὰ τιμηθῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἐνῷ ὑπάρχῃς πλήρης ψυχικῶν πληγῶν. Καταφρόνησον τὴν τιμὴν τοῦ κόσμου, ἵνα τιμηθῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ μὴ ἀγαπήσῃς τὴν κοσμικὴν τιμὴν, ἵνα μὴ ἀτιμασθῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁστις ζητεῖ τὴν τιμὴν, φεύγει ἐξ αὐτοῦ ἡ τιμή· καὶ ὅστις φεύγει τὴν τιμὴν, ἡ τιμὴ ἀκολουθεῖ αὐτόν, καὶ γίνεται κήρυξ τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Ἐὰν καταφρονῇς σεαυτόν, ἵνα μὴ τιμηθῆς, ὁ Θεὸς θέλει σὲ φανερώσει· ἐὰν δὲ καταφρονήσῃς σὺ ὁ ἕδιος σεαυτὸν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς συγχωρεῖ εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ κτίσματα οὐκέτι ἐπαινῶσι, καὶ θέλει ἀνοιγῆ ἐμπροσθεν σου ἡ θύρα τῆς δόξης ἐκείνου, ὅστις σ' ἔπλασε· διότι σὺ ἐν ἀληθείᾳ ὑπάντους κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὄμοιώσιν αὐτοῦ.

Τίς εἰδεν ἀνθρωπον, ὅστις νὰ διαλάμψῃ διὰ τῶν ἀρετῶν, καὶ νὰ φαίνηται εὐτελῆς καὶ οὐτιδανὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἔηαι μὲν φωτεινὸς εἰς τὴν ζωήν, σοφὸς δὲ κατὰ τὴν γνῶσιν, καὶ ταπεινὸς κατὰ τὸ φρόνημα; Μακάριος λοιπόν, ὅστις ταπεινοῖ ἐαυτὸν εἰς πάντα· διότι ὁ τοιοῦτος θέλει ὑψωθῆ· ἐπειδὴ ὅστις ταπεινοῖ ἐαυτὸν εἰς πάντα διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς δοξάζει αὐτόν· καὶ ὅστις πεινῇ καὶ διψῇ διὰ τὸν Θεόν, ὁ Θεὸς θέλει μεθύσει αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ· καὶ ὅστις γυμνήτευει διὰ τὸν Θεόν, ὁ Θεὸς θέλει ἐνδύσει αὐτὸν στολὴν ἀφθαρσίας καὶ δόξης· καὶ ὅστις πτωχεύει διὰ τὸν Θεόν, ὁ Θεὸς παρηγορεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ ἀληθινοῦ αὐτοῦ πλούτου. Καταφρόνησον σεαυτὸν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς θέλει αὐξήσει τὴν δόξαν σου καθ' ὅλην σου τὴν ζωήν, χωρὶς σὺ νὰ γνωρίζῃς. "Ἐχε σεαυτὸν ἀμαρτωλόν, ἵνα δικαιωθῇς ἐν ὅλῃ σου τῇ ζωῇ. Γίνου ἀμαθῆς καὶ ἴδιωτης ἐν τῇ σοφίᾳ σου, καὶ ὅχι σοφὸς ἐν τῇ ἀμαθείᾳ σου· καὶ ἐὰν ἡ ταπείνωσις ὑψοῖ τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀμαθῆ, πόσης ἄραγε τιμῆς γενήσεται πρόξενος εἰς τοὺς τιμίους καὶ σοφοὺς ἀνθρώπους;

Φεῦγε τὴν κενοδοξίαν, καὶ θέλεις δοξασθῆ· φοβήθητι τὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ θέλεις μεγαλυνθῆ· διότι οὔτε ἡ κενοδοξία οὔτε ἡ ὑψηλοφροσύνη διενεμήθη εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἔκουσίως ἀπαρνήθης ὅλα τὰ τοῦκόσμου, μὴ θέλε νὰ φιλονεικῆς μετά τινος δι' ἐλάχιστον τι πρᾶγμα. Ἐὰν ἀπεστράφης τὴν κενοδοξίαν, φεῦγε καὶ τοὺς κενοδόξους· φεῦγε τοὺς ἀγαπῶντας τὰ πολλὰ κτήματα, ὡς καὶ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν. Ἀπομάκρυνον σεαυτὸν ἐκ τῶν ἀσώτων ἀνθρώπων, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀσωτείας. Φεῦγε τοὺς ἀκολάστους, ὡς καὶ τὴν ἀκολασίαν· καθότι ἐὰν καὶ μόνη ἡ φιλὴ ἐνθύμησις τῶν εἰρημένων κακῶν ταράττει τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, πόσω μᾶλλον ἡ θεωρία αὐτῶν, καὶ τὸ μετά τῶν τοιούτων ἀνθρώπων συζῆν; Προσέγγισον εἰς τοὺς δικαίους, καὶ δι' αὐτῶν ἀληθησιάσει εἰς τὸν Θεόν. Συγαναστρέφου μετὰ τῶν

ταπείνωσιν· καὶ θέλεις μάθει τοὺς τρόπους αὐτῶν διότι ἐὰν καὶ μόνη ἡ θεωρία τῶν τοιούτων γῆναι ὠφέλιμος, πόσῳ μᾶλλον ἡ ἀιδασκαλία αὐτῶν;

’Αγάπησον τοὺς πτωχούς, ἵνα δι’ αὐτῶν ἐπιτύχῃς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Μὴ πλησιάσῃς εἰς τοὺς φιλονείκους ἀνθρώπους, ὅπως μὴ ἀναγκασθῆς νὰ ἔξελθῃς καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλήνης κατὰ ἀταραξίας τοῦ γοός σου. Μὴ ἀγδιάσῃς τὰς δυσωδίας τῶν ἀρρώστων, καὶ μάλιστα τῶν πτωχῶν ἐπεδὴ καὶ σὺ περίκεισαι σῶμα ὡς καὶ αὐτοί. Μὴ ἀπελπίσῃς τοὺς θλιβομένους κατὰ τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ τιμωρηθῆς καὶ σὺ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ζητήσῃς παρηγορίαν ἐξ αὐτῶν, καὶ δὲν θέλεις εὑρεῖ. Μὴ χλευάσῃς ποτὲ μυστρὸν ἀνθρωπον· διότι πάντες ἴσοι εἰς τὸν ἄδην θέλομεν πορευθῆ. ’Αγάπησον τοὺς ἀμαρτωλούς, μίσησον δόμως τὰ ἔργα αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὰ αὐτὰ πάθη, εἰς τὰ ὅποια αὐτοὶ εὑρίσκονται. ’Ενθυμήθητε, διτεύπαρχεις κοινωνὸς τῆς ἐνύλου φύσεως, καὶ κάμε τὸ καλὸν εἰς πάντας. Μὴ ἐπιπλήττῃς τοὺς ἔχοντας χρείαν τῆς εὐχῆς σου, μήτε ἀποστέρῃ αὐτοὺς τῶν παρηγορητικῶν σου λόγων, ἵνα μὴ ἀπελπισθῶσι, καὶ ζητήσῃ ὁ Θεὸς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκ τῶν χειρῶν σου· ἀλλὰ μιμοῦ τοὺς ψυχικοὺς ἐκείνους ἰατρούς, οἵτινες διὰ τῶν πλέον ψυχροτέρων φαρμάκων τοῦ λόγου προσπαθοῦσι· νὰ θεραπεύσωσι τὰ θερμότερα πάθη, καὶ τὰ ψυχρότερα πάλιν τῶν παθῶν διὰ τῶν ἐναντίων.

’Ανάγκασον σεαυτόν, ἵνα, δταν ἀπαντήσῃς τὸν πλησίον σου, τιμήσῃς αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, καὶ φίλησον τὰς χειρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ κράτησον αὐτὰς ἐπὶ ὥραν μετὰ πολλῆς τιμῆς, καὶ θέσον αὐτὰς εἰς τοὺς ὄφθαλμούς σου, καὶ ἐπαίνεσον αὐτὸν εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δὲν ἔχει· καί, δταν χωρισθῇ ἀπὸ σοῦ, εἰπὲ δι’ αὐτὸν ὅτι καλὸν καὶ τίμιον· καθότι διὰ τῶν τοιούτων σου τρόπων ἔλκεις αὐτὸν εἰς τὸ καλόν, καὶ ἀναγκάζεις αὐτὸν νὰ σ’ ἐντρέπηται διὰ τὸν ὅποιον ἔκαμες εἰς αὐτὸν χαιρετισμόν, καὶ σπείρεις εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σ

τα ἀρετῆς· σὺ δὲ ἐκ τοῦ τοιούτου σου καλοῦ τρόπου συνηθίζεις καὶ ἀποκτᾶς τύπον καλόν, καὶ πολλὴν ταπείνωσιν καὶ ἄνευ κόπου κατορθοῖς μεγάλας ἀρετάς· ἐκτὸς δὲ τούτου, καὶ αὐτὸς ὁ πλησίον σου ἐὰν ἔχῃ τι ἐλάττωμα, οὕτω τιμώμενος παρὰ σοῦ, εὐκόλως δέχεται παρὰ σοῦ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ, ἐντρεπόμενος ἡὰ τὴν δοίαν προσέφερες εἰς αὐτὸν τιμήν. Τούτον τὸν τρόπον διατήρησον πάντοτε, τὸ νὰ γλυκοχαιρεῖς καὶ νὰ τιμᾶς πάντας, καὶ μὴ παρακινήσῃς τινὰ εἰς θυμόν, ἢ φθονήσῃς, ἢ ἀποστραφῆς, μήτε δι' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν πίστιν, μήτε διὰ τὰ κακὰ αὐτοῦ ἔργα· ἀλλὰ προφυλάττου, καὶ μὴ ἐλέγξῃς τινά, μήτε νὰ μεμφθῆς διὰ κανὲν πρᾶγμα· καθότι ἔχομεν πάντες εἰς τοὺς οὐρανοὺς κριτήν, δοτις δὲν ἀποβλέπει εἰς πρόσωπα. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ ἐπιστρέψῃς τὸν πλησίον σου εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, λυπήσου δι' αὐτόν, καὶ μετὰ δακρύων ἀγάπης εἰπὲ εἰς αὐτὸν ἔνα, ἢ δύο μόνον λόγους, χωρὶς νὰ ἔξαφθῇς κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ἵνα μὴ ἕδη εἰς σὲ σημεῖον ἔχθρας· διότι ἡ ἀγάπη δὲν ἡξεύρει νὰ θυμώνῃ, οὔτε νὰ παροξύνηται, οὔτε νὰ μέμφηται τινα μὲ πάθος. Ἡ ταπείνωσις εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γνώσεως, ἥτις γεννᾶται ἐκ καθαρᾶς συνειδήσεως· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, εἰς ὃν πρέπει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὸν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΣΤ'.

Περὶ ὡφελείας, τῆς προερχομένης ἐκ τῆς φυγῆς τοῦ κόσμου.

ΔΥΝΑΤΟΣ τῇ ἀληθείᾳ καὶ δυσάρεστος καὶ δύσκολος ὁ ἄγων καὶ ὁ πόλεμος, δοτις γίνεται εἰς αὐτὰ τὰ π

εἰ καὶ προσπαθεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνῃ δυνατὸς καὶ ἀνίκητος· ὅταν δῆμος πλησιάσωσιν εἰς αὐτὸν αἱ αἰτίαι, ἐξ ὧν συμβαίνουσιν αἱ προσβολαί, καὶ ἐπομένως οἱ πόλεμοι καὶ οἱ ἀγῶνες, φόβος καταλαμβάνει αὐτόν, καὶ τόσον ταχέως νικᾶται, παρὰ ἀπὸ τὸν φανερὸν πόλεμον τοῦ διαβόλου· διότι ἐν ὅσῳ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπομακρύνεται ἐκ τῶν αἰτιῶν ἐκείνων, ἐκ τῶν ὃποιών φοβεῖται ἡ καρδία αὐτοῦ, δίδει ἀφορμὴν εἰς τὸν ἔχθρον αὐτοῦ νὰ πολεμῇ αὐτόν· καὶ ἐὰν ὀλίγον παραμελήσῃ, εὔκολως καταστρέφεται ὑπὸ τοῦ ἔχθρου· καθότι ὅταν ἡ ψυχὴ κυριεύθῃ ἀπὸ τὰς βλαβερὰς ἀπαντήσεις τοῦ κόσμου, αῦται αἱ ἀπαντήσεις γίνονται εἰς αὐτὴν προσκόμματα, καὶ τρόπον τινὰ νικᾶται φυσικῶς, ὅταν ἀπαντήσῃ αὐτάς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἱ ἀρχαῖοι θεῖοι πατέρες ἡμῶν, οἱ ὅποιοι ἐδοκίμασαν πάντα ταῦτα, καὶ ἐγνώρισαν, ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἄνθρωπου δὲν εἶναι δυνατὸς εἰς πᾶσαν περίστασιν, οὐδὲ ἴσταται εἰς μίαν τάξιν σταθερῶς, ἵνα διατηρήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κατάστασιν, καὶ ἐνίστε μάλιστα δὲν δύναται νὰ προφυλαχθῇ ἐξ ἐκείνων, τὰ δόποια βλάπτουσιν αὐτόν, διὰ τοῦτο λέγω, ἐστοχάσθησαν μετὰ πολλῆς σοφίας πάντα ταῦτα, καὶ ἐνεδύθησαν ὡς ὅπλον ἀκαταμάχητον τὴν ἀκτημοσύνην, ἥτις ἀπαλάττει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πολλοὺς ἀγῶνας καὶ κόπους, καὶ ἀπῆλθον τοῖς τὴν ἔρημον, ὅπου δὲν ὑπάρχουσι πράγματα, τὰ ὅποια εἶναι αἰτίαι καὶ ἀφορμαὶ τῶν παθῶν· καὶ ὅταν κατὰ περίστασιν ἥθελον νικῆσθαι ὑπό τίνος πάθους, ὡς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ἢ τῆς ἐπιθυμίας, ἢ τῆς μνησικακίας, ἢ τῆς δόξης, ἢ καὶ ἄλλου τινός, δὲν εὑρίσκον τὰς αἰτίας τῶν πτώσεων· ἀλλ' ἐνεκα τῆς ἔρήμου πάντα ταῦτα τὰ πάθη, καὶ ὅσα ἄλλα, ἐγίνοντο εἰς αὐτοὺς ἐλαφρά. Οὕτω δὲ διὰ τοιούτων φρονημάτων ὀχυρωθέντες, καὶ περιτειχίσαντες ἑαυτοὺς ἐγτὸς τῆς ἔρήμου, ὡς εἰς τι ἀκαταμάχητον φρουρίον, ἡδυνήθη ἔκαστος ἐξ αὐτῶν νὰ τελειώσῃ τὸν ἑαυτοῦ ἀγῶνα εἰς τοιοῦτον μέρος, ὅπου αἱ αἰσθήσεις δὲν εὑρίσκον βοήθειαν, ὥστε νὰ ἐγνωθῶσι μετὰ τοῦ ἔχθρο

αύτῶν. Καλλιώτερον δὲ εἰς ἡμᾶς εἶναι, πολεμοῦντες ν' ἀποθάνωμεν εἰς τὸν ἄγῶνα, παρὰ νὰ ζήσωμεν, νικώμενοι ὑπὸ τῶν παθῶν.

ΛΟΓΟΣ Ζ'.

Περὶ τάξεως καὶ καταστάσεως τῶν ἀρχαρίων,
καὶ ὅσα ἄλλα ἀνήκουσιν εἰς αὐτούς.

Η ΜΑΛΛΟΝ φρόνιμος καὶ προσφιλῆς τῷ Θεῷ τάξις εἶναι αὗτη· ὅταν περίπατῇ τις εἰς τὸν δρόμον νὰ μὴ βλέπῃ τῇδε κάκεῖσε ως ἀπαίδευτος, ἄλλὰ πάντοτε ἐμπροσθεν αὐτοῦ· μήτε ν' ἀργολογῇ μετὰ τοῦ τυχόντος, ἄλλὰ νὰ ὁμιλῇ μόνον τὰ δέοντα καὶ ἀναγκαῖα· νὰ εὐχαριστῇται δὲ εἰς ἐνδύματα πτωχικὰ πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος· ἐπίσης εὐχαριστῶς νὰ μεταχειρίζηται καὶ εὐτελῆ φαγητὰ πρὸς διατήρησιν τοῦ σώματος, καὶ ὅχι τὰ προξενοῦντα τὴν γαστριμαργίαν· νὰ τρώγῃ δὲ δλίγον ἐξ ὀλων τῶν φαγητῶν, καὶ ὅχι τὰ μὲν νὰ περιφρονῇ, τὰ δὲ νὰ ἐκλέγῃ, καὶ ἐξ αὐτῶν νὰ γεμίζῃ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ· μεῖζων πασῶν τῶν ἀρετῶν εἶναι ή διάκρισις. Οἶνον δὲ ἀγενούς φίλων, η ἐκτὸς ἀσθενείας, η ἀδυναμίας μὴ πίνε. Μή διακόπτῃς ἐν καιρῷ ὁμιλίας τὸν λόγον τοῦ λαλοῦντος, καὶ ἀντιλέγεις σὺ ως ἀμαθῆς καὶ ἀπαίδευτος. 'Οπου ζήθελες εὑρεθῆ, νόμιζε σεαυτὸν μικρότερον καὶ ὑπηρέτην τῶν ἀδελφῶν σου. Μή γυμνώσῃς ποτὲ ἐμπροσθεν ἄλλους τινὸς κανὲν τῶν μελῶν σου, μήτε πλησιάσῃς εἰς σῶμα ἄλλου τινός, ἐκτὸς εὐλόγου καὶ ἀναγκαίας αἰτίας· μήτε εἰς τὸ ἔδιόν σου σῶμα ἀφήσῃς ἄλλον τινὰ νὰ πλησιάσῃ, ἐκτός, ως εἴπον, εὐλόγου αἰτίας. 'Απόφευγε τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πολλὴν σίαν, ως αὐτὸν τὸν θάγατον. 'Απόκτησον σώφρονα

τὸν ὑπὸν σου, ἵνα μὴ ἀρθῇ ἀπὸ σοῦ ἡ φυλάττουσά σε δύναμις τοῦ Θεοῦ. Ὅπου δὲ ἥθελες κοιμηθῆναι, εἰ δύνατόν, ἀς μὴ σὲ ἔδῃ ἄλλος τις. Μή διψῆς ποτὲ τὸ σίελον τοῦ στόματός σου ἐμπροσθεν ἄλλου· ἐὰν δὲ σοὶ ἐλθῇ νὰ βήξῃς, καθήμενος εἰς τὴν τράπεζαν, στρέψον τὸ πρόσωπόν σου ὅπιστα, καὶ σύτῳ βηξον. Φάγε καὶ πίε μετὰ σωφροσύνης καὶ εὐπρεπείας, ὡς πρέπει εἰς τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ.

Μή ἐκτείνῃς τὴν χεῖρά σου, καὶ λάβῃς ἀναιδῶς πρᾶγμα τι ἀπ' ἐμπροσθεν τῶν φίλων σου. Ἐὰν δὲ καθίσῃ μετὰ σοῦ ξένος εἰς τὴν τράπεζαν, παρακίνησον αὐτὸν ἀπαξ καὶ δις εἰς τὸ νὰ φάγῃ, καὶ σὺ μετ' εύταξίας, καὶ δχι μετὰ ταραχῆς, ἀφοῦ θέσῃς εἰς τὴν τράπεζαν τὸ φαγητόν, κάθισον μετ' εύταξίας καὶ συστολῆς, χωρὶς νὰ φανῇ κάνεν τῶν μελῶν τοῦ σώματός σου γυμνόν. Ὅταν χασμᾶσαι, σκέπασον τὸ στόμα σου, καὶ κράτησον ὀλίγον τὴν ἀναπνοήν σου, δπως παρέλθῃ. Ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς κελλίον τινός, παραφύλαττε τοὺς ὄφθαλμούς σου, ἵνα μὴ ἴδωσί τι ἐκ τῶν εὑρισκομένων ἐκεῖ· ἐὰν δὲ σὲ ἀναγκάσῃ ὁ λογισμός σου, μὴ ὑπακούσῃς εἰς αὐτὸν. Διότι δστις ἀναισχυντεῖ εἰς τὰ τοιαῦτα, αὐτὸς ὑπάρχει ξένος τοῦ μοναχικοῦ σχῆματος καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, δστις ἐδωρήσατο εἰς ἡμᾶς τοῦτο τὸ σχῆμα. Ὅταν ἀπέργησαι εἰς τινα ἀδελφόν, μετὰ ἡσυχίας ἀνοιξόν καὶ κλείσον τὴν θύραν τοῦ κελλίου αὐτοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἴδικοῦ σου. Μή εἰσέλθῃς αἴφνης εἰς τινος κελλίον, ἀλλ' ἀφοῦ κρούσῃς τὴν θύραν, στάσου ἔξω, καὶ ἀφοῦ σὲ καλέσῃ, τότε εἰσελθε μετ' εὐλαβείας.

Μή βιάζου εἰς τὸ περιπάτημά σου, ἐκτὸς ἐὰν σὲ ἀναγκάζῃ ἔργον τι. Διὰ πᾶν καλὸν καὶ θεάρεστον ἔργον νὰ ὑπακούῃς εἰς ὅλους, ἐκτὸς εἰς τοὺς ἀγαπῶντας νὰ ἔχωσι πολλὰ πράγματα, ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς φιλαργύρους, καὶ εἰς τοὺς κοσμικούς· εἰς τούτους μήτε ν' ἀκολουθήσῃς ποσῶς, ἵνα μὴ συμβῇ διαβολικόν τι ἔργον. Μετὰ πραότητος νὰ συνομιλήσῃς μεθ' ὅλων, καὶ μετὰ σωφροσύνης νὰ βλέπης εἰς αὐτούς, χωρὶς ν

τάσης τοὺς δρόμους σου ἀπὸ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. Ὅταν περιπατῆς εἰς δρόμον, μὴ πρότρεχε τῶν μεγαλειτέρων σου; καὶ ἐὰν σὲ διαβῆ ὁ φίλος σου, τρέξον ὅλιγον ἵνα φθάσῃς αὐτόν· διότι ὅστις δὲν πράττει οὕτω, εἶναι ἀνόητος, καὶ ὁμοιάζει μὲ χοῖρον, ὅστις δὲν ἔχει νόμον. Ἐάν δὲ ὁ φίλος σου καθ' ὅδὸν ἥθελεν ὅμιλήσῃ μετά τινος, περίμενε αὐτόν, καὶ μὴ ἀναγκάζῃς αὐτὸν προχωρῶν. Πάντοτε εἰς τὸν δρόμον ὁ ὑγιῆς ἃς λέγῃ εἰς τὸν ἀσθενῆ πρὸς καιροῦ, ἃς καθίσωμεν ὅλιγον, ήν' ἀναπαυθῶμεν.

Μὴ ἐλέγῃς τινὰ διὰ κανέν αὐτοῦ σφάλμα, ἀλλὰ σεαυτὸν λογίζου εἰς ὅλα πταίστην καὶ τοῦ σφάλματος αἴτιον. Μὴ ἀπόφευγε νὰ πράττῃς μετὰ ταπεινώσεως πᾶν εὔτελὲς ἔργον, μήτε ν' ἀφίνῃς νὰ πράξῃς αὐτὸν ἄλλος ἀντὶ σου. Ἐάν δὲ παραβιασθῆς νὰ γελάσῃς, ἃς μὴ φανῶσιν οἱ ὁδόντες σου γελῶν. Ἐάν δὲ ἀναγκασθῆς νὰ συνομιλήσῃς μετὰ γαναικῶν, στρέψον τὸ πρόσωπόν σου ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῶν, καὶ οὕτω συνδιαλέγου μετ' αὐτῶν. Ἀπὸ δὲ τὰς καλογραίας νὰ φεύγῃς, ὡς ἀπὸ πυρός, καὶ ὡς ἀπὸ παγίδος τοῦ διαβόλου· ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν συναπάντησιν, καὶ ἀπὸ τὴν συνομιλίαν, καὶ ἀπὸ τὴν θεωρίαν αὐτῶν, ἵνα μὴ ψυχρανθῇ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καὶ μολυνθῇ διὰ τῆς ἀκαθαρσίας τῶν παθῶν, καὶ ὕστιν αὗται ἀδελφαὶ σου κατὰ σάρκα. Παραφυλάττου ἐκ τῆς συγαναστροφῆς καὶ συμμίξεως τῶν ιδίων σου γονέων καὶ συγγενῶν, ἵνα μὴ ψυχρανθῇ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Φεῦγε τὰς συνομιλίας καὶ παρήγοσίας τῶν νέων, ὡς φύλιαν τοῦ διαβούλου· ἵνα δὲ μόνον ἔχει φίλον καὶ σύντροφον καὶ συμμάστην, τὸν φοβούμενον τὸν Θεόν, καὶ προσέχοντα πάντοτε εἰς ἑαυτόν, ὅστις ὑπάρχει μὲν πιστός ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πλούσιος εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Κρύψο γάρ πάντα ἀνθρωπὸν τὰ μυστικά σου, καὶ τὰς πράξεις σου, καὶ τοὺς πολέμους σου. Χωρὶς ἐπανωφόριον μὴ καθ' ἔμπροσθέν τιγος ἀνθρώπου, ἐκτὸς ἀγάγκης. Εἰς τὸ

καί ταν σου χρείαν νὰ ἔξερχησαι μετὰ σωφροσύνης, χωρὶς νὰ βάλῃς τὴν χεῖρά σου εἰς τὰ κρύφιά σου μέλη, εὐλαβούμενος τὸν φύλακά σου ἄγγελον. Ἀνάγκασον σεαυτὸν μέχρι θανάτου πρὸς τὴν διατήρησιν ὅλων τῶν εἰρημένων, καὶν ἡ καρδία σου δυσαρεστῆται.

Καλλιώτερόν σοι εἶναι νὰ φάγης φαρμάκι θανατηφόρον, παρὰ νὰ φάγης μετὰ γυναικός, καὶν μήτηρ σου, ἡ ἀδελφή σου ἥθελεν εἰσθαι. Κάλλιον νὰ κατοικήσῃς μετὰ δράκοντος, παρὰ νὰ κοιμηθῇς μετὰ νέου, καὶν ἀδελφός σου ὑπάρχῃ κατὰ σάρκα. Ἐὰν σοὶ εἴπῃ τις μεγαλείτερός σου, ἐνῷ περιπατῆς μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν δρόμον, ἐλθὲ νὰ φάλλωμεν τὴν ἀκολουθίαν, μὴ παρακούσῃς αὐτόν· ἐὰν ὅμως δὲν σοὶ εἴπῃ, ἡ μὲν γλῶσσά σου ἀς σιωπᾶ, ἡ δὲ καρδία σου ἀς διξολογῇ τὸν Θεόν. Μή ἐναντιωθῆς τινα διὰ κανὲν πρᾶγμα, μήτε νὰ φιλονεικῇς μετά τινος, μήτε γὰρ ψευσθῆς, μήτε νὰ ὅμωσῃς εἰς τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Καταφρονήθητι, καὶ μὴ καταφρονήσῃς τινά· ἀδικήθητι καὶ μὴ ἀδικήσῃς τινά. Κάλλιον σοι εἶναι ν' ἀφανισθῶσι τὰ σωματικά σου πράγματα μετὰ τοῦ σώματός σου, παρὰ νὰ ζημιωθῆς τι ἐξ τῶν ψυχικῶν σου ἔργων. Εἰς χριτήριον μετά τινος μὴ ἀπέλθῃς ποτέ· ἀλλ' ἐὰν ἀδικηθῆς παρά τινος, ὑπόμεινον τὴν ἀδικίαν διὰ τὸν Κύριον. Μή ἀγαπήσῃς ποτὲ κοσμικόν τι πρᾶγμα· ἀλλ' ὑποτάσσου εἰς τοὺς ἥγουμένους καὶ ἀρχοντας, ἀπεχε ὅμως ἀπὸ τῆς μετ' αὐτῶν συναναστροφῆς· ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη συναναστροφὴ εἶναι παγὶς τοῦ διαβόλου, ἡτις παγιδεύει τοὺς ἀμελεῖς, καὶ φέρει αὐτοὺς εἰς ἀπώλειαν.

*Ω γαστρίμαργε, δστις ζητῆς νὰ εὐχαριστήσῃς τὴν ἴδιαν σου γαστέρα· κάλλιον σοι εἶναι νὰ βάλῃς ἀναμμένα κάρβουνα εἰς τὴν κοιλίαν σου, παρὰ τὰ τηγανισμένα φαγητὰ τῶν ἔζουσιαστῶν καὶ ἀρχόντων τοῦ κόσμου. Δίδε εἰς πάντας ἀνεξετάστως τὴν ἐλεγμόσύνην σου, καὶ ἔσσο συνεσταλμένος ἀφ' ὅλους. Παραφύλαττε σεαυτὸν ἐκ τῆς πολυλογίας· καθότι ἡ πολυλογία σβένγει τὰς ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου

κινήσεις, τὰς φυομένας ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ἀπόφευγε ώς ἀπὸ λέοντα ἄταχτον, τὸ νὰ ἔξετάζῃς τὰ δόγματα τῆς ἑκκλησίας, καὶ μήτε μετὰ τῶν ἑκκλησιαστικῶν θεολόγων φιλονείκει περὶ αὐτῶν, μήτε μετὰ τῶν ἔνγων καὶ ἀλλοπίστων. Μὴ παρευρεθῆς ποτε εἰς τὰς συνάξεις τῶν ὀργίων καὶ μαχίμων ἀνθρώπων, μήτε διέδαινε ἀπ' ἔμπροσθεν αὐτῶν, ἵνα μὴ γεμίσῃ ἡ καρδία σου ἀπὸ θυμόν, καὶ κυριεύσῃ τὴν ψυχήν σου τὸ σκότος τῆς πλάνης. Μὴ συγκατοικήσῃς ποτὲ μετὰ ὑπερηφάνου ἀνθρώπου, ἵνα μὴ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ γίνη κατοικητήριον παντὸς πονηροῦ πάθους.

Ταύτας τὰς παραγγελίας ἐὰν φυλάξῃς, ὡς ἀνθρωπε, καὶ ἐπασχοληθῆς πάντοτε εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, τῇ ἀληθείᾳ θέλεις. Ιδεῖς ἡ ψυχή σου εἰς ἑαυτὴν τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η'.

Περὶ λεπτῆς τάξεως τῆς διακρίσεως.

ΠΡΟΣΕΧΕ πάντοτε σὶς ἑαυτόν, ὡς ἀγαπητὲ ἀδελφέ, καὶ παρατήρει ἀκριβῶς εἰς τὴν ἑξακολούθησιν τῶν πνευματικῶν σου ἔργων τὰς θλίψεις, αἴτινες σοὶ ἀπαντῶσι, καὶ τὸν τόπον τῆς ἐρήμου, διου κατοικεῖς· προσέτει καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ νοός σου μετὰ τῆς δριμύτητος τῆς γνώσεώς σου, καὶ τὸ μῆκος τὸ πολὺ τῆς ἡσυχίας σου μετὰ τῶν πολλῶν πειρασμῶν, οἱ ὅποιοι πέμπονται παρὰ Θεοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ ιατροῦ πρὸς ὑγείαν τῆς ψυχῆς σου, ποτὲ μὲν διὰ τῶν δαιμόνων, ποτὲ δὲ διὰ σωματικῶν ἀσθενειῶν καὶ κόπων· καὶ ἀλλοτε μὲν διὰ τοῦ φόβου τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς σου, τῶν προερχομέγων ἀπὸ

ἐνθυμήσεις, αἵτινες μέλλουσι νὰ συμβῶσιν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς σου· ἀλλοτε δὲ διὰ τῆς ἴλαρᾶς καὶ περιφρουρουμένης σε θείας χάριτος, καὶ τῶν γλυκῶν δακρύων, καὶ τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, μετὰ τῶν λοιπῶν, ἵνα μὴ ἔκτείνω τὸν λόγον, ἀπαριθμῶν ἀπαντα. Παρατήρει, λέγω, ἐὰν δι’ ὅλων τούτων βλέπῃς, ὅτι αἱ ψυχικαὶ σου πληγαὶ ἐθεραπεύθησαν ἀκριβῶς, ὅπερ ἐστίν. ἄρα γέ τὰ πάθη σου ἥρξαντο νὰ ἔξασθενῶσι; Προσδιόρισον σημεῖον, καὶ γενόμενος εἰς ἑαυτόν, ἵδε, ποῖα μὲν παθη βλέπεις, ὅτι ἡσθένησαν εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ τίνα ἐξ αὐτῶν ἐξέλειπον καὶ ἀπεμακρύνθησαν παντελῶς ἀπό σοῦ, καὶ τίνα ἐξ αὐτῶν ἥρξαντο νὰ σιωπῶσιν ὡς ἐκ τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς σου, καὶ ὅχι ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν αἰτιῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας φοβεῖσαι, καὶ τὰ ὁποῖα ἔμαθον νὰ ἔξουσιάζωνται ὑπὸ τοῦ νοός σου. Παρατήρει δὲ προσέτι εἰς ἑαυτόν, ἐὰν βλέπῃς καθαρῶς, ὅτι ἐντὸς τῆς σήψεως τῆς ψυχῆς σου πληγῆς ἥρξατο ν’ ἀνέρχηται ζῶσα σάρκ, ὅπερ ὑπάρχει σημεῖον τῆς ψυχικῆς εἰρήνης, ἐπομένως καὶ ποῖα τῶν παθῶν σου μετὰ σπουδῆς σὲ παραβάζουσι, καὶ εἰς ποίαν περίστασιν καὶ ἐὰν αὐτὰ ἥγαινε ἐκ τῶν σωματικῶν παθῶν, ἢ ψυχικῶν, ἢ τῶν συνθέτων καὶ συμμίκτων· καὶ ἐὰν ἡσθένησαν εἰς τὴν ἐνθύμησίν σου, καὶ κινοῦνται ἀφαγῶς καὶ ἀδυνάτως, ἢ διεγέρονται ἰσχυρῶς κατὰ τῆς ψυχῆς σου· καὶ πάλιν, ἐὰν ἀναφανδὸν καὶ μετ’ ἔξουσίας διεγείρονται, ἢ μετὰ ὑπούλου τρόπου· καὶ ἐὰν δὲ νοῦς σου προσέχῃ εἰς αὐτὰ ὡς βασιλεύς, ὅστις ἔξουσιάζει τας αἰσθήσεις σου· καὶ, ὅταν αὐτὰ φανῶσι καὶ κινῶσι πόλεμον, ἐὰν δὲ νοῦς πολεμῇ κατ’ αὐτῶν, καὶ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἔξασθενῇ αὐτά, ἢ παραβλέπῃ καὶ καταφρονῇ αὐτά· καὶ ποῖα μὲν παλαιὰ πάθη ἔξαλείφθησαν, καὶ ποῖα νέα ἀνεφάνησαν. Παρατήρει δέ, ἐὰν καὶ αὐτὰ τὰ νέα πάθη κινούνται διὰ τῆς φαντασίας καὶ τῆς ἐνθυμήσεως, ἢ χωρὶς πάθους ἐνθυμήσεως, ἢ καὶ εἰς τὴν ἐνθύμησιν χωρὶς πάθος καὶ λογισμοὺς καὶ ἔρεθισμόν· καὶ ἐκ τούτων πάλιν δύνασαι νὰ γνωρίσῃ·

κατάστασιν τῆς ψυχῆς σου, εἰς ποίαν στάσιν εύρισκεται.

Καὶ ἐὰν μὲν τὰ πάλαια πάθη α' ἐνοχλῶσι, δὲν ἔξηλείφθησαν εἰσέτι παντελῶς· ἐπειδὴ εὑρίσκεται ἀκόμη ἀγών εἰς τὴν ψυχήν, κἄν αὐτῇ δεικνύῃ κατ' αὐτῶν ἀνδρείαν καὶ δύναμιν· τὰ δὲ νέα πάθη πάλιν εὑρίσκονται εἰς ἐνέργειαν καὶ καθὼς λέγει ἡ γραφὴ διὰ τὸν Δαβίδ, ὅτι ἐκάθισεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀνέπαυσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τῶν περὶ αὐτόν. Καὶ αὐτὰ τὰ ὄποια σοὶ λέγω, μὴ ἐννοήσῃς δι' ἐν μόνον πάθος, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν φυσικῶν παθῶν τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ ἐννόησον καὶ τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας, ἵτις ζωγραφίζει τὰ πράγματα καὶ φαντάζει αὐτά, καὶ διεγείρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐπιθυμίαν καὶ ὅρεξιν· προσέτι καὶ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, ὅταν συμφωνῇ μετ' αὐτοῦ ἡ ψυχὴ ἀνεπατσηγήτως, ἀν καὶ δὲν συγκατίθηται εἰς τὸ ἔργον, ἀλλὰ ζωγραφίζει εἰς τὸν νοῦν τὰ εἰδώλα τῶν πραγμάτων τῆς φιλαργυρίας διὰ τῆς συναθροίσεως τοῦ πλούτου, καὶ πείθει τὴν ψυχὴν νὰ μελετᾷ καὶ γὰρ φαντάζηται αὐτά, καὶ νὰ ἐπιθυμῇ τὴν ἀπέκτησιν αὐτῶν μετὰ τῶν λατπῶν πραγμάτων.

Δὲν πολεμοῦσιν ὅλα τὰ πάθη διὰ τῆς προσβολῆς· διότι ὑπάρχουσι καὶ πάθη, τὰ ὄποια προξενοῦσι στενοχωρίαν μόνον καὶ θλίψεις εἰς τὴν ψυχήν, καθὼς ἡ ἀμέλεια, καὶ ἡ ἀκριδία, καὶ ἡ λύπη, αἵτινες δὲν πολεμοῦσιν τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς προσβολῆς, οὔτε μετ' ἀνέσεως, ἀλλὰ μόνον βάρος ἐπιθέτουσιν εἰς τὴν ψυχήν· ἡ δὲ δύναμις τῆς ψυχῆς δοκιμάζηται τότε μόνον, ὅταν νικᾷ τὰ πάθη ἐκεῖνα, τὰ ὄποια πολεμοῦσι τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς προσβολῆς· καὶ ὅλων τούτων τῶν παθῶν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος λεπτὴν γνῶσιν, καὶ σημεῖά τινα, ἵνα γνωρίζῃ προχωρῶν εἰς τὴν ἀρετήν, ποῦ ἔρθασε, καὶ εἰς ποίαν χώραν ἥρξατο νὰ περιπατῇ, εἰς τὴν γῆν τοῦ Χαναάν, δηλαδὴ ἔφασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς σαρκός, καὶ εἰς τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ εἰς τὴν ἐνδυναμενήν τελειότητα, ἡ εὑρίσκεται εἰσέτι ἐκτὸς τοῦ

Θηλαδὴ περιπλανάται εἰσέτι ὡς οἱ ἔδραῖοι εἰς τὴν ἔρημον, εἰς τὰ πάθη τῆς σαρκός, καὶ εἰς τὴν ταραχὴν τῆς ἀμαρτίας.

Πρόσεχε δὲ καὶ τοῦτο· ἐὰν ἦναι ἴκανη ἡ γνῶσίς σου, ἵνα διαχρίνῃ διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ψυχῆς σου ὅλα τὰ εἰρημένα καθαρῶς, ἢ διαχρίνει αὐτὰ σκοτεινῶς, ἢ εἶναι ὑστερημένη τούτων. Παρατήρει δέ, ἐὰν τούλαχιστον εύρισκῃς, ὅτι ὁ λογισμὸς σου ἤρξατο ὄλοτελῶς νὰ καθαρισθῇ, καὶ ἐὰν ὁ μετεωρισμὸς τοῦ νοός σου παύῃ κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, ἢ ἐὰν αἰσθάνησαι, ὅτι ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας διαφυλάττει εἰς τὴν ψυχήν σου τὴν πρᾳότητα καὶ ἀταραξίαν καὶ εἰρήνην, ἢ ὅποια ἡσυχία ἰδιαιτέρως συνειθίζει νὰ γεννᾷ αὐτὰ εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐὰν ἀρπάζῃται ὁ νοῦς σου πάντοτε ἀθελήτως εἰς τὰς ἐννοίας τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων, τοὺς ὅποιους δὲν συγχωρεῖται εἰς τὰς αἰσθήσεις νὰ ἴδωσι, καὶ νὰ φανερώσωσι τὰ περὶ αὐτῶν· ἢ ἐὰν αἴφνης ἔξαπτηται εἰς τὴν καρδίαν σου χαρά, ἥτις ἀναγκάζει τὴν γλῶσσαν νὰ σιωπᾷ, ἐκ δὲ τῆς καρδίας ἀναδίδει ἥδονήν τινα ὅλως διάφορον, ἥτις ἔλκει δόλον τὸν νοῦν. Παρατήρει λοιπόν, ἐὰν τὰ τοιαῦτα συμβαίνωσιν εἰς σέ.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ῥηθέντων ἀνωτέρω, ἐμπίπτει ἐνίστετε εἰς ὅλον τὸ σῶμα τρυφή τις καὶ ἀγαλλίασις, τὴν δόποιαν δὲν δύναται σαρκικὴ γλῶσσα νὰ ἔξιγγήσῃ, καὶ διαθέτει οὕτω πως τὸν ἀνθρωπὸν, ὥστε νὰ λογίζηται ὅτα τὰ γήινα πράγματα ὡς σποδὸν καὶ σκύβαλον· αὕτη δὲ ἡ τρυφὴ καὶ ἀγαλλίασις δὲν εἶναι ὡς τὴν ἀνωτέρω λεχθεῖσαν τῆς καρδίας· καθότι ἐκείνη τῆς καρδίας συμβαίνει κατὰ καιρόν, δηλαδὴ καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἀδιακόπου μελέτης τῆς εὐχῆς, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἐκτεταμένης καὶ ἐπὶ πολὺ διαρκούσῃς θεωρίας, ὅποτε θερμαίνεται ὁ νοῦς· αὕτη ὅμως συμβαίνει πολλάκις εἰς τὸν καιρὸν μικρᾶς τιγος ὑπηρεσίας, πρὸ πάντων κατὰ τὰς νύκτας διὰ τοῦ ἔξης τρόπου· ὅταν ἡ ἀγθρωπὸς εὐ

ται μεταξὺ τοῦ ὑπνου καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως, ὡς νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ μὴ κοιμᾶται, ὡς νὰ ἔναιε ἔξυπνος καὶ νὰ μὴ ἔναιε ἔξυπνος· καὶ ὅταν ἐπέλθῃ εἰς τὸν ἀνθρωπὸν αὕτη ἡ τρυφὴ καὶ ἀγαλλίασις μεθ' ὅρμης, καὶ κινῇ ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα, τότε αὐτὸς νομίζει, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ αὐτὸ τὸ ὁποῖον δοκιμάζει.

Παρατήρει δὲ πάλιν· ἐάν ἡ ψυχὴ σου ἀπέκτησε δύναμιν, ὥστε νὰ περιφρονῇ τὰς ἐγυθυμήσεις τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων διὰ τῆς δυνάμεως τῆς κυριευούσης τὴν καρδίαν ἐλπίδος, καὶ ἐνδυναμούσης τὰς ἐσωτερικὰς τῆς ψυχῆς αἰσθήσεις μετὰ ἀνεργηνεύτου τρόπου πληροφορίας· καὶ ἐάν ἀγρυπνῇ ἡ καρδία ὅχε εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἐπιγείων πραγμάτων καὶ εἰς τὴν περὶ αὐτῆς φροντίδα, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἀκατάπταυστον μελέτην καὶ ἀδιάλειπτον ἔργασίαν τῆς μνήμης τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

Ἄποκτησον ἴδιαιτέραν γνῶσιν πρὸς κατανόησιν ὅλων τούτων, ὅταν αἰσθανθῆς αὐτά· καθότι ἡ συνεχὴς καὶ μὴ διακοπτομένη ἡ συγχίᾳ διὰ τῆς ἀδιαλείπτου καὶ σταθερᾶς αὐτῆς ἔργασίας ταχέως κάμνει τὴν ψυχὴν νὰ γευθῇ ὅλων τούτων· ἡ δὲ ἀμέλεια τῶν δεχομένων αὐτά, καὶ μετὰ τὴν εὑρεσιν αὐτῶν πάλιν τὰ ἔξαφανίζει, καὶ ὕστερον εἰς διάστημα πολλοῦ χρόνου δὲν εύρισκονται.. Ἐπειδὴ οὔτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, κατὰ τοῦτο ἔχων τις θάρρος ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, τολμᾷ νὰ εἴπῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε τὰ παρόντα τοῦ κόσμου πράγματα, οὔτε τὰ μέλλοντα, οὔτε ὅλα τὰ λοιπὰ κτίσματα δύνανται νὰ μὲ χωρίσωσιν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ· καθότι οὔτε αἱ σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ θλίψεις καὶ στενοχωρίαι, οὔτε πεῖνα, οὔτε διωγμός, οὔτε γυμνότης, οὔτε μόνωσις, οὔτε ἀποκλεισμός, οὔτε κίνδυνος, οὔτε μάχαιρα, οὔτε οἱ ὑπηρέται τοῦ σατανᾶ, οὔτε αἱ δυνάμεις αὐτοῦ διὰ τῶν κακῶν αὐτῶν τρόπων, οὔτε ἡ ματαία καὶ παρερχομένη τοῦ κόσμου δόξα, οὔτε αἱ συκοφαγτίαι· καὶ αἱ μέμψεις, αἱ

να μετὰ ματαίας παιδείας, δύνανται νὰ μὲ χωρίσωσιν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ μου.

Ἐάν δὲ ταῦτα, ὡς ἀγαπητέ ἀδελφέ, δὲν ἔρχισαν κατά τινα τρόπον νὰ φαινωνται, ὅτι αὐξάνουσιν, ἢ διιγοστεύουσιν εἰς τὴν ψυχήν σου, μάταιοι εἶναι οἱ κόποι σου, καὶ αἱ θλίψεις καὶ στενοχωρίαι, καὶ ἐν γένει ὅλη σου ἡ ἡσυχία· καὶ ἐὰν διὰ τῶν χειρῶν σου ἐκτελῆσθαι μάταια, καὶ ἀνιστᾶς νεκρούς, λογίζονται ὅμοια μὲ τοὺς νεκρούς νεκρὰ τὰ θαύματά σου. Λοιπὸν ἀπὸ τοῦδε τούλαχιστον κένησον τὴν ψυχήν σου, καὶ πεῖσον διὰ τῶν δακρύων σου τὸν Θεόν, ὅστις σώζει πάντας, ὅπως ἀφαιρέσῃ τὸ καλύπτον τὴν καρδίαν σου σκέπασμα, καὶ ἐκράψῃ τὴν σκότωσιν τῆς ταραχῆς τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς σου, ἵν' ἀξιωθῆση νὰ ἴδης τὴν ἀκτῖνα τοῦ νοητοῦ ἥλιου, καὶ μὴ γίνης ὡς νεκρός, εὑρισκόμενος πάντοτε εἰς τὸ σκότος.

Ἡ παντοτεινὴ καὶ συχνὴ μετ' ἀναγνώσεως ἀγρυπνία, καὶ αἱ συνεχεῖς μετάνοιαι, αἱ γινόμεναι ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τενος, δὲν βραδύνουσι νὰ χαρίσωσι τὰ ἀνωτέρω ἀγαθὰ εἰς τοὺς σπουδάσίους καὶ προθύμους ἀγωνιστάς· καὶ ὅστις κατορθῶ ταύτας τὰς ἀρετάς, μετ' αὐτῶν εύρισκει καὶ αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ χαρίσματα· καὶ ὅσοι πᾶλιν θέλουσι νὰ εὑρωσιν αὐτά, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐπιμείνωσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν, συνάμα καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ προσηγλώνωσι τὸν νοῦν αὐτῶν εἰς ἄλλο τι πρᾶγμα, μήτε εἰς ἄνθρωπον, παρὰ μόνον εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ νὰ ἐργάζωνται τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς ἀρετῆς· ἀλλὰ καὶ εἰς τινα τῶν ἐργῶν τούτων εὑρίσκομεν ἐν μέρει ἀκριβῆ αἰσθήσιν, διὰ τῆς ὁποίας πληροφορούμεθα καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

“Οστις, καθήμενος εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἔλαβε δοκιμὴν τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, δὲν χρειάζεται πολλὴν πιθανολογίαν πρὸς τίστωσιν τούτων· ἀλλ’ οὐδὲ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ κατ’ οὐδένα πρόποντας ἀσθενεῖ ἐξ τοῦ νοσήματος τῆς ἀπιστίας, καθὼς οἱ ἀστάξοντες νὰ πιστεύσωσι τὴν ἀλήθειαν· καθότι ἡ μάρτ

τῆς διανοίας αὐτοῦ εἶναι ἵκανή νὰ πείσῃ αὐτόν, παρὰ οἱ ἄπειροι λόγοι, οἵτινες στεροῦνται τῆς δοκιμῆς τῶν ἀρετῶν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ'.

Περὶ τάξεως τῆς μοναχικῆς πολιτείας, συντομίας τε καὶ διαφορᾶς· καὶ πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ γενῶνται ὡς ἀρεταὶ ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην.

ΑΠΟ τὴν μετὰ πόνου καὶ βίας γενομένην ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν γεννᾶται ἡ ἀμετρος καὶ ὑπερβολικὴ θέρμη, ἥτις ἀνάπτει εἰς τὴν καρδίαν ἐκ τῶν ζωηρῶν ἐνθυμήσεων, αἵτινες κυκλοφοροῦσιν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου κατά τινα παράδοξον τρόπον. Αὕτη δὲ ἡ ἐργασία καὶ ἡ προσοχὴ λεπτύνουσι τὸν νοῦν, δταν ἐνεργῶνται ἐπιμόνως καὶ δραστηρίως, καὶ προξενοῦσιν εἰς αὐτὸν ὅρασιν νὰ βλέπῃ. ἡ δὲ ὅρασις αὕτη γεννᾷ τοὺς θερμοὺς λογισμούς, τοὺς ὁποίους προεῖπον, καὶ ἐντυπώντει αὐτοὺς εἰς τὴν ψυχήν, ἡ ὁποία ὅρασις ὀνομάζεται θεωρία. ἡ δὲ θεωρία γεννᾷ τὴν θέρμην, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς θέρμης, τῆς προερχομένης ἐκ τῆς χάριτος τῆς θεωρίας, γεννᾶται ἡ ρέουσις τῶν δάκρυών, τῶν ὁποίων ἡ ὠφέλεια ἐξ ἀρχῆς μὲν εἶναι ὀλίγη· ἐπειδὴ εἰς μίαν ἡμέραν πολλάκις ἐπέρχονται εἰς τὸν ἀνθρωπὸν δάκρυα, καὶ εἰς ἄλλην ἡμέραν ἐκλείπουσιν· ἀλλ' ὅστε στὸν δάκρυον· καὶ ἀπὸ τὸ ἀκατάπαυστὸν δάκρυον λαμβάνει ἡ ψυχὴ τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν· ἐκ δὲ τῆς εἰρήνης

γισμῶν ὑψοῦται ὁ ἀνθρωπὸς εἰς τὴν καθαρότητα· καὶ διὰ τῆς καθαρότητος τοῦ νοῦ ἄρχεται νὰ βλέπῃ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ· καθότι ἡ καθαρότης τοῦ νοὸς ὑπάρχει προφυλαγμένη ἀπὸ τοὺς πολέμους τῶν παθῶν διὰ τῆς εἰρήνης· καὶ ὑστερον ἀπὸ αὐτὰ φθάνει ὁ νοῦς νὰ ἔδῃ ἀποκαλύψεις καὶ σημεῖα οὐράνια, καθὼς εἶδεν ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ, ἀτινα είκονίζουσι τὰς τρεῖς τάξεις τῶν ἀρετῶν, διὰ τὰς ὅποιας πληγιάζει ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν Θεόν. Ἀρχὴ δὲ καὶ θεμέλιον ὅλων τούτων ὑπάρχει ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καλὴ προαιρεσίς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὰ σταθερὰ εἰδὴ τῶν ἔργων τῆς ἡσυχίας, τὰ ὅποια γεννῶνται ἐκ τῆς πολλῆς ἐκκοπῆς καὶ ἀπομακρύνσεως τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Καίτοι δὲν εἶναι τόσον ἀναγκαῖον νὰ εἴπω περὶ ἐνὸς ἑκάστου τῶν ἔργων τούτων· διότι εἰς πάντας εἶναι γνωστά· πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκθεσις αὐτῶν ὅχι μόνον δὲν εἶναι ἐπιζήμιος εἰς τοὺς ἀναγνώστας, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἐπικερδῆς, ὡς ἐγὼ νομίζω· δὲν πρέπει ὅθεν ν' ἀμελήσω ἀπὸ τοῦ νὰ ἔκθεσω αὐτά.

Ταῦτα δὲ εἶναι, ἡ πεῖνα, ἡ ἀνάγνωσις, ἡ ὀλονύκτιος καὶ προσεκτικὴ ἀγρυπνία, καὶ τὸ πλήθος τῶν μετανοιῶν, τὰς ὅποιας εἶναι χρέος νὰ κάμνωμεν κατὰ τὴν τρίτην, ἔκτην καὶ ἐννάτην ὥραν, καὶ τὴν νύκτα πολλάκις· πρέπει δὲ νὰ κάμνωμεν τούλαχιστον ἀπὸ τριάκοντα μετανοίας κατὰ πᾶσαν φοράν, καὶ ἔπειτα ν' ἀσπαζώμεθα τὸν τίμιον σταυρὸν τοῦ κομβοσχοῖνίου, καὶ νὰ ἡσυχάζωμεν· ὑπάρχουσιν δῆμος καὶ τινες, οἱ ὅποιοι κάμνουντι περισσοτέρας μετανοίας κατὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν καὶ ἀλλοι πάλιν εἰς μίαν στάσιν τῆς εὐχῆς τοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ἐλέησόν με, κάμνουσι τρεῖς ὥρας, βίπτοντες ἔσω τοὺς ἄνευ τινὸς βίας καὶ χωρὶς διασκορπισμὸν τοῦ νοὸς· ἐπὶ πρόσωπον κάτω εἰς τὴν γῆν. Ταῦτα δὲ τὰ δύο εἰδὴ τῶν πράξεων, δηλαδὴ τῶν μετανοιῶν καὶ τῆς εὐχῆς, δηλοῦνται τὸ πλήθος τοῦ πλούτου καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἣτις δίδεται εἰς ἔκαστον ἀγθρωπού κατὰ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ἀξίαν. Ποῖος δὲ

ὅ τρόπος τῆς ἀλλης προσευχῆς, τῆς ἐλευθέρας πάσης βίας καὶ κόπου, καὶ μεθ' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ἐκτελουμένης ; τοῦτον δὲν ἔθεώρησα εὐλογον' ἀναφέρω, οὐδὲ νὰ παραστήσω ἐγγράφως τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, ἵνα μὴ τυχὸν, ἀναγινώσκων τις τὰ περὶ ταύτης τῆς προσευχῆς, καὶ μὴ ἐννοῶν τὰ ἀναγινωσκόμενα, νομίσῃ ταῦτα περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ, η καὶ ἐὰν ἡξεύρη αὐτά, θέλει ἔξευτελίσει ἐκεῖνον, ὅστις δὲν γνωρίζει τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων, καὶ ἐντεῦθεν, ἀπὸ μὲν τὸ πρῶτον ἥθελε προκύψει κατηγορίᾳ, ἀπὸ δὲ τὸ δεύτερον γέλως, καὶ ἐγὼ ἥθελον εὐρεθῆ βάρβαρος εἰς τὰ τοιαῦτα πράγματα κατὰ τὸ λόγον τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τὸν ὄποιον εἶπε δι' ἐκεῖνον, ὅστις προφητεύει εἰς τοὺς βαρβάρους δι' ἀλλης γλώσσης, τὴν ὁποίαν οἱ βάρβαροι δὲν ἔννοοῦσιν. "Ὅστις λοιπὸν ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ταῦτα, ἀς περιπατήσῃ τὴν ὁδόν, τὴν ὅποιαν προέγραψα, καὶ ἀς ἐκτελέσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ μετὰ καθαρᾶς συγειδήσεως· καὶ ὅταν διὰ τῶν ἔργων φθάσῃ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, τότε αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ θέλει μάθει τὰ πάντα, χωρὶς νὰ λά�ῃ ἀνάγκην ἀλλου διδασκάλου· καθότι λέγει τὸ πατερικόν, κάθου εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ αὐτὸς θέλει σὲ διδάξει τὰ πάντα. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν

ΛΟΓΟΣ Ι'.

Περὶ τοῦ, διὰ τίνος τρόπου φυλάττεται τὸ κάλλος τῆς μοναχικῆς πολιτείας, καὶ τὶς εἶναι ὁ τρόπος τῆς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ.

ΠΡΕΠΕΙ ὁ μοναχὸς νὰ ἥναι εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ σχῆματα καὶ τὰς πράξεις τύπος καὶ ὡφέλεια εἰς τοὺς βλέποντι

δηκώς, βλέποντες οἱ ἔχθροὶ τῆς πίστεως ἡμῶν τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετάς, αἵτινες λάμπουσιν ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἀκτῖνες, καὶ χωρὶς νὰ θέλωσιν, ὁμολογήσωσιν, ὅτι ὑπάρχει εἰς τοὺς χριστικοὺς ἀμετάπτωτος καὶ ἀσφαλῆς ἐπίκις σωτηρίας, καὶ ἐπομένως συνδράμωσι πανταχόθεν πρὸς αὐτὸν ὡς εἰς καταφύγιον, ὥστε νὰ ὑψωθῇ τὸ κράτος καὶ ἡ δύναμις τῆς ἐκκλησίας ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν αὐτῆς, καὶ νὰ παρακινηθῶσι πολλοὶ πρὸς ζῆλον τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς, καὶ ἀποφεύγοντες τὸν κόσμον, νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτόν, καὶ οὕτω γὰ γίνῃ αἰδέσθιμος καὶ σεβαστὸς εἰς δόλους διὰ τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καθόσον ἡ μοναχικὴ πολιτεία ὑπάρχει καύχημα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ μοναχὸς νὰ ἔχῃ σχήματα καὶ φρονήματα ὠραῖα καὶ ὑψηλὰ καθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη, καὶ καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς σκέψεις καὶ πράξεις, ἥγουν περιφρόνησιν ὅλων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἀκριβῆ καὶ τελείαν ἀκτημοσθνη, τελείαν καταφρόνησιν τῆς σαρκός, νηστείαν ὑψηλήν, παντοτεινὴν διαμονὴν εἰς τὴν ἡσυχίαν, εὐταξίαν εἰς τὰς σωματικὰς αὐτοῦ αἰσθήσεις, προφύλαξιν τῆς ὄράσεως, τελείαν ἐκκοπὴν τῆς φιλονεικίας περὶ παντὸς πράγματος τοῦ κόσμου τούτου, λόγους ὀλίγους καὶ συντόμους εἰς τὴν ὄμιλίαν αὐτοῦ, καθαρότητα ἀπὸ μνησικακίαν, ἀπλότητα μετὰ διακρίσεως, ἀπλότητα καὶ ἀκακίαν τῆς καρδίας μετὰ φρονήσεως καὶ σπουδῆς καὶ ἀγγινοίας· τὸ νὰ γνωρίζῃ, ὅτι-ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι περιττὴ καὶ εὐδιάβατος, καὶ ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἐκείνη καὶ αἰώνιος πνευματικὴ ζωὴ εἶναι πλησίον· τὸ νὰ μὴ γνωρίζηται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τίς εἶναι· τὸ νὰ μὴ δεσμεύῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς φιλίας τινὸς ἀνθρώπου· τὸ νὰ ἔχῃ τὸν τόπον τῆς κατοικίας αὐτοῦ ἡσυχον· τὸ νὰ φεύγῃ πάντοτε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀδιαλείπτως νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὰς προσευχὰς καὶ ἀναγνώσεις· τὸ νὰ μὴ ἀγαπᾶ τὴν τιμήν, μήτε νὰ εὐχαριστῇ ται εἰς πιλικὴ προσκαλέσματα· τὸ γὰ μὴ δεσμεύῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς παρ-

ζωῆς· τὸ νὰ ὑπομένῃ ἀγδρείως τοὺς πειρασμούς· τὸ νὰ ἔναιε ἐλεύθερος τοῦ πόθου τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, καὶ τῆς ἐρεύνης καὶ ἐνθυμήσεως αὐτῶν· τὸ νὰ φροντίζῃ πάντοτε καὶ νὰ μελετᾷ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν αἰώνιον καὶ ἀληθινήν· τὸ νὰ ἔχῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ περίλυπον καὶ μαραμένον· τὸ νὰ κλαίῃ πάντοτε καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ πρὸ πάντων τὸ νὰ φυλάττῃ τὴν ἔαυτοῦ σωφροσύνην, καὶ νὰ προφυλάττηται ἐκ τῆς γαστρεμαργίας, καὶ ἐκ τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων παθῶν. Αὕται εἶναι αἱ ἀρεταὶ τοῦ μοναχοῦ ἐν συντόμῳ, αἵτινες μαρτυροῦσι, ὅτι ἐνεκρώθη παντελῶς τῷ κόσμῳ, καὶ πλησιάζει εἰς τὸν Θεόν.

Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ φροντίζωμεν, ὅπως ἀποκτήσωμεν τάυτας τὰς ἀρετάς. Ἐὰν δὲ εἴπητε, τίς ἡ χρεία νὰ προσδιορίζωμεν αὐτὰς μίαν πρὸς μίαν κατὰ μέρος, καὶ δχὶ ἐν συντόμῳ νὰ εἴπωμεν περὶ αὐτῶν· πρὸς τοῦτον ἐγὼ ἀποκρίνομαι, ὅτι τοῦτο ἐγένετο κατ' ἀνάγκην· καθότι ὅταν ζητήσῃ τις μίαν ἐκ τούτων τῶν ὥρισμένων ἀρετῶν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εὗρει ὅτι στερεῖται αὐτήν, θέλει γνωρίσει ἐκ τούτου καὶ τὴν ἔλλειψιν πάστης ἄλλης ἀρετῆς· ἐκτὸς δὲ τούτου, καὶ ἡ τάξις αὐτῇ θέλει εὗσθαι εἰς αὐτὸν ὡς μία ἐνθύμησις γεγραμμένη τῶν ἀρετῶν τοῦ μοναχοῦ. Ὅταν δὲ ἀποκτήσῃ τις ὅλας ταύτας τὰς ὥρισμένας ἀρετάς εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τότε θέλει δοθῆ εἰς αὐτὸν καὶ ἡ γνῶσις τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ἐγὼ δὲν ἐνεθυμήθην, καὶ γενήσεται εἰς τοὺς ἀγίους καὶ ἐναρέτους ἀνθρώπους αἵτιος τῆς πρὸς Θεὸν δοξολογίας, καὶ ὡς ἐκ τούτου θέλει ἐτοιμάσει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τόπον ἀναπαύσεως, πρὶν ἔτι ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωῆν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰώνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ὁδοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐπτώχευσεν ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἔξηλθεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, νὰ φοβηθῇ, καὶ νὰ παύσῃ πλέον ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ψυχράνη τὴν θέρμην αὐτοῦ, τὴν γεννωμένην ἀπὸ τὸν θεῖον πόθον καὶ τὴν ἔρευναν τῶν θείων μυστηρίων, ἀπὸ τὰ ὄποια αἴτια τοῦ φόβου συμβαίνει νὰ ταράττηται ὁ νοῦς διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν παθῶν.

ΤΡΕΙΣ εἶναι αἱ τάξεις, διὰ τῶν ὄποιών προκόπτει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀρετὴν πρώτη, ἡ τάξις τῶν ἀρχαρίων, δευτέρα, ἡ μεσαία τῶν ἀγωνιζομένων, καὶ τρίτη, ἡ τάξις τῶν τελείων. Καὶ ἔκεινος μὲν ὅστις εὑρίσκεται εἰς τὴν πρώτην τάξιν, ἐὰν τὸ φρόνημα αὐτοῦ κλίνῃ εἰς τὸ καλόν, ἀλλ’ ὅμως ὁ νοῦς αὐτοῦ κινεῖται εἰσέτι ὑπὸ τῶν παθῶν. Ἡ δὲ δευτέρα εὑρίσκεται μεταξὺ τῆς ἐμπαθοῦς καὶ ἀπαθοῦς καταστάσεως, δηλαδή, καὶ οἱ καλοὶ καὶ οἱ κακοὶ λογισμοὶ κινοῦνται ἐπίσης εἰς αὐτόν, καὶ δὲν παύει ποσῶς ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναβρύῃ εἰς αὐτὸν καὶ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος ἐπίσης. Ἐὰν δὲ δλίγον παύσῃ ἀπὸ τὴν συνεχῆ ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ φαντάζηται τὰ θεῖα νοήματα, διὰ τῶν ὄποιών εξάπτεται εἰς τοὺς τρόπους τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ μετὰ τῆς προφυλάξεως τῶν ἔξω πραγμάτων, ἀπὸ τὴν ὄποιαν ἐξωτερικὴν προφύλαξιν γίνεται καὶ ἡ ἐσωτερικὴ προφύλαξις τῆς καρδίας, καὶ τὸ ἀρκετὸν ἔργον τῶν ἀρετῶν, ὁ τοιοῦτος εὐκόλως ἔλκεται ὑπὸ τῶν παθῶν. Ἐὰν ὅμως αὐξήσῃ τὸ γένος τοῦ

Θον εἰς ὅσα προεῖπον, καὶ δὲν ἀφήσῃ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἔρευναν αὐτῶν, ἐὰν δὲν ἐννόησεν αὐτά, καὶ ἐὰν εἶδεν θείαν ἀποκάλυψεν, ἀπὸ τῆς ἀνάγνωσιν ὅμως τῶν θείων γραφῶν θέλει τρέφει τοὺς ἑαυτοῦ λογισμούς, καὶ κρατεῖ αὐτούς, ἵνα μὴ κλίνωσιν εἰς τὰ πάθη, καὶ δεχθῇ διαβολικόν τινα σπόρον ἐν σχήματι ἀληθείας· θέλει δὲ φυλάξει μάλιστα μετὰ πόθου τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, καὶ θέλει ἐκζητήσει τὸν Θεὸν μετὰ ἐμπόνου καὶ καρτερικῆς προσευχῆς καὶ ὑπομονῆς, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς θέλει δώσει εἰς αὐτὸν τὴν αἴτησιν αὐτοῦ, καὶ θέλει ἀνοίξει εἰς αὐτὸν τὴν θύραν τοῦ ἐλέους αὐτοῦ, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ· καθόσον τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ εἰς μόνον τοὺς ταπεινόφρονας ἀποκαλύπτονται. Ἐάν δὲ δ τοιοῦτος ἥθελεν ἀποθάνει μετ' αὐτῆς τῆς ἐλπίδος, εἰ καὶ δὲν εἶδει ποσῶς ἐκ τοῦ πλησίον τὴν γῆν τῆς τελειότητος, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι ἡ κληρονομία αὐτοῦ θέλει εἰσθαι μετὰ τῶν παλαιῶν δικαίων, οἵτινες ἥλπιζον νὰ φθάσωσι τὴν τελειότητα, ὅμως δὲν ἔφθασαν νὰ ἴωσιν αὐτήν, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολον Παύλος, διὰ διὰ τῆς ἐλπίδος ἐξήσκησαν τὴν ἀρετὴν εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν ζωήν, καὶ οὕτως ἀπέθαναν. Ἀλλὰ τί νὰ εἰπωμεν, ἐὰν δὲν φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, (δηλαδὴ νὰ λάβῃ ἐν αἰσθήσει τὴν χάριν τοῦ ἀγίου πνεύματος εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ,) ἥτις εἶναι τύπος τῆς τελειότητος, ἥγουν νὰ φθάσῃ νὰ εἶδῃ αὐτήν τὴν ἀλήθειαν φανερῶς κατὰ τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ δυνάμεως; ἀραγε διὰ τοῦτο ἐμποδίζεται ἐκ τούτου, καὶ μένει εἰς τὴν ἐσχάτην τάξιν, τῆς ὁποίας δλη ἡ προσοχὴ κλίνειεις τὰ κακά; ἢ ἐνα φθάσῃ δλην τὴν ἀλήθειαν, ἀραγε ἐμμένει εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐσχάτης τάξεως, ἥτις δὲν ἥξεύρει, οὐδὲ ἐπιθυμεῖ αὐτά; ἢ πρέπει αὐτὸς νὰ μψωθῇ εἰς αὐτὴν τὴν μέσην ὁδόν, τὴν ὁποίαν εἶπον; διότι ἐὰν καὶ δὲν εἶδεν αὐτήν, εἰμὴ μόνον ὡς δι' ἐσόπτρου, ἀλλ' ἥλπισεν ἀπὸ μακρόθεν, καὶ μετὰ ταύτης τῆς ἐλπίδος ἀπέθανε καὶ συγετάφη μετὰ τῶν πατέρων

καὶ ἐὰν δὲν ἥξιώθη τῆς τελείας χάριτος ἐνταῦθα, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐνεθυμεῖτο αὐτήν, καὶ συγαναστρέφετο πάντοτε διὰ τοῦ οὐεῖς αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ ἐπεθύμει αὐτὴν καθ' δλην αὐτοῦ τὴν ζωήν, ἥδύνατο γ' ἀποβάλλῃ τοὺς πονηροὺς αὐτοῦ λογισμούς· καὶ ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐλπίδος ταύτης ἡ καρδία αὐτοῦ ὑπάρχει πλήρης ἐκ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἀπέρχεται ἐκ τούτου τοῦ κόσμου.

Πᾶν οἰονδήποτε πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ἔχει ταπείνωσιν, ὑπάρχει ωραῖον καὶ εὔσχημον· διότι ἡ ἀσώματος ἐνασχόλησις καὶ μιλέτη εἰς τὸν πόθον καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ήτις ὁδηγεῖται ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν θείων γραφῶν, προφυλάττει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοὺς ἔσωθεν πονηρούς λογισμούς, καὶ διατηρεῖ τὸν γοῦν διὰ τῆς ἐνθυμηήσεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἵνα μὴ χαυνωθῇ ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτοῦ, καὶ ἀντὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν θεωρειῶν ἐπασχοληθῇ εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων· καθότι ἐκ τούτων ψυχραίνεται δλίγον κατ' ὀλίγον ἡ θερμότης τῶν θαυματῶν αὐτοῦ κινήσεων, καὶ ἐμπίπτει εἰς ἀλόγους καὶ ματαίας ἐπιθυμίας. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ'.

Περὶ τοῦ πῶς ὁφείλει νὰ κάθηται ὁ διακριτικὸς
εἰς τὴν ἡσυχίαν.

Ἀκογζον, ὃ ἀγαπητέ, ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ γίνωνται τὰ ἔργα καὶ οἱ κόποι σου ματαίως, καὶ αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς σου νὰ παρέρχωνται ἐν ἀργίᾳ, στερούμεναι τοῦ κέρδους τῆς ἁρουχίας, τὸ ὅποιον ἐλπίζουσιν οἱ διακριτικοί. Ποτέσσον τὴν ἄρχ

ἡσυχίας σου μετὰ διακρίσεως, καὶ ὅχι ἀπὸ περιποίησίν τινος ἀνθρώπου, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ἵνα μὴ γίνης ὡς αὐτοί. Ἐχε τὸν σκοπόν σου προηγουμένως εἰς τὸν νοῦν σου, ἵνα συμφώνως μὲ αὐτὸν διευθύνῃς τὰ ἔργα τῆς ἡσυχαστικῆς σου πολιτείας. Ἐρώτησον δὲ καὶ τοὺς ἔχοντας γνῶσιν ἐκ πείρας, καὶ ὅχι ἀπὸ μόνην τὴν ἴδιαν αὐτῶν γνῶσιν· καὶ μὴ ἀμεριμνήσῃς, ἵνα ὅτου νὰ γυμνασθῆς εἰς ὅλα τὰ ἔργα τῆς ἡσυχίας· καὶ εἰς πᾶν βῆμα τὸ ὅποιον κάμνεις εἰς τι ἔργον, ἔξεταζε σεαυτόν, ἐάν περιπατῆς τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἢ παρεκτράπης ἀπὸ αὐτήν, καὶ πλανᾶσαι ἔξωθεν αὐτῆς εἰς τρίβον τινά· καὶ μὴ πιστεύσῃς ποτέ, ὅτι ἡ ἀχριθής πολιτεία τῆς ἡσυχίας τελειοῦται ἐκ μόνων τῶν φανερῶν ἔργων.

Ἐὰν ἐπιθυμῇς ν' ἀποκτήσῃς ἀρετήν τινα διὰ τῆς δοκιμῆς, πρέπει νὰ ἔχῃς σημεῖα καὶ ἀποδείξεις τινὰς κρυπτὰς εἰς τὴν ψυχήν σου δι' ἔκαστον βῆμα, τὸ ὅποιον κάμνεις εἰς αὐτήν, καὶ ἐξ αὐτῶν δύνασαι νὰ γνωρίσῃς, ἐάν περιπατῆς τὴν ἀληθῆ ὁδὸν τῶν πατέρων, ἢ εὐρίσκησαι εἰς τὴν πλάνην τοῦ ἔχθροῦ. Καὶ ἔστωσάν σοι ταῦτα τὰ δλίγα πρὸς δδηγίαν σου, μέχρις ὅτου νὰ σοφισθῆς παρὰ Θεοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἡσυχίας σου. Ὁταν, εὐρίσκομενος εἰς τὴν ἡσυχίαν, βλέπῃς, ὅτι τὸ λογιστικόν σου δύναται νὰ ἐνεργῇ ἐλευθέρως εἰς τοὺς καλοὺς λογισμούς, καὶ δὲν ἐπιβάλλεται εἰς τὴν ἔξουσίαν αὐτοῦ βίᾳ τις, ἐνῷ ἐνεργῇ εἰς τινας ἐκ τούτων τῶν καλῶν λογισμῶν, γνώριζε τότε, ὅτι ἡ ἡσυχία σου εἶναι ὀρθή.

Καὶ πάλιν, ὅταν προσεύχησαι, ἐάν εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῆς προσευχῆς σου εύρισκηται ὁ νοῦς σου, ὅσον τὸ δυνατόν, περιορισμένος, καὶ ἐξαίφνης κόπτεται ὁ στίχος ἐκ τῆς γλώσσης σου, καὶ ἡ ψυχή σου εύρισκεται σιωπῶσα χωρὶς νὰ θέλῃ, καὶ διαρκοῦσι ταῦτα τὰ σημεῖα, τότε γνώριζε, ὅτι ἡ ἡσυχία σου ἥρετο νὰ προοδεύῃ, καὶ διπλασιάζεται εἰς σὲ ἡ πράστης· διέστι ἡ μόνη ἀπλὴ ἡσυχία, ἡ γινομένη ἀνευ τινὸς ἀρετῆς, ὀρθῶς κρινομένη, εἴγαι κατηγορημένη· ἡ μόνη ἀπλὴ

εἶναι ὡς ἐν μονογενές μέλος, κεχωρισμένον ἐκ τῆς βοηθείας τῶν ἄλλων μελῶν, καὶ ὡς τοιαύτη θεωρεῖται καὶ ὑπὸ τῶν ἐναρέτων καὶ διαχριτικῶν ἡσυχαστῶν.

Καὶ πάλιν, ἐὰν βλέπῃς, ὅτι εἰς ἔκαστον λογισμόν, κινούμενον εἰς τὴν ψυχήν σου, καὶ εἰς πᾶσαν ἐνθύμησιν καὶ θεωρίαν, γενομένας εἰς τὴν ἡσυχίαν σου, οἱ διθαλμοί σου πληροῦνται δακρύων χωρίς τινος βίας, καὶ βρέχουσι τὰς παρειάς σου, γνώριζε τότε, ὅτι ἥρξατο νὰ γίνη ἔμπροσθέν σου ἄνοιγμα φραγμοῦ πρὸς καταστροφὴν τοῦ ἔχθροῦ σου.

Καὶ πάλιν, ἐὰν αἰσθάνησαι εἰς ἑαυτὸν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν, ὅτι ὁ νοῦς σου κατέρχεται ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν καρδίαν σου, χωρὶς σὺ νὰ πράττῃς τοῦτο κατὰ τὴν τάξιν καὶ συνήθειαν, καὶ διαμένει ἐκεὶ ὥραν τινά, η̄ ὅσον εἶναι σύνηθεις, καὶ μετὰ ταῦτα βλέπεις, ὅτι παρελύθησαν τὰ μέλη τοῦ σώματός ὡς ἀπὸ ἀσθένειαν, καὶ βασιλεύει ἡ εἰρήνη εἰς τοὺς λογισμούς σου, καὶ ὅτι αὐτὸ διαμένει εἰς σὲ ἐπὶ πολύ, γνώριζε τότε, ὅτι ἥρξατο ἡ νεφέλη τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου Πνεύματος νὰ ἐπισκιάζῃ τὴν σκηνὴν τῆς καρδίας σου.

Ἄφοῦ δὲ κάμης πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ἡσυχίαν, παρατήρησον, καὶ ἐὰν εὔρῃς, ὅτι ἡ ψυχή σου κυριεύεται ἀπὸ λογισμούς, οἵτινες ἀποσπῶσι καὶ ἔξουσιάζουσιν αὐτήν, καὶ βιαίως πᾶσαν ὥραν αἰχμαλωτίζεται ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὀδηγοῦσι τὸν νοῦν ἐν πάσει περιστάσει εἰς ἔκεινα, τὰ δποῖα ἀλλοτε ἐπράγθησαν ὑπ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς, η̄ ἐπιθυμεῖ νὰ ἔξετάξῃ τὰ μάταια πράγματα, γνώριζε τότε καλῶς, ὅτι ματαίως κοπιάζεις εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ ὅτι ἡ ψυχή σου περιπλανᾶται τῇδε κάκεῖσε ἀνωφελῶς, καὶ δίδονται εἰς αὐτὴν ἀφορμαὶ ἀπὸ τὰ ἔξω πράγματα ἔνεκα τῆς ἐσωτερικῆς ἀμελείας, τῆς προερχομένης ἀπὸ τὴν παράβλεψιν τῶν καθηκόντων, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν παράβλεψιν τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς ἀναγνώσεως· λοιπὸν προλαβῶν διόρθωσον παρευθύς τὸν ἑαυτόν σου.

„Οταν δὲ κατὰ τὰς τοιαύτας περιστάσεις συνέλθῃς

έσατόν σου, και βλέπης, ότι δὲν εύρισκεις εἰρήνην ἀπὸ τῆς ἐνοχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ θαυμάσῃς καὶ ἀπορήσῃς εἰς τοῦτο· καθότι ἔὰν τὸ βάθος τῆς γῆς, τὸ ὅποιον δέχεται τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, διατελῇ ἐπὶ πολλὴν ὥραν θερμόν, καὶ ἔὰν πάλιν ἡ ὁδμὴ τῶν ιατρικῶν καὶ ἡ εὐώδια τοῦ μύρου, ἡ διαδίδαμένη εἰς τὸν ἀέρα, διαμένῃ ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ἔως ὅτου νὰ διαλυθῇ καὶ ἔξαφανισθῇ, πόσω μᾶλλον τὰ πάθη, τὰ ὅποια ἔμφατάσιν ὡς συνειθισμένοι εἰς τὸ μακελεῖον σκύλοι νὰ γλυφωσιν αἷματα, ὁπόταν δὲν ἥθελον ίστασθαι ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν τῆς καρδίας σου, καὶ νὰ φωνάζωσι, μέχρις οὗ ἥθελες διεσκεδασθῇ ἡ δύναμις τῆς προτέρας αὐτῶν συνηθείας;

"Οταν δὲ ἡ ἀμέλεια ἀρχηται μετὰ ὑπούλου τρόπου νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχήν σου, καὶ πλησιάζῃ νὰ σκοτισθῇ ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς σου, προηγουμένως συμβαίνουσι ταῦτα τὰ σημεῖα· αἰσθάνεσαι εἰς τὸν ἔσατόν σου κρυπτῶς, ὅτι ἀσθενεῖς κατὰ τὴν πίστιν, καὶ πλεονεκτεῖς εἰς τὰ φαινόμενα πράγματα, καὶ ἐλαττοῦται ἡ πρὸς τὸν Θεόν πεποίθησίς σου, καὶ σοὶ φαίνεται ὅτι ζῆμιούσαι ὑπὸ τοῦ γείτονός σου, καὶ πληροῦται ἡ ψυχή σου μέμψεως κατὰ τοῦ πλησίον σου, καὶ διὰ τῆς καρδίας σου κατηγορεῖς πάντα ἄνθρωπον, καὶ πᾶν πρᾶγμα, καὶ ὅσα τινὰ ἀπαντᾷς διά τε τοῦ λογισμοῦ καὶ τῶν αἰσθήσεων, προσέτε καὶ αὐτὸν τὸν ὑψιστὸν Θεόν, καὶ φοβεῖσαι διὰ τὴν βλάβην τοῦ αὐτού σου, ἔνεκα τῆς ὁποίας κυριεύεσαι κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀπὸ μικροψυχίαν, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν εὐρίσκεται ἡ ψυχή σου πεφοβισμένη τόσον, ὡστε νὰ φοβησαι καὶ ἀπὸ τὴν σκιάν σου, καὶ νὰ βιάζῃσαι εἰς τὰ ἔργα σου ἀπὸ δειλίαν. Λέγομεν πίστιν ἐνταῦθα, ὅχι ἐκείνην, ἣτις ὑπάρχει θεμέλιον τῆς δικαιολογίας ὅλων τῶν πιστῶν· ἀλλ᾽ ἐκείνην τὴν νοητὴν δύναμιν, ἣτις στηρίζει τὴν καρδίαν διὰ τοῦ φωτὸς τῆς διανοίας, καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως κινεῖ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀμετρον πρὸς τὸν Θεόν πεποίθησιν, ὡστε νὰ μὴ ἐ-

αὐτὴ περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ πάντοτε καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ ἐπιρίπτῃ τὴν φροντίδα αὐτῆς εἰς τὸν Θεόν, μένουσα αὐτῇ ἀμέριμνος καθ' ὅλα· αὐτὴν τὴν πίστιν λέγω, ὅτι ἐκάλυψας ἔνεκα τῆς ἀμελείας σου διὰ τῆς ἀπιστίας.

"Οταν δὲ προκόπτης εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀρετῶν, καὶ προχωρήσεις τὰ ἔμπροσθεν, εύρισκεις εἰς τὴν ψυχήν σου ταῦτα τὰ φανερὰ σημεῖα· ἐνδυναμούσαι διὰ τῆς ἐλπίδος εἰς ὅλα σου τὰ πνευματικὰ ἔργα, καὶ πλουτεῖς εἰς τὴν προσευχήν, καὶ δὲν λείπει ποτὲ ἡ ὅλη τοῦ κέρδους ἀπὸ τὸν λογισμόν σου ἐξ ὅσων ἀπαντᾶς, καὶ αἰσθάνεσαι τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν προφυλάττεσαι διὰ τούτων ἐκ τῆς ὑπερηφανείας, ἐξ ἄλλου δὲ παραβλέπεις τὰ ἐλαττώματα τοῦ πλησίου σου, καὶ ἔρχεσαι εἰς ἐπιθυμίαν νὰ ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ σώματός σου μετὰ πόθου καὶ ἀγάπης, μετὰ τῆς ὁποίας θέλομεν εἰσθαι εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα· ἔτι δὲ καὶ ὅλα τὰ λυπηρὰ τῆς παρούσης ζωῆς, τὰ ὅποια σοὶ συμβαίνουσι φανερῶς καὶ χρυπτῶς, εύρισκεις, ὅτι σοὶ ἐπέρχονται ἐκ τῆς θείας δικαιοσύνης, καὶ ὅλα τὰ πράγματα θεωροῦνται πλησίον σου μετὰ ἀκριβείας, ἥτις ἀπέχει ἀπὸ τὴν ὑψηλοφροσύνην, καὶ δι' ὅλα ἀποδίδεις ἐξομολόγησιν καὶ εὐχαριστίαν εἰς τὸν Θεόν. Ταῦτα τὰ σημεῖα εἶναι ἐκείνων, οἵτινες γρηγοροῦσι, καὶ προσέχουσι, καὶ παραφυλάττονται καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ ἐπιθυμοῦνται νὰ φθάσωσι τὴν ἀκρίβειαν τῆς μοναχικῆς πολιτείας.

'Αλλ' οἱ χαῦνοι καὶ ἀμελεῖς δὲν ἔχουσι χρείαν τούτων τῶν προλεγθέντων λεπτῶν σημείων· ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι εύρισκονται μακρὰν τῶν χρυπτῶν ψυχῶν ἀρετῶν. "Οταν δὲ ἀρχεται μία ἐκ τούτων ν' ἀναφαίνηται εἰς τὴν ψυχήν σου, συλλογήσου κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, εἰς ποῖον μέρος ἀρχεσαι νὰ κλίνῃς, εἰς τὰ δεξιά, η εἰς τ' ἀριστερά· διότι εὐθὺς γνωρίζεις ποίας συνοδίας εἶναι. Εἴθε δὲ ο Θεός νὰ μᾶς δώσῃ ἀληθῆ γνῶσιν εἰς ὅλα. 'Αμήν.

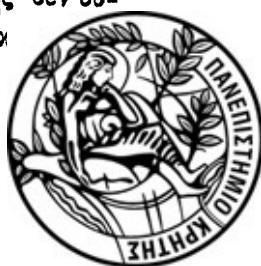

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ὡφέλιμος εἰς τοὺς ἡσυχαστὰς
ἡ ἀργία ἀπὸ τὰς φροντίδας, καὶ ἐπιζήμιος ἡ
εἴσοδος καὶ ἔξοδος ἐκ τοῦ κελλίου αὐτῶν.

ΟΠΟΛΥΜΕΡΙΜΝΟΣ καὶ πολυφρόντιστος ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ γίνη πρᾶος καὶ ἡσύχιος· καθότι αἱ ἀναγκαῖαι αἰτίαι τῶν πραγμάτων, διὰ τὰ δόποια ταλαιπωρεῖται, ἀναγκάζουσιν αὐτὸν νὰ κινήται καὶ νὰ ἐπασχοληθῆται εἰς αὐτὰ ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος, καὶ διασκορπίζουσι τὴν γαλήνην καὶ ἡσυχίαν αὐτοῦ. Πρέπει λοιπὸν ὁ μοναχὸς νὰ ἴσταται πάντοτε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἔχῃ πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένον τὸ ὅμμα τῆς ψυχῆς, ἐὰν ἀληθῶς θέλῃ καὶ ἐπιθυμῇ νὰ περιφρουρῇ καὶ σκεπάζῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ νὰ καθαρίσῃ καὶ μεταβάλῃ τὰς μικρὰς ἀτάκτους κινήσεις, αἵτινες κινοῦνται εἰς αὐτόν· νὰ μάθῃ δὲ νὰ διαχρίνῃ μετὰ γαλήνης τοὺς εἰσερχομένους καὶ ἔξερχομένους ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ διαλόγισμούς· διότι αἱ πολλαὶ ἀσχολίαι καὶ φροντίδες τῶν μοναχῶν εἶναι σημεῖον τῆς χαυνότητος καὶ ἀμελείας αὐτῶν πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ φανεροῦνται τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν πρὸς τὰ θεῖα.

Χωρὶς τὴν ἀμεριμνίαν τῶν γηίνων πραγμάτων μὴ ζητήσης φῶς εἰς τὴν ψυχήν σου, μήτε γαλήνην εἰς τὰς αἰσθήσεις σου· καὶ διότι εὑρίσκονται ἀσχολίαι καὶ φροντίδες τῶν γηίνων πραγμάτων, σὺ μὴ πληθύνῃς τὰς ἀσχολίας σου, καὶ δὲν θέλεις εὗρει διασκορπισμὸν εἰς τὸν νοῦν σου, ἢ εἰς τὴν κρυπτὴν σου εὐχήν· διότι χωρὶς τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς δὲν δύνασαι γὰρ πλησιάσης εἰς τὸν Θεόν. Τὸ δὲ μετὰ τὸν κ

προσδευχῆς σου νὰ καταγίνησαι εἰς ἄλλην φροντίδα διὰ τοῦ νοός σου, τοῦτο προξενεῖ τὸν διασκορπισμὸν τῆς διανοίας.

Τὰ δάκρυα καὶ ὁ ραπισμὸς τῆς κεφαλῆς, ὁ γινόμενος εἰς τὴν προσευχὴν ὑπὸ τοῦ ἀγωνιστοῦ, καὶ τὸ κυλίεσθαι μετὰ θερμότητος ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, αὐξάνουσι τὴν θέρμην τῆς γλυκύτητος αὐτῶν ἐντὸς τῆς καρδίας, ἥτις μετὰ ἐπαινουμένης ἔχει τάσεως πετᾶ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ φωνάζει, ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου νὰ ἔλθῃ πρὸς σὲ τὸν Θεόν, τὸν ἴσχυρὸν καὶ ζῶντα· πότε μέλλει νὰ ἔλθω, καὶ νὰ ἴδω τὸ πρόσωπόν σου, Κύριέ μου; "Οστις πίει ἐκ τούτου τοῦ οἴνου τῆς κατανύξεως, καὶ ὑστερον ἐξ ἀμελείας στερηθῇ αὐτόν, αὐτὸς μόνος γνωρίζει εἰς ποίαν ταλαιπωρίαν ἐξέπεσε, καὶ ὅποιόν τι χάρισμα ἀφηρέθη ἀπ' αὐτοῦ ἔνεκα τῆς χαυνότητος καὶ ἀμελείας αὐτοῦ.

"Ω, τί κακὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ θεωρία τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡ μετ' αὐτῶν ὄμιλία εἰς τοὺς ἡσυχαστάς! Ὡς ἀδελφοί μου, τῇ ἀληθείᾳ βλάπτονται οἱ ἡσυχασταὶ ἐκ τῆς συναναστροφῆς καὶ συνομιλίας τῶν ἀλλων περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες ἔφυγον ἐκ τῆς ἡσυχίας· ἐπειδὴ καθὼς ἡ ψυχρότης τοῦ πάγου, ὅταν πέσῃ ἐξαίφνης ἐπάνω εἰς τὰ τρυφερὰ βλαστάρια τῶν φυτῶν, ἔηραίνει καὶ ἀφανίζει αὐτά, οὕτω καὶ αἱ συντυχίαι καὶ ὄμιλίαι τῶν ἀνθρώπων, καὶ σύντομας καὶ ὀλίγαις ὥστε, καὶ φαίνωνται πρὸς καλὸν σκοπὸν γινόμεναι, ἔηραίνουσι τὰ ἄνθη τῶν ἀρετῶν τοῦ ἡσυχαστοῦ, τὰ ὅποια νεωστὶ ἡνθῆσαν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν συγκέρασιν τῆς ἡσυχίας, καὶ περικυκλοῦσι μεθ' ἀπλότητος καὶ τρυφερότητος τὸ φυτὸν τῆς ψυχῆς, τὸ ὅποιον ἐφιτεύθη παρὰ τὰς διεξόδους τῶν δακρύων τῆς μετανοίας· καὶ καθὼς ἡ σφοδρότης τῆς πάχνης, ἡ πίπτουσα εἰς τὰ νεωστὶ φυόμενα χόρτα, κατακαίει αὐτὰ, οὕτω καὶ ἡ μετὰ τῶν ἀνθρώπων συνομιλία κατακαίει τὴν ρίζαν τοῦ νοός, ἥτις μόλις ἥρξατο νὰ χλωροφορῇ τὴν χλόην. τῶν ἀρετῶν· καὶ ἐὰν ἡ ὄμιλία τινῶν, οἱ ὅποιοι κατά τι μὲν ἐγκρατεύονται, κατά τι δὲ ἔχουσι μικρὰ ἐλαττώματα, βλάπτου-

ψυχήν, πόσον μᾶλλον ἡ ὁμιλία καὶ ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν καὶ τῶν ἀνευλαβῶν μοναχῶν; Καὶ καθὼς εὐγενής τις καὶ τίμιος ἄνθρωπος σταν μεθύση, λησμονεῖ τὴν ἑαυτοῦ εὐγένειαν, καὶ ἀτιμάζεται καὶ περιγελᾶται ἡ τιμιότης αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἄλλων, ἀπερ συμβαίνουσιν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰ ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ οἴνου προερχόμενα παραλαλήματα αὐτῷ, οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη τῆς ψυχῆς θολοῦται καὶ σκοτίζεται ἐκ τῆς θεωρίας καὶ συνομιλίας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ λησμονεῖ τότε ὁ ἡσυχαστής τὸν τρόπον τῆς προφυλάξεως αὐτῆς, καὶ ἐκριζοῦται ἐξ αὐτῆς τὸ θεμέλιον τῆς ἐπαινετῆς αὐτοῦ καταστάσεως.

Ἐὰν λοιπὸν αἱ συντυχίαι καὶ ἡ μεγαλορρήμασύνη, σταν συμβαίνωσι διὸ τοῦ μετέωρισμοῦ τοῦ νοὸς εἰς τὸν ἡσυχαστήν, ἢ καὶ ἡ πλησίασις μόνον εἰς αὐτά, ὥστε γὰρ ἵση τις καὶ ν' ἀκούσῃ, ἐπαρκῶσι ταῦτα μόνον, τὰ εἰσερχόμενα διὰ τῶν πυλῶν τῆς ὄρασεως καὶ τῆς ἀκουῆς, καὶ προξενοῦντα τὴν ψυχούτητα τῆς καρδίας νὰ προξενήσωσιν εἰς αὐτὸν θέλωσιν τοῦ νοὸς καὶ ἀνευλάβειαν εἰς τὰ θεία· καὶ ἐὰν ἡ δλίγηη ὥρα δύνηται νὰ προξενήσῃ τόσην ζῆμιαν εἰς τὸν ἔγχρατή μοναχόν, τί νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς διαρκοῦς συναναστροφῆς καὶ τοῦ πολυκαιρινοῦ ἐμποδίου, τοῦ γινομένου ἐκ τούτων εἰς τοὺς ἀμελεῖς; διότι ἡ ἀναθυμίασις τῶν φαγητῶν καὶ ποτῶν, ἡ ἀνεργομένη ἐκ τοῦ στομάχου, δὲν ἀφίνει τὸν νοῦν νὰ δεχθῇ τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, ἀλλὰ σκοτίζει αὐτόν, καθ' ὃν τρόπον σκοτίζει τὸν ἀέρα ἢ ἐκ τῆς ὑγρασίας τῆς γῆς ἀναδιδομένη δριχλῇ. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ ὑπερήφανος δὲν ἔννοει, ὅτι περιπατεῖ εἰς τὸ σκότος, καὶ δὲν γνωρίζει τὴν ἔννοιαν τῆς συφίας τοῦ Θεοῦ· καὶ πῶς δύναται νὰ γνωρίσῃ αὐτήν, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἐσκοτισμένος; διὰ τοῦτο καὶ ὑπερηφανεύεται διὰ τοῦ ἐσκοτισμένου αὐτοῦ λογισμοῦ, ὅτι εἶναι ἀνώτερος πάντων τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ πραγματικῶς ὑπάρχειε· τοις καὶ ἀσθενέστερος πάντων, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐ

μάθη τὰς εὐθείας ὁδοὺς τοῦ Κυρίου· ὃ δὲ Κύριος κρύπτει ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἄγιον αὐτοῦ θέλημα· καθόσον δὲν θήλησε νὰ περιπατήσῃ τὴν ὁδὸν τῶν ταπεινῶν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἰη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ· ΙΔ'.

Περὶ ἀλλαγῆς καὶ τροπῆς, τῆς γινομένης εἰς τοὺς ὁδεύοντας τὴν ὁδὸν τῆς ἡσυχίας, ἥτις εἶναι ὠρισμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

ΟΣΤΙΣ ἀπαξ ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ τὴν μοναχικὴν αὐτοῦ πολεισίαν εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἀς κανονίσῃ ὁ τοιοῦτος ἐαυτόν, καὶ ἀς διευθύνῃ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ κατὰ τοὺς κόπους καὶ τὴν τάξιν τῆς ἡσυχίας. "Οταν δὲ συμβῇ εἰς αὐτόν, καθὼς εἶναι σύνηθες νὰ συμβαίνῃ εἰς τὴν τάξιν τῆς ἡσυχίας, ἥτις ὠρίσθη ὑπὸ τῆς θείας γάριτος, νὰ ταραχθῇ ἀπὸ τὸ ἐντὸς αὐτοῦ εὑρισκόμενον σκότος, καὶ στερηθῇ πρὸς ὀλίγον καιρὸν τὴν πνευματικὴν παρηγορίαν, καὶ τὸ φῶς τῆς γάριτος, καθὼς ἡ γῆ στερεῖται πρὸς ὀλίγον καιρὸν τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, αἵτινες σκοτίζονται ὑπὸ τῶν νεφῶν, ὅταν συμβῇ, λέγω, τοῦτο διὰ τὸ ἐπισκιάζον νέφος τῶν παθῶν, καὶ ἀπομακρυνθῇ πρὸς ὀλίγον ἀπ' αὐτοῦ ἡ γαροποιὰ δύναμις τοῦ Θεοῦ, καὶ σκεπάσῃ τὸν νοσὸν αὐτοῦ ἀσυνήθης τις ὁμίχλη, ἀς μὴ ταραχθῇ ποσῶς διλογισμὸς αὐτοῦ· ἀλλ' ἀς ὑπομένῃ, καὶ ἀς ἀναγινώσκῃ τὰ βιβλία τῶν ὁδασκάλων, καὶ ἀς βιάσῃ ἐαυτὸν εἰς τὴν προσευχήν, καὶ εὐθὺς θέλει ἐπέλθει εἰς αὐτὸν βοήθεια γωρὶς νὰ γνωρίζῃ. Καθὼς ἀποσύρεται ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς τὸ ἐπικρατοῦν σκότος τοῦ ἀέρος διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, οὕτω καὶ ἡ εὐγή δύναται νὰ διαδέσθῃ καὶ ἀστακορπίσῃ ἐκ τῆς ψυχῆς τὰ άέρη τῶν παθῶν, πατὶ νὰ

5*

τίση τὸν νοῦν διὰ τοῦ φωτὸς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς παρηγορίας, ὅπερ συνηθίζει νὰ γενιᾶ ἡ εὐχὴ εἰς τὰς ἐνθυμήσεις ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχῃ ὑλην ἀπὸ τὰς θείας γραφάς, καὶ προσοχὴν ἔξυπνον τοῦ νοός· καθότι ἡ παντοτεινὴ μελέτη, ἡ γινομένη εἰς τὰς θείας γραφάς, πληροῖ τὴν ψυχὴν ἀπὸ ἀκατανόητον θαυμασμὸν καὶ θείαν εὐφροσύνην. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'.

Περὶ τῶν ἡσυχαστῶν, πότε ἄρχονται νὰ γνωρίζωσι, ποῦ ἐφθασαν διὰ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν κόπων, πλέοντες τὴν ἀπέραντον θάλασσαν τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς, καὶ πότε δύνανται νὰ ἐλπίσωσιν ὁλίγον, ὅτι οἱ κόποι αὐτῶν ἥρχισαν νὰ δίδωσιν εἰς αὐτοὺς καρπούς.

ΣΟΙ λέγω πρᾶγμα, ἀγαπητέ, καὶ μὴ διστάσῃς νὰ πιστεύσῃς αὐτὸ ὡς μηδαμινόν, μήτε νὰ καταφρονήσῃς τοὺς ἐπιλοίπους μου λόγους· διότι ἔκεινοι, οἵτινες μοὶ παρέδωκαν τὰ δι᾽ αὐτῶν ἐκτιθέμενα, εἶναι ἀληθεῖς. Ἀλήθειαν δὲ σοὶ λέγω καὶ εἰς τοῦτον μου τὸν λόγον, καθὼς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους. Γνώριζε λοιπὸν καλῶς, διτὶ ἐάν κρεμάσῃς σεαυτὸν ἀπὸ τὰ βλέφαρα τῶν ὀμμάτων σου, μὴ νομίσῃς, διτὶ ἀπέκτησας καλόν τι εἰς τὴν πολιτείαν τῆς ἡσυχίας σου, ἕως ὅτου δὲν ἥθελες φθάσει τὰ πολλὰ δάκρυα· διότι ἐν ὅσῳ δὲν φθάσεις εἰς αὐτά, ἀκόμη ἔως τότε τὰ κρυπτά σου ὑπηρετοῦσιν εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἥγουν εύρισκεσαι εἰσέτι εἰς τὴν διαγωγὴν τοῦ

κῶν, καὶ διὰ τοῦ ἔξω μόνον ἀνθρώπου ἐργάζεσαι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνθρωπὸς μένει ἄκαρπος· καθότι ὁ καρπὸς τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἀρχεται ἀπὸ τὰ δάκρυα· ὅταν λοιπὸν λάβῃς τὴν χάριν τῶν δακρύων, τότε γνώριζε, ὅτι ἐξῆλθεν ὁ λογισμός σου ἐκ τῆς φυλακῆς τούτου τοῦ κόσμου, καὶ ἐπάτησε τὸν πόδα αὐτοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καινοῦ αἰῶνος, καὶ ἤρξατο νὰ δσφραίνηται τὸν νέον ἀέρα ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ αἰῶνος, καὶ τότε ὁ ἀνθρωπὸς ἀρχεται νὰ καταφέρῃ δάκρυα· καθότι ἐπλησίασεν ἡ γέννησις τοῦ πνευματικοῦ νηπίου· ἐπειδὴ ἡ θεία χάρις, ἡ κοινὴ μῆτηρ πάντων, ἐπισπεύδει νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν νοερῶς θεῖόν τινα τύπον, ἵνα βλέπῃ τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. "Οταν δὲ φθάσῃ ὁ καιρὸς τῆς γέννας, τότε ὁ νοῦς ἀρχεται νὰ κινήται εἰς τινα τῶν ἐκεῖσε θείων πραγμάτων, καθὼς ἡ ἀναπνοή· τὴν ὅποιαν ἀναπνέει τὸ βρέφος ἐντὸς τῶν μελῶν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τρέφει συνήθως αὐτὸν ἐκεῖ εὐρισκόμενον· καὶ ἐπειδὴ ὁ νοῦς δὲν ὑπομένει ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον δὲν εἶναι συνηθισμένος, αἴφνης ἀρχεται νὰ κινῇ τὸ σῶμα εἰς κλαυθμόν, μεμιγμένον τῇ γλυκύτητι τοῦ μέλλοντος· καὶ καθ' ὃσον τρέφεται τὸ ἔνδον βρέφος, τόσον καὶ τὰ δάκρυα αὐξάνονται. Αὕτη δὲ ἡ τάξις τῶν δακρύων, τὴν ὅποιαν εἶπον, δὲν εἶναι ἐκείνη, ἣτις ἐκ διαιλειψμάτων συμβαίνει εἰς τοὺς ἡσυχαστάς· διότι αὕτη ἡ παρηγορία τῶν δακρύων, ἡ ὅποια συμβαίνει νὰ γίνηται ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν, ἀκολουθεῖ εἰς πάντα ἡσυχαστήν, ὅστις ἡσυχάζει κατὰ Θεόν, καὶ εὐρίσκεται πάντοτε μετ' αὐτοῦ· καὶ ἀλλοτε μὲν συμβαίνουσιν εἰς αὐτόν, ὅταν εὐρίσκηται εἰς θεωρίαν, ἀλλοτε δέ, ὅταν ἀναγινώσκῃ τὰς θείας γραφάς, καὶ ἀλλοτε ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς αὐτοῦ· ἀλλ' ἐγὼ ἐνταῦθα χυρίως λέγω περὶ τῆς τάξεως τῶν δακρύων, ἢτις ὑπάρχει εἰς τόν, ὅστις ἀδιαιλείπτως κλαίει καὶ νύκτα καὶ ἥμέραν.

"Οστις λοιπὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ εὔρε τὸν τοόπον τούτον τῶν δακρύων, αὐτὸς βεβαίως εἰς τὴν ἡσυχίαν

αὐτόν· διότι εἰς διάστημα δύο ἐτῶν ἡ καὶ περισσότερον γίνονται οἱ ὄφθαλμοὶ αὐτοῦ ως πηγὴ ἀφθόνῳ υδατος, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέρχεται εἰς τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν ἀπὸ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν εἰσέρχεται εἰς ἑκείνην τὴν κατάπαυσιν, καθὼς εἶπεν ὁ ἄγιος ἀπόστολος Παῦλος, ὃσον δύναται νὰ χωρέσῃ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μερικῶς· ἀπὸ δὲ τῆς εἰρηνικῆς κατάπαυσεως ἀρχεται ὁ νοῦς νὰ βλέπῃ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε τὸ ἀγιόν Πνεῦμα ἀρχεται ν' ἀποκαλύπτῃ εἰς αὐτὸν τὰ οὐράνια, καὶ ὁ Θεὸς κατοικεῖ ἐν αὐτῷ, καὶ αὐξάνει εἰς αὐτὸν τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος· καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸς αἰσθάνεται τὴν ἀλλαγὴν τῆς ἀσθαρσίας, ἥτις μέλλει νὰ ὑποδεχθῇ τὴν ψυχὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἀνακαινισμοῦ ὅλων τῶν δυτιῶν, δχι· τελεῖνας, ἀλλ' ἀμυδρῶς καὶ σκοτεινῶς πως, καὶ ως ἐν αἰγαλειτι.

"Ἐγραψε δὲ ταῦτα πρὸς Ἰδεικήν μου ἐνθύμησιν, καὶ διὰ πάντα ἄλλον, ὃστις ἥθελεν ἀναγινώσκει τοῦτο μου τὸ σύγγραμμα, καθὼς ἔφθασα νὰ γνωρίσω ἔκ τε τῆς θεωρίας τῶν θείων γραφῶν, καὶ ἀπὸ τὰ ἀληθινὰ στόματα τῶν ἀγίων πατέρων, καὶ δλίγον ἐξ αὐτῆς τῆς ἴδιας μου πείρας, ίνα μοὶ γίνη βοήθεια παρὰ Θεοῦ εἰς τὸν κόπους τῶν ἀγώνων μου διὰ τῶν εὐχῶν ἑκείνων, οἵτινες ἥθελον ὠφεληθῆ ἐξ αὐτῶν· διότι τολὺν κόπουν κατέβαλον εἰς ταῦτα.

"Ἀκουσον δὲ καὶ τοῦτο, ὅπερ ἥδη μέλλω νὰ σοὶ εἴπω, καὶ τὸ ὅποιον ἔμαθον ἀπὸ ἀληθινὸν στόμα. "Οταν φθάσῃς εἰς τὴν ἔρην τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν, τότε τὰ πολλὰ δάκρυα ἀφαιροῦνται ἀπὸ σοῦ, καὶ ἔπειτα σοὶ ἔρχονται τὰ δάκρυα μετὰ μέτρου, καὶ εἰς καιρὸν ἀρμόδιοντα. Αὕτη, σοὶ λέγω ἐν ἀληθείᾳ καὶ συντόμως, εἶναι ἡ ἀκριβής τάξις τῶν δακρύων, τὴν δποίαν δέχεται καὶ πιστεύει πᾶσα ἡ ἐκκλησία τῶν πιστῶν.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ'.

Περὶ τῶν τρόπων τῶν ἀρετῶν.

Η ΑΣΚΗΣΙΣ τῶν ἀρετῶν εἶναι μήτηρ τοῦ ἀγιασμοῦ, ἐκ τοῦ ὄποιου γεννᾶται ἡ πρώτη γεῦσις εἰς τὸ νὰ καταλαμβάνῃ τις τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ, ἥτις καὶ πρώτη τάξις τῆς ἐπεγνώσεως τοῦ ἀγίου Πνεύματος· ὄνομάζεται. Μὴ τυχὸν πλανῆσῃ τις ἑαυτόν, καὶ φαντασθῇ τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ διὰ μαντείας· καθότι ἡ ψυχὴ, ἡ μεμολυσμένη ἀπὸ αρχικὰ πάθη, δὲν ἀνέρχεται εἰς τὴν καθαρὰν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ἐνθάται μετὰ τοῦ πνεύματος τῶν ἀγίων. Λάμπρυνον τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης σου διὰ τῶν δακρύων, διὰ τῶν νηστεῶν καὶ τῆς κατὰ μόνας ἡσυχίας· διότι ἡ μικρὰ θλίψις καὶ στενοχωρία, ἡ γινομένη διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀνωτέρα μεγάλου ἔργου, γενομένου ἄνευ θλίψεως· καθότι ἡ θεληματικὴ θλίψις καὶ στενοχωρία ἀνατέλλει διὰ τῆς ἀγάπης τὴν δοκιμασίαν τῆς πίστεως· τὸ δὲ ἔργον, τὸ γινόμενον μετὰ ἀναπάυσεως, ἐκτελεῖται ἐκ τοῦ κόρου τῆς συνειδήσεως· διὰ τοῦτο ἐν θλίψειν ἐδοκιμάσθησαν οἱ ἄγιοι εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅχι διὰ τῶν ἀναπαύσεων· ἐπειδὴ τὸ ἔργον, τὸ γινόμενον ἄνευ κόπου, εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν κοσμικῶν, οἵτινες πράττουσι τὴν ἐλεημοσύνην ἐκ τῶν ἔξω καὶ σωματικῶν πραγμάτων, χωρὶς νὰ ὠρεληθῶσι. Σὺ δομως, ὡς ἀγωνιστὰ καὶ μητέρα τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, ἀγωνίζου ἐσωθεν, ἵνα ἀξιωθῆς νὰ γευθῆς τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ· διότι ἐὰν πάσχωμεν μετ' αὐτοῦ, θέλομεν καὶ συνδοξασθῆ· δὲν συνδοξάζεται δὲ ὁ νοῦς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐὰν δὲν πάσχῃ τὸ σῶμα διὰ τὸν Χριστόν. "Οστις λοιπὸν καταφρονεῖ τὴν ἀνθρωπάνην δόξαν, ἀξιοῦται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ δοξάζεται τὸ σῶμα μετὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· διότι δόξα τὸν σώματας εἶναι

εὐλαβείας πρὸς τὸν Θεὸν ὑποταγῆ, δόξα δὲ τοῦ νοὸς εἶναι
ἡ περὶ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ ἀληθὴς θεωρία· ἡ ἀληθὴς
ὑποταγὴ ὑπάρχει διπλῆ, γίνεται καὶ διὰ τῶν σωματικῶν
ἔργων, καὶ διὰ τῶν ὄντειδισμῶν καὶ καταφρονήσεων. "Οταν
λοιπὸν πάσχῃ τὸ σῶμα, συμπάσχει μετ' αὐτοῦ καὶ ἡ καρ-
δία. Ἐὰν δὲν ἔχῃς ὄρθιν γνῶσιν περὶ Θεοῦ, δὲν εἶναι ὅμοιατὸν
νὰ κινηθῇ εἰς σὲ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ· καὶ δὲν δύνασαι ν' ἀγαπήσῃς
τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ἔδης αὐτόν· τὸ δὲ νὰ ἔδῃς τὸν Θεόν, εἶναι
αὐτό, τὸ νὰ ἔχῃς περὶ αὐτοῦ ὄρθιν γνῶσιν· διότι δὲν προη-
γεῖται ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ τῆς γνώσεως αὐτοῦ.

Ἄξιωσόν με, Κύριε, νὰ σὲ γνωρίσω καὶ νὰ σὲ ἀγαπήσω,
ὅχι μὲ γνώρισιν, ἢτις γίνεται ἐκ τῆς γυμνάσεως διὰ τοῦ
μετεωρισμοῦ τοῦ νοὸς μου· ἀλλ' ἀξιώσόν με ἐκείνης τῆς
γνώσεως, διὰ τῆς ὁποίας βλέπων σε δὲ νοῦς, δοξάζει τὴν ἀκτι-
στὸν καὶ θείαν σου φύσιν διὰ τῆς θεωρίας, ἢτις ἀφαιρεῖ τὴν
αἰσθησιν τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν διάνοιαν. Ἀξιώσόν με νὰ ὑψωθῶ
ἀπὸ τὴν θεωρίαν τοῦ παναγίου σου θελήματος, ἢτις γεννᾷ
θεωρίας, καὶ νὰ σὲ ἔδω ἐν τῇ βίᾳ τοῦ δεσμοῦ τοῦ σταυροῦ εἰς
τὸ δεύτερον μέρος τῆς σταυρώσεως τοῦ νοῦ, ὅστις παύει ἐκου-
σίως ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τῶν νοημάτων αὐτοῦ διὰ τῆς διηγε-
κοῦς καὶ ὑπερφυσικῆς σου θεωρίας. Θές εἰς τὴν καρδίαν μου
αὐξησιν τῆς ἀγάπης σου, ἵνα ἔλθω ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ὅπι-
σω τοῦ ἔρωτος τῆς ἀγάπης σου. Κίνησον εἰς ἐμὲ τὴν ἀκατα-
νόητόν σου ταπείνωσιν, μετὰ τῆς ὁποίας συνανεστράφης εἰς
τοῦτον τὸν κόσμον ἐν τῷ καλύμματι τῆς σαρκός, ὅπερ ἐφόρεσας
ἐκ τῶν ἡμετέρων μελῶν διὰ τῆς ἀγίας Παρθένου, ἵνα διὰ ταύ-
της τῆς ἀδιαλείπτου ἐνθυμήσεως δεχθῶ μετὰ ἥδονῆς τὴν τα-
πείνωσιν τῆς φύσεώς μου.

Δύο ὑπάρχουσι τρόποι, ἵνα διὰ τῆς ἀπονεκρώσεως τοῦ κό-
σμου ἀνέλθῃ τις εἰς τὸν σταυρόν· ὁ μὲν εἰς εἶναι, ἡ σταύρωσις
τοῦ σώματος διὰ τῶν ἀγώνων τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς· ἡ δὲ
ἄλλος, τὸ ν' ἀνέλθῃ τις εἰς θεωρίαν διὰ τοῦ νοὸς αὐτοῦ·

μὲν πρῶτος γίνεται διὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν παθῶν, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἄγίου Πνεύματος. Δέν ύποτάσσεται ὁ νοῦς εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν τὸ σῶμα δὲν ὑποταγῇ πρῶτον εἰς τὸν νοῦν· ἡ βασιλεία τοῦ νοὸς εἶναι ἡ σταύρωσις τοῦ σώματος, καὶ δὲν ὑποτάσσεται ὁ νοῦς εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ὑποταγῇ τὸ αὐτεξόσιον εἰς τὸ λογικόν. Δύσκολον εἶναι, τὸ νὰ παραδώσῃ τις ὑψηλὰ νοήματα εἰς ἔκεινον, ὅστις ὑπάρχει νήπιος κατὰ τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν ἀλοίμονον, λέγει, εἰς τὴν πόλιν ἔκεινην, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς εἶναι νέος. "Οστις ὑποτάξει ἔσαυτὸν εἰς τὸν Θεόν, εὑρίσκεται πλησίον τοῦ νὰ ὑποταγῶσιν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. "Οστις ἐγνώρισεν ἔσαυτόν, εἰς αὐτὸν δίδεται ἡ γνῶσις ὅλων τῶν πραγμάτων· διότι τὸ νὰ γνωρίσῃ τις ἔσαυτόν, ὑπάρχει ἡ τελειότης τῆς γνώσεως ὅλων τῶν πραγμάτων. Διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς ψυχῆς σου θέλουσιν ὑποταχθῆ εἰς σὲ τὰ πάντα· καθ' ὃν καιρὸν βασιλεύει ἡ ταπείνωσις εἰς τὴν πολιτείαν σου, ὑποτάσσεται εἰς σὲ ἡ ψυχή σου, καὶ μετ' αὐτῆς θέλουσιν ὑποταχθῆ εἰς σὲ τὰ πάντα· διότι γεννᾶται παρὰ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἡ εἰρήνη· ἐφ' ὅσον δὲ εὑρίσκεσαι ἐκτὸς ταύτης τῆς εἰρήνης, ὅχι μόνον τὰ πάθη θέλουσί σε κυριεύσει, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν διαφόρων περιστατικῶν θέλεις καταδιωχθῆ. Ἀληθῶς, Κύριε, ἐὰν δὲν ταπεινωθῶμεν ἡμεῖς, δὲν θέλεις παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς ταπεινώης σύ. Ἡ ἀληθῆς ταπείνωσις εἶναι γέννημα τῆς γνώσεως, καὶ ἡ ἀληθῆς γνῶσις εἶναι γέννημα τῶν πειρασμῶν.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'.

Περὶ ἐρμηνείας τῶν τρόπων τῆς ἀρετῆς, καὶ ποία εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ διαφορὰ ἐκάστου.

Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ ἀρετή, ἡ γινομένη εἰς τὴν ἡσυχίαν, καθαρίζει τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ἐντὸς αὐτοῦ εὑρισκομένης ὕλης τῶν παθῶν, ἡ δὲ ἀρετὴ τοῦ νοὸς ταπεινοῖ τὴν ψυχὴν, καὶ καθαρίζει αὐτὴν ἀπὸ τὰ παχυλὰ καὶ μάταια διανοήματα, ἵνα μὴ ἐμπαθῶς συλλογίζηται ταῦτα, ἀλλὰ γὰρ κενῆται εἰς τὴν ιδίαν αὐτῆς θεωρίαν. Αὕτη δὲ ἡ θεωρία τῆς ψυχῆς πλησιάζει αὐτὴν εἰς τὴν γύρωνασιν τοῦ νοοῦ, ἥτις δύνομαζεται θεωρία αὔλος, καὶ αὕτη εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀρετὴ· διότι αὕτη ὑψώνει τὴν διάνοιαν ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πράγματα, καὶ πλησιάζει αὐτὴν εἰς τὴν πρώτην θεωρίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ συνιστᾶ αὐτὴν εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἀνεκλαλήτου αὐτοῦ δόξης, ἥτις ὑπάρχει κίνησίς τις τῶν νοημάτων τῆς μεγαλωσύνης τῆς φύσεως αὐτοῦ, καὶ χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τούτον τὸν κόσμον, καὶ ἀπὸ τὴν αἰσθησιν αὐτοῦ, καὶ ἐντεῦθεν ἀσφαλιζόμεθα πρὸς τὴν μέλλουσαν ἔκείνην ἀποχειμένην εἰς ἡμᾶς ἐλπίδα, καὶ πληροφορούμεθα περὶ τῆς τάξεως αὐτῆς, καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ πεισμονή, ἥγουν ἡ πληροφορία, διὰ τῆς ὁποίας, ὡς εἴπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, εὑφραίνεται ὁ νοῦς νοητῶς, δηλαδὴ διὰ τῆς ἐλπίδος, ἥτις ἐπηγγέλθη εἰς ἡμᾶς. Τί δὲ εἶναι ταῦτα, καὶ πῶς ἐκαστον τούτων ὑπάρχει, ἀκουσον.

Ταῦτα δὲ εἶναι ἡ σωματικὴ πολιτεία, ἡ κατὰ Θεὸν γινομένη· καὶ σωματικὰ μὲν ἔργα δύνομάζονται ἔκεινα, τὰ δόποια γίνονται πρὸς καθαρισμὸν τῆς σαρκὸς διὰ τῆς πρακτικῆς ἀπετῆς, δηλαδὴ διὰ φανερῶν ἔργων, διὰ τῶν ὁποίων κι-

ταί τις ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας τοῦ σώματος. Ἡ δὲ πολιτεία τοῦ νοὸς εἶναι τὸ ἔργον τῆς καρδίας, τὸ ὅποιον γίνεται ἀκαταπάυστως, εἰς τὸ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κριμάτων αὐτοῦ, περὶ τῆς ἀξιλείπτου εὐχῆς, καὶ περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ἣτις γίνεται μερικῶς καὶ ὄλικῶς περὶ τούτου τοῦ κόσμου, καὶ εἰς τὸ νὰ φυλάξῃ τὰ κρυπτὰ πάθη, ἵνα μὴ ἀπαντήσῃ κανένα ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν κρυπτὴν καὶ πνευματικὴν χώραν τῆς καρδίας, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον τῆς καρδίας, τὸ ὅποιον καλεῖται πολιτεία τῆς διανοίας. Διὰ τούτου τοῦ ἔργου τῆς πολιτείας τῆς διανοίας, τὸ ὅποιον λέγεται καὶ πρᾶξις ψυχική, λεπτύνεται ἡ καρδία, καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῆς ἐξαφανιζομένης ζωῆς, ἣτις ὑπάρχει παρὰ φύσιν· καὶ ἐντεῦθεν ἀρχεται νὰ κινηται ἐνίστε, καὶ νὰ στοχάζηται, καὶ νὰ ἐννοηῇ διὰ τῆς θεωρίας τῶν αἰσθητῶν κτισμάτων, τὰ ὅποια ἐγένοντο διὰ τὴν χρείαν καὶ αὔξησιν τοῦ σώματος, καὶ πῶς διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν δίδεται δύναμις εἰς τὰ τέσσαρα συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ σώματος.

Ἡ δὲ πνευματικὴ πολιτεία εἶναι πρᾶξις ἀνευ τῆς ἐνεργείας τῶν αἰσθήσεων, καὶ περὶ αὐτῆς ἔγραψαν οἱ θεῖοι πατέρες, τὴν ὥποιαν ὅταν δεχθῶσι τὰ νοήματα τῶν ἀγίων, λαμβάνεται ἐξ αὐτῶν ἡ ὑποστατικὴ θεωρία καὶ ἡ παχύτης τοῦ σώματος, καὶ τότε ἡ θεωρία γίνεται νοητή (ἐνταῦθα δὲ θεωρίαν ὑποστατεκήν ὄνομάζω τὴν πρώτην κτίσιν τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου) καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστατικῆς θεωρίας εὐκόλως ὑψούται ὁ γοῦς εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς μοναδικῆς πολιτείας, ἣτις εἶναι, σαφῶς ἐξηγήσυμένη, τὸ νὰ θαυμάσῃ τὸν Θεόν. Αὕτη εἶναι ἡ κατάστασις ἡ μεγάλη τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἣτις δίδεται εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀθανάτου ζωῆς κατὰ τὴν μέλλουσαν μετὰ τὴν ἀνάστασιν διαχωρήγη· διότι δὲν παύει ἐκεῖ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀπὸ τοῦ νὰ θαυμάζῃ πάντοτε τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ σκεφθῇ ποσῶς περὶ τῶν κτισμάτων· διότι ἐάν ὑπῆρχεν ἄλλο τι παρόμοιον, ἡ ἀγώτερον τοῦ Θεοῦ, ήδύ

νοῦς νὰ κινηθῇ πρὸς αὐτό, καὶ ἄλλοτε μὲν νὰ στοχάζηται τὸν Θεόν, ἄλλοτε δὲ αὐτό· ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλη ἡ ὥραιότης τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοῦ, δσα μέλλουσι νὰ γίνωσιν εἰς τὸν μέλλοντα καινὸν αἰῶνα, ὑπάρχει κατωτέρα τῆς ὥραιότητος τοῦ Θεοῦ, πῶς δύναται ἡ διάνοια ν' ἀπομακρυνθῇ διὰ τῆς θεωρίας αὐτῆς ἐκ τῆς ὥραιότητος τοῦ Θεοῦ; καὶ ποῖον πρᾶγμα δύναται νὰ λυπήσῃ τότε τὸν ἄνθρωπον; ὁ θάνατος θέλει λυπήσει αὐτόν; ἢ τὸ βάρος τῆς σαρκός; ἢ ἡ ἐνθύμησις τῶν ιδίων αὐτοῦ συγγενῶν καὶ φίλων; ἢ ἡ χρεία τοῦ σώματος; ἢ αἱ συμφοραὶ καὶ αἱ ἐναντιώσεις καὶ ὁ ἄγνωστος μετεωρισμός; ἢ ἡ ἀτελῆς κατάστασις τῆς φύσεως; ἢ ἡ περικύκλωσις τῶν στοιχείων, καὶ ἡ μετά τινος συνομιλία, καὶ ἡ ἀκηδία; ἢ ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος τοῦ σώματος; οὐδὲν ἐκ τούτων δύναται ποσῶς νὰ λυπήσῃ αὐτόν· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐὰν καὶ συμβαίνωσιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, εἰς ἐκεῖνον ὅμως τὸν καιρόν, ὅτε ἀφαιρεθῇ τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας, καὶ εἴδει ἐκείνην τὴν δόξαν, εὐθὺς ὑψοῦται ἡ διάνοια μετὰ θαυμασμοῦ· καὶ ἐὰν δὲν ἤθελε θέση δριον εἰς ταύτην τὴν ζωήν, ὡς καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ἐκ τῆς θεωρίας τῶν ὅποιών ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε ἤθελεν ἐπιθυμήσει νὰ ἔξελθῃ· πόσον μᾶλλον ἐκεῖ, ὅπου δὲν εὑρίσκονται ταῦτα πάντα, (διότι ἐκεῖ ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀόριστος,) καὶ εἰς τὰ ἐκεῖ πράγματα θέλομεν εἰσθαι ὑποστατικῶς ἔνδον τῶν βασιλικῶν αὐλῶν, ἐὰν ἀξιωθῶμεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς αὐτὰς διὰ τῆς καλῆς ἡμῶν πολιτείας.

Καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνω, πῶς εἴναι ποτε δυνατὸν νὰ ἔξελθῃ ἡ διάνοια, καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης θεϊκῆς θεωρίας, καὶ νὰ προσηλωθῇ εἰς ἄλλο πρᾶγμα; Ἀλοίμονον εἰς ἡμᾶς! διότι δὲν γνωρίζομεν τὸ ἀξιωμα τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, οὔτε εἰς ποίαν πολιτείαν προσεκλήθημεν· ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτῇ, καὶ αἱ ἀσθένειαι αὐτῇ· καὶ ἡ κατάστασις τῶν ζώγτων, καὶ αἱ θλίψεις τοῦ κόσ-

αύτὸς δὲ κόσμος, καὶ αἱ κακίαι καὶ αἱ ἀναπαύσεις αὐτοῦ, εἴναι μέγα τι πρᾶγμα.

Ἄλλὰ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μακάριος εἶναι ἐκεῖνος, τοῦ ὅποιου ἡ ἀντίληψις ὑπάρχει παρὰ σοῦ, καὶ ἔθετο ἀναβάσεις εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, σύ, Κύριε, ὁ μόνος δυνατός, στρέψον τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἐκ τῆς θεωρίας τούτου τοῦ κόσμου εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σου· δός, Κύριε, ἵνα ἐννοήσωμεν αὐτόν, ὅποιός τις πλάνος εἶναι, καὶ μὴ πιστεύσωμεν εἰς τὴν σκιάν ως εἰς ἀλήθειαν· σύ, Κύριε, ἀφοῦ ἀνακαίνισας ἡμᾶς, καθέρωσον εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν σπουδὴν πρὸ τοῦ θανάτου, ὅπως γνωρίσωμεν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἡμετέρας ἔξόδου ἐκ τοῦ σώματος, πῶς ὑπῆρξεν ἡ εἰσοδος καὶ ἡ ἔξοδος ἡμῶν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, πρῶτον ἔως ὅτου ἡθέλομεν τελειώσει τὸ ἔργον, εἰς τὸ δόποιον προσεκλήθημεν κατὰ τὸ ἄγιόν σου θέλημα, καὶ ἔπειτα μετὰ πεποιθήσεως γὰρ ἐλπίσωμεν, ὅτι θέλομεν δεχθῆ τὰ μεγάλα χαρίσματα κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τῶν ἀγίων γραφῶν, τὰ ὅποια ἡτοίμασεν ἡ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη σου εἰς τὴν δευτέραν ἀνακαίνισιν, τῶν ὅποιών μεγάλων χαρισμάτων ἡ ἐνθύμησις φυλάττεται εἰς τὴν πίστιν τῶν μυστηρίων.

Ἡ ἐκ τῶν μολυσμῶν τῆς σαρκὸς κάθαρσις εἶναι ὀσιότης καὶ ἀγιασμὸς τοῦ σώματος· ἡ δὲ κάθαρσις τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἐλευθερία αὐτῆς ἀπὸ τὰ κρυπτὰ πάθη, τὰ ὅποια συνιστῶνται εἰς τὴν διάνοιαν διὰ τῶν αἰσχρῶν λογισμῶν· ἡ δὲ τοῦ νοὸς κάθαρσις εἶναι εἰς τὴν ἀκοκάλυψιν τῶν μυστηρίων· διότι καθαρίζεται ἀφ' ὅλα τὰ ὑποπίπτοντα εἰς τὴν αἰσθησιν. ?Εὰν καὶ τὰ μικρὰ παιδία ἦναι καθαρὰ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ἀπαθῆ κατὰ τὴν ψυχήν, ἀλλ' οὐδεὶς ὄνομάζει αὐτὰ καθαρὰ καὶ κατὰ τὸν νοῦν. ἐπειδὴ ἡ καθαρότης τοῦ νοὸς εἶναι ἡ τελειότης ἐν τῇ διαμονῇ τῆς οὐρανίου θεωρίας, ἢτις κινεῖται ἀνευ τῶν αἰσθήσεων διὰ τῆς πνευματικῆς δυνάμεως τῶν ἀνω κατακοσμήσεων τῶν ἀναριθμήτων ἀγίων τοῦ οὐρανίου ἐκείνων κόσμου, τῶν ὅποιών ἀγίων ἡ διαγωγὴ διαγέμεται εἰ-

ἀνδλους ἐκείνους διὰ τῆς ἀοράτου ἐνεργείας, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν θείων ἀποκαλύφειν. Εἴθε αὐτὸς δὲ Θεός ἡμῶν ἀξιώσει ἡμᾶς πάντοτε νὰ βλέπωμεν αὐτὸν ἐνταῦθα μὲν διὰ τῆς θεωρίας τοῦ νοός, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ βλέπωμεν αὐτὸν ἀμέσως πρόσωπον πρὸσωπον εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'.

Περὶ τοῦ, πόσον γίνεται τὸ μέτρον τῆς γνώσεως,
καὶ τὰ μέτρα τὰ περὶ τῆς πίστεως.

ΑΛΛΗ εἶναι ἡ γνῶσις, ἥτις προηγεῖται τῆς πίστεως, καὶ ἀλλη, ἥτις γεννᾶται ἐκ τῆς πίστεως· ἡ γνῶσις, ἥτις προηγεῖται τῆς πίστεως, ὑπάρχει γνῶσις φυσική· ἡ δὲ γνῶσις, ἥτις γεννᾶται ἐκ τῆς πίστεως, ὑπάρχει γνῶσις πνευματική, ἡ ὅποια λέγεται καὶ διάκρισις πνευματική. Φυσικὴ δὲ γνῶσις εἶναι ἐκείνη, ἡ ὅποια διακρίνει τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, ἥτις ὀνομάζεται καὶ διάκρισις φυσική, διὰ τῆς ὅποιας διακρίνομεν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακὸν φυσικῶς ἀνευ μαθήσεως· τὴν γνῶσιν ταύτην ἔθηκεν δὲ Θεός εἰς τὴν λογικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ διὰ τῆς μαθήσεως αὐξάνει καὶ λαμβάνει προσθήκην, καὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὃστις νὰ μὴ ἔχῃ αὐτήν· καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς φυσικῆς ταύτης γνώσεως τῆς λογικῆς ψυχῆς διακρίνεται τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, ἡ διόποια δύναμις κινεῖται εἰς τὴν ψυχὴν ἀκαταπαύστως, καὶ ὅσοι στεροῦνται αὐτῆς, εἶναι κάτωθεν τῆς λογικῆς φύσεως ὡς ζῶα· ὅσοι δὲν εἶναι κατάστασιν τῆς λογικῆς φύσεως τῆς ψυχῆς, καὶ οὐδεμίαν ἔλλειψιν ἔχο-

ἐκεῖνα, τὰ δόποια ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν φύσιν πρὸς τιμὴν τῶν λογικῶν αὐτοῦ πλασμάτων. Ἐκείνους δέ, οἵτινες ἔχασαν αὐτὴν τὴν διάκρισιν, τὴν διακρίνουσαν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, δινεῖδίζει ὁ προφήτης Δαβὶδ, λέγων, ὁ ἄνθρωπος ὃτι εὑρίσκετο εἰς τιμὴν, δὲν τὸ ἐννόησεν. Ἡ τιμὴ τῆς λογικῆς φύσεως εἶναι ή διάκρισις, ή δόποια διακρίνει τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, καὶ δικαίως παρομοίαστεν ὁ προφήτης ἔκείνους, οἵτινες ἔχασαν αὐτὴν μὲ τὰ ἀλογα ζῶα, τὰ μὴ ἔχοντα τὸ λογικὸν καὶ διακριτικόν. Δι' αὐτῆς τῆς φυσικῆς γνώσεως δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ· καὶ αὗτῇ ή φυσικῇ γνῶσις προηγεῖται τῆς πίστεως, καὶ εἶναι ή δόδος τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ηξεύρομεν νὰ διακρίνωμεν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, καὶ νὰ δεχθῶμεν τὴν πίστιν· μαρτυρεῖ δὲ ή δύναμις τῆς φύσεως, ὃτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Θεόν, διστις παρήγαγεν εἰς τὴν κτίσιν τὰ πάντα· προσέτι νὰ πιστεύσῃ καὶ εἰς τοὺς λόγους τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἐντολῶν, καὶ νὰ φυλάττῃ αὐτάς· καὶ ἐκ τοῦ πιστεῦσαι γεννᾶται εἰς αὐτὸν ὁ φόδος τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅταν ἀκολουθήσῃ τὰ ἔργα, καὶ ἀναβῇ διάγον εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν, γεννᾶται εἰς αὐτὸν ἡ πνευματικὴ γνῶσις, ή δόποια εἴπομεν, ὃτι γεννᾶται ἐκ τῆς πίστεως.

Ἡ φυσικὴ γνῶσις, ήτις ὑπάρχει ή διάκρισις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ ή δόποια ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν, πείθει ἡμᾶς, ὃτι πρέπει νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν Θεόν· καὶ ή πίστις ἐμποιεῖ εἰς ἡμᾶς τὸν φόδον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ φόδος ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ μετανοήσωμεν, καὶ νὰ πράττωμεν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ οὕτω δίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ πνευματικὴ γνῶσις, ήτις εἶναι ή αἰσθησίς τῶν μυστηρίων, ή δόποια γεννᾷ τὴν πίστιν τῆς ἀληθευῆς θεωρίας. Ἡ γνῶσις ή πνευματικὴ δὲν γεννᾶται ἀπλῶς καὶ ως ἔτυχεν ἐκ μόνης τῆς φιλῆς πίστεως, ἀλλ' ή πίστις γεννᾷ τὸν φόδον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τοῦ φόδου τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἀρχώμεθα νὰ ἐνεργῶμεν δι' αὐτοῦ, γεννᾶται ή πνευματικὴ γνῶσις, ως εἶπεν ὁ Ἀγιός

νης ὁ Χρυσόστομος, ὅτι ὅταν τις θεληματικῶς ἀκολουθῇ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὁρθὴν φρόνησιν, ταχέως λαμβάνει τὴν ἀποκάλυψιν τῶν χρυπτῶν μυστηρίων· δινομάζει δὲ ἀποκάλυψιν τῶν χρυπτῶν μυστηρίων τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικήν.

Δὲν γεννᾶται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐξ αὐτῆς τῆς πνευματικῆς γνώσεως, (διότι ὁ, τι δὲν ἔνυπάρχει εἰς τὴν φύσιν, δὲν δύναται νὰ γίνῃ,) ἀλλὰ δίδεται ὡς μία τις δόσις αὗτη ἡ γνῶσις διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. "Οταν δὲ ἐρευνήσῃς καλῶς τὸ ἔργον τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, θέλεις εὕρει, ὅτι αὐτὴ ἡ μετάνοια εἶναι καὶ ἡ πνευματικὴ γνῶσις, τὴν ὅποιαν εἴπομεν, ὅτι εἰς τὸ ἄγιον βάπτισμα λανθάνομεν ὡς ἀρραβώνα, καὶ διὰ τῆς μετανοίας δεχόμεθα αὐτὴν δῶρον χαρίσματος, καὶ τὸ χάρισμα, τὸ δόπιον εἴπομεν, διὰ λαμβάνομεν διὰ τῆς μετανοίας, εἶναι αὐτὴ ἡ πνευματικὴ γνῶσις, ἡ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου γινομένη δόσις. Ἡ πνευματικὴ γνῶσις εἶναι ἡ αἰσθησίς τῶν χρυπτῶν θείων μυστηρίων, ἡ ὅποια, ὅταν τις αἰσθανθῇ αὐτὰ τὰ ἀόρατα καὶ κατὰ πολὺ ὑπερβάλλοντα πράγματα, λαμβάνει τὸ σνομα τῆς πνευματικῆς γνώσεως, καὶ γεννᾶται διὰ τῆς αἰσθήσεως αὐτῆς ἄλλη πίστις, ὃχι ἐναντία τῆς πρώτης, ἀλλὰ βεβαιοῦσα τὴν πίστιν ἐκείνην, καὶ δινομάζουσιν αὐτὴν πίστιν τῆς θεωρίας. "Εως ἐδῶ ἐνεργεῖ ἡ ἀκουή· ἥδη δὲ ἀρχεται ἡ θεωρία, ἣτις ὑπάρχει ἀσφαλεστέρα τῆς ἀκουῆς.

Πάντα ταῦτα γεννῶνται ἐκ τῆς γνώσεως ἐκείνης, ἣτις διακρίνει τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, καὶ ἔνυπάρχει εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἶναι ὁ καλὸς σπόρος τῆς ἀρετῆς. "Οταν ταῦτην τὴν φυσικὴν γνῶσιν καλύψωμεν διὰ τοῦ φιληδόνου ἡμῶν θελήματος, στερούμεθα τότε πάντα ταῦτα τὰ ῥηθέντα καλά, καὶ ἀκολουθεῖ εἰς ταύτην τὴν φυσικὴν γνῶσιν παντοτεινὴ κέντησις τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀκατάπαυστος ἐνθύμησις τοῦ θανάτου, καὶ φροντίς τις, ἣτις εἶναι βάσα-

ψυχῆς ἔως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· καὶ ὑστερὸν ἀκολουθεῖ ἡ λύπη, ἡ κατήφεια, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἡ φυσικὴ ἐντροπή, ἡ λύπη ὑπὲρ τῶν προτέρων ἡμῶν ἀμαρτημάτων, ἡ πρέπουσα σπουδὴ, ἡ ἐνθύμησις τῆς κοινῆς ὁδοῦ τοῦ θανάτου, καὶ φροντὶς διὰ τὰ ἀπαιτούμενα μέσα τῆς ὁδοῦ ταύτης, καὶ αἰτησίς παρὰ Θεοῦ μετὰ πένθους, ὅπως εἰσέλθῃ καλῶς εἰς ταύτην τὴν πύλην τοῦ θανάτου, ἵτις εἶναι κοινὴ διάβασις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἡ καταφρόνησις τοῦ κόσμου, καὶ πολὺς ἀγών διὰ τὴν ἀρετήν ταῦτα πάντα εὑρίσκονται εἰς τὴν φυσικὴν γνῶσιν. Ἀς συγκρίνῃ λοιπὸν ἡδη ἔκαστος τὰ ἔργα αὐτοῦ πρὸς ταῦτα, τὰ ὅποια εἴπον· καὶ ὅταν εὑρεθῇ ἔχων αὐτά, αὐτὸς περιπατεῖ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς φυσικῆς γνῶσεως· καὶ ὅταν ὑπερβῇ ταῦτα, καὶ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην, ὑπερβαίνει τὴν φύσιν, καὶ ἀναχωροῦσιν ἀπὸ αὐτὸν ὁ ἀγών, καὶ ὁ φόβος, καὶ ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος εἰς ὅλα. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀκολουθοῦντα εἰς τὴν φυσικὴν γνῶσιν, καὶ ταῦτα εὑρίσκομεν εἰς ἑαυτούς, ὅταν δὲν καλύψωμεν αὐτὴν τὴν φυσικὴν γνῶσιν διὰ τοῦ φιληδόνου ἡμῶν θελήματος, καὶ εἰς αὐτὰ εὑρίσκομεθα, ἔως διου νὰ φθάσωμεν τὴν ἀγάπην, ἵτις ἐλευθερώνει ἡμᾶς ἐξ ὅλων τούτων. Ἐκ τούτων τῶν ἀνω λεχθέντων ἀς συγκρίνῃ, καὶ ἀς ἐξετάσῃ ἔκαστος ἑαυτόν, εἰς ποῖα ἐξ τούτων περιπατεῖ, εἰς τὰ παρὰ φύσιν, ἢ εἰς τὰ κατὰ φύσιν, ἢ εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν. Ἐκ τούτων τῶν φανερῶν τρόπων, τοὺς ὅποιους εἴπομεν, δύναται τις καθαρῶς καὶ ταχέως νὰ εὕρῃ τὴν κυβέρνησιν τῆς ὥλης ζωῆς αὐτοῦ· καὶ ὅταν δὲν εὑρεθῇ εἰς τὰ κατὰ φύσιν λεχθέντα ὑφ' ἡμῶν, καθὼς προσδιωρίσαμεν αὐτά, καὶ εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν δὲν ὑπάρχει, εἶναι φανερόν, ὅτι εὑρίσκεται ἐδριμένος εἰς τὰ παρὰ φύσιν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'.

Περὶ πίστεως καὶ ταπεινοφροσύνης.

Ω ΑΝΘΡΩΠΕ ταπεινέ, θέλεις νὰ εῦρης τὴν αἰώνιον ζωήν; χράτηγον τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπείνωσιν εἰς ἑαυτόν· διότι διὰ τούτων εύρισκεις τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ λόγους τινάς, λαλουμένους παρὰ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ τὸν φύλακά σου ἄγγελον, παραμένοντα χρυπτῖς καὶ φανερῶς παρὰ σοί. Θέλεις ν' ἀποκτήσῃς ταῦτα, τὰ ὅποια εἶναι ὁμιλίαι τῆς αἰώνιου ζωῆς; περιπάτει μεθ' ἀπλότητος τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς σου, καὶ μὴ γίνου ασφός ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καθότι εἰς μὲν τὴν ἀπλότητα ἀκολουθεῖ ἡ πίστις, εἰς δὲ τὴν λεπτότητα τῆς γνώσεως, καὶ εἰς τὴν ἀναστροφὴν τῶν λογισμῶν σου ἀκολουθεῖ ἡ ὑψηλοφροσύνη, διὰ τῆς ὅποιας εὐρίσκεσαι μακρὰν τοῦ Θεοῦ.

"Οταν παρασταθῇς εἰς προσευχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τόσον ὀφείλεις νὰ ταπεινοῖς σεαυτὸν διὰ τοῦ λογισμοῦ σου, ὥστε νὰ θεωρῇς σεαυτὸν ὡς μύρμηχα, καὶ ὡς ἐρπετὸν τῆς γῆς, καὶ ὡς βἱέλλαν, καὶ ὡς παιδίσκον· καὶ μὴ εἴπῃς ἔμπροσθεν αὐτοῦ τί μετὰ λεπτῆς γνώσεως, ἀλλὰ πλησίασον εἰς αὐτὸν μετὰ φρονήματος νηπιάζοντος παιδίου, καὶ παραστάσου ἐνώπιον αὐτοῦ οὗτως, ὥστε ν' ἀξιωθῇς τῆς πατρικῆς ἔκείνης προνοίας, ὅποια γίνεται ἀπὸ τοὺς πατέρας εἰς τὰ κατὰ πολλὰ μικρὰ αὐτῶν παιδία, ὡς εἴκεν ὁ Δαβίδ, φυλάσσεις ὁ Κύριος τὰ νήπια· διότι τὸ νήπιαν πλησιάζει εἰς τὸν ὅφιν, καὶ κρατεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ τραχήλου, καὶ ποσῶς βλάπτεται ὑπ' αὐτοῦ· περιπατεῖ γυμνὸν τὸ νήπιον ἐν καιρῷ χειμῶνος, δόπτε ἄλλοι ἐνδύονται καὶ σκεπάζονται, καὶ τὸ ψυχὸς διαπερᾶ ὅλα αὐτοῦ τὰ μέλη, καὶ δὲν πονεῖ· καθότι τὸ σῶμα τῆς ἀπλότητος καὶ ἀπειρίας αὐτοῦ ὑπάρχει σκεπασμένη·

λευ τινὸς ἐνδύματος ἀօράτου ἐκ τῆς κρυπτῆς ἐκείνης προνοίας, ἢτις διαφυλάττει τὰ τρυφερὰ αὐτοῦ μέλη, ἵνα μὴ πλησιάσῃ εἰς αὐτὰ βλάβη τις ἐκ τίνος πράγματος.

Πιστεύεις, ὅτι ὑπάρχει κρυπτή τις πρόνοια, ὑπὸ τῆς ὥποιας τὸ τρυφερὸν σῶμα, τὸ ἔτοιμον εἰς πᾶσαν βλάβην διὰ τὴν τρυφερότητα καὶ ἀκακίαν αὐτοῦ, φυλάττεται ἐν μέσω τῶν ἔναντιών, καὶ δὲν καταπονεῖται ὑπ’ αὐτῶν; διότι λέγει, ὁ Κύριος φυλάσσει τὰ νήπια· καὶ ὅχι μόνον αὐτὰ τὰ μικρὰ καὶ τρυφερὰ κατὰ τὸ σῶμα νήπια φυλάσσει, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς τὸν κόφμον εὑρισκομένους σοφίας κατὰ τὴν γνῶσιν, οἵτινες καταλείπουσι τὴν ἴδιαν αὐτῶν γνῶσιν, καὶ ἐπιστηρίζονται εἰς ἐκείνην τὴν ἀόρατον σοφίαν, καὶ γίνονται ὡς νήπια μικρὰ θεληματικῶς, καὶ μανθάνουσιν ἐκείνην τὴν σοφίαν, ἢτις δὲν διδάσκεται διὰ τῆς γυμνασίας καὶ τῆς μαθήσεως ὑπὸ διδασκάλων· καὶ καλῶς εἴπεν ὁ σοφὸς καὶ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι ὅστις θέλει νὰ ἥγαινει σοφὸς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἀς γίνη μωρός, ἵνα γένηται σοφός.

Σὺ δὲ αἴτησον παρὰ Θεοῦ, ὅπως σὲ ἀξιώσῃ νὰ φθάσῃς τὸ μέτρον τῆς πίστεως· καὶ ἐὰν αἰσθανθῆς αὐτῆς τῆς τρυφῆς εἰς τὴν ψυχήν σου, δὲν μοὶ εἶναι δύσκολον νὰ εἴπω, ὅτι δὲν σ’ ἔμποδίζει τι ἀπὸ τὸν Χριστόν· δὲν σοὶ εἶναι ὅμως καὶ δύσκολον νὰ αἰχμαλωτισθῆς κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀπὸ τὰ γήραια, ἀλλ’ οὔτε σοὶ εἶναι εὔχολον νὰ λησμονήσῃς τοῦτον τὸν ἀσθενῆ καὶ μάταιον κόσμον, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ· ὑπὲρ τούτου (τοῦ νὰ φθάσῃς δηλαδὴ τὸ μέτρον τῆς πίστεως) ἀνχνῶς προσεύχου, καὶ μετὰ θερμότητος καρδίας παρακάλεσον, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς δεήθητι, ἕως ὅτου ἥθελες λάβεις αὐτό· καὶ πάλιν μὴ ἀτονήσῃς καὶ παραμελήσῃς. Θέλεις δὲ ἀξιωθῆ τούτων, ἐὰν πρῶτον παραβιάσας σεαυτὸν ἐπιρρέψῃς μετὰ πίστεως ὀλην σου τὴν φροντίδα εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἀνταλλάξῃς τὴν ἴδιαν σου περὶ σοῦ φροντίδα μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε, ὅταν ὁ Θεὸς ἔλη τὴν προσάρεσίν σου, ὅ-

σόλης τῆς καθαρότητος τοῦ ἴδιου σου φρονήματος ἐπίστευσας εἰς αὐτόν, καὶ ὅχι εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ ὅτι ἔβιασας σεαυτὸν νὰ ἐλπίσῃς εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅχι εἰς τὸν ἑαυτόν σου, τότε, λέγω, ἡ ἄγνωστος σοι ἐκείνη δύναμις ἐπέρχεται εἰς σέ, καὶ φανερῶς θέλεις αἰσθανθῆ τὴν δύναμιν ἐκείνου, ὅστις κατώκητος εν ἄνευ ἀμφιβολίας εἰς σέ· τὴν δύναμιν ἐκείνην λέγω, τὴν ὁποίαν πολλοὶ αἰσθανόμενοι εἰς ἑαυτούς, ἄνευ φόβου ἐμβαίνουσιν εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἄνευ δισταγμοῦ περιπατοῦσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων· διότι ἡ πίστις ἐνισχύει τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αἰσθάνεται ἀόρατόν τινα, ὅστις πείθει αὐτὸν νὰ μὴ προσέχῃ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν φοβερῶν πραγμάτων, μήτε εἰς τὴν ὑπερβάλλουσαν ὄψιν τῶν αἰσθήσεων.

Τάχα σοὶ φαίνεται παντελῶς δυνατόν, ὅτι ὁ ἔχων τὴν κοσμικὴν γνῶσιν, δέχεται καὶ ἐκείνην τὴν πνευματικήν; ὅχι μόνον εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποδεχθῇ ἐκείνην τὴν πνευματικὴν γνῶσιν, ἀλλ’ οὔτε δυνατὸν νὰ αἰσθανθῇ αὐτὴν παντελῶς ἐν αἰσθήσει, οὔτε ν’ ἀξιωθῇ τις ἐκ τῶν καταγινομένων εἰς τὴν κοσμικὴν γνῶσιν νὰ λάβῃ παντελῶς καὶ τὴν πνευματικήν. Καὶ ἐάν τινες ἔξι αὐτῶν θέλωσι νὰ πλησιάσωσιν εἰς ἐκείνην τὴν πνευματικὴν γνῶσιν, δὲν δύνανται ποσῶς, ἔως ὅτου δὲν ἀπαρνηθῶσι τὴν κοσμικὴν γνῶσιν, καὶ πᾶσαν τὴν ἀναστροφὴν τῆς λεπτότητος αὐτῆς, καὶ τὴν πολύπλοκον αὐτῆς μέθοδον, καὶ νὰ σταθῶσιν εἰς τὸ νηπιῶδες φρόνημα τῆς πνευματικῆς γνῶσεως· καὶ ἐάν ταῦτα δὲν προηγηθῶσι, δὲν δύνανται παντελῶς, ἡ καὶ ὀλίγον νὰ πλησιάσωσιν εἰς ἐκείνην τὴν πνευματικήν· ἐπειδὴ γίνεται εἰς αὐτούς ἐμπόδιον μέγα ἡ συνήθεια τῆς κοσμικῆς γνῶσεως, καὶ οἱ συλλογισμοὶ αὐτῆς, τὰ ὅποια πρέπει ὀλίγον κατ’ ὀλίγον νὰ ἔξαλείψωσι· καθότι ἡ γνῶσις ἐκείνη τοῦ πνεύματος ὑπάρχει ἀπλῆ, καὶ εἰς τοὺς ψυχικοὺς συλλογισμοὺς δὲν λάμπει. Ἔως ὅτου δὲν ἥθελεν ἐλευθερωθῆ ἡ διάνοια ἀπὸ πολλοὺς συλλογισμούς, καὶ φθάσει εἰς τὴν ἀπλότητα τῆς καθαρότητος, δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῇ τὴν πνευματικήν.

Αὕτη ἡ τάξις τῆς γνώσεως, ἵνα αἰσθανθῇ τις τὴν τρυφὴν ἐκείνης τῆς ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰγῶος, οὗτως ἔχει, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποστρέφεται τοὺς πολλοὺς συλλογισμοὺς τῆς κοσμικῆς διακρίσεως· ἀλλ' ἡ κοσμικὴ γνῶσις δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τι, ἐὰν δὲν συλλογισθῇ καὶ κρίνῃ διὰ πολλῶν συλλογισμῶν τὸ δεχόμενον ἐν ἀπλότητι τῆς διανοίας· ἐὰν τοῦτο καὶ ὁ Κύριος εἴπεν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ως τὰ μικρὰ παιδία, δὲν δύνασθε νὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅμως οἱ περισσότεροι ἀνθρώποι εἰς ταύτην τὴν ἀπλότητα δὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν, ἀν καὶ ἐλπίζωμεν, ὅτι διὰ τὰς καλὰς καὶ ἐναρέτους αὐτῶν πράξεις φυλάττηται καὶ δι' αὐτοὺς τόπος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καθόσον ἐκ τοῦ νοήματος τῶν μακαρισμῶν τοῦ εὐαγγελίου δυνάμεθα γὰρ γνωρίσωμεν· διότι ὁ Κύριος ἥμῶν διὰ τούτων τῶν μακαρισμῶν ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς πολλὰς καταστάσεις καὶ διαφόρους πολιτείας· καὶ ἐκαστος ἀνθρώπος ὅταν φθάσῃ εἰς ὅλα τὰ μέτρα πάσης ἀρετῆς, αὐτός, ἀπερχόμενος εἰς τὸν Χριστόν, ἀνοίγει ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν θύραν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἄλλὰ τὴν πνευματικὴν ἐκείνην γνῶσιν δὲν δύναται τις νὰ λάβῃ, ἐὰν μὴ στραφῇ καὶ γένηται ως μικρὸν παιδίον κατὰ τὸ φρόνημα· διότι ἐκ τούτου αἰσθάνεται ἐκείνην τὴν τρυφὴν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἡ ὅποια ως λέγουσιν, εἶναι πνευματικὴ θεωρία· καὶ αὐτῇ δὲν εύρισκεται διὰ τῶν ἔργων τοῦ νοός, ἀλλὰ δύναται τις νὰ γευθῇ αὐτὴν διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου Πνεύματος· καὶ ἔως ὅτου δὲν καθαρισθῇ ὁ ἀνθρώπος, οὐδὲ ν' ἀκούσῃ περὶ αὐτῆς εἶναι ἴκανός· ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν ἀποκτᾶται διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς μαθήσεως· Ἐὰν λοιπὸν φθάσῃς, ὦ τέκνον, τὴν ἐκ τῆς πίστεως καθαρότητα τῆς καρδίας, ἡ ἀποία καθαρότης ἀποκτᾶται εἰς τὴν ἡσυχίαν διὰ τῆς φυγῆς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἀποστροφῆς τῆς γνώσεως πούτου· τοῦ κόσμου, αἴρνης θέλεις εῦρει αὐτὴν ἐκ τῆς;

πνευματικήν γνῶσιν ἐντός σου ἀγεύ τινὸς περὶ αὐτῆς ἔρεύνης, ὡς εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰακώβ, στῆσον στήλην, καὶ χύσαι ἐπ' αὐτὴν ἔλαιον, καὶ θέλεις εῦρει θησαυρὸν εἰς τὸν κόλπον σου. Ἀλλ᾽ ἐὰν κυριεύθης ὑπὸ τῆς κοσμικῆς γνώσεως, δὲν μοὶ εἶναι ἄτοπον νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι εὔχολωτερον σοὶ εἶναι νὰ λυθῆς ἀπὸ σιδηρᾶς ἀλύσσους, παρὰ ἀπὸ αὐτήν· καὶ δὲν θέλεις ἀποφύγει ποτὲ τὰς παγίδας τῆς πλάνης, οὐδὲ θέλεις λάβει παρήρησίαν καὶ πεποίθησιν πρὸς τὸν Θεόν· ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν θέλεις περιπατεῖ ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ ξίφους, καὶ οὐδέποτε θέλεις εὑρεθῇ ἀνευ λύπης. Μεθ' ἀπλότητος παρακάλεσον τὸν Θεόν, καὶ ὅμολόγησον ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν ἀδυναμίαν σου, ἵνα ζήσῃς καλῶς καὶ ἐναρέτως, καὶ ἀπαλλαγῆς ἐκ πάσης μερέμνης καὶ φροντίδος· διότι καθὼς ἡ σκιὰ ἀκολουθεῖ τὸ σῶμα, οὕτω καὶ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμῇς ταῦτα, μὴ ἀκούσῃς παντελῶς τοὺς πολεμοῦντάς σε πονηροὺς λογισμούς· καὶ ἐὰν σὲ περικυκλώσωσιν ὅλαι αἱ βλάβαι, καὶ αἱ κακίαι, καὶ οἱ κίνδυνοι, καὶ σὲ φοβήσωσι, μὴ φροντίσῃς ποσᾶς περὶ αὐτῶν, μηδὲ ψηφίσῃς αὐτούς.

Ἐὰν ἀπαξ ἐπίστευσας εἰς τὸν Θεόν, ὅστις σ' ἐπαρκεῖ πρὸς φύλαξίν σου καὶ οἰκονομίαν σου, καὶ ἐὰν ἀκολουθῇς ὅπίσω αὐτοῦ, μὴ πάλιν φροντίσῃς σὺ περὶ σεαυτοῦ, ἀλλ' εἰπὲ εἰς ἔαυτόν, ὅτι μοὶ εἶναι ἀρχετὸς εἰς ὅλα μου τὰ ἀναγκαῖα ἔχεινος, εἰς τὸν ὄποιον ἀφιέρωσα τὴν ψυχήν μου, ἐγὼ ἡδη δὲν εὑρίσκομαι ἐνταῦθα, αὐτὸς γνωρίζει τὰ κατ' ἐμέ· οὕτως εἰπέ, καὶ τότε βλέπεις τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, πῶς εἰς πᾶσαν περίστασιν εὑρίσκεται πλησίον σου, ὅπως σὲ λυτρώσῃ ἀπὸ πάντα κίνδυνον, ὡς καὶ τὸν φοβουμένους αὐτόν, καὶ πῶς ἡ θεία αὐτοῦ πρόνοια περικυκλωτή καὶ σὲ καὶ αὐτοὺς ἀοράτως· καὶ δχι διότι ὑπάρχει ἀθέατος τοῖς σωματικοῖς ὄφθαλμοῖς, ὃ περιφρουρῶν σε φύλαξ ἄγγελος, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διστάσῃς, καὶ διὰ δὲν ὑπάρχει· καθότι πολλάκις καὶ διὰ τῶν κῶν θολαλμῶν βλέπεται, ίνα σ' ἐνθαρρύνῃ.

• Οταν ὁ ἀνθρωπος ἀποδρίψῃ ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν κοσμικὴν βοήθειαν καὶ ἀνθρωπίνην ἐλπίδα, καὶ ἀφερωθῇ εἰς τὸν Θεόν μετὰ πίστεως καὶ καθαρᾶς καρδίας, εὐήέως ἐπέργεται εἰς αὐτὸν ἡ θεία χάρις, καὶ φανερώνει αὐτῷ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν διὰ διεφόρων βοηθειῶν· διότι δεικνύει εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸ σῶμα τὴν ἑαυτῆς δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἐκ τοιστῶν τῶν φανερῶν βοηθειῶν δύναται νὰ αἰσθανθῇ περισσότερον τὴν δύναμιν τῆς περὶ αὐτὸν τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ διὰ τῆς γνώσεως τῶν αἰσθητῶν καὶ φανερῶν βεβαιούτας καὶ περὶ τῶν ἀօρατῶν, ὡς πρέπει εἰς τὸ ταπεινόν καὶ ἀπλούν αὐτοῦ φρόνημα, καὶ εἰς τὴν σεμνὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν αὐτοῦ· καὶ γνωρίζει, διὰ ἡδύτατος τοῦ σώματος αὐτοῦ χρεία ἐτοιμάζεται ἄνευ κόπου καὶ τῆς ἀπὸ μέρος αὐτοῦ φροντίδος· καὶ πολλάκις ἀπαλλάττει αὐτὸν ἀπὸ πολλὰ δυσάρεστα καὶ κινδυνώδη περιστατικά, χωρὶς αὐτὸς γὰρ ἐννοήῃ αὐτά, ἀλλ᾽ ἀνεπαισθήτως ἡ θεία χάρις ἀπομακρύγεται αὐτῷ αὐτὸν διὰ θαυμασίου τρόπου, καὶ σκεπάζει αὐτὸν, καθ' ὃν τρόπον ἡ ὅρνις τὰ ἑαυτῆς τέκνα ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, ἵνα μὴ πληγιάσῃ εἰς αὐτὸν βλάβη τινὸς πράγματος· καὶ δεικνύει εἰς αὐτόν, διὰ ἀπλησίασεν ὁ ἀφανισμὸς αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἔμεινεν ἀβλαβής. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον γυμνάζει αὐτὸν καὶ εἰς τὰ πνευματικά, διθεῦσκαν αὐτῷ σύνεσιν, ὥστε νὰ ἐννοήῃ τὰς μῆχανάς τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν ἀκαταλείπτων αὐτοῦ κακῶν λογισμῶν, καὶ εὐχόλως διεκρίνει, πῶς ὁ εἰς ἀκολουθεῖ κατόπιν τοῦ ἀλλοῦ, καὶ πῶς πλανῶσι τὸν ἀνθρωπόν, καὶ εἰς ποιὸν ἐξ αὐτῶν προσκολλάται, καὶ πῶς γεννάται ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ ἔξολοθρεύσουσι τὴν ψυχὴν· καὶ καταισχύνεται ἐγώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ πᾶσαν ἔνεδραν καὶ μηχανὴν τῶν δαιμόνων, καὶ τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ δίδετε εἰς αὐτὸν φράγησιν, ἵνα κατανοῇ, δύσι ἔμελλον γὰρ συμβῶστι εἰς αὐτόν καὶ ἀνατέλλει ἐντὸς τῆς ἀπλῆς αὐτοῦ καρδίας· φῆς, εἴτε τοὺς ὅποιους αἰσθάνεται εἰς πάντα τὴν δύναμιν τῶν λεπτῶν στοχαστῶν καὶ συλλογισμῶν· καὶ δεικνύεται εἰς αὐτὸν φό-

ὅποιά τινα ἔμελλε νὰ πάθη, ἐὰν δὲν ἐγνώριζε ταῦτα· καὶ ἐντεῦθεν ἐπέρχεται εἰς αὐτόν, ὅτι εἰς ἔκαστον πρᾶγμα, εἴτε μετ' χρόνῳ, εἴτε μέγα, πρέπει νὰ παρακαλῇ καὶ νὰ ἐκῆγῃ διὰ τῆς προσευχῆς παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, ὅπως φωτίσῃ αὐτὸν περὶ τούτου.

Καὶ ὅταν ἡ θεία χάρις στερεώσῃ εἰς πάντα ταῦτα τὸ φρόνημα αὐτοῦ διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεόν πεποίθησιν αὐτοῦ, τότε ἔρχεται δλίγον κατ' ὀλίγον νὰ εἰσέρχηται εἰς τοὺς πειρασμῶν· καὶ παραχωρεῖ ὁ Θεὸς νὰ ἐλθωσιν εἰς αὐτὸν ἀρχετοὶ πειρασμοὶ κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὅπως δυνηθῇ νὰ βαστάσῃ τὴν ὄρμὴν καὶ δύναμιν αὐτῶν, καὶ μετ' αὐτῶν τῶν πειρασμῶν πλησιάζει εἰς αὐτὸν φανερῶς καὶ ἡ θεία βοήθεια πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ, μέχρις ὅτου βαθμηδὸν γυμνασθῇ, καὶ ἀποκτήσει φρόνησιν καὶ σοφίαν, ὥστε νὰ περιφρονῇ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεόν πεποίθησεως· διότι ἀδύνατον ἄνευ πειρασμῶν νὰ σοφισθῇ τις εἰς τοὺς πνευματικοὺς πολέμους, καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτοῦ προνοητήν, καὶ νὰ αἰσθανθῇ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ στεροωθῇ χρυπτῶς εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ· καὶ ταῦτα πάντα γίνονται διὰ τῆς δοκιμῆς.

Οταν δὲ ἡ θεία χάρις ἴδῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο διὰ τοῦ λογισμοῦ νὰ ὑψηλοφρονῇ, εὐθὺς παραχωρεῖ, ἵνα ἐλθωσιν εἰς αὐτὸν ἴσχυρότεροι πειρασμοί, καὶ πολεμοῦντες νικήσωσιν αὐτόν, ὅπως γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν, καὶ καταφύγῃ καὶ πλησιάσῃ μετὰ ταπεινώσεως πρὸς τὸν Θεόν. Διὰ τούτων δὲ φθάνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ μέτρα τῆς τελειότητος, καὶ ὑψοῦται διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς πρὸς τὸν οὐίὸν τοῦ Θεοῦ ἐλπίδος εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης· διότι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γίνεται φανερὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ θαυμασίου τρόπου· Οταν ἐνίστε ὁ ἄνθρωπος περιέλθῃ εἰς δεινὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἀποχόπτουσι τὴν πρὸς τὸν Θεόν ἐλπίδα αὐτοῦ, τότε ἐκεῖ ὁ Θεὸς δειχνύει τὴν δύναμιν αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ· καθότι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται ποτε να αἰσθ-

θείαν δύναμιν, ἐν ὅσῳ εὐρίσκεται εἰς ἀνάπτωσιν καὶ εὔτυχίαν· καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἔδειξεν εἰς καγὲν ἄλλο μέρος τοσοῦτον αἰσθητῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν, ὃσον εἰς τόπους ἡσύχους καὶ ἐρήμους, ὅπου δὲν εὑρίσκονται συνομιλίαι καὶ ταραχαί καὶ συναναστροφαὶ ἀνθρώπων.

Μή θαυμάσῃς, ὅταν, ἀρχόμενος τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, βλέπης, ὅτι πανταχόθεν αἰξάνουσιν αἱ στενοχωρίαι καὶ αἱ σκληραὶ θλίψεις ἐναντίον σου· διότι δὲν νομίζεται ἀρετὴ ἔκεινη, πρὸς κατόρθωσιν τῆς ὁποίας δὲν ἀκολουθεῖ ἡ κακοπάθεια· ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ ἐκ τούτων τῶν ἀπαντωμένων δυσκολιῶν ὠνομάσθη ἀρετὴ, ὡς εἶπεν ὁ ἄγιος Ἰωάννης· συνήθειαν, λέγει, ἔχει ἡ ἀρετὴ νὰ ὑπόκηται εἰς τὰς δυσκολίας, καὶ πᾶσα ἀρετὴ, γινομένη μετὰ ἀναπαύσεως, εἶναι κατηγορημένη· ὁ δὲ ἄγιος Μάρκος ὁ μοναχὸς λέγει, ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ὀνομάζεται σταυρός, ὅταν ἐκτελήται κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο ὅσοι θέλουσι νὰ ζῶσιν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, θέλουσι καταδιωχθῆναι· καθότι λέγει καὶ ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίῳ, ὅστις θέλει νὰ ἔλθῃ διπίσω μου, ἀς ἀπαρνηθῇ ἑαυτόν, καὶ ἀς λάβῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀς μὲ ἀκολουθήσῃ· ὅστις δὲν θέλει νὰ ζήσῃ μετ' ἀναπαύσεως, ἀς ἀποθάνῃ διὰ τὸ ὄνομά μου σωματικῶς, ξιναζήσῃ ψυχικῶς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν προύλαβε καὶ ἔθηκεν ὑπὸ δψίν σου τὸν σταυρόν, ξινα πρῶτον σὺ δὲδιος ὁρίσῃς τὸν θάνατον κατὰ σοῦ, καὶ ἀκολούθως ἀποστείλῃς τὴν ψυχήν σου νὰ πορευθῇ διπίσω αὐτοῦ.

Δὲν ὑπάρχει κανὲν ἄλλο ἰσχυρότερον τῆς ἀπογνώσεως τοῦ κόσμου, (δηλαδὴ τὸ ν' ἀπελπίσῃ τις ἑαυτὸν κατὰ τὸ σῶμα ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, θεωρῶν ἑαυτὸν πάντοτε νεκρόν)· αὕτη ἡ ἀπόγνωσις δὲν ἥξενται νὰ νικᾶται ὑπό τινος, οὔτε ὑπὸ τῶν λυπηρῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν χαροποιῶν. "Οταν ὁ ἀνθρωπος διὰ τοῦ λογισμοῦ αὐτοῦ κόψῃ τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὅπερ ὑπάρχει τὸ μᾶλλον τολμηρότερον, οὐδεὶς

ἐχθρῶν αὐτοῦ δύναται γ' ἀντιστῆ ἐναντίον αὐτοῦ, ἀλλ' οὐτε αἱ θλίψεις καὶ αἱ στενοχωρίαι δύνανται· νὰ ἔξασθενήσωσι τὸ φρόνημα αὐτοῦ· καθότι πᾶσα οἰαδήποτε θλίψις καὶ στενοχωρία εἴναι κατωτέρα τοῦ θανάτου, τὸν όποιον ὁ ἴδιος ἀπεφάσισε καὶ ὥρισε κατ' αὐτοῦ. Ἐάν, εἰς πάντα τόπον, καὶ εἰς πᾶν πρᾶγμα, καὶ εἰς πάντα καιρὸν ὅσα μέλλεις καὶ ἐπιθυμεῖς νὰ δοκιμάσῃς μετὰ πόθου, θέσης σκοπὸν ἐν τῷ φρονήματί σου εἰς τὸ νὰ τελειώσῃς αὐτὰ δι' ἔργου, καὶ νὰ ὑπομείνῃς τὴν λύπην, οὐ μόνον θέλεις εὐρεθῆ τολμηρὸς καὶ ἄσκονος, ἵν' ἀντισταθῆς εἰς πᾶσαν παρουσιαζόμενην δύσκολίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς δυνάμεως καὶ σταθερότητος τῶν λογισμῶν σου, θέλεις φυγαδεύσεις ἀπὸ σοῦ τοὺς συλλογισμούς, οἵτινες σὲ φοβίζουσι, καὶ οἱ ὄπεισι γεννῶνται συνήθως εἰς τὸν ἀνθρωπὸν ἐκ τῶν λαγησμῶν τῆς ἀναπαύσεως· προσέτι καὶ πάντα τὰ συμβαίνοντά σοι δύσκολα καὶ λυπηρὰ θέλουσι· φανῇ εὔχολα εἰς σέ, καὶ πολλάκις καὶ ἔκεινα, τὰ όποια νομίζεις ἐπιβλαβῆ, θέλουσιν ἀκοθηῆτη τούναντίον, καὶ ἵστως δὲν θέλεις σοὶ ἀπαντῆσει κανένα τῶν τοιούτων ἐπιβλαβῶν.

Σὺ γνωρίζεις, ὅτι οἱ ἀνθρωποι, ἔχοντες τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναπαύσεως, στέρουνται ἀείποτε τῆς ἐνθυμήσεως τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀρετῶν· ἀλλ' οὐδὲ οἱ ζῶντες καὶ εύρισκόμενοι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον δύνανται· νὰ φθάσωσι τὴν τελείωτητα τῆς ἀναπαύσεως κατὰ τὸ ξαντῶν θέλημα, έὰν δὲν ἀποφασίσωσι νὰ ὑπομένωσι τὰ δύσκολα καὶ λυπηρά· καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ καθημερινὴ πείρα μαρτυρεῖ περὶ τούτων, εἴναι πέριττὸν νὰ πείθωμεν ἔκαστον διὰ λόγων καθότι, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ἀρχῆς κάθεμον μέχρι τῆς σήμερον δὲν ὑπάρχει ἄλλο, διὰ τοῦ όποιού νὰ ἔξασθενῶσιν οἱ ἀνθρωποι, καὶ νὰ μὴ δύνωνται νὰ νικῶσι τὰ ξαντῶν πάθη, καὶ νὰ στερῶνται τῶν ἀγαθῶν πραγμάτων, εἰ μή τεῦτο, (δῆλασθή ἢ ἐλπίς τῆς ἀναπαύσεως τῶν σώματος)· δίθεν καὶ φυγτόμως λέγομεν, ὅτι δὲν κα-

τις τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἄλλως, εἰ μὴ διὰ τῆς ἐλπίδος τῆς ἐνταῦθα μικρᾶς ἀναπαύσεως· καὶ σὺ μόνον ταῦτα πάσχει, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἴσχυραι συμφοραι καὶ δεινοὶ πειρασμοὶ θίεγείρονται ἐναντίον αὐτοῦ· καθόσσον ἀκολουθεῖ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, καὶ προσήλωνει τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ εἰς τοῦτο· ἐπειδὴ δὲ κυβερνήτης αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐπιθυμία.

Τις δὲν γνωρίζει, διτὶ καὶ τὰ πετεινὰ τῇ ἐλπίδι τῆς ἀναπαύσεως πλησιάζουσιν εἰς τὴν παγίδα καὶ συλλασμάνονται; ἢ μήπως ἡ γνῶσις τῆμῶν δὲν εἶναι πολὺ κατωτέρα τῆς γνώσεως τῶν πετεινῶν εἰς τὰ παρόμοια τῆς παγίδος; ἢ μήπως δὲ διάδολος δὲν παγιδεύει καὶ τῆμᾶς ἐξ ἀρχῆς διὰ τοῦ φρονήματος τῆς ἀναπαύσεως εἰς ἔκεινα, τὰ δοιαὶ εἶναι κρυπτὰ εἰς τόπους; ἢ εἰς τινα πράγματα; ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ φρόνημα τῆμῶν εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆμῶν, ἐξῆλθον τοῦ σκοποῦ τοῦ λόγου, τὸν ὅποιον ἔθηκα ἐξ ἀρχῆς· διτὶ δείποτε τὸν σκοπὸν τῆς θλίψεως πρέπει νὰ ἔχωμεν κατὰ νοῦν εἰς πᾶν πρᾶγμα, τοῦ ὅποιου ἀρχόμενα, περιπατοῦντες τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως αὐτῆς τῆς θλίψεως νὰ ἐπιστηρίζωμεν προθύμως εἰς τὴν ἀρχήν. Ησάκις δὲν ἐρωτᾷ τις, διταν μέλλῃ ν' ἀρχίσῃ πρᾶγμά τι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, λέγων, ἄρα ὑπάρχει ἀνάπτωσις εἰς τοῦτο τὸ ἔργον, τὸ δικτίον μέλλω ν' ἀρχίσω; ἢ πῶς δύναμαι νὰ περιπατήσω εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἀνευ κόπου; ἢ μήπως ὑπάρχει εἰς αὐτὴν θλίψις, προέκενοντα κόπον εἰς τὸ σῶμα; Ἰδοὺ λοιπὸν δὲν στρέφομεν ἄνω καὶ κάτω τὸ ὅμιλα, ζητοῦντες πανταχού τὸ ὄνομα τῆς ἀναπαύσεως; Τί λέγεις, ἀνθρώπε; εἰς τὸν οὐρανὸν θέλεις ν' ἀναβῆς, καὶ νὰ κληρονομήσῃς τὴν ἐκεῖ εὑρισκομένην βασιλείαν καὶ τὴν μετά τοῦ Θεοῦ ἔνωσιν, καὶ τὴν ἀνάπτωσιν τῆς ἐκεῖ μακαριότητος, καὶ τὴν ἔνωσιν μετά τῶν ἀγγέλων, καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἀθάνατον, καὶ ἐρωτᾷς, ἐὰν ἔχῃς δὲδέσ αὐτὴν δισκολίαν; Ὡ θαῦμα μέγα! "Οσοι ἐπιθυμοῦσι τὰ ματαία τοῦ ματαίου τεύτοντα κόσμου, πλέουσσα ἐπὶ τῶν φι-

κυμάτων τῆς θαλάσσης, καὶ μετὰ γενναιότητος περιπατοῦσες τοὺς δυσκολωτέρους δρόμους ὅχι ἀκενδύνως, καὶ ποσῶς δὲν λέγουσιν, ὅτι ὑπάρχει δυσκολία εἰς τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἢ λύπη εἰς ἔκεῖνο, τὸ ὄποιον θέλουσι νὰ πράξωσι· καὶ ἡμεῖς εἰς πάντα καιρὸν καὶ τόπον ἐξετάζομεν περὶ ἀναπαύσεως· ἀλλ' ἐὰν λάθισμεν κατὰ γοῦν εἰς πᾶσαν περίστασιν τὴν ὁδὸν τῆς σταυρώσεως, θέλομεν ἐννοήσει, ὅτι πᾶσα ἀλληλή λύπη εἶναι κατωτέρα ταύτης.

'Αλλ' ἵσως ὑπάρχει τις, ὅστις δὲν πείθεται παντελῶς εἰς ταῦτα· ἐρωτῶ τὸν τοιοῦτον, ἐὰν ποτέ τις ἔλαβε γίκην εἰς τὸν πόλεμον, ἢ ἐὰν ἐδέχθη τις τὸν πρόσκαιρον καὶ ἀφανίζομενον στέφανον, ἢ ἐπέτυχε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, (εἰ εἶναι ἐκ τῶν ἐπαινουμένων), ἢ ὑπηρέτησε κατά τι τὰ θεῖα πράγματα, ἢ κατώρθωσέ τινα ἐπαινετὴν ἀρετήν, χωρὶς πρώτον νὰ καταφρονήσῃ τοὺς κόπους καὶ τὰς θλίψεις, καὶ ν' ἀποβάλῃ ἐξ αὐτοῦ τὸ φρόνημα, ὅπερ ἐρεθίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀνάπτασιν, καὶ ἐπομένως γεννᾶται τὴν ἀμέλειαν, καὶ τὴν δυνητίαν καὶ τὸν φόδον, ἐξ ὧν γεννᾶται ἡ χαύνωσις εἰς πάντα;

"Οταν δὲ νοῦς ζηλώσῃ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, τότε καὶ αἱ σωματικαὶ αἰσθήσεις δὲν νικῶνται ἀπὸ τὰς ἐγαντιότητας τῶν λυπηρῶν ἔργων. "Οταν δὲ ὁ φυσικὸς θυμὸς κατὰ καιρὸν τίθηται εἰς ἐνέργειαν, τότε ἡζωὴ τοῦ σώματος καταφρονεῖται ὡς σκύβαλα· διότι ὅταν ἡ καρδία ζηλωτυπήσῃ εἰς τὰ πνευματικά, τότε τὸ σῶμα δὲν λυπεῖται εἰς τὰς θλίψεις, οὐδὲ φοβεῖται καὶ συστέλλεται, ἀλλ' ἀνθίσταται μετὰ τοῦ νοὸς γενναίως καὶ καρτερικῶς ὡς ἀδάμας εἰς ὅλους τοὺς πειρασμούς. "Ἄς ζηλώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ζῆλον τοῦ πνεύματος κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ θέλει ἀποδιωχθῆ ἀφ' ἡμῶν πᾶσα ἀμέλεια, ἥτις γεννᾶται εἰς τὸ φρόνημα ἡμῶν τὴν ῥάθυμίαν· ἐπειδὴ ὁ ζῆλος γεννᾷ τὴν τόλμην καὶ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν σπουδὴν τοῦ σώματος. Ποία δύναμις δύναται εἰς τοὺς δαίμονας, ὅταν ἡ ψυχὴ κινήσῃ καὶ

τὸν σφοδρὸν καὶ φυσικὸν αὐτῆς ζῆλον; Καὶ ἡ προθυμία, λέγουσιν, δὲ εἶναι γέννημα τοῦ ζήλου, καὶ δταν ὁ ζῆλος τίθησε τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς ἐνέργειαν, πᾶσαν ἐναντίαν δύναμιν καθιστᾶ εἰς τὴν ψυχὴν ἀφοβον· καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς στεφάνους τῆς ὄμολογίας, τοὺς ὅποίους λαμβάνουσιν οἱ ἄγιοι μάρτυρες διὰ τῆς μεγαλοψυχίας αὐτῶν, τοὺς λαμβάνουσιν ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύο ἔργασίας τοῦ ζήλου καὶ τῆς προθυμίας, αἵτινες γεννῶνται ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ φυσικοῦ θυμοῦ, καὶ γίνονται ἀπαθεῖς εἰς τὴν μεγάλην λύπην τῶν βασάνων. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν τοιαύτην προθυμίαν πρὸς εὐαρέστη: σιν αὐτοῦ. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ'.

Περὶ τοῦ, πόσην τιμὴν ἔχει ἡ ταπεινοφροσύνη,
καὶ πόσον ὁ βαθμὸς αὐτῆς εἶναι ἀνώτερος.

ΘΕΛΩ ν' ἀνοίξω τὸ στόμα μου, ὃ ἀδελφοί, καὶ νὰ ὀμιλήσω περὶ τῆς ὑψηλῆς ὑποθέσεως τῆς ταπεινοφροσύνης· ἀλλὰ φοβοῦμαι, ὡς φοβεῖται ἔκεῖνος, δοτις μέλλει νὰ ὀμιλήσῃ περὶ Θεοῦ δι᾽ ἀνθρωπίνων συλλογισμῶν· καθότι ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι στολὴ τῆς θεότητος· ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἐνανθρωπήσας ἐπὶ τῆς γῆς, αὐτὴν ἐνεδύθη, καὶ συνανεστράφη μεθ' ἡμῶν· καὶ πᾶς δοτις ἐνδυθῆ αὐτὴν, αὐτὸς τῇ ἀληθείᾳ ὄμοιοῦται ἔκείνῳ, δοτις κατέβη ἐκ τοῦ ἴδιου ὑψους, καὶ ἐσκέπασε τὴν ἴδιαν αὐτοῦ δόξαν καὶ μεγαλωσύνην διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἵνα μὴ ἡ κτίσις καταφλεγθῇ, βλέπουσα τὴν φύσιν τῆς αὐτοῦ θεότητος· διότι ἡ κτίσις δὲν

νατο νὰ ἴδῃ αὐτὸν, ἐὰν δὲν ἐλάμβανε μέρος ἐξ αὐτῆς, ἀλλ
φύτε ν' ἀκούσῃ τοὺς λόγους αὐτοῦ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον·
καθίστε οὐδὲ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἡδυνήθησαν ν' ἀκούσωσι τὴν
φωνὴν αὐτοῦ, ὅταν ἐκ τῆς νεφέλης ἐλάλησε πρὸς αὐτούς·
διὰ τοῦτο ἐλεγον πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ἃς λαλήσῃ μετὰ σου ὁ
Θεός, καὶ σὺ εἰπά πρὸς ἡμᾶς τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ἂς μὴ
λαλήσῃ πρὸς ἡμᾶς, ἵνα μη ἀποθάνωμεν.

Πῶς λοιπὸν ἡ κτίσις ἤδηνατο νὰ ἴδῃ τὴν θείαν φύσιν ;
ἢιότι τόσον φοβερά ὑπῆρχεν ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ, ὥστε ὁ με-
σίτης Μωϋσῆς ἐλεγεν, ὅτι ἔμφοβός εἰμι καὶ ἐντρομος· ἐπειδὴ
ὅταν ἐφάνη ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἡ δόξα αὐτοῦ, ὅλον τὸ ὄρος
ἐκαπνίζετο, καὶ ἔτρεμεν ἀπὸ τὸν φόβον, ὥστε καὶ τὰ θηρία,
τὰ ὄποια ἐπλησίαζον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τοῦ ὄρους, ἀπέ-
θυησκον ὁ δὲ λαὸς τῶν Ἑβραίων, καθαρίσας ἐαυτὸν κατὰ
τὴν ἐντολὴν τοῦ Μωϋσέως τρεῖς ἡμέρας, προετοιμάσθη, ἵνα
γίνη ἀξιος ἀκοῦσαι τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἴδῃ τὴν θεω-
ρίαν αὐτοῦ· ἀλλ’ ὅταν ἔφθασεν ὁ καιρός, δὲν ἦδυνήθη νὰ
δεχθῇ τὴν θεωρίαν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς
φωνῆς τῶν βροντῶν. "Ηδη ὅμως ἔξέχει τὴν χάριν αὐτοῦ
εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς ιδίας αὐτοῦ παρουσίας, χωρὶς νὰ
κατέληθῃ εἰς τὴν γῆν μετὰ σεισμοῦ, καὶ πυρὸς καὶ φωνῆς φο-
βερᾶς, ἀλλ’ ὡς βροχὴ ἐπὶ πόκον, καὶ ὡς ἡ σταγῶν ἡ στά-
ζουσα ἐπὶ τὴν γῆν μεθ' ἀπλότητος, καὶ δι’ ἀλλῆς μορφῆς
ἔφανη συνκατερεφόμενος μεθ' ἡμῶν, καλύψας διὰ τοῦ κατα-
πετάσματος τῆς σαρκὸς τὴν ἐαυτοῦ μεγαλωσύνην, τὸ ὄποιον
κατεσκεύασεν εἰς ἐαυτὸν τὸ θεῖον αὐτοῦ νεῦμα ἐκ τοῦ κόλπου
τῆς περθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας, ὅπως, βλέποντες αὐτὸν,
ὄντα ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν, μὴ ταραχθῶμεν ἐκ τῆς θεωρίας
αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πᾶς ὅστις φορέσῃ τὴν στολὴν, τὴν
ὅποιαν ἐνεδύθη ὁ κτίστης εἰς ἐκεῖνο τὸ σῶμα, αὐτὸν τὸν Χρι-
στὸν ἐγδύεται· καθότι ἐπενύμησε νὰ ἐνδύσῃ τὸν ἕσω ἄνθρω-
που τὴν ὁμοίωσιν τοῦ Χριστοῦ, δι’ ἣς ἐφάνη εἰς τὴν

αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτῆς εἰσέται εἰς τοὺς ἑαυτοῦ δούλους, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἔξωτερης τιμῆς καὶ δοξῆς ἐκο-
σμήθη δι' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ χοῖκὴ κτίσις, ὅταν βλέπῃ πάντα ἄνθρωπον, ἐνδεδυμένον τοῦτο τὸ δομοίωμα, προσκυνεῖ αὐτὸν πρὸς τιμὴν τοῦ ἴδιου αὐτῆς δεσπότου, τὸν ὃποῖον εἶδεν ἐνδεδυμένον αὐτήν, καὶ συναναστρεφόμενον μετ' αὐτῆς· διότι ποία κτίσις δὲν εὐλαβεῖται τὴν θεωρίαν τοῦ ταπεινόφρονος; ἀλλ’ ἔως ὅτου ἀποκαλυφθῇ ἡ δόξα τῆς ταπεινοφροσύνης εἰς πάντας, ὑπῆρχεν εὐκαταφρόνητος ἡ θεωρία αὐτῆς, καίτοι ἡτα πλήρεις ἀγιότητος· ἥδη ἔμως ἐλαμψεν ἡ μεγαλωσύνη αὐτῆς εἰς τὰ δύματα τοῦ κόσμου, καὶ πᾶς ἄνθρωπος τιμᾷ αὐτήν, ὅπου καὶ ἀν φανῇ· καὶ διὰ τούτου τοῦ μεαίτου ἥξει ὁμηρίᾳ ἡ κτίσις νὰ δεχθῇ τὴν θεωρίαν τοῦ ἴδιου αὐτῆς κτίστου καὶ δημιουργοῦ. Διὰ τοῦτο οὐδὲ οἱ ἔχθροι τῆς ἀληθείας δύνανται νὰ καταφρονήσωσιν αὐτήν, ἐὰν καὶ ὑπάρχῃ πτωχότερος ἐκε-
νος, δοτις ἀπέκτησεν αὐτήν, ἀλλὰ τιμᾶται δι' αὐτῆς ὡς νὰ φορῇ στέφανον καὶ πορφύραν.

Τὸν ταπεινόφρονα ἄνθρωπον οὐδεὶς μισεῖ ποτε, οὐδὲ ἐπι-
πλήττει, οὐδὲ καταφρονεῖ· ἐπειδὴ ἀγαπᾷ αὐτὸν ὁ δεσπότης αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀγαπᾶται παρὰ πάντων. Αὐτὸς ἀγαπᾷ δῆλους ἐπίσης, καὶ δῆλοι ἀγαπῶσιν αὐτόν· δῆλοι ἐπιθυμοῦσιν αὐτόν, καὶ εἰς πάντα τόπον, ὅπου πλησιάσει, ὡς ἀγγελον φωτὰς βλέπουσιν αὐτόν, καὶ προσφέρουσιν αὐτῷ ἰδιαιτέραν τιμὴν· καὶ ὅταν λαλήσῃ, ὁ σοφὸς καὶ ὁ διδάσκαλος εἰπώσαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ δῆλων τῶν ἀνθρώπων οἱ ὄφθαλμοι προ-
σέχουσιν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ πᾶς ἄνθρωπος ἀκούει τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ δέχεται αὐτοὺς ὡς λόγους Θεοῦ· ἡ βρα-
χυλογία αὐτοῦ εἶναι ὡς οἱ ἀπειροι λόγοι τῶν σοφῶν· οἱ λόγοι αὐτοῦ εἶναι γλυκεῖς εἰς τὴν ἀκοήν τῶν σοφῶν ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, καὶ παρὰ πάντων ὡς Θεὸς θεωρεῖται, καὶ ἴδιωτης ὑπάρχῃ καὶ ἀμαθῆς κατὰ τοὺς λόγους, καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν εὐκαταφρόνητος καὶ εὔτελής.

"Οστις λαλεῖ καταφρονητικῶς κατὰ τοῦ ταπεινόφρονος, καὶ δὲν λογίζεται αὐτὸν ως ζῶντα ἀνθρωπον, αὐτὸς ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ βλασφημεῖ κατὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὅσον καταφρονεῖται ἀφ' ὅλης τῆς κτίσεως, ἡ τιμὴ αὐτοῦ διαμένει πάντοτε καὶ πανταχοῦ. Πλησιάζει ὁ ταπεινόφρων εἰς τὰ φθοροποιὰ θηρία, καὶ ἄμα εἰδὼσιν αὐτόν, ἀμέσως ἡμεροῦται ἡ ἀγριότης αὐτῶν, καὶ πλησιάζουσιν αὐτὸν ὡς δεσπότην αὐτῶν, καὶ κινοῦσι τὰς κεφαλάς, καὶ λείχουσι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ· διότι ὁ σφραίνονται εἰς αὐτὸν ἐκείνην τὴν εὐωδίαν, τὴν ὅποιαν ἔξεπεμπεν ὁ Ἀδάμ πρὸ τῆς παραβάσεως, καὶ ὅπερ ἐλήφθη τότε ἐξ ἡμῶν, πάλιν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἀνανέωσε καὶ ἔδωκεν αὐτὸν εἰς ἡμᾶς, καὶ ἐμύρισε τὴν εὐωδίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Πλησιάζει δὲ πάλιν ὁ ταπεινόφρων εἰς τὰ θανατηφόρα ἑρπετά, καὶ ἄμα αἰσθανθῶσι τὴν γεῖρα αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὰ σώματα αὐτῶν, παύει εὐθὺς ἡ ὀξύτης καὶ ἡ σκληρότης τῆς θανατηφόρου αὐτῶν πικρότητος, καὶ ψιλαφῶνται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀκρίδες. Πλησιάζει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ προσέχουσιν εἰς αὐτὸν ὡς εἰς τὸν Κύριον· καὶ τί λέγω ἀνθρώπους; ἀλλὰ καὶ οἱ δαίμονες μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς σφοδρότητος καὶ τῆς πικρίας, καὶ μεθ' ὅλης τῆς μεγαλαυχίας αὐτῶν καὶ τοῦ φρονήματος, ὅταν πλησιάσωσιν εἰς τὸν ταπεινόφρονα, γίνονται ως χοῦς, καὶ μαραίνεται ὅλη αὐτῶν ἡ κακία, καὶ καταστρέφονται ἀπασιαὶ αὐτῶν ἀι μηχαναί, καὶ τὰ πανουργεύματα αὐτῶν μένουσιν ἀνενέργητα.

Μεχρι τοῦδε λοιπὸν ἔδειξαμεν τὸ μεγαλεῖον τῆς τιμῆς, τὴν ὅποιαν ἔλαβε παρὰ Θεοῦ ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ τὴν δύναμιν, ἥτις ὑπάρχει κεκρυμμένη εἰς αὐτήν· ἐφεξῆς δὲ θέλομεν δεῖξει, τί ἐστιν αὕτη ἡ ταπεινωσίς, καὶ πότε ὁ ἀνθρωπὸς δέξιουται νὰ δεχθῇ αὐτὴν τελείως. Ἄς κάμωμεν δὲ διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ταπεινόφρονος καὶ τοῦ ἀξιωθέντος τῆς ἀληθοῦ ταπεινοφροσύνης.

“**Η ταπείνωσις** είναι χρυπτή τις δύναμις, τὴν δόποίαν δέν
χονται οἱ τέλειοι ἄγιοι μετὰ τὸ τέλος πάσης τῆς ἑαυτῶν πο-
λιτείας· καὶ δὲν δίδεται ἡ δύναμις αὕτη εἰς ἄλλον, παρὰ μό-
νον εἰς τοὺς τελείους κατὰ τὴν ἀρετὴν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς
Θείας χάριτος· διότι ἡ ἀρετὴ περιλαμβάνει εἰς ἑαυτὴν τὰ
πάντα· διὰ τοῦτο δὲν δύναται τις ἔκαστον ἀνθρώπον, ἀπλῶς
καὶ ὡς ἔτυχε, νὰ ὀνομάζῃ ταπεινόφρονα, ἀλλὰ μόνον ἐκεί-
νους, οἵτινες ἐγένοντο ἄξιοι ταύτης τῆς τάξεως, περὶ τῆς ὁ-
ποίας εἴπομεν.

“**Οχι** πᾶς ὅστις ἔκ φύσεως ὑπάρχει κόσμιος καὶ ἡσύχιος, ἢ
φρόνιμος καὶ πρᾶος, ἔφθασεν οὕτος καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς
ταπεινοφροσύνης· ἀλλὰ ταπεινόφρων ἐν ἀλγθείᾳ εἶναι καὶ λέ-
γεται ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει εἰς τὸ χρυπτὸν ἄξιόν τι ὑπερηφα-
νείας, καὶ δὲν ὑπερηφανεύεται, ἀλλ’ ὡς χοῦν θεωρεῖ τὸ χά-
ρισμα, τὸ ὄποιον ἔχει χρυπτῶς· ἀλλ’ οὔτε ἐκεῖνον ὀνομάζομεν
ταπεινόφρονα, ὅστις διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν ἀμαρτημάτων
αὐτοῦ συντρίbeι τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, καὶ δὲν ἀφίνει τὸν νοῦν
αὐτοῦ νὰ ὑπερηφανεύηται, καὶ ταπεινοφρονεῖ, ἀν καὶ τοῦτο
τὸ εἶδος τῆς ταπεινοφροσύνης ἦναι ἐπαινετόν· ἀλλ’ ἐπειδὴ
εἰσέτι ἔχει τὸν λογισμὸν τῆς ὑπερηφανείας, δὲν ἀπέκτησε
τὴν τελείαν ταπείνωσιν, ἀλλὰ προσπαθεῖ διὰ μηχανημάτων νὰ
προσλάβῃ αὐτὴν εἰς ἑαυτόν· καὶ ίδοὺ δὲν ἔχει αὐτὴν εἰσέτι,
ἀλλὰ θέλει αὐτὴν, καὶ ἐπομένως ἡ ταπεινοφροσύνη δὲν εἶναι
εἰσέτι ίδική του. **Τέλειος** δὲ ταπεινόφρων εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις
δὲν χρειάζεται νὰ μηχανᾶται καὶ νὰ ἐφευρίσκῃ διὰ τοῦ νοὸς
αὐτοῦ αἰτίας, ἵνα ταπεινοφρονῇ, ἀλλὰ κατὰ πάντα τελείως
καὶ φυσικῶς ἀπέκτησεν αὐτὴν ἄνευ κόπου, καὶ ἐδέχθη αὐτὴν
εἰς ἑαυτὸν ὡς μέγα τι χάρισμα, τὸ ὄποιον ὑπερέχει πᾶσαν
τὴν κτίσιν, ἀλλ’ αὐτὸς θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς ἀμαρτωλόν, καὶ εὐ-
τελή καὶ εὐκαταφρόνητον· καὶ καθὼς ἐκεῖνος, ὅστις εἰσῆλθε
μετὰ πάσης ἀκριβείας εἰς τὰ μυστήρια ὅλων τῶν πνευματι-
κῶν φύσεων, καὶ ὑπάρχει τέλειος κατὰ τὴν σοφίαν ὅλην.

κτίσεως, λογίζεται ὅμως ἔαυτόν, ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτα, οὕτω καὶ αὐτὸς δὲν ταπεινοφρονεῖ διὰ μηχανημάτων καὶ αἰτιῶν, ἀλλ' ἄνευ τινὸς βίας ὑπάρχει πραγματικῶς ταπεινὸς κατὰ τὴν καρδίαν.

'Αλλ' ἄρα γε εἶναι δυνατόν ποτε νὰ γίνῃ ὁ ἀνθρωπὸς τόσον ταπεινός, καὶ νὰ μεταβάλῃ τόσον τὴν ἔαυτοῦ φύσιν, ἢ ὅχι;

Μὴ διστάσῃς ποσᾶς· καθότι ἡ δύναμις, τὴν ὅποιαν ἔλαβεν ἐκ τῶν μυστηρίων, τελειοῦ πάντα εἰς αὐτόν, καθόσον ἡ δύναμις αὗτη εἰσχωρεῖ εἰς τὴν ἔργασίαν πάσης ἀρετῆς. Ταύτην τὴν δύναμιν ἐδέχθησαν οἱ μακάριοι ἀπόστολοι ἐν εἴδει πυρός· διὰ τοῦτο παρήγγειλεν αὐτοῖς ὁ Σωτὴρ νὰ μὴ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἔως ὅτου ἥθελον λάβει δύναμιν ἐξ ὑψους· καὶ Ἱερουσαλήμ μὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρετή, δύναμις δὲ ἐξ ὑψους ἡ ταπεινοφροσύνη, ἣτις δίδεται διὰ τοῦ παρακλήτου, ὅπερ ἐρμηνεύεται πνεῦμα παρακλήσεως· καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐλέγθη εἰς τὴν θείαν γραφὴν περὶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ μυστήρια εἰς τοὺς ταπεινόφρονας ἀποκαλύπτονται. Τούτου δὲ τοῦ πνεύματος τῶν ἀποκαλύψεων, τὸ ὅποιον δειχνύει τὰ μυστήρια, μόνον οἱ ταπεινόφρονες ἀξιοῦνται νὰ δεχθῶσι, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς τῶν ἀγίων εἶπον, ὅτι ἡ ταπείνωσις τελειοῦ τὴν ψυχὴν διὰ τῶν θείων θεωριῶν. 'Ἄς μὴ τολμήσῃ λοιπὸν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων νὰ φαντασθῇ, ὅτι ἔφθασε τὸ μετρον τῆς ταπεινοφροσύνης δι' ἐνὸς κατανυκτικοῦ λογισμοῦ, διτις ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸν κατά τινα περίστασιν, ἡ δι' ὅλιγων δακρύων, ἐξελθόντων ἐξ αὐτοῦ, ἡ δι' ἐνὸς καλοῦ χαρίσματος, ὅπερ ἔχει φυσικῶς ἡ ἀπέκτησε διὰ τῆς βίας, (διότι ἔκεινο τὸ ὅποιον ὑπάρχει πλήρωμα ὅλων τῶν μυστηρίων, εἶναι καὶ φύλακς πασῶν τῶν ἀρετῶν), καὶ δι' δι' ὅλιγων κόπων ἀπέκτησε πάντα ταῦτα τὰ καλά, τὰ ὅποια ἀγεφέρομεν ἀνωτέρω περὶ τούτου τοῦ χαρίσματος.

'Αλλ' ἔάν τις ἐνίκησεν ὅλα τὰ πονηρὰ πνεύματα, καὶ δὲν διέψυγεν αὐτῷ κανὲν ἔργον ἐκ πάσης ἀρετῆς, ὅπ

ἔπραξε, ἡ νὰ μὴ ἀπέκτησε· καὶ ἐὰν ἐνίκησε καὶ ὑπέταξε τὰ δύχυρώματα πάντων τῶν ἐχθρῶν δαιμόνων, καὶ ἔπειτα ἡ σθάνθη εἰς ἕαυτόν, ὅτι ἔλαβε τοῦτο τὸ χάρισμα τῆς ταπεινώσεως, ὅταν τὸ ἄγιον πνεῦμα συμμαρτυρῇ μετὰ τοῦ ἰδίου πνεύματος κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τότε αὐτὸ βεβαίως εἶναι ἡ τελειότης τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ μακάριος ἐκεῖνος, ὅστις ἀπέκτησεν αὐτήν· διότι κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀσπάζεται τὸν κόλπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐναγκαλίζεται αὐτὸν νοερῶς.

Ἐάν δὲ τυχὸν ἔρωτήσῃ τις, τί νὰ πράξω; πῶς ν' ἀποκτήσω τὴν ταπεινοφροσύνην; διὰ τίνος τρόπου νὰ γίνω αἴσιος νὰ ὁρθῶ αὐτήν; Ἰδοὺ ἐγὼ βιάζω ἐμαυτόν, καὶ ὅταν νομίσω, ὅτι ἀπέκτησα αὐτήν, βλέπω, ὅτι ἐγάντιοι εἰς αὐτὴν λογισμοὶ περιστρέφονται ἐντὸς τῆς χαρδίας μου, καὶ ἐντεῦθεν πίπτω πάλιν εἰς ἀπόγνωσιν.

Πρὸς τοῦτον τὸν ἔρωτῶντα θέλει ἀποκριθῆ αὐτὴ ἡ ταπεινοφροσύνη οὗτως· εἶναι ἀρκετὸν εἰς τὸν μαθητὴν νὰ γίνη κατὰ τὴν μάθησιν ὅμοιος μὲ τὸν διδάσκαλον, καὶ εἰς τὸν διοῦλον νὰ γίνῃ ὅμοιος μὲ τὸν κύριον αὐτοῦ. Βλέπε ἐκεῖνον, ὅστις ὥρισεν αὐτὴν, καὶ δωρεῖται αὐτὸ τὸ χάρισμα, διὰ τίνος τρόπου ἀπέκτησεν αὐτήν· γίνου λοιπὸν καὶ σὺ ὅμοιος μὲ αὐτόν, καὶ θέλεις εὕρει αὐτήν· διότι αὐτὸς ὁ ἰδιος εἰπεν, ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου παντὸς ἀνθρώπου, καὶ εἰς ἐμὲ εὑρίσκει οὐδέν. Βλέπεις, πῶς διὰ τῆς τελειότητος πασῶν τῶν ἀρετῶν δυνατὸν ν' ἀποκτήσῃ τις τὴν ταπεινωσιν; Ἄς ζηλώσωμεν λοιπὸν αὐτόν, ὅστις εἰπε ταῦτα. Καὶ πάλιν εἰπεν, αἱ ἀλώπεκες ἔχουσι φωλεάς, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατοικήσεις, ἀλλ᾽ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ νὰ κλένῃ τὴν κεφαλήν· καὶ ποῖος; ὁ ποιητὴς τοῦ τε ὄρατοῦ καὶ ἀοράτου κόσμου, ὅστις ἔχει καὶ ἀπολαμβάνει δόξαν καὶ τιμὴν καὶ προσκύνησιν παρὰ πάντων τῶν ἀγίων (οἵτινες ἔγένοντο τέλειοι εἰς τὴν ἀρετήν), καὶ ἡγίασαν καὶ ἐτ-

σαν ἀπὸ 'Αδὰμ μέχρι τῆς σήμερον,) μετὰ τοῦ ἀνάρχου αὐτοῦ πατρός, τοῦ ἀποστείλαντος αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον, καὶ μετὰ τοῦ ἀγίου καὶ ἡωποιοῦ πνεύματος νῦν, καὶ ἄει, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. 'Αμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'.

Περὶ τοῦ, ὑπὸ τίνος ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ πλησιάσῃ διὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν· καὶ τίς εἶναι ἡ ἀληθής αἵτία, ἥτις πλησιάζει χρυπτῶς εἰς αὐτὸν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ποία πάλιν εἶναι ἡ αἵτία ἡ φέρουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ταπείνωσιν.

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃστις ἐγνώρισε τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ἀσθένειαν· καθότι ἡ τοιαύτη γνῶσις γίνεται εἰς αὐτὸν θεμέλιον, καὶ δίζε καὶ ἀρχὴ πάσης ἀρετῆς καὶ ἀγαθωσύνης· ἐπειδὴ ὅταν μάθῃ τις, καὶ αἰσθανθῇ ἀληθῶς τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, τότε περισφύγγει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς μαλθακότητος, τῆς σκοτικούσης τὴν γνῶσιν, καὶ θησαυρίζει εἰς ἑαυτὸν παραφυλακήν. 'Αλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ἀσθένειαν, ἐὰν δὲν παραχωρηθῇ μικρὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐμπέσῃ εἰς πειρασμούς, ἡ σωματικούς, ἡ ψυχικούς· διότι τότε ὁ ἄνθρωπος, συγκρίνων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, θέλει γνωρίσει ἐκ τούτου τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ἀδυναμίαν, καὶ τὴν μεγαλωσύνην τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας. "Οταν δὲ πάλιν στοχασθῇ τὸ πλήθος τῶν ἑαυτοῦ μηγανημάτων, καὶ τὴν παραφυλακήν, καὶ τὴν ἐγκράτειαν, κ

εκέπην καὶ περίφραξιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, διὰ τῶν ὅποιων ἐλπίζει νὰ εὕρῃ εἰς αὐτὴν πεποίθησιν, καὶ δὲν εύρισκει, ἡ ἐάν ἡ καρδία αὐτοῦ δὲν ἔχει γαλήνην καὶ ἡσυχίαν ἐκ τοῦ φόβου καὶ τοῦ τρόμου, ἀς γνωρίσῃ τότε, ὅτι οὗτος ὁ φόβος τῆς καρδίας αὐτοῦ δηλοῖ, ὅτι βεβαίως στερεῖται τῆς βοηθείας ἄλλου τινός· διότι ἔσωθεν ἡ καρδία μαρτυρεῖ διὰ τοῦ φόβου, ὅστις ἔρχεται εἰς αὐτὸν καὶ παλαίει ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ φανεροῖ τὴν στέρησιν καλοῦ τινος, καὶ ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ ἀγεν βοηθείας· καθότι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ σώζουσσα. "Οταν δὲ γνωρίσῃ τις, ὅτι στερεῖται τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, κάμνει πολλὰς προσευχάς· καὶ ὅσον αὐξάνει αὐτάς, τόσον ταπεινοῦται ἡ καρδία αὐτοῦ· ἐπηδὴ δὲν δύναται τις, ἐν ὅσῳ παραχαλεῖ καὶ ζητεῖ, νὰ μὴ ταπεινωθῇ, καὶ ἐπομένως τὴν συντετριψμένην καὶ τεταπεινωμένην καρδίαν ὁ Θεὸς δὲν θέλει περιφρονήσει. "Εώς ὅτου λοιπὸν δὲν ταπεινωθῇ ἡ καρδία, δὲν δύναται νὰ παύσῃ τὸν διασκορπισμόν· διότι μόνη ἡ ταπείνωσις περιμαζεύει τὴν καρδίαν.

"Οταν ὁ ἄνθρωπος ταπεινωθῇ, παρευθὺς περικυκλώνει αὐτὸν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε ἡ καρδία αἰσθάνεται τὴν θείαν βοήθειαν· διότι εύρισκει δύναμιν τινα πεποιθήσεως, ἥτις κινεῖται εἰς αὐτήν. "Οταν δὲ αἰσθανθῇ ὁ ἄνθρωπος τὴν θείαν βοήθειαν, ὅτι ὑπάρχει μετ' αὐτοῦ, καὶ βοηθεῖ αὐτόν, τότε ἡ καρδία εύθὺς πληροῦται χαρᾶς καὶ πίστεως, καὶ ἐκ τούτου ἐνγοεῖ ὁ ἄνθρωπος, διτε ἡ προσευχὴ εἶναι καταφύγιον βοηθείας, καὶ πηγὴ σωτηρίας, καὶ θησαυρὸς πεποιθήσεως, καὶ λιμήν, σώζων τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς τρικυμίας τῶν πειρασμῶν, καὶ φῶς εἰς τοὺς ἐν σκότει εύρισκομένους, καὶ στήριγμα τῶν ἀσθενῶν, καὶ σκέπη ἐν καιρῷ πειρασμῶν, καὶ βοήθεια εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀσθενείας, καὶ ἀσπίς λυτρώσεως εἰς τοὺς ἀοράτους πολέμους, καὶ βέλος κινούμενον κατὰ τῶν δαιμόνων, καὶ ἐν γένει ὅλον τὸ πλήθος τῶν καλῶν διὰ τῆς παραπομπῆς λαμβάνει τὴν εἰσόδον εἰς τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἐγενέθη

μετὰ πίστεως ἐντρυφῇ εἰς τὴν προσευχήν, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ χαίρει καὶ εὐφραίνεται διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεόν πεποιθήσεως, καὶ παντελῶς δὲν μένει πλέον εἰς τὴν προτέραν πύρωσιν, καὶ εἰς τὴν ἀπλῆν λαλιὰν τοῦ στόματος. "Οταν δὲ ὁ ἄνθρωπος ἔννοήσῃ ταῦτα πάντα οὕτω, τότε ἀποκτᾷ τὴν προσευχὴν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὡς θησαυρόν, καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν αὐτοῦ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν μεταβάλλει τὸν τρόπον τῆς προσευχῆς αὐτοῦ εἰς εὐχαριστηρίους φωνάς· καὶ τοῦτο εἶναι ἔκεινο, ὅπερ εἴπεν ὁ οὐίος καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός, ὁ ὄρισας εἰς ἕκαστον πρᾶγμα ἴδιαίτερον σχῆμα, διὸ ἡ προσευχὴ εἶναι χαρά, ἀναπέμπουσα εἰς τὸν Θεόν εὐχαριστίαν. Τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τῆς προσευχῆς κατορθοῦται διὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν προσεύχεται πλέον ὁ ἄνθρωπος μετὰ κόπου καὶ μόχθου, ὅπερ συμβαίνει εἰς τὸ ἄλλο εἶδος τῆς προσευχῆς τῆς στερημένης ταύτης τῆς χάριτος, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ τῆς καρδίας ἀναδίδει ἀκαταπάντως τὰς εὐχαριστηρίους δεήσεις διὰ ἀλαλήτων φωνῶν, κινούμενος ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔκπληττόμενος διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς χάριτος αὐτοῦ· καὶ ἐντεῦθεν ὑψώνει αἴφνης τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ὑμνολογῶν καὶ δοξάζων τὸν Θεόν, καὶ ἀναπέμπει τὴν εὐχαριστίαν, καὶ λίαν ἔκπληττόμενος κινεῖ τὴν ἔσωτοῦ γλῶσσαν.

"Οστις διὰ τῆς δοκιμῆς κατ' ἀλήθειαν, καὶ οὐχὶ κατὰ φαντασίαν, ἔφθασεν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον τῆς προσευχῆς, αὐτὸς γνωρίζει τό, τί λέγω, καὶ διὰ δὲν ὑπάρχει κανὲν ἐναντίον· καὶ διὰ τοιοῦτος καλὸν εἶναι νὰ παύσῃ πλέον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνθυμῆται πάλιν τὰ μάταια πράγματα, καὶ νὰ παραμένῃ τῷ Θεῷ διὰ τῆς ἀδιακόπου προσευχῆς, δειλιῶν καὶ φοβούμενος, μήπως στερηθῇ ποτε τὴν δυνατὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Πάντα ταῦτα τὰ καλὰ γεννῶνται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς συναισθήσεως τῆς ιδίας αὐτοῦ ἀσθενείας· διότι ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐπιθυμίας τοῦ ν' ἀποκτήσῃ τὴν βοήθειαν τοῦ πλησιάζει πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἐπιμόνου προσευχῆς, καὶ

ἀύτὸς μετὰ πόθου πλησιάζει πρὸς τὸν Θεόν, τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς πλησιάζει εἰς αὐτὸν διὰ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, καὶ δὲν ἀφαιρεῖ ποτε παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν ἐνεκα τῆς πολλῆς αὐτοῦ ταπεινώσεως· καθότι ὡς ἡ χήρα τοῦ εὐαγγελίου φωνάζει ἀκαταπαύστως πρὸς τὸν χριτήν, ὅπως κάμη εἰς αὐτὸν τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἀντιδίκου αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ὁ πανοικτίρμων Θεὸς ἀναβάλλει ἐνίστε τὰς χάριτας αὐτοῦ, ὅπως τοῦτο γίνη εἰς αὐτὸν αἰτίᾳ νὰ πλησιάσῃ ἐπὶ μᾶλλον διὰ τῆς προσευχῆς εἰς αὐτόν, καὶ διὰ τὴν χρείαν αὐτοῦ παραμείνῃ εἰς τὸν ἀγαθρύντα τὰς ὠφελείας Θεόν· καὶ τινα μὲν τῶν αἰτημάτων αὐτοῦ δίδει εἰς αὐτὸν ἀμέσως, ἔκεīνα λέγω, ἐκτὸς τῶν ὅποιων δὲν δύναται νὰ σωθῇ τινῶν δὲ ἀναβάλλει τὴν δύσιν· καὶ εἰς τινα μὲν πράγματα ἀπομακρύνει ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀποδιώκει τὸ καυσῶδες τοῦ ἔχθροῦ, εἰς τινα δὲ παραχωρεῖ νὰ πειράζηται, ὅπως ἡ πείραξις ἔκείνη γίνη εἰς αὐτὸν αἰτίᾳ νὰ πλησιάζῃ εἰς τὸν Θεόν, ὡς προείπον, καὶ παιδεύσμενος δοκιμασθῇ εἰς τοὺς πειρασμούς· καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τῆς θείας γραφῆς, τὸν ὄποιον λέγει, διὰ τὸν ὁ Θεὸς ἀφῆκεν ἔθνη πολλά, καὶ δὲν παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὰς χεῖρας Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἵνα παιδεύσῃ δι' αὐτῶν τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, καὶ ἵνα αἱ φυλαὶ τῶν Ἐβραίων διδαχθῶσι καὶ μάθωσι τὸν πόλεμον. Ἐὰν δὲ ὁ δίκαιος δὲν συναίσθανθῇ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, τὰ πράγματα αὐτοῦ κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ κυραρφίου, καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν εύρισκεται εἰς μέγαν κίνδυνον, μὴ ὧν μακρὰν τῆς πτώσεως, μήτε ἐκ τοῦ φθοροποιοῦ λέοντος τῆς ὑπερηφανείας φαίνεται ἀπηλλαγμένος. Καὶ πάλιν, ὅστις δὲν γνωρίζει τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ἀσθένειαν στερεῖται τῆς ταπεινώσεως· ὁ δὲ στερημένος τῆς ταπεινώσεως, ὑπάρχει στερημένος καὶ τῆς τελειότητος· ὁ δὲ στερημένος τῆς τελειότητος, πάντοτε εἶναι περίφοδος· διότι ἡ πόλις αὐτοῦ δὲν εἶναι τεθεμελιώμενη ἐπὶ τοὺς σιδηροὺς στύλους, καὶ ἐπὶ τὰς σιδηρὰς φλοιάς τῆς ταπεινώσεως. Ταπείνωσιν δὲ νατάι τις ν' ἀποκτήσῃ ἄλλως, παρὰ μόνον διὰ τῶν μὲν

κείνων, διὰ τῶν ὁποίων συνήθιας συντρίβεται ἡ καρδία, καὶ περιφρονοῦνται οἱ λογισμοὶ τῆς ὑπερηφανείας.

Διὰ τοῦτο πολλάκις ὁ ἔχθρος ἡμῶν διάβολος εὑρίσκει εἰς τὸν ἄνθρωπον μικράν τινα αἰτίαν, διὸς ἐκκλίνει αὐτὸν εἰς τὸ ξευτοῦ θέλημα· καθότι ἄνευ ταπεινώσεως δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς τελειότητος, οὕτε τίθεται εἰς τὸ γραμμάτιον τῶν ἔργων αὐτοῦ ἡ σφραγὶς τοῦ ἀγίου Πνεύματος· μᾶλλον δὲ μέχρι τῆς παρούσης πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως ὑπάρχει δοῦλος, καὶ δὲν ἀπηλλάγη εἰσέτι ἐκ τοῦ φόβου· διότι δὲν ὁρθοποδεῖ τὸ ἔργον τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ ἄνευ ταπεινώσεως, οὐδὲ παιδεύεται ἄλλως παρὰ διὰ τῶν πειρασμῶν· ἐπειδὴ ἄνευ παιδείας δὲν ἀποκτᾷ τὴν ταπείνωσιν.

Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς συγχωρεῖ εἰς τοὺς ἀγίους αἰτίας ταπεινώσεως καὶ συντριψμοῦ καρδίας, γινομένου δι' ἐμπόνου προσευχῆς, ἵνα ὅσοι, ἀγαπῶσιν αὐτόν, πλησιάσωσι πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ταπεινώσεως· καὶ πολλάκις μὲν φοβίζει αὐτοὺς διὰ τῶν σωματικῶν παθῶν καὶ τῆς πτώσεως τῶν αἰσχρῶν καὶ μιαρῶν ἐνθυμήσεων, πολλάκις δὲ καὶ δι' ἄνθρωπίνων δινειδισμῶν καὶ ὅντεων, ἐνίστε δὲ διὰ σωματικῶν ἀσθενειῶν καὶ ἀρρώστημάτων, καὶ ἄλλοτε διὰ τῆς ἐνδείας τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τοῦ σώματος· καὶ ποτὲ μὲν διὰ κόπων καὶ μόχθων μεγάλου φόβου καὶ ἐγκαταλείψεως καὶ τοῦ φανεροῦ πολέμου τοῦ διαβόλου, ποτὲ δὲ διὰ διαφόρων φοβερῶν πραγμάτων. Ταῦτα δὲ πάντα συμβαίνουσιν εἰς αὐτούς, ἵνα ἔχωσιν αἰτίας ταπεινώσεως, καὶ μὴ ἐμπέσωσιν εἰς ἀμέλειαν, ἡ συμβαίνουσι χάριν τῶν πραγμάτων ἔκείνων, εἰς τὰ ὅποια ἡσθένησες ψυχικῶς ὁ ἄγωνιστής, ἢ καὶ διὰ τὸν φόβον τῶν μελλόντων κακῶν· ὥστε ἐξ ἀνάγκης εἶναι ἐπωφελεῖς οἱ πειρασμοὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅχι ὅτι πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ χαυνωθῇ θεληματικῶς ἐκ τῶν αἰσχρῶν σμῶν, ἵνα διὰ τῆς ἐνθυμήσεως αὐτῶν δοθῇ εἰς αὐτὸν

σις ταπεινώσεως, ούτε γά τηγανή νὰ ἔμβῃ ἔκουσίως εἰς πειρα-
σμούς· ἀλλὰ πρέπει, ἐνῷ ἐργάζηται τὸ καλόν, νὰ ἔναι εἰς
πᾶσαν περίστασιν προσεκτικός, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ἑαυτοῦ
ψυχὴν, καὶ νὰ συλλογίζηται, ὅτι ὑπάρχει κτιστός, καὶ διὰ
τοῦτο εὐμετάβλητος· καθότι ἔκαστος κτιστὸς ἀνθρωπος ἔχει
χρείαν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ πᾶς
ὅστις ἔχει χρείαν τῆς βοήθειας ἄλλου, δῆλον, ὅτι ἔχει φυ-
σικὴν ἀσθένειαν· καὶ πᾶς ὅστις γνωρίζει τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν,
ἔξι ἀνάγκης χρειάζεται νὰ ταπεινωθῇ, ὅπως λάβῃ τὴν βοή-
θειαν τοῦ Θεοῦ. Ἐάν δὲ ἔξι ἀρχῆς ἐγνώριζε καὶ ἔβλεπε τὴν
ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ὁ ἀνθρωπος, δὲν ἥθελεν ἀμελήσει ποτέ, καὶ
ἐὰν δὲν ἤμελει, δὲν ἥθελεν ἀποκοιμηθῆ ἀμέριμνος, καὶ ἐὰν δὲν
ἔκοιματο, δὲν ἥθελε παραδοθῆ εἰςτὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, οἵ-
τινες θλίβουσιν ἥδη αὐτόν, ἵνα ἔξυπνοισθῇ.

Πρέπει λοιπὸν εἰς τὸν ὄδεύοντα τὴν ὄδὸν τῆς ἀρετῆς νὰ
εὐχαριστῇ εἰς πάσας τὰς ἐπερχομένας αὐτῷ θλίψεις τὸν Θεόν·
καὶ νὰ μέμφηται καὶ κατηγορῇ ἑαυτόν, καὶ νὰ γνωρίζῃ, ὅτι
διὰ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ προνοητοῦ αὐ-
τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἔξυπνίσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ, ἢ καὶ διότι ὑπερηφα-
νεύθη, καὶ ἀς μὴ ταραχθῇ διὰ τοῦτο, μήτε ν' ἀφήσῃ τὸ στά-
διον τοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' ἀς μέμφηται ἑαυτόν, ἵνα μὴ γίνῃ εἰς
αὐτὸν διπλοῦν τὸ κακόν· διότι ὁ Θεός, ὁ πλήρης πάσης δι-
καιοσύνης, δὲν εἶναι ἀδικος, μὴ γένοιτο· εἰς τὸν ὅποιον πρέ-
πει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Α Ο Γ Ο Σ ΚΒ'.

Περὶ τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος· καὶ τὶς πρέπει νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὶς ὁ ἐλπίζων ἀφρόνως καὶ ἀνοήτως.

Η ΠΡΟΣ τὸν Θεὸν ἐλπίς προέρχεται ἐκ τῆς καρδιακῆς πίστεως· ὑπάρχει δὲ καλή, ἐὰν γίνηται μετὰ γνώσεως καὶ διακρίσεως· διότι ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἐλπίς, διάφορος τῆς πρώτης, οἵτις εἶναι ψευδής. "Οταν ὁ ἀνθρωπος δὲν φροντίζῃ ποσῶς περὶ τῶν προσκαίρων πραγμάτων, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀρετὰς ἐπιμέλειαν ἀφιερώνη ἔσειτον γύκτα καὶ ἡμέραν εἰς τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ προνοῇ περὶ κοσμικοῦ τινος πράγματος, καὶ ἔχει ὅλην αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν εἰς τὰ θεῖα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖ νὰ προετοιμάσῃ δι’ ἔσειτον τροφὰς καὶ σκεπάσματα καὶ κατοικίαν, τότε αὐτὸς ἐλπίζει καλῶς καὶ σοφῶς εἰς τὸν Θεόν, ὅστις θέλει ἐτοιμάσει αὐτῷ πάντα τὰ πρὸς τὴν χρείαν αὐτοῦ ἀναγκαῖα, καὶ αὕτη εἶναι τῷροντι ἡ ἀληθῆς καὶ σοφωτάτη ἐλπίς. Δίκαιον λοιπὸν εἶναι νὰ ἐλπίζῃ ὁ τοιοῦτος εἰς τὸν Θεόν· καθόσον ὑπάρχει δοῦλος αὐτοῦ γνήσιος, καὶ δουλεύει αὐτῷ μετὰ ἐπιμελείας ἀνευ τινὸς ἀμελείας, προερχομένης ἐκ τινος αἰτίας· εἰς τὸν τοιοῦτον εἶναι πρέπον νὰ δειχνύῃ ὁ Θεὸς ἴδιαιτέραν ἐπιμέλειαν· καθότι φυλάττει πιστῶς τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, τὴν λέγουσαν, ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ θέλουσι σᾶς δοθῆ· καί, μὴ λαμβάνητε πρόνοιαν περὶ τῆς σαρκός. "Οταν δὲ οὕτω πολιτεύηται τις, δόλος ὁ κόσμος ὃς δοῦλός τις θέλει ἐτοιμάσει αὐτῷ πάντα τὰ χρειώδη τοῦ σώματος, καὶ ἀνευ τινὸς δισταγμοῦ θέλει ὑποταγῆ ὡς εἰς δεσπότην, καὶ ποσῶς δὲν θέλει ἐγκατιαθῆ

λημα αύτοῦ· διότι δὲν συγχωροῦσιν οἱ ἀνθρώποι εἰς τὸν τοιοῦτον νὰ φροντίζῃ τὰς ἀναγκαῖας χρείας τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἵνα μή, ἐπασχολούμενος εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν φροντίζει ποσῶς περὶ ἄλλου τινὸς πράγματος, παρὰ μόνον πῶς νὰ μένη ἀργὸς ἀπὸ πᾶσαν φροντίδα, τείνουσαν πρὸς ἡδονὴν καὶ διασκορπισμὸν τοῦ νοός, καὶ τοῦτο διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐν τοσούτῳ αὐτὸς θέλει ἀπολαμβάνει πάντα τὰ ἀναγκαῖα διὰ θαυμασίου τρόπου, χωρὶς γὰρ φροντίσῃ καὶ χωρὶς νὰ κοπιάσῃ δι' αὐτά.

'Αλλ' ὅστις ἔχει τὴν καρδίαν αὐτοῦ προσηλωμένην ὅλως εἰς τὰ γῆγινα, καὶ ἀείποτε τρώγει χοῦν εἰς τὰ τῆς ἀτιμίας πάθη μετὰ τοῦ ὄφεως διαβόλου, καὶ δὲν φροντίζει παντελῶς περὶ τῶν εὐαρεστούντων τῷ Θεῷ ἔργων τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ ταλαιπωρεῖται καὶ μοχθῇ εἰς πάντα τὰ σωματικά, καὶ ὑπάρχει παραλελυμένος καὶ ἀργὸς ἀπὸ πάσης ἀρετῆς διὰ τὴν διηγεκή συνομιλίαν καὶ τὸν μεταιωρισμὸν τῆς ἀκολασίας, καὶ προφασίζεται προφάσεις τινάς, ὁ τοιοῦτος διὰ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀργίαν εἰς τὰ ψυχικὰ εἶναι ἔκπτωτος τοῦ Θεοῦ· μόνον δ' ἐνίστε, ὅταν στενοχωρηθῇ ὑπὸ τῆς ἐνδείας, ἢ ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἢ θλιβῇ ἐκ τοῦ θερισμοῦ τῶν ἑαυτοῦ ἀνομιῶν, λέγει δῆθεν, ἀς ἐλπίσω εἰς τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς θέλει μὲ κάμει ἀμέριμνον, καὶ θέλει μοὶ δώσει ἄνεσιν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἥθελεν εἴπει τις οὕτως· ὦ ἀνόητε, μέχρι τῆς παρούσης ὥρας δὲν ἐνεθυμήθης τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐξύδρισας αὐτὸν διὰ τῶν ἔργων σου, καὶ τὸ ἄγιον αὐτοῦ ὄνομα ἐδλασφημεῖτο διὰ σοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ὡς γέγραπται, καὶ ἥδη τομλᾶς νὰ λέγης μὲ πλατὶ στόμα, ἀς ἐλπίσω εἰς τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς θέλει μοὶ βοηθήσει, καὶ θέλει μὲ κάμει ἀμέριμνον; καλῶς λοιπὸν εἴπεν ὁ Θεός διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαίου, ἐκτρέπων τοὺς τοιούτους ἐκ τῆς ματαίας αὐτῶν ἐλπίδος, λέγων, καθημέραν μὲ παρακαλοῦσι, καὶ "λέουσι νὰ μάθωσι τὰς ὁδούς μου, καὶ ζητοῦσι παρ' ἐμοῦ καὶ

καὶ δικαιοσύνην, ὡς ἔκεινοι, οἵτινες ἐργάζονται τὴν ἀρετήν, καὶ δὲν παραλείπουσι τὰς ἐντολάς μου. Ἐκ τῶν τοιούτων εἰς ὑπάρχει καὶ αὐτὸς ἄφρων καὶ ἀνόητος, ὅστις οὐδὲ διὰ τοῦ νοὸς αὐτοῦ πλησιάζει εἰς τὸν Θεόν· ὅταν ὅμως περικυλωθῇ ὑπὸ τῶν θλίψεων, ὑψώνει τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ἐλπίζων νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ βοήθειαν. Ὁ τοιοῦτος ἔχει χρείαν νὰ παιδευθῇ πολλάκις διὰ τοῦ καυστικοῦ σιδήρου τῶν πειρασμῶν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη· ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχει καρμίαν ἐργασίαν, ἀξίαν τῆς εἰς Θεὸν πεποιθήσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ μὲν τὰς κακὰς αὐτοῦ πράξεις καὶ τὴν ἀμέλειαν, τὴν δποίαν ἔχει εἰς τὰ πρέποντα, αὐτὸς γίνεται ἀξιος παιδείας, διὰ δὲ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὁ Θεὸς μακροθυμεῖ καὶ ὑπομένει αὐτόν.

Πολλάκις μὴ γνωρίζων τις, περιπατεῖ εἰς δρόμον, ὅπου εὑρίσκεται κακὸν καὶ βλαπτικὸν θηρίον, ἢ λησταὶ καὶ φονεῖς, ἢ ἄλλο τι παρόμοιον, ὅπερ εἶναι ἔργον τῆς θείας προνοίας, ἵνα λυτρώσῃ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ τοιούτου κακοῦ, ἢ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν διὰ τινος τοιαύτης αἰτίας ἐκ τοῦ κινήματος αὐτοῦ. Καὶ πάλιν εὑρίσκεται εἰς τὸν δρόμον φαρμακερὸς ὄφις, κειτόμενος καὶ μὴ φαινόμενος, καὶ ὁ Θεὸς μὴ θέλων νὰ παραδώσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τοῦτον τὸν πειρασμόν, αἴφνης κινεῖ τὸν ὄφιν νὰ συρρίξῃ, καὶ νὰ φύγῃ ἔκειθεν ἢ νὰ διέλθῃ ἀπ' ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἔκεινος βλέπων αὐτόν, προφυλάσσεται, καὶ λυτροῦται ἐξ αὐτοῦ, εἰ καὶ ἀνάξιος τῆς τοιαύτης προνοίας διὰ τὰς κρυπτὰς αὐτοῦ ἀμαρτίας, τὰς ὅποιας μόνος ὁ ἕδιος γνωρίζει, λυτρώνει ὅμως αὐτὸν ὁ Θεὸς διὰ τὸ ἀπειρον αὐτοῦ ἔλεος. Καὶ πάλιν, συμβαίνει πολλάκις οἷκος, ἢ τοῖχος, ἢ λίθος μέγας νὰ πέσῃ ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ μετὰ κρότου, καὶ τινες νὰ εύρισκωνται ἔκει ὑποκάτω καθήμενοι, καὶ ὁ Θεός, ἀπὸ φιλανθρωπίαν κινούμενος, προστάσσει ἄγγελον νὰ φυλάττῃ ἀβλαβῆ τὸν τόπον ἔκεινον, ἵνα ὅτου ἀναχωρήσωσιν ἔκειθεν οἱ καθήμενοι, ἢ διὰ τινος ἄλλης αἰτίας αὐτοὺς ἔκειθεν, καὶ ἂμα ἐξέλθωσιν οἱ καθήμενοι

ἀφίνει νὰ πέσῃ μετὰ χρότου πολλοῦ· ἐὰν δὲ τυχὸν συμβῇ νὰ πλακωθῇ καὶ τις, κάμνει, ὥστε νὰ μὴ βλαφθῇ ποσῶς· καθότε διὰ τῶν τοιούτων μέσων θέλει ὁ Θεὸς νὰ δείξῃ τὸ ἄπειρον μέγεθος τῆς παντοδύναμίας αὐτοῦ.

Ταῦτα λοιπὸν καὶ τὰ παρόμοια εἶναι ἵδια τῆς κοινῆς καὶ καθολικῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, τὴν διόποιαν ἔχει εἰς πάντας ἐν γένει τοὺς ἀνθρώπους· ὃ δὲ δίκαιος ἔχει αὐτὴν παντοτεινὴν καὶ ἀχώριστον· διότι ὁ Θεὸς τοὺς μὲν λοιποὺς ἀνθρώπους διώρισεν, οἱ δίκαιοι νὰ διοικῶσι τὰ ἑαυτῶν πράγματα, καὶ νὰ συγκερνῶσι τὴν ἴδιαν αὐτῶν γνῶσιν μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ ὁ δίκαιος δὲν ἔχει χρείαν νὰ διοικῇ τὰ ἑαυτοῦ διὰ ταύτης γνώσεως· διότι ἀντ' αὐτῆς ἀπέκτησε τὴν τελείαν πίστειν, διὰ τῆς διόποιας καταστρέφει πᾶν ὄψιμα, ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν θέλει φοβηθῆναι διὰ διώρισμά του· ὅτι ὁ δίκαιος ἔχει θάρρος ὡς τὸν λέοντα, καὶ ἀποτολμᾷ εἰς πάντα διὰ τῆς ἑαυτοῦ πίστεως· ὅχι ὅτι δοκιμάζει τὸν Θεόν, ἐάν βοηθῇ αὐτόν, ἀλλ᾽ ὡς νὰ βλέπῃ αὐτόν, ὡν καθοπλισμένος διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγίου πνεύματος. Καὶ καθ' ὅσον αὐτὸς ἔχει διαρκῆ τὴν φροντίδαν νὰ ἤναι μετὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς θέλει εἰπεῖ περὶ αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ εἴμι εἰς τε τὴν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν αὐτοῦ, ὅπως βοηθήσω αὐτόν, καὶ δοξάσω αὐτόν, καὶ ἐμπλήσω αὐτὸν μακρότητα ἡμερῶν, καὶ δείξω αὐτῷ τὰ σωτήριόν μου. 'Αλλ' ὁ χαῦνος καὶ ἀμελής εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τοιαύτην ἐλπίδα, παρὰ μόνον ἔκεινος, ὅστις πάντοτε καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις εὑρίσκεται μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς καλλονῆς τῶν ἑαυτοῦ ἔργων, καὶ ὑψώνει τὰ ὅμματα τῆς καρδίας αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, καθὼς εἴπεν ὁ θεῖος Δαβίδ, ἀπέκαμον οἱ ὄφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ νὰ ἐλπίζω εἰς τὸν Θεόν μου, ὡς πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. 'Αμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Κ Η'.

Περὶ ἀγάπης Θεοῦ, καὶ ἀπαρνήσεως κόσμου, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀναπαύσεως.

ΟΤΑΝ ἡ ψυχὴ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, εὐρίσκει τὴν ἑαυτῆς ἀνάπαυσιν εἰς μόνον αὐτὸν τὸν Θεόν. Προσπάθησον νὰ λυτρώθῃς ἐκ παντὸς ἔξωτερικοῦ δεσμοῦ, καὶ τότε δύνασαι νὰ συνδεθῇς διὰ τῆς καρδίας σου μετὰ τοῦ Θεοῦ· διότι ἡ ἐκ τῆς ὥλης τοῦ κόσμου ἀπαλλαγὴ προηγεῖται τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ συνδέσεως. Τὸ φαγητὸν τοῦ ἄρτου δίδεται εἰς τὸ βρέφος μετὰ τὴν ἐκ τοῦ γάλακτος ἀποκοπήν· καὶ ὅστις τῶν ἀνθρώπων θέλει νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς τὰ θεῖα, πρότερον πρέπειν ἀποξενώσῃ ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς τὸ βρέφος ἀπὸ τὰς μητρικὰς ἀγκάλας καὶ τοὺς μαστούς· ἐπειδὴ ἡ σωματικὴ ἐργασία προηγεῖται τῆς ψυχικῆς, καθὼς ὁ χοῦς προηγήθη τοῦ ἐμφυσήματος τῆς ψυχῆς εἰς τὸν Ἀδάμ. Ὁστις δὲν ἀπέκτησε τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, οὐδὲ τὴν ψυχικὴν δύναται νὰ ἔχῃ· καθότι ἡ ψυχικὴ ἐργασία γεννᾶται ἐκ τοῦ γυμνοῦ κόκκου τοῦ σίτου· καὶ ὅστις δὲν ἔχει τὴν ψυχικὴν ἐργασίαν, ὑπάρχει στερημένος τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων.

Δὲν συγκρίνονται οἱ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ γινόμενοι κόποι τούτου τοῦ κόσμου μὲ τὴν ἐτοιμασμένην τρυφὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· καθὼς τὰ δράγματα τῆς ἀγαλλιάσεως ἀκολουθοῦσιν εἰς τοὺς σπείραντας μετὰ δακρύων, οὕτω καὶ ἡ χαρὰ ἀκολουθεῖ εἰς τὴν κακοπάθειαν, τὴν γινομένην διὰ τὸν Θεόν. Ο διὰ τῶν ὑδρώτων συναγόμενος ἄρτος φαίνεται γλυκὺς εἰς τὸν γεωργόν, καὶ αἱ διὰ τὸν Θεόν γινόμεναι ἐργασίαι φαίνονται γλυκεῖαι εἰς τὴν καρδίαν, τὴν δεξαμένην τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ. Ὑπόμεινον τὴν περιφρόνησιν εἰναπίστως· ἵνα ἔγης παρρήσιαν πρὸς τὸν Θεόν. Ὅστις τῶν

ὑπομένει ἐν γνώσει πάντα σκληρὸν καὶ λυπηρὸν λόγον, χωρὶς νὰ προηγηθῇ ἀπ' αὐτοῦ σφάλμα τι εἰς τὸν λαλήσαντα, αὐτὸς τότε τίθησιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ὑπάρχει μαχάριος· καθότι θέλει στεφανωθῆ μὲ ἄφθαρτον στέφανον ἐν ἔκεινῃ τῇ ἡμέρᾳ.

"Οστις φεύγει ἐν γνώσει τὴν ματαίαν δόξαν τοῦ κόσμου, αὐτὸς αἰσθάνεται εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν δόξαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. "Οστις ἀπηρνήθη τὸν κόσμον, καὶ μάχεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων περὶ κοσμικῶν πραγμάτων, αὐτὸς ὑπάρχει τυφλὸς κατὰ τὴν ψυχήν. "Οστις φεύγει τῆς παρουσῆς ζωῆς τὴν ἀνάπτασιν, αὐτὸς διὰ τοῦ νοὸς αὐτοῦ κατεσκόπευσε τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ὁ δὲ συνδεδεμένος μετὰ τῆς φιλοκτημοσύνης, ὑπάρχει δοῦλος τῶν παθῶν. Καὶ μὴ νομίσῃς, ὅτι μόνη ἡ κτῆσις τοῦ χρυσίου καὶ ἀργυρίου εἶναι φιλοκτημοσύνη, ἀλλὰ καὶ οἴουδήποτε πράγματος, ἐκ τοῦ δποίου κρέμαται τὸ θέλημά σου. Μὴ ἐπαινέσῃς ποτὲ ἔκεινον, ὅστις κακοπαθεῖ μὲν σωματικῶς, ὑπάρχει δὲ παραλελυμένος κατὰ τὰς αἰσθήσεις, ἥγουν κατὰ τὴν ἀκοήν, καὶ τὸ ἀκράτητον στόμα, καὶ τὰ περιπλανώμενα ὄμματα. "Οταν θέστις ὄρον διὰ τοῦ νοός σου νὰ ἔξοικονομήσῃς σεαυτὸν διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, συνείθιζε τὴν ψυχὴν σου νὰ μὴ ζητῇ τὸ δικαίωμα εἰς ἄλλα πράγματα, ἵνα μὴ εὑρεθῆς διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ἐργαζόμενος καὶ συνάγων, διὰ δὲ τῆς ἄλλης σκορπίζων τὸν καρπόν σου· διότι ἔκει μὲν ὑπάρχει χρεία περιποίησεως, ἐνταῦθα δὲ εὐρυχωρία καρδίας. Γνώριζε δέ, ὅτι τὸ νὰ συγχωρῇς τὰ σφάλματα ἔκείνων, οὕτινες σοὶ πταίουσιν, εἶναι ἐν τῶν μεγίστων ἔργων τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ γαλήνη μετὰ λαμπρότητος ἀφ' ὅλα τὰ μέρη θέλει περικυκλώσει τὸν νοῦν σου. "Οταν ὑπερβῆς τὰ ὄρια τῆς ἐλεημοσύνης, τότε θέλεις προσκολληθῆ εἰς τὴν ἐλευθερίαν διὰ παντὸς πράγματος.

"Ωμίλησέ ποτέ τις τῶν ἀγίων περὶ τούτου, (δηλαδὴ περὶ τῆς ὑπεραγαθάσεως τοῦ ὄρου τῆς ἐλεημοσύνης)."

ὅτι ὁ ἐλεήμων ἔὰν δὲν γίνη δίκαιος, εἶναι τυφλός. Ἐγώ δὲ λέγω ἡδη, ὅτι πρέπει ὁ ἐλεήμων νὰ διδῃ ἐλεημοσύνην ἐξ ὅσων ὁ ἴδιος ἀπέκτησε διὰ τῶν ἑαυτοῦ κόπων καὶ μοχθῶν, καὶ ὅχι ἐξ ὅσων συνήθροισε διὰ ψεύδους καὶ ἀδικίας καὶ μηχανημάτων. Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος ἄγιος εἰς ἄλλην περίστασιν εἴπεν· ἔὰν θελήσῃς νὰ σπείρῃς εἰς τοὺς πτωχούς, σπεῖρε ἐκ τῶν ἴδιων σου· ἔὰν θελήσῃς νὰ σπείρῃς ἐκ τῶν ἔνων, γνώριζε, ὅτι τοῦτο θέλεις σοὶ γίνη πικρότερον τῶν ζηζανίων. Ἐγώ δὲ λέγω, ὅτι ὁ ἐλεήμων ἔὰν δὲν ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς ἐλεημοσύνης, δὲν εἶναι τέλειος ἐλεήμων, ἥγουν οὐ μόνον ἐκ τῶν ἴδιων αὐτοῦ νὰ ἐλεῇ τοὺς ἀνθρώπους ἀδιακρίτως, ἀλλὰ καὶ μετὰ χαρᾶς νὰ ὑπομένῃ τὴν παρὰ τῶν ἄλλων γινομένην εἰς αὐτὸν ἀδικίαν, καὶ νὰ ἐλεῇ τοὺς ἀδικήσαντας αὐτόν. Ὁταν δὲ νικήσῃ τις τὴν δικαιοσύνην διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, τότε στεφανοῦται ὅχι διὰ τοῦ στεφάνου τῶν δικαίων τοῦ παλαιοῦ νόμου, ἀλλὰ διὰ τοῦ στεφάνου τῶν τελείων τοῦ εὐαγγελίου. Διότι τὸ νὰ δίδῃ τις εἰς τοὺς πτωχούς ἐκ τῶν ἴδιων, καὶ νὰ ἐνδύῃ τὸν γυμνόν, καὶ ν' ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του, καὶ νὰ μὴ ἀδικῇ, μήτε να ψεύδηται, ταῦτα καὶ ὁ παλαιὸς νόμος προσέτατται ἀλλ' ἡ τελειότης τῆς οἰκονομίας τοῦ εὐαγγελίου οὕτω προστάττει, ἐκ τοῦ λαμβάνοντος τὰ σά, μὴ ζητήσῃς αὐτά, καὶ δίδε εἰς πάντα τὸν αἵτοιντά σε ἀδιακρίτως ἐλεημοσύνην. Καὶ ὅχι μόνον τὴν ἀδικίαν πρέπει νὰ ὑπομένωμεν μετὰ χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἴδιαν ἡμῶν ψυχὴν πρέπει νὰ θυσιάζωμεν ὑπὲρ τοῦ πλησίου· διότι οὕτω γινόμεθα τέλειοι ἐλεήμονες, καὶ ὅχι διὰ δόσεως μόνον ἐλεοῦντες τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ δστις ἥθελεν ἀκούσει, ἡ εἴδη τινὰ ἀδελφὸν λυπούμενον, καὶ συλλυπεῖται, καὶ συμπάσχει, καὶ καίεται ἡ καρδία αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ οὗτος τῇ ἀληθείᾳ ὑπάρχει ἐλεήμων· ἐπίσης καὶ δστις ἥθελεν ῥαπισθῆ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ δὲν ἥθελεν ἀναιδῶς εἴπει εἰς αὐτὸν ψυχρὸν λόγον, καὶ λυπήσει τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Τίμησον τὴν ἀγρυπνίαν μετὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐργασίας, ἵνα εὔρης παρηγορίαν εἰς τὴν ψυχήν σου. Ἐπίμεινον μετὰ ἡσυχίας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἵνα ὁδηγήθῃ ὁ νοῦς σου εἰς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Ἀγάπησον τὴν πτωχείαν, ἵνα συναχθῇ ὁ νοῦς σου ἀπὸ τοῦ εἰς τὰ μάταια περισπασμοῦ. Μίσησον τὴν ἀνάπτωσιν, ἵνα διαφυλάξῃς τοὺς λογισμούς σου ἀταράχους. Περιόρισον σεαυτὸν ἐκ τῆς συναναστροφῆς τῶν ἀνθρώπων, καὶ φρόντισον μόνον περὶ τῆς ψυχῆς σου, ἵνα σώσῃς τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην ἀπὸ τὸν διασκορπισμόν. Ἀγάπησον τὴν σωφροσύνην, ἵνα μὴ ἐντραπῇς ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἀπόκτησον καθαρότητα εἰς τὰ ἔργα σου, ἵνα ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐξαστράψῃ ἡ ψυχή σου, καὶ ὅταν ἐνθυμηθῇς τὸν θάνατον, νὰ ἐξαφθῇ χαρὰ εἰς τὴν καρδίαν σου. Προφυλάττου ἀπὸ τὰ μικρὰ σφάλματα, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὰ μέγιστα. Μὴ ἀποχάμης εἰς τὴν ἐργασίαν σου, ἵνα μὴ ἐντραπῇς, ὅταν μετὰ θάνατον παρασταθῇς μετὰ τῶν φίλων σου ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ, καὶ εὑρεθῇς ἀνέτοιμος, καὶ ἐπομένως μείνης μόνος εἰς τὸ μέσον τοῦ διούμου. Ἀπόκτησον ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἀναστροφήν σου, ἵνα ἐλευθερωθῇς ἐκ τῆς ζάλης. Μὴ δεσμεύσῃς τὴν ἐλευθερίαν σου εἰς τὰς αἰτίας τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀναπαύσεως, ἵνα μὴ γίνης δοῦλος τῶν πονηρῶν δούλων τῶν παθῶν. Ἀγάπησον τὰ ταπεινὰ ἐνδύματα, ἵνα περιφρονήσῃς τὰς ἀναδιδομένας εἰς τὴν καρδίαν σου τῆς ὑψηλοφροσύνης ἐνθυμήσεις· διότι ὅστις ἀγαπᾷ τὸν στολισμόν, δὲν δύναται ποτε νὰ ἔχῃ ταπεινούς λογισμούς· ἐπειδὴ ἡ καρδία συνήθως συμμορφοῦται μὲ τὰ ἐξωτερικὰ σχήματα.

Τίς, ἐφ' ὅσον ἀγαπᾷ τὰς φλυαρίας, δύναται ν' ἀποκτήσῃ καθαρὸν νοῦν; Τίς, ἐφ' ὅσον καταγίνεται ν' ἀπολαύσῃ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, δύναται ν' ἀποκτήσῃ ταπεινούς λογισμούς; ἢ τίς, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀκόλαστος καὶ παρ-
μένος τὰ μέλη, δύγαται γὰρ ἔχῃ καθαρὸν νοῦν καὶ τι-

καρδίαν; διότι ὅταν ὁ γοῦς ἀποσπᾶται ὑπὸ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, τότε μετ' αὐτῶν τρώγει τὴν τροφὴν τῶν θηρίων· ἀλλ' ὅταν ἔλκῃ τὰς αἰσθήσεις, τότε μετ' αὐτῶν τρώγει τὴν τροφὴν τῶν ἀγγέλων.

Εἰς μὲν τὴν ταπεινοφροσύνην ἐπεται ή ἐγχράτεια καὶ η συστολὴ τῶν αἰσθήσεων, η δὲ κενοδοξία εἶναι ύπηρέτης μὲν τῆς πορνείας, ἔργον δὲ τῆς ύπεριφανείας. Ἡ μὲν ταπεινοφροσύνη διὰ τὴν παντοτεινὴν αὐτῆς συστολὴν καταγίνεται εἰς τὴν θεωρίαν, καὶ στολίζει τὴν ψυχὴν μὲ τὴν σωφροσύνην· η δὲ κενοδοξία διὰ τὴν ἀκατάπαυστον ταραχὴν καὶ σύγχυσιν τῶν ἐνθυμήσεων αὐτῆς, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων, συνάγει θησαυροὺς πονηρούς, καὶ μολύνει τὴν καρδίαν, ἥπις μετὰ ἀκολάστου θεωρίας βλέπει τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων, καὶ ἐπασχολεῖ τὸν νοῦν εἰς αἰσχρὰς φαντασίας. Ἡ ταπεινοφροσύνη διὰ τῆς θεωρίας περιστέλλεται πνευματικῶς, καὶ κινεῖ τὸν ἀποκτήσαντα αὐτὴν εἰς δόξαν Θεοῦ.

Μὴ παραβάλλῃς ποτὲ τοὺς ποιοῦντας σημεῖα καὶ τέρατα καὶ παράδοξα θαύματα εἰς τὸν κόσμον μὲ τοὺς ἡσυχάζοντας μετὰ ὀρθῆς γνώσεως. Ἀγάπησον τὴν ἀργίαν τῆς ἡσυχίας μᾶλλον, παρὰ τὸ νὰ χορτάσῃς πεινῶντας εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐπιστρέψῃς πολλὰ ἔθνη εἰς θεογνωσίαν· διότι κάλλιον σοὶ εἶναι νὰ λύσῃς σεαυτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἀμαρτίας, παρὰ νὰ ἐλευθερώσῃς ἄλλους ἐκ τῆς δουλείας. Κάλλιον σοὶ εἶναι νὰ εἰρηνεύσῃς μετὰ τῆς ψυχῆς σου διὰ τῆς ὁμονοίας τῆς ἐν σοὶ τριάδος, ἥγουν σώματος καὶ ψυχῆς καὶ πνεύματος, παρὰ νὰ εἰρηνεύσῃς διὰ τῆς διδαχῆς σου τοὺς μαχομένους· διότι λέγει καὶ ὁ ἄγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, καλὸν εἶναι τὸ νὰ θεολογήσῃς τις διὰ τὸν Θεόν, ἀλλὰ καλλιώτερον εἶναι τὸ νὰ καθαρίσῃς τις ἑαυτὸν διὰ τὸν Θεόν. Κάλλιον σοὶ εἶναι τὸ νὰ υπάρχῃς βραδύγλωσσος, ἥ βουδός, παρὰ νὰ τρέχῃ μετὰ τῆς ταχύτητος τοῦ νοός σου ὡς ποταμὸς ἥ διδασκαλία σ

φέρωτερον σοὶ εἶναι νὰ φροντίσῃς μᾶλλον, ὅπως ἀνακτήσῃς τὴν εἰς τὰ πάθη πεπτωκυίαν ψυχήν σου διὰ τῆς κινήσεως τῶν ἐνθυμήσεών σου εἰς τὰ θεῖα, παρὰ ν' ἀναστήσῃς νεκρούς.

Πολλοὶ ἀνθρώποι ἔξετέλεσαν θαυμάσια μεγάλα, καὶ ἀνέστησαν νεκρούς, καὶ ἐκοπίασαν, ἵνα ἐπιστρέψωσι πεπλανημένους, καὶ ἐποίησαν τέρατα καὶ σημεῖα, καὶ ὠδήγησαν πολλοὺς εἰς θεογνωσίαν, καὶ μετὰ ταῦτα οὗτοι, οἱ ὄποιοι ἐφώτισαν τοὺς ἄλλους, ἔξεπεσαν εἰς ἀκάθαρτα καὶ μιαρὰ πάθη, καὶ ἐθανάτωσαν ἑαυτοὺς ψυχικῶς, καὶ ἐγένοντο σκάνδαλον εἰς πολλούς· ἐπειδὴ ἐγένοντο γνωσταὶ αἱ κακαὶ αὐτῶν πράξεις· καὶ συνέβη τοῦτο εἰς αὐτοὺς· διότι εὑρίσκομενοι εἰσέτι εἰς ψυχήν ἀσθένειαν δὲν ἐφρόντισαν περὶ τῆς ὑγείας τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, ἀλλ᾽ εἰσῆλθον εἰς τὴν θάλασσαν τούτου τοῦ κόσμου, ἵνα ἰατρεύσωσι τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων, ἐνῷ οἱ ἕδιοι ὑπῆρχον ἀρρώστοι, καὶ ἀπώλεσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ· καθότι ἡ ἀσθένεια τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων αὐτῶν δὲν ἤδυνατο ν' ἀντιστῆι εἰς τὴν φλόγα τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια συνηθίζουσι νὰ ἔξαγριῶσι τὸ δυσκράτητον τῶν παθῶν· διὰ τοῦτο ἐχρειάζοντο εἰσέτι προφυλακήν, ἥγουν μήτε γυναικάς νὰ βλέπωσιν ὅλως, μήτε ν' ἀναπαύωνται διὰ φαγητῶν καὶ ποτῶν καὶ ἐνδυμάτων, μήτε ν' ἀποκτῶσιν ἀργύρια, ἢ ἄλλα πράγματα, μήτε νὰ ἔξουσιάζωσιν ἄλλους ἢ νὰ ἐπαιριωνται κατὰ τῶν ἄλλων.

Καλλιον νὰ ύποταλεμένησαι ὡς ἀμαθής καὶ ἄγνωστος, μὴ ὡν τοιοῦτος, παρὰ ὡς ἀναιδής φιλόσοφος. Γίνου πτωχὸς διὰ τὴν ταπείνωσιν, καὶ ὅχι πλούσιος διὰ τὴν ἀναιδείαν σου. "Ἐλεγξον διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ἀρετῶν σου τοὺς φιλονεικοῦντας μετὰ σοῦ δι' ἐναντίων δογμάτων, καὶ ὅχι διὰ τῆς πειθανολογίας τῶν λόγων σου, καὶ ἀποστόμωσον αὐτοὺς. διὰ τῆς πραότητος καὶ τῆς γαλήνης τῶν χειλέων σου, καὶ καταστήσον τὴν αὐθάδειαν τῶν ἀπειθούντων. "Ἐλεγξον τοὺς μὲν ἀκολάστους διὰ τῆς ἐγαρέτου συμπεριφορᾶς σου, τοὺς δὲ

σχύντους κατὰ τὰς αἰσθήσεις διὰ τῆς συστολῆς τῶν ὅμμά-
των σου.

"Οπου καὶ ἀν ἀπέλθης, ἔχε καὶ νόμιζε πάντοτε σεαυτὸν ἔ-
νον, ἵνα δυνηθῆς ν' ἀποφύγῃς τὴν ζημίαν, ἥτις γεννᾶται ἐκ
τῆς παρρήσιας. Εἰς πᾶσαν περίστασιν προσποιοῦ, διὶ γνωρί-
ζεις οὐδέν, ἵνα ἀποφύγῃς τὴν μέμψιν, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς
ὑποψίας τοῦ νὰ θέλῃς νὰ συστήσῃς τὴν γνώμην τοῦ ἐνὸς
παρὰ τοῦ ἄλλου. Συνήθιζε πάντοτε νὰ εὐλογῇς διὰ τοῦ στό-
ματός σου, καὶ ὅχι νὰ καταρᾶσαι, καὶ δὲν θέλεις κακολογηθῆ-
ποτε· καθότι ἡ κατηγορία γεννᾷ ἄλλην κατηγορίαν, καὶ ἡ
εὐλογία ἄλλην εὐλογίαν. Εἰς πᾶν πρᾶγμα νόμιζε, διὶ ἔχεις
ἀνάγκην διδαχῆς, καὶ θέλεις εὑρεθῆ σοφὸς καθ' ὅλην σου τὴν
ζωὴν. Μή παραδώσῃς εἰς ἄλλον τινὰ ἐκεῖνο, τὸ δποῖον σὺ δὲν
ἔμαθες εἰσέτι ἐμπράκτως, ἵνα μὴ γνωσθῇ τὸ φεῦδός σου ἐκ
τῆς συγχρίσεως τῆς πολιτείας σου, καὶ ἐντραπῆς· ἀλλ' ἐὰν
λαλήσῃς εἰς τινα περὶ τινος ἀρετῆς, λάλησον ὡς μαθητευό-
μενος, καὶ ὅχι ὡς ἐιδάσκαλος μετὰ αὐθεντίας, καὶ πάντοτε
προλάμβανε καὶ κατάκρινε σεαυτόν, ὑποδεικνύων εἰς τὸν ἄλ-
λον, διὶ ὑπάρχεις κατώτερος αὐτοῦ, ἵνα οὕτω δείξῃς εἰς τοὺς
ἄκροατάς σου τὴν τάξιν τῆς ταπεινώσεως, καὶ προτρέψῃς αὐ-
τοὺς ν' ἀκούσωσι τοὺς λόγους σου, καὶ ν' ἀκολουθήσωσι τὸ
παράδειγμά σου, καὶ γίνης τίμιος καὶ σεβαστὸς παρ' αὐτοῖς·
καὶ εἰ δυνατόν, εἰς τὰ τοιαῦτα πράγματα λάλησον μετὰ δα-
κρύων, ἵνα ὠφελήσῃς καὶ σεαυτὸν καὶ τοὺς ἀκροατάς σου,
καὶ οὕτως ἔξεις τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ διαρκῆ.

Ἐὰν ἀπέκτησας τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἥξιώθης νὰ ἐν-
τρυφήσῃς διὰ τῆς ἀρπαγῆς τοῦ νοός σου εἰς τὴν θεωρίαν τῶν
κριμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὁρωμένων κτι-
σμάτων, ἥτις ὑπάρχει ἡ πρώτη τάξις τῆς γνώσεως, ἔτοιμα-
σον σεαυτόν, καὶ ὀπλίσθητι, ἵνα πολεμήσῃς κατὰ τοῦ πνεύ-
ματος τῆς βλασφημίας· ἄνευ δὲ ὀπλῶν μὴ σταθῆς εἰς τὴν
χώραν ταύτην, ἵνα μὴ ταχέως θανατωθῆς ὑπὲρ ἔκειγο

νες μηχανῶνται νὰ σὲ πλανήσωσιν· ἔχε δὲ εἰς τοιαύτην περίστασιν ώς ὅπλα τὰ δάκρυα καὶ τὴν διαρκῆ νηστείαν, καὶ προφυλάττου νὰ μὴ ἀναγινώσκῃς δόγματα αἱρετικῶν· διότι τοῦτο καθοπλίζει κατὰ σοῦ τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας ώς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. "Οταν ἔχῃς τὴν κοιλίαν σου πεπληρωμένην φαγητῶν, μὴ θέλε ἀναιδῶς νὰ ἐξετάσῃς τι ἐκ τῶν θείων πραγμάτων καὶ νοημάτων, ἵνα μὴ ὑστερον μεταμεληθῆς· καὶ νόησον, δπερ σοὶ λέγω· διότι εἰς πεπληρωμένην κοιλίαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ γνῶσις μυστηρίων Θεοῦ. 'Αναγίνωσκε συνεχῶς καὶ προθύμως πάντοτε τὰ βιβλία τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, τὰ διαλαχμάνοντα περὶ προνοίας Θεοῦ· καθότι ταῦτα ὁδηγοῦσι τὸν νοῦν, ἵνα ἐννοῇ τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων καὶ ποιημάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνδυναμοῦσιν αὐτόν, καὶ διαθέτουσιν οὐτῶς, ὡστε ν' ἀποκτῷ ἐννοίας ἀληθεῖς καὶ φωτεινὰς ἐκ τῆς ἐμπειριχομένης εἰς αὐτὰ λεπτότητος τῶν νοημάτων, καὶ κάμνουσιν αὐτὸν νὰ ὁδεύῃ μετὰ καθαρότητος καὶ ἀπλανῶς εἰς τὴν κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. 'Αναγίνωσκε καὶ τὰ ἱερὰ εὐαγγέλια, τὰ ὅποια διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς οἰκουμένης, ἵνα ὁδηγηθῆς ἐξ αὐτῶν, καὶ κατανοήσῃς τὴν δύναμιν τῆς θείας προνοίας, τὴν ὄποιαν εἶχε καὶ ἔχει εἰς πᾶσαν γενεὰν τῶν ἀνθρώπων, καὶ βυθισθῆ ὁ νοῦς σου εἰς τὴν θάλασσαν τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ· διότι ἡ τοιαύτη ἀνάγνωσις συντελεῖ πολὺ εἰς τὸν σκοπόν σου. Ποίησον δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην πάντοτε εἰς ἔρημον καὶ ἀθέρυβον τόπον, γινόμενος ἐλεύθερος ἐκ τῆς πολλῆς περὶ τοῦ σώματος φροντίδος, καὶ ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, ἵνα διὰ τῆς ἐπιμονῆς γευθῇ καὶ αἰσθανθῇ ἡ ψυχή σου γλυκύτητα ἐκ τῆς κατανοήσεως. Μὴ ἐκλάμβανε τοὺς λόγους τῶν ἀγίων ώς τοὺς τῶν φευδολόγων, οἵτινες πιλοῦσι τὰ θεῖα λόγια, ἵνα μὴ μείνης μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου εἰς τὸ σκότος, καὶ στερηθῆς τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος, καὶ ἐν καιρῷ μου ταραχθῆς; καὶ ἐμπέσῃς εἰς βόθρον.

Πρὸς κατανόησιν τῶν πραγμάτων ἐκείνων, εἰς τὰ ὅποῖα εἰσέδυσας, ἀλλ’ ἀμφιβάλλεις, ἀνθρώπως ἐννόησας, ἡ πλανᾶσαι, ἔχει ως σημεῖον τὸ ἔξης. “Οταν ἡ θεία χάρις ἄρχηται ν’ ἀνοίξῃ τοὺς νοεροὺς ὁφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς σου, ἵνα αἰσθάνησαι τὴν θεωρίαν τῶν πραγμάτων ἀπλανῶς, αἴφνης ἄρχονται οἱ ὁφθαλμοὶ σου νὰ ἔχγέωσι ποταμῷδὸν δάκρυα, ώστε πολλάκις νὰ πλαίνωνται καὶ αἱ παρειά σου ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν, καὶ τότε παύει ὁ πόλεμος τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, θυστελλόμενος ἐντός σου. Ἐὰν δέ τις σὲ διδάξῃ τὰ ἐναντία τούτων, μὴ πιστεύσῃς εἰς αὐτόν· καθότι ἔκτὸς τῶν δακρύων μὴ ζητήσῃς ἄλλο φανερώτερον σημεῖον. ”Οταν δὲ ὁ νοῦς ὑψωθῇ ἐκ τῶν κτισμάτων, τότε καὶ τὸ σῶμα παύει τὰ δάκρυα, καὶ πάσαν κίνησιν καὶ αἰσθησιν, καὶ βλέπει μυστήρια.

“Οταν εὑρῃς μέλι φάγε συμμέτρως ἐκ τούτου, ἵνα μὴ χορτάσῃς παραπολύ, καὶ ὑστερον ἐμμέσης αὐτῷ διότι ἡ φύσις τῆς ψυχῆς ὑπάρχει πρᾶγμα ἐλαφρὸν καὶ ἀπαλόν, καὶ ἐνίστεται ἐξερχομένη τῶν ὄριων αὐτῆς, ἐπιθυμεῖ ν’ ἀναβῆι εἰς ὑψηλὰ πράγματα, καὶ νὰ μάθῃ ὅσα δὲν εἶναι ἴδια τῆς φύσεως αὐτῆς· ἐπειδὴ πολλάκις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων γραφῶν, καὶ ἐκ τῆς θεωρίας τῶν πραγμάτων αἰσθάνεται, ὅτι ἐγνοεῖ τι, ὅταν ὅμως συγχωρήσει θείᾳ συγκρίνῃ ἕαυτὴν μὲν ὅσα ἐνόησεν, ἀναλογιζομένη εἰς ὅποια πράγματα εἰσεχώρησε, τότε τοσοῦτον ὑποδεέστερον καὶ κατώτερον ἐκείνων εὑρίσκει τὸ μέτρον τῆς ἴδιας αὐτῆς φύσεως, ώστε κυριευθεῖσα ὑπὸ φόβου καὶ τρόμου, βιάζεται νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὸ ταπεινὸν αὐτῆς φρόνημα, ώς νὰ ἀπετόλμησεν ἀναιδῶς νὰ φαντασθῇ τὰ ὑπέρ τὴν δύναμιν αὐτῆς νοερὰ πράγματα· καθότι τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ως ἐπίφοβα, προξενοῦσι δειλίαν τιγά, καὶ ἡ διάκρισις ὑπαγορεύει εἰς τὴν ψυχὴν νὰ γυμνάζηται εἰς τὴν σιωπήν, καὶ νὰ μὴ ἀδιαντροπεύηται, μήτε νὰ ζητῇ τὰ ὑπέρ τὴν δύναμιν αὐτῆς, μήτε νὰ ἐρευνᾷ νὰ μάθῃ τὰ ὑψηλότερα αὐτῆς. ”Οταν δὲ οἱ διθῆι ἐξουσία νὰ καταγοήσῃς· τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ

γόησον αὐτὰ μετὰ σεβασμοῦ, καὶ μή ἀδιαντροπεύσῃς κατὰ τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ προσκύνησον, καὶ δοξολόγησον, καὶ μετὰ σιωπῆς εὐχαρίστησον τὸν Θεόν· διότι καθὼς δὲν εἶναι καλὸν νὰ φάγῃ τις πολὺ μέλι, οὕτω δὲν εἶναι καλὸν νὰ ἔξετάζωμεν παραπολὺ τὰ θεῖα πράγματα, ἵνα μή, ἐνῷ θέλομεν γὰ βλέπωμεν τὰ μακρότερα, μή δυνάμενοι εἰσέτι νὰ ἐννοήσωμεν αὐτὰ διὰ τὴν τραχύτητα τοῦ δρόμου, ἔξασθενήσῃ γὰ διπτικὴ δύναμις τῆς ψυχῆς, καὶ βλαφθῇ. Ἐνίστε δὲ ἀντὶ τῆς ἀληθείας βλέπει φαντασίας τινάς, καὶ ὅταν ἀθυμήσῃ ὁ νοῦς ἐκ τῆς ἀγαζητήσεως, λησμονεῖ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ· καλῶς λοιπὸν εἴπεν ὁ Σολομών, ὅτι ὁ ἀνυπομόνητος καὶ ἀπερίσκεπτος ἄνθρωπος εἶναι ὡς πόλις ἀτείχιστος. Καθάρισον λοιπὸν τὴν ψυχήν σου, ὃ ἄνθρωπε, καὶ ἀποδίωξον ἀπὸ σου τὴν φροντίδα τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, καὶ κρέμασον καταπέτασμα σωφροσύνης καὶ ταπεινώσεως ἔμπροσθεν τὸν νοημάτων σου, καὶ οὕτω θέλεις εῦρεις ἔκεινο, τὸ ὅποιον ὑπάρχει ἐντὸς τῆς φύσεώς σου· διότι εἰς τοὺς ταπεινόφρονας φανεροῦνται τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ.

Ἐάν θέλης νὰ ἔκδοθῆς εἰς τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς, ἥτις καθαρίζει τὸν νοῦν, καὶ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν τῆς νυκτός, ἵν' ἀποκτήσῃς νοῦν φωτεινόν, ἀπομακρύνθῃτι ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ κόσμου, καὶ ἀπόκοψον τὰς συνομιλίας, καὶ μή θέλε νὰ δέχῃσαι κατὰ τὴν συνήθειαν φίλους εἰς τὸ κελλίον σου, μήτε λόγω φιλοξενίας, ἀλλὰ δέχου μόνον τοὺς ὁμοίους σοι κατὰ τοὺς τρόπους, καὶ κατὰ τὴν γγώμην καὶ τὸ φρόνημα καὶ κατὰ τὴν ἀρετήν, καὶ φοδοῦ ἐκ τῆς ταραχῆς τῆς ψυχικῆς ὁμιλίας, τῆς κατὰ νοῦν γινομένης, ἥτις συνηθίζει νὰ κινήται καὶ χωρὶς νὰ θέλῃς, καὶ ἀφοῦ ἀποκόψῃς, καὶ ἔξαφανίσῃς, καὶ παντελῶς παύσης ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ὁμιλίας, ἔνωσον μετὰ τῆς προσευχῆς σου τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ τότε ἡ ψυχή σου ὀψεται τὸ φῶς τῆς ἀληθείας· διότι οἶσον ἡ καρδία μένει ἀτάραχος ἐκ τοῦ περισπασμοῦ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων.

σοῦτον ὁ νοῦς κατανοεῖ καὶ θαυμάζει τὰς ἐννοίας τῶν θείων πραγμάτων· καθότι ἡ ψυχὴ ταχέως συνηθίζει νὰ μεταβαίνῃ ἀπὸ μίαν συνομιλίαν εἰς ἄλλην, ἀρκεῖ νὰ δείξωμεν μικρὰν ἐπιμέλειαν. Καταγίνου εἰς τὴν τῶν θείων γραφῶν καὶ τῶν βίων τῶν ἀγίων ἀνάγνωσιν, ἥτις σοὶ ὑποδεικνύει τὴν λεπτότητα τῆς θεωρίας, καν εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἥθελες αἰσθανθῆ τὴν γλυκύτητα διὰ τὴν ἐπισκότησιν, τὴν εύρισκομένην εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, ἵνα μεταβάλλῃς τὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων γινομένην συνομιλίαν εἰς ἱερὰν συνομιλίαν διὰ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ὅταν ἐγερθῆς εἰς τὴν προσευχήν σου, ἥ εἰς τὸν κανόνα σου, ὁ νοῦς σου ἀντὶ τῆς κοσμικῆς ὄμιλίας θέλει φαντάζεται τὰ ὄσα ἀνέγγω εἰς τὰς θείας γραφάς, καὶ οὕτω φθάνει εἰς τὴν καθαρότητα. Καὶ τοῦτο εἶναι, δπερ λέγουσιν οἱ πατέρες, ὅτι ἡ ψυχὴ βοηθεῖται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως εἰς τὴν προσευχήν, καὶ πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς φωτίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἥτις πάλιν ἀντὶ τῆς ἐξωτερικῆς συγχύσεως εύρισκει ὑλην ἐκ τῶν διαφόρων τρόπων τῆς προσευχῆς, ὥστε πάλιν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως φωτίζεται ἡ ψυχή, καὶ πρεσεύχεται πάντοτε ἀσκόνως καὶ ἀταράχως.

Εἶναι αἰσχρόν, τὸ γὰ ἔξετάζωσιν οἱ φιλόσαρχοι καὶ οἱ γαστρίμαγοι τὰ πνευματικὰ πράγματα, καθὼς καὶ ἡ πόρνη τὸ νὰ ὄμιλῃ περὶ σωφροσύνης· καὶ καθὼς ὅταν τὸ σῶμα πάσχῃ ἀπὸ μεγάλην ἀσθένειαν, ἀποστρέφεται τὰ παχέα φαγητά, οὕτω καὶ ὁ νοῦς, ὅταν καταγίνηται εἰς κοσμικὰ πράγματα δὲν δύναται νὰ ἐρευνήσῃ τὰ θεῖα. Τὸ πῦρ εἰς τὰ ὑγρὰ ἔυλα δὲν ἀνάπτει, καὶ ἡ θεία θερμασία δὲν ἀνάπτει εἰς τὴν καρδίαν ἐκείνην, ἥτις ἀγαπᾷ τὴν ἀνάπτωσιν. Καθὼς ἡ πόρνη δὲν μένει εἰς τὴν φιλίαν ἐνὸς μόνου ἐραστοῦ, οὕτω καὶ ἡ ψυχή, ἡ συνδεδεμένη εἰς πολλὰ πράγματα, δὲν διαμένει εἰς τὰ θεῖα διδάγματα. Καθὼς ἐκεῖνος, δστις δὲν εἶδεν ἴδιοις ὅμμασι τὸν ἥλιον, δὲν δύναται νὰ διηγηθῇ εἰς ἄλλον τινὰ τὰ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκ μόνης τῆς ἀκοῆς, οὕτω καὶ δστις δὲν ἐγι-

τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν γλυκύτητα τῶν πνευματικῶν ἔργων.

Ἐὰν ἔχῃς τι περισσότερον τῆς ἡμερινῆς σου χρείας, δὸς αὐτὸς εἰς τὸν πτωχόν, καὶ δεῦρο μετὰ παρόργησίας πρόσφερον τὰς προσευχάς σου, ἦγουν λάλησον μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς οἶδες μετὰ πατρός. Κανένες ἄλλο δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ τόσον τὴν καρδίαν εἰς τὸν Θεόν, ὅσον ἡ ἐλεημοσύνη· καὶ κανένες ἄλλο δὲν προξενεῖ ἄκραν ἀταραξίαν εἰς τὸν νοῦν, ὅσον ἡ ἐκούσιος πτωχεία. Κάλλιον δοὶ εἴναι νὰ ὀνομάζῃσαι παρὰ τῶν ἄλλων ἀμαθής διὰ τὴν ἀπλότητά σου, παρὰ σοφὸς καὶ τέλειος κατὰ τὸν νοῦν διὰ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐάν τις, ἔφιππος ὁν, ἔκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς σὲ διὰ ἐλεημοσύνην, μὴ ἐπιστρέψῃς αὐτὸν κενόν· διότι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν βεβαίως ὑπάρχει πτωχός. Ὅταν δίδῃς ἐλεημοσύνην, δίδου μετὰ μεγαλοψυχίας πλουσιοπαρόχως, καὶ μετὰ ἱλαρότητος προσώπου, καὶ περισσότερον ἀφ' ὅ, τι σ' ἔζητησε· διότι λέγει ἡ παροιμία, ἀπόστειλον τὸν ψωμόν σου κατὰ πρόσωπον τοῦ πτωχοῦ, καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν θέλεις εῦρει τὴν ἀνταπόδοσιν. Μή διακρίνῃς τὸν πλούσιον ἀπὸ τὸν πτωχόν, μήτε θέλει νὰ μάθῃς τὸν ἄξιον ἡ ἀνάξιον· ἀλλ' ὅταν πράττῃς τὸ καλόν, ἔχε πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἵσους· διότι διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου θέλεις ἐλκύσει καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ καλόν· ἐπειδὴ ταχέως ἡ ψυχὴ ἐλκεται ἐκ τῶν σωματικῶν εἰς τὸν φόδον τοῦ Θεοῦ· διὰ τούτο καὶ δικύριος ἡμῶν συνέτρωγεν εἰς τὰς τραπέζας μετὰ τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν, καὶ δὲν προετίμα τοὺς ἄξιους ἐκ τῶν ἀναξίων, ἵνα ἐλκύσῃ διὰ τούτου τοῦ τρόπου ἀπαντας εἰς τὸν φόδον τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τῶν σωματικῶν ἀπολαύσεων πλησιάσωσιν εἰς τὰ πνευματικά· Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν λοιπὸν ἔχε καὶ σὺ ἵσους εἰς τὸ καλὸν καὶ εἰς τὴν τιμὴν ἀπαντας τοὺς ἀνθρώπους, καὶ Ιουδαῖος ὑπάρχει, καὶ ἀπιστος, καὶ φονεύς, καὶ μάλιστα διότι εἴναι ἀδελφός σου, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ' ἀπεπλανήθη ἀγγώστως τῆς ἀληθείας.

“Οιαν πράττης εἰς τινα τὸ καλόν, μή περιμένῃς παρ' αὐτοῦ ἀμοιβήν, καὶ θέλεις ἀνταμειφθῆ παρὰ Θεοῦ καὶ διὰ τὰ δύο, (καὶ ὅτι ἔκαμες τὸ καλόν, καὶ ὅτι δὲν ἀπήτησες ἀμοιβήν)· καὶ εἰ δυνατόν, μήτε διὰ τὴν μέλλουσαν ἀνταμοιβὴν πράττε τὸ καλόν. Εἳν θέσης εἰς τὴν ψυχήν σου τὸν ὄρον τῆς πτωχείας, καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐλευθερωθῆς ἐκ τῶν πολλῶν φροντίδων, καὶ διὰ τῆς πτωχείας σου γίνης ἀκάτερος τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, πρόσεχε, μή διὰ τὴν φιλοπτωχίαν ἀγαπήσης πάλιν τὴν κτήσιν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, ἵνα κάμης δῆθεν ἐλεγμοσύνην, καὶ βάλλῃς τὴν ψυχήν σου εἰς ταραχήν, λαμβάνων παρ' ἑνός, καὶ δίδων εἰς ἄλλον, καὶ ἀφανίσῃς τὴν τιμὴν τῆς ἀρετῆς σου διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς ζητείας, καὶ ἐκπέσῃς ἐκ τῆς ἐλευθερίας σου, καὶ ἐκ τῆς εὐγενείας τῆς διανοίας σου διὰ τῆς φροντίδος τῶν βιωτικῶν πραγμάτων· διότι ἡ βαθμίας τῆς θέσεώς σου ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς βαθμίδος τῶν ἐλεγμόνων ἀνθρώπων· μή, σὲ παρακαλῶ! μή ὑποταγῆς εἰς τοῦτο καθότι ἡ ἐλεγμοσύνη εἶναι ὅμοία τῇ πανδοτροφίᾳ τῶν κοσμικῶν, ἡ δὲ μετά τῆς πτωχείας συναδευομένη ἡσυχία ὑπάρχει ἡ ἀκρότητος τῆς τελειότητας. Εἳν ἔχης πράγματα, διασκόρπισον αὐτὰ διὰ μιᾶς, εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχης, μή θέλε νὰ ἔχης. Καθάρισον τὸ κελλίον σου ἐκ τῆς τρυφῆς τῶν φαγητῶν καὶ ποτῶν, καὶ ἐκ τῶν περιττῶν πραγμάτων· διότι τοῦτο σὲ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐγκράτειαν καὶ χωρὶς νὰ θέλῃς· ἐπειδὴ ἡ ἐλλειψις τῶν πραγμάτων διδάσκει τὸν ἀνθρώπον τὴν ἐγκράτειαν· ἀλλ' ὅταν ἔχωμεν ἀφθονίαν ὅλων τῶν πραγμάτων, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐγκρατευθῶμεν.

“Οὗτοι ἐνίκησαν τὸν ἔξωτερικὸν πόλεμον τῶν αἰσθήσεων, οὗτοι τὴλευτερώθησαν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ φόδου, καὶ οὐδὲν πρᾶγμα παραβιάζει αὐτούς, ἀλλ' οὔτε φοβοῦνται τὸν πόλεμον, οὔτε τὸν ἐσωτερικόν, οὔτε τὸν ἔξωτερικόν, ἥγουν οὔτε τὸν φανερόν, οὔτε τὸν κρυπτόν· καὶ ἐνταῦθα πόλεμον λένω ἐκείνον, ὅστις διεγίρεται· ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ

λείας κατὰ τῆς ψυχῆς· ἐπειδὴ λέγει καὶ ἀκούει τις πολλὰ καὶ διάφορα, τὰ ὅποια εἰσερχόμενα εἰς τὴν ψυχήν, προϊενοῦσι τύφλωσιν εἰς αὐτήν, καὶ ἐκ τῆς ἔξωτερης ταύτης ταραχῆς σκοτιζόμενη, δὲν δύναται γὰρ προσέχειν εἰς ἔσωτήν ἐν καιρῷ τοῦ ἀφανοῦς πολέμου, τοῦ κινουμένου κατ' αὐτής, οὐδὲ διὰ τῆς γαλήνης νὰ νικήσῃ τοὺς ἔσωτερικούς λογισμούς· διότι ὅταν τις κλείῃ τὰς θύρας τῆς πόλεως, τότε, μὴ φοβούμενος τοὺς ἔξω τῆς πόλεως εὑρίσκομένους ἔχθρούς, πολεμεῖ μετὰ θάρρους τοὺς ἔσωτερικούς.

Μακάριος, δοτις ἡξεύρει ταῦτα, καὶ ἐμμένει εἰς τὴν ἥσυχίαν, καὶ δὲν ταράσσεται εἰς τὰς πολλὰς αὐτοῦ πνευματικὰς ἔργασίας, ἀλλὰ μετέστρεψε πάσας τὰς σωματικὰς αὐτοῦ πράξεις εἰς ἓνα μόνον σκοπόν, τὸν τῆς προσευχῆς· καὶ πιστεύει, δοτι δοσον ἐργάζεται μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σπουδὴν καὶ φροντίδα νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς αὐτόν, δὲν θέλει στερηθῆ ὡδενὸς ἐκ τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος πραγμάτων· καθόσον δι' αὐτὸν ἀπέχει ἐκ τοῦ περισπασμοῦ, καὶ ἐκ πάσης ἄλλης σωματικῆς ἀσχολίας. Ἐάν δέ τις δὲν δύναται νὰ ὑπομένῃ εἰς τὴν ἥσυχίαν ἄνευ ἐργοχείρου, ἃς ἐργάζηται ὀλίγον, μεταχειρίζομενος τὸ ἐργόχειρον ως βοηθόν, δχι ὅμως καὶ νὰ πλεονεκτῇ διὰ τὸ κέρδος· διότι τὸ ἐργόχειρον διωρίσθη μπό τῶν πατέρων διὰ τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὸν λογισμόν, εἰς δὲ τοὺς τελεόνις πρεξενεῖ ταραχήν· κυρίως δὲ σι ὗεις πατέρες διώρισαν τὸ ἐργόχειρον διὰ τοὺς πτωχούς καὶ τοὺς ἀμελεῖς εἰς τὰ ψυχικά, καὶ ὅχι ως πρᾶγμα ἀναγκαῖον.

Καθ' ὃν καιρὸν ὁ Θεὸς κατανύσσει τὴν καρδίαν σου, δίδου σεαυτὸν εἰς ἀκαταπαύστους μετανοίας καὶ γονυκλησίας, καὶ μὴ ἀφῆσῃς τὴν καρδίαν σου γὰρ φροντίζῃ περὶ σωματικοῦ πράγματος, καὶ τότε εἶδε καὶ θαύμασον, τί μέλλει ἐκ τούτου γὰρ προκύψῃ εἰς σέ. Κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν ὑπάρχει ἀνώτερον καὶ κοπιαστικώτερον εἰς τοὺς ἀσκητικούς ἀγῶνας, τὸ ὅποιον φθιογοῦσι πολὺ οἱ δαίμονες, δοσον τὸ νὰ διέψῃ τις ἵστησιν.

ἔμπροσθεν τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ παρακαλῇ νύχτα καὶ ἡμέραν, καὶ νὰ γίνῃ ὡς κατάδικος, δεδεμένος δπίσω ἔχων τὰς χεῖρας. Θέλεις νὰ μὴ ψυχρανθῇ ἡ θερμότης τῆς καρδίας σου, καὶ νὰ μὴ στερηθῇς τὰ δάκρυα; οἰκονόμησον τὸν ἑαυτόν σου εἰς ταῦτα, καὶ θέλεις εἶσαι μακάριος, ὡς ἄνθρωπε· καὶ μάλιστα ἐὰν φροντίσῃς νύχτα καὶ ἡμέραν περὶ τῶν ὅσων σοὶ εἴπον, καὶ δὲν ζητήσῃς ἔτερόν τι ἐκτὸς τούτων· καθότι τότε ἀνατελεῖ ἐντός σου τὸ φῶς, καὶ ταχέως λάμψει ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἐσῃ ὡς ἡγιθισμένος παράδεισος, καὶ ὡς πηγὴ θύδατος μὴ στερουμένου.

Βλέπε, δποῖα καλὰ γεννῶνται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν ἀγώνων. Πολλάκις ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος εύρισκεται γονατιστὸς εἰς προσευχήν, ἔχων τὰς χεῖρας ἔξηπλωμένας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀτενίζων εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔχων συγκεντρωμένας πάσας αὐτοῦ τὰς ἐνθυμήσεις καὶ τὸν νοῦν εἰς τὸν Θεόν, καὶ δέηται καὶ παρακαλῇ μετὰ καταγένεως καὶ δακρύων τὸν Θεόν, αἴφνης κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν κινεῖται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἥδονή τις καὶ γλυκύτης ἄπειρος, καὶ εὐθὺς παραλύονται τὰ μέλη τοῦ σώματος, καὶ σκεπάζονται εἰς ὀφθαλμούς, τὸ μὲν πρόσωπον γεύει πρὸς τὴν γῆν, αἱ δὲ ἐνθυμήσεις καὶ οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ μεταλλάσσονται, ὡστε δὲν δύναται πλέον νὰ κάμῃ μετανοίας ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ χαρᾶς, ἥτις κινεῖται εἰς δλον αὐτοῦ τὸ σῶμα. Πρόσεχε, ὡς ἄνθρωπε, εἰς ὅσα ἀγαγινώσκεις· διότι ἐὰν δὲν ἀγωνισθῇς καὶ κοπιάσῃς, δὲν εύρισκεις ταῦτα τὰ καλά· καὶ ἐὰν δὲν κρούσῃς μετὰ θερμότητος τὴν θύραν, καὶ ἐὰν δὲν ἀγρυπνήσῃς διηνεκῶς ἔξωθεν αὐτῆς, δὲν θέλεις εἰσακουσθῆ.

Τίς λοιπὸν ἥδη ἀκούων ταῦτα ἥθελεν ἐπιθυμήσει τὴν διέργων γινομένην πρακτικὴν ἀρετὴν; παρὰ ἐκεῖνος μόνος βέβαια, ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ ὑπομένῃ εἰς τὴν ἡσυχίαν· ἀλλ' ὅμως ἐάν τις δὲν δυνηθῇ μεθ' ὑπομονῆς γὰρ κι τὴν ἡσυχίαν, (διότι τὸ νὰ ἡσυχάζῃ τις ἐντὸς τῆς

κελλίου αύτοῦ, εἶναι θεῖον χάρισμα), ἀς ὁδεύη τὴν δευτέραν ὁδὸν τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς τούλαχιστον, ἵνα μὴ μένη στερημένος καὶ τῶν δύο πόλιτειῶν, αἵτινες φέρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ζωήν. Ἔως ὅτου δὲν ἀποθάνει ὁ ἔξω ἄνθρωπος ἀφ' ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, καὶ ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ἀπὸ πᾶσαν σωματικὴν ἔργασίαν, καὶ ἐὰν ἐπίσης δὲν ἀποθάνῃ καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἀπὸ τὰς κακὰς ἐνθυμήσεις, καὶ ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμούς, καὶ ἐὰν δὲν ἐξαφανισθῇ ἡ φυσικὴ κίνησίς τοῦ σώματος, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ κινηθῇ εἰς τὴν καρδίαν τὴν ἥδονὴν τῆς ἀμαρτίας, δὲν θέλει κινηθῆ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ γλυκύτης τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ δὲν θέλουσι καθαρισθῆ τὰ μέλη αὐτοῦ εἰς ταύτην τὴν ζωήν, καὶ δὲν θέλει συλλάβει τὰ θεῖα νοήματα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὔτε θέλει αἰσθανθῆ αὐτά, ἀλλ' οὔτε θέλει γνωρίσει αὐτὰ ποσῶς. Ἔως ὅτου δὲν ἐξαφανίσει τις ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν φροντίδα τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, ἐκτὸς τῆς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώματος, τὴν ὅποιαν ὀφείλει ν' ἀφήσῃ εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, δὲν θέλει κινηθῆ εἰς αὐτὸν ἡ πνευματικὴ μέθη, οὔτε θέλει αἰσθανθῆ τὴν μωρίαν ἐκείνην, διὰ τῆς ὅποιας παρηγορεῖτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

Ταῦτα δὲ εἶπον, δχι ἵν' ἀποκόψω τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐκάστου, ὅτι δηλαδὴ ἐὰν δὲν φθάσῃ τις εἰς τὴν τελειότητα, δὲν θέλει ἀξιωθῆ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν θέλει εὗρει παρηγορίαν, μὴ γένοιτο· καθότι ἀρκεῖ τις ἐν ἀληθείᾳ νὰ μισήσῃ τὰ ἀτοπα αὐτοῦ ἔργα, καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τούτων παντελῶς, καὶ ἐπομένως νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ καλὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, καὶ εἰς δλίγον καιρὸν αἰσθάνεται τὴν θείαν βοήθειαν· ἐὰν δὲ ἀγωνισθῇ καὶ δλίγον τι περισσότερον, θέλει εὕρη παρηγορίαν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ θέλει ἐπιτύχει τὴν ἀφεσιν τῶν ἐαυτοῦ ἀμαρτιῶν, καὶ ἀξιωθῆ τῆς θείας χάριτος, καὶ θέλει ἀπολαύσει πλήθος ἀγαθῶν· ἀλλ' οὐτος ὑπάρχει διπωσδήποτε κατώτερος κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὴν τελειότητα ἐκείνου, ὅ-

ἀπεχωρίσθη καὶ ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ εὗρεν ἐντὸς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὸ μαστήριον τῆς αἰώνιου μακαριότητος, καὶ ἔφθασε νὰ γνωρίσῃ καὶ ν' ἀπολαύσῃ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὅποιον ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον. Αὕτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ χράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ'.

Περὶ σημείων καὶ ἐνεργημάτων τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Η ΑΓΑΠΗ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει θερμὴ εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς ἰδιότητα, καὶ ὅταν ἐπιπέσῃ εἰς τινα ἀγωνιστὴν ὑπερβολικῶς, κάμνει τὴν φυχὴν αὐτοῦ ἐκστατικήν· διὰ τοῦτο δὲν δύναται ἡ καρδία ἐκείνου, δεσμὸς ἡσθάνθη αὐτήν, ν' ἀποχωρισθῇ ἐξ αὐτῆς· ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ποσότητος τῆς ἀγάπης, τῆς ἐπελθούσης αὐτῷ, φαίνεται εἰς αὐτὸν ἀσυνήθης τις ἐναλλαγή. Τὰ δὲ αἰσθητὰ αὐτῆς σημεῖα εἶναι τὰ ἔξης. Γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου κόκκινον ὡς φῶς, καὶ χαροποιόν· τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται, καὶ ἀπορεύγει ἐξ αὐτοῦ πᾶς φόβος, καὶ πᾶσα συστολή, καὶ γίνεται ὡς ἐκστατικός, καὶ ἡ περιορίζουσα τὸ νοῦν δύναμις ἐκλείπει, καὶ γίνεται ὡς μεωρός· νομίζει τὸν φοβερὸν θάνατον ὡς χαράν· ἡ δὲ θεωρία τοῦ νοὸς αὐτοῦ δὲν πάντι ποσῶς ἐκ τῆς ἐνθύμησεως τῶν οὐρανίων πραγμάτων, καὶ χωρὶς νὰ εὑρίσκεται εἰς τοὺς οὐρανούς, διειλεῖ, ὡς νὰ ὑπάρχῃ ἔκει, μή βλεπόμενος παρά τινος· ἡ δὲ φυσικὴ αὐτοῦ γνῶσις καὶ ὄρασις φεύγουσιν ἐξ αὐτοῦ, καὶ δὲν αἰσθάνεται τὴν κίνησίν του, διὰ τῆς ὅποιας ἐνεργεῖ αἱ-

τὰ πράγματα· ἐπειδὴ ἂν καὶ φαίνηται, ὅτι πράττει τι, δὲν αἰσθάνεται αὐτὸ τελείως, ὡς ἔχων τὸν νοῦν αὐτοῦ μετέωρον εἰς τὴν θεωρίαν· ἡ δὲ διάνοια αὐτοῦ πάγτοτε ὡς γὰ εύρισκηται καὶ γὰ συνομιλῇ μετ' ἄλλου τινός.

Ταύτην τὴν πνευματικὴν μέθην ἐμεθήσθησάν ποτε οἱ ἄγιοι ἀπόστολοι, καὶ οἱ μάρτυρες, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἄγιοι ἀπόστολοι περιῆλθον ὅλον τὸν κόσμον κοπιῶντες καὶ ἀγωνιζόμενοι καὶ ὀνειδιζόμενοι· οἱ δὲ ἄγιοι μάρτυρες, κατακοπτόμενοι τὰ μελῆ, ἔχουσαν τὰ αἷματα αὐτῶν ὡς ὕδατα ποταμῶν, καὶ πάσχοντες τὰ δεινότερα κολαστήρια, δὲν ἀπέκαμον, ἀλλὰ γενναίως ὑπέφερον αὐτά, καὶ ἐνῷ ὑπῆρχον σοφοί, ἐνομίσθησαν ὡς ἀμαθεῖς καὶ ἀνόητοι. Καὶ ἄλλοι πάλιν ἐπλανήθησαν εἰς τὰ ὅρη καὶ εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς ὁπάς τῆς γῆς μετὰ διαφόρων ἐπιπλάστων ἀταξιῶν, ἐνῷ ἦσαν εὔτακτοι καὶ φρόνιμοι. Ταύτην αὐτῶν τὴν ἀνοησίαν εἴθε ν' ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς γὰ φθάσωμεν καὶ ἡμεῖς.

Πρὶν γὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν πόλιν τῆς ταπεινώσεως, ἐὰν ἔτηγς, ὅτι ἀνεπαύθης ἐκ τῆς ἐνοχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ πιστεύσῃς εἰς τὸν ἔκαυτόν σου· διότι ὁ ἐχθρὸς σ' ἔστησε παγίδα, ἵνα σ' ἔξαπατήσῃ· ἀλλὰ μετὰ τὴν μικρὰν ἐκείνην ἀνάπαυσιν περίμενε μεγαλειτέραν ἐνόχλησιν καὶ ταραχὴν τῶν παθῶν· ἐπειδὴ ἐὰν δὲν κατορθώσῃς πάσας τὰς ἀρετάς, ἔως ὅτου γὰ φθάσῃς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγίας ταπεινώσεως, μὴ ἐλπίζῃς γὰ εὖρης ἀνάπαυσιν ἐκ τῶν κόπων σου, οὐδὲ θέλεις ἔχει ἀνεσιν ἐκ τῶν ἐπιβουλῶν τῶν ἐχθρῶν σου. Κύριε ὁ Θεὸς γῆμῶν, ἀξιώσον γῆμᾶς γὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγίας ταπεινώσεως. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ'.

Περὶ ὑπομονῆς, ἡτις γίνεται διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ πῶς εὑρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν ἀγάπην ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

ΟΣΟΝ δὲ ἀνθρωπος καταφρονεῖ τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ καταγίνεται εἰς τὸν φόδον τοῦ Θεοῦ μετὰ σπουδῆς, τοσοῦτον καὶ ἡ θεία πρόνοια πλησιάζει εἰς αὐτόν, καὶ χρυπτῶς αἰσθάνεται τὴν βοήθειαν αὐτῆς, καὶ δίδονται αὐτῷ καθαροὶ λογισμοί, ἵνα καταλάβῃ αὐτήν· καὶ ἐάν τις ἔκουσίως στερηθῇ τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου, καθ' ὅσον στερεῖται τούτων, κατὰ τοσοῦτον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ αὐτῷ, καὶ βαστάζει αὐτὸν ἡ θεία φιλανθρωπία. "Ἐστω δεδοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὃστις σώζει ἡμᾶς καὶ διὰ τῶν δεξιῶν μέσων, καὶ διὰ τῶν ἀριστερῶν, καὶ δίδει ἡμῖν ἀφορμὴν δι' ὅλων τούτων τῶν μέσων πρὸς εὔρεσιν τῆς ζωῆς ἡμῶν· διότι ὅσοι ἀσθενοῦσι κατὰ τὸ θέλημα, καὶ δὲν δύνανται· νὰ ἐπιτύχωσι τῆς αἰωνίου ζωῆς, καθοδηγεῖ τὰς ψυχὰς αὐτῶν δι' ἀκούσιων θλίψεων εἰς τὴν ἀρετήν· ἐπειδὴ καὶ ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος Λάζαρος δὲν ἐστερεῖτο τῶν ἀγαθῶν τούτου τοῦ κόσμου ἔκουσίως, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὑπῆρχε πληγωμένον, καὶ συγχρόνως δύο πάθη ἐμάστιζον αὐτόν, ἔκαστον τῶν ὁποίων ὑπῆρχε χειρότερον τοῦ ἄλλου, καὶ δύος ὕστερον ἐτιμήθη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Θεὸς πάντοτε ὑπάρχει πλησίον εἰς τὰς λυπηρὰς καρδίας ἐκείνων, οἵτινες μετὰ θλίψεως καὶ στενοχωρίας φωνάζουσι πρὸς αὐτόν, καὶ ἐάν ποτε στενοχωρήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰ σωματικά, ἢ δι' ἄλλου τινὸς τρόπου δοκιμάσῃ αὐτούς, (ἔως ὅτου γένεται συνηθίσει εἰς αὐτά· πράττει δὲ τοῦτο πρὸς βοήθειαν ἥμῶν ὡς ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνος, ὃστις κόπτει τά μέλη τοι

τος βαρέως, καὶ πραγματεύεται εἰς αὐτὸν τὴν ὑγείαν αὐτοῦ), ἀλλ' ὅμως κατὰ τὴν ψυχὴν δεικνύει πολλὴν φιλανθρωπίαν ὁ Κύριος εἰς αὐτούς.

"Οταν λοιπὸν ὁ πόθος τοῦ Χριστοῦ δὲν νικᾷ ἐν σοὶ οὕτω, ὥστε νὰ μένῃς ἀπαθῆς εἰς πάσας τὰς θλίψεις σου διὰ τὴν προερχομένην ἐκ τούτου τοῦ πόθου χαράν, τότε γνώριζε, ὅτι ὁ πόθος τοῦ κόσμου ὑπερτερεῖ εἰς σὲ πλειόν τοῦ πόθου τοῦ Χριστοῦ· καὶ διὰ τὴν ἡ ἀρρώστια καὶ ἡ πτωχεία, ἡ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ σώματος, ἡ ὁ φόβος τῶν βλαπτόντων τὸ σῶμα ταράττωσι τὸν λογισμόν σου, καὶ ἀποκόπτωσιν ἐξ αὐτοῦ τὴν χαράν, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεόν ἐλπίδος σου, καὶ ἐκ τῆς κατὰ Θεόν φροντίδος, γνώριζε τότε, ὅτι ζῇ εἰς σὲ ἡ ἀγάπη τοῦ σώματος, καὶ ὅχι ἡ τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἐν γένεις οὐ τίνος πράγματος ὁ πόθος ὑπερτερεῖ εἰς σέ, ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ζῇ ἐν σοί. Ἐὰν δὲ συμβῇ νὰ ἔχῃς ἀνελλειπῶς ὅλα σου τὰ ἀναγκαῖα, καὶ τὸ σῶμά σου εὔρρωστον, καὶ νὰ μὴ φοβήσαις τοὺς ἐναντίους σου, καὶ εἴπεις τότε, ὅτι δύνασαι καθαρῶς νὰ ὀδεύσῃς πρὸς τὸν Χριστόν, γνώριζε, ὅτι ὑπάρχεις ἀσθενῆς κατὰ τὸν νοῦν, καὶ στερεῖσαι τῆς γνώσεως τῆς δοξῆς τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅχι, διότι ὑπάρχεις τοιοῦτος, ἐγὼ σὲ χρίνω δι' αὐτό, ἀλλ' ἵνα γνωρίσῃς μᾶλλον κατὰ πόσον ὑπάρχεις ἐλλειπής ἐκ τῆς τελειότητος, ἐὰν καὶ ἐν μέρει ἔχῃς τὴν πολιτείαν τῶν ἀγίων πατέρων τῶν πρὸ ἡμῶν· καὶ μὴ εἴπῃς, ὅτι δὲν εὑρέθη ἀνθρώπος, τοῦ ὄποιου ὁ νοῦς ν' ἀπηλλάγῃ τελείως ἐκ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας. "Οταν τὸ σῶμα πνίγηται ὑπὸ τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων, νικᾷ ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ τὴν λύπην τῆς διανοίας· καὶ ἡ σιωπήσω ἀπὸ τοῦ νὰ φέρω εἰς ἀπόδειξιν τοὺς ἀγίους μάρτυρας, μὴ τυχὸν δὲν δυνηθῶ νὰ σταθῶ ἐνώπιον τῶν ἀπέρων αὐτῶν παθημάτων, καὶ κατὰ πόσον ἡ ὑπομονὴ αὐτῶν ἐνέκησε τὴν πολλὴν θλίψιν καὶ τὸν πόθον τοῦ σώματος, ὅπερ ἐπήγαγε βέβαια ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ διὰ τὸ νὰ ἔναι αὐτὰ καὶ διὰ·

τῆς ἐνθυμήσεως αὐτῶν λυπηρὰ εἰς τὸν ἄγθρωπον, ἐπειδὴ ταράττουσι τὸν νοῦν διὰ τὸ μεγαλεῖν τοῦ πράγματος, ἃς σιωπήσωμεν ταῦτα.

Ἐξετάσωμεν δὲ τοὺς ἀθέους φιλοσόφους λεγομένους· διότι εἰς ἑκαύτων ἔθηκε νόμον εἰς ἑαυτὸν νὰ φυλάξῃ εἰς τινας χρόνους σιωπήν, ὅπερ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς τῶν ῥωμαίων ἐθαύμασε, καὶ ἡθέλησε νὰ δοκιμάσῃ αὐτόν. Προσέταξε λοιπὸν νὰ φέρωσι τοῦτον ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν σιωπῶντα καὶ μὴ ἀποκρινόμενον παντελῶς εἰς ὅσα ἤρωτησεν αὐτόν, ἐθυμώθη ὁ βασιλεὺς, καὶ προσέταξε νὰ θανατώσωσιν αὐτόν· διότι δὲν ἐσεβάσθη τὸν θρόνον καὶ τὸν στέφανον τῆς αὐτοῦ δοξῆς. Ὁ δὲ φιλόσοφος μὴ φοβηθεὶς παντελῶς, ἐφύλαξε τὸν ἔχυτον νόμον, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ἡτοιμάσθη πρὸς τὸν θάνατον. Ὁ δὲ βασιλεὺς προσέταξε τοὺς δῆμούς, ὅτι εἰ μὲν φοβηθῇ τὸ ξίφος, καὶ λύσει τὸν ἴδιον αὐτοῦ νόμον, νὰ θανατώσωσιν αὐτόν, εἰ δὲ καὶ φυλάξει τὸν νόμον αὐτοῦ, γὰρ ἐπιστρέψωσιν αὐτὸν ζῶντα πρὸς αὐτόν. Ὄταν λοιπὸν ἐφθασαν εἰς τὸν ὄριμόν τούντον τῆς καταδίκης, οἱ διωρισμένοι νὰ θανατώσωσιν αὐτόν, ἤναγκαζον αὐτὸν νὰ λύσῃ τὸν ἑαυτοῦ νόμον, καὶ νὰ μὴ ἀποθάνῃ· αὐτὸς δῆμος ἐσυλλογίσθη οὗτως, κάλλιον μοὶ εἶναι ν' ἀποθάνω εἰς μίαν στιγμήν, καὶ νὰ φυλάξω τὸν ἴδιον μου νόμον, διὰ τὸν ὄποιον τοσοῦτον ἐκοπίασα, παρὰ νὰ νικηθῶ ἐκ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, καὶ νὰ ἐξυδρίσω τὴν σοφίαν μου καὶ νὰ προξενήσω ἐντροπὴν εἰς ἑμαυτόν, ὅτι ἔξανάγκης ἔλυσα τὴν σιωπήν, ἵν' ἀποφύγω τὸν θάνατον· ταῦτα σκεφθείς, ἤπλωσεν ἑαυτὸν ἀταράχως, ἵν' ἀποκεφαλισθῇ. Ἐκονιποιοῦθησαν ταῦτα εἰς τὸν βασιλέα, δοτεῖς, θαυμάσας εἰς τοῦτο, ἀπέλυσεν αὐτὸν μετὰ σεβασμοῦ. Ἀλλοι δὲ πάλιν ἐκ τῶν φιλοσόφων τούτων παντελῶς κατεπάτησαν τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν· καὶ ἔτεροι μετὰ πραότητος ὑπέμειναν τὰς ὕβρεις κατὰς κατηγορίας· καὶ ἄλλοι ὑπέφεραν ἀλύπως δεινὰς ἀρρωστίας· καὶ ἔτεροι, σις θλίψιες καὶ εἰς μεγάλας δυστυγίας ἐ-

μονήν μεγίστην. Καὶ ἐὰν αὐτοὶ ὑπέμειναν ταῦτα διὰ δόξαν καὶ ἐλπίδα ματαίαν, πόσον μᾶλλον ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ ὁφεῖλομεν νὰ ὑπομένωμεν τὰ παρόμοια, ἢ καὶ περισσότερα, οἵτινες προσεκλήθημεν παρὰ Θεοῦ, ἵνα γίνωμεν κοινωνοὶ τῶν παθημάτων καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ; Τὴς ὁποίας δόξης εἴθε ν' ἀξιωθῶμεν διὰ τῶν εὐχῶν καὶ πρεσβειῶν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἄγίων οἵτινες διὰ πολλῶν ἴδρωτων καὶ κόπων εὐηγρέστησαν τῷ Θεῷ, ἃ ἡ δόξα καὶ τὸ χράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ'.

Περὶ ἀδιακόπου νηστείας, καὶ τοῦ νὰ συνάζῃ τις
ἔαυτὸν εἰς ἔνα τόπον· καὶ πόσα καλὰ προέρ-
χονται ἐκ τούτου· καὶ ὅτι μετὰ γνώσεως καὶ
διακρίσεως ἔμαθε ταῦτα ὁ θεῖος πατήρ.

ΕΠΕΙΔΗ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπειράσθην καὶ διὰ τῶν δεξιῶν καὶ διὰ τῶν ἀριστερῶν μέσων, καὶ ἐδοκίμασα πολλὰ καὶ ἐκ τῶν δύο τούτων τρόπων, καὶ ἔλαβον πολλάς καὶ ἀναριθμήτους πληγὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου μέρους, καὶ ἡξιώθην κρυπτῶς μεγάλης ἀντιλήψεως καὶ βοηθείας παρὰ Θεοῦ, ἐδοκίμασα ὁ ἔδιος ὡς ἐκ τῆς πολυκαιρίας, καὶ ἔμαθον διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ταῦτα τὰ ἔξης. Ὄτι τὸ θεμέλιον πάντων τῶν καλῶν ἔργων, καὶ ἡ ἀνακάλεσις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ διαβόλου, καὶ ἡ ὁδὸς ἡ φέρουσα τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸ φῶς καὶ εἰς τὴν ζωήν, συνίστανται εἰς τοὺς ἐπομένους δύο τρόπους· πρῶτον εἰς τὸ νὰ περιμαζεύσῃ τις ἔαυτοί

νὰ ἡσυχάσῃ εἰς ἓνα τόπον· καὶ δεύτερον εἰς τὸ νὰ νιστεύῃ πάντοτε, ἥγουν εἰς τὸ νὰ κανονίσῃ σοφῶς καὶ φρονίμως ἔσυτὸν νὰ τρώγῃ μετὰ ἐγκρατείας, μὴ ἐξερχόμενος συχνάκις ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ, καὶ ἀδιαλείπτως καταγινόμενος εἰς τὴν φροντίδα καὶ μελέτην τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τούτων τῶν δύο τρόπων κατορθοῦται ἡ ὑποταγὴ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων· ἐκ τούτων ἡ νῆψις τοῦ νοός· ἐκ τούτων ἡ μεροῦνται τὰ ἄγρια πάθη, τὰ ὄποια κινοῦνται εἰς τὸ σῶμα· ἐκ τούτων προέρχεται ἡ πραότης τῶν λογισμῶν· ἐκ τούτων αἱ καθαραὶ καὶ φωτειναὶ κινήσεις τοῦ νοός· ἐκ τούτων ἡ πρὸς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς σπουδὴ καὶ προθυμία· ἐκ τούτων τὰ ὑψηλὰ καὶ λεπτὰ νοήματα· ἐκ τούτων τὰ εἰς πάντα καιρὸν ἀμετρα δάχρυα· ἐκ τούτων ἡ ἐνθύμησις τοῦ θανάτου· ἐκ τούτων ἡ καθαρὰ σωφροσύνη, ἡ ἀπέχουσα τελείως ἐκ πάσης αἰσχρᾶς φαντασίας, ἡ τις ταράττει τὴν διάνοιαν· ἐκ τούτων ἡ δέξιδερχία καὶ ἡ ταχύτης τοῦ νοός εἰς τὸ νὰ προβλέπῃ τὰ μέλλοντα· ἐκ τούτων τὰ βαθύτερα καὶ μυστικὰ νοήματα, ἀτινα ὁ νοῦς ἀνευρίσκει εἰς τὰς θείας γραφάς· ἐκ τούτων αἱ ἐσωτερικαὶ κινήσεις, αἱ συμβαίνουσαι εἰς τὴν ψυχήν, καὶ ἡ διάγνωσις καὶ διάκρισις τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ τῶν ἀγίων δυνάμεων· ἐκ τούτων ἡ διάκρισις τῶν ἀληθινῶν ὄράσεων ἀπὸ τῶν ματαίων φαντατιῶν· ἐκ τούτων προέρχεται ὁ φόβος καὶ ἡ προσοχὴ τῶν ὁδῶν καὶ τρόπων τῆς ἀρετῆς, οἵτινες κόπτουσι τὴν φραγμίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἐξάπτουσι τὴν φλόγα τοῦ ζήλου, ἡ ὅποια καταπατεῖ πάντα κίνδυνον, καὶ διαβαίνει πάντα φόβον· ἐκ τούτων ἡ θέρμη, ἡ καταφρονοῦσα πᾶσαν ἐπιθυμίαν, καὶ ἐξαλείφουσα αὐτὴν ἐκ τοῦ νοός, καὶ προξενοῦσα λησμονητίαν πάσης ἐνθυμήσεως τῶν παρελθόντων καὶ παρερχομένων πραγμάτων· καὶ ἐν γένει, ἐκ τούτων προέρχεται ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ἀνάπτασις μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

"Οστις παραμελεῖ τὰς δύο ταύτας ἀρετάς, ἀς ἡξ

λῶς, ὅτι ὅχι μονον ζῆμιοῖ ἔαυτὸν ἐξ ὅλων τούτων τῶν προειρημένων καλῶν, ἀλλὰ διασείει καὶ τὸ θεμέλιον πασῶν τῶν ἄλλων ἀρετῶν. Καὶ καθὼς αὗται αἱ δύο ἀρεταὶ εἶναι ἀργὴ καὶ κεφαλὴ τῆς θείας ἐργασίας εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ θύρα καὶ ὁδὸς πρὸς τὸν Χριστόν, ἐάν τις φυλάξῃ αὐτὰς μεθ' ὑπομονῆς· οὕτω καὶ ἐάν τις καταφρονήσῃ καὶ παραμελήσῃ αὐτάς, καταντὰς εἰς τὰ ἐπόμενα δύο ἐναντία τούτων λέγω δέ, εἰς τὸ νὰ περιφέρηται καὶ νὰ περιπατῇ τῇδε κάκεῖσε ως ἄγνοδον νέφος, καὶ εἰς τὸ νὰ γαστριμαργῇ πάντοτε ἀσέμνως· καὶ ταῦτα τὰ δύο εἶναι ἀρχαὶ καὶ ἐναντίαι τῶν προειρημένων καλῶν, καὶ διδοῦσι χώραν εἰς τὰ πάθη νὰ διεγείρωνται κατὰ τῆς ψυχῆς.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀργὴ τῆς ἀκαταστασίας ἐξ ἀρχῆς λύει τὰς αἰσθήσεις, αἴτινες εἶχον ὑποταγῇ, ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς συστολῆς· καὶ τί λοιπὸν συμβαίνει ἐκ τούτου; Ἐκ τούτου συμβαίνουσιν αἱ ἀποτοποι συναναστροφαί, καὶ οἱ ἀπροσδόκητοι πλησιόχωροι περίπατοι, καὶ ἡ ταραχὴ τῶν δυνατῶν κυμάτων τῶν λογισμῶν, ἥτις διεγείρεται ἐκ τῆς ὄράσεως τῶν διαφόρων προσώπων καὶ πραγμάτων, καὶ ἡ ταχεῖα πύρωσις τῶν ὄφθαλμῶν, ἥτις κυριεύει τὸ σῶμα, καὶ προξενεῖ εἰς αὐτὸν εὔχολα πτώματα καὶ συγκαταθέσεις εἰς τὸν νοῦν· ἐκ τούτου συμβαίνουσι λογισμοὶ ἀκράτητοι, ἐπισπεύδοντες τὰς αἰσχρὰς πτώσεις, καὶ ἡ ψυχρότης τοῦ πόθου τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ δλίγον κατ' δλίγον χαλαρότης εἰς τὴν διαφορὰν τῆς ἡσυχίας, καὶ εἰς τὸν ἀφήση παντελῶς τὸν κανόνα τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ· ἐκ τούτου συμβαίνει ἡ ἀνανέωσις τῶν λησμονθέντων κακῶν, καὶ ἡ διαδοχὴ ἄλλων, τὰ ὅποῖα δὲν ἐγνώριζε, καὶ ἀτινα προέρχονται εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν παντοτεινῶν θεωρειῶν τῶν διαφόρων πραγμάτων, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ, αἴτιτινες θεωρίαι προκύπτουσιν εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, περιερχόμενον ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ βλέποντα αὐτά· καὶ τὰ πάθη, τὰ ὅποῖα διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐνεκρώθησαν ἥδη εἰς τὴν ψυχὴν,

τῆς λησμονησίας ἐχάθη ἡ ἐνθύμησις αὐτῶν ἐκ τοῦ νοάς, πάλιν ἀρχονται νὰ διεγείρωνται, καὶ νὰ κινῶνται καὶ ν' ἀναγκάζωσι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν· καὶ διὰ νὰ μὴ ἀπαριθμῷ καὶ διηγῶμαι ὅλα τὰ λοιπά, παύω ἐνταῦθα τὸν λόγον. Ταῦτα δὲ προέρχονται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς πρώτης ἐκείνης αἰτίας, ἥγουν ἐκ τοῦ νὰ περιφέρηται καὶ περιπατῇ τῇσε κἀκεῖσε, καὶ νὰ μὴ ὑπομένῃ τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἥσυχίας.

Τί δὲ προέρχεται κατέκ τῆς ἀλλῆς αἰτίας τῆς γαστριμαργίας, ὅπερ ἔστιν ἔργων τῶν χοίρων; καὶ τί εἶναι τὸ ἔργον τῶν χοίρων, παρὰ τὸ ν' ἀφήσῃ τις ἐλευθέραν τὴν κοιλίαν ἄνευ διαίτης, καὶ νὰ ἔχῃ αὐτὴν πάντοτε πλήρη, καὶ νὰ μὴ προσδιορίσῃ ὅρον καὶ καιρὸν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς χρείας τοῦ σώματος, ὡς οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι; Τί δὲ λοιπὸν προέρχεται ἐκ τούτου; Ἐκ τούτου προέρχεται ζάλη εἰς τὴν κεφαλήν, καὶ βάρος τοῦ σώματος πολὺ μετὰ ἀτονίας τῶν ὕμων· ὅθεν ἀναγκάζεται νὰ παραλείπῃ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ἐπέρχεται αὐτῷ ἡ ὀχνηρία. Ἐκ τούτου προέρχεται ἡ ἀμέλεια εἰς τὰ συνήθη κομβοσχοίνια τοῦ κανόνος, σκότωσις καὶ ψυχρότης τῆς διανοίας, νοῦς χαῦνος καὶ παχὺς καὶ ἀδιάκοπος ὡς ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῶν πολλῶν σκοτώσεων τῶν λογισμῶν, νέφος παχὺ καὶ σκοτεινὸν ἐξηπλωμένον εἰς πᾶσαν τὴν ψυχήν, ἀκηδία πολλὴ εἰς πᾶσαν θείαν ἐργασίαν, ἀργία πολλὴ εἰς τὰ ἀναγκαῖα τοῦ σώματος, νοῦς ἀκράτητος περιερχόμενος ὅλην τὴν γῆν, χυμὸς πολὺς συναγόμενος εἰς πάντα τὰ μέλη καὶ μέρη τοῦ σώματος, φαντασίαι ἀκάθαρτοι καὶ αἰσχραὶ κατὰ τὰς νύκτας διὰ φαντασμάτων ἀκαθάρτων καὶ ἀτόπων προσώπων, πλήρη κακῆς ἐπιθυμίας, ἥτις μεταβαίνει εἰς τὴν ψυχήν, καὶ ἐκπλήρῳ εἰς αὐτὴν ἀκαθάρτως τὰ ἴδια αὐτῆς θελήματα· καὶ αὐτὴ ἡ στρωμνὴ τοῦ ἀθλίου, καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα αὐτοῦ μολύνονται ἐκ τοῦ πλήθους τῆς αἰσχρᾶς ρεύσεως, ἥτις ἀναδρύει εἰς αὐτὸν ὡς ἀπὸ πηγῆν· καὶ ἐδὲ συμβαίνει εἰς αὐτὸν μόνον τὴν κύκτα, ἀλλὰ

τῆμέραν διότι τὸ σῶμα αὐτοῦ πάντοτε ῥέει, καὶ μολύνει τὴν διάνοιαν, ὡστε αὐτὸς ἔκουσίως διὰ τῶν τοιούτων ἐνεργημάτων ἀπαρνεῖται τὴν σωφροσύνην ἐπειδὴ καὶ ἡ γλυκύτης τοῦ γαργαλισμοῦ ἐνεργεῖται εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα μετὰ ἀκαταπάυστου καὶ ἀνυπομόνου πυρώσεως. Ήρὸς τούτοις συμβαίνουσιν εἰς αὐτὸν καὶ ἀπατηλοὶ λογισμοί, ζωγραφίζοντες κάλλος πρασώπων, καὶ παρακινοῦντες αὐτὸν κατὰ πᾶσαν περίστασιν εἰς αἰσχρὸν πρᾶξιν, γαργαλίζοντες τὸν νοῦν διὰ τῆς συνομιλίας αὐτῶν· αὐτὸς δὲ συνδυάζει ἀνευ τινὸς δισταγμοῦ διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, ἐσκοτισμένον ἔχον τὸ διακριτικόν· καὶ τοῦτα εἶναι, ὅπερ εἴπεν ὁ προφήτης Ἱεζεκίηλ, τοῦτο εἶναι τὸ ἀνταπόδομα τῆς ἀδελφῆς Σοδόμων, ἤτες ἔτρωγεν ἄρτον μετὰ πλησμονῆς. Περὶ τούτου εἴπε καὶ τις μέγας τῶν ἔξω σοφῶν, ὃτι δοτις τρέφει τὸ ἔαυτοῦ σῶμα διὰ τῆς τρυφῆς, αὐτὸς ἐμβάλλει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς πόλεμον, καὶ ἐάν ποτε συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν, καὶ ζητήσῃ διὰ τῆς βίας νὰ κρατηθῇ, δὲν δύναται διότι ἡ ὑπερβολικὴ πύρωσις τῶν κινήσεων τοῦ σώματος, καὶ ἡ βία καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν ἐρεθίσμῶν αἰχμαλωτίζουσι τὴν ψυχὴν εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν θελήματα. Βλέπεις ἐνταῦθα φυγολογίαν τῶν σοφῶν ἑλλήνων; Καὶ πάλιν δὲ τοὺς σοφὸς εἴπεν, ὃτι ἡ εὑπάθεια τοῦ σώματος μετὰ ἀπαλότητος καὶ ὑγρότητος τῶν ὑπογαστρίων γινομένη, ἐταιμάζει τὰ πάθη τῆς νεότητος ταχέως ν' ἀποκτήσῃ αὐτὰ ἡ ψυχή, καὶ περικυκλοὶ αὐτὴν ὁ θάνατος, καὶ ἐμπίπτει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

*Οταν ἡ ψυχὴ ἐπασχολήται εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῶν πρὸς Θεὸν χρεῶν τῆς, ἐπαναπαύεται εἰς τὴν ἴδιαν αὐτῆς ἐλευθερίαν αἱ δὲ φροντίδες διὰ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ σώματος εἶναι δηλόγιαι, καὶ δὲν μεταμελεῖται διὰ κανέν εἰργμα· ἐπειδὴ ἔχει δόλην· αὐτῆς τὴν πρόσνοιαν διὰ τὴν ἀρετήν· καθότι αἱ σωφρατικαὶ ἀπολαύσεις οὐ μόνον ἐνδύναμοις τὰ πάθη, καὶ στερεούσαι αὐτὰς ἐγκαγίσον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκρίζεσιν α

ἐκτὸς δὲ τούτων ἐξάπτουσι τὴν κοιλίαν εἰς ἀκρασίαν καὶ ἀσωτείαν ἄχραν, καὶ παραβιάζουσιν αὐτὴν ποιῆσαι παρὰ τὸν ἄρμόδιον καιρὸν τὴν χρείαν τοῦ σώματος· καὶ ὅστις πολεμεῖται ὑπὸ τῶν τοιούτων, δὲν ὑπομένει ὀλίγην πεῖναν, οὔτε ἔξουσιάζει ἔαυτόν· διότι ἐγένετο αἰχμάλωτος τῶν παθῶν.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ καρποὶ τῆς αἰσχύνης, οἱ προερχόμενοι ἐκ τῆς γαστριμαργίας, οἱ δὲ πρὸ αὐτοῦ εἶναι οἱ καρποὶ τῆς ὑπομονῆς, μεθ' ἣς κάθηται ὁ μοναχὸς εἰς ἕνα τόπον, πολιτευόμενος ἡσύχως. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἔχθρὸς τοῦ καλοῦ γνωρίζων τοὺς καιρούς τῶν φυσικῶν χρειῶν, καθ' οὓς ἡ φύσις κινεῖται πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς χρείας αὐτῆς, καὶ ὅτι ὁ νοῦς ἡμῶν πλανᾶται ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἐκ τῆς ἀναπάυσεως τῆς κοιλίας, σπουδάζει καὶ ἀγωνίζεται, παρακινῶν ἡμᾶς, ἵνα ποιήσωμεν προσθήκην εἰς τὰ χρειαζόμενα τοῦ σώματος, καὶ σπείρει εἰς ἡμᾶς σχήματα πονηρῶν λογισμῶν κατὰ τοὺς τοιούτους καιρούς, ὥστε ἐὰν ἦ δυνατόν, νὰ ὑπερισχύσωσι τὰ πάθη, καὶ οὕτω καταφέρει ἡμᾶς εἰς τὸ πτῶμα τῆς ἀμαρτίας. Πρέπει λοιπόν, καθὼς ὁ ἔχθρὸς γνωρίζει τοὺς καιρούς, οὕτω καὶ ἡμεῖς νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἡμετέρας φύσεως, ὅτι ὑπάρχει ἀνίκανος ν' ἀν τιστῇ εἰς τὰς ὄρμας καὶ εἰς τὰς κινήσεις κατ' ἔκεινους τοὺς καιρούς, καὶ εἰς τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν, οἵτινες φαίνονται ὡς χοῦς κατὰ τὴν λεπτότητα, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ διαχρινωμεν αὐτούς, ἵνα ἀπαντήσωμεν γενναίως εἰς ὅσα ἡμῖν συμβαίνουσιν· καὶ διὰ τὴν πολλὴν δοκιμασίαν καὶ ταλαιπωρίαν, ἦν ὑπέστημεν πολλάκις ὑπὸ τοῦ ἔχθροῦ, πρέπει τοῦ λοιποῦ νὰ μηχανευθῶμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ νὰ μὴ πράττωμεν τὸ θέλημα αὐτοῦ διὰ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος, νικώμενοι ὑπὸ τῆς πείνης· ἀλλὰ κἄν στενοχωρήσῃ καὶ καταβάλῃ ἡμᾶς ἡ πεῖνα, δὲν πρέπει ποσῶς νὰ κινηθῶμεν ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἡσυχίας, οὔτε νὰ μεταβῶμεν ὅπου εὐχόλωτερον δυνάμεθα ν' ἀπολαμβάνωμεν τὰ πρὸς ἀγάπαυσιν τοῦ σώματος, ἀλλ' οὕτε νὰ ζητῶμ

μάς καὶ αἰτίας, ὅπως φύγωμεν ἐκ τῆς ἐρήμου· καθόσον τὰ τοιαῦτα εἶναι ἐφευρέσεις τοῦ κοινοῦ ἡμῶν ἐχθροῦ. Ἐὰν δὲ ὑπομείνης εἰς τὴν ἐρημὸν, δὲν θέλεις ἔχει πρόχειρον πειρασμόν· καθότι εἰς τὴν ἐρημὸν δὲν βλέπεις οὔτε γυναικας, οὔτε ἄλλο τι, τὸ ὅποιον νὰ βλάπτῃ εἰς τὴν διαγωγήν σου, ἀλλ' οὔτε ἀκούεις ἀπρεπεῖς δομιλίας.

὾Ω μοναχέ, ποία σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ σοῦ καὶ τῆς ὄδου τῆς Αἰγύπτου, ἵνα πίνεις τὸ ὕδωρ Γῆῶν; νόησον ὅπερ σοὶ λέγω. Δεῖξον εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν ὑπομονήν σου καὶ τὴν δοκιμὴν εἰς τὰ μικρά, ἵνα μὴ ζητήσῃ τὰ μεγάλα· ἔστω σοι ὡς κανὼν ταῦτα τὰ μικρὰ πρὸς πόλεμον, ἵνα μὴ παύσῃς, καὶ ἐκεῖνος στήσῃ εἰς σὲ μεγαλειτέρας παγίδας· καθότι ὁ μὴ πειθόμενος εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἔξελθῃ πέντε βῆματα ἐκ τοῦ κελλίου του, πῶς θέλει πεισθῆνας ἔξελθη ἐκ τῆς ἐρήμου εἰς τὸν κόσμον; καὶ ὁ μὴ καταδεχόμενος νὰ βλέπῃ ἔξω ἐκ τῆς θυρίδος τοῦ ἡσυχαστηρίου του, πῶς θέλει πεισθῆνας ἔξελθη ἔξι αὐτοῦ; καὶ ὁ μὴ πειθομενος νὰ φάγῃ ὀλιγήν τροφὴν τὸ ἑσπέρας, πῶς θέλει ἔξαπατηθῆνας ἔξω φάγη πρὸ καιροῦ; καὶ ὁ αἰσχυνόμενος νὰ χορτάσῃ ἐκ τῶν ποταπῶν φαγητῶν, πῶς θέλει ἐπιθυμήσει τὰ πολλὰ καὶ παχέα; καὶ ὁ μὴ πειθόμενος νὰ ἰδῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα, πῶς θέλει δελεασθῆνας ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ νὰ περιεργάζηται τὰ ξένα κάλλη;

Δῆλον λοιπόν, ὅτι ὅστις καταφρονεῖ τὰ μικρά, νικᾶται καὶ ἐκ τῶν μεγάλων, καὶ οὕτω δίδει ἀφορμὴν εἰς τὸν ἐχθρόν, ἵνα πολεμῇ αὐτὸν καὶ εἰς τὰ μεγαλειτέρα· διότι ὅστις δὲν φροντίζει ποσῶς περὶ τῆς ἴδιας αὐτοῦ προσκαίρου ζωῆς, πῶς θέλει φοβηθῆνας κακοπαθείας καὶ τὰς θλίψεις, αἴτινες φέρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν ποθητὸν θάνατον; Οὗτος ὁ πόλεμος εἶναι τῆς διακρίσεως· καθότι οἱ σοφοὶ καὶ φρόνιμοι δὲν εἰσέρχονται εἰς μεγάλους ἀγώνας, ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν, τὴν ὅποιαν δεικνύουσιν εἰς τὰ μικρά, προφυλάττουσιν ἑαυτούς, ὥστε γὰ μὴ ἐμπέέσωσιν εἰς μεγάλους κόπους.

Πρῶτον μὲν ὁ διάβολος ἀγωνίζεται νὰ καταρήσῃ τὴν ἀδιάλειπτον εὐχὴν τῆς καρδίας, καὶ ἔπειτα πείθει τὸν μοναχὸν νὰ καταφρονήσῃ καὶ τοὺς ὡρισμένους καιροὺς τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ κανόνος, ὅστις γίνεται διὰ προσκυνημάτων καὶ γονικλησιῶν. Καὶ οὕτω πρῶτον χαυνοῦται ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, καὶ συγκατατίθεται νὰ φάγῃ πρὸ τοῦ ὡρισμένου καιροῦ ὄλίγον, καὶ ὕστερον, μετὰ τὴν πτώσιν ταύτην καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἐγκρατείας αὐτοῦ, κρημνίζεται εἰς ἀκρασίαν καὶ ἀσωτείαν. "Ἐτι δὲ καὶ ὅταν ἴδῃ τὴν γύμνωσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἢ τὴν καλλογὴν τινὸς τῶν μελῶν του, δέερχόμενος ἔξω πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος, ἢ εἰσάγων μετὰ θάρρους τὴν χεῖρα ἐντὸς τῶν ἴματίων του καὶ φηλαφῶν τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα, πρῶτον μὲν νομίζει τοῦτο μικρόν τι, ἔπειτα ὅμως διεγείρονται εἰς αὐτὸν ἄλλα καὶ ἄλλα . . . καὶ ἐκεῖνος δοτις πρότερον ἐφύλαττε τὴν ἀσφάλειαν τοῦ νοὸς αὐτοῦ, ἥδη ἀναίγει ἐγαντίον αὐτοῦ μεγάλας καὶ κακάς εἰσόδους· διότι οἱ λογισμοὶ, ἵνα εἴπια ὡς ἐν παραδείγματι, δομούσουσιν ὡς τὸ ὅμωρ, καὶ ὅσον περιμαζεύονται ἀφ' ὅλα τὰ μέρη, τρέχουσε μετ' εὐταξίας· ἐὰν δὲ μικρὸν ἐκκλίνωσι τῆς εὐθείας ὁδοῦ, προξενοῦσι πολὺν ἀφανισμὸν καὶ ἐρήμωσιν εἰς τὴν ψυχήν· ἐπειδὴ ὁ ἐγχρός ἴσταται, καὶ παρατηρεῖ, καὶ περιμένει τούμεραν καὶ νύκτα, καὶ περισκοπεῖ, ποιὸν αἰσθητήριον ἡθελεν ἀνοιγεῖ, ἵνα εἰσέλθῃ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ψυχήν· καὶ ἐὰν προκύψῃ παρ' ἡμῶν μικρὰ ἀμέλεια εἰς τι τῶν προλεγθέντων, τότε καὶ αὐτὸς ὁ δόλιος καὶ ἀναισθῆτος ῥίπτει καθ' ἡμῶν τὰ ἑαυτοῦ βέλη· καὶ ποτὲ μὲν αὐτῇ ἡ φύσις ἀγαπᾷ τὴν ἀνάπτωσιν καὶ τὴν παρρησίαν, καὶ τὸν γέλωτα, καὶ τὸν μετεωρισμὸν, καὶ τὴν ἀμέλειαν εἰς τὰ πνευματικά, καὶ γίνεται εἰς ἡμᾶς πηγὴ τῶν παθῶν, καὶ προξενος πολλῆς ταραχῆς, ποτὲ δὲ αὐτὸς ὁ ἐγχρός ὑποβάλλει τὰ τοιαῦτα εἰς τὴν ψυχήν. Ἡμεῖς δὲ τοῦ λοιποῦ ἀντὶ τῶν μεγάλων ἀγώνων ἀς ἀναλάβωμεν τοὺς μικροὺς τοὺς ὄποιούς καταφρονοῦμεν· διότι ἐὰν αὐτοί, ὡς

οἱ παρ' ἡμῶν καταφρονούμενοι μικροὶ κόποι ἀποδιώκουσιν ἀφ' ἡμῶν τόσους μεγάλους ἀγώνας καὶ κόπους καὶ πολέμους καὶ μεγάλας πληγάς, τίς δὲν θέλει σπεύσει διὰ τῶν μικρῶν τούτων κόπων νὰ εῦρῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν γλυκεῖαν ἀνάπτασιν;

὾ οὐρανία καὶ φρόνησις, πόσον ὑπάρχεις θαυμαστή, καὶ πῶς μακρόθεν προβλέπεις πάντας μακάριος ὅστις σ' εὗρε· καθότι ἐλευθεροῦται ἐκ τῆς ἀμελείας. "Οστις ἐμπορεύεται διὰ μικρᾶς πραγματείας, ἥγουν διὰ μικρᾶς περιποιήσεως τὴν θεραπείαν τῶν μεγάλων παθῶν, καλῶς πράττει· ἐπειδὴ ποτέ τις ἐκ τῶν φιλοσόσων κινηθεὶς μετὰ καυνότητος εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ γνωρίσας τοῦτο, εὔθὺς διώρθωσεν ἑαυτὸν μετὰ ταχύτητος· ἄλλος δέ τις ἰδὼν αὐτόν, ἐγέλασε διὰ τὸν τρόπον του τοῦτον· ἀλλ' ὁ φιλόσοφος δὲν ἐφοβήθην, ἀπεκρίθη, δι' ἄλλο τι, ἀλλὰ φοβοῦμαι τὴν καταφρόνησιν· διότι πολλάκις ἡ μικρὰ καταφρόνησις προξενεῖ μεγάλους κινδύνους· τοῦτο δὲ ὅπερ ἐπραξα ἐκτὸς τῆς συνηθείας καὶ τῆς τάξεως, καὶ διώρθωσα πάραυτα ἐίραυτόν, ἐδειξα διὰ τούτου, ὅτι εἰμὶ προσεκτικός, καὶ δὲν καταφρονῶ οὐδὲ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι ἄξιον φόβου. Ἀληθῶς τοῦτο ὑπάρχει φιλοσοφία, τὸ νὰ ἥνατε τις πάντοτε ἔξυπνος καὶ προσεκτικός καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα καθ μικρά, τὰ ὅποια συμβαίνουσιν εἰς αὐτόν· διότι θησαυρίζει μεγάλας ἀναπαύσεις εἰς ἑαυτόν· καὶ δὲν κοιμᾶται, ἵνα μὴ συμβῇ τι ἐναντίον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ χρύπτει τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου πρὸ καιροῦ, καὶ ὑπομένει τὴν μικρὰν καὶ δλίγηην λύπην ἐκ τῶν ἐλαχίστων πραγμάτων, καὶ οὕτω διὰ τῆς μικρᾶς λύπης ἀποφεύγει τὴν μεγάλην.

Οἱ δὲ μωροὶ καὶ ἀνόητοι προτιμῶσι μᾶλλον τὴν ἐνταῦθα μικρὰν ἀνάπτασιν, παρὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὴ γνωρίζοντες, ὅτι κάλλιον εἶναι νὰ ὑποφέρῃ τις παιδεύσεις εἰς τὸν ἀγώνα, παρὰ ν' ἀγαπαύθῃ εἰς στρωμνὴν βασιλικήν, καὶ νὰ καταριθῇ ὡς βάθυμος· διότι οἱ σοφοὶ καὶ φρόνιμοι ἐπιθυμ

μᾶλλον τὸν θάνατον, παρὰ νὰ κατηγορηθῶσιν, ὅτι ἄνευ προσο-
χῆς ἐξετέλεσάν τι ἔργον· διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ σοφός, γε-
νοῦ προσεκτικὸς καὶ ἔξυπνος, ἵνα φυλάξῃς τὴν ζωὴν σου·
ἐπειδὴ ὁ ὑπνος ἔχει συγγένειαν μετὰ τῆς διανοίας, καὶ ὑπάρ-
χει εἰκὼν τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου. Λέγει δὲ καὶ ὁ θεοφόρος μέ-
γας Βασίλειος, ὅστις εἰς τὰ μικρὰ αὐτοῦ ἔργα εἶναι ἀμελής,
μὴ πιστεύσῃς, ὅτι αὐτὸς θέλει διαπρέψει εἰς τὰ πολλὰ καὶ
μεγάλα.

Μὴ δκνῆς καὶ ἀμελῆς εἰς ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων μέλλεις
νὰ ζήσῃς· διότι σημεῖον τῆς ἀμελείας εἶναι ἡ μικροψυχία,
μήτηρ δὲ τῶν δύο τούτων εἶναι ἡ καταφρόνησις. Δειλὸς ἄνθρω-
πος σημαίνει, ὅτι νοσεῖ ἐκ δύο ἀσθενειῶν, τῆς φιλοσωματίας,
λέγω, καὶ τῆς δλιγοπιστίας· ἡ δὲ φιλοσωματία εἶναι σημεῖον
τῆς ἀπιστίας· ὁ δὲ νικῶν καὶ τὰ δύο ταῦτα, βεβαιοῦται, ὅτι
όλοφύγως πιστεύεις τὸν Θεόν, καὶ περιμένει τὰ μέλλοντα
ἀγαθά.

Ἐάν τις ἄνευ κινδύνων καὶ ἀγώνων καὶ πειρασμῶν ἐπλη-
σίασεν εἰς τὸν Θεόν, μιμοῦ καὶ σὺ τοῦτον. Ἡ καταφρόνησις
τῶν κινδύνων καὶ ἡ γενναιότης τῆς καρδίας προέρχονται ἐξ
ἐνὸς τούτων τῶν δύο, ἡ ἐκ τῆς σκληροκαρδίας, ἡ ἐκ τῆς πρὸς
Θεὸν πολλῆς πίστεως· καὶ εἰς μὲν τὴν σκληροκαρδίαν ἀκολου-
θεῖ ἡ ὑπερηφάνεια, εἰς δὲ τὴν πίστιν ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς
καρδίας. Δὲν δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλ-
πίδα, ἐὰν πρότερον ἴδιαιτέρως δὲν τελειώσῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ·
διότι ἡ πρὸς Θεὸν ἐλπίς, καὶ ἡ γενναιότης τῆς καρδίας γεν-
νῶνται ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως, καὶ ἐκ τῆς ἀλη-
θοῦς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως ἔχομεν τὴν πρὸς τὸν Θεόν
πεποίθησιν· καὶ ἡ μαρτυρία τῆς συνειδήσεως συνίσταται εἰς τὸ
νὰ μὴ κατακρίνηται τις ὑπ' αὐτῇς, ὅτι ἡμέλησεν ἐκεῖνο, τὸ
όποιον εἶχε χρέος νὰ φυλάξῃ κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἐὰν ἡ
καρδία ἡμῶν δὲν κατακρίνῃ ἡμᾶς, ἔχομεν παρρήσιαν πρὸς τὸν
Θεόν. Λοιπὸν ἡ πρὸς τὸν Θεόν παρρήσια ἀποκτᾶται

κατορθώσεως τῶν ἀρειῶν, καὶ ἐκ τῆς καλῆς συνειδήσεως. Σκληρὸν βέδαια εἶναι τὸ γὰ δουλεύητις τὸ ἑαυτοῦ σῶμα· ὅστις ὅμως ἡσθάνθη ὀλίγον τὴν πρὸς τὸν Θεόν ἐλπίδα, οὗτος πλέον δὲν θέλει καταπεισθῆ ὑπὸ ἀναγκῆς τινός, ἵνα δουλεύῃ τοῦτον τὸν σκληρὸν δεσπότην.

Τὸ νὰ σιωπᾶ τις πάντοτε, καὶ τὸ νὰ κάθηται καὶ φυλάττῃ τὴν ἥσυχίαν, προέρχεται ἐκ τούτων τῶν τριῶν αἰτιῶν, ἢ διὰ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων πράττει τοῦτο, ἢ ἐκ τῆς θερμότητος τοῦ ζήλου τῆς ἀρετῆς, ἢ ὅτι ἔχει θείαν τινὰ ἐργασίαν εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐλκηταὶ ἐκ ταύτης· ὅστις λοιπὸν δὲν κινεῖται ἐκ τῶν τελευταίων δύο αἰτιῶν, αὐτὸς ἐξάπαντος γοσεῖ τὴν πρώτην ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης δοξῆς. Ἀρετὴ εἶναι οὐχὶ ἡ φανέρωσίς τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων πράξεων, τῶν γενομένων διὰ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἡ ἐργασία τῆς σοφωτάτης καρδίας διὰ τῆς πρὸς Θεόν ἐλπίδος· διότι ὁ ὄρθις σκοπὸς ἐνώνει αὐτὴν μετὰ τῶν θεαρέστων ἔργων· ἐπειδὴ ἡ μὲν διάνοια δύναται καὶ ἀνευ σωματικῶν πράξεων νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καλόν· τὸ σῶμα ὅμως ἀνευ τῆς σοφίας τῆς καρδίας, ἀν καὶ κοπιάζῃ δὲν δύναται νὰ ὠφεληθῇ· ἀλλ' ὁ ἐνάρετος ἀνθρωπός, ὅταν εὔρῃ περίστασίν τινα ἀγοθοεργίας, δὲν ὑποφέρει νὰ μὴ δείξῃ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν Θεόν διὰ τοῦ σκοποῦ τῆς ἑαυτοῦ ἐργασίας· καὶ ἡ μὲν πρώτη τάξις τῆς διανοίας εὐδοῦται πάντοτε, ἡ δευτέρα ὅμως τάξις τοῦ σώματος πολλάκις μὲν εὐδοῦται, ἐνίστε οὕτως ὅμως οὐχί. Καὶ μὴ νομίσῃς, ὅτι τοῦτο τὸ πρᾶγμα εἶναι μικρόν, τὸ ν' ἀπομακρύνηται τις πάντοτε ἐκ τῶν αἰτιῶν τῶν παθῶν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Α Ο Γ Ο Σ ΚΖ'.

Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος.

ΗΑΝΕΓ σφοδρῶν λογισμῶν τῆς ἀτόπου ἥδονῆς γινομένη κίνησις τῶν κάτω μελῶν τοῦ σώματος, ἥτις κινεῖται μετὰ πυρώσεως, καὶ ἐλκεῖ τὴν ψυχὴν ἀκουσαν εἰς ταλαιπωρίαν, προέρχεται ἀδιστάκτως ἐκ τοῦ ἐμπλησμοῦ τῆς κοιλίας· ἀλλ’ ἐὰν ἡ μὲν κοιλία εύρισκηται εἰς εὐταξίαν ὡς πρὸς τὴν διαιτὴν τῶν τροφῶν, τὰ δὲ κάτω μέλη ἀπροαιρέτως κινῶνται ὅπωσοῦν, γνώριζε ὅτι τὸ πάθος ἀναβρύει ἐντὸς τοῦ σώματος σου, καὶ ὅπλον ἰσχυρὸν καὶ ἀνίκητον ἔχε εἰς τοῦτον τὸν ἄγωνα τὴν ἀποχὴν τῆς θεωρίας τῶν γυναικῶν· διότι ὁ ἐγχθρὸς δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνα, τὰ δποῖα αὐτὴ ἡ φύσις διὰ τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἡμπορεῖ νὰ πράξῃ ἐπειδὴ μὴ νομίζῃς ὅτι λησμονεῖ ἡ φύσις ἐκεῖνα, τὰ δποῖα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐσπάρησαν εἰς αὐτὴν πρὸς φυσικὴν τεχνογονίαν, καὶ πρὸς δοκιμασίαν τῶν ἀγωνιζομένων, ἀλλ’ ἡ ἀποχὴ τῶν πραγμάτων νεκροὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σώματος καὶ προξενεῖ λησμονῆσίαν καὶ ἀφαισμὸν εἰς τοῦτο.

Ἄλλοι εἶναι οἱ λογισμοὶ τῶν μακρὰν εύρισκομένων πραγμάτων, οἵτινες ἀπλῶς διέρχονται διὰ τῆς διανοίας, καὶ προξενοῦσι ἀφ’ ἕαυτῶν ὀλίγην καὶ ἀμυδρὰν κίνησιν, καὶ ἀλλοι, οἱ διὰ τῆς θεωρίας τῆς ὅλης βυθίζουσι τὴν διάνοιαν χωρὶς νὰ λησμονῶνται, καὶ ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ τῆς ὅλης κινοῦσι τὰ πάθη, καὶ τρέφουσι τὸν ἄνθρωπον, καθὼς τὸ ἔλαιον τρέφει τὸ φῶς τοῦ λύχνου, καὶ ἐξάπτουσι τὸ πάθος ἐκεῖνο, τὸ ὄποιον ἥδη εἶχε σβεσθῆ καὶ νεκρωθῆ, καὶ ταράττουσι τὴν θάλασσαν τοῦ σώματος διὰ τῆς κινήσεως τοῦ ἀνέμου τῆς διανοίας. Ή δὲ φυσικὴ κίνησις, ἡ ἐμφύτως εἰς ἡμᾶς ἐνυπάρχουσα διὰ μόνην τὴν τεχνογονίαν, δὲν δύκαται ἀνευ ἐξωτερικῆς.

νὰ ταράξῃ τὴν προαιρεσιν ἐκ τῆς καθαρότητος, καὶ νὰ ἐνοχλήσῃ τὴν σωφροσύνην· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἔδωκε δύναμιν εἰς τὴν φύσιν νὰ νικήσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν καλὴν προαιρεσιν· ἀλλ’ δταν κινηθῆτις ἡ ἐκ τοῦ θυμοῦ, ἡ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας, δὲν βιάζει αὐτὸν ἡ φυσικὴ δύναμις νὰ ἔξελθῃ τῶν ὅρων τῆς φύσεως, καὶ νὰ παραμελήσῃ τὰ ἑαυτοῦ χρέη, ἀλλ’ ἡ προσθήκη, τὴν δποίαν κάμνομεν εἰς τὴν φύσιν διὰ τῶν ἀφορμῶν τοῦ ἡμετέρου θελήματος· καθότι ὁ Θεὸς πάντα ὄσα ἐποίησε, καλῶς καὶ ἐμμέτρως ἐποίησε, καὶ ἐφ’ ὅσον φυλάττεται φρθῶς τὸ μέτρον τῆς ἀναλογίας τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν, αἱ φυσικαὶ κινήσεις δὲν δύνανται γὰρ βιάσωσιν ἡμᾶς, ἵνα ἔξελθωμεν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, παρὰ μόνον τὸ σῶμα κινεῖται μὲν εὔτακτα κινήματα, ὥστε νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἐνυπάρχει εἰς ἡμᾶς τὸ πάθος φυσικόν, καὶ ὅχι εἰς τὸ νὰ γαργαλίσῃ καὶ ἐνοχλήσῃ ἡμᾶς τόσον, ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν δρόμον τῆς σωφροσύνης· οὕτε πάλιν εἰς τὸ νὰ σκοτίσῃ τὸν νοῦν ἐκ τοῦ θυμοῦ, καὶ νὰ κινήσῃ τινὰ εἰς δργήν· ἐὰν ὅμως ἡμεῖς συναρπαχθῶμεν ποτε ἐκ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, (διὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ νοῦς συνηθίζει νὰ λαμβάνῃ ὅρμην παρὰ φύσιν), δηλ. ἡ ἐκ τῶν φαγητῶν, ἡ ἐκ τῶν περισσῶν ποτῶν, ἡ ἐκ τῆς διαρκοῦς συναναστροφῆς τῶν γυναικῶν, ἡ νὰ καταγινώμεθα εἰς τὴν θεωρίαν αὐτῶν, καὶ εἰς τὰς περὶ αὐτῶν ὄμιλίας, ἐκ τῶν ὅποιων ἀνάπτει ἡ φλόξ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ σκιρτᾷ εἰς τὸ σῶμα, καὶ ἡ ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ χυμοῦ, ἡ ἐκ τῶν διαφόρων ὄράσεων τῶν πραγμάτων, μεταβάλλομεν διὰ τούτων εἰς ἀγριότητα τὴν φυσικὴν ἡμερότητα.

Ἐνίστε ὅμως συμβαίνει ἡ κίνησις τούτων καὶ ἐκ θείας παραγωγῆσεως διὰ τὴν ὑψηλοφροσύνην ἡμῶν, ἀλλ’ αὗτη ἡ κίνησις δὲν εἶναι ως ἔκεινη ἡ τῆς φύσεως· διότι τὰς κινήσεις ἐκείνας δύνομάζομεν πολέμους, οἵτινες εἶναι κοινοὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· τὸν δὲν πόλεμον, τὸν ἐκ τῆς θείας παραγωρήσεως προερχόμενον, γνωρίζομεν, δταν ἐπασχολώμει

τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς, καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ἀσκητικούς κόπους, καὶ εἰς διάστημα πολλῶν ἐτῶν, καὶ νομίζομεν, ὅτι κατωρθώσαμεν μέγα τι, ὅπότε παραχωρούμεθα νὰ πειραγθῶμεν, ὅπως μάθωμεν τὴν ταπείνωσιν. "Οσοι δὲ ἄλλοι πόλεμοι συμβαίνουσιν εἰς ἡμᾶς ὑπὲρ τὴν δύναμιν ἡμῶν, προέρχονται ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀμελείας· διότι ὅταν ἡ φύσις, νικώμενη ὑπὸ τῆς γαστριμαργίας, δέχεται πολλῶν εἰδῶν τροφάς, δὲν πείθεται πλέον νὰ φυλάξῃ τὴν τάξιν τῆς διαπλάσεως αὐτῆς· καθότι ὅστις ἀποβάλλει ἔκουσίας τὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας, καὶ περιφέρεται τῇσε κάκεῖσε, αὐτὸς βιάζεται ν' ἀγαπᾷ τὰς ἀμαρτίας· ἐπειδὴ ἄνευ τούτων δὲν δυνάμεθα ν' ἀποχωρισθῶμεν ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος· καθότι ὅσον αὐξάνουσιν οἱ κόποι καὶ οἱ ἀγῶνες, οὗτοι οἱ πόλεμοι ἐλαττοῦνται· ἐπειδὴ αἱ θλίψεις καὶ αἱ στενοχωρίαι θανατώνουσι τὰ πάθη, ἡ ἀνάπτασις ὅμως αὐξάνει καὶ τρέφει αὐτά.

Γνωρίζομεν ἀκριβῶς, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς καὶ οἱ ἄγιοι ἄγγελοι χαίρουσιν εἰς τὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας τοῦ ἀνθρώπου, ὃ δὲ διάβολος καὶ οἱ ἔργάται αὐτοῦ εἰς τὰς ἀναπαύσεις τούτου. "Οταν αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ τελειοῦνται διὰ τῶν θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, ἡμεῖς ὅμως καταφρονοῦμεν αὐτάς, ἐπειταὶ δὲ ταφρονοῦμεν αὐτὸν τὸν Θεόν, ὅστις ἔδωκε τὰς ἐντολὰς κατὰ τῶν παθῶν, τὰ ὅποια γεννῶνται ἐκ τῆς ἀναπαύσεως, καὶ καταργοῦμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἀρετῆς, ἥτις εἶναι ἡ στενοχωρία καὶ ἡ θλίψις· καὶ ὅσον περισσότερον ἀγαπῶμεν τὴν ἀνάπτασιν, τόσον περισσότερον δίδομεν χώραν εἰς τὰ πάθη· διότι ὅταν στενοχωρῇται τὸ σῶμα, οἱ λογισμοὶ δὲν δύνανται νὰ πειριλανῶνται εἰς τὰ μάταια πράγματα, καὶ ὅστις ὑπομένει εὐχαρίστως τοὺς κόπους καὶ τὰς θλίψεις, εὐχόλως δύναται νὰ χαλινώσῃ καὶ τοὺς λογισμούς· διότι οἱ λογισμοὶ μόνον διὰ τῶν ἀσκητικῶν πόνων παύουσιν. "Οταν ὁ ἀνθρωπὸς ἐνθυμηθῇ τὰς πρώτας αὐτοῦ ἀμαρτίας, καὶ παιδεύσῃ ἔκυτόν, τότε καὶ ὁ Θεὸς προγοεῖ, ὅπως ἀναπαύσῃ

διότι χαίρει ὁ Θεός, ὅταν ἔδῃ, ὅτι αὐτὸς δὲ ἕδιος ἔδωκεν εἰς
έαυτὸν τὸ ἐπιτίμιον τοῦ κανόνος διὰ τὴν παράβασιν τῶν θείων
αὐτοῦ ἐντολῶν, ὅπερ ὑπάρχει σημεῖον τῆς μετανοίας· καὶ ὅσον
περισσότερον βιάζει ἔαυτὸν εἰς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς, τό-
σον καὶ ὁ Θεός αὐξάνει τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Πᾶσα χαρὰ μὴ
προερχομένη ἐκ τῆς ἀρετῆς, ἡ τοιαύτη χαρὰ διεγείρει κινή-
ματα κακῶν ἐπιθυμιῶν εἰς τὸν ἔχοντα αὐτήν. Γνώριζε δέ,
ὅτι εἴπομεν τοῦτο διὰ πᾶσαν ἐμπαθῆ ἐπιθυμίαν, καὶ ὅχι διὰ
τὴν φυσικὴν ἐπιθυμίαν. Τῷ δὲ Θεῷ τῷ μὲν εἶη ξόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ'.

Περὶ ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν, καὶ περὶ διαφόρων
τρόπων αὐτῆς τῆς ἐργασίας.

ΟΤΑΝ, συνεργοῦντός σοι τοῦ Θεοῦ, Θέλησῃς νὰ ποιήσῃς
τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας σου, ποίησον ὡς σοὶ λέγω. Γο-
νάτεσον κατὰ τὴν συνήθειαν, καὶ ἀνάστα· καὶ μὴ ἀρχίσῃς
εὐθὺς τὴν ἐργασίαν σου, ἀλλ’ ἀφοῦ προσευχηθῇς πρῶτον
ἰδιαιτέρως, καὶ τελειώσῃς τὴν προσευχήν, καὶ σφραγίσῃς τὴν
καρδίαν καὶ τὰ μέλη σου διὰ τοῦ ζωοποιοῦ τύπου τοῦ σταυ-
ροῦ, στῆθις ὀλίγην ὥραν σιωπῶν, ἔως ὅτου ν’ ἀναπαυθῶσιν αἱ
αἰσθήσεις σου, καὶ γαληνιάσωσιν οἱ λογισμοί σου· μετὰ δὲ
τοῦτο ὑψωσον τὴν ἐσωτερικήν σου θεωρίαν πρὸς τὸν Κύριον,
καὶ κατάπεισον αὐτὸν μετὰ λυπηρᾶς καρδίας, ὅπως ἐνδύνα-
μώσῃ τὴν ἀσθένειάν σου, καὶ γίνωσιν ἡτε στιχολογία καὶ
αἱ ἔννοιαι τῆς καρδίας σου εὐάρεστοι τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ θελήματι·
καὶ εἰπὲ ἡσύχως ἀπὸ καρδίας οὕτω.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεός μου, ὁ ἐπισκεπτόμενος

κτίσιν σου, εοὶ εἶναι γνωστὰ τὰ πάθη καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀντιπάλου, σὺ αὐτὸς σκέπασόν με ἐκ τῆς κακίας αὐτοῦ· διότι ἡ δύναμις αὐτοῦ ὑπάρχει κραταῖ, καὶ ἡ φύσις ἡμῶν ταλαιπωρος, καὶ ἡ δύναμις ἀσθενής· σὺ λοιπόν, ἀγαθέ, δῖτις γνωρίζεις τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν, καὶ ἀφαιρεῖς τὴν δυσκολίαν τῆς ἀδυναμίας ἡμῶν, φύλαξόν με ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν παθῶν, καὶ ποίησόν με ἄξιον ταύτης τῆς ἀγίας διακονίας, ἵνα μὴ τυχὸν διὰ τῶν παθῶν μου φθείρω τὴν γλυκύτητα αὐτῆς, καὶ εὑρεθῶ ἀναιδῆς καὶ τολμηρὸς ἐνώπιόν σου.

Πρέπει δὲ ν' ἀρχώμεθα τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐργασίας μεθ' ὅλης ἡμῶν τῆς ἐλευθερίας, ἀνευ παιδαριώδους καὶ τεταραγμένου τινὸς λογισμοῦ. Ἐάν δὲ ἔδωμεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει πολλὴ ωρα, καὶ ἥδη ἐξῆμερώνει, πρὶν ἔτι τελειώσωμεν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀς ἀφήσωμεν ἔκθυσίσις μίαν δόξαν, ἢ καὶ δύο ἐκ τῶν συνηθεισμένων στίχων, ἵνα μὴ δώσωμεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ταραχήν, καὶ ἀφανίσωμεν τὴν γλυκύτητα τῆς προσευχῆς, καὶ ἐπομένως ταράξωμεν καὶ τοὺς φαλμάους τῆς πρώτης ὥρας.

"Οταν δὲ προσεύχησαι, ἐάν κρυφομιλήσῃ, ἢ μᾶλλον ψηφίσῃς εἰς σὲ ὁ λογισμός σου, λέγων σοι, ἐπιτάχυνον ὀλίγον, διότι αὐξάνει τὸ ἔργον, μὴ ἀκούσῃς αὐτόν· εἰδὲ καὶ σ' ἐνοχλήσῃ περισσότερον, στρέψον ὅπίσω εὐθὺς μίαν δόξαν, ἢ δύο δέλεις, καὶ ἔκαστον στίχον κατ' ἔγνοιαν στιχολόγησον πολλάκις· εἰδὲ πάλιν σὲ ταράξῃ ὁ λογισμός, ἀφες τὴν αιχολογίαν, καὶ γονάτισον εἰς προσευχήν, λέγων καθ' ἐαυτόν· ἔγὼ δὲν θέλω ν' ἀριθμήσω τοὺς φαλμοὺς· τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ οὐ τὰ φθάσω εἰς τὰς οὐρανίους μονάς· καθότι ἔγὼ εἰς πᾶσαν ὄδὸν ἀρετῆς, εἰς τὴν διοίαν ἥθελες μὲν ὁδηγήσει, Κύριε, προθύμως καὶ μετά ταχύτητος θέλω περιπατήσει. Οἱ Ιεραρχηλευτικὸς ἐκεῖνος λαός, δῖτις ἐχώνευσε τὸν μόσχον εἰς τὴν ἔρημον, τεσσαράκοντα ἔτη περιεπάτησε, περιε
καὶ ἀνεργόμενος καὶ κατεργόμενος· τὰ ὅρη καὶ τοὺς

καὶ οὐδὲ μακρόθεν ἡξιώθη νὰ ἔσῃ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

“Οταν δὲ ἀγρυπνῆς, ἐὰν ὡς ἐκ τῆς πολλῆς ἐκτάσεως τῆς προσευχῆς σὲ νικήσῃ ἡ στάσις, καὶ ἀποκάμης ἐκ τῆς ἀτονίας, καὶ σοὶ εἶπῃ ὁ λογισμός, μᾶλλον δὲ ὁ καχομήχανος διάβολος σὲ κρυφομιλήσῃ διὰ τοῦ λογισμοῦ, καθὼς διὰ τοῦ ὄφεως πρὸς τὴν Εὔαν, τελείωσον ταχέως τὸ ἔργον, ἐπειδὴ δὲν δύνασαι πλέον νὰ ἴστασαι· εἰπὲ πρὸς αὐτόν, ὅχι, δὲν πράττω οὕτως, ἀλλὰ κάθημαι ὅλίγον, καὶ τοῦτο ὑπάρχει συμφερότερον τοῦ ὑπονοῦ καὶ ἐὰν ἡ γλῶσσά μου σιωπᾷ, καὶ δὲν λέγει ψαλμούς, ἡ καρδία μου δῦμας εὑρίσκεται μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς κρυπτῆς εὐχῆς, καὶ ἡ ἐγρήγορσις εἶναι ὀφελιμωτέρα τοῦ ὑπονοῦ. “Οχι μόνη ἡ στάσις, οὐδὲ μόνη ἡ στιχολογία τῶν ψαλμῶν ὑπάρχει ὅλη καὶ καθ' αὐτῇ ἀγρυπνία· ἀλλ' εἶναι διάφοροι ἐργασίαι τῆς ἀγρυπνίας· καὶ πρῶτον, ἀλλος μὲν διέρχεται ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ψαλμῶν δεύτερον, ἀλλος δὲ ἀγρυπνεῖ ὅλην τὴν νύκτα διὰ τῶν κατανυκτικῶν εὐχῶν καὶ τῶν γονυκλισιῶν· τρίτον, ἀλλος δὲ διέρχεται ὅλην τὴν νύκτα μετὰ κλαυθμῶν καὶ δακρύων καὶ θρήνων διὰ τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας· (ἡκουσα περὶ τινος ἀρχαίου ἀγίου, ὅτι τεσσαράκοντα ἔτη ἡ προσευχὴ αὐτοῦ ὑπῆρχεν ὁ ἑξῆς λόγος· ἐγώ μέν, Κύριε, ὡς ἀνθρωπος ἥμαρτον, σὺ δὲ ὡς Θεὸς συγχώρησον· καὶ ἡκουον αὐτὸν οἱ πατέρες νὰ λέγῃ τὸν στίχον τοῦτον μετὰ ψυχικῆς λύπης, καὶ πάντοτε ἔκλαιε, καὶ δὲν ἡσύχαζε· καὶ ἀντὶ προσευχῆς εἶχε μόνην ταύτην τὴν εὐχὴν νύκτα καὶ ἥμέραν)· τέταρτον, ἀλλος δὲ ἀφ' ἐσπέρας ἀναγινώσκει ψαλμούς καὶ εὐχάς, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς νυκτὸς διέρχεται ψάλλων τροπάρια· πέμπτον, ἀλλος δὲ ἀγρυπνεῖ, καταγινόμενος ὅλην τὴν νύκτα εἰς διοξολογίας καὶ ἀναγνώσεις· καὶ ἔκτον, ἀλλος πάλιν τίθησι νόμον εἰς ἑαυτὸν νὰ ἴσταται ὅρθιος ὅλην τὴν νύκτα κατ' ἔκεινον τὸν καιρόν, καθ' ὃν πολεμεῖται ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας. Τῷ δὲ Θεῷ ἥμιν δέξα καὶ κρίεις τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἄμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ'.

Περὶ τῶν ὄδῶν, αἵτινες πλησιάζουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν Θεόν, καὶ φανεροῦνται εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν γλυκυτάτων ἔργων τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας· καὶ ὅτι ὅσοι μετέρχονται ταύτην τὴν ἔργασίαν, τρέφονται διὰ μέλιτος εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν.

ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΣ, ὃ ἄνθρωπε, δτὶ μεταξὺ πασῶν τῶν πνευματικῶν ἔργασιῶν τοῦ μοναχοῦ ὑπάρχει ἀλλῃ τις μεγαλειτέρα ἀπὸ τὴν ἔργασίαν τῆς ἀγρυπνίας τῆς νυκτός· τῇ ἀληθείᾳ, ἀδελφέ, καὶ μεγάλῃ ὑπάρχει καὶ ἀναγκαιοτάτῃ εἰς τὸν ἔγχρατην. Ἔὰν ὁ μοναχὸς δὲν διασκορπίσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ τῇδε κάκεισε, καὶ ἔὰν οὐκέτι θεραπεύῃ εἰς τὰ σωματικὰ πράγματα, καὶ ἔὰν δὲν φροντίσῃ περὶ τῶν παρερχομένων ματαίων πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἀλλὰ φυλάξῃ ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ γυμνασθῇ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, τοῦ τοιούτου μοναχοῦ ὁ νοῦς εἰς μικρὸν διάστημα καιροῦ πετᾶ ὡς διὰ πτερύγων, καὶ ὑψοῦται πρὸς τὴν τερπνότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ καταντᾶ ταχέως εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ· διότι ὑψοῦται διὰ τῆς ἐλαφρότητος καὶ λεπτότητος αὐτοῦ εἰς τὴν γνῶσιν ἐκείνην, ἢτις ὑπάρχει ὑπὲρ τὴν ἄνθρωπίνην ἔννοιαν. Ὅν τινα μοναχὸν εἰδεῖς ἐπιμένοντα μετὰ διακρίσεως εἰς τὴν ἔργασίαν τῆς ἀγρυπνίας, τὸν τοιούτον μὴ νόμιζε σαρκοφόρον ἄνθρωπον· καθότι τοῦτο τὸ ἔργον τῇ ἀληθείᾳ εἶναι ἔδειν τῶν ἀγγέλων· ἐπειδὴ ἀδύνατον εἶναι, ὅσοι ἔχουσι τὴν ἔργασίαν ταύτην, νὰ μὴ ἀξιωθῶσι παρὰ Θεοῦ μεγάλων χαρισμάτων διὰ τὴν προσοχὴν καὶ ἐπιστήσεις καρδίας αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν ἀμέριμνον διαγωγήν.

τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσιν τῶν ιδίων αὐτῶν λογισμῶν. Ἡ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας ἀγωνίζομένη ψυχή, καὶ διαπρέπουσα εἰς αὐτήν, ἀποκτᾶ χερουβικούς δρθαλμούς, ἵνα βλέπῃ πάντοτε τὴν ἐπουράνιον θεωρίαν.

Ἐγώ δὲ νομίζω, ὅτι ἀδύνατον εἶναι, διστις ἀνέλαβε εἰς ἑαυτὸν τοῦτον τὸν μέγαν καὶ θεῖον κόπον μετὰ γνώσεως καὶ διακρίσεως, καὶ ἥθελησε νὰ βαστάσῃ τοῦτο τὸ βάρος, νὰ μὴ ἀγωνισθῇ εἰς τοῦτο τὸ δεδεξασμένον ἔργον, τὸ ὄπειον προετίμησε, καὶ νὰ μὴ προφυλάξῃ ἔαυτὸν τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν συντυχιῶν, καὶ ἐκ τῆς φροντίδος τῶν σωματικῶν ἔργων, ἵνα μὴ μένη κενὸς ἀπὸ τὴν θαυμαστὴν καρποφορίαν καὶ μεγάλην τρυφήν, τὴν ὁποίαν περιμένει νὰ τρυγήσῃ ἐκ τῆς ἀρετῆς ταύτης. Ὅστις δῆμος παραμελεῖ τοῦτο τὸ ἔργον, (ἥγουν διστις τὴν μὲν νύκτα ἀγρυπνεῖ, τὴν δὲ ἡμέραν δὲν προφυλάττεται ἀπὸ τὰς ὁμιλίας καὶ τὸν περισπασμὸν τῶν σωματικῶν ἔργασιῶν), λέγω μετὰ Θάρρους, ὅτι αὐτὸς δὲν γνωρίζει διὰ τὶς κοπιάζει, καὶ ἀπέχει ἀπὸ τὸν ὑπνον, καὶ κακοπαθεῖ ὅλην τὴν νύκτα διὰ τῆς πολλῆς στιχολογίας, καὶ τοῦ κόπου τῆς γλώσσης, καὶ διὰ τῆς ὅλονυκτίου στάσεως, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ περιωρισμένον εἰς τὴν φαλμωδίαν καὶ τὴν προσευχήν, ἀλλ' ὡς ἀπὸ συνηθείας φερόμενος κοπιάζει ἀδιακρίτως καὶ ἐὰν ταῦτα δὲν ἔχουσιν οὕτως, ὡς εἶπον, πῶς ἥθελε στερηθῆ ἐκ τοῦ θερισμοῦ τοῦ ἀκαταπαύστου σπέρματος τοῦ κόπου αὐτοῦ τὰς μεγάλας ἐπικαρπίας; Ἐάν δὲ ἀντὶ τῶν φροντίδων καὶ ὁμιλιῶν ἐπασχολεῖτο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν, ἥτις ἐνδυναμοῖ τὸν νοῦν καὶ τρέφει τὴν ψυχήν, καὶ βοηθεῖ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ ὑπάρχει σύντροφος αὐτῆς, καὶ φῶς τῆς διανοίας, ἥθελεν εὑρει αὐτὴν ὁδηγὸν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ σπορέα τῆς ὅλης τῆς θεωρίας εἰς τὴν προσευχήν, καὶ ἐπὶ πλέον νὰ δεσμεύῃ τὰς ἐνθυμήσεις, ἵνα μὴ περιπλανᾶνται ὡδε κάκεισε, καὶ βόσκωσιν εἰς τὰ μάταια πράγματα, καὶ νὰ σπείρῃ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχήν, καὶ τὰς διαφ-

πολιτείας τῶν ἀγίων, οἵτινες εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ, καὶ νὰ κάμῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ ν' ἀποκτήσῃ λεπτότητα καὶ σοφίαν, καὶ ἐνὶ λόγῳ θῆθελεν εὔρει ὥριμον τὸν καρπὸν τῶν τοιούτων ἐργασιῶν.

Διὰ τί, ὁ ἀνθρώπε, τόσον ἀδικρίτως κυβερνᾶς τὰ κατὰ σέ; διότι δλὴν μὲν τὴν νύκτα ἀγρυπνεῖς, καὶ καταπονεῖς σεαυτὸν εἰς ψαλμῳδίας καὶ ὑμνῳδίας καὶ δεήσεις, μέγα δὲ καὶ βαρὺ σοι φαίνεται τὸ νὰ προφυλάττῃς ἑαυτὸν ἐκ τῶν συναναστροφῶν καὶ ὄμιλιῶν τῶν φίλων σου, ἵνα διὰ μικρᾶς ἐπιμελείας τῆς ἡμέρας ἀξιωθῆς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀμοιβὴν τῆς καχοπαθείας σου; Τίνος χάριν καταπονεῖς σεαυτόν; καὶ τὴν μὲν νύκτα συνάγεις, τὴν δὲ ἡμέραν σκορπίζεις τὸν κόπον σου, καὶ εὑρίσκεσαι κενὸς καὶ ἀκαρπος, καὶ διασκορπίζεις τὴν προσευχὴν καὶ τὴν νῆψιν καὶ τὴν θέρμην τῆς καρδίας σου, τὴν ὅποιαν ἀπέκτησες, καὶ γάνεις τὸν κόπον σου ματαίως διὰ τῆς ταραχῆς καὶ ὄμιλίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τῆς φροντίδος καὶ τοῦ περισπασμοῦ τῶν ματαίων πραγμάτων ἀνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας; Ἐὰν δὲ ἐποίης, ὡστε ἡ ἔργασία τῆς ἡμέρας νὰ ἔναι σύμφωνος τῇ μελέτῃ τῆς νυκτός, καὶ τῇ θέρμῃ τῆς καρδιακῆς σου ὄμιλίας, καὶ δὲν ἐτίθεις φραγμὸν μεταξὺ αὐτῶν, τῇ ἀληθείᾳ εἰς διάστημα ὀλίγου χρόνου θίεταις εὐρεθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι πολιτεύεσαι ἀνευ διακρίσεως, καὶ δὲν γνωρίζεις, διὰ ποίαν αἰτίαν πρέπει οἱ μοναχοὶ νὰ ἔναι ἀγρυπνοι. Σὺ μὲν νομίζεις, ὅτι μόνον διὰ τὸν σωματικὸν κόπον προσδιωρίσθῃ ἡ ἀγρυπνία, καὶ ὅχι δι' ἄλλο τι, τὸ ὅποιον νὰ γεννᾶται ἐξ αὐτῆς· ὅστις ὅμως κατηξιώθη ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ νὰ μάθῃ, τίνος ἐλπίδος ἔνεκα ἀνθίστανται οἱ ἀγωνισταὶ καὶ πολεμοῦσι κατὰ τοῦ ὕπνου, καὶ βιάζουσι τὴν ιδίαν αὐτῶν φύσιν εἰς ἀγρυπνίαν, καὶ διὰ τῆς προσοχῆς καὶ τῶν θείων ἐννοιῶν προσφέρουσι τὰς δεήσεις αὐτῶν καθ' ἐκάστην νύκταν ἐκεῖνος γνωρίζει τὴν δύναμιν, ἢτις προέρχεται ἐκ τῆς προ-

τῆς ἡμέρας, καὶ πόσην βοήθειαν δίδει ἡ προφύλαξις αὐτῇ εἰς τὸν νοῦν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῆς νυκτός, καὶ πόσην ἔξουσίαν λαμβάνει κατὰ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ πόσην καθαρότητα διεικρίνει εἰς ἔαυτόν, καὶ πῶς τὸ πλήθος τῶν ἀρετῶν ἀνευ βίας καὶ πολέμου χαρίζεται εἰς αὐτόν, καὶ ποιεῖ νὰ ἐννοήσῃ ἐλευθέρως τὴν εὐγένειαν τῶν λογισμῶν. Ἔγὼ δὲ λέγω διτι, ἐὰν τὸ σῶμα ἔνεκα τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ νηστεύσῃ, ἥμπορει δὲ νοῦς καὶ διὰ μόνης τῆς ἀγρυπνίας ν' ἀποκτήσῃ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ δώσῃ νόησιν εἰς τὴν καρδίαν νὰ μάθῃ ἀκριβῶς τῆς πιευματικὴν δύναμιν, ἐὰν μόνον δὲν σκοτεισθῇ ἀπὸ τὰς ὄμιλίας καὶ τὰς φροντίδας τῆς ἡμέρας. Ἐὰν δημοσίας συμβῇ εἰς σέ, (ὅπερ μὴ γένοιτο), λογισμὸς χαυνότητος καὶ σὲ καταβάλλῃ ἡ ἀμέλεια κατὰ δοκιμὴν Θεοῦ, δοτεῖς συνήθως παραχωρεῖ, ἵνα λά�ῃς ἀλλοίωσιν εἰς τὰ τοικῦτα, εἴτε ἀπὸ θερμότητα, εἴτε ἀπὸ ψυχρότητα, ἢ ἀπὸ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἢ ἀπὸ ἀσθένειαν σώματος, ἢ διότι δὲν δύνασαι νὰ ὑπομένῃς πλέον τὸν κόπον τῆς πολλῆς ψαλμῳδίας καὶ τῆς ὅλοψύχου εὐχῆς, καὶ τῶν πολλῶν γονυκλισιῶν, τὰς ὁποίας συνήθως πάντοτε ἐπραττεῖς, σὲ παρακαλῶ ἐν ἀγάπῃ, ἐὰν ἀφῆσῃς τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας, διότι δὲν δύνασαι πλέον νὰ ἔκτελῃς αὐτάς, καὶ καθήμενος ὀγρύπνησον, καὶ προσεύχου διὰ τῆς καρδίας σου, καὶ ἐν πάσῃ μηχανῇ δίελθε τὴν νύκτα ἀγρυπνος, καθήμενος καὶ συλλογιζόμενος καλάς καὶ θείας ἐννοίας, καὶ μὴ σκληρούνγῃς τὴν καρδίαν σου, καὶ σκοτίσῃς τὸν νοῦν σου διὰ τοῦ ὑπνου· καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πάλιν θέλεις τοι ἐπέλθει ἡ πρώτη ἐκείνη θερμότης καὶ ἐλαφρότης καὶ δύναμις, καὶ σκηρτήσας θέλεις χαρῇ εὐχαριστῶν τὸν Θεόν· διότι ἡ ψυχρότης καὶ τὸ τοιοῦτον βάρος πρὸς δοκιμὴν παραχωροῦνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἀνθρώπον· καὶ ἐὰν δειγνείρῃ ἔχτον ὁ ἀνθρώπος μετὰ θερμότητος, καὶ, βιαζόμενος ὀλίγον, ἐκτινάξῃ αὐτὰ ἀφ' ἔαυτοῦ, τότε πλησιάζει εἰς αὐτὸν ἡ θεία χάρις ὡς καὶ πρότερον, καὶ ἔρχεται εἰς

ἀλλη δύναμις, ἔχουσα πᾶν ἀγαθὸν εἰς ἐαυτὴν κεκρυμμένον, ώς καὶ τὰ εἰδὴ τῆς βοηθείας. Θέλει δὲ θαυμάσει μετὰ ἐκπλήξεως ὁ ἄνθρωπος, ἐνθυμούμενος τὸ πρῶτον βάρος, καὶ αἰσθανόμενος τὴν ἡδη ἐπελθοῦσαν εἰς αὐτὸν ἐλαφρότητα καὶ δύναμιν καὶ διαφορὰν τῶν ἐννοιῶν, καὶ πῶς ἔλαβε τοιαύτην ἀλλοίωσιν, καὶ τότε σοφίζεται καὶ μηχανᾶται, ἵνα, δταν ἐπέλθῃ εἰς αὐτὸν πάλιν τὸ τοιούτον βάρος, γνωρίσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ δοκιμῆς· διότι ἐὰν εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἀγωνισθῇ ὁ ἄνθρωπος, δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ ταύτην τὴν δοκιμήν. Βλέπεις πόσον σοφίζεται καὶ μηχανᾶται ὁ ἄνθρωπος, δταν ἔξυπνήσῃ δλίγον τὸν ἐαυτόν του, καὶ ὑπομείνει ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου; ἐκτὸς μόνον ἐὰν ἀσθενήσῃ καὶ ἀτονήσῃ ἡ φύσις τοῦ σώματος· ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀτονία δὲν εἶναι πόλεμος, ἀλλ' ἀνάγκη τῆς ἀσθενείας, καὶ τότε δὲν συμφέρει νὰ πολεμήσῃ τις τὴν φύσιν, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ καλὸν εἶναι ν' ἀναγκάσῃ τις ἐαυτὸν καθ' ὅλα ἔκεινα, τὰ ὅποια ὠφελοῦσιν εἰς αὐτόν.

‘Ἡ μετὰ ἀναγνώσεως γινομένη παντοτεινὴ ἡσυχία, καὶ ἡ συμμετρία τοῦ φαγητοῦ καὶ ἡ ἀγρυπνία ταχέως ἔξυπνίζουσε τὴν διάνοιαν εἰς ἔκπληξιν τῶν θείων πραγμάτων· ἐκτὸς ἐὰν συμβῇ αἰτία τις, ἡ ὅποια δυνατὸν νὰ χαλάσῃ τὴν ἡσυχίαν. Αἱ ἔννοιαι, αἰτινες αὐτομάτως κινοῦνται εἰς τοὺς ἡσυχαστάς, κάμνουσι τοὺς δύο δρθαλμοὺς ὡς κολυμβήθραν ἐκ τῶν τρεχόντων δακρύων, τῶν ὅποιων τὸ πλήθιος πλένει τὰς παρειὰς αὐτῶν.

‘Οταν διὰ τῆς ἐγκρατείας, καὶ τῆς ἀγρυπνίας, καὶ τῆς προσοχῆς τῆς καρδίας καὶ τῆς ἡσυχίας δαμασθῇ τὸ σῶμά σου, ἀλλ' αἰσθάνεσαι εἰς αὐτὸν τὴν ὀξύτητα τῆς πορνείας, γινομένην ἐκτὸς τῆς φυσικῆς κινήσεως, τότε γνώριζε, ὅτι ἐπειράχθης ἐκ τῶν λογισμῶν τῆς ὑπερηφανείας, καὶ ἐνωσον εἰς τὴν τροφήν σου τὴν σποδὸν τῶν δακρύων, καὶ προσκόλλησον τὴν κοιλίαν σου εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐρεύνησον τοὺς λογισμούς σου, καὶ μάθε τὴν μεταβολὴν τῆς φύ^ς

καὶ τὰς παρὰ φύσιν πράξεις σου, καὶ ἵσως σ' ἐλεήσει ὁ Θεός,
καὶ σοὶ ἐξαποστείλῃ φῶς, ὅπως μάθῃς τὴν ταπείνωσιν, ἵνα
μὴ αὐξηθῇ ἡ κακία σου. Ἀς μὴ παύσωμεν λοιπὸν ἀγωνιζό-
μενοι καὶ σπουδάζοντες, ἔως ὅτου νὰ ἴσωμεν εἰς ἑαυτοὺς τε-
λείαν τὴν μετάνειαν, καὶ εὑρώμεν τὴν ταπείνωσιν, καὶ ἀνα-
παυθῇ ἡ καρδία ἡμῶν ἐν τῷ Θεῷ· ὥς ἡ δόξα καὶ τὸ χράτος εἰς
τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Λ'.

Περὶ εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεόν· ἐν ᾧ ὑπάρχουσι!
καὶ κεφαλαιώδεις κατηχήσεις.

Η ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ τοῦ λαμβάνοντος ἐρεθίζει τὴν φιλοτιμίαν
τοῦ δίδοντος εἰς τὸ νὰ δώσῃ καὶ ἀλλα δώρηματα μεγαλείτερα
καὶ περισσότερα τῶν πρώτων. "Οστις δὲν εὐχαριστεῖ εἰς τὰ
ὅλιγα καὶ μικρά, αὐτὸς ὑπάρχει ἀχάριστος καὶ εἰς τὰ πολλὰ
καὶ μεγάλα καὶ ψεύστης καὶ ἄδικος. "Οστις ἀσθενεῖ, καὶ γνω-
ρίζει τὸ εἶδος τῆς ἀσθενείας του, δφείλει νὰ ζητῇ τὴν θεραπείαν.
"Οστις δμολογεῖ τὸν πόνον του, πλησιάζει εἰς τὴν θεραπείαν
αὐτοῦ, καὶ εὐκόλως εὑρίσκει αὐτήν. Οἱ πόνοι τῆς σχληρᾶς καρ-
δίας αὐξάνουσι, καὶ ὁ ἀρρώστος, ὅστις ἀντιστέκεται εἰς τὸν
ἰατρόν, παιδεύεται περισσότερον. Δὲν ὑπάρχει ἀμαρτία ἀσυγ-
χώρητος, παρὰ ἡ ἀμετανόητος οὐδὲ δώρημα μένει ἀνευ προσ-
θήκης, παρὰ τὸ στερούμενον εὐχαριστίας. Οἱ τρόποι τοῦ
ἀνοήτου φαίνονται ως μηδὲν εἰς τὰ δματα αὐτοῦ.

'Ἐνθυμοῦ πάντοτε τοὺς ὑπερέχοντάς σε κατὰ τὴν ἀρετήν,
ἵνα ἰδῆς ἐὰ παντὸς σεαυτὸν στερούμενον τοῦ μέτρου αὐτῶν.
Συλλογίζου πάντοτε τὰς μεγάλας καὶ δυγατάς θλίψε-

τεθλιμμένων καὶ ταλαιπωρουμένων, ἵνα δώσῃς τὴν πρέπουσαν εὐχαριστίαν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰς μικρὰς καὶ εὐτελεῖς σου στενοχωρίας, καὶ δυνηθῆς νὰ ὑπομένῃς αὐτὰς μετὰ χαρᾶς. "Οταν σὲ νικᾷ ὁ ἔχθρός σου διὰ τῆς χαυνώσεως καὶ δκνηρίας, ἐπειδὴ εύρισκεσαι δεδεμένος καὶ κυριευμένος ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἐπιπονωτέραν ταλαιπωρίαν, καὶ εἰς τὸ μοχθηρὸν ἔργον τῆς ἀμαρτίας, τότε συλλογίζου τὸν πρότερον καιρὸν τῆς σπουδῆς τοῦ ἀγῶνός σου, καὶ πῶς τότε ἐφρόντιζες καὶ δι' αὐτὰ τὰ λεπτότερα καὶ μικρότερα ἀμαρτήματα· συλλογίζου καὶ τὸν ἀγῶνα, τὸν ὅποιον ἐδείκνυες, καὶ πῶς ἐκίνεις σεαυτὸν μετὰ ζῆλου κατὰ τῶν ἔχθρων σου, οἵτινες προσεπάθουν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ὁδοιπορίαν σου· συλλογίζου δὲ καὶ τοὺς στεναγμούς, τοὺς ὅποιους ἐστέναζες διὰ τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ πῶς εἰς δλα αὐτὰ ἐλάμβανες τὸν στέφανον τῆς νίκης· καθότι διὰ τῶν τοιούτων ἐνθυμήσεων ἐξυπνίζεται ἡ ψυχὴ σου ὡς ἀπὸ βαθέως ὑπνου, καὶ ἐνδύεται τὴν φλόγα τοῦ ζῆλου, καὶ ἀνίσταται ἐκ τοῦ καταποντισμοῦ αὐτῆς, καὶ ὑψώται καὶ στρέφεται εἰς τὴν φραγάιαν αὐτῆς ἀξίαν καὶ τάξιν διὰ θερμοῦ ἀγῶνος κατὰ τὸν διαβόλον καὶ τῆς ἀμαρτίας.

"Ἐνθυμοῦ τὰς πτώσεις τῶν δυνατῶν, καὶ ταπεινώθητι εἰς τὰς ἀρετὰς σου· ἐνθυμοῦ τὰ σκληρὰ ἀμαρτήματα, εἰς τὰ ὅποια ἐπεσαν πολλοὶ ἐκ τῶν παλαιῶν καὶ μετενόησαν, καὶ τὸ ὑφος τῆς τιμῆς, τὴν ὅποιαν μιτὰ ταῦτα ἤξιώθησαν, καὶ θέλεις λάβει θάρρος εἰς τὴν μετάνοιάν σου. Εἰρήνευσον μετὰ σου, καὶ ἔσται σοι εἰρηνικὸς ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ. Σπουδάσον νὰ εἰσέλθῃς ἐντὸς τοῦ ταμείου τῆς καρδίας σου, καὶ θέλεις εἰδεῖ τὸ ταμείον τὸ οὐράνιον· διότι ἐν εἶναι καὶ τὰ δύο, καὶ διὰ μιᾶς εἰσόδου συγχρόνως βλέπονται ἐπειδὴ ἡ κλίμαξ ἐκείνης τῆς βασιλείας εἶναι ἐντός σου κεχρυμμένη. Ἀναλογίζου διὰ ἐνδομύχου μελέτης καὶ βαθείας θεωρίας τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ θέλεις εῦρει ἀναβάσεις εἰς τὴν καρδίαν σου· διὸ τῶν ὅποιων θέλεις δυγηθῇ ν' ἀναβῆς εἰς τὴν οὐράνον β

•**Η** θεία γραφή δὲν ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς, ὅποια εἶναι τὰ πράγματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, αἰσθανόμεθα ὅμιλος ἐντεῦθεν τὴν τρυφὴν αὐτῶν πρὶν τῆς ἀλλοιώσεως τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἔξοδου· διότι εὔχολως ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς τοῦτο διὰ δημότων ἐπιθυμητῶν καὶ ἐνδόξων, ἵνα ἐρεθίσῃ ἡμᾶς εἰς τὸν πόθον τούτου, λέγουσα, «Ἄδφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὓς οὐκ ἤκουσε καὶ τὰ ἔξῆς,» καὶ διὰ τούτου τοῦ μέσου ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ὑπάρχουσιν ἀκατάληπτα, καὶ δὲν ἔχουσιν ὁμοιότητα μὲν κανέν πρᾶγμα τούτου τοῦ κόσμου.

•**Η** πνευματικὴ τρυφὴ δὲν εἶναι ὁμοία τῇ τρυφῇ καὶ ἥδυτῇ τῶν ἥδεων πραγμάτων τούτου τοῦ κόσμου· διότι ἐάν τοῦτο δὲν ἔχῃ οὕτω, λοιπὸν τό, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ἡμῶν ἐστι, καὶ τό, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, φανεροῦσιν, διὰ πρέπει ἡμεῖς ν' ἀποκτήσωμεν ὑλὴν αἰσθητῶν πραγμάτων εἰς τὴν ἡμετέραν καρδίαν δι' ἀρραβώνα τῆς τρυφῆς τῆς οὐρανίου βασιλείας· καὶ ὅμως δὲν ἔχει οὕτω· διότι εἶναι ἀνάγκη, ὥστε τὸ κτῆμα νὰ ἔγαιο ὅμοιον μὲ τὸν ἀρραβώνα, καὶ τὸ ὅλον ὅμοιον μὲ τὸ μέρος, καὶ τὸ βλεπόμενον εἰς τὸν καθρέπτην νὰ ἔγαιο ὅμοιον μὲ τὸ ἔξωθεν τοῦ καθρέπτου ἀλγηθινὸν σχῆμα. Ἐάν δὲ αὕτη ἡ ἐντὸς ἡμῶν εὑρισκομένη βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν δεικνύῃ τὸ ὅλον, ἀλλ' ὅμως βεβαίως δηλοῖ κτῆμα περόμοιον· καὶ ἐάν αὕτη ἡ αἰσθησις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὑπάρχει νοερὰ ἐνέργεια τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ θεῖοι πατέρες, οἱ ἐρμηνεύσαντες τὰς γραφάς, αὕτη λοιπὸν εἶναι μέρος ἐκείνου τοῦ ὅλου.

Φιλάρετος εἶναι ὅχι ἐκεῖνος, ὃστις πράττει τὸ καλὸν δι' ἀγώνων, ἀλλ' ὃστις δέχεται μετὰ χαρᾶς τὰ ἐπακολουθοῦντα εἰς τὴν ἀρετὴν κακά. Δὲν εἶναι μέγα τι, τὸ νὰ ὑπομένῃ τις τὰς θλήψεις τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ ἀπορῇ καὶ στενοχωρῇται ὁ νοῦς εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καλοῦ αὐτοῦ θελήματος διὰ τῆς κολακείας τοῦ γαργαλισμοῦ. Πᾶσα μετάνοια

μένη ἄνευ τῆς προαιρέσεως, οὔτε χαρὰν περιέχει, οὔτε λογίζεται ἀξία ἀνταμοιβῆς.

Σχέπασον τὸν πταίοντα, ὅταν δὲν ἔχῃς ἐκ τούτου ζημίαν· διότι διὰ τοῦ τοιούτου σου τρόπου εἰς ἑκεῖνον μὲν δίδεις θάρρος, σὲ δὲ βαστάζει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐνθάρρυνον διὰ τοῦ λόγου τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς λυπημένους κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ ὅσον σοι δυνατόν, ἐλέησον αὐτοὺς διὰ τῆς χειρός σου, καὶ θέλει σ' ἐνθαρρύνει, καὶ σ' ἐλεεῖ ἡ δεξιά ἑκείνου, ὅστις δικτυρεῖ τὰ πάντα. Γίνου κοινωνὸς τῆς λύπης τῶν ἄλλων διὰ τῆς ἐμπόνου προσευχῆς καὶ προσοχῆς τῆς καρδίας σου, καὶ θέλει ἀνοιγῆ ἐμπροσθεν τῶν αἰτημάτων σου ἡ πηγὴ τοῦ θείου ἐλέους. Μετὰ κόπου καὶ πόνου παρακάλεσον πάντοτε τὸν Θεόν, ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ ἀγαθοὺς λογισμοὺς πλήρεις κατανύξεως, καὶ ὁ Θεός θέλει φυλάξει τὴν διάνοιάν σου, ἐκ τῶν ἀκαθάρτων καὶ ῥυπαρῶν λογισμῶν, ἵνα μὴ ἐνθρισθῇ εἰς σὲ ἡ δόδος αὐτοῦ. Καταγίνου πάντοτε εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῶν θείων γραφῶν, ἐννοῶν ἀκριβῶς τὰ περιεχόμενα ἐν αὐταῖς, ἵνα μὴ διὰ τῆς ἀργίας τοῦ νοὸς μολυνθῇ ἡ ἐσωτερική σου ὅρασις ἐκ τῶν ἀκολάστων ξένων λογισμῶν. Μὴ θέλει νὰ συλλογίζησαι πορνικοὺς λογισμούς, μήτε νὰ βλέπῃς εἰς πρόσωπα, τὰ ὄποια σὲ πειράζουσι, νομίζων ὅτι δὲν νικᾶσαι ὑπ' αὐτῶν· διότι οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ τοιούτου λογισμοῦ ἐσκοτίσθησαν καὶ ἐμωράνθησαν. Μὴ θησαύριζε εἰς τὸν κόλπον σου τὴν φλόγα τῶν κακῶν ἐνθυμήσεων ἄνευ δυνατωτέρων στενοχωριῶν τοῦ σώματός σου.

Δύσκολον εἶναι ἄνευ γυμνασίας νὰ δεσμευθῇ ἡ νεότης ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς καθαριότητος. Ἡ ἀρχὴ τοῦ σκοταδισμοῦ τοῦ νοὸς ἐν πρώτοις ἀρχεται ἐκ τῆς ὀκνηρίας, ητις δεικνύεται εἰς τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν καὶ εἰς τὴν προσευχὴν· διότι ἀλλη ὁδὸς πλάνης δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ψυχήν, εἰμὴ τὸ νὰ ἐκπέσῃ πρῶτον ἐκ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας καὶ τῆς προσευγῆς· επειδὴ ὅταν ἡ ψυχὴ στερηθῇ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ,

λως πίπτει εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς. Καὶ πάλιν, ὅταν ἡ ψυχὴ ἀμεριμνῇ διὰ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εὐχόλως ἐλκεται εἰς τὰ ἐναντία τούτων· διότι ὅθεν ἥθελε γίνει ἡ μετάβασις, εἶναι ἀρχὴ τοῦ ἐναντίου μέρους, ἐκτὸς ἐάν πράξῃ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, χωρὶς ποσῶς νὰ φροντίζῃ διὰ τὰ μάταια πράγματα. Δεῖξον τὴν ἀσθένειάν σου πάντοτε ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν θέλεις πιεραχθῆ ποσῶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σου, δόπταν μονωθῆς ἀπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ φυλάττοντός σε.

Ἡ πρᾶξις τοῦ σταυροῦ ὑπάρχει διπλῆ, καὶ τοῦτο διὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως ἡμῶν, ἣτις διειρεῖται εἰς δύο, εἰς σῶμα καὶ ψυχήν· καὶ ἡ μὲν μία συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπομένη τὰς θλίψεις τῆς σαρκός, αἵτινες προκύπτουσι διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, καὶ ὀνομάζεται χυρίως πρᾶξις· ἡ δὲ ἄλλη συνίσταται εἰς τὴν λεπτήν καὶ νοερὰν ἐργασίαν τοῦ νοός, καὶ εἰς τὴν παντοτεινὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀδιάλειπτον προσευχὴν, ἣτις ἔκτελεῖται διὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, καὶ καλεῖται θεωρία· καὶ ἡ μὲν πρώτη, ἥγουν ἡ πρᾶξις, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ζήλου καθαρίζει τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς· ἡ δὲ δευτέρα, ἥγουν ἡ θεωρία, καθαρίζει τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀγάπης τῆς ψυχῆς, ἣτις εἶναι φυσικὴ ἐπιθυμία, διηλίζουσα τὸ νοητὸν μέρος τῆς ψυχῆς. Ἔκαστος λοιπόν, πρὶν ἡ γυμνασθῆ καλῶς εἰς τὸ πρῶτον μέρος, ἥγουν εἰς τὴν πρᾶξιν, ἐὰν θελήσῃ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ δεύτερον. ἥγουν εἰς τὴν θεωρίαν, κινούμενος ὑπὸ ἔρωτος διὰ τὴν ἥδονὴν αὐτῆς, ἵνα μὴ εἴπω, κινούμενος ὑπὸ ὀκνηρίας, εἰς αὐτὸν ἐπέρχεται ἡ ὄργὴ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ πρὶν ἔτι νεκρώσῃ τὰ μέλη αὐτοῦ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἥγουν πρὶν ἔτι ίατρεύσῃ τὴν ἀσθένειαν τῶν λογισμῶν αὐτοῦ διὰ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἀτιμίας τοῦ σταυροῦ, ἐτόλμησε νὰ φαντασθῇ διὰ τοῦ νοὸς αὐτοῦ τὴν δόξαν τοῦ σταυροῦ· καὶ τοῦτο εἶναι, ὅπερ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι πατέρες, ὅτι πρὶν ἡ θεραπευθῆ ἡ ἀσθένεια τῶν αἰσθητηρίων, ἐὰν θελήσῃ ὁ νοὸς· ὁ ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἔρχεται εἰς ὁ

όργη τοῦ Θεοῦ. Ἡ δνάδασις, ἡ ἐπιφέρουσα τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὑπομονῆς τῶν θλίψεων, ἥτις εἶναι σταύρωσις τῆς σαρκός· ἀλλ' εἰς τὸ ν' ἀνέλθῃ τις εἰς τὴν θεωρίαν, ἥτις εἶναι τὸ δεύτερον μέρος, τὸ ὅποιον γίνεται μετὰ τὴν θεώρειαν τῆς ψυχῆς. Οὗτος ὁ νοῦς ὑπάρχει κακομολυσμένος ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, καὶ τρέχει νὰ φαντασθῇ ἐις τῆς διανοίας τὰς θείας ἐννοίας, ἐπιστομίζεται δι' ἐπιτιμίου· καθότι δὲν ἔκαθάρισε πρῶτον τὴν διάνοιαν αὐτοῦ διὰ τῶν θλίψεων, οὔτε ὑπέταξε τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός, ἀλλ' ἔδραμε νὰ περιπατήσῃ μίαν ὅδον, ἥτις εἶναι πλήρης γνόφου, καὶ αὐτὸς ἐνῷ εἰσέτι ὑπάρχῃ τυφλὸς κατὰ τοὺς θεροὺς ὁφθαλμούς· διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ὑγιαίνοντες ἔτι κατὰ τὴν ἐσωτερεκήν ὅρασιν, εὑρίσκονται εἰς κίνδυνον νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ τοι εἶναι πεπληρωμένοι θείου φωτός, καὶ ἀπέκτησαν ὁδηγούς τῆς χάριτος, καὶ ἔχουσι τοὺς ὁφθαλμούς αὐτῶν πεπληρωμένους δικρύων, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν διέταγουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν μετὰ προσευχῆς καὶ κλαυθμοῦ διὰ τὸν φόβον τῆς ὁδοιπορίας, καὶ διὰ τοὺς δυνατούς κρημνούς, τοὺς ὄποιούς ἀπαντῶσι, καὶ διὰ τὰ ψευδῆ αγήματα τῆς πλάνης, τὰ δεικνυόμενα ὡς ἀληθῆ, καὶ ὅντα μεμιγμένα μετὰ τῶν σχημάτων τῆς ἀληθείας.

Τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ ἔρχονται ἀφ' ἑαυτῶν, ὡς λέγουσιν οἱ πατέρες, χωρὶς αὐτὸις αἰσθανθῆς· ναί, ἔρχονται ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐὰν ὁ τόπος ἦναι καθαρός, καὶ ὅχι ῥυπαρός. Ἐάν η πόρη τοῦ ὁφθαλμοῦ τῆς ψυχῆς σου ὁὲν ἦναι καθαρά, μὴ τολμήσῃς νὰ ἔλῃς εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ νοητοῦ ἥλου, ἵνα μὴ στρηθῆς καὶ αὐτὸς τὸ δὲ λίγον φῶς, ὅπερ εἶναι ἡ ἀπλὴ πίστις, καὶ ἡ ταπείνωσις, καὶ ἡ καρδιακὴ ἐξομολόγησις καὶ τὰ ὀλίγα ἔργα, τὰ ὄποια πράττεις κατὰ τὴν δύναμίν σου, καὶ ἐπομένως ῥιφθῆς εἰς σκοτεινόν τινα τόπον, ὅπερ ὑπάρχει τὸ ἐξώτερον σκότος, τὸ ἔξωθεν τοῦ Θεοῦ, τὸ φέρον τύπον τοῦ Ἄδου, καθὼς ὁ θελήπος νὰ εἰσέλθῃ ἀγαιστής μετὰ ῥυπαρῶν ἴματίων εἰς τὸ

Ἐκ τῶν κόπων καὶ ἐκ τῆς προφυλάξεως τῶν κακῶν ἔργων προκύπτει ἡ καθαρότης τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκ τῆς καθαρότητος τῶν λογισμῶν προκύπτει τὸ φῶς τοῦ φρονήματος, καὶ ἐντεθεν ὁ νοῦς δόδηγεται ὑπὸ τῆς θείας χάριτος εἰς ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον αἱ αἰσθήσεις δὲν ἔχουσι καμμίαν ἔξουσίαν, οὕτε διδάσκουσιν αὐτό, οὕτε διδάσκονται.

Φαντάσου μοι διὰ τοῦ νοός σου τὴν μὲν πρακτικὴν ἀρετὴν εἶναι σῶμα, τὴν δὲ θεωρίαν ψυχήν, τὰ δὲ δύο εἶναι εἰς τέλειος ἄνθρωπος, ἥναμένος διὰ πνεύματος ἐκ δύο μερῶν, αἰσθητῶν καὶ νοητῶν· καὶ καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἡ ψυχὴ χωρὶς τῆς τελείας διαπλάσεως τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ, οὕτω ἀδύνατον εἶναι ν' ἀνέλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς τὴν θεωρίαν, ἥτις εἶναι πνεῦμα τῆς ἀποκαλύψεως, καὶ εἰκονίζεται εἰς τὴν μήτραν τῆς κοιλίας, τὴν δεξαμένην τὴν ὑλὴν τοῦ πνευματικοῦ σπέρματος, χωρὶς τῆς τελειώσεως τοῦ ἔργου τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἐστίν οἶχος τῆς θεαγνώσεως τῆς διχομένης τὰς ἀποκαλύψεις.

Ἡ θεωρία εἶναι αἰσθησίς τῶν θείων μυστηρίων, τῶν κεχρυμμένων εἰς τὰ πράγματα καὶ εἰς τὰς αἰτίας. "Οταν λοιπὸν ἀκούσῃς εἰς τὴν θεωρίαν νὰ λέγῃ κατάληφεν, καὶ ἀπομάκρυνσιν κόσμου, ἡ καθαρότητα κόσμου, πρέπει ἐν πρώτοις νὰ μάθῃς καὶ νὰ γνωρίσῃς καλῶς, ὅχι ὡς ἀμαθής, ἀλλ' ὡς σοφὸς διὰ νοητῶν ἐννοιῶν, τὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀνομασία τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ πάσων διαφορῶν συνίσταται τοῦτο τὸ ὄνομα, καὶ τότε θέλεις δυνηθῇ νὰ γνωρίσῃς τὴν ψυχήν σου κατὰ πόσον ἀπέχει ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ κατὰ πόσον ὑπάρχει ἥγιαμένη μετ' αὐτοῦ.

Κόσμος εἶναι ὄνομα περιεκτικόν, τὸ ὅποιον ἐφαρμόζεται εἰς τὰ πάθη, ὅπερ προείπομεν· διότι ἐὰν πρῶτον ὅτεν γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος, τί εἶναι κόσμος, οὐδὲ δύναται νὰ γνωρίσῃ, πόσα τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀπέχουσιν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ πάσα δεδεμένα μετ' αὐτοῦ. Ὅπάρχουσι πολλοὶ ἄνθρωποι,

κατὰ δύο, ἡ τρία μέλη ἀπεμακρύνθησαν τοῦ κόσμου, καὶ ἐνόμισαν, ὅτι εἶναι ξένοι τοῦ κόσμου διὰ τῆς πολιτείας αὐτῶν. ἐπειδὴ δὲν ἐνόρθωσαν, οὔτε ἐγνώρισαν καλῶς, ὅτι κατὰ δύο μόνον μέλη ἀπέθανον τῷ κόσμῳ, τὰ δὲ λοιπά αὐτῶν μέλη ζῶσιν ἐντὸς αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν κόσμον· ἀλλ’ οὔτε τὰ πάθη αὐτῶν ἐδύνηθησαν νὰ αἰσθανθῶσι· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤσθάνθησαν αὐτά, οὐδὲ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν ἐφρόντισαν.

“Ο κόσμος λέγεται ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς θεωρίας καὶ σύστασις, τὸ όποιον ὄνομα ἐφαρμόζεται εἰς ἐν ἐκαστον τῶν παθῶν. “Οταν λοιπὸν θέλωμεν νὰ ὀνομάσωμεν ὅλικῶς τὰ πάθη, ὀνομάζομεν αὐτὰ κόσμον· ὅταν ὅμως θέλωμεν νὰ διαρέσωμεν αὐτά, καὶ νὰ ὀνομάσωμεν ἐν ἐκαστον ἴδιαιτέρως, ὀνομάζομεν αὐτὰ πάθη, τὰ όποια εἶναι μέρη τοῦ κόσμου· καὶ ὅπου παύουσι τὰ πάθη, ἔκει ἔπαυσε καὶ ὁ κόσμος ἐκ τῆς διαδοχῆς αὐτοῦ. Τὰ δὲ πάθη εἰσὶ ταῦτα· ὁ πόθος τοῦ πλούτου, ἥγουν τὸ νὰ συνάγῃ τις γήινα πράγματα· ἡ τρυφὴ τοῦ σώματος, ἐξ ἣς προέρχεται τὸ πάθος τοῦ γάμου, καὶ ἐπομένως τὸ τῆς πορνείας καὶ πάσης ἀλλης ἀκαθαρσίας· ὁ πόθος τῆς τιμῆς, ἐκ τῆς όποιας προκύπτει ὁ φθόνος· ἡ προτίμησις καὶ πᾶσα φιλαργία· ἡ ἔπαρσις τῆς εὐπρεπείας τῆς ἐξουσίας· ὁ στολισμὸς καὶ ἡ κενοδοξία· ἡ ἀνθρωπίνη δόξα, ἥτις ὑπάρχει αἰτίᾳ τῆς μνησικακίας· ὁ φόβος τοῦ σώματος, ἵνα μὴ δυστυχήσῃ καὶ πάσχῃ· καὶ τὰ λοιπά. Καὶ ὅπου παύει ἡ ἐνέργεια τούτων τῶν παθῶν, ἔκει ἀπέθανεν ὁ κόσμος, καθὼς εἴπε τις διὰ τοὺς ἀγίους, ὅτι ὅταν ἔζων, ἦσαν ἀποθαμένοι· διότι ζῶτες ἐν σώματι, δὲν ἔζων σαρκικῶς. Καὶ σὺ λοιπὸν βλέπε ποῖα τῶν παθῶν ζῶσιν εἰς σέ, καὶ τότε θέλεις γνωρίσει, ποῖα μέρη τοῦ κόσμου ζῶσιν εἰς σέ, καὶ ποῖα ἀπέθανον. “Οταν μάθης, τί εἶναι ὁ κόσμος, ἐκ τῆς διαφορᾶς τούτων μανθάνεις καὶ διὰ τίνων παθῶν ὑπάρχεις δεδεμένος μετὰ τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τίνων ἀπέθανες τῷ κόσμῳ· καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, ὁ κόσμος εἶναι ἡ σαρκικὴ διαγωγὴ καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκός.”

ἀπαλλαγῇ ἐκ τούτων, τότε γνωρίζεται ὅτι ἔξῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου· καὶ ἡ ἀποξένωσίς τινος ἐκ τοῦ κόσμου ἐκ τούτων τῶν δύο γνωρίζεται, ἐκ τῆς καλῆς αὐτοῦ διαγωγῆς, καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν νοημάτων τοῦ νοὸς αὐτοῦ. Ἐξ ἐκείνων λοιπόν, τὰ ὅποια βλαστάνουσιν εἰς τὴν διάνοιάν σου περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἔνεκα τῶν ὅποιών διασκεδάζεται ὁ λογισμός σου εἰς τὰ νοήματα αὐτῶν, φθάνεις τὸ μέτρον τῆς διαγωγῆς σου· δηλαδὴ εἰς ποῖα ἔχει ἀγάπην ἡ φύσις σου ἄνευ κόπου, καὶ ποῖα εἶναι βλαστήματα παντοτεινά, καὶ ποῖα εἶναι τὰ κινούμενα ἐκ συμπτώσεως τινος· καὶ ἐὰν ἡ διάνοιά σου ἔλαβε παντελῶς αἰσθησιν τῶν νοερῶν νοημάτων, ἣ ἐὰν κινήται ὑλικῶς, καὶ ἐὰν αὐτὰ τὰ ὑλικὰ ἥναι ἐμπαθῆ· διότε αἱ σφραγίδες τῆς σωματώσεως τῶν ἔργων, διὰ τῶν ὅποιών φαντάζεται ἡ διάνοια ἀκουσα ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐργάζεται, εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ· καὶ ἐκ τούτων λαμβάνει αἰτίαν τῆς θέρμης χωρὶς τῆς ἀσθενείας τῶν παθῶν καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν λογισμῶν πρὸς καλὸν σκοπόν, ἵνα ἀγωνίζηται σωματικῶς περὸς ιδίαν γυμνασίαν, ἐὰν δὲν ἐργάζηται αὐτὰ ἐμπαθῶς. Καὶ βλέπε, ἐὰν δὲν ἀσθενῇ ἡ διάνοια εἰς τὴν ἀπάντησιν τῶν σφραγίδων τῶν κρυπτῶν λογισμῶν διὰ τὴν κατὰ Θεὸν μεγαλειτέραν φλόγα, ἥτις συνηθίζει γὰρ κόπτη τὰς ματαίας ἐνθυμήσεις.

Ἄντι δὲ πολλῶν βιβλίων ἀρκοῦσιν εἰς τὸν ἀνθρωπὸν ταῦτα τὰ ὀλίγα σημεῖα τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἵνα φωτίσωσιν αὐτόν, ἐὰν ἡσυχάζῃ, καὶ εὑρίσκηται ἀπομεμακρυσμένος ἐκ τοῦ κόσμου. Τόσον δυνατὸς ὑπάρχει εἰς τὸν ἀνθρωπὸν ὁ σωματικὸς φόδος, ὥστε πολλάκις μένει ἔνεκα τούτου ἀπραχτος καὶ ἀνενέργητος εἰς τὰ ἔνδοξα καὶ πολύτιμα πράγματα· καὶ ὅταν ὁ φόδος τῆς ψυχῆς φανῇ ἐμπροσθεν τοῦ φόδου τοῦ σώματος, τότε ὁ φόδος τοῦ σώματος ἔξασθενεὶ ἐνώπιον τοῦ φόδου τῆς ψυχῆς, ως τὸ κηρίον ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς φλογῆς. Τῷ δὲ θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμη-

ΛΟΓΟΣ ΛΑ'.

Περὶ διαφορᾶς τῆς διακρίσεως, τῆς γινομένης ἐν
τῇ ἡσυχίᾳ· καὶ περὶ τῆς ἔξουσίας τοῦ νοός·
καὶ τὶς ὁ ὄρος τῆς προσευχῆς.

ΔΟΞΑ τῷ ἀγίῳ Θεῷ, ὅστις ἔχει πλουσίως τὰς δωρεὰς
αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· διότι ἐνῷ οὗτοι ὑπάρχωσι σαρκι-
κοί, ἔκαμεν αὐτοὺς γὰρ ὑπερτερῶσι κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἀσω-
μάτων ἀγίων φύσεων, καὶ κατηξίωσε τὴν φύσιν τῶν χοικῶν
νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν μεγάλων θείων αὐτοῦ μυστηρίων, καὶ
μάλιστα ὡς ἡμᾶς τοὺς ἀμαρτωλούς, οἱ ὅποιοι δὲν εἴμεθα ἄξιοι
μήτε καν ν' ἀκούσωμεν τοὺς τοιούτους λόγους· ἀλλὰ διὰ τῆς
χάριτος αὐτοῦ ἀφήρεσε τὴν πόρωσιν τῆς καρδίας ἡμῶν, ὅπως
κατανοήσωμεν ταῦτα τὰ μυστήρια ἐκ τε τῆς Θεωρίας τῶν ἀ-
γίων γραφῶν καὶ τῆς ὀιδασκαλίας τῶν μεγάλων θείων πα-
τέρων· διότι δὲν ἡξιώθην ἐξ ἴδιων ἀγώνων νὰ ἔχω πειραν ἐνὸς
ἐκ τῶν χιλίων, ἀπερ ἔγραψα διὰ τῶν χειρῶν μου, καὶ μάλι-
στα εἰς τοῦτο τὸ σύγγραμμα, τὸ ὅποιον μέλλω νὰ ἔχθεσω
πρὸς παρακίνησιν καὶ φωτισμὸν τῆς ἐμῆς ψυχῆς, καὶ ἐκεί-
νων, οἵτινες μέλλουσι ν' ἀναγνώσωσιν αὐτό· ἵσως ἡθελον πα-
ρακινηθῆ νὰ ἔκτελέσωσι μετά προθυμίας τὰ ἐν αὐτῷ διαλαμ-
βανόμενα.

"Ἄλλο εἶναι ἡ ἡδονὴ τῆς προσευχῆς, καὶ ἄλλο ἡ θεω-
ρία τῆς προσευχῆς· τιμιωτέρα δὲ εἶναι ἡ δευτέρα τῆς
πρώτης, καθ' ὅσον καὶ ὁ τέλειος ἀνθρωπὸς εἶναι τιμιώτε-
ρος τοῦ μικροῦ καὶ ἀτελοῦς παιδίου. Ἐνίστε οἱ στίχοι τῶν
ψαλμῶν προξενοῦσι γλυκύτητα εἰς τὸ στόμα, καὶ ὡς ἐκ
τούτου εἰς στίχος ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις εἰς τὴν προσευ-
χὴν, καὶ ὡς μὴ ἔχων χορτασμόν, δὲν συγχωρεῖ εἰς

νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλον στίχον. Ἐνίστε πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς γεννᾶται θεωρία τις, ἥτις παύει ἐκ τῶν χειλέων τὴν προσευχήν, καὶ τότε ὁ ἀνθρώπος διὰ τῆς θεωρίας ἔκεινης γίνεται ὡς σῶμα ἀψυχον, μένων ὅλως ἐκστατικός· καὶ τὸ τοιοῦτον, λέγομεν, ὅτι εἶναι θεωρία τῆς προσευχῆς, καὶ ὅχι ὡς λέγουσί τινες ἀνόητοι, ὅτι εἶναι εἶδος πράγματος τινος, καὶ μορφὴ ἡ σχῆμα κατὰ φαντασίαν. Καὶ πάλιν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς προσευχῆς ὑπάρχει μέτρον καὶ διάκρισις χαρισμάτων· καὶ ἔως ὃδε ὑπάρχει προσευχή· διότι ἡ διάνοια εἰσέτι δὲν μετέβη εἰς ἔτερόν τι, τὸ δόπιον νὰ μὴ ἔηται προσευχή, καὶ ὅπερ εἶναι ἀκόλουθον τῆς προσευχῆς· ἐπειδὴ αἱ κινήσεις τῆς γλώσσης καὶ τῆς καρδίας εἶναι κλειδία εἰς τὴν προσευχήν ὅσσα ὅμως ἀκολουθοῦσιν ὑστερον, εἶναι εἰσόδος εἰς τὰ βασιλικὰ ταμεῖα. Ἄσ παύσῃ ἐνταῦθα πᾶν στόμα, καὶ πᾶσα γλῶσσα καὶ καρδία, ἥτις ὑπάρχει κυνερνήτης καὶ οἰκονόμος τῶν λογισμῶν· ἐπίσης καὶ ὁ νοῦς ὁ κυνερνήτης τῶν αἰσθήσεων, καὶ ἡ διάνοια, τὸ ἀδιάντροπον καὶ ταχύπτερον πετούμενον ὄρνεον· καὶ ἂς μένωσιν ὃδε, ὅσοι ζητῶσι τὰ ἐπέχεινα· διότι παρουσιάσθη ὁ οἰκοδεσπότης.

ΛΟΓΟΣ ΑΒ'.

Περὶ καθαρᾶς προσευχῆς.

ΚΑΘΩΣ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν νόμων καὶ τῶν ἐντολῶν, αἵτινες ἐδόθησαν παρὰ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, περιορίζεται εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, ὡς λέγουσιν οἱ θεῖοι πατέρες· οὐτω καὶ πάντες οἱ τρόποι καὶ τὰ σχήματα τῆς προσευχῆς, δι’ ὧν προσεύχονται εἰς τὸν Θεόν οἱ ἀνθρώποι, μέχρι τί

11*

θαρᾶς προσευχῆς περιορίζονται· διότι καὶ οἱ στεναγμοί, καὶ αἱ γονικλισίαι, καὶ αἱ καρδιακαὶ δεήσεις, καὶ οἱ γλυκύτατοι κλαυθμοί, καὶ πάντα ἐν γένει τὰ σχήματα τῆς προσευχῆς, ὡς προεπον, ἔως εἰς τὴν καθαρὰν προσευχὴν ἔχουσι τὸν ὄρον καὶ τὴν ἔξουσίαν νὰ κινῶνται· ἐκεῖθεν δὲ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, ὅταν διαβῇ τὸν ὄρον τοῦτον, δὲν ἔχει πλέον ἀδειαν ἡ διάνοια οὔτε εἰς προσευχήν, οὔτε εἰς κίνησιν, οὔτε εἰς κλαυθμόν, οὔτε ἔξουσίαν ἔχει, οὔτε αὐτεξουσιότητα, οὔτε δέησιν, οὔτε ἐπιθυμίαν, ἡ ἡδονὴν τινος πράγματος, τὸ ὅποιον ἐλπίζει εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἡ εἰς τὴν μέλλουσαν· καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν καθαρὰν προσευχὴν ἀλλη προσευχὴ δὲν ὑπάρχει· καὶ πᾶσα ἡ κίνησις καὶ πάντα τὰ σχήματα τῆς προσευχῆς ἔως ἐδῶ ὀδηγοῦσι τὸν νοῦν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς αὐτεξουσιότητος, διὰ τοῦτο ἐπίκειται ἀγών εἰς αὐτήν. Μετὰ δὲ τὸν ὄρον τοῦτον ἔπειται ἔκπληξις καὶ θαυμασμός, καὶ ὅχι προσευχὴ· ἐπειδὴ παύουσι τὰ ἔργα τῆς προσευχῆς, καὶ ὁ νοῦς εὑρίσκεται εἰς θεωρίαν πλέον, καὶ ὅχι εἰς προσευχήν. Πᾶς τρόπος προσευχῆς γίνεται διὰ κινήσεων, διὰ δύμας δ νοῦς εἰσέλθῃ εἰς τὰς πνευματικὰς κινήσεις, ἐκεῖ πλέον δὲν προσεύχεται προσευχὴν." Αλλοεἶναι ἡ προσευχὴ, καὶ ἀλλο ἡ ἐις αὐτῆς θεωρία, ἀν καὶ ἡ μία λαμβάνῃ ἐκ τῆς ἀλλης τὰς ἀφορμάς· διότι ἡ μὲν προσευχὴ εἶναι σπόρος, ἡ δὲ θεωρία εἶναι δράγματα σταγύων· ὅπότε καὶ ὁ θεριστής μετὰ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται, πῶς ἔξ διλύγων γυμνῶν κόκκων, τοὺς ὅποίους ἔσπειρεν, ἔξαίφνης ἐβλάστησαν εἰς αὐτὸν τοιούτους ζωηροὺς στάχυας. Πᾶσα γινομένη προσευχὴ εἶναι ἡ δέησις, ἡ αἴτησις, ἡ εὐχαριστία, ἡ αἴνεσις· ἐξέτασον λοιπόν, ἐὰν ὑπάρχῃ κανέν τούτων, διὰν δ νοῦς διαβῇ τὸν ὄρον τῆς προσευχῆς, καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην τῆς θεωρίας. Ἐγὼ ἐρωτῶ ἐκεῖνον, δστις γνωρίζει τί ἐστι θεωρία· διότι δὲν ὑπάρχει εἰς πάντας ἡ αὐτὴ διάκρισις, ἀλλο εἰς ἐκείνους μόνον τοὺς θεωρητικοὺς καὶ ὑποέιπας τούτου τοῦ πράγματος, οἵτινες ἡξιώθησαν πα

τούτου τοῦ χαρίσματος, ἡ ἐδιδάχθησαν ὑπὸ παρομοίων θεωρητικῶν πατέρων, καὶ ἔμαθον παρ' αὐτῶν τὴν θεωρίαν, καὶ διηλθον τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς αὐτὰ καὶ εἰς τὰ παρόμοια ζητήματα.

Καθὼς μόλις εύρισκεται εἰς ἐκ μυριάδων ἀνθρώπων, ὅστις νὰ ἔξεπλήρωσεν ἀνελιπώς τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ νόμιμα, καὶ νὰ ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς· οὕτω μόλις εύρισκεται εἰς ἐκ χιλίων ἀνθρώπων, ὅστις ηξιώθη νὰ φθάσῃ μετὰ μεγίστης προφυλάξεως εἰς τὴν καθαρὰν προσευχήν, καὶ σχίσας τοῦτον τὸν ὄρον, νὰ τύχῃ ἐκείνου τοῦ μυστηρίου· διότι δὲ λίγοι ἀνθρώποι ηξιώθησαν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, ὡς καὶ μόλις εύρισκεται εἰς ἀνθρωπος ἐκ πάσης γενεᾶς, ὅστις ἔφθασε διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ μυστήριον ἐκείνο τῆς θερίας, ἀν. ὑπάρχῃ δυνατὸν νὰ φθάσῃ τις.

Προσευχὴ ἔστι δέησις καὶ φροντὶς καὶ ἐπιθυμία τινὸς πράγματος, ἡ λυτρώσεως τῶν ἐνταῦθα πειρασμῶν ἡ τῶν μελλουσῶν κολάσεων, ἡ ἐπιθυμία κληρονομίας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Δέρσις δὲ εἶναι ἐκείνη ἡ προσευχὴ, διὰ τῆς ὁ ποίας ὁ ἀνθρωπὸς ζητεῖ βοήθειαν παρὰ Θεοῦ εἰς τι πρᾶγμα· ἐντὸς τούτων τῶν δύο κινήσεων περιορίζεται ἡ προσευχὴ. Ἡ δὲ καθαρότης, ἡ ἡ μὴ καθαρότης τῆς προσευχῆς διεκρίνεται ὡς ἔξτης· καθ' ὃν καιρὸν προετοιμάζεται ὁ νοῦς νὰ προσφέρῃ μίαν ἐκ τῶν δύο κινήσεων, τὰς ὁποίας προείπομεν, ἐὰν συμμιγῇ μετ' αὐτοῦ ἔννοιά τις· ξένη, ἡ λογισμὸς ἄλλου τινὸς πράγματος, ἡ προσευχὴ ἐκείνη δὲν λέγεται καθαρά· καθότι δὲν προσέφερεν ἐκ τῶν καθαρῶν ζώων εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ καρδία, τὸ νοητὸν τοῦ Θεοῦ θυσιαστήριον. Ἐὰν δέ τις, ἐνθυμούμενος ἐκείνην τὴν ὑπὸ τῶν ἀγίων πατέρων ὄνομαζομένην προσευχὴν, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τὴν δύναμιν τῶν λόγων τῶν πατέρων, εἴπῃ, ὅτι ἡ συμμιγὴς αὐτὴ προσευχὴ εἶναι ἐντὸς τῶν ὅρων τῆς πνευματικῆς προσευχῆς, θέλει εἰσθαι βλασφημία, καὶ οὐδεὶς κτιστὸς ἀνθρώπος·

νὰ εἰπῃ, ὅτι ἡ πνευματικὴ προσευχὴ κλίνει εἰς τὸ νὰ συλλογίζηται γῆγενόν τι· φιότι ἡ εἰς τι γῆγενον πρᾶγμα κλίνουσα προσευχὴ, ὑπάρχει κατωτέρα τῆς πνευματικῆς προσευχῆς. Ήασα πνευματικὴ προσευχὴ ὑπάρχει ἐλευθέρα τῆς κινήσεως τοῦ νοὸς εἰς ἄλλο τι· καὶ ἐὰν μετὰ καθαρότητος μόλις προσεύχηται τις, τί νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς πνευματικῆς προσευχῆς; Οἱ ἀγιοι πατέρες συνηθίζουσι πάσας τὰς καλὰς κινήσεις τοῦ νοῦ καὶ τὰς πνευματικὰς ἔργασίας νὰ δονομάζωσι διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς προσευχῆς· καὶ οὐ μόνον αὐτοῖ, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ πεφωτισμένοι ἐκ τῆς πνευματικῆς θεωρίας συνηθίζουσι νὰ λογίζωνται τὰς καλὰς ἔργασίας παρόμοια μὲ τὴν προσευχὴν. Ἐκ τούτου λοιπὸν δῆλον, ὅτι ἄλλο εἶναι προσευχὴ, καὶ ἄλλο τὰ ὑφ' ἥμῶν πραττόμενα καλὰ ἔργα. Ἐνίστε τινὲς τῶν πατέρων ἀποκαλοῦσιν ὁδὸν ταύτην τὴν πνευματικὴν λεγομένην προσευχὴν, ἄλλοι δὲ γνῶσιν, καὶ ἄλλοι ὀπτασίαν νοεράν. Βλέπεις λοιπόν, πῶς ἐναλάσσουσιν οἱ πατέρες τὰς δονομασίας εἰς τὰ πνευματικὰ πράγματα; καθότι ἡ ἀκρίβεια τῶν δονομάτων διατηρεῖται εἰς μόνον τὰ πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου· εἰς δὲ τὰ πράγματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀκριβῆς δονομασία ποσῶς δὲν φυλάττεται, παρὰ μία ἀπλῇ γνῶσις, ἀνωτέρα πάσης δονομασίας, καὶ παντὸς στοιχίου, καὶ μορφῆς, καὶ χρώματος, καὶ σχήματος, καὶ συνθέτων δονομάτων. Διὰ τοῦτο ὅταν ὑψωθῇ ἡ γνῶσις τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ φαινομένου κόσμου, τότε ὅπως θέλωσιν οἱ πατέρες μεταχειρίζονται τὰ δονόματα πρὸς δῆλωσιν τῆς προσευχῆς· διότι τὰ δονόματα τῆς προσευχῆς οὐδεὶς γνωρίζει μετ' ἀκριβείας· ἀλλ' ἵνα μόνον ἐπιστηρίζωσιν εἰς αὐτὴν τοὺς ψυχικοὺς διαλογισμούς, μεταχειρίζονται δονομασίας καὶ παραβολάς, κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγείτου, ὅστις λέγει, ὅτι χάριν τῶν αἰσθήσεων μεταχειρίζομεθα παραβολάς, καὶ συλλαβάς, καὶ ἐνδεχόμενα δονόματα καὶ ῥῆματα εἰς τὰ θεῖα πράγματα. Ὅταν δὲ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀγίου Πνεύματος κινηθῇ ἡ ψ

ἔκεινα τὰ θεῖα πράγματα, τότε ὑπάρχουσι περιτταὶ εἰς ἡμᾶς καὶ αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν, ὡς εἶναι περιτταὶ καὶ αἱ δύναμεις τῆς πνευματικῆς ψυχῆς, ὅτε αὕτη καταστεθῇ ὁμοίᾳ τῇ θεότητι δι’ ἀκατανοήτου ἐνότητος, καὶ φωτισθῇ διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ ὑψίστου φωτὸς εἰς τὰς ἔαυτῆς κινήσεις.

Πίστευε λοιπόν, ἀδελφέ, ὅτι ὁ νοῦς ἔχει ἔξουσίαν νὰ διαχρίνῃ τὰς ἔαυτοῦ κινήσεις μέχρι τοῦ τόπου τῆς καθαρότητος τῆς προσευχῆς· ὅταν δὲ φθάσῃ ἔκει, καὶ δὲν στραφῇ εἰς τὰ ὄπίσω, καὶ ἀφήσῃ τὴν προσευχήν, τότε ἡ προσευχὴ γίνεται ὡς μεσίτης τις μεταξὺ τῆς ψυχικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας. "Οταν ἡ ψυχὴ κινηθῇ εἰς προσευχήν, εὑρίσκεται εἰς τὴν ψυχικὴν αὐτῆς κατάστασιν· ὅταν δύμας εἰσέλθῃ εἰς ἔκεινην τὴν κατάστασιν τῆς θεωρίας, παύει ἀπὸ τὴν προσευχήν· διότι οἱ ἀγίοι εἰς τὸν μέλλοντα αἰώνα δὲν προσεύχονται διὰ προσευχῆς, ἀφοῦ καταποθῇ ὁ νοῦς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἀλλὰ μετὰ ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ συνευφράνονται εἰς τὴν δόξαν ἔκεινην· τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς ἡμᾶς· ὅταν ὁ νοῦς ἀξιωθῇ νὰ αἰσθάνηται τὴν μέλλουσαν μακαρίοτητα, τότε λησμονεῖ ἔαυτόν, ὡς καὶ πάντα τὰ πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου, καὶ δὲν ἔχει κίνησιν εἰς κανὲν πρᾶγμα· ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν δύναται τις νὰ εἴπῃ μετὰ πεπονθήσεως, ὅτι τὸ αὐτεξούσιον τοῦ θελήματος ἐνεργεῖ καὶ ὁδηγεῖ πᾶσαν γινομένην ἀρετήν, καὶ πᾶσαν τάξιν καὶ σχῆμα προσευχῆς εἴτε διὰ τοῦ στόματος, εἴτε διὰ τῆς διανοίας· προσέτι διὰ τῶν αἰσθήσεων κινεῖ καὶ δύοργει καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν, ὅστις ὑπάρχει βασιλεὺς τῶν παθῶν. "Οταν δύμας ἡ διοίκησις καὶ ἡ οἰκονομία τοῦ ἀγίου Πνεύματος κυριεύῃ τὸν νοῦν, τὸν οἰκονόμον τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν λογισμῶν, τότε ἀφαιρεῖται τὸ αὐτεξούσιον ἐκ τῆς φύσεως, καὶ ὁ νοῦς ὁδηγεῖται διὰ τῆς ὁδηγίας ἀλλού, καὶ ὅχι διὰ τῆς ἴδιας αὐτοῦ θελήσεως. Σοὶ θέλει εἰσθαι ἄρα γε τότε προσευχὴ πλέον, ὅπότε ἡ φύσις δὲν ἔχει δύναμιν νὰ ἔξουσιάσῃ ἔαυτήν, ἀλλ' ὁδηγεῖται διὰ

λης δυνάμεως ἔκει, ὅπου δὲν γνωρίζει, οὐδὲ δύναται νὰ διευθύνῃ τὰς κοινήσεις τῆς διανοίας, ὅπως θέλῃ, ἀλλὰ κυριεύεται ἀπὸ αἰχμαλωσίαν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, καὶ ὁδηγεῖται ὑπ' αὐτῆς ἔκει, ὅπου δὲν ἤξεύρει; ἀλλ' οὐδὲ θέλησιν θέλει ἔχει τότε, οὐδὲ γνωρίζει, ἐὰν εύρισκηται ἐν τῷ σώματι, ἡ ὑπάρχη ἐκτὸς τοῦ σώματος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς γραφῆς. Λοιπὸν ὑπάρχει ἄρα γε προσευχὴ εἰς τὸν οῦτος αἰχμαλωτισθέντα καὶ μὴ αἰσθανόμενον ἔσυτόν; Διὰ τοῦτο ἂς μὴ βλασφημῇ τις, καὶ ἂς μὴ ξεθαρρέεύηται, λέγων, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ προσεύχηται τις τὴν πνευματικὴν προσευχὴν· καθότι αὐτὴν τὴν τόλμην μεταχειρίζονται ἔκεινοι, οἵτινες προσεύχονται μετὰ ἀλαζονίας, καί, ἴδιωται ὄντες κατὰ τὴν γνῶσιν, ἐξαπατῶσιν ἔσυτούς, ὅτι δῆθεν, ὅταν θέλωσι, προσεύχονται τὴν πνευματικὴν προσευχὴν· ἀλλ' οἱ ταπεινόφρονες καὶ νοήμονες συγκαταβαίνουσι νὰ μάθωσι παρὰ τῶν πατέρων, καὶ νὰ γνωρίσωσι τοὺς ὄρους τῆς φύσεως, καὶ δὲν συγχωροῦσι ποτε, ὥστε ἡ διάνοια αὐτῶν νὰ κινηθῇ διὰ ταύτης τῆς τόλμης.

?Ἐρ. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν καλεῖται διὰ τοῦ ὄνόματος τῆς προσευχῆς αὕτη ἡ ἀνεκλάλητος χάρις, ἐπειδὴ λέγεται, ὅτι δὲν εἶναι προσευχή;

?Ἀπ. Ἡ αἰτία, λέγομεν, ὅτι εἶναι αὕτη ἐπειδὴ ἡ χάρις αὕτη ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς δίδεται εἰς τοὺς ἀξίους· λαμβάνει δὲ τὴν ἀφορμὴν ἐκ τῆς προσευχῆς· καθότι δὲν ὑπάρχει εἰς ταύτην τὴν ἔνδοξον χάριν ἄλλος καιρὸς ἐπιφοιτήσεως, παρὰ μόνον ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν πατέρων, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται διὰ τοῦ ὄνόματος τῆς προσευχῆς· διότι ὁ νοῦς ἐκ τῆς προσευχῆς ὁδηγεῖται εἰς ἐκείνην τὴν μακαριότητα, καὶ διότι ἡ αἰτία αὐτῆς εἶναι ἡ προσευχὴ· εἰς ἄλλας δὲ περιστάσεις δὲν ἔχει χώραν, καθὼς διαλαμβάνουσι τὰ συγγράμματα τῶν πατέρων. Εἴδομεν πολλοὺς ἐκ τῶν ἀγίων πατέρων, ὡς καὶ εἰς τοὺς βίους αὐτῶν εἶναι γεγραμμένον. οἵτινες ἐνῷ ἰσταντο εἰς προσευχὴν, ἥρπάγη ὁ νοῦς αὐτῶν.

'Αλλ' ἐὰν ἐρωτήσῃ τις, διὰ ποίαν αἰτίαν κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς μόνον συμβαίνουσι ταῦτα τὰ μεγάλα καὶ ἀνεκλάλητα χαρίσματα; ἀποκρινόμεθα εἰς τοῦτο· διότι κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεται προστοιμασμένος καὶ συνεσταλμένος, ἵνα προσευχῇθη εἰς τὸν Θεόν, ἐπιθυμῶν καὶ ἐκδεχόμενος τὸ ἔλεος αὐτοῦ· καὶ ἐν γένει, ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς εἶναι καιρὸς στάσεως ἐμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ βασιλέως, καὶ καιρὸς παρακλήσεως· καὶ ἡ αἰτησίας τοῦ δεομένου καὶ παρακαλοῦντος κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν πρέπει νὰ δοθῇ· διότι ποῖος ἄλλος καιρὸς ὑπάρχει ἀρμοδιώτερος τοῦ καιροῦ τῆς προσευχῆς; ἢ ἵσως εἶναι πρέπον, καθ' ὃν καιρὸν κοιμᾶται ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἐργάζεται τι, ἡ ὁ νοῦς αὐτοῦ εὑρίσκεται συγχεχυμένος, νὰ ἐπιτύχῃ τινὸς ἐκ τῶν τοιούτων χαρισμάτων; διότι ἴδου καὶ οἱ ἄγιοι, ἀν καὶ δὲν ἔχωσιν οὐδένα καιρὸν ἀργίας, ἐπειδὴ πᾶσαν ὥραν καταγίνονται εἰς τὰ πνευματικά, εὑρίσκονται ἐνίστε ἀνέτιμοι εἰς στάσιν προσευχῆς· διότι πολλάκις ἡ μελετῶσί τι ἐκ τῶν εὑρίσκομένων εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἡ ἐπασχολοῦνται εἰς τὴν θεωρίαν τῶν κτισμάτων, ἡ εἰς ἄλλα πινάτη ἐπωφελῆ· εἰς τὸν καιρὸν δύμας τῆς προσευχῆς ἡ θεωρία τοῦ νοὸς αὐτῶν προστηλοῦται εἰς μόνον τὸν Θεόν, καὶ πρὸς αὐτὸν διευθύνουσιν πάσας τὰς κινησίες αὐτῶν, καὶ προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν ἐγκαρδίως δεήσεις μετὰ σπουδῆς καὶ ἀδιακόπου θέρμης· διὰ τοῦτο κατ' αὐτὸν τὸν καιρόν, καθ' ὃν εὑρίσκεται εἰς τὴν φυχὴν μία μονωτάτη φροντίς, πρέπει ν' ἀναβρύῃ εἰς αὐτὴν ἡ θεία εὐμένεια. Ἰδοὺ βλέπομεν, ὅτι ὅταν ὁ ἱερεὺς προετοιμασθῇ, καὶ σταθῇ εἰς προσευχήν, ἔξευμενιζόμενος τὸν Θεόν, καὶ συνάγων τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ δεόμενος, τότε καταβαίνει τὸ ἄγιον. Πνεῦμα ἐπὶ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, τὰ εὑρίσκομενα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀγιάζει αὐτά. Καὶ εἰς τὸν Ζαχαρίαν, ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐφάνη ὁ ἄγγελος, καὶ εὐηγγέλισε τὴν γέννησιν τοῦ Προδρόμου. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν Πέτρον,

προσηγύχετο ἐπὶ τοῦ δώματος κατὰ τὴν ἔκτην ὥραν, ἐφάνη
ἡ ὄπτασία ἑκείνη τῆς ὁθόνης, διὰ τῆς ὅποιας προσεκαλούν-
το τὰ ἔθνη εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς πίστεως. Καὶ εἰς τὸν
Κορινθίου, ἐνῷ προσηγύχετο, ἐφάνη ὁ ἄγγελος, καὶ εἶπεν εἰς
αὐτὸν τὰ σά σε εἶναι γεγραμμένα εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀπο-
στόλων. Καὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν υἱὸν Ναυῆ, εὑρισκόμε-
νον κατηφῆ καὶ προσευχόμενον, ἐλάλησεν ὁ Θεός· ἔτι δὲ ἐκ
τοῦ ἴλαστηρίου τοῦ ἀνωθεν τῆς κιβωτοῦ, ἐξ τοῦ ὅποιου ὁ
ἱερεὺς ἐλάμβανε θεόθεν τῆς ὄπτασίας ἐκάστου τῶν ὄφειλο-
μένων, καθ' ὃν καιρὸν ὁ ἀρχιερεὺς ἀπαᾶς τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσήρ-
χετο ἐν τῇ φρικτῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, ἐνῷ ἀπασαι αἱ φυ-
λαὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἵσταντο εἰς τὴν ἐξωτέραν σκηνὴν προσευ-
χόμενοι, ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς εἰσῆρχετο εἰς τὰ ἄγια τῶν ἄγίων,
καὶ ἔρριπτεν ἐαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, ἦκουε τοὺς
λόγους τοῦ Θεοῦ δὶ' ὄπτασίας φοβερᾶς καὶ ἀνεκφράστου· ὡ,
τί φοβερὸν ὑπῆρχεν ἑκεῖνο τὸ μυστήριον, ὅπερ ὑπηρετεῖτο
τότε! Οὗτῳ καὶ πᾶσαι αἱ ὄπτασίαι, αἵτινες ἐφάνησαν εἰς τοὺς
ἄγιους, ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς συνέβαντον διότι ποιος ἄλ-
λος καιρὸς εἶναι ἀγιώτερος, καὶ ἀρμόδιος πρὸς ὑποδοχὴν τῶν
χαρισμάτων, ὅσον ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς, διὰ τῆς ὅποιας
συνομίλεῖ τις μετὰ τοῦ Θεοῦ; ἐπειδὴ πρὸ πάντων κατ' αὐτὸν
τὸν καιρόν, καθ' ὃν γίνονται αἱ πρὸς τὸν Θεόν ἰκεσίαι καὶ
δεήσεις, καὶ αἱ μετ' αὐτοῦ συνομίλιαι, συνάγει ὁ ἀνθρώπος
πανταχόθεν πάσας αὐτοῦ τὰς κινήσεις καὶ ἐνθυμήσεις, καὶ
προσηλοῦται εἰς μόνον αὐτὸν τὸν Θεόν, καὶ ἔχει τὴν καρδίαν
αὐτοῦ πλήρη θείας χαρᾶς, καὶ κατανοεῖ τὰ ἀκατανόητα μυ-
στήρια· καθότι κατὰ τὸ μέτρον ἐκάστου κινεῖται τὸ ἄγιον
Ηνεῦμα, καὶ ἐξ ἑκείνων, τὰ ὅποια προσεύχεται τις, λαμβά-
νει ὑλην, καὶ κινεῖται εἰς αὐτό· ὥστε ἐκ τῆς πολλῆς προσο-
χῆς, κόπτεται ἡ κίνησις τῆς προσευχῆς, καὶ καταπλήγτε-
ται καὶ αἰγμαλωτίζεται ὁ νοῦς, καὶ λγσμονεῖ τὴν ἐπι-
μίαν τοῦ ἴδιου αὐτήματος· αἱ δὲ κινήσεις αὐτ

ζονταις ως εις βαθεῖαν μέθην, και δὲν ὑπάρχει εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, οὔτε διαφορὰ ὑπάρχει εἰς αὐτὸν σώματος και ψυχῆς, οὔτε ἐνθύμησις τινὸς πράγματος, ως εἶπεν ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅτι προσευχὴ ἔστι καθαρότης νοός, ἡτις μόνη κόπτεται ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἀγίας Τριάδος μετὰ ἐκπλήξεως. Βλέπεις, πῶς ἡ προσευχὴ κόπτεται μετὰ ἐκπλήξεως τῆς κατανοήσεως ἔκεινων, τὰ ὅποια ἔξ αὐτῆς γεννῶται εἰς τὸν νοῦν, ως προεῖπον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος συγγράμματος και εἰς πολλοὺς ἄλλους τόπους; Και πάλιν ὁ ίδιος Γρηγόριος λέγει, καθαρότης νοός εἴναι ὑψηλὸν βαδίσμα εἰς τὰ νοητά, ἡτις παρομοιάζει μὲ τὴν οὐράνιον χρωματουργίαν, ἐπὶ τῆς ὅποιας ἀστράπτει τὸ φῶς τῆς ἀγίας Τριάδος ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς.

Ἐρ. Καὶ πότε ἀξιοῦται τις ταύτης τῆς χάριτος;

Ἄπ. Ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς, ὅταν ὁ νοῦς ἐκδύηται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, και ἐνδύηται τὸν νέον τῆς χάριτος, τότε βλέπει τὴν ἴδιαν αὐτοῦ καθαρότητα, ὁμοιάζουσαν μὲ τὸ οὐράνιον χρῶμα, τὸ ὅποιον ὠνομάσθη τόπος Θεοῦ ὑπὸ τῆς γερουσίας τῶν οὐρανίων Ἰσραὴλ, ὅταν ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ὅρους Σινᾶ. Λοιπόν, ως προεῖπον, δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν ταύτην τὴν δωρεὰν και χάριν πνευματικὴν προσευχήν, ἀλλὰ γέννημα τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, ὅπερ κατέρχεται διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου Πνεύματος, και τότε ὁ νοῦς γίνεται ὑπεράνω τῆς προσευχῆς, και μετὰ τὴν εὑρεσιν τῆς ἀνωτέρας παύει ἡ προσευχή, και τότε δὲν προσεύχεται προσευχήν, ἀλλ’ εύρισκεται ἐκστατικὸς εἰς τὰ ἀκατάληπτα ἔκεινα πράγματα, τὰ ὅποια εἶναι ἀνώτερα τοῦ παρερχομένου τούτου κόσμου, και σιωπῇ διὰ τῆς ἀγνοίας πάντων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου· αὕτη ἡ ἀγνοία ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς γνώσεως, περὶ τῆς ὅποιας εἶπον προηγουμένως· αὕτη ἡ ἀγνοία εἴναι ἔκεινη, περὶ τῆς ὅποιας εἶπον, ὅτι μακάριος εἶναι ἔκεινος, ὅστις ἔφθασε τὴν ἀγνωσίαν τὴν ἀχώριστον τῆς προσευχῆς. Ταύτη

ἄγνοιαν εῖθε νὰ ἀξιωθῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς χάριτος τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν ὥποῖον πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ'.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὐχῆς καὶ τῶν λοιπῶν, ἀτινα
έξ ἀνάγκης ζητοῦνται περὶ τῆς διηγεκοῦς ἐν-
θυμήσεως, καὶ διαφοροτρόπως ὠφελοῦσιν, ἐάν
τις, μετὰ διακρίσεως ἀναγινώσκων, φυλάττῃ
αὐτά.

Το νὰ ὑπάρχῃ τις σταθερὸς διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος εἰς
τὸ αἴτημα τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, εἶναι ἐν μέρος ἄριστον τῆς χά-
ριτος τῆς πίστεως. Ἡ δὲ σταθερότης τῆς εἰς Θεὸν πίστεως
δὲν εἶναι ὑγεία τῆς ὁμολογίας, ἀν καὶ ὑπάρχῃ μήτηρ τῆς
πίστεως, ἀλλ' εἶναι ψυχή, ἣτις βλέπει τὴν ἀλήθειαν τοῦ
Θεοῦ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πολιτείας. "Οταν' εὔρῃς εἰς τὰς
ἀγίας γραφὰς τὴν πίστιν ἡνωμένην μετὰ τῆς πολιτείας τῶν
χαλῶν ἔργων, μὴ ἐκλάβῃς τὴν περὶ αὐτῆς θεωρίαν ἀντὶ τῆς
δρθῆς ὁμολογίας· διότι οὐδέποτε οἱ ἀδάπτιστοι, καὶ οἱ ἔχον-
τες τὴν διάνοιαν διεφθαρμένην ἐκ τῆς ἀληθείας καταλαμβά-
νουσι τὴν πίστιν, ἣτις παρέχει πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος·
ἐπειδὴ ἡ πληροφορία τῆς πίστεως φανεροῦται εἰς τοὺς πε-
φωτισμένην ἔχοντας τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν
τρόπων τῆς θείας γραφῆς αὐτῶν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἐντολῶν
τοῦ Θεοῦ.

* Η παντοτεινὴ μελέτη τῆς θείας γραφῆς εἶναι φῶ

χῆς. διότι ἐντυπώνει εἰς τὴν ψυχὴν ἐνθυμήσεις ὥφελίμους, διπάς προφυλάττηται ἐκ τῶν παθῶν, καὶ διαμένῃ εἰς τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς καθαρότητος τῶν προσευχῶν· ἔτι δὲ εὔοδώνει ἐμπροσθεν ἡμῶν ὁδὸν εἰρήνης τῶν ἴχνῶν τῶν πατέρων. Μή διστάσῃς εἰς τὰς εὐχὰς τῶν στίχων, δταν κατὰ πᾶσαν ὥραν δὲν ἀκολουθῇ εἰς αὐτὰς παλὺς ἐξυπνισμὸς καὶ παντοτεινὴ κατάνυξις, ἢ εἰς τὰς προσευχάς, ἢ εἰς τὰς ἀναγνώσεις.

Ἐξ ἀνάγκης δέχου τοὺς λόγους ἐκείνους, οἱ ὄποιοι λέγονται ἐκ πείρας, ἀν καὶ ὁ λέγων αὐτοὺς ὑπάρχῃ ἴδιωτης· διότι οἱ μεγάλοι θησαυροὶ τῶν βασιλέων δὲν καταφρονοῦσι νὰ λάβωσι προσθήκην τὸν ὁδολὸν τοῦ ἐπαίτου· καὶ ἐκ τῶν μικρῶν ρύάκων αἴξάνουσι καὶ πληρεμυροῦσιν οἱ μεγάλοι ποταμοί. Ἐὰν ἡ ἐνθύμησις τῶν καλῶν πραγμάτων ἀνακαινίζῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ἀρετὴν, δταν συλλογιζώμεθα αὐτά, εἶναι φανερόν, δτι καὶ ἡ ἐνθύμησις τῆς ἀκολασίας ἀνανεώνει εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν τὴν αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν, δταν ἐνθυμώμεθα αὐτήν· καθότι ἡ ἐνθύμησις ἑκάστου τούτων μόνον διαφορὰν πραγμάτων φανερώνει, καὶ ζωγραφίζει εἰς τὸν γοῦν ἡμῶν, καὶ δείκνυσι καθαρῶς εἰς ἡμᾶς ἡ τὴν αἰσχρότητα τοῦ λογισμοῦ ἡμῶν, ἡ τὸ ὑψος τῆς ἡμετέρας πολιτείας, καὶ στερεώνει εἰς ἡμᾶς τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς κινήσεις ἡ τῶν καλῶν, ἡ τῶν κακῶν πραγμάτων, ἃτινα μελετῶμεν εἰς τὰ βάθη τῆς διανοίας ἡμῶν, καὶ φανερώνει τὴν διαφορὰν τῆς διαγωγῆς ἡμῶν διὰ τῆς μελέτης τῆς διανοίας, ἵνα βλέπωμεν ἐξ ἀνάγκης ἡμᾶς αὐτοὺς πάντοτε. Λοιπὸν δχι μόνον ἡ μελέτη βλάπτει τὸν ἔχοντα αὐτήν, ἀλλὰ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ θεωρία καὶ ἡ ἐνθύμησις, ἥτις ἀναπληροῖ αὐτάς· καὶ ὅχι μόνον ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς βοηθεῖ μεγάλως τὸν ἐργαζόμενον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἡ φαντασία τῆς διανοίας, ἥτις εἰκονίζεται ἐκ τῆς ἐνθύμησεως τῶν προσώπων, τῶν ἐργασαμένων αὐτήν.

Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον, δτι πολλοί, οἵτινες ἔφθασαν εἰς τὴν τάξιν τῆς καθαρότητος, ἀξιούνται νὰ ἕδωσι τίγας ἡ-

τῶν ὁποίων ἡ θεωρία ἀφοῦ ἐντυπωθῇ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν, γίνεται εἰς αὐτοὺς ἀπασαν τὴν ἡμέραν ὅλη χαρᾶς ἐιὰ τῆς νοητῆς μελέτης τῆς διανοίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐργάζονται μετὰ θερμότητος τὰς ἀρετάς, καὶ πολλὴ φλὸς ἐμπίπτει εἰς τὰς χαρδίας αὐτῶν καὶ ἐπιθυμία δι' αὐτούς. Λέγουσι δέ, ὅτι οἱ ἄγγελοι λαμβάνοντες τὰς μορφὰς ἀγίων τινῶν, δεικνύουσιν αὐτὰς ἐν καιρῷ τοῦ ὑπνου εἰς τὴν ψυχὴν πρὸς χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν αὐτῆς, καὶ τὴν ἡμέραν κινοῦσιν αὐτὰς εἰς τὴν θεωρίαν τῶν λογισμῶν αὐτῆς· πράττουσι δὲ τοῦτο, ὅπως ἐλαφρόντας ὁ κόπος τῆς ἐργασίας τοῦ βλέποντος αὐτάς· τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς συνεχεῖς πολέμους. "Οστις ὅμως ἔχει συνήθειαν νὰ ἐνθυμῇται καὶ νὰ μελετᾷ κακὰ καὶ αἰσχρὰ πράγματα, δεικνύουσιν εἰς αὐτὸν οἱ δαίμονες φαντασίας, ὡς οἱ ἄγγελοι· διότι λαμβάνουσι ψευδεῖς δόμοιώσεις, καὶ δεικνύουσιν αὐτὰς εἰς τὴν ψυχὴν, ἵνα φοβίζωσιν αὐτήν· καὶ εἰς τοῦτο λαμβάνουσιν οἱ δαίμονες τὴν ἀφορμὴν πρὸ πάντων ἐκ τῶν ἐνθυμήσεων τῆς ἡμέρας· καὶ ποτὲ μὲν διὰ ταύτης τῆς φοβερᾶς θεωρίας ἐξασθενοῦσι τὴν ψυχὴν, ποτὲ δὲ πάλιν δεικνύουσιν εἰς αὐτήν τὴν κακοπάθειαν τῆς ἡσυχαστικῆς καὶ μεμονωμένης ζωῆς, καὶ ἀλλα παρόμοια.

"Ἔμεις δέ, ἀδελφοί, ἀς λάβωμεν πρόνοιαν, καὶ ἀς προσέχωμεν εἰς τὰς ἐνθυμήσεις ἡμῶν, ἵνα ἐκ τούτου διακρίνωμεν τὴν κατάστασιν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, καὶ ἐπομένως ἰδωμεν ποίας ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνθυμήσεων παραδεχόμεθα, καὶ ποίας ταχέως ἀποδάλλομεν, ἂμα ἐπέλθωσιν εἰς ἡμᾶς. Πρέπει δὲ νὰ διακρίνωμεν, ἐὰν καταγινώμεθα εἰς τὰς ἐνθυμήσεις τὰς προερχομένας ἐκ τῆς προνοίας τῶν δαιμόνων, οἵτινες ρίπτουσι τὴν ὅλην εἰς τὰ πάθη τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ, ἢ εἰς τὰς ἐνθυμήσεις τὰς προερχομένας ἐκ τῶν ἀγίων ἀγγέλων, οἵτινες διδοῦσι τὸ νεῦμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς γνώσεως, ἢ τὰς ἐκ λογισμῶν ἐνθυμήσεις, οἱ ὅποιοι ἐξυπνίζουσιν ἡμᾶς, ὅτου ἐπέντωνται, ἢ τὰς προερχομένας ἐκ τῶν προλήψεων τῶν

ρων ἡμῶν ἀμαρτημάτων. Τὴν δὲ πεῖραν τῶν δύω τούτων θεωριῶν θέλομεν ἀποκτήσει διὰ τῆς διαγνώσεως τῆς διαχρίσεως, ἀφοῦ εἰς ἔκαστην τούτων ἀκολουθήσῃ ἴδιαιτέρα προσευχή.

‘Η ἀγάπη, ἡ ἔχουσα αἴτιον οἰονδήποτε πρᾶγμα, ὁμοιάζει ως μικρά τις λάμψις, ἥτις τρέφεται δι' ἑλαίου, καὶ οὕτω διατηρεῖ τὸ φῶς αὐτῆς· μᾶλλον δὲ ὁμοιάζει ως ἔνθρος χήμαρρος, ὃστις τρέχει μένον, ὅταν βρέχῃ, ἄμα δὲ ἐκλείψῃ ἡ βροχή, ἡ ὑλη αὐτοῦ, πάνει καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ νὰ τρέχῃ. ‘Η δὲ ἀγάπη, ἥτις ἔχει αἴτιον τὸν Θεόν, ὑπάρχει ως πηγὴ ἀένναος, ως ἔχουσα ἀνελλιπή τὴν ὑλην αὐτῆς· διάτι μόνος ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἀγάπης.

Θέλεις νὰ ἐντρυφήσῃς εἰς τὴν στιχολογίαν τῆς ἀκολουθίας σου, καὶ νὰ αἰσθανθῆς τοὺς λόγους τοῦ ἀγίου Πνεύματος; Ἄφες τελείως τὴν ποσότητα, καὶ μὴ παρατηρήσῃς τὴν ἀκρίβειαν τῶν στίχων, ἀλλὰ λέγετοὺς στίχους, ως λέγεις τὴν εὐχήν, μετὰ προσοχῆς· ἄφες δ' ἔτι καὶ τὴν ἀπρόσεκτον ἀνάγνωσιν, καὶ νόησον ὅπερ σοὶ λέγω, καὶ ὅπερ λέγεται ἵστορικῶς, ὅτε διὰ τῆς προσεκτικῆς ἀναγνώσεως ἀπολαμβάνει τις τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ. ”Εστω δὲ ἡ διάνοιά σου προσηλωμένη εἰς τὴν μελέτην τῶν στίχων, ἔως ὅτου ἡθελεν ἐξυπνισθῇ ἡ ψυχή σου μετὰ ἐκπλήξεως εἰς τὸ νὰ κατανοήσῃ τὰς μεγάλας ἐννοίας τῆς θείας οἰκονομίας, καὶ ἐντεῦθεν νὰ κινηθῇ ἡ εἰς δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ εἰς λύπην ὡφέλιμον· καὶ ὅτι εἶναι ἀρμόδιον εἰς τὴν εὐχήν, λάβε αὐτό· καὶ ὅταν βεβαιωθῇ ἡ διάνοιά σου εἰς αὐτά, τότε ἡ σύγχυσις τῶν λογισμῶν σου ἀναχωρεῖ ἀπὸ σου· ἐπειδὴ εἰς δουλικὴν ἐργασίαν δὲν ὑπάρχει εἰρήνη τῆς διανοίας, οὔτε σύγχυσις καὶ ταραχὴ εἰς τὰ τέκνα τῆς ἐλευθερίας· διότι συνήθειαν ἔχει ἡ σύγχυσις ν' ἀφαιρῇ τὴν γεῦσιν τῶν ἐννοιῶν καὶ τὴν κατανόησιν τῶν στίχων, καὶ νὰ αἰχμαλωτίσει τὰ νοήματα, ως βδέλλα πίνουσα τὸ αἷμα τῆς ζωῆς τῶν σωμάτων· καὶ εἰ δυνατόν, πρέπη νὰ ὀνομάσῃ τις τὴν σύγχυσιν ὄχημα τοῦ διαβόλου· καθότι ὁ σατανᾶς

τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ἡνιόχου συνῆζει νὰ ἐπιβαίνῃ εἰς τὸν γοῦν,
ἀφοῦ λάθη μεθ' ἑαυτοῦ ὅλα τὰ πάθη, καὶ νὰ εἰσέρχηται εἰς
τὴν ταλαιπωρον ψυχήν, καὶ νὰ καταποντίζει αὐτὴν διὰ τῆς
συγχύσεως. Ἐγγόνησον δὲ καὶ τοῦτο· μή γίνου εἰς τοὺς στί-
χους τῆς φαλμωδίας σου, ὡς νὰ δέχησαι παρ' ἄλλου τοὺς
λόγους, ἵνα μή νομίσῃς πάντας, ὅτι αὐξάνει τὸ ἔργον τῆς
μελέτης, καὶ παραβλέψῃς τελείως τὴν κατάνυξιν καὶ τὴν χα-
ράν, τὴν προκύπτουσαν ἐξ αὐτῶν ἀλλ' ὡς ἴδικούς σου γὰ λέ-
γγης τοὺς λόγους εἰς τὴν προσευχὴν μετὰ κατανύξεως καὶ
νὰ νοῆς τὰ δσα λέγγης, ὡς ἐκεῖνος, ὅστις γνωρίζει μετὰ θε-
τικότητος τὸ ἑαυτοῦ ἔργον.

Ἡ ἀκηδία γεννᾶται ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῆς διανοίας· ὁ
δὲ μετεωρισμὸς ἐκ τῆς ἀργίας τῶν ἔργων καὶ τῆς ἀναγγώ-
σεως, καὶ ἐκ τῶν ματαίων συνομιλιῶν, ἢ ἐκ τοῦ κόρου τῆς
κοιλίας.

"Οστις δὲν ἀντιλέγει εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἡμᾶς
ὑποβαλλουμένους λογισμούς, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν
ἱκεσίας ἀποδιώκει αὐτούς, τοῦτο ὑπάρχει σημεῖον, ὅτι ὁ νοῦς
αὐτοῦ ἐσοφίσθη παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ φρόνησις
αὐτοῦ ἥλευθέρωσεν αὐτὸν ἀπὸ πολλούς κόπους, καὶ διὰ τῆς συγ-
τόμου ταύτης ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἐξεῦρεν, ἀπέφυγε τὴν πολ-
λὴν περιπλάνησιν τῆς μακρᾶς ὁδοῦ τῆς ἀντιρρίσεως· καθότι
εἰς πᾶσαν περίστασιν δὲν δυνάμεθα ν' ἀντιλέγωμεν εἰς ὅλους
τοὺς ἐναντίους λογισμούς πρὸς πᾶσιν αὐτῶν, ἀλλὰ πολλά-
κις λαμβάνομεν πληγὰς ἐξ αὐτῶν, τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα
νὰ θεραπεύσωμεν εἰς πολὺν καιρόν· ἐπειδὴ προσπαθεῖς νὰ φι-
λονεικήσῃς ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσιν ἥδη ἔξακισχι-
λίους χρόνους πολεμοῦντες τὸν ἀνθρωπὸν· καὶ γίνεται τοῦτο,
τὸ νὰ ἀντιλέγῃς εἰς αὐτούς, ἀφορμὴτοιμασίας πολέμου, διοῦ
θέλουσι δυνηθῆ νὰ σὲ πληγώσωσι περισσότερον, παρ' ὅσον σὺ
διὰ τῆς σοφίας σου καὶ τῆς φρονήσεως αὐτούς· ἀλλὰ καὶ ἀν-
τιγόνης αὐτούς, ὁ ρύπος ὅμως τῶν λογισμῶν

μολύνει τὴν διάνοιαν σου, καὶ ἡ ὄσμη τῆς δυσωδίας αὐτῶν ἐπὶ πολὺν καιρὸν θέλει μείνει εἰς τὴν ὁσφρησιν τοῦ γούσ σου. Κάλλιον σοὶ εἶναι μετὰ φόβου νὰ ἐλευθερώνησαι διὰ τοῦ πρώτου τρόπου ἐξ ὅλων τῶν λογισμῶν· καθότι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἀλληλιτέρα βοήθεια δὲν ὑπάρχει περὰ ὁ Θεός.

Τὰ ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς ἐκχεόμενα δάκρυα εἶναι σημεῖον τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ἡξιώθη ἡ ψυχὴ διὰ τῆς μετανοίας αὐτῆς, καὶ ὅτι ἐγένετο εὐπρόσδεκτος ἡ προσευχὴ αὐτῆς, καὶ ἡδη ἥρξατο νὰ εἰσέρχηται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς καθαρότητος διὰ τῶν ἔσωτῆς δακρύων· καθότι ἐὰν δὲν ἀφερεθῶσιν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου οἱ λογισμοὶ τῶν γηίνων καὶ παρερχομένων πραγμάτων, καὶ δὲν κινηθῇ εἰς αὐτὸν ἡ καταφρόνησις τοῦ κόσμου, καὶ ἐὰν δὲν ἀρχίσῃ τὴν ἑτοιμασίαν τῶν καλῶν ἐφοδίων τοῦ ἀπ' ἐντεῦθεν χωρισμοῦ τῆς ψυχῆς, καὶ κινηθῶσιν εἰς τὴν ψυχὴν λογισμοὶ τῶν μελλόντων πραγμάτων, δὲν δύνανται οἱ ὄφθαλμοι νὰ δακρύσωσι· καθότι τὰ δάκρυα προέρχονται ἐκ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀμετεωρίστου φροντίδος, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ συνεχῶν λογισμῶν, οἵτινες συμβαίνουσιν ἐκ τῆς πολλῆς προσοχῆς καὶ κατανύξεως, καὶ ἐκ τίνος λεπτῆς ἴδεας τῆς διανοίας, προξενούσης λύπην εἰς τὴν καρδίαν· ἐκ πάντων τούτων πληθύνονται καὶ αὔξανουσι· τὰ δάκρυα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

"Οταν στραφῆς εἰς τὸ ἔργον τῶν χειρῶν σου, εύρισκόμενος εἰς τὴν ἡσυχίαν, μὴ θέσῃς τὴν ἐντολὴν τῶν πατέρων κάλυμμα τῆς φυλαρχυρίας σου· ἔργαζου ὀλίγον ἔργοχειρον, ἵνα ἀποδιώκῃς ἀπὸ σοῦ τὴν ἀμέλειαν, πλὴν νὰ μὴ ταράττηται καὶ περισπᾶται εἰς αὐτὸν γούσ σου. Ἐάν ὅμως ἐπιθυμῆς νὰ ἔργαζησαι περισσότερον τοῦ δέοντος χάροιν ἐλεγμοσύνης, γνώριζε, ὅτι ἡ εὐχὴ ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς ἐλεγμοσύνης· ἐὰν δὲ διὰ τὴν χρείαν τοῦ σώματός σου ἔργαζῃσαι, (ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς ἀχόρταγος,) ἀρκεῖ σοι πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς χρείας σου ἐκεῖνο, τὸ ὁποίον ὁ Θεός οἰκογομεῖ εἰς σέ· διότι ποτὲ ὁ

δὲν ἀφῆκε τοὺς δούλους αὐτοῦ νὰ ἔναι στερημένοι τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος· ἐπειδὴ ὁ ἴδιος εἶπε, ζῆτεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ὅλα αὐτὰ θέλουσι προστεθῆ εἰς ὑμᾶς, πρὸν ὑμεῖς ζήτησητε αὐτά. Εἶπε δὲ καὶ τις τῶν ἀγίων πατέρων, ὅτι δὲν εἶναι αὕτη ἡ τάξις τῆς πολιτείας σου, μοναχέ, τὸ νὰ χορτάσῃς τοὺς πεινῶντας, καὶ νὰ ἔχῃς τὸ κελλίον σου ξενοδοχεῖον· διότι αὐτὸν ὑπάρχει ἔργον τῶν κοσμικῶν, καὶ εἰς αὐτοὺς πρέπει μᾶλλον νὰ πράττωσιν ἐλεημοσύνην ὡς ἔργον καλόν, καὶ ὅχι εἰς τοὺς ἀναγωρητάς, οἵτινές εἰσιν ἐλεύθεροι ἐκ τῶν φροντίδων τῶν φαινομένων πραγμάτων, καὶ φυλάττουσι τὸν νοῦν αὐτῶν διὰ τῆς προσευχῆς, εύρισκόμενοι εἰς τὴν ἡσυχίαν.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ'.

Περὶ μετανοιῶν, καὶ ἑτέρων λόγων.

ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΣ ἀργίαν τὴν ἔκτασίν τῆς προσευχῆς, τῆς γινομένης ἄνευ μετεωρισμοῦ τοῦ νοός, καὶ ἀφήσης τοὺς ψαλμούς· ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ψαλμῶν καὶ ἀλλῶν εὐχῶν ἀγάπησον τὰς μετανοίας εἰς τὴν προσευχήν σου, καὶ ὅταν γλυκανθῆς καὶ προχωρήσῃς εἰς τὴν εὐχήν, αὕτη ἔκπληροι τὸν τόπον τῆς ἀκολουθίας σου· καὶ ὅταν δὲ αὕτης τῆς ἐργασίας τῆς εὐχῆς σοὶ δοθῇ τὸ χάρισμα τῶν δακρύων, τότε μὴ λογίζου τὴν ἐκ τῶν δακρύων γλυκύτητα ἀργίαν τῆς εὐχῆς· καθότι ὅλος ὁ σκοπὸς τῆς εὐχῆς ὑπάρχει ἡ χάρις τῶν δακρύων.

Καθ' ὃν καιρὸν ἡ διάνοιά σου εἶναι διασκορπισμένη, καταγίνου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν μᾶλλον παρὰ εἰς τὴν εὐ-

καὶ πᾶν βιβλίον πρὸς ἀνάγνωσιν δὲν εἶναι ὡφέλιμον, ὃς προεῖπον. Περισσότερον ἀφ' ὅλας τὰς σωματικὰς πράξεις ἀγάπησον τὴν ἡσυχίαν. Προτίμησον τὴν ἀνάγνωσιν, εἰ δυνατόν, περισσότερον ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς προσευχῆς· ἐπειδὴ ἡ ἀνάγνωσις ὑπάρχει πηγὴ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς· μὴ λοιπὸν ἀμελήσῃς παντελῶς, ἀλλ' ἔσο προσεκτικὸς ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ νοού· διότι ἡ ρῆσα τῆς μοναχικῆς πολιτείας εἶναι ἡ προσεκτικὴ ψαλμῳδία. Γνώριζε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ σωματικὰ ἔργα ὠφελοῦσι περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν φαλμῶν, τὴν γινομένην μετὰ τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ νοοῦ. Τὸ δὲ νὰ λυπήται τις κατὰ διάνοιαν, τοῦτο ὑπερβαίνει τὸν σωματικὸν κόπον. Ἐν καιρῷ τῆς ἀμελείας ἔσο προσεκτικός, καὶ κίνησον ὀλίγον τὸν ζῆτλόν σου· ἐπειδὴ ὁ ζῆτλος ἔξυπνίζει πολὺ τὴν καρδίαν, καὶ θερμαίνει τὰ νοήματα τῆς ψυχῆς· ἀλλὰ καὶ ὁ θυμὸς ἐν καιρῷ τῆς ἀμελείας βοηθεῖ τὴν φύσιν ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας· διότι παύει τὴν ψυχρότητα τῆς ψυχῆς· ἡ δὲ ἀμέλεια συνήθως ἔρχεται εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν ἔξης αἰτίων, ἡ ἐκ τοῦ βάρους τοῦ στομάχου, ἡ ἐκ τῶν πολλῶν σωματικῶν ἔργων καὶ φροντίδων.

Ἡ εὐταξία τῆς πνευματικῆς ἔργασίας ὑπάρχει τὸ φῶς τοῦ φρονήματος. Οὐδὲν ἔτερον ὑπάρχει ἀνώτερον τῆς γνώσεως. Πᾶσα εὐχή, τὴν ὁποίαν προσφέρεις ἐν καιρῷ γυκτός, ἀς σοὶ ἔνας τιμιωτέρα ἀφ' ὅλας τὰς πνευματικὰς πράξεις τῆς ἡμέρας. Μή βαρύνῃς τὸν στόμαχόν σου ἀπὸ φαγητὰ καὶ ποτά, ἵνα μὴ παραλυθῇ ἡ διάνοια σου, καὶ εύρεθῇς τεταραγμένος ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν λογισμῶν, δταν ἐγερθῆς τὴν γύκτα εἰς προσευχήν, ἡ ἓνα μῆ καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματός σου παραλυθῶσι, καὶ εύρεθῇς πλήροης γυγαικώδους χαυνώσεως, ἡ δὲ ψυχὴ σου ἔσεται ἐσκοτισμένη, καὶ τὰ νοήματά σου τεθολωμένα, χωρὶς νὰ δύνασαι νὰ συνάξῃς αὐτὰ παντελῶς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀκολουθίας σου διὰ τὴν σκότωσιν, μηδὲ νὰ αἰσθανθῆς τὴν γεῦσιν τῶι ἀγαγιγωσκομέγων καὶ τὴν γλυκί-

τῆς φαλμωδίας, τὴν ὅποιαν συγήθως αἰσθάνεται ὁ νοῦς μεθ' ἡδονῆς, ὅταν ἡ κοιλία ὑπάρχῃ ἐλαφρὰ καὶ καθαρὰ ἡ διάνοια· καθότι ὅταν παραχθῇ ἡ εὐταξία τῆς νυκτός, τότε ὁ νοῦς καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας εύρισκεται συγχεχυμένος καὶ ἐσκοτισμένος, καὶ δὲν ἐντρυφᾷ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ὡς πρότερον· ἐπειδὴ εἴτε εἰς εὐχὴν κινηθῇ, εἴτε εἰς μελέτην, ἡ σύγχυσις ἐπέρχεται ὡς σφοδρὰ καταιγίς εἰς τὰ νοήματα· διότι ἡ ἡδονή, τὴν ὅποιαν οἱ μοναχοὶ αἰσθάνονται τὴν ἡμέραν, ἀναβρύει εἰς τὸν καθαρὸν νοῦν ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἐργασίας τῆς νυκτός. Πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἔδοκίμασε τὴν ἡσυχίαν ἐπὶ πολὺν καιρόν, δὲν δύναται νὰ μάθῃ ἀφ' ἑαυτοῦ περισσότερόν τι περὶ τῶν ἔργων τῆς ἀσκήσεως, καὶ σοφὸς ὑπάρχῃ καὶ διάσκαλος, καὶ ἔχῃ πολλὰ καλὰ κατορθώματα.

Προφυλάττου νὰ μὴ ἔξασθενήσῃ παραπολὺ τὸ σῶμά σου, ἵνα μὴ ἐνδυναμωθῇ κατὰ σου ἡ ἀμέλεια, καὶ φέρῃ ψύχρανσιν εἰς τὴν γεῦσιν τῆς ἐργασίας τῆς ψυχῆς σου· πρέπει ἔκαστος νὰ σταθμίζῃ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ὡς διὰ ζυγίου. Καθ' ὃν καιρὸν βαρύνεται ὁ στόμαχός σου ἀπὸ φαγητὰ καὶ ποτά, παραφυλάττου καλῶς ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτὸν παρρήσιας, καὶ μὴ περιεργάζου τὰ μέλη τοῦ σώματός σου. Μετὰ σωφροσύνης κάθου ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ ὕπνου, προσέχων ὅχι μόνον τοὺς λογισμούς σου, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματός σου. Προφυλάττου ἐκ τῆς ἐπάρσεως ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν καλῶν ἀλλοιώσεων, τὴν ὅποιαν ἀμα αἰσθανθῆς, δεῖξον ἐγκαρδίως εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν ἀμάθειάν σου, ἵνα μὴ παραχωρῇθῇς, καὶ ὑποπέσῃς εἰς αἰσχρὰ πράγματα· διότι εἰς μὲν τὴν ὑπερηφάνειαν ἀκολουθεῖ ἡ πορνεία, εἰς δὲ τὴν ἐπαρσινήν πλάνη.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾶ τὸ ἐργάζειρόν σου, ἐργάζου διὰ τὴν σωματικήν σου χρείαν μόνον, μᾶλλον δὲ μεταχειρίζου τὸ ἐργόχειρον ὡς δεσμὸν τῆς ἡσυχίας. Πρόσεχε, μὴ ἔξασθενήσῃς πρὸς Θεὸν παρρήσια σου ἐν ἐλλείψει τῶν ἀναγκαίων.

τοῦ σώματός σου· διότι θαυμασταὶ οἰκονομίαι γίνονται εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐπειδὴ εἰς ἀκατοίκητον ἔρημον οἰκονομεῖ ἔκεινους, οἵτινες καθήμενοι ἔχει, ἐλπίζουσιν εἰς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ ὅχι εἰς τὸ ἔλεος τῶν ἀνθρώπων. "Οταν δὲ κύριος φροντίσῃ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ σώματός σου, ὅτε σὺ ἀγανίζεσαι διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ψυχῆς σου, τότε κινεῖται εἰς σὲ λογισμὸς ὑπὸ τοῦ φονευτοῦ διαβόλου, ὅτι δῆθεν ἡ αἰτία πάσης ταύτης τῆς εἰς σὲ παρὰ Θεοῦ προνοίας προέρχεται βεβαίως παρὰ σοῦ· καὶ τότε, εἰ μὲν παραδεχθῆς τὸν λογισμὸν τοῦτον, παύει ἀπὸ σοῦ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο συμβαίνουσιν εἰς σὲ ἀπειροι πειρασμοί, εἴτε κατὰ παραχώρησιν τοῦ προνοητοῦ σου, εἴτε ἐκ τῆς ἀναγεώσεως τῶν κόπων, ἢ καὶ ἐκ σωματικῶν ἀσθενειῶν· καὶ ὅχι ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ λογισμοῦ τούτου σὲ παραμελεῖ ὁ Θεός, ἀλλὰ ἐκ τῆς παραδοχῆς καὶ διαμονῆς τῆς διανοίας εἰς τοῦτον ἐπειδὴ δὲ Θεὸς δὲν κρίνει τὸν ἀνθρωπὸν διὰ τὴν ἀκούσιον κίνησιν, οὐδὲ ἐὰν πρὸς ὄραν συμφωνήσωμεν μετ' αὐτῆς, καὶ κινήσωμεν τὸ πάθος, καὶ συγχρόνως προσφύσῃ ἡμᾶς ἡ κατανυξι· ἀλλὰ δι' ἐκείνην μόνον, τὴν ὁποίαν παρεδέχθη ἀληθῶς ἡ διάνοια αὐτοῦ ὡς ὠφέλιμον, καὶ ὅχι ὡς μέγα κακόν. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας, ἃς ἀνατείλῃ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ἡ ἀλήθειά σου, ὅπως ἐν γνώσει περιπατήσωμεν κατὰ τὸ πανάγιόν σου θέλημα τὴν εὐθεῖάν σου ὁδόν.

"Οταν σπαρῇ εἰς σὲ πονηρός τις λογισμὸς εἴτε ἐκ τῶν μαχρὰν εὑρισκομένων πραγμάτων, εἴτε ἐκ τῶν προλήψεων, καὶ βλέπης, ὅτι συγχάκις παρουσιάζεται εἰς τὸν νοῦν σου, γνώριζε, ὅτι ὁ διάβολος σοὶ ἔκρυψε παγίδα, καὶ ἔσο ἔξυπνος καὶ προσεκτικὸς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν· ἐὰν ὅμως ὁ λογισμὸς ἐκεῖνος ὑπάρχει ἐκ τῶν δεξιῶν καὶ τῶν καλῶν, γνώριζε τότε, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει νὰ σοὶ δώσῃ τρόπον τινὰ ζωῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἀσυνήθως κινεῖται πάντοτε εἰς σέ· ἐὰν δὲ ὁ λογισμὸς ἐκεῖνος ἥππαι σκοτεινός, καί, μὴ δυγάμενος νὰ διαχρίνῃς αὐτόν, δ

ζεις, καὶ δὲν γνωρίζῃς, ἐὰν οὐ γνωρίζῃς σου, ἡ κλέπτης, ἡ βοηθός, ἡ κακομήχανος, ὅστις σοὶ παρουσιάζεται ὑπὸ καλὸν σχῆμα, τότε προετοιμάζου κατ' αὐτοῦ γύκτα καὶ ἡμέραν δι' ἔκτενοῦς καὶ ἐμπόνου προσευχῆς καὶ πολλῆς ἀγρυπνίας, καὶ μήτε ν' ἀποδιώκῃς αὐτόν, μήτε νὰ συμφωνῇς μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ποίησον μετὰ σπουδῆς καὶ θερμότητος προσευχὴν δι' αὐτόν, καὶ μὴ σιωπήσῃς παρακαλῶν καὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς θέλει σοὶ δεῖξει, πόθεν εἶναι δὲ λογισμός.

Περισσότερον ἀφ' ὅλα ἀγάπησον τὴν σιωπήν· διότι ἡ σιωπὴ προξενεῖ εἰς σὲ καρποφορίαν ἀρετῆς, τὴν ὅποιαν γλῶσσα ἀνθρώπου δὲν ἴσχυει νὰ ἐξηγήσῃ. Πρῶτον μὲν βίασον σεαυτὸν γὰ σιωπᾶς, καὶ τότε ἐκ τῆς σιωπῆς γεννᾶται τι εἰς σέ, τὸ ὅποιον σὲ ὀδηγεῖ εἰς αὐτὴν τὴν σιωπήν. Εἴθε νὰ σοὶ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ αἰσθανθῆς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον γεννᾶται ἐκ τῆς σιωπῆς. Ἐὰν ἔξασκηθῆς εἰς τοῦτο τὸ ἔργον τῆς σιωπῆς, ἐγὼ δὲν γνωρίζω νὰ σοὶ εἴπω, πόσον φῶς θέλει ἀνατείλει ἐκ τούτου εἰς τὴν ψυχήν σου. Μὴ στοχασθῆς, ἀδελφέ, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐλέγθη περὶ τοῦ θαυμασίου ἐκείνου Ἀρσενίου, ὅτε ζῆλθον νὰ ἔδωσιν αὐτὸν οἱ πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐκάθησε μετ' αὐτῶν σιωπῶν, καὶ πάλιν μετὰ σιωπῆς ἀπέλυσεν αὐτούς, ὅτι ἐπραξεῖ τοῦτο θεληματικῶς ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς ἐβίασεν ἑαυτὸν εἰς τοῦτο, ἥσθανετο εἰς ἑαυτὸν τὸν καρπὸν τῆς σιωπῆς. Ἐκ ταύτης τῆς γυμνασίας τῆς σιωπῆς μετὰ καιρὸν γεννᾶται εἰς τὴν καρδίαν ἥδονή τις, ἣντις βιάζει τὸ σῶμα νὰ ὑπομένῃ τοὺς πόνους τῆς ἡσυχίας· ἀλλὰ καὶ πληθος δακρύων γεννᾶται εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς διαγωγῆς τῆς σιωπῆς, ἐκ τῶν ὅποιών δακρύων ἡ καρδία αἰσθάνεται τι μετὰ διακρίσεως εἰς τὴν θαυμαστὴν θεωρίαν, ποτὲ μὲν μετὰ πόνου, ποτὲ δὲ μετὰ θαυμασμοῦ· διότι λεπτύνεται ἡ καρδία, καὶ γίνεται ὡς μικρὸν νήπιον· καὶ ὅταν ἀρχηται νὰ λέγῃ τὴν εὐχήν, προλαμβάνουσι τὰ δάκρυα. Μέγας εἶναι τῷοντι ἐκεῖνος ὁ ἀνθρωπος· ὅστις μεθ' ὑπομονῆς ἀποκτᾷ τὴν θαυμαστὴν συγή-

σιωπῆς εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐὰν καθ' ὑπόθεσιν θέσης ὅλας τὰς ἐργασίας τῆς μοναχικῆς πολιτείας εἰς τὸ ἐν μέρος τοῦ ζυγίου, εἰς δὲ τὸ ἄλλο τὴν σιωπήν, θέλεις εὔρει αὐτὴν νὰ ὑπερβαίνῃ πάσας κατὰ τὸ βάρος. Πολλαὶ συμβουλαὶ καὶ διδασκαλίαι ὑπάρχουσι τῶν ἀνθρώπων περὶ ἀρετῶν· ὅταν δῆμως ἀποκτήσῃ τις τὴν ἀρετὴν τῆς σιωπῆς, εἶναι περιττὸν εἰς αὐτὸν ἡ φυλακὴ τούτων τῶν συμβουλῶν καὶ διδασκαλιῶν· καθότι αὐτὸς εὑρίσκεται ἀγώτερος τούτων, καὶ πλησιάζει εἰς τὴν τελειότητα. Βοηθεῖ δὲ ἡ σιωπὴ καὶ τὴν ἡσυχίαν· πῶς δὲ τοῦτο; ἀκουσον· διότι εἴναι ἀδύνατον, ὅταν συγκατοικῶμεν, ἡ εὑρίσκωμεθα μετὰ πολλῶν ἀνθρώπων, νὰ μὴ συναπαντήσωμεν τινα, καὶ συνομιλήσωμεν μετ' αὐτοῦ· ἐπειδὴ οὔτε δὲ τούτης ἁγελος ἐκεῖνος Ἀρσένιος, ὅστις ὑπὲρ πάντας ἡγάπησε τὴν ἡσυχίαν, ἥδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τοῦτο· ἐπειδὴ δὲ τὸ νὰ συναπαντήσωμεν μετὰ τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν, εἴναι ἀδύνατον ν' ἀποφύγωμεν ὡς καὶ τὴν ἔξαίφνης συναπάντησιν αὐτῶν, ἐπίσης καὶ νὸν ν' ἀπερχώμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ εἰς ἄλλο μέρος· διὰ τοῦτο ὅταν ὁ ἄξιομακάριστος ἐκεῖνος ἀνθρωπος εἰδένει, ὅτι ὑπῆρχεν ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, χωρὶς νὰ δέχηται τινα ἀνθρωπον ἐκ τῶν εὑρίσκομένων εἰς ἔκείνους τοὺς τόπους, ἐμεθοδεύθη καὶ ἔμαθεν ἐκ τῆς σοφίας τῆς θείας χάριτος τοῦτον τὸν τρόπον, ἤγουν τὴν παντοτεινὴν σιωπήν· καὶ ἐάν ἐγίστε ἥνοιγεν ἐξ ἀνάγκης τὴν θύραν τοῦ κελλίου του εἰς τινὰς τῶν ἐρχομένων, ἀλλὰ καὶ οὕτοι εὐχαριστοῦντο μόνον ἐκ τῆς θεωρίας αὐτοῦ, τοὺς δὲ λόγους, ἢ τὴν ὄμιλίαν αὐτοῦ ἐθεώρουν περιττά.

Πολλοὶ ἔχ τῶν πατέρων διὰ ταύτης τῆς διαγωγῆς τοῦ Ἀρσενίου ἔφθασαν εἰς μεγάλην πνευματικὴν κατάστασιν καὶ προεφύλαξαν ἑαυτούς· ἐπειδὴ ἔλαβον προσθήκην τοῦ πνευματικοῦ πλούτου ἐκ τῆς διδασκαλίας, τὴν ὅποιαν ἐδέξαντο ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ μακαρίου ἔκείνου ἀγδρούς· καὶ τινες

τῶν ἐδένοντο εἰς πέτραν, ἡ ἔδενον ἑαυτοὺς μὲ σχοινίον, ἡ κατεξήραν τὸ σῶμα αὐτῶν διὰ τῆς πείνης, καὶ μάλιστα καθ' ὃν καιρὸν ἔμελλον νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· διότι ἡ πείνα πολὺ ὠφελεῖ εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεων.

Πολλούς μεγάλους καὶ θαυμαστούς πατέρας εῦρον, ἀδελφέ, οἵτινες πρὸ πάντων ἐφρόντιζον περὶ τῆς εὐταξίας τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ ἥθους τοῦ σώματος· ἐπειδὴ ἐκ τούτων γεννᾶται ἡ εὐταξία τῶν λογισμῶν. Πολλαὶ αἰτίαι συναπαντῶσι τὸν ἀνθρώπον χωρὶς νὰ θέλῃ, καὶ ἀναγκάζουσιν αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὄριων τῆς ἑαυτοῦ ἐλευθερίας· καὶ ἐὰν οὗτος δὲν ἔχῃ προφυλαγμένας τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ διὰ τῆς διηγενεοῦς συνηθείας, θέλουσι κάμει αὐτέν, ὡστε ἐπὶ πολὺν καιρὸν νὰ μὴ δύνηται νὰ ἔλθῃ εἰς ἑαυτόν, καὶ νὰ εὕρῃ τὴν πρώτην εἰρηνικὴν αὐτοῦ κατάστασιν.

Προκοπὴ τῆς καρδίας εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ ἀδιάκοπον μελέτην καὶ φροντίδα εἰς τὴν ἐλπίδα αὐτῆς. Προκοπὴ δὲ τῆς πολετείας εἶναι ἡ ὅλως ἀσχετος μετὰ τῶν ἀνθρώπων διαγωγῆ. Ἡ ἐνθύμησις τοῦ θανάτου εἶναι ἄριστός τις δεσμὸς τῶν σωματικῶν μελῶν. Δόλωμα τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ χαρά, ἡτις ἀνθεῖ εἰς τὴν καρδίαν ἐκ τῆς ἐλπίδος. Αὔξησις γνώσεως εἶναι αἱ διηγενεῖς δοκιμασίαι, τὰς ὁποίας δέχεται ὁ νοῦς καθημέριαν ἐκ τῶν καλῶν, ἡ κακῶν ἀλλοιώσεων· διότι ἐὰν καὶ συμβαίνῃ ἐνίστε εἰς ἡμᾶς ἀκηδεία ἔνεκα τῆς μοναξίας (καὶ τοῦτο ἵσως κατὰ παραχώρησιν θείαν οἰκονομικῶς,) ἀλλ' ἔχομεν παρηγορίαν τῆς ἐλπίδος, ἡτις ὑπερτερεῖ τὸν λόγον τῆς πίστεως, τῆς οὔσης εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν· καὶ καλῶς εἴπε τις τῶν θεοφόρων πατέρων, ὅτι ἀρκεῖ ὁ πόθος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν πιστὸν νὰ γίνῃ εἰς αὐτὸν παρηγορία καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· καθότι λέγει, κατὰ τί βλάπτουσιν αἱ θλίψεις καὶ αἱ στενοχωρίαι ἐκεῖνον, ὅστις κατεφρόνησε τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀνάπτωσιν τοῦ σώματος δια τὰ μέλλοντα ἀγαθά;

Σοὶ πάραγγέλλω, ἀδελφέ, καὶ τοῦτο· ἃς γικῇ πάντοτε εἰς σὲ τὸ ζύγιον τῆς ἐλεημοσύνης, ἔως ὅτου ἥθελες αἰσθανθῆ εἰς ἔαυτὸν ἐκεῖνο τὸ ἔλεος, τὸ ὅποιον ὀφείλεις νὰ ἔχῃς πρὸς τὸν κόσμον· ἐπειδὴ ταῦτα θέλουσι γίνει ἴδικοί σου καθρέπται, τὸ νὰ βλέπῃς εἰς ἔαυτὸν τὴν ὁμοιότητα καὶ τὸν τόπον τὸν ἀληθινόν, ὅστις ὑπάρχει ὅμοιος μὲν ἐκείνην τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τούτων καὶ τῶν παρομοίων φωτίσθητι, κινούμενος εἰς μίμησιν τοῦ Θεοῦ μετὰ καθαρᾶς προαιρέσεως· διότι καρδία σκληρὰ καὶ ἀνελεήμων ποτὲ δὲν καθαρίζεται, ὁ δὲ ἐλεήμων ἄνθρωπος εἶναι ἵστρὸς τῆς ἔαυτοῦ ψυχῆς· ἐπειδὴ ὡς διὰ βίαίου ἀνέμου ἀποδιώκει τὴν σκότωσιν τῶν ἔνδον αὐτοῦ παθῶν· τοῦτο εἶναι χρέος καλὸν πρὸς τὸν Θεόν κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον τῆς ζωῆς.

“Οταν πλησίασῃς εἰς τὴν στρωμνήν σου νὰ κοιμηθῆς, εἰπὲ εἰς αὐτήν· Ὡ στρωμνή, ἵσως ταύτην τὴν νύκτα γίνεις τάφος εἰς ἐμέ· καὶ δὲν ἡξεύρω, μήπως ἀντὶ τοῦ προσκαίρου ὑπνου ἔλθῃ εἰς ἐμὲ ταύτην τὴν νύκτα ἐκεῖνος ὁ αἰώνιος. Λοιπὸν ἐν ὅσῳ ἔχεις πόδας ἐλευθέρους, δράμε ὀπίσω τῆς καλῆς ἐργασίας, πρὶν ἡ δεθῶσι δι’ ἐκείνου τοῦ δεσμοῦ, ὅστις δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ λυθῇ· ἐν ὅσῳ ἔχεις δακτύλους, σταύρωσον σεαυτὸν εἰς τὴν προσευχήν, πρὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ θάνατος· ἐν ὅσῳ ἔχεις δοφθαλμούς, πλήρωσον αὐτοὺς δακρύων, πρὸ τοῦ νὰ σκεπασθῶσιν ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ· διότι καθὼς τὸ ρόδον ἐκπνέει ὑπὸ τοῦ ἀνέμου καὶ μαραίνεται, οὕτω καὶ ἐν τῶν ἐσωτερικῶν σου στοιχείων, καὶ ἀποθνήσκεις. Ἐνθυμοῦ τὸν ἐντεῦθεν ἀποχωρισμόν σου, ὡς ἄνθρωπε, καὶ λέγε πάντοτε· ίδού ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν ὁ ἀπεσταλμένος ἄγγελος, ὅστις ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, διὰ τί καθημαι; ἀποδημίᾳ ὑπάρχει αἰώνιος, μὴ ἔχουσα ἐπιστροφήν.

“Οστις ἀγαπᾷ τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς προσευχῆς συνομιλίαν, αὐτὸς ἀγαπᾷ καὶ τὴν μοναξίαν· ὅστις ὅμως ἀγαπᾷ νὰ εύρισκηται μετὰ πολλῶν ἀνθρώπων, αὐτὸς ὑπάρ-

λος τούτου τοῦ κόσμου. Ἐὰν ἀγαπᾶς τὴν μετάνοιαν, ἀγάπησαν καὶ τὴν ἡσυχίαν· διότι ἔξω τῆς ἡσυχίας δὲν τελειοῦται ἡ μετάνοια· ἐὰν δέ τις ἀντιλέγῃ εἰς τοῦτο, μὴ φιλονεικήσῃς μετ' αὐτοῦ. Ἐὰν ἀγαπᾶς τὴν ἡσυχίαν τὴν μητέρα τῆς μετανοίας, ἀγάπησον μεθ' ἡδονῆς καὶ τὴν μικρὰν ζημίαν τοῦ σώματος, καὶ τὰς ἔξ αὐτοῦ προερχομένας δυσαρεσκείας, καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας ἀδικίας· διότι ἄγευ ταύτης τῆς προετοιμασίας δὲν δύνασαι νὰ ζήσῃς ἐλευθέρως εἰς τὴν ἡσυχίαν· ἐὰν ὅμως καταφρονήσῃς ταῦτα, γίνεσαι σύντροφος τῆς ἡσυχίας κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ κάθησαι εἰς αὐτήν, καθὼς θέλει ὁ Θεός. Ἀγάπη τῆς ἡσυχίας εἶναι τὸ νὰ περιμένης πάντοτε τὸν θάνατον· ὁ ἄγευ ταύτης τῆς μελέτης ἡσυχάζων, δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὀφείλει νὰ υπομένῃ παντεὶ τρόπῳ.

Γνώριζε δὲ καὶ τοῦτο, ὃ διακριτικέ, ὅτι ὅχι διὰ τοὺς πολλοὺς ἀγῶνας καὶ κόπους τῶν κανόνων, ὅπως ἐργασθῶμεν ταῦτα ἀνελειπῶς, κάμνομεν τὴν κατοίκησιν μοναστικῶς, καὶ ἡσυχάζομεν, καὶ διατελοῦμεν κεκλεισμένοι· διότι εἶναι γνωστάν, ὅτι ἡ μετὰ τῶν πολλῶν συγκατοίχησις περισσότερον συντελεῖ εἰς τοῦτο, ἵνα προθυμηθῇ τὸ σῶμα· ἀλλ’ ἐὰν τοῦτο ὑπῆρχεν ἀναγκαῖον, πολλοὶ ἔκ τῶν πατέρων δὲν ἤθελον ἀφῆσαι τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄλλοι μὲν ἔξ αὐτῶν νὰ κατοικῶσιν εἰς τάφους, ἄλλοι δὲ ἔξ αὐτῶν νὰ ἐγκλείσωσι τὸ ἔαυτῶν σῶμα ἐντὸς κελλίου μοναστικοῦ, ἐν ᾧ μὴ δυνάμενον νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς χρείας αὐτοῦ, παρελύετο διὰ πάσης ἀσθενείας καὶ κόπου· ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς ἐπερχόμενα βαρέα ἀρρώστηματα ὑπέφεραν μετ’ εὐχαριστήσεως καθ’ ὅλην αὐτῶν τὴν ζωήν, διὰ τὰ ὅποια δὲν ἤδύναντο κάνει νὰ σταθῶσιν ἐπὶ τοὺς πόδας, ἢ νὰ προσευχῇθῶσι τὴν συνήθη αὐτῶν προσευχήν, ἢ νὰ δοξολογῶσι τὸν Θεόν διὰ τοῦ στόματος· ἀλλ’ οὐδὲ ν’ ἀναγνώσωσι ψαλμούς. οἷοί δέ ἄλλοι τι ἔκ τῶν γινομένων διὰ τοῦ σώματος, καὶ ἥρ-

αύτοὺς ἡ σωματικὴ ἀσθένεια καὶ ἡ ἡσυχία ἀντὶ δλῶν τῶν ἀγώνων, καὶ διετήρησαν ταύτην τὴν διαγωγὴν εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν· καὶ εἰς πᾶσαν αὐτὴν τὴν νομιζομένην ἀργίαν εὑρισκόμενοι, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐπεθύμησε ν' ἀφῆσῃ τὸ κελλίον αὐτοῦ, καὶ νὰ περιφέρηται τῇδε κάκεῖσε, ἢ ἀπερχόμενος εἰς τὰς ἐκκλησίας, νὰ εὔφραίνηται εἰς τὰ ἱερὰ ἄσματα καὶ τὰς ψαλμῳδίας καὶ ἀγρυπνίας μετὰ τῶν ἄλλων.

“Οστις αἰσθανθῆ τὰς ἴδιας αὐτοῦ ἀμαρτίας εἶναι ἀνώτερος ἔκεινου, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς προσευχῆς αὐτοῦ ἀνίστησι τοὺς νεκρούς. “Οστις στενάζει μίαν ὥραν διὰ τὴν ψυχὴν του, εἶναι ἀνώτερος ἔκεινου, ὁ ὁποῖος ὠφελεῖ ὅλον τὸν κόσμον διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. “Οστις ἀξιωθῆ νὰ ἴδῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ἀσθένειαν, αὐτὸς εἶναι ἀνώτερος ἔκεινου, ὁ ὁποῖος ἡξιωθῇ νὰ ἴδῃ ἀγγέλους· διότι αὐτὸς μὲν εἶδε τοὺς ἀγγέλους διὰ τῶν σωματικῶν δρθαλμῶν, ἔκεινος ὅμως βλέπει ἔαυτὸν διὰ τῶν νοερῶν δρθαλμῶν τῆς ψυχῆς. “Οστις ἀκολουθεῖ δπίσω τοῦ Χριστοῦ μετὰ μοναστικοῦ πένθους, εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἐπαινιουμένου εἰς τὰς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ. “Ἄς μὴ προβάλλῃ δέ τις καὶ φέρει εἰς μέσον τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὸ λέγον, εὔχομαι νὰ ἀποχωρισθῶ ἐγὼ ἀπὸ τὸν Χριστόν, καὶ σωθῶσιν οἱ ὁμογενεῖς μου· καθότι ὁστις ἔλαβε τὴν δύναμιν τοῦ Παύλου, αὐτὸς δύναται νὰ πράξῃ καὶ τοῦτο, ἦγουν νὰ θυσιάσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἔαυτοῦ ἀδελφῶν. ‘Ο Παῦλος ἐλαμβάνετο ὑπὸ τοῦ ἐνοικοῦντος εἰς αὐτὸν ἀγίου Πνεύματος, καὶ ἐκήρυξε πρὸς ὠφέλειαν τοῦ κόσμου, καθὼς ὁ ἴδιος ἐμαρτύρησεν, δτὶ δὲν ἐπραττε τοῦτο θεληματικῶς· ἐπειδὴ λέγει, ἀνάγκη μοὶ εἶναι, καὶ ἀλοιμονον εἰς ἐμέ, ἐὰν δὲν κηρύξτω· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Παύλου δὲν ἀπέβλεπε τὸν τρόπον τῆς ἴδιας αὐτοῦ μετανοίας, ἀλλὰ τὸ νὰ κηρύξῃ τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὴν οἰκουμένην, διὰ τοῦτο ἔλαβε καὶ πολλὴν δύναμιν παρὰ Θεοῦ.

‘Ημεῖς ὅμως, ἀδελφοί, ἀς ἀγαπήσωμεν τὴν ἡσυχίο

στου νὰ νεκρωθῇ ὁ κόσμος εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Ἄς ἐνθυμώμεθα τὸν θάνατον πάντοτε, καὶ ἀς πλησιάσωμεν εἰς τὸν Θεόν, ἔχοντες εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν αὐτὴν τὴν μελέτην τοῦ θανάτου. Ἅς καταφρονήσωμεν τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, καὶ τὰς ἡδονὰς αὐτοῦ, καὶ ἀς υπομείνωμεν μετὰ χαρᾶς τὴν διηγεκῆ ἀργίαν τῆς ἡσυχίας μετὰ ἐξησθενημένου σώματος, ὃπως ἀξιωθῶμεν τῆς μελλούσης τρυφῆς μετ' ἐκείνων, οἵτινες, εἰς τὰ σπῆλαια καὶ εἰς τὰς ὄπας τῆς γῆς εὑρισκόμενοι, περιμένουσι τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἐπαινετὴν τοῦ Κυρίου φανέρωσιν· ἐπειδὴ εἰς αὐτόν, καὶ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ ἄγιον αὐτοῦ Πνεῦμα πρέπει ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμή, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΕ'.

Περὶ τοῦ, διὰ τὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ φρονοῦντες σαρκικά, διὰ τῆς γνώσεως αὐτῶν βλέπουσιν εἰς πνευματικά τινα κατὰ τὴν παχύτητα τοῦ σώματος αὐτῶν· καὶ πῶς δύναται νὰ ὑψωθῇ ἡ διάνοια ἀπὸ αὐτήν· καὶ ποία εἶναι ἡ αἰτία τοῦ νὰ μὴ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ αὐτήν· καὶ πότε, καὶ διὰ τίνος τρόπου εἶναι δυνατὸν νὰ μένῃ ἡ διάνοια ἀνευ φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς νοερᾶς προσευχῆς.

Ας ἦναι εὐλογημένον τὸ σνομα τοῦ Κυρίου, δστις ἀνοίγει ἔμπροσθεν ἡμῶν θύραν, ἵνα μὴ ἔχωμεν τινα ἀπαίτηρον μόνον τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιθυμίαν· ἐπειδὴ μὲ τοιούτοι

ἀφίνομεν πάντα, καὶ ἐξερχόμεθα δόπισα αὐτοῦ χωρίς νὰ ἔχω-
μεν φροντίδα τινά, ἐμποδίζουσαν ἡμᾶς ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ
Κυρίου· διότι καθ' ὅσον, ἀγαπητοί, ἡ διάνοια ἀφίνει τὴν φρον-
τίδα πάντων τῶν ὁρατῶν πραγμάτων, καὶ ἐπασχολεῖται εἰς
τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, κατὰ τὸ μέτρον τῆς
ὑψώσεως αὐτῆς ἐκ τῆς φροντίδος τοῦ σώματος καὶ τῆς με-
λέτης αὐτῆς εἰς ἑκείνην τὴν θεωρίαν τοῦ Κυρίου, κατὰ το-
σοῦτον λεπτύνεται, καὶ γίνεται φωτεινή καὶ λαμπρὰ διὰ τῆς
εὐχῆς· καὶ καθ' ὅσον τὸ σῶμα ἐλευθεροῦται ἐκ τῶν δεσμῶν
τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, κατὰ τοσοῦτον ἐλευθεροῦται καὶ ἡ
διάνοια· καὶ καθ' ὅσον ἡ διάνοια ἐλευθεροῦται ἐκ τῶν δεσμῶν
τῶν φροντίδων, κατὰ τοσοῦτον γίνεται φωτεινή, καὶ λεπτύ-
νεται καὶ ὑψοῦται ἐκ τῶν νοημάτων τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ
ὅποιος βαστάζει τοὺς τρόπους τῆς παχύτητος, καὶ τότε γνω-
ρίζει ἡ διάνοια νὰ βλέπῃ τὸν Θεὸν θεοπρεπῶς, καὶ ὅχι καθὼς
φανταζόμεθα αὐτὸν παχυλῶς καὶ ἀνθρωπίνως· διότι ἐὰν πρῶ-
τον ὁ ἀνθρωπὸς δὲν γίνη ἄξιος τῆς ἀποκαλύψεως, δὲν δύναται
νὰ γνωρίσῃ αὐτήν· καὶ ἐὰν δὲν φθάσῃ εἰς τὴν καθαρότητα,
δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τὰ νοήματα αὐτοῦ καθαρά, ἵνα βλέπῃ τὰ
κρυπτά· καὶ ἐὰν δὲν ἐλευθερωθῇ ἐκ πάντων τῶν ὁρατῶν πραγ-
μάτων, δὲν ἐλευθεροῦται οὔτε ἐκ τῶν νοημάτων αὐτῶν, οὔδ'
ἀργὸς μένει ἀπὸ σκοτεινοὺς λογισμούς· καὶ ὅπου ὑπάρχει τὸ
σκότος καὶ ἡ περιπλοκὴ τῶν λογισμῶν, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὰ πά-
θη· καθότι ἐὰν ὁ ἀνθρωπὸς δὲν ἐλευθερωθῇ ἐκ τούτων, τὰ
ὅποια εἴπομεν, καὶ ἐκ τῶν αἰτιῶν αὐτῶν, ἡ διάνοια αὐτοῦ δὲν
θέλει ἴδειεὶς τὰ κρυπτὰ καὶ νοούμενα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος
πρὸ πάντων τὴν ἀκτημοσύνην προσέταξε νὰ ἔχωμεν, καὶ ν'
ἀπομακρυνθῶμεν ἐκ τῆς ταραχῆς τοῦ κόσμου, καὶ ν' ἀπαλ-
λαγῶμεν ἐκ τῆς προσπαθείας καὶ τῆς φροντίδος πάντων τῶν
ἀνθρώπων, ὡς λέγει, ὅστις δὲν ἀπαρνηθῇ ἀπασαν τὴν ἀνθρω-
πότητα, καὶ πάντα τὰ ἔαυτοῦ πράγματα καὶ τὸν ἴδιον ἐνιπότον
του, δὲν δύναται νὰ ἥγαι μαθητής μου.

"Ινα μὴ βλαβῇ δὲ ἡ διάνοια ἐξ ὅλων τούτων, ἥγουν ἐκ τῆς θεωρίας, ἐκ τῆς ἀκοῆς, ἐκ τῆς φροντίδος τῶν πραγμάτων, ἐκ τῆς ἐλλείψεως αὐτῶν, ἐκ τῆς αὐξήσεως αὐτῶν, ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἵνα δεσμεύσῃ αὐτὴν εἰς μόνην τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλπίδα, μετέβαλε πᾶσαν τὴν φροντίδα τοῦ φρονήματος διὰ τοῦ ἀφανισμοῦ ὅλων τῶν πραγμάτων, ἵνα ἐκ τούτου ὀρεγώμεθα τὴν μετ' αὐτοῦ ὁμιλίαν διὰ τῆς εὐχῆς· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ εὐχὴ χρειάζεται γυμνασίαν, ὥστε ἐκ τῆς πολυκαιρίας νὰ γυμνασθῇ ἡ διάνοια εἰς αὐτήν· διότι μετὰ τὴν ἀκτημοσύνην, ἥτις λύει τὰ ἡμέτερα νοήματα ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν πραγμάτων, ἀπαιτεῖται ἐπιμονὴ εἰς τὴν εὐχήν· ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐπιμονῆς γυμνάζεται ἡ διάνοια μετὰ πολυκαιρίαν, καὶ μανθάνει ν' ἀποδιώκῃ τοὺς λογισμοὺς ἀφ' ἔσωτῆς ὡς ἐκ τῆς πολλῆς πείρας, διπερ παρ' ἄλλου δὲν δύναται νὰ μάθῃ· ἐπειδὴ ἔχαστη πολιτεία λαμβάνει αὔξησιν ἐκ τῆς προτέρας πολιτείας, καὶ τὰ πρὸ αὐτῆς ζητοῦνται εἰς τὴν εύρεσιν τῶν μετ' αὐτήν· ἡ δὲ εὐχὴ διδάσκει ἡμᾶς πῶς ν' ἀποκτήσωμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· διότι ἐξ αὐτῆς τῆς εὐχῆς εὑρίσκομεν αἰτίας, ἵν' ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν.

Πρέπει δέ, ἀγαπητοί, νὰ γνωρίζωμεν καὶ τοῦτο, ὅτι ἔκαστη ὁμιλία, γινομένη εἰς τὸ κρυπτόν, καὶ πᾶσα φροντὶς καλῆς ἐνθυμήσεως καὶ λογισμοῦ, καὶ πᾶσα πνευματικὴ μελέτη, διὰ τῆς εὐχῆς προσδιορίζεται, καὶ διὰ τοῦ ὄνόματος τῆς εὐχῆς ὀνομάζεται, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομα περικλείεται, εἴτε διαφόρους ἀναγνώσεις ἥθελες εἶπει, εἴτε φωνὰς τοῦ στόματος πρὸς δοξολογίαν Θεοῦ, εἴτε λυπηράν τινα μελέτην εἰς τὸν Θεόν, εἴτε προσκυνήσεις καὶ μετανοίας, εἴτε ψαλμωδίαν στοιχολογίας, εἴτε καὶ ἄλλα παρόμοια, ἐκ τῶν ὅποιων γίνεται ἡ διαδοχὴ τῆς καθαρᾶς εὐχῆς, ἐξ ἣς γεννᾶται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη· καθότι ἡ μὲν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γεννᾶται ἐκ τῆς εὐχῆς· ἡ δὲ εὐχὴ γεννᾶται ἐκ τῆς καλῆς διαγωγῆς τῆς ἀναχωρήσεως· καὶ αὐτὴν τὴν ἀναγώρησιν διὰ τοῦτο τὴν χρειάζομ

έχωμεν ἀριμόδιον τόπον, ὅπως καταγινώμεθα εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ ἀπάρνησις τοῦ κόσμου προηγεῖται τῆς ἀναγωρήσεως· διότι ἂν ὁ ἄνθρωπος* δὲν ἀπαρνηθῇ πρῶτον τὸν κόσμον, καὶ εὐκαιρήσῃ ἐξ ὅλων αὐτοῦ τῶν πραγμάτων, δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ μόνος· καὶ οὕτω πάλιν προηγεῖται ἡ ὑπομονὴ τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου· τῆς δὲ ὑπομονῆς προηγεῖται τὸ μῖσος τοῦ κόσμου· τοῦ δὲ μίσους τοῦ κόσμου προηγεῖται ὁ φόβος καὶ ὁ πόθος· διότι ἐὰν ὁ φόβος τῆς κολάσεως δὲν ἔκφοβήσῃ τὴν καρδίαν, καὶ ὁ πόθος δὲν ἐμπνεύσῃ αὐτῇ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν μακαρισμῶν, δὲν κινεῖται εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ μῖσος τούτου τοῦ κόσμου· καὶ ἐὰν δὲν μισήσῃ τὸν κόσμον, δὲν δύναται νὰ ὑπομείνῃ τὴν στέρησιν τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ· καὶ ἐὰν δὲν προηγηθῇ ἡ ὑπομονὴ εἰς τὴν διάνοιαν, δὲν δύναται νὰ ἔκλεξῃ τόπον πλήρη ἀγριότητος καὶ κενὸν ἀπὸ ἀνθρώπους· καὶ ἐὰν δὲν ἔκλεξῃ ζωὴν ἀναγωρητικήν, δὲν δύναται νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν εὐχήν· καὶ ἐὰν δὲν μείνῃ μόνος, καταγινόμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐπιμείνῃ εἰς τὰ διάφορα ἥδη τῆς εὐχῆς, τὰ γινόμενα κατὰ διαδοχῆν, ὡς προεἶπον, δὲν θέλει αἰσθανθῇ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

‘Η ἀγάπη λοιπὸν τοῦ Θεοῦ ἀποκτᾶται διὰ τῆς εὐχῆς, ἣτις εῖναι· ἡ μετ’ αὐτοῦ ὁμιλία· ἡ δὲ ἐπασχόλησις καὶ μελέτη τῆς εὐχῆς κατορθοῦται διὰ τῆς ἡσυχίας· ἡ δὲ ἡσυχία διὰ τῆς ἀκτημοσύνης· ἡ δὲ ἀκτημοσύνη διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τοῦ μίσους τῶν ἐπιθυμιῶν· τὸ δὲ μῖσος τῶν ἐπιθυμιῶν διὰ τοῦ φόβου τῆς κολάσεως καὶ τῆς προεδοκίας τῶν μακαρισμῶν. Τὰς ἐπιθυμίας μισεῖ ἐκεῖνος, ὅστις γινώσκει τὸν ἐξ αὐτοῦ προερχόμενον ψυχοβλαβῆ καρπόν, ἥγουν ὁποῖον κακὸν ἐτοιμάζουσιν αὗται εἰς αὐτόν, καὶ ἐκ ποίου μακαρισμοῦ ἐκπίπτει διὰ αὐτάς. Οὕτω λοιπὸν ἔκάστη πολιτεία ὑπάρχει συνδεδεμένη μετὰ τῆς πρὸ αὐτῆς, καὶ ἐξ αὐτῆς λαμβάνει προσθήκας· καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλην ἀγωτέραν· καὶ ἐὰν μία ἐξ αὐτῶν π

ληφθῆ, δὲν δύναται νὰ κατορθωθῆ καὶ νὰ φαίνηται ἡ ἀπὸ κατόπιν αὐτῆς· διότι τότε τὰ πάντα παραλύονται καὶ καταστρέφονται. Τὸ δὲ περισσότερον περὶ τούτων εἶναι ἐκτὸς τοῦ μέτρου τῶν λόγων. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΣΤ'.

Περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει ἄνευ ἀνάγκης νὰ ἐπιθυμῇ,
ἢ νὰ ζητῇ τις νὰ ἔχῃ φανερά τινα σημεῖα.

ΕΝΩ εἰς πᾶσαν περίστασιν ὁ κύριος εὑρίσκεται πλησίον καὶ ἔτοιμος πρὸς βοήθειαν τῶν ἑαυτοῦ ἀγίων, ἄνευ ἀνάγκης ὅμως δὲν δεικνεύει τὴν δύναμιν αὐτοῦ διὰ φανερῶν τινῶν ἔργων καὶ αἰσθητῶν σημείων, ἵνα μὴ φανῇ εἰς ἡμᾶς παράκαιρος ἡ βοήθεια αὐτοῦ, καὶ ἀποδῆ πρὸς βλάβην ἡμῶν· πράττει δὲ τοῦτο, προνοῶν διὰ τοὺς ἀγίους, θέλει δηλαδὴ ν' ἀποδείξῃ εἰς αὐτούς, ὅτι οὐδεμίαν στιγμὴν παύει ἐξ αὐτῶν ἡ κρυπτὴ αὐτοῦ ἐπιμέλεια· ἀλλ' εἰς πᾶν πρᾶγμα ἀφίνει αὐτοὺς ἐλευθέρους, ὅπως ἀγωνισθῶσι κατὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν, καὶ κοπιάσωσιν εἰς τὴν προσευχήν· ἐὰν ὅμως ἡ δυσκολία τινὸς πράγματος νικήσῃ αὐτούς, ἀφοῦ ἀγωνισθῶσι καὶ ἀποκάμωσι διὰ τὴν ἀδύναμίαν τῆς φύσεως, τότε αὐτὸς ὁ Κύριος τελειοῖ αὐτὸν κατὰ τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ὡς πρέπει, καὶ ὡς γνωρίζει, ὅτι βοηθοῦνται, καὶ ὅσον ἐνδέχεται ἐνισχύει αὐτοὺς κρυπτῶς, ἔως ὃτου ἐνδυναμωθῶσιν ἀπέναντι τῆς στενοχωρίας καὶ τῆς θλίψεως αὐτῶν· ἐπειδὴ κάμνει νὰ καταστραφῇ ἡ ὑπερβολικὴ αὐτῶν θλίψις διὰ τῆς γνώσεως, τὴν ὅποιαν χαρίζει εἰ-

καὶ διὰ τῆς θεωρίας αὐτῆς τῆς γνώσεως διεγείρει αὐτοὺς εἰς δοξολογίαν, ἡτις ὡφελεῖ αὐτοὺς καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους· ἐὰν δημως κάμνῃ χρεία νὰ φανερωθῇ ἡ εἰς αὐτοὺς κρυπτὴ αὐτοῦ βοήθεια, τότε ἐξ ἀνάγκης πράττει τοῦτο· διότι οἱ τρόποι αὐτοῦ εἶναι σοφώτατοι, καὶ ἐν καιρῷ στενοχωρίας καὶ ἀνάγκης προφθάνουσι, καὶ ὅχι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν.

"Οστις ἄνευ τινὸς ἀνάγκης ἀποτολμᾶ εἰς τοῦτο, ἥγουν παρακαλεῖ τὸν Θεὸν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ νὰ γίνωσι διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ θευμάσια καὶ δυνάμεις, ὁ τοιοῦτος πειράζεται κατὰ διάνοιαν, καὶ χλευαζεται ὑπὸ τοῦ ἀπαταιῶνος δαιμονος, καὶ ἀσθενεῖ κατὰ τὴν συνείδησιν αὐτοῦ· ἐπειδὴ μόνον ἐν καιρῷ θλίψεως καὶ στενοχωρίας δυνατὸν νὰ ζητήσωμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ· ἄνευ τινὸς ἀνάγκης ὅμως νὰ πειράζωμεν τὸν Θεόν, εἶναι κίνδυνος, καὶ ὅστις ἐπιθυμεῖ τοῦτο τῇ ἀλγθείᾳ δὲν εἶναι δίκαιος. "Οπερ δὲ ὁ Κύριος θέλων ἐποίησεν εἰς πολλοὺς ἀγίους, ἐγένετο εἰς αὐτούς, χωρὶς αὐτοὶ νὰ ζητήσωσιν αὐτό· ἀλλ' ὅστις θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ τοῦτο θεληματικῶς, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη τις, ὁ τοιοῦτος πίπτει ἐκ τῆς προφυλάξεως, καὶ κρημνίζεται ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας. Ἔὰν δὲ τυχὸν εἰσακουσθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ το αἴτημα αὐτοῦ, καθὼς αὐτὸς ἀπετόλμψει καὶ ἐζήτησεν αὐτό, λαμβάνει ἐκ τούτου ἀφορμὴν ὁ πονηρὸς διάδοιος, καὶ μεταφέρει αὐτὸν εἰς μεγαλείτερα ἀτοπα· ἐπειδὴ οἱ ἀληθινοὶ δίκαιοι ὅχι μόνον δὲν ἐπιθυμοῦσι τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ ἀν τοῖς δοθῶσιν, ἀποστρέφονται αὐτὰ καὶ ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἴσιαιτέρως.

Καὶ ἴδού τις ἐκ τῶν ἀγίων Πατέρων διὰ τὴν καθαρότητα αὐτοῦ ἔλαβε χάρισμα παρὰ τοῦ Θεοῦ τεῦ νὰ προγνωρίζῃ τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτόν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελεν αὐτό, παρεκάλεσε τοὺς ἀγίους γέροντας, καὶ μετ' αὐτῶν διὰ προσευχῆς ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως ἀφαιρεθῇ τὸ χάρισμα τοῦτο ἐξ αὐτοῦ. Ἔὰν καὶ τιγες ἐξ αὐτῶν ἔλαβον χαρίσματα, ἐξ

κης ἔλαθον αὐτά, ἢ ἐξ ἀπλότητος αὐτῶν· εἰς δὲ τοὺς λαζ-
ποὺς ἡ θεία βούλησις δὲν ἐνήργει, ἀλλ' ὅχι πάλιν παντελῶς,
ἡ ὡς ἔτυχε.

Βλέπε, τί εἶπε πρὸς τὸν Θεόν δι μακάριος ἐκεῖνος Ἀμμοῦν,
ὅταν ἀπῆλθε ν' ἀσπασμῇ τὸν ἄγιον μέγαν Ἀντώνιον, καὶ ἔχα-
σε τὸν δράμον· καὶ πάλιν τὶ ἐπραξεν εἰς αὐτὸν δι Θεός. Ἔγθυ-
μοῦ καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦ ἀδεβᾶ Μακαρίου, ὃς καὶ τὰ τῶν
ἄλλων ἀγίων ἐπίσης. Οἱ ἀληθεῖς δίκαιοι τοῦτο συλλογίζον-
ται πάντοτε, ὅτι δὲν εἶναι ἀξίοι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπειδὴ
θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ταλαιπώρους καὶ ἀναξίους τῆς ἐπιμελείας
τοῦ Θεοῦ, δοκιμάζονται διὰ τούτου, ὅτι εἶναι ἀληθινοὶ δίκαιοι,
καὶ δὲν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὡς τοιούτους φανερῶς μόνον, ἀλλὰ
καὶ χρυπτῶς· καὶ τοῦτο σοφίζονται παρὰ τοῦ ἄγίου Πνεύμα-
τος, ἵνα μὴ στερηθῶσι τῆς πρεπούσης εἰς αὐτοὺς φροντίδος
τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν, ἐν δούλῳ ζῶσι· τὸν δὲ καιρὸν τῆς
ἀναπαύσεως αὐτῶν ἐφύλαξεν ὁ Θεός εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα·
καὶ οἱ ἔχοντες τὸν Κύριον ἔνοικον, δὲν ἐπιθυμοῦσι τὴν ἀνά-
παυσιν, ἀπαλλαττόμενοι ἐκ τῶν θλίψεων, ἀν καὶ ἐνίστε-
κῶς δίδεται αὐτοῖς παρηγορία εἰς τοὺς πνευματικοὺς κόπους.

Δὲν εἶναι ἀρετή, ὅταν τις φθάσῃ εἰς τὴν πραγματοποίησιν
καλοῦ τινος ἔργου ν' ἀφεθῇ ἐκ τῆς φροντίδος καὶ τοῦ κόπου
αὐτοῦ· ἀλλ' ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἥναι κατοικητήριον τοῦ ἄγίου
Πνεύματος, πρέπει πάντοτε νὰ βιάζῃ ἑαυτόν, ἀν καὶ ὑπάρχῃ
ἔτερος τρόπος νὰ ἐκτελέσῃ τὸ πρᾶγμα μετ' ἀναπαύσεως· διό-
τι θέλημα τοῦ ἄγίου Πνεύματος εἶναι, τὸ νὰ μὴ συνηθίζωσιν
ἑαυτούς εἰς τὴν ὁχνηρίαν οἱ ὄντες σκήνωμα αὐτοῦ, μηδὲ θέ-
λει νὰ ζητῶσι τὴν ἀνάπαυσιν αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ κατα-
γίνωνται εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ νὰ ὑποφέρωσι πολλὰς θλίψεις·
εἰς δὲ τοὺς πειρασμοὺς ἐνισχύει αὐτούς, καὶ δι' αὐτῶν τῶν
πειρασμῶν πλησιάζει αὐτοὺς εἰς τὸν Θεόν· τοῦτο εἶναι τὸ θέ-
λημα τοῦ ἄγίου Πνεύματος, τὸ νὰ εύρισκωνται οἱ ἀναπτοτοί
αὐτοῦ δοῦλοι εἰς διηγεκεῖς κόπους.

Δέν κατοικεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἰς ἔκείνους, οἵτινες ζῶσι μετ' ἀναπαύσεως, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ διαβόλου· καθὼς καὶ τις ἐκ τῶν ἀγαπώντων τὸν Θεὸν εἶπεν, ὡμωσα, ὅτι καθ' ἕκαστην ἡμέραν ἀποθνήσκω. Ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων παρομοίων διακρίνονται οἱ γνήσιοι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ζῶσι μετὰ θλίψεων καὶ στενοχωρῶν, ὃ δὲ κόσμος ἐν τρυφῇ καὶ ἀναπαύσει· διότι δὲν ηύδοκησεν ὁ πανάγαθος Θεός, ἵνα οἱ ἀγαπητοὶ αὐτοῦ δοῦλοι ἀναπαυθῶσιν εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀλλὰ μᾶλλον ἡθέλησεν, ἵνα αὐτοὶ μὲν ὥστιν εἰς θλίψεις, εἰς βάρη, εἰς μόχθους, εἰς πτωχείαν καὶ γύμνωσιν, εἰς μόνωσιν καὶ χρείαν, εἰς ἀδρωστίας καὶ ἐξευτελισμούς, εἰς δαρμούς καὶ καρδίας συντριβήν μετὰ σώματος ἐξησθενημένου καὶ λυπηροῦ φρονήματος μακρὰν τῶν συγγενῶν, εἰς κάθισμα ἀνόμωισι τῶν ἀνθρώπων, εἰς κατοικίαν μοναστικὴν καὶ ἡσυχαστικὴν καὶ δῆλως ἀθεώρητον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπηλελαγμένην παντὸς πράγματος· διὰ τοῦτο αὐτοὶ μὲν κλαίουσι, καὶ ὁ κόσμος γελᾷ· αὐτοὶ στενάζουσι, καὶ ὁ κόσμος χαίρει· αὐτοὶ νηστεύουσι, καὶ ὁ κόσμος ἐντρυφᾷ· τὴν ἡμέραν κοπιάζουσι καὶ τὴν νύκτα ἐτοιμάζονται εἰς ἀγῶνας, τινὲς καὶ εἰς θεληματικούς κόπους τῶν ἴδιων παθῶν καὶ εἰς θλίψεις· ἀλλοὶ εἰς κινδύνους παθῶν ἐνεργουμένων παρὰ τῶν δικιμόνων, ἣ τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἄλλοι μὲν ἐκ τούτων ἐδιώχθησαν, ἔτερος δὲ ἐφονεύθησαν, καὶ ἄλλοι περιῃλθον ἐν μηλωταῖς· καὶ ἐπληρώθη εἰς αὐτοὺς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ὁ λέγων, ὅτι εἰς τὸν κόσμον θέλετε ἔχει θλίψιν, ἀλλὰ θέλετε χαρῇ εἰς ἐμέ. Γνωρίζει δὲ ὁ Κύριος, ὅτι ὅσοι ζῶσι μετ' ἀναπαύσεως, δὲν δύνανται νὰ ἐμμένωσιν εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἐμπόδιστεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ἡδονήν. Ο Χριστὸς δὲ σωτήρ ἡμῶν, τοῦ ὅποιου ἡ ἀγάπη ὑπάρχει δυνατωτέρα παντὸς σωματικοῦ θανάτου, εἴθε νὰ φανερώσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν δύναμιν τῆς ἑαυτοῦ ἀγάπης.

ΛΟΓΟΣ ΛΖ'.

Περὶ τῶν ζώντων παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ διερχομένων πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν γνώσει.

ΓΕΡΩΝ τις ἐσυνήθιζε νὰ γράφῃ εἰς τὰ τείχη τοῦ κελλίου αὐτοῦ λόγους καὶ ἐννοίας διαφόρους· τούτον ἢ ὥτησεν ἔτερος, τί σημαίνουσι ταῦτα; καὶ ἐνεῖνος ἀπεγρίθη, αὐτοὶ εἶναι λογισμοὶ θεῖκοι, τοὺς ὅποιους μοὶ φέρει ὁ ἄγγελος ὁ φύλαξ μου, καὶ δρθοὶ λογισμοὶ τῆς οὐσεως, οἱ ὅποιοι κινοῦνται εἰς ἐμέ· γράφω δ' αὐτοὺς καθ' ὃν καιρὸν μοὶ ἐπέρχονται, ἵνα ἐν καιφῷ τῆς σκοτωσεώς μου μελετῶ αυτοὺς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πλάνης.

"Ἄλλος τις γέρων, ἐπειδὴ ἐμικαρίζετο ὑπὸ τῶν ἴδιων αὐτοῦ λογισμῶν, ὅτι ἀντὶ τῶν πατεροχομένων πραγμάτων τοῦ κόσμου ἡξιώθη ἐκείνης τῆς ἐλπίδος τῆς μή, ἐξαφανιζομένης, ἀπεκρίθη, ἐν ὅσῳ εὐρίσκομαι εἰς τὴν ὁδόν, τὴν ὅποιαν εἰσέτι δὲν ἐτελείωσα, ματαίως μ' ἐπαινεῖται.

'Ἐὰν ἐκτελέσῃς ἐπαινετὴν τινα ἀρετὴν, καὶ οὖν αἰσθανθῆς τὴν γεῦσιν τῆς θείας ἀντιλήψεως καὶ βοτθείου, μή ταυμάσῃς καθότι ἔως ὅτου δὲν ταπεινωθῇ ὁ ἀνθρώπος, δὲν λαμβάνει τὸν μισθὸν τῆς ἐργασίας του· ἡ δὲ ἀμοιηὴ δὲν δίεται εἰς τὸν ἀνθρωπὸν δια τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν ταπεινωσιν αὐτοῦ, καὶ δοτις καταφρονεῖ τὴν ταπείνωσιν, χάνει καὶ τὸν χόπον τῆς ἐκυτοῦ ἐργασίας· δοτις δμως προλάβει καὶ λάβει τὴν ἀμοιηὴν τῆς ταπεινώσεως, αὐτὸς ὑπερβαίνει τὸν ἔχοντα τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς. 'Η ἀρετὴ ὑπάρχει μήτηρ τῆς λύπης, καὶ ἐκ τῆς λύπης γεννᾶται ἡ ταπείνωσις, εἰς δὲ τὴν ταπείνωσιν δίδεται ἡ χάρις· λοιπὸν ἡ ἀμοιηὴ διὰ τὴν ἀρετὴν, οὔτε διὰ τὸν χόπον τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ

ταπείνωσιν, ἥτις γεννᾶται ἐξ ἑκείνων, καὶ ἐὰν λείψῃ ἡ τα-
πείνωσις, τα λοιπα γίνονται ματαίως.

Ἐ ή ἔργασία τῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ φυλακή τῶν ἐντολῶν τοῦ
Χριστοῦ· τὸ δὲ περιπλέον τῆς ἔργασίας εἶναι ἡ καλὴ οἰκονο-
μία τῆς διανοίας, ἥ·ις συνίσταται ἐκ τῆς ταπεινοφροσύνης
καὶ τῆς προφυλάξεως· καὶ ὅταν λείψῃ ἡ δύναμις τούτων τῶν
δύο, ἡ πρώτη δὲν γίνεται δεκτὴ ἀντ' αὐτῶν· διότι ὁ Χριστὸς
δὲν ζητεῖ τὴν ἔργασίαν τῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ τὴν διόρθωσιν
τῆς ψυχῆς, διὰ την ὁποίαν ἐνομοθέτησε τὰς ἐντολάς. Τὸ μὲν
σῶμα ἔργαζεται καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ ἐπίσης, ἀλλ’ ἡ διά-
νοια ἔργαζεται ὡς θέλει, καὶ ἡ δικαιοῦται, ἡ κατακρίνεται.
Εὑρίσκεται τις ἔργαζόμενος διὰ τῆς θείας σοφίας τὰ τῆς ζωῆς
εἰς τὰ ἀριστερά πράγματα, καὶ ἄλλος πάλιν ἐμπορεύεται τὴν
ἀμαρτίαν, προφασίζόμενος τὴν ύπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπερχομένην εἰς
αὐτὸν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν.

Τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα εἰς ἑκείνους, οἵτινες προφυλάτ-
τουσιν ἔχυτούς, γίνονται φύλακες τῆς ἀρετῆς. Χάρισμα, τὸ
ὅποιον δὲν ἔχει πειρασμόν, ὑπάρχει ἀπώλεια ἑκείνων, οἵτινες
δέχονται αὐτό. Ἐὰν ἔργαζησαι τὸ καλὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ,
καὶ λάβῃς παρ' αὐτοῦ χάρισμα, παρακάλεσον αὐτόν, ὅπως
σοὶ δώσῃ φωτισμὸν πρὸς ταπείνωσιν, ἥ νὰ σοὶ δώσῃ φρουρὸν
καὶ φύλακα, ἥ ν' ἀφαιρέσῃ αὐτὸν ἀπὸ σου, ἵνα μὴ σοὶ γίνη
προξενὸν ἀπωλείας· διότι δὲν εἶναι ἴδιον δῆλων τῶν ἀνθρώπων
τὸ νὰ φυλάξωσι τὸν θείον πλοῦτον ἀνευ τῆς ἰδίας αὐτῶν
βλάβης.

Ἐ Η ψυχή, ἥτις ἐπασχολεῖται εἰς τὴν ἀρετήν, καὶ ζῇ μετ' ἀ-
κριβούς πολιτείας καὶ φοβου Θεοῦ, δὲν δύναται νὰ μένῃ καθ' ἥ-
μέραν ἀνευ λύπης· διότι αἱ ἀρεταί εἰσιν ἡνωμέναι μετὰ τῆς λύ-
πης, καὶ διτις δὲν δέχεται εὐχαρίστιας τας θλίψεις, αὐτὸς χω-
ρίζεται βεβαίως ἐκ τῆς ἀρετῆς. Ἐαν ἐπιθυμῇς τὴν ἀρετήν, πά-
ραδος σεαυτὸν εἰς πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν· ἐπειδὴ αἱ θλί-
ψεις γεγνῶσι τὴν ταπείνωσιν. Δὲν θέλει ὁ Θεός τὰ εὔρίσ-

ἢ ψυχὴ χωρὶς φροντίδας, καὶ ὅστις θέλει νὰ ἔναι αἱμέριμνος, ἔκουσίως εὑρίσκεται μακρὰν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Φροντίδα λέγοντες ἐνταῦθα, δὲν ἔννοῦμεν τὴν περὶ τῶν σωμάτεων, ἀλλ᾽ ἔκείνην τὴν φροντίδα, ἥτις καταπονεῖ καὶ μαραίνει τοὺς ἀγωνιζομένους εἰς τὰ ἐπαινετὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς. Ἔως ὅτου καὶ φθάσωμεν τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, ἥτις ὑπάρχει ἢ φανέρωσις τῶν μυστηρίων, διὰ πολλῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν πρέπει νὰ πλησιάζωμεν εἰς τὴν ταπείνωσιν, καὶ ὅστις ἔργαζεται τὴν ἀρετὴν ἄνευ θλίψεως, θύρα ὑπερηφανείας ἀνοίγει ἐμπροσθεν αὐτοῦ.

Καὶ τίς ἐπιθυμεῖ νὰ ἔναι τὸ φρόνημα αὐτοῦ χωρὶς λύπην; δὲν δύναται ἡ διάνοια νὰ ἔναι τεταπεινωμένη ἄνευ τῶν αἰτιῶν τῶν παιδεύσεων, ἀλλ᾽ οὕτε νὰ εὑρίσκηται εἰς τὴν ἐπασχόλησιν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καθαρᾶς προσευχῆς ἄνευ ταπεινοφροσύνης. Πρῶτον ὁ ἀνθρωπός διὰ τοῦ φρονήματος αὐτοῦ ἀπομακρύνεται ἐκ τῆς πρεπούσης φροντίδος τῶν καλῶν ἔργων, καὶ ἐπειτα πλησιάζει εἰς αὐτὸν τὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφανείας· καὶ διαν αὐτὸς ἐμμένηρ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, τότε ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ ὁ τῆς θείας προνοίας ἄγγελος, ὅστις εὑρίσκεται πλησίον αὐτοῦ, καὶ κινεῖ εἰς αὐτὸν τὴν φροντίδα τῆς ἀρετῆς· καὶ ὅταν οὗτος ἀπομακρυνθῇ ἀπ' αὐτοῦ, τότε πλησιάζει εἰς αὐτὸν ὁ ἔχθρος αὐτοῦ διάβολος· ἐπειδὴ δὲν εὑρίσκεται πλέον εἰς αὐτὸν φροντίς τις περὶ ἀρετῆς.

Πρὸ τῆς συντριβῆς ὑπάρχει ἡ ὑπερηφάνεια, λέγει ὁ σοφὸς Σολομών, καὶ πρὸ τοῦ χαρίσματος ἡ ταπείνωσις. Κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑπερηφανείας, τῆς φαινομένης εἰς τὴν ψυχὴν, ὑπάρχει καὶ τὸ μέτρον τῆς συντριβῆς ὡς παιδείας, τῆς γινομένης παρὰ Θεοῦ εἰς αὐτὴν. Ὅπερηφάνεια κυρίως εἶναι, ὅχι ὅταν διέρχηται λογισμὸς ὑπερηφανείας ἐκ τῆς διανοίας, οὕτε ἐὰν νικᾶται τις ἐνίστε μπ' αὐτῆς, ἀλλ᾽ ἔκείνη, ἥτις διαμένει εἰς τὸν ἀνθρωπὸν πάντοτε· καὶ εἰς ἔκείνην μὲν τὴν πρώτην ἥτις διέρχηται διὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀκολουθεῖ ἡ κατάνι

δέ, ἢ διαμένουσα πάντοτε, κατάγνξιν δὲν γνωρίζετ. Τῷ δὲ
Θεῷ γῆμῶν εἴη δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΔΗ'.

Περὶ τοῦ γνῶναι τις εἰς ποῖον μέτρον εὑρίσκεται
ἐκ τῶν κινουμένων εἰς αὐτὸν λογισμῶν.

ΕΝ ΟΣΩ δ ἄνθρωπος εὑρίσκεται εἰς ἀμέλειαν, φοβεῖται τὴν
ῶραν τοῦ θανάτου, ὅταν ὅμως πληγιάσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἀρχε-
ται νὰ φοβῆται τὴν ὥραν τῆς κρίσεως. ὅταν δὲ τελείως ἐλθῇ
ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης, τότε ὁ φό-
βος τοῦ θανάτου καὶ τῆς κρίσεως καταπίνεται ὑπὸ τῆς ἀγά-
πης τοῦ Θεοῦ· πῶς δὲ τοῦτο; ἄκουσον. Ἐν δσῳ εὑρίσκεται
τις εἰς τὴν κοσμικὴν γγῶσιν καὶ εἰς τὴν σωματικὴν πολι-
τείαν, τρομάζει τὸν θάνατον, δτε δὲ φθάσῃ εἰς τὴν γγῶσιν
τὴν ψυχικὴν, καὶ εἰς τὴν καλὴν πολιτείαν, τότε κινεῖται ἡ
διάνοια αὐτοῦ πᾶσαν ὥραν εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῆς μελλουσῆς
κρίσεως· διότι ἴσταται δρθῶς εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν, καὶ κινε-
ται εἰς τὴν τάξιν τὴν ψυχικὴν, καὶ ἀναστρέφεται εἰς τὴν γγῶ-
σιν αὐτοῦ καὶ πολιτείαν, καὶ πληριάζει καλῶς εἰς τὸν Θεόν·
ὅταν δμως φθάσῃ εἰς ἔκεινην τὴν γγῶσιν τῆς ἀληθείας διὰ
τῆς κινήσεως τῆς αἰσθήσεως τῶν μαστηρίων τοῦ Θεοῦ, καὶ
εἰς τὴν σταθερὰν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, τότε ὑπὸ^τ
τῆς ἀγάπης καταπίνεται ὁ σωματικὸς ἔκεινος φόβος· καὶ
ὁ μὲν λογικὸς φοβεῖται ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ· ὅστις
δμως ἐγένετο υἱὸς Θεοῦ, σεμνύνεται εἰς τὴν ἀγάπην, κατέθεν
παιδαγωγεῖται διὰ τῆς ράβδου τοῦ φόβου· ἐπειδὴ δύσλειει
ἐγκαρδίως τὸν Θεὸν ὡς λέγει ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναοῦ, εἰ-

καὶ ὁ οῖκος τοῦ πατρός μου θέλομεν δουλεύσει τῷ Κυρίῳ.

"Οστις ἔφθασεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς πλέον δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ διαιμένη εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν· ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη ἀφανίζει τὸν φόβον. Ἀγαπητοί, ἔγεινα μωρός· δὲν ὑποφέρω νὰ φυλάξω τὸ μυστήριον ἐν σιωπῇ, ἀλλὰ γίνομαι ἀνόητος διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν· διοτι τεχμήριον ἀγάπης ὑπάρχει τὸ νὰ μὴ ὑποφέρῃ τις νὰ φυλάξῃ τὸ ἑαυτοῦ μυστήριον ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτοῦ ἀδελφούς. Πολλάκις ἐνῷ ἔγραφον ταῦτα τὰ μυστήρια, ἀπέκαμον οἱ δάκτυλοί μου, καὶ ἔμενον ἀκίνητοι ἐπὶ τοῦ χάρτου, καὶ δὲν ἡδυνάμην νὰ ὑποφέρω ἀπέναντι τῆς ἥδονῆς, ἢτις ἐπιπτεν εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ κατεσίγα τὰς αἰσθήσεις μου· πλὴν λέγω, ὅτι μυκάριος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις καταγίνεται ἀφείποτε εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεοῦ, καὶ, περιφρονήσας πάντα τὰ τοῦ κόσμου, ἀφιερώθη ὅλος εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὁμιλίας τῆς γνώσεως αὗτοῦ· καὶ ἐάν ὁ τοιοῦτος μετὰ μακροθυμίας ἐπιμείνῃ εἰς τοῦτο, δὲν θέλει ἀργοπορήσει ἀπὸ τοῦ νὰ ἰδῃ πολὺν καρπόν.

"Η χαρά, ἥτις πηγάζει ἀπὸ τὸν Θεόν, ὑπάρχει δυνατωτέρα τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, καὶ ὅστις γευθῇ αὐτήν, ὅχι μόνον δὲν θέλει προσέχει εἰς τὰ πάθη, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἐνταῦθα ζωὴν αὐτοῦ θέλει ἐπιθυμήσει, οὔτε ἄλλο τι αἰσθητὸν θέλει προτιμήσει αὐτῆς τῆς χαρᾶς, ἐάν αὕτη ὑπάρχῃ ἀληθής, καὶ ὅχι πλάνη. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι γλυκυτέρα τῆς προσκαίρου ζωῆς· ἐπίσης γλυκυτέρα εἶναι καὶ ἡ κατὰ Θεὸν σύνεσις, ἐξ ἣς γεννᾶται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶναι γλυκυτέρα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, καὶ ἔκτὸς πάσης λύπης. Ἡ ἀγάπη εἶναι γέννημα τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γνῶσις εἶναι γέννημα τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ ὑγεία τῆς ψυχῆς εἶναι δύναμις, προελθοῦσα ἐκ τῆς πολυχρονίου ὑπομονῆς.

"Ἐρ, Τί εἶναι ἡ γνῶσις;

"Ἀπ. Εἶναι αἴσθησις, διὰ τῆς ὁποίας αἰσθάνεται τις ἐκείνου τὴν ἀθάγατον ζωήν.

Ἐρ. Τί δὲ εἶναι ἡ ἀθάνατος ἔκεινη ζωή;

Ἄπ. Εἶναι αἰσθησις ἐν Θεῷ· ἐπειδὴ ἐκ τῆς γνώσεως γεννᾶται ἡ ἁγάπη τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ κατὰ Θεὸν γνῶσις ὑπάρχει βασιλεὺς πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν· καὶ εἰς ἔκεινην τὴν καρδίαν, ἥτις δέχεται αὐτήν, πᾶσα γίγνεται τούτου τοῦ κοσμου θεωρεῖται περιττη· διότι κανένεν ἄλλο πράγμα δὲν δύναται νὰ ἔξομισθῇ μὲ τὴν γίγνεται τῇ ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ. Κύριε πλήρωσον τὴν καρδίαν μου ζωῆς αἰώνιου. Ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶναι παρηγορία εἰς Θεόν, καὶ διτις εὔρεν αὐτήν, θεωρεῖ πειτήν τὴν κοσμικήν παρηγορίαν.

Ἐρ. Ποθεν αἰσθάνεται ὁ ἀνθρωπός, διτις ἔλαβε σοφίαν παρὰ τοῦ ἀγίου Ιησοῦ ματος;

Ἄπ. Ήξείνης τῆς σοφίας, ἥτις διδάσκει αὐτὸν κρυπτῶς καὶ φανερῶς τοὺς τροποὺς τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ φανεροῦται εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ.

Ἐρ. Τί εἶναι τὰ πάθη;

Ἄπ. Εἶναι προσβολαί, αἴτινες ἐτέθησαν εἰς τὰ πράγματα τούτου τοῦ κόσμου, ἵνα κινῶσι τὸ σῶμα εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν αὐτοῦ χρείαν, καὶ δὲν παύουσιν ἀπὸ τοῦ να προσβάλλωσιν εἰς τὸν ἀνθρωπὸν, ἐν ὅσῳ εὔρισκεται οὗτος ὁ κόσμος. Ὅστις δὲ τῇώθῃ θείας χάριτος, καὶ ἔγεθη αὐτήν, καὶ αἰσθάνεται τι ἐν ἑαυτῷ, διπερ ὑπερβαίνει τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πραγμάτων τούτου τοῦ κοσμου, αὐτὸς δὲν ἀφίνει ταύτας τὰς προσβολὰς νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ· ἐπειδὴ εἰς τὸν τόπον τῆς καρδίας, δου θεντούσιν αἱ προσβολαὶ τῶν παθῶν, ὑπερίσχυσεν ἄλλη ἐπιθυμία, ἀνωτέρα τούτων, καὶ οὕτε αὖται αἱ προσβολαὶ πλησιάζουσι πλέον εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, οὕτε τὰ εἴκατῶν γεννώμενα, ἀλλ’ ξιτανται ἔξω ἀργαί· ὅχι ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πλέον προσβολαὶ τῶν παθῶν, ἀλλ’ ὅτι ἡ δεχομένη αὐτὰς καρδία ἐνεκρώθη δι’ αὐτάς, καὶ ζῇ εἰς ἄλλο τι, ὅχι δῆμως ὅτι ἐπαυσε πλέον καὶ ἀπὸ τὴν προφύλαξιν τῆς διακρίσεως καὶ τῶν ἔργων, ἀλλ’ ὅτι δὲν ἔνοχλει πλέον τὴν

νοιαν αύτοῦ ἄλλο τι πρᾶγμα· διότι ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἔχόρ-
τασεν ἐκ τῆς τρυφῆς ἄλλου τινός.

Οταν ἡ καρδία κατ' ἀκρίβειαν δεχθῇ τὴν αἰσθησιν τῶν
πνευματικῶν, καὶ τῆς θεωρίας τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, γίνε-
ται διὰ τῆς συνειδήσεως εἰς τὴν ἑνθύμησιν τῶν παθῶν ὡς ὁ ἄν-
θρωπος ἔκεινος, ὃστις χορτάτος ὡν ἀπὸ εὔμορφα καὶ καλὰ
φαγητά, ἀποστρέφεται τὰ ἀνοστά καὶ ἀγδῆ· ὅχι διότι εἶναι
εὐκαταφρόνητα, ἀλλὰ διὰ τὸν χορτασμὸν τῶν καλῶν φαγη-
τῶν, τὰ δποῖα εἶχε φάγει, καὶ ὅχι ὡς ὁ υἱὸς ἔκεινος, ὃστις
ἔσκόρπισε τὸ μερίδιον αὐτοῦ, τὸ ὄποιον εἶχε λάβει ἐκ τοῦ πα-
τρικοῦ πλούτου, καὶ ἐπεθύμει νὰ χορτάσῃ ἐκ τῶν κερατίων.
Καὶ πάλιν, δὲν ἥμπορεις νὰ ἐμπιστευθῆς θησαυρὸν εἰς ἔκε-
νον, ὃστις ἀγαπᾷ νὰ κοιμᾶται.

Ἐὰν φυλάξωμεν ἐν γνώσει τὸν νόμον τῆς νήψεως, καὶ τὸ
ἔργον τῆς διακρίσεως, ἐξ ὧν πηγάζει ἡ ζωή, ὁ ἀγών τῶν
προσδολῶν τῶν παθῶν ποσῶς δὲν πλησιάζει εἰς τὴν διάνοιαν.
Αἱ προσδολαὶ τῶν παθῶν δὲν ἐμποδίζονται ἐκ τοῦ σωματι-
κοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' ἐκ τοῦ χορτασμοῦ τῆς συνειδήσεως, κατ-
ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ψυχῆς, καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῶν θαυ-
μασίων θεωριῶν, αἱ δποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὴν ψυχήν· ὅχι ὅτι
ἔπαισσεν αὕτη ἐκ τῆς προφυλάξεως, καὶ ἐκ τῶν ἔργων τῆς
διακρίσεως, τὰ ὄποια φυλάττουσι τὴν ἀληθῆ γνῶσιν καὶ τὸ
ψυχικὸν φῶς, ἀλλ' ὅτι δὲν ἔχει ἀγῶνα ἡ διάνοια διὰ τὰς
δποῖας προείπομεν αἰτίας· διότι τὸ φαγητὸν τοῦ πτωχοῦ εί-
ναι συγχαμερὸν εἰς τοὺς πλουσίους, ὡς καὶ τὸ φαγητὸν τῶν
ἀρρώστων εἰς τοὺς ὑγιαίνοντας. Οἱ πλούτος καὶ ἡ ὕγεια τῆς
ψυχῆς διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἐπιμελείας διατηροῦνται
καθότι ἐν ὅμῳ ζῆ τις, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ προσσοχὴν καὶ ἐπι-
μέλειαν, καὶ νὰ ἥναι ἔξυπνος, ἵνα φυλάττῃ τὸν ἑαυτοῦ θη-
σαυρόν· ἐὰν ὅμως ἀφήσῃ τις τὸν ὅρον τῆς διαγωγῆς ταύτης,
θέλεις ἀσθενήσεις ψυχικῶς, καὶ θέλεις κλαπῇ ὁ θησαυ-
ρός. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀγωνιζώμεθα ὅχι ἐως ὅτου νὰ

τὸν χαρπόν, ἀλλ’ ἔως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· διότι πολλάκις, ἀφοῦ ἐξανθήσῃ καὶ σταχυάσῃ ὁ χαρπός, αἴφνης ἡ χάλαζα ρίπτει αὐτὸν κάτω. “Οστις σμίγεται εἰς κοσμικὰ πράγματα, καὶ παραλύεται ἀπὸ τὰς πολλὰς συνομιλίας, μὴ πιστεύσῃς, ὅτι αὐτὸς δύναται· νὰ διατηρήσῃ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὑγείαν.

“Οταν προσεύχησαι, εἰπὲ ταύτην τὴν εὐχήν. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἀξίωσόν με νὰ μένω ἐν ἀληθείᾳ νεκρὸς ἐκ τῆς συναναστροφῆς τοῦ αἰῶνος τούτου. Καὶ γνώριζε, ὡς γὰ περιέκλεισας εἰς τοῦτο πᾶσαν ἀλλην εὐχὴν καὶ δέησιν· διότι ἐὰν κατὰ τὴν εὐχὴν τελειώσῃς καὶ τὸ ἔργον, ἀληθῶς ἵστασαι εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Χριστοῦ. Νέκρωσις δὲ τοῦ κόσμου, ἔντας, δόχι μόνον τὸ ν’ ἀπομακρυνθῆ τις σωματικῶς ἀπὸ τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν σχέσιν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμήσῃ κατὰ διάνοιαν κανὲν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ.

Ἐὰν συνηθίσωμεν ἔαυτοὺς εἰς τὴν καλὴν μελέτην, αἰσχυνόμεθα ἀπὸ τὰ πάθη, ὅταν ἀπαντήσωμεν αὐτά· γνωρίζουστε δὲ τοῦτο ὅσοι ἀπέκτησαν δοκιμασίαν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν θέλομεν αἰσχυνθῆ, ὅταν πλησιάζωμεν εἰς αὐτάς. “Οταν ἐπιθυμῆσις νὰ κατορθώσῃς καλόν τι ἔργον διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, λάβε πρῶτον ὑπὸ ὄψιν τὸν θάνατον, καὶ οὕτω δι’ ἐκείνου τοῦ ἔργου θέλεις ἀξιωθῆ τοῦ βαθμοῦ τοῦ μαρτυρίου, καὶ θέλεις νικήσει εὔκολως ἔκαστον πάθος, καὶ οὐδεμίαν βλάβην θέλεις λάβει ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐναντιοῦνται εἰς τὴν ἀπόφασίν σου, ἐὰν ὑπομένῃς μέχρι τέλους, καὶ δὲν χαυνοθῆς· διότι ἡ μελέτη τοῦ ἀσθενοῦς λογισμοῦ ἀδυνατεῖ τὴν δύναμιν τῆς ὑπομονῆς, ἡ δὲ σταθερὰ ἀπόφασις τῆς θιανοίας δίδει δύναμιν εἰς τὴν φύσιν πρὸς τελείωσιν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς. Κύριε, ἀξίωσόν με νὰ μισήσω τὴν ζωὴν μου χάριν τῆς ζωῆς ἐκείνης, ἢτις εὑρίσκεται παρὰ σοί·

“Η πόλιτεία τούτου τοῦ κόσμου εἶναι παρομοία μὲ τὰ γράμματα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὰ σχέδια, καὶ ὅταν τις θέλ-

ἐπιθυμῆ, προσθέτει εἰς αὐτά, ἡ ἀφαιρεῖ, ἡ κάμνει ἐναλλαγὴν τῶν γραμμάτων· ἡ πολιτεία δύως τῶν μελλόντων πραγμάτων εἶναι παρομοία μὲ τὰ χειρόγραφα ἔκεινα, τὰ ὅποια ἐγράφησαν καθαρῶς, καὶ ἐφραγίσθησαν διὰ τῆς βασιλικῆς σφραγίδος, εἰς τὰ ὅποια οὔτε νὰ προσθέσῃ τις δυναταῖ, οὔτε ν' ἀφαιρέσῃ τι. Ἐν ὅσῳ λοιπὸν εἴμεθα ἐπιδεκτοὶ ἀλλοιώσεως, ἃς προσέχωμεν εἰς ἑαυτούς· καὶ ἐν ὅσῳ ἔχουσιάζομεν εἰσέτι τὸ χειρόγραφον τῆς ζωῆς ἡμῶν, τὸ ὅποιον ἐγράφη διὰ τῶν ἴδιων ἡμῶν χειρῶν, ἃς ἀγωνισθῶμεν νὰ κάμωμεν εἰς αὐτὸ προσθήκην καλῆς πολιτείας, καὶ ἃς ἀπαλείψωμεν ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐλαττώματα τῆς πρώτης ἡμῶν διαγωγῆς· διότι ἐν ὅσῳ εὑρίσκομεθα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὁ Θεός δὲν θέτει τὴν ἑαυτοῦ σφραγίδα οὔτε εἰς τὰ καλά, οὔτε εἰς τὰ κακὰ ἡμῶν ἔργα, εἰμὴ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, καθ' ἣν τελεώνει τὸ ἔργον τῆς ἐνταῦθα ἡμετέρας παροικίας, καὶ ἀρχεται ἡ ἀπ' ἐντεῦθεν αἰώνιος ἀποδρομία· καὶ καθὼς εἴπεν ὁ ἄγιος Ἐφραίμ, πρέπει νὰ στοχαζώμεθα, ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὁμοιάζει μὲ πλοιον ἔτοιμον διὰ ταξείδιον, τὸ ὅποιον δὲν γνωρίζει, πότε καὶ ποθεν ἐπέρχεται εἰς αὐτὸ ὁ ἄνεμος· ἔτι ὁμοιάζει καὶ μὲ στρατόν, ὁ ὅποιος δὲν γνωρίζει, πότε θέλει σαλπίσει ἡ πολεμικὴ σάλπιγξ· καὶ ἐὰν ταῦτα, λέγη, διὰ τὴν μικρὰν αὐτῶν διαφορὰν ἔχουσιν οὕτω, τὰ ὅποια ἵσως καὶ μεταβάλλονται, πόσον πρέπει ἄρα γε ἡμεῖς νὰ προπαρασκευαζώμεθα, καὶ νὰ ἐτοιμαζώμεθα, πρὶν ἡ φθάσῃ ἐκείνη ἡ ἀπότομος ἡμέρα, καὶ παρουσιασθῇ ἡ γέφυρα, καὶ ἀνοιγῇ ἡ θύρα τοῦ νέου αἰώνος; Εἴθε θὲ ὁ Χριστὸς ὁ μεσίτης τῆς ζωῆς ἡμῶν νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς ἐτοιμασίαν καλήν, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει δόξα, καὶ προσκύνησις καὶ εὐχαριστία εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἄμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΘ'.

Περὶ τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως, ὅτις διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ διεγείρεται εἰς ἡμᾶς πρὸς προκοπὴν τῆς ψυχῆς εἰς τὰ πνευματικὰ ἔργα.

Η ΠΡΩΤΗ ἔννοια, ἡ ἐκ θείας φιλανθρωπίας ἐμπίπτουσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁδηγοῦσα τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ζωήν, ὑπάρχει ἡ ἐνθύμησις τοῦ θανάτου· εἰς τοῦτον τὸν λογισμὸν φυσικὰ ἀκολουθεῖ ἡ καταφρόνησις τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ τούτου ἀρχεται εἰς τὸν ἀνθρωπὸν πᾶσα καλὴ κίνησις, ὅτις ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν ζωήν. Τίησι δὲ ὁ Θεὸς τοῦτον τὸν λογισμὸν εἰς τὸν ἀνθρωπὸν ὡς θεμέλιόν τι διὰ τῆς ἀκολουθουσίης εἰς αὐτὸν θείας δυνάμεως, σταν θέλῃ νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ζωήν. Ἐὰν αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν εἴπομεν, δὲν σύστη ὁ ἀνθρωπὸς διὰ τῆς περιπλοκῆς τῶν βιωτικῶν πραγμάτων καὶ τῆς ματαιολογίας, ἀλλ’ αὐξήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἡσυχίαν μελετῶν αὐτὴν διηγεῖσθαι, φέρει αὐτὸν εἰς τὴν θεωρίαν τὴν βαθεῖαν, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ τις. Τοῦτον τὸν λογισμὸν μισεῖ κατὰ πολλὰ ὁ σατανᾶς, καὶ προσπαθεῖ ὅλαις δυνάμεις νὰ ἐκριζώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸν ἀνθρωπὸν, καὶ ἐὰν ᾖτο δυνατόν, ἔχειδεν εἰς αὐτὸν πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, ἵνα ἔξαφανίσῃ διὰ τοῦ περισπασμοῦ ἐκ τοῦ νοὸς αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον λογισμόν· καὶ ἐὰν ᾖτο δυνατόν, ὡς εἴπον ἔπραττε τοῦτο προθύμως· καθότι γνωρίζει ὁ δόλιος, ὅτι ἐὰν αὐτὸς ὁ λογισμὸς διαμένῃ διὰ παντὸς εἰς τὸν ἀνθρωπὸν, δὲν ἴσταται πλέον ἡ διάνοια αὐτοῦ εἰς ταύτην τὴν γῆν τῆς πλάνης, οὔτε αἱ μηχαναὶ αὐτοῦ ἐνεργοῦσιν εἰς αὐτόν. Ἄς μὴ ὑπολάβῃ τις, ὅτι λέγομεν ταῦτα περὶ τοῦ πρώτου ἐκείνου λογισμοῦ, δοτις ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποταγῆς κινεῖ εἰς ἡμᾶς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου· ἀλλὰ περὶ τῆς τελειότητος τοῦ

λογισμοῦ, ἥγουν τὸ νὰ ἐνθυμηταὶ ὁ ἀνθρωπος διὰ παντὸς τὸν θάνατον, καὶ νὰ μελετᾷ αὐτὸν νύκτα καὶ ἡμέραν· διότι ὁ πρῶτος ἔχεινος λογισμὸς εἶναι σωματικός, ὁ δεύτερος δικαῖος οὗτος ὑπάρχει θεωρία πνευματικὴ καὶ θαυμαστὴ χάρις, ἡ δόποια θεωρία εἶναι πλήρης λαμπρῶν ἐννοιῶν, καὶ διτὶς ἔχει αὐτήν, οὕτε περὶ τοῦ κόσμου τούτου φροντίζει, οὕτε περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ προνοεῖ.

Τῇ ἀληθείᾳ, ὃ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐὰν ὁ Θεὸς πρὸς δλίγον ἥθελεν ἀφῆσῃ τὴν θεωρίαν ταύτην εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἵσως ὁ κόσμος οὗτος ἥθελεν ἐργμαθῆ, μένων ἄνευ διαδόχων. Ἡ θεωρία αὗτη ὑπάρχει δεσμὸς τόσον ἴσχυρός, ὥστε ἐνώπιον τοῦ ὅποιου δὲν δύναται εὑκόλως ν' ἀνθεξῇ ἡ φύσις, καὶ διτὶς λάβει εἰς τὴν φυχὴν αὐτοῦ ταύτην τὴν μελέτην τοῦ θανάτου, εἶναι εἰς αὐτὸν θεῖον χάρισμα, δυνατώτερον ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην πνευματικὴν ἐργασίαν. Τοῦτο τὸ χάρισμα δίδεται εἰς τοὺς εὔρισκομένους εἰς τὴν μεσαίαν τάξιν, οἵτινες μετὰ εἰλικρινοῦς χαρδίας ἐπιθυμοῦσι τὴν ἑαυτῶν μετάνοιαν· δίδεται προσέτι καὶ εἰς ἔκείνους, τοὺς ὅποιους μετ' ἀκριβείας γνωρίζει ὁ Θεὸς καὶ θέλει, διτὶ αὐτοὶ πρέπει ν' ἀναγωρήσωσιν ἐγκαρδίως ἐκ τοῦ κόσμου εἰς ἀνωτέραν ζωὴν διὰ τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα, τὸ ὄποῖον εῦρεν εἰς αὐτοὺς ἐκτελούμενον. Αὔξάνει δὲ καὶ διαμένει αὕτη ἡ θεωρία διὰ τῆς ἡσυχαστικῆς καὶ ἀναγωρητικῆς καὶ ἀνωτέρας ζωῆς. Ἀς ζητήσωμεν καὶ ἡμεῖς παρὰ Θεοῦ ταύτην τὴν θεωρίαν διὰ τῶν προσευχῶν· ἀς ποιήσωμεν δι' αὐτὴν ἐκτεταμένας ἀγρυπνίας· καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχει μέγα τὸ χάρισμα, ἀς ζητήσωμεν αὐτὸ παρὰ Θεοῦ μετὰ δακρύων· καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς δώσῃ εἰς ἡμᾶς τοῦτο, δὲν θέλομεν ἀτονήσει πλέον ἐκ τῶν κόπων καὶ μόχθων τούτου τοῦ κόσμου. Αὕτη ἡ θεωρία εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βάσις τῶν λογισμῶν τῆς ζωῆς, ἥτις τελειοῦ εἰς τὸν ἀνθρωπὸν τὸ πλήρωμα πάστης δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς.

ΛΟΓΟΣ Μ'.

Περὶ δευτέρας ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου.

ΜΕΤΑ ταύτην τὴν περὶ θανάτου θεωρίαν ὑπάρχει ἄλλη ἐργασία. "Οταν ὁ ἀνθρωπός, περιπατῶν καλῶς μετὰ ἐναρέτου πολιτείας, φθάσῃ ν' ἀναβῆ τὴν βαθμίδα τῆς μετανοίας, καὶ πλησιάζῃ νὰ γευθῇ τὴν ἐργασίαν τῆς θεωρίας, καὶ φθάνῃ νὰ γευθῇ διὰ τῆς θείας χάριτος τὴν γλυκύτητα τῆς γνώσεως τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἔρχεται προηγουμένως νὰ βεβαιώνηται περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅποιαν ἔχει εἰς τὸν ἀνθρωπὸν, καὶ ἐντεῦθεν φωτίζεται ἐκ τῆς θείας ἀγάπης, καὶ θαυμάζει διὰ τὴν σύστασιν τῶν λογικῶν ὅντων, καὶ διὰ τὴν πολλὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν ἐπιμέλειαν καὶ ἐντεῦθεν ἀρχεταὶ ἡ μετὰ γλυκύτητος πύρωσις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἀνάπτει εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ καίει τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Ταύτην δὲ τὴν δύναμιν αἰσθάνεται τις, ὅταν ἐρευνᾷ πάσας τὰς φύσεις τῶν ὅντων, καὶ ὅσα προσδάλλουσιν εἰς αὐτόν, καὶ διακρίνει πνευματικῶς τὰς αἰτίας αὐτῶν· ὅθεν διὰ πολλῆς καὶ θείας τοιαύτης ἐπιμελείας καὶ τῆς καλῆς αὐτοῦ συνειδήσεως ἀρχεταὶ νὰ κινήται εἰς θεῖον ἔρωτα, καὶ μεθᾶ ἀμέσως ὡς δι' οἴνου, καὶ παραλύονται τὰ μέλη αὐτοῦ, καὶ μένει ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐκπληττομένη, καὶ αἰχμαλωτίζεται ἡ καρδία αὐτοῦ ὥπερ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσον ἐνδυναμοῦνται αἱ ἐσωτερικαὶ αὐτοῦ αἰσθήσεις, τοσοῦτον ἐνδυναμοῦνται καὶ ἡ θεωρία αὐτη̄ καὶ ὅσον ἀγωνίζεται τις, καὶ πολιτεύεται καλῶς, καὶ ἀπασχολεῖται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τὴν προσευχήν, τοσοῦτον στερεοῦται εἰς αὐτὸν καὶ ἡ δύναμις αὕτη. Ἐν ἀληθείᾳ σᾶς λέγω, ὃ ἀδελφοί, ὅτι εἰς τοιαύτην περίστασιν μόλις ἐνίστηται τις ἑαυτόν, καὶ ὅτι φορεῖ τοῦτο τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν γνωρίζει ὅτι εὑρίσκεται εἰς τοῦτο τὸν

Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς θεωρίας, ἥτις συμβαίνει εἰς τὸν ἀνθρώπον· αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ πασῶν τῶν ἀποκαλύψεων τῆς διανοίας· ἐξ αὐτῆς αὐξάνει καὶ ἐνδυναμοῦται ἡ διάνοια χρυπτῶς εἰς τὰ πνευματικά, καὶ ἐκ ταύτης μεταβαίνει εἰς τὰς λοιπὰς θεωρίας, αἵτινες ὑπερβαίνουσι τὴν ἀνθρώπινην φύσιν· καὶ λέγω ἐν συντόμῳ, ὅτι δὲ αὐτῆς ἐπέρχονται εἰς τὸν ἀνθρώπον ἄπασαι αἱ θεῖαι θεωρίαι καὶ αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ ἀγίου Πνεύματος, τὰς ὁποίας δέχονται οἱ ἀγιοι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ὅσα ἀλλα χαρίσματα καὶ ἀποκαλύψεις δύναται νὰ γνωρίσῃ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἰς ταύτην τὴν ἔωγην· αὕτη εἶναι ἡ βίζα τῆς αἰσθήσεως ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ὁ ἡμέτερος δημιουργὸς ἐνέβαλεν εἰς ἡμᾶς. Μακάρος λοιπὸν ὅστις αὐξήσῃ τοῦτον τὸν καλὸν σπορον, ὅταν πέσῃ εἰς τὴν γῆν τῆς χαρδίας αὐτοῦ, καὶ δὲν διασκορπίσῃ αὐτὸν διὰ τῆς προσπαθείας τῶν ματαίων καὶ παρεργαμένων πραγμάτων. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ'.

Περὶ ἔκουσίων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτιῶν, καὶ τῶν ἐκ τίνος αἵτίας γινομένων.

ΤΠΑΡΧΕΙ ἀμαρτία, ἥτις γίνεται ἀπὸ ἀσθένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλκηται ὁ ἀνθρώπος ἀθελήτως· καὶ ὑπάρχει ἀμαρτία, ἡ ὁποία γίνεται θεληματικῶς ἐξ ἀνοησίας· ὑπάρχει καὶ ἀμαρτία, τὴν ὁποίαν πράττει τις ἐκ τίνος περιστατικοῦ· καὶ πάλιν γίνεται ἀμαρτία ἐκ τῆς διαμονῆς εἰς αὐτὴν τὴν ἀμαρτίαν· καὶ ὅλοι οὗτοι οἱ τρόποι καὶ τὰ εἰδή τῶν ἀμαρτιῶν, ἀν καὶ ἡ

μέμψεως, διαφέρουσιν δμως ἀπ' ἄλλήλων κατὰ σύγχρισιν, καθ' ὅσον δ εἰς τρόπος εἶναι μεγαλείτερος τοῦ ἄλλου· καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς τρόπου ἡ μέμψις ὑπάρχει μεγαλειτέρα, καὶ μετὰ κόπου γίνεται εὐπρόσδεκτος ἡ μετάνοια· τοῦ δὲ ἄλλου ἡ μετάνοια καὶ ἡ συγχώρησις ὑπάρχει εὐκολωτέρα. Καὶ καθὼς δ Ἀδάμ, καὶ ἡ Εὔα καὶ ὁ ὄφις ἥμαρτον, καὶ πάντες μὲν ἔλαθον παρὰ Θεοῦ τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ μὲ μεγάλην διαφορὰν ἐκληρονόμησαν τὴν κατάραν, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ ἀπογόνους αὐτῶν· ἔκαστος κατὰ τὴν προσίρεσιν αὐτοῦ καὶ τὸν ὅποιον ἔχει πόθον εἰς τὴν ἀμαρτίαν λαμβάνει καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς κολάσεως. Ἐὰν δέ τις δὲν θέλῃ μὲν νὰ πράξῃ τὴν ἀμαρτίαν, ἀπὸ δὲ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν ἔχει εἰς τὴν ἀρετὴν, πράττει αὐτήν, ἀν καὶ βαρυφαίνηται εἰς αὐτὸν τὸ νὰ εὑρίσκηται εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλ' ὅμως ἡ κόλασις αὐτοῦ εἶναι βαρεῖα. Ἐὰν συμβῇ εἰς τινα, καταγινόμενον εἰς τὴν ἀρετὴν, νὰ πειραχθῇ ἀπὸ τι ἀμάρτημα, τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι πλησίον εἰς αὐτόν, ἵνα καθαρίσῃ αὐτόν.

"Αλλη μὲν εἶναι ἡ ἀμαρτία, ἣτις γίνεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὑρεθῇ νὰ ἐπασχοληται καὶ νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, προσέχων νύκτα καὶ ἡμέραν, ἀλλὰ διά τινα αὐτοῦ ἀνοησίαν, ἡ ἔκ τινων πραγμάτων, ἐναντίων εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἡ ἐκ τῶν κυμάτων τῶν παθῶν, τῶν διεγειρομένων πάντοτε εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ, ἡ διὰ τὴν παράλυσιν, ἣτις ἐνδέχεται νὰ συμβῇ εἰς αὐτὸν πρὸς δοκιμὴν τοῦ αὐτεξουσίου αὐτοῦ, κλίνει ἡ πλάστιγξ τοῦ ζυγίου αὐτοῦ δλίγον εἰς τὰ ἀριστερά, καί, ἐλκόμενος ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος, πίπτει εἰς ἐν εἴδος ἀμαρτίας, διὰ τὴν ὅποιαν λυπεῖται καὶ ἀδημονεῖ καὶ στενάζει μετὰ πόνου ψυχῆς.

"Αλλη δὲ εἶναι ἡ ἀμαρτία, ἣτις γίνεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκηται χαῦνος καὶ ἀμελής εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, καί, ἐγκαταλιπὼν παντελῶς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, καὶ

μάν ώς δοῦλος εἰς τὴν ὑπακοὴν τῆς ἡδονῆς παντὸς ἀμαρτῆ-
ματος, δεικνύῃ ζῆλον, πᾶς νὰ ἐφεύρῃ τέχνας καὶ μηχανὰς
πρὸς ὄλοκληρον ἀπόλαυσιν τῆς ἀμαρτίας, καὶ ὑπάρχῃ ἔτοι-
μος, ὅπως ώς δοῦλος τις ἐκτελέσῃ ἐπιμελῶς τὸ θέλημα τοῦ
ἐχθροῦ αὐτοῦ, καὶ ἔτοιμάσῃ τὰ μέλη αὐτοῦ ὅπλα τοῦ διαβό-
λου, χωρὶς ποσῶς νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν μετάνοιαν, μήτε νὰ πλη-
σιάσῃ εἰς τὴν ἀρετήν, μήτε νὰ παύσῃ καὶ νὰ κάμη τέλος τῆς
δλεθρίας αὐτοῦ ὁδοῦ.

Καὶ ἄλλη εἶναι ἡ ἀμαρτία, γίνεται ἐξ ὄλισθίματος
καὶ ἐκπεσμοῦ, ἅπερ ἐνδεχόμενον νὰ συμβῶσιν εἰς τὴν ὄδὸν
τῆς ἀρετῆς, ώς λέγουσιν οἱ πατέρες, διτὶ εἰς τὸν δρόμον τῆς
ἀρετῆς εύρισκονται ἐκπεσμοὶ καὶ ἐναντιώσεις καὶ ἀναγκα-
σμοὶ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια.

Καὶ ἄλλη τέλος εἶναι ἡ πτῶσις τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ὄλοκλη-
ρος ἀπώλεια καὶ ἡ τελεία ἐγκατάλειψις. Ἐκ τούτων λοιπὸν
γίνεται φανερόν, διτὶ ὅταν πέσῃ τις, δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ
παντελῶς τὴν ἀγάπην τοῦ ἴδιου πατρός· ἀλλ' ἐὰν συμβῇ νὰ
πέσῃ εἰς διάφορα παραπτώματα, ἃς μὴ ἀμελῇ τὸ καλὸν καὶ
κάμνῃ στάσιν τοῦ δρόμου τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ὅταν νικᾶ-
ται καὶ πίπτῃ, πάλιν ἀς ἐγείρηται, καὶ ἀς παρίσταται εἰς τὸν
κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἀγῶνα, καὶ ἀς βάλλῃ καθ' ἔχαστην
ἡμέραν ἀρχὴν εἰς τὰ θεμέλια τῆς καταστραφείσης οἰκοδομῆς,
ἔχων μέχρι τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκ τούτου τοῦ κόσμου εἰς τὸ
στόμα τὸ προφητικὸν λόγιον, νὰ μὴ χαρῆ ὁ ἐχθρός μου, διτὶ
ἔπεσα, διότι ἐγὼ πάλιν ἐγείρομαι, καὶ ἀν καθῆσω εἰς τὸ σκό-
τος, διάριος θέλει λάμψει εἰς ἐμέ· καὶ ἀς μὴ ἀφήσῃ καὶ
παύσῃ τὸν πολέμον ἔως εἰς τὴν ὄφραν τοῦ θανάτου, καὶ ἀς
μὴ προδώσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἥττης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἐν ὅσῳ
ὑπάρχει εἰς αὐτὸν πνοή· ἀλλὰ καν καθημέραν συντριβῇ τὸ
σκάφος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ πνιγῶσι τὰ ἐμπορεύματα τῶν
ἀρετῶν αὐτοῦ, ἃς μὴ παύσῃ περιποιούμενος αὐτό, καὶ φρον-
τίζων, καὶ δαγειζόμενος ἐνταυτῷ, καὶ μεταβαίνωι

πλοῖα, καὶ ταξιδεύων διὰ τῆς ἐλπίδος, ἵνας ὅτου ὁ Κύριος εἰδεὶ τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ, καὶ σπλαγχνίζόμενος τὸν συντριψμὸν αὐτοῦ, ἔξαποστείλει εἰς αὐτὸν τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ δώσει εἰς αὐτὸν δυνατὰς κινήσεις, ἵνα ὑπομείνῃ τὰ καυστικὰ βέλη τοῦ ἐχθροῦ· καὶ ὅταν οὕτω λάβῃ παρὰ Θεοῦ σοφίαν, τότε αὐτὸς ὑπάρχει σοφὸς ἀρρώστος, ὅστις δὲν ἀπέκοψε τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ. Κάλλιον εἶναι γὰρ κατακριθῶμεν διὰ μερικὰ πράγματα, καὶ ὅχι διὰ τὴν παραίτησιν δλῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀδεῖας Μαρτινιανὸς παραθαρρύνει καὶ νουθετεῖ ἡμᾶς, ἵνα μὴ ῥᾳδυμήσωμεν καὶ δειλιάσωμεν εἰς τὸ πλήθιος τῶν ἀγώνων, καὶ εἰς τοὺς διαφόρους τρόπους τοῦ πολέμου, καὶ εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ὄδοῦ τῆς ἀρετῆς, καὶ μὴ στραφῶμεν εἰς τὰ ὄπίσω, καὶ παραδῶσωμεν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν καθ' ἡμῶν νίκην δι' ἐνὸς αἰσχροῦ ἔργου· διότι οὗτος ὁ μακάριος γέρων ὡς φιλόστοργος πατήρ μετὰ ἀφελείας λέγει ταῦτα οὕτω.

Τέκνα, ἐὰν ὑπάρχητε ἀληθινοὶ ἀγωνισταί, καταγινόμενοι εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐπιμελεῖσθε τὴν σωτηρίαν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς, καὶ θελήσητε νὰ παραστήσητε τὸν νοῦν ἡμῶν καθαρὸν εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ἐργασθῆτε τὴν πρᾶξιν ἐκείνην, ἢτις ὑπάρχει εὐάρεστος εἰς αὐτόν, πρέπει ἔξαπαντος ν' ἀναλάβητε διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ πάντα πόλεμον, διεγειρόμενον ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς φύσεως, καὶ ἐκ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐκ τῶν συνεχῶν κακιῶν τῶν δαιμόνων, καὶ ἐκ τῶν μηγανημάτων. Μή φοβηθῆτε τὸ συνεχές καὶ ἐπίμονον καὶ σφοδρὸν τοῦ πολέμου, μηδὲ διστάσητε διὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος· μὴ ἀποκάμητε τρομάζοντες ἐκ τῶν στρατευμάτων τοῦ ἐχθροῦ, μηδὲ πέσητε εἰς τὸν χάνδακα τῆς ἀπελπισίας. Ἐὰν δέ τυχὸν συμβῇ νὰ σκοντάψητε πρὸς καιρὸν καὶ ν' ἀμαρτήσητε, καὶ πάθητε τι εἰς τοῦτον τὸν μέγαν πόλεμον, καὶ κατὰ πρόσωπον ἐὰν κτυπηθῆτε καὶ πληγωθῆτε, ἀς μὴ ἐμποδίσῃ ποσῶς τοῦτο τὸν καλὸν ἡμένιον, μᾶλλον δὲ ἐπιμείγατε εἰς ταύτην τὴν καλὴν ἔργασ-

τὴν ὅποιαν προετιμήσατε, καὶ ἀποκτήσατε τοῦτο τὸ ἐπί-
θυμητὸν καὶ ἐπαινετὸν ἔργον, λέγω δέ, τὸ νὰ φανῆτε εἰς τοῦ-
τον τὸν πόλεμον σταθεροί, καὶ ἀμετακίνητοι καὶ βεβαμμένοι
διὰ τοῦ αἵματος τῶν πληγῶν ὑμῶν, καὶ μὴ παύσητε παντε-
λῶς τὴν μετὰ τῶν ἀντιδίκων ὑμῶν δαιμόνων παλαίστραν.

Ἄνται εἶναι αἱ συμβουλαὶ τοῦ μεγάλου γέροντος Μαρτί-
νιανοῦ, κατὰ τὰς ὄποιας δὲν πρέπει ὑμεῖς νὰ χαυνώνησθε καὶ
ν' ἀμελήστε. Ἀλοίμονον εἰς τὸν μοναχὸν ἔκεινον, ὅστις φαί-
νεται φεύστης εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ, καὶ πατῶν τὴν ἴδιαν
αὐτοῦ συνείδησιν, ἀπλώνει καὶ δίδει τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν
διάβολον, ὅστις ὑπερηφάνως θέλει ἐπέλθει κατ' αὐτοῦ διά τι-
νος μικροῦ ἢ μεγάλου ἀμαρτήματος, ὥστε νὰ μὴ δύναται
πλέον νὰ σταθῇ κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἐκ τοῦ
διεφθαρμένου μέρους τῆς ψυχῆς· καὶ μὲ ποῖον πρόσωπον πλέον
θέλει ἀπαντήσει τὸν χριτήν, ὅταν οἱ φίλοι καὶ οἱ συναδέλφοι
αὐτοῦ κεκαθαρμένοι ἀπαντήσωσιν ἀλλήλους, ἐκ τῶν ὄποιων
ἀπειχωρίσθη καὶ περιεπάτησε τὸν δρόμον τῆς ἀπωλείας, καὶ
ἔξεπεσεν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίας τῶν ἀγίων, καὶ
ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἡτις ἀνέρχεται ἀπὸ καθαρὰν καρδίαν,
καὶ ὑψοῦται εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ διαπερᾷ τὰς ἀγγεικὰς τά-
ξεις, χωρὶς νὰ ἐμποδίζηται, καὶ ἐπιτυγχάνει τῆς αἰτίσεως
αὐτῆς, καὶ ἐπιστρέφει πάλιν μετὰ χαρᾶς πρὸς τὸ ἐκπέμψαν
αὐτὴν στόμα; τὸ δὲ φοβερώτερον εἶναι, ὅτι καθὼς αὐτὸς ἐν-
ταῦθα ἀπειχώρησεν ἔαυτὸν ἀπὸ τοὺς ἐναρέτους αὐτοῦ ἀδελ-
φούς, οὗτω θέλει ἀποχωρήσει αὐτὸν ὁ Χριστὸς ἀπ' αὐτοὺς
ἔκεινην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ φωτεινὴ νεφέλη φέρει ἐπ' αὐ-
τῆς τὰ λελαμπρυμένα αὐτῶν σώματα, καὶ εἰσάγει αὐτὰ εἰς
τὰς οὐρανίους θύρας· διὰ τοῦτο οἱ ἀσεβεῖς δὲν θέλουσιν ἀνα-
στῆθη εἰς τὴν χρίσιν· διότι ἀπ' ἐντεῦθεν αἱ πράξεις αὐτῶν κα-
τεκρίθησαν· οὐδὲ οἱ ἀμαρτωλοὶ θέλουσιν εὑρεθῆ εἰς τὴν βου-
λὴν τῶν δικαίων ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκ γεκρῶν ἀγ

ΛΟΓΟΣ ΜΒ'.

Περὶ τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν τῆς
ἀμαρτίας, ὑπὸ τίνων αἰτιῶν συνίστανται,
καὶ ὑπὸ τίνων παύονται.

ΕΩΣ ὅτου δὲν μισήσει τις ἀπὸ καρδίας καὶ κατὰ ἀλήθειαν
τὰς αἰτίας τῆς ἀμαρτίας, δὲν ἐλευθεροῦται ἐκ τῆς ἡδονῆς τῆς
ἐνεργείας αὐτῆς. Εἰς τοῦτο συνίσταται ὁ μέγιστος καὶ σφο-
δρότατος ἀγών, ὃστις ἀνθίσταται εἰς τὸν ἀνθρωπὸν μέχρις
αἴματος, ἐκ τῆς ὁποίας ἀντιστάσεως δοκιμάζεται τὸ αὐτε-
ξούσιον αὐτοῦ εἰὰ τῆς ἐνάδος τῆς ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τὰς
ἀρετάς· αὕτη εἶναι ἡ δύναμις, τὴν ὁποίαν ὄνομάζουσιν ἔρε-
θισμὸν καὶ παράταξιν, ὥν ἡ δύνη ἐξασθενεῖ τὴν ταλαιπωρὸν
ψυχὴν ἔνεκα τῆς ἀπαραιτήτου παρατάξεως, τῆς οὔσης εἰς
αὐτήν· αὕτη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ μεγαλείου τῆς ἀμαρτίας,
διὰ τῆς ὁποίας συντιθίζει ὁ ἔχθρος νὰ μολύνῃ τὰς ψυχὰς τῶν
σωφρόνων, καὶ ἀναγκάζει τὰς καλὰς κινήσεις νὰ λάβωσι δο-
κιμὴν ἔκείνων τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια ποσῶς δὲν ἔδοκε-
μασάν ποτε. Εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον δεικνύομεν τὴν ὑπο-
μονὴν ἡμῶν, ὡς ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν
σπουδὴν· ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τούτου τοῦ πολέμου ὑπάρχει και-
ρὸς τῆς κρυπτῆς ἀθλήσεως, διὰ τῆς ὁποίας, λέγουσιν, ἡ τά-
ξις τῶν μοναχῶν πάντοτε νικᾷ. Εἰς τὴν ἀρχὴν τούτου τοῦ
πολέμου ταχέως ταράττεται ὁ εὔσεβής νοῦς, καὶ κινδυνεύει,
ἔὰν δὲν ἀντισταθῇ μετὰ μεγίστης γενναιότητος.

Σύ, Κύριε, ὑπάρχεις ὁ μόνος δυνατὸς νὰ δώσῃς βοήθειαν
εἰς ἡμᾶς κατὰ τὰς τοιαύτας περιστάσεις, αἵτινές εἰσι καιρὸι
μαρτυρίου εἰς τὰς ψυχάς, αἱ ὁποῖαι μετὰ χαρᾶς ἐγυμφεύθη-
σαν σὲ τὸν οὐράνιον νυμφίον, καὶ ἔδωσαν ὑποσχέσεις τὶ

Θαρότητος καὶ ἀγιωσύνης μετὰ γνώσεως διὰ τῶν κινήσεων τῆς ἀγάπης σου· δώρησαι οὖν εἰς αὐτὰς δύναμιν νὰ καταδαφήσωσι μετὰ παρθησίας τὰ ωχυρώματα τῆς ἀμαρτίας, καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι τοῦ ἴδιου αὐτῶν σκοποῦ διὰ τῆς ἀνυποφόρου καὶ ἀνυπομόνου βίας κατ' ἔκεινον τὸν καιρόν, καθ' ὃν γίνεται ὁ ἀγὼν περὶ αἵματος μεταξὺ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς σωφροσύνης.

Δὲν γίνεται ὅμως πάντοτε ὁ ἀγὼν περὶ σωφροσύνης εἰς τούτον τὸν σφοδρὸν πόλεμον· καθότι ἐνίστε γίνεται καὶ θεία ἐγκατάλειψις πρὸς δοκιμασίαν. Ἀλοίμονον εἰς τὸν ἀσθενῆ, ὅστις δοκιμάζεται διὰ τούτου τοῦ διακριτικοῦ πολέμου· διότι οὗτος ὁ πόλεμος ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν ἐκ τῆς συνθείας, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐξ ἔκεινων, οἵτινες παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς πτῶσιν διὰ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἰδίων λογισμῶν.

Προφυλάγθητε, ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἐκ τῆς ἀργίας· διότι εἰς αὐτὴν κρύπτεται ὁ φανερὸς θάνατος τῆς ψυχῆς· ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὴν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πέσῃ τις εἰς τὰς χεῖρας ἔκεινων, οἵτινες ἀγωνίζονται νὰ αἰχμαλωτίσωσι τὸν μοναχόν. Ὁ Θεὸς δὲν θέλει κατακρίνει ἡμᾶς, ἀδελφοί, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, διότι ἀμελήσαμεν τοὺς ψαλμοὺς τῆς ἀκολουθίας, οὔτε διότι ἀφήσαμεν τὴν διορισμένην ἡμῶν προσευχήν, ἀλλὰ θέλει κατακρίνει ἡμᾶς, διότι παραμελήσαντες ταῦτα ἡμῶν τὰ χρέη, ἐδώκαμεν εἰσοδον εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν δαίμονας, οἵτινες ὅταν εῦρωσι χώραν διὰ τῆς ἀργίας τῆς εὔχῆς, καὶ εἰσέλθωσι καὶ κλείσωσι τὰς θύρας τῶν νοερῶν ἡμῶν ὄφθαλμῶν, πληροῦσιν εἰς ἡμᾶς τυραννικῶς καὶ ἀκαθάρτως δλα ἔκεινα τὰ κακά, ἀπερ ἐξουσιάζουσιν ἔκείνους, οἵτινες ἐργάζονται αὐτά, καὶ καθιστῶσιν αὐτοὺς ὑπευθύνους εἰς τὴν θείαν ἀπόφασιν μετὰ φοβερᾶς ἐκδικήσεως τῆς αἰωνίου κολάσεως· καὶ γινόμεθα ὑποχειρίοι εἰς τοὺς ἐχθρούς· διότι ἀφήσαμεν τὰ δλίγα ἔργα τῆς προσευχῆς, τὰ δποῖα εἶναι ἀξια πάσης φοοντίδος διὰ τὸν Χριστόν, ὡς λέγουσι καὶ αὐτοὶ οἱ σοφοί

γιοι, δτι ὅστις δὲν ύποτάσσει τὸ ἔαυτοῦ θέλημα εἰς τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ύποτάσσεται εἰς τὸν ἔχθρὸν αὐτοῦ διάβολον· ὥστε τῶν ἀκολουθιῶν καὶ κανόνων ἡ πρᾶξις διωρίσθη νὰ φυλάττηται ἐντὸς τοῦ κελλίου παρὰ τῶν κρατούντων τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὄποια δὶ' ἀποκαλύψεως τοῦ ἄγίου Πνεύματος ἐτέθησαν ὑπὸ τῶν σοφῶν ἀγίων πατέρων πρὸς φύλαξιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς, καὶ τῶν ὄποιων ἀκολουθιῶν καὶ κανόνων ἡ παράλεψις λογίζεται ὑπὸ τῶν ἀσόφων καὶ ἀμελῶν μικρὰ ζημιά καὶ ἀμαρτία· τῶν τοιούτων καταφρονητῶν καὶ ἀμελῶν καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς μοναδικῆς αὐτῶν πολιτείας καὶ ἡ μεσότητης ὑπάρχει ἐλευθερία ἀπαίδευτος καὶ μήτηρ παθῶν· διότι τὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἀκαίρου ἐλευθερίας εἶναι δουλεία σκληρά.

Ἐν ὅσῳ ἔχεις τὰς αἰσθήσεις σου ζώσας εἰς τὰ πάθη, λογίζου τὴν ψυχήν σου νεκράν· διότι δὲν θέλει λείψει ποτὲ ἡ πύρωσις τῆς ἀμαρτίας ἐξ ὅλων σου τῶν μελῶν, οὔτε θέλεις δυνηθῆν' ἀποκτήσῃς εἰς ἔαυτὸν σωτηρίαν. Ἐάν τις τῶν μοναχῶν εἴπῃ μὲ τὸν λογισμόν του, δτι παραφυλάττεται ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις, αὐτὸς δὲν θέλει νὰ μάθῃ ποθεν ῥαπίζεται· διότι ὅστις ἀπατήσει τὸν ἀδελφόν του, εἶναι κατηραμένος ὑπὸ τοῦ νόμου· ὅστις ὁμως ἐξαπατήσει ἔαυτόν, ποιὸν ἐκδικητὴν θέλει λάβει; ἐπειδὴ ἐνῷ γνωρίζῃ τὴν ἀμαρτίαν τῆς κακῆς πράξεως προσποιεῖται ἄγνοιαν, ὅπερ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως· ἀλλὰ καὶ τοῦτο δύσκολον φαίνεται εἰς αὐτόν, τὸ νὰ ἡξεύρῃ ἐκεῖνο, τὸ ὄποιον προσποιεῖται δτι δὲν ἡξεύρει. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄμην.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ'.

Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ προφυλάσσηται τις ἐκ τῶν χαύνων καὶ ἀμελῶν· καὶ ὅτι ἐκ τῆς συναναστροφῆς τούτων γίνεται τις χαῦνος καὶ ἀμελής, καὶ πληροῦται ἀπὸ παντὸς ἀκαθάρτου πάθους· καὶ ὅτι νὰ προφυλάσσηται τις ἀπὸ τῆς συναναστροφῆς τῶν νέων, ἵνα μὴ μολύνηται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ἀκαθάρτους λογισμούς.

ΟΣΤΙΣ ἐμποδίζει τὸ ἔαυτοῦ στόμα ἀπὸ τὴν καταλαλτάν, φυλάττει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀπαθῆ, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ βλέπει τὸν Κύριον· ἐπειδὴ ἡ μελέτη αὐτοῦ εἶναι πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν· ἀλλ' ἀποδώκει καὶ τὸν δαιμόνας ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐκρίζει ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸ σπέρμα τῆς κακίας αὐτῶν. "Οστις ἐπιμελεῖται τὴν ἔαυτοῦ ψυχὴν κατὰ πᾶσαν ὥραν, εὐφραίνεται ἡ καρδία αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ ἀγίου Πνεύματος· καὶ ὅστις συνάγει τὴν θεωρίαν τοῦ νοὸς αὐτοῦ ἐντὸς αὐτοῦ, βλέπει τὴν λάμψιν τοῦ ἀγίου Πνεύματος. "Οστις ἀποστρέφεται πάντα διασκορπισμὸν τοῦ νοός, αὐτὸς βλέπει τὸν ἔαυτοῦ δεσπότην ἐντὸς τῆς καρδίας αὐτοῦ. 'Εάν, ὡς μοναχές, ἀγαπᾶς τὴν τῆς καρδίας καθαρότητα, δι' ἣς καθορᾶται ὁ τῶν ὅλων δεσπότης Χριστός, μὴ καταλαλήσῃς τινά, μηδὲ ν' ἀκούσῃς τινὰ καταλαλοῦντα τὸν ἀδελφόν σου· καὶ ἐὰν ἴδῃς τινὰς φιλονεικοῦντας ἐμπροσθέν σου, κλεῖσον τὰ ὕτασου, καὶ φύγε ἔχειθεν, ἵνα μή, ἀκούσας λόγια τοῦ θυμοῦ, ἀποθάνῃ ἡ ψυχὴ σου ἐκ τῆς ζωῆς· διότι καρδία θυμώδης εἶναι κενὴ ἀπὸ θεῖας μυστήρια, ὁ δὲ πρᾶος καὶ ταπειγόφρων ὑπάρχει π

μυστηρίων τοῦ καινοῦ αἰῶνος. Ἐὰν ἡσαὶ καθαρὸς ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας, ἵδοὺ ὁ οὐρανὸς ὑπάρχει ἐντός σου, καὶ δῆμει εἰς ἑαυτὸν τοὺς φωτεινοὺς ἀγγέλους καὶ τὸν δεσπότην μεταξὺ αὐτῶν. Ὅστις ἐπαινεῖται δικαιως, ζὲν ζημιούται· ἀλλ᾽ ἔαν εὐχαριστῇθῇ εἰς τὸν ἐπαινον, ὑπάρχει ἀμισθίος δοῦλος. Ὁ θησαυρὸς τοῦ ταπεινόφρονος ὑπάρχει ἐντὸς αὐτοῦ, Ὅστις εἶναι ὁ Κύριος. Ὁ φυλάττων τὴν γλώσσαν αὐτοῦ, ποτὲ δὲν κλέπτεται ἐξ αὐτῆς. Τὸ σιωπῆλὸν στόμα ἐρμηνεύει τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ πολύλογος καὶ ἀργολόγος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ πλάστου αὐτοῦ Θεοῦ. Ή ψυχὴ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου λάμπει ὑπὲρ τὸν ἥλιον, καὶ εὐρραίνεται πάντοτε εἰς τὴν θεωρίαν τῶν θείων ἀποκαλύψεων. Ὅστις ἀκολουθεῖ τὸν ἀγαπῶντα τὸν Θεόν, θέλει πλούτισει καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ ἀκολουθῶν τὸν ἀδικον καὶ ὑπερήφανον, θέλει μακρυνθῆ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ θέλει μισηθῆ ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὁ ἔχων τὴν γλώσσαν σιωπηλήν, θέλει ἀποκτήσει τάξιν ταπεινόφρονα εἰς πάντα αὐτοῦ τὰ σχήματα, καὶ χωρὶς κόπου θέλει ἐξουσιάσει πάντα τὰ πάθη. Τὰ πάνη ἔχριζονται καὶ φυγαδεύονται διὰ τῆς ἀδιαλείπτου μελέτης τοῦ Θεοῦ, καὶ τούτο εἶναι τὸ ξίφος, τὸ ὅποιον θανατώνει αὐτά. Καθὼς ἐν καιρῷ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς γαλήνης τῆς αἰσθητῆς θαλάσσης κινεῖται καὶ κολυμβᾷ ὁ δελφίν, οὗτος καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς καρδίας ἐν καιρῷ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς γαλήνης αὐτῆς ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν δργήν κινοῦνται πάντοτε τὰ μυστήρια καὶ αἱ θεῖαι ἀποκαλύψεις πρὸς χαρὰν καὶ εὐφροσύνην αὐτῆς.

“Οστις ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει νὰ ἴδῃ τὸν Κύριον ἐντὸς αὐτοῦ, αὐτὸς μηχανᾶται νὰ καθαρίσῃ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν διὰ τῆς ἀδιαλείπτου ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω διὰ τῆς καθαρότητος τῶν ὁρθαλμῶν τῆς διανοίας αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ὥραν θέλει ίδει τὸν Κύριον. Ὁ, τι συμβαίνει εἰς τὸ δψάριον, ὅταν ἐξέλθῃ ἐκ τῆς θαλάσσης, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν

ὅταν ἔξελθῃ ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ περιπλανηθῇ εἰς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ κόσμου. "Οσον ἀπομακρύνεται τις ἐκ τῆς συναναστροφῆς καὶ τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων συνομιλίας, τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς παρέργσίας μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ νοός αὐτοῦ· καὶ καθ' ὅσον κόπτει ἐξ αὐτοῦ τὴν παρηγορίαν τούτου τοῦ κόσμου, κατὰ τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς θείας χαρᾶς διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Καθὼς ἀποθνήσκουσι τὰ ὄφατα, ὅταν λείψῃ τὸ ὄδωρο, σύτῳ ἔξαφανίζονται καὶ αἱ νοεραὶ κινήσεις ἐκ τῆς χαρδίας τοῦ μοναχοῦ, ὅστις συνεχῶς συναναστρέφεται μετὰ τῶν κοσμικῶν καὶ συζῆ μετ' αὐτῶν.

Καλλίτερος εἶναι ὁ κοσμικός, ὅστις ταλαιπωρεῖται καὶ κακοπαθῇ εἰς κοσμικὰς φροντίδας, παρὰ ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος, ὅστις κακοπαθῇ μὲν εἰς τὰ πνευματικά, συζῆ δὲ μετὰ τῶν κοσμικῶν. Φασερὸς εἶναι εἰς τοὺς δαίμονας, καὶ ἀγαπητὸς εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ ἐκεῖνος, ὅστις μετὰ θερμοῦ ζήλου νύκτα καὶ ἡμέραν ζητεῖ εἰς τὴν χαρδίαν αὐτοῦ τὸν Θεόν, καὶ ἐχριζοῖ ἐξ αὐτῆς τὰς ὑπὸ τοῦ ἔχθροῦ ἀναδεδομένας προσβελάς. **Ἡ νοτῆ ῥαρὰ ὑπάρχει ἐντὸς τῆς ψυχῆς τοῦ καθαροῦ,** καὶ ὁ λάμπων εἰς αὐτὴν ήλιος εἶναι τὸ φῶς τῆς ἀγίας Τριάδος, καὶ ὁ ἄήρ, τὸν ὅποιον ἀναπνέουσιν οἱ εἰς αὐτὴν ἔνοικοι λογισμοί, εἶναι τὸ παράκλητον καὶ πανάγιον Πνεῦμα, οἱ δὲ συγκάθεδροι αὐτοῦ εἶναι οἱ ἀγιοὶ ἄγγελοι, ζωὴ δὲ καὶ ράβδος φῶς· ὁ τοιοῦτος καθαρὸς κάντοτε εὐφραίνεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, τῆς ὁποίας θαυμάζει τὸ κάλλος, σπερ ύπάρχει ἐκατονταπλασίως λαμπρότερον τοῦ ήλίου. Αὕτη ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἣτις ὑπάρχει κεκρυμμένη ἐντὸς ἡμῶν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν αὕτη εἶναι ἡ γεφέλη τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν μόνον οἱ καθαροὶ κατὰ τὴν χαρδίαν εἰσέρχονται, ἵνα ἰδωσι τὸ πρόσωπον τοῦ ἴδιου αὐτῶν δεσπότου· καὶ φωτίσθῃ ὁ γοῦς αὐτῶν διὰ τῆς ἀκτίνος τοῦ θείου φω-

·Ο θυμώδης, καὶ ὁ δργίλος, καὶ ὁ φιλόδοξος, καὶ ὁ πλεονέκτης, καὶ ὁ γαστρίμαργος, καὶ ὁ συναναστρεφόμενος μετὰ τῶν κοσμικῶν, καὶ ὁ θέλων νὰ στήσῃ τὸ ἴδιον θέλημα, καὶ ὁ δξύχολος, καὶ ὁ πλήρης παθῶν, καὶ οἱ παρόμοιοι, ὡς εἰς νυκτερινὴν ζάλην εύρισκόμενοι, ψηλαφοῦσι τὸ σκότος· ἐπειδὴ εύρισκονται ἔκτὸς τῆς χώρας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ φωτός· καθόσον ἔκείνη ἡ χώρα ἐδόθη κληρονομίᾳ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ταπεινόφρονας, καὶ εἰς τοὺς καθαρίσαντας τὴν ἑαυτῶν καρδίαν. Πρὶν ὁ ἄνθρωπος ἀτιμάσῃ καὶ ἀποστραφῇ πᾶν ἔξωτερικὸν κάλλος, δὲν δύναται νὰ ἔδῃ τὸ ἐντὸς αὐτοῦ εύρισκόμενον κάλλος· καὶ δὲν δύναται νὰ προσηλωθῇ γνησίως εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ἀπαργηθῇ τελείως τὸν κόσμον. "Οστις καταφρονεῖ καὶ σμικρίνει ἑαυτόν, θέλει σοφισθῆ παρὰ Θεοῦ· καὶ δστις λογίζεται ἑαυτὸν σοφόν, θέλει ἐκπέσει ἐκ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. "Οσον ἡ γλώσσα ἀπέχει ἐκ τῆς πολυλογίας, τοσοῦτον ὁ νοῦς φωτίζεται εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὰ νοήματα τῆς θείας γραφῆς· διότι ἐκ τῆς πολυλογίας συγχέεται καὶ ζαλίζεται καὶ αὐτὸς ὁ πολυμαθέστατος νοῦς.

"Οστις ὑπάρχει πτωχὸς ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, αὐτὸς θέλει πλουτίσει ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ· καὶ δστις ἔχει φίλους τοὺς πλουσίους τοῦ κόσμου, θέλει πτωχεύσει ἀπὸ τὸν Θεόν. "Οστις σοφρονεῖ καὶ ταπεινοφρονεῖ, καὶ βδελύσσεται τὴν παρρήσιαν, καὶ ἀποδιώκει ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸν θυμόν, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι ὅταν οὗτος ἐγερθῇ εἰς προσευχήν, βλέπει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὸ φῶς τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ εὐφραίνεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς δόξης αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν ὄποιαν ἀπὸ ἄκρων συγκατάβασιν δωρεῖται εἰς αὐτὴν τὸ ἄγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτοῦ· καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλη παρομοία ἐργασία, δυναμένη νὰ καταστρέψῃ τὰ στρατεύματα τῶν δαιμόνων, ὡς ἡ εἰς Θεὸν θεωρία.

Ἐπειδὴ μοὶ ἐδιηγήθη τις τῶν πατέρων, ὅτι μίαν ἡμέραν ἐνῷ ἔκαθημην, ἦγμαλωτίσθη ὁ νοῦς μου εἰς τὴν θεωρίαν

Θεοῦ· καὶ ὅταν ἥλθον εἰς ἔαυτόν, ἐστέναξα δυνατά· ὁ δὲ ἀπέ-
ναντί μου ἴσταμενος δαιμῶν, ὡς ἥκουσε τὸν στεναγμόν μου,
ἐφοβήθη, καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης φωνάξας δυνατά, καὶ ὡς διω-
κόμενος ὑπὸ τινος φεύγων ἐγένθη.

Μακάριος ὅστις ἐνθυμεῖται τὸν ἔαυτοῦ θάνατον, καὶ ἀπέ-
χει ἐκ τῆς τρυφῆς καὶ ἥδονῆς τούτου τοῦ κόσμου· διότι ἐν τῇ
ῷρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ πολύπλασίας θέλει λάβει τὸν μακα-
ρισμόν, ὅστις δὲν θέλει λείψει πλέον ἀπ' αὐτοῦ· ὁ τοιούτος
ἀνθρώπος ἐγενήθη ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ ἀγίου
Πνεύματος, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν κολπὸν εὑρίσκομενος, βιζάνει
τὴν ζωτικὴν τρυφήν, καὶ ὀσφραίνεται τὴν εὐωδίαν αὐτοῦ πρὸς
εὐφροσύνην καὶ χαράν του· ἀλλ' ὅστις ὑπάρχει συνδεδεμένος
μετὰ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ, καὶ ἀγαπᾷ νὰ
εὑρίσκηται εἰς αὐτά, αὐτὸς ὑστερήθη τὴν αἰώνιον ζωήν, καὶ
δὲν δύναμαι νὰ εἴπω περὶ αὐτοῦ ἄλλο, παρὰ μετὰ κλαυθμοῦ
νὰ πενθήσω δι' αὐτὸν πέθος ἀπαρηγορητον, οὐ τινος ἡ ἀκοή
νὰ συντρίῃ τὰς χαρδίας τῶν ἀκουοντων.

"Οσοι εύρισκεσθε εἰς τὸ σκότος, ὑψώσατε τὰς κεφαλὰς
ὅμων, ἵνα λάμψωσι τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἐκ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀγίου
Πνεύματος· ἔξελθετε ἐκ τῶν παθῶν τοῦ κόσμου, ἵνα ἔλθῃ εἰς
ἀπάντησιν ὑμῶν τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς φῶς ὁ Χριστός, καὶ προσ-
τάξῃ τοὺς ἀγγέλους τοὺς ὑπηρέτας τῶν μυστηρίων αὐτοῦ
νὰ λύσωσιν ὑμᾶς ἐκ τῶν δεσμῶν, ὅπως περιπατήσητε εἰς τὰ
ἔχνη αὐτοῦ, καὶ ἀπέλθητε πρὸς τὸν ἔαυτοῦ πατέρα. Ἀλοίμο-
νον! μετὰ ποίων πραγμάτων εὑρίσκομεθα συνδεδεμένοι, καὶ
ἀπὸ ποίου πράγματος εἴμεθα φυλακομένοι, ἵνα μὴ ἴδωμεν
τὴν δόξαν τοῦ οὐρανίου Πατρός! εἴθε νὰ διεκόπτοντο τὰ δε-
σμὰ ἡμῶν, ὅπως ζητήσωμεν καὶ εὕρωμεν τὸν Θεὸν ἡμῶν!
Ἐὰν θέλης νὰ γνωρίσῃς τὰ μυστήρια τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ'
εἰσέτι δὲν ἔφθασες νὰ μάθης αὐτὰ διὰ τοῦ προορατικοῦ χαρί-
σματος τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἐὰν ὑπάρχῃς σοφός, θέλεις πά-
θη αὐτὰ ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ τὴν διαγωγὴν ἔκάστοι!

Θαρός κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἀμόλυντος κατὰ τὴν διαγωγὴν λαλεῖ πάντοτε μετὰ προσοχῆς λόγους πνευματικούς, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς διαλέγεται περὶ τῶν θείων πραγμάτων, καὶ περὶ τῶν ἴδιων· ἀλλ’ οὐ τινος ἡ καρδία ὑπάρχει κυριευμένη ὑπὸ τῶν παθῶν, ὑπ’ αὐτῶν κινεῖται καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ διμιλῇ περὶ πνευματικῶν πραγμάτων, ἀλλ’ ὅμιλει πάντοτε ἐμπαθῶς, ἵνα νικήσῃ ἀδίκως τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ὄμιλίαν, καὶ τὸν τοιοῦτον ἀπὸ μόνης τῆς ἀπαντήσεως αὐτοῦ καταλαμβάνει ἔκεινος, δοστις ὑπάρχει σοφός, ὁ δὲ θαρός δοσφραίνεται καὶ τὴν δυσωδίαν αὐτοῦ.

“Οστις ἐπασχολεῖται εἰς ματαίολογίας, ἡ περιφέρεται τῇδε κἀκεῖσε σώματι καὶ ψυχῇ, εἶναι πόρνος· καὶ δοστις συναναστρέφεται, ἡ συζῆ μετ’ αὐτοῦ, καὶ καταγίνεται εἰς τὰ τοιαῦτα, εἶναι μοιχός· καὶ δοστις συγκοινωνεῖ μετ’ αὐτοῦ, εἶναι εἰδωλολάτρης. Ή μετὰ τῶν νέων φιλία εἶναι δεῖλυκτὴ πορνεία παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ δοστις πέσει εἰς τοῦτο τὸ κακόν, δέν εύρισκει θεραπείαν· δοστις ὅμως ἀγαπᾷ ἀδικηρίτως παντας μετὰ συμπαθείας, αὐτὸς ἔφθασε τὴν τελειότητα. “Οταν δένεος ἀκολουθῇ καὶ συναναστρέφεται μετ’ ἄλλου νεωτέρου, κάμνει τοὺς διακριτικοὺς νὰ πενθῶσι καὶ νὰ κλαίωσι δι’ αὐτούς· ὁ δὲ γέρων, δ ἀκολουθῶν καὶ συναναστρέφομενος μετὰ τῶν νέων, ἔχει πάθος συγχαμερώτερον τοῦ τῶν νεωτέρων, εἰς καὶ περὶ ἀρετῶν ὅμιλει εἰς αὐτούς, ἀλλ’ ἡ καρδία αὐτοῦ ὑπάρχει πληγωμένη ὑπὸ τοῦ πάθους. “Οστις τῶν νέων ταπεινοφρονεῖ, καὶ ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχίαν, καὶ ἔχει τὴν καρδίαν αὐτοῦ καθαράν, καὶ ἀπέχει ἐκ τῆς συναναστροφῆς παντὸς ἀνθρώπου, καὶ προσέχει εἰς ἑαυτόν, ταχέως θέλει γνωρίσει τὰ πάθη τοῦ ἀμελοῦς γέροντος. Μὴ συναναστραφῆς ποτε μετὰ τοῦ γέροντος ἔκεινου, δοστις ἐπίσης δὲν θεωρεῖ τὸν γέροντα καὶ τὸν νέον, μᾶλλον δὲ ἀπόφευγε ἀπ’ αὐτοῦ ὀλαις δυνάμεσιν.

‘Αλοίμονον εἰς τοὺς ἀμελεστέρους, οἵτινες ὑπὸ τὸ ποόσχημα τῆς καθαρότητος αὐξάνουσι τὰ ἴδια αὐτῶν πάθη.

ἔφθασεν εἰς τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν μετὰ καθαρῶν λογισμῶν καὶ καλῆς πολιτείας, καὶ ἐφύλαξε καθαρὰν τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν ἀπὸ καταλαλιάν καὶ κατάκρισιν, αὐτὸς ἐν ὅσῳ μὲν ἔη, κατατρυφῇ τὴν γλυκύτητα τοῦ καρποῦ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως, εἰς δὲ τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου αὐτοῦ δέχεται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Κανένας ἄλλος δὲν ψυχραίνει τόσον τὸ πῦρ, τὸ ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἀναπτόμενον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ μοναχοῦ πρὸς ἀγιασμὸν τῆς ψυχῆς, δσον ἡ συναναστροφὴ καὶ ἡ συνομιλία καὶ ἡ πολυλογία· ἐκτὸς ὅμως τῆς συναναστροφῆς καὶ συνομιλίας, τῆς μετὰ τῶν τέκνων τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ γινομένης πρὸς αὔξησιν καὶ πλουτισμὸν τῆς γνώσεως αὐτοῦ· ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη συνομιλία ἐξυπνίζει τὴν ψυχὴν πρὸς εὔρεσιν τῆς ζωῆς, καὶ ἐκρίζοι τὰ πάθη, καὶ ἀποκοιμίζει τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς περισσότερον ἀφ' ὅλας τὰς ἀρετάς. Ἐκτὸς τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν μὴ ἀποκτήσῃς ποτὲ συμβούλους εἰς τὰ μυστήριά σου τοὺς ἀμελεῖς, ἵνα μὴ γίνωσι πρόσκομψα εἰς τὴν ψυχήν σου, καὶ σ' ἐκκλίνωσιν ἀπὸ τὴν εὐθείαν ὅθιν τοῦ Κυρίου. Αὕτησον εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ σ' αἰχμαλωτίσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου, τῆς ὁποίας τὸ αἴτιον καὶ τὸ τέλος ὑπάρχει φθορά. Ἡ μετὰ τῶν ἀγωνιστῶν συναναστροφὴ ποιεῖ καὶ τὰ δύο μέρη νὰ πλουτίσωσι τὸν πλοῦτον τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ πρὸς τοὺς ἀμελεῖς καὶ ὀχνηροὺς ἀγάπη κάμνει καὶ τὰ δύο μέρη νὰ γεμίσωσι τὴν κοιλίαν αὐτῶν κατὰ κόρον· ἐπειδὴ εἰς τοὺς τοιούτους ἀμελεῖς, τοὺς ἀγαπῶντας τὰς συναναστροφάς, φαίνονται ἄνοστα τὰ φαγητὰ ἄνευ τῶν φίλων αὐτῶν, οἵτινες λέγουσιν, ἀλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις τρώγει τὸν ἄρτον αὐτοῦ εἰς τὴν τράπεζαν μόνος· διότι δὲν αἰσθάνεται οὐδεμίαν εὐχαρίστησιν· καὶ ἐντεῦθεν προσκαλοῦνται ὁ εἰς τὸν ἄλλου πρὸς εὐωχίαν, καὶ ἀνταμοίθει ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὴν πρόσκλησιν ὡς μισθωτοί· ἀλοίμονον εἰς τὴν τοιαύτην ἀκάθαπτον ἀγάπην καὶ εἰς τὴν τοιαύτην ἀπρεπον καὶ ἀσεμνον π

καὶ διαγωγήν. Φεῦγε, ὃ ἀδελφέ, ἀπὸ τοὺς τοιούτους, καὶ ποσῶς μὴ φάγης μετ' αὐτῶν ἄρτον, καὶ ἀνάγκη συμβῇ εἰς σέ· διότι τῶν τοιούτων ἡ τράπεζα ὑπάρχει ἀκάθαρτος, ἔχουσα ὑπηρέτας τοὺς δαιμόνας, οἱ δὲ φίλοι τοῦ νυμφίου Χριστοῦ δὲν τρώγουσιν εἰς τοιαύτην τράπεζαν.

"Οστις ποιεῖ συνεχῶς συμπόσια, εἶναι ἐργάτης τοῦ δαιμονίου τῆς πορνείας, καὶ μολύνει τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος· ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ καθαροῦ εὐτελῆς ἄρτος καθαρίζει ἐκ τῶν παθῶν τὴν ψυχὴν ἐκείνου, δοτις τρώγει αὐτόν. Ἡ δυσώδης εὐωδία τῆς τραπέζης τοῦ γαστριμάργου συνίσταται εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν φαγητῶν καὶ τῶν τηγανισμάτων, ὁ δὲ ἄφρων καὶ ἀσύνετος τρέχει εἰς αὐτήν, ὡς ὁ σκύλος εἰς τὸ μακελλίον· ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἐπιμένοντος πάντοτε εἰς τὴν προσευχὴν ὑπάρχει γλυκυτέρα ἀπὸ πᾶσαν μυρωδίαν μόσχου καὶ εὐωδίαν ἀρωμάτων, καὶ ὁ φιλόθεος μοναχὸς τοιαύτην τράπεζαν ἐπιθυμεῖ, καὶ τιμᾶ ὡς θησαυρὸν ἀτίμητον.

'Απὸ τῆς τραπέζης τῶν νηστευόντων, καὶ ἀγρυπνούντων καὶ κοπιώντων διὰ τὸν Κύριον λάθε εἰς ἑαυτὸν φάρμακον ζωῆς, καὶ ἀνάστησον τὴν τεθνηκυῖαν ψυχὴν σου· ἐπειδὴ μεταξὺ αὐτῶν κάθηται ὁ ἡγαπημένος ὑπ' αὐτῶν Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ἀγιάζει αὐτούς, καὶ μεταβάλλει τὴν πειρότητα τῆς σκληραγγίας αὐτῶν εἰς ἀνεκδιήγητον γλυκύτητα· οἱ δὲ πνευματικοὶ καὶ οὐράνιοι ἄγγελοι ἐπισκιάζουσιν αὐτούς καὶ τὰ ἄγια αὐτῶν φαγητά· ἐγνώρισα ἐγὼ τινὰ ἀδελφόν, δοτις εἶδε τοῦτο δοφθαλμοφανῶς.

Μαχάριος ὅστις ἀπεστράψῃ ἀπὸ καρδίας πᾶσαν ἀνάπαυσιν καὶ καλοπάθειαν, ἥτις χωρίζει τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τὸν πλάστην αὐτοῦ Θεόν. Μαχάριος ὅστις ἔχει τροφὴν τὸν ἄρτον, ὁ ὅποιος κατέέη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸν κόσμον. Μαχάριος ὅστις ἡσθάνθη εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὴν δρόσον τῆς ζωῆς, ἥτις κατέρχεται ἀπὸ ἀφατον ἐλεος ἐκ τῶν κολπῶν τοῦ οὐρανίου πατρός, καὶ προσήλωσε τὸ ὅμιλον

ψυχῆς του εἰς αὐτήν· διότι δταν ποτισθῇ ἐξ αὐτῆς θέλει εὔφρανθῇ, καὶ θέλει ἀνθήσει ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ θέλει εἰσθαι ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ. "Οστις βλέπει ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς τραπέζης αὐτοῦ τὸν Κύριον, κρύπτει ἑαυτὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ τρώγει μόνος, μὴ συսφωνῶν μετὰ τῶν ἀναξίων· καὶ πράττει τοῦτο, ἵνα μὴ συμφάγῃ μετ' αὐτῶν, καὶ γυμνωθῇ ἐκ τῆς λάμψεως τῆς ἀκτίνος τοῦ Χριστοῦ· ὅστις δικαῖος ἔχει μεμιγμένον εἰς τὸ φαγητὸν αὐτοῦ θανατηφόρον φάρμακον, δὲν δύναται εὐχαρίστως νὰ φάγῃ ἄνευ τῶν φιλῶν αὐτοῦ· καὶ ὁ ἔχων φιλίαν μετὰ τοῦ τοιούτου ἐπὶ σκοπῷ νὰ γεμίσῃ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ, εἶναι λύκος, καὶ τρώγει θνητικαῖα. Πόσον ἀχόρταγος ὑπάρχεις, ὡς ἄφων γαστρίμαργος· διότι θέλεις νὰ γεμίσῃς τὴν κοιλίαν σου ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν ἀμελῶν, τῶν ὄποιων· τὰ φαγητὰ πληροῦσι τὴν ψυχήν σου παντὸς πάθους. Ἀρκοῦσιν αὗται αἱ συμβουλαὶ καὶ προφυλάξεις εἰς τοὺς δυναμένους νὰ ἔξουσιάσωσι τὴν ἔχυτῶν κοιλίαν.

"Ἡ μυρωδία τοῦ νηστευτοῦ εἶναι γλυκυτάτη, καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ εὐφραίνει τὰς καρδίας τῶν διακριτικῶν μόνος ὁ γαστρίμαργος φοβεῖται τὴν συναναστροφὴν τοῦ νηστευτοῦ, καὶ προσπαθεῖ παντὶ τρόπῳ νὰ μὴ φάγῃ μετ' αὐτοῦ. Πολλὰ ἡγαπημένη ὑπάρχει ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ πολιτεία τοῦ ἐγκρατοῦς, τοῦ ὄποίου ἡ γειτονία εἶναι βαρυτάτη εἰς τὸν γαστρίμαργον καὶ φιλοκτήμονα. Λίαν ἐπαινεῖται ὁ σιωπηλὸς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἀποστέφεται τοὺς αἰγμαλωτούς οὐδέ τῶν δαιμόνων εἰς τὰ παιγνίδια καὶ εἰς τοὺς περιπάτους. Τίς δὲν γάπᾳ τὸν ταπεινόφρονα καὶ πρᾶον; ἐκτὸς μόνον οἱ κατάληλοι καὶ οἱ ὑπερήφανοι, οἵτινες ὑπάρχουσι ἔνοις τῆς ἐργασίας αὐτοῦ.

Μοὶ ἐδιηγήθη τις τῶν πατέρων, ὅτι καθ' ἀς ἡμέρας συναναστρέφομαι καὶ συνομιλῶ μετά τινος, τρώγω τρία παξημάδια ἡ τέσσαρα τὴν ἡμέραν· καὶ ἐὰν παραβιάσω τὸν ἑαυτόν μου εἰς τὴν προσευχήν, βλέπω, ὅτι ὁ νοῦς μου δὲν ἔχει τ

πρὸς τὸν θεόν, οὔτε δύναται ν' ἀτενίσῃ εἰς αὐτόν· ὅταν δημιώς χωρίσθω ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡσυχάσω κατὰ μόνας, εἰς μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν παραβιάζω ἐμαυτόν, καὶ τρώγω ἔνα καὶ ἡμισυ παζαμάν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν μόνον ἔνα, καὶ ὅταν στερεωθῇ ὁ νοῦς μου εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἀγωνίζομαι νὰ φάγω ἔνα μόνον, καὶ δὲν δύναμαι· ὁ δὲ νοῦς μου ἀκαταπαύστως μετὰ παρέργσίας συνομιλεῖ καὶ δέεται πρὸς τὸν Θεόν, χωρὶς ν' ἀναγκάσω αὐτόν, καὶ εἶναι πάντοτε φωτεινός, καὶ μὲν ἐλκεῖ νὰ βλέπω καὶ νὰ εὐφραίνωμαι εἰς τὸ κάλλος τοῦ θείου φωτός· ἐὰν δὲ συμβῇ ἐν καιρῷ τῆς ἡσυχίας μου νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ μοὶ ὄμιλήσῃ τις, καὶ μίαν ὥραν, ἀδύνατόν μοι εἶναι τότε νὰ μὴ κάμω προσθήκην εἰς τὸ φαγητόν μου, καὶ νὰ μὴ παραλείψω τὸν κανόνα μου, χαυνοῦται δὲ καὶ ὁ νοῦς μου, καὶ δὲν δύναται ν' ἀτενίσῃ καθαρῶς εἰς ἐκεῖνο τὸ θεῖον φῶς. Ἰδοὺ βλέπετε, ἀδελφοί μου, πόσων ὑπάρχει καλή καὶ ὠφέλιμος ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ μόνωσις, καὶ ὅποιαν δύναμιν καὶ εὔκολίαν δίδει εἰς τοὺς ἀγωνιστάς. Μακάριος λοιπὸν ὅστις διὰ τὸν Θεὸν ὑπομένει εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ τριώγει μόνος τὸν ἄρτον τοῦ· διότι αὐτὸς πάντοτε συνομιλεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὃ η δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ'.

Περὶ τῶν αἰσθήσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν.

ΑΙ ΣΩΦΡΟΝΕΣ καὶ περιορισμέναι αἰσθήσεις γεννῶσιν εἰρήνην εἰς τὴν ψυχήν, καὶ δὲν ἀφίνουσιν αὐτὴν νὰ λάθῃ δοκιμὴν τῶν πραγμάτων· καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ δὲν λάθῃ δοκιμὴν τῶν πραγμάτων, τότε ἡ νίκη θέλει γίνει ἄνευ τινὸς ἀγῶνος· ἐὰν

ἀμελήσῃ ὁ ἀνθρωπος, καὶ ἀφῆσῃ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ψυχὴν
αἱ προσβολαι τῶν πραγμάτων, τότε ἀναγκάζεται νὰ πολέμη-
σῃ, ταράσσεται δμως ἢ πρώτη καθαρότης, ητις ὑπάρχει ἀ-
πλουστάτη καὶ ὄμαλή. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων, οὐ μὴ εἴπω
πάντες οἱ ἀνθρωποι, ἐξ αἰτίας ταύτης τῆς ἀμελείας ἔξερχον-
ται τῆς φυσικῆς καὶ καθαρᾶς αὐτῶν καταστάσεως· διὰ τοῦτο
ὅσοι τῶν μοναχῶν εὑρίσκονται εἰς τὸν κόσμον, καὶ συναναστρέ-
φονται μετὰ τῶν κοσμικῶν, δὲν δύνανται νὰ καθαρίσωσι τὴν
διάνοιαν αὐτῶν διὰ τὴν πολλὴν συνήθειαν τῆς κακίας· δὲ λίγοις
δὲ εἶναι οἱ δυνάμενοι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην καθα-
ρότητα τῆς ἑαυτῶν διανοίας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει ἔκα-
στος νὰ φυλάττῃ πάντοτε ἀσφαλῶς τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν
διάνοιαν αὐτοῦ ἐκ τῶν προσβολῶν τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ
πρεσέχῃ πολύ.

‘Η πολλὴ ἀπλότης εἶναι εὐπρεπής καὶ καλὴ εἰς τὸν μοναχόν, τὴν δοπίαν πρέπει ὁ ἀνθρωπος νὰ ἔχῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἵνα φυλάξῃ τοὺς ὅρους τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοῆς. ‘Η δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη κινεῖ τὸν ἀνθρωπὸν εἰς τὸν πόθον τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν καὶ πάσης ἀγαθοεργίας. ‘Η δὲ πνευματικὴ γνῶσις ὑπάρχει δευτέρᾳ κατὰ τὴν φύσιν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, προηγεῖται ὅμως αὐτῆς ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγάπη· ὁ δὲ φόβος πάλιν προηγεῖται τῆς ἀγάπης· καὶ ὅστις ἀναισχύντως λέγει, ὅτι δύναται ν' ἀποκτήσῃ τὴν πνευματικὴν γνῶσιν πρὸ τῆς ἐργασίας τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγάπης, αὐτὸς ἀναμφιβόλως τίθησι θεμέλιον τῆς ἀπωλείας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀπλανῆς ὁδὸς τοῦ Κυρίου ὑπάρχει αὐτῇ, ὅτι ἡ πνευματικὴ γνῶσις γεννᾶται ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγάπης,

Μή ἀνταλλάξῃς ποτὲ τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ σου μὲ τὴν
ἀγάπην τινὸς πράγματος· ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν ὑπάρ-
χει τιμωτέρᾳ ἀφ' ὅλα τὰ πράγματα, καὶ ἐμπεριέχει τι κα-
λόν, τὸ ὄποιον σοὶ εἶναι ἀγνωστον. "Αφῆσε τὰ μικ

ρης τὰ μεγάλα. Καταφρόνησον τὰ περιττὰ καὶ ἀτιμα πράγματα, ἵνα εῦρης τὰ τίμια. Γενοῦ ως νεκρὸς κατὰ τὴν ζωὴν, καὶ θέλεις ζῆσις μετὰ θάνατον. Προτίμησον γ' ἀποθάνησης εἰς τοὺς ἀγῶνας, καὶ ὅχι νὰ ζῆς ἀμελῶς· διότι δὲν εἶναι μάρτυρες μόνοι ἔκεινοι, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν θάνατον διὰ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀποθνήσκουσι διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ. Μὴ γίνου ἀνόρτος εἰς τὰ αἰτήματά σου, ἵνα μὴ ἀτιμάσῃς τὸν Θεὸν διὰ τῆς σμικρότητος τῆς γνώσεώς σου. Γενοῦ σοφὸς καὶ φρόνιμος εἰς τὰς προσευχὰς σου, ἵνα ἀξιωθῆς γ' ἀπολαύσῃς τὰ ἐνδοξά ἀγαθά τοῦ Θεοῦ. Ζήτησον τὰ ψυχωφελῆ καὶ τίμια παρὰ τοῦ μὴ φθονοῦντος τὸ καλόν σου, ἵνα λάβῃς παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν τιμὴν διὰ τὸ φρονιμόν σου θέλημα· διότι σοφίαν ἔζητησεν ὁ Σολομών, καὶ μετ' αὐτῆς ἔλαβε καὶ τὴν ἐπὶ γῆς βασιλείαν· ἐπειδὴ σοφῶς ἔζητησε τὴν σοφίαν παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως Θεοῦ· ὁ δὲ Ἐλισσαῖος ἔζητησε διπλῆν τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, τὴν δοπίαν εἶχεν δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ποσῶς δὲν ἀπέτυχε τῆς αἰτήσεως· διότι δοτὶς παρὰ ἐπιγείου βασιλέως ζητεῖ εὔτελη καὶ ἀτιμα πράγματα, ἀτιμάζει τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Οἱ Ισραηλιτικὸς λαὸς ἔζητησε παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐτελῆ πράγματα, φαγητὰ καὶ ποτά, καὶ ἐδέχθη τὴν δργὴν αὐτοῦ, διότι ἀφῆκε τὸ νὰ θαυμάσῃ τὰ φοβερὰ καὶ ἐνδοξά ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἀπερ ἐγένοντο εἰς αὐτόν, καὶ ἔζητησε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἑαυτοῦ κοιλίας. Πρόσφερον εἰς τὸν Θεὸν τὰς αἰτήσεις σου, ως ἀρμόζει εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἵνα αὐξηθῇ παρ' αὐτῷ ἡ ἀξία σου, καὶ χαρῇ διὰ σέ· διότι καθὼς ἐάν τις ἥθελε ζητήσῃ παρά τινος ἐπιγείου βασιλέως δλίγην κόπρον, ὅχι μόνον δὲδιος ἀτιμάζεται διὰ τὴν εὐτελῆ αὐτοῦ αἰτησιν, ἀλλ' ἀτιμάζει καὶ τὸν βασιλέα· οὕτω καὶ δοτὶς ζητεῖ γῆινα πράγματα εἰς τὰς προσευχὰς αὐτοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Υἱούν οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀρχάγγελοι οἱ μεγιστάνες τοῦ βασιλέως Θεοῦ ἀτενίζουσιν εἰς σὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς σου, ἵνα

σιν, ὅποίαν αἴτησιν ζητεῖς παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν· καὶ ὅταν ἴδωσι τὸν γῆραινον ἄνθρωπον νὰ περιφρονῇ τὰ γῆραινα, καὶ νὰ ζητῇ τὰ οὐράνια, ἐκπλήττονται καὶ ἀγάλλονται· ἐξ ἐναντίας δὲ λυποῦνται, ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν ν' ἀφήσῃ τὰ οὐράνια, καὶ νὰ ζητῇ τὴν κόπρον.

Μὴ ζητήσῃς ποτὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ πρᾶγμα, τὸ ὅποῖον αὐτὸς ἔχει τὴν πρόνοιαν νὰ σοὶ δώσῃ χωρὶς νὰ ζητήσῃς αὐτό· καὶ ὅχι μόνον εἰς τοὺς ὑπὸ αὐτοῦ ἡγαπημένους δίδωσιν αὐτό, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μὴ γνωρίζοντας αὐτὸν διότι λέγει, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ἑθνικοί, περιττολογοῦντες εἰς τὰς προσευχὰς ὑμῶν· καὶ μὴ φροντίσῃς λέγοντες, τι νὰ φάγωμεν, ἢ τι νὰ πίωμεν, ἢ τι νὰ ἐνδύθωμεν· καθότι ὁ πατὴρ ἡμῶν γνωρίζει, ὅτι ἔχετε χρείαν ὅλων τούτων. 'Ο υέδος δὲν ζητεῖ πλέον παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἄρτον, ἀλλὰ τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ πράγματα τῆς οἰκίας αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Κύριος διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς διαγοίας τῶν ἀνθρώπων διέταξε νὰ ζητῶμεν τὸν καθημερινὸν ἄρτον· βλέπετε ὅμως, τί διατάττει εἰς τοὺς τελείους κατὰ τὴν πνευματικὴν γνῶσιν; μὴ φροντίσητε, λέγει, περὶ φαγητῶν καὶ ποτῶν καὶ ἐνδυμάτων· καὶ διὰ τί; διότι ἔαν αὐτὸς προνοῇ διὰ τὰ ἀλογα ζῶα καὶ τὰ πετεινά, καὶ δι' αὐτὰ τὰ ἄψυχα πράγματα, δὲν θέλει φροντίσει πολὺ περισσότερον δι' ἡμᾶς; ἀλλὰ ζητεῖτε, λέγει, πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ὅλα αὐτὰ θέλουσε προστεθῆ εἰς ὑμᾶς.

'Ἐὰν δεηθῆς τοῦ Θεοῦ περὶ τίνος πράγματος, καὶ δὲν εἰσακουσθῆς ταχέως, μὴ λυπηθῆς· διότι σὺ δὲν ὑπάρχεις σοφῶτερος τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ συνέβη εἰς σέ, ἢ διότι ὑπάρχεις ἀνάξιος τῆς ἐπιτεύξεως τῆς αἰτήσεώς σου, ἢ διότι τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας σου δὲν εἶναι ἀνάλογα μὲ τὰ αἰτήματά σου, ἢ διότι δὲν ἔφθασας εἰσέτι εἰς τοιαῦτα μέτρα, ὥστε νὰ σοὶ δοθῇ ἐκεῖνο τὸ χάρισμα, τὸ ὅποῖον ἐζήτησας· καθότι δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν πρὸ καιροῦ μεγάλα μέτρα εἰς ἑαυτούς,

εξευτελισθῇ τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ταχείας λήψεως αὐτοῦ· διότι πᾶν πρᾶγμα, τὸ ὅποιον λαμβάνεται εὐκόλως, εὐκόλως καὶ χάνεται· ἀλλ᾽ ὅτι ἀποκτᾶται μετὰ πόνου καρδίας, μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ φυλάττεται.

Δίψησον διὰ τὸν Χριστόν, ἵνα σὲ μεθύσῃ ἐκ τῆς ἀγάπης του. Περιφρόνησον τὰ τερπνὰ τῆς παρούσης ζωῆς, ἵνα καταξιωθῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου ἡ εἰρήνη. Ἔγκρατεύου ἀπὸ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἀπερ βλέπουσιν οἱ ὁφθαλμοί σου, ἵνα ἀξιωθῆς τῆς πνευματικῆς χαρᾶς. Ἐὰν τὰ ἔργα σου δὲν ἀρέσκωσιν εἰς τὸν Θεόν, μὴ ζητήσῃς παρ' αὐτοῦ τὰ ἔνδοξα καὶ μεγάλα, ἵνα μὴ φανῆς, ὅτι πειράζεις αὐτόν· διότι κατὰ τὴν διαγωγήν σου πρέπει νὰ ἦται καὶ ἡ προσευχὴ καὶ ἡ αἴτησίς σου· ἐπειδὴ δὲν δύναται τις, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει σύνδεδεμένος μετὰ τῶν γηίνων πραγμάτων, νὰ ζητῇ τὰ ἐπωράνια, οὔτε ὅστις ἐπασχολεῖται εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, νὰ ζητῇ τὰ θεῖα· καθότι ἡ ἐπιθυμία ἐκάστου διακρίνεται ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ εἰς ὅποια τινα δεικνύει τὴν σπουδὴν του, δι᾽ αὐτὰ ἀγωνίζεται καὶ προσεύχεται· ὅστις ὅμως θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ τὰ μεγάλα, δὲν ἐπασχολεῖται εἰς τὰ χαμερπῆ.

Γενοῦ ἐλεύθερος, καὶ δεῖξον εἰς τὸν Χριστὸν τὴν ἐλεύθερίαν τῆς ὑπακοῆς σου, ἐν ὅσῳ ὑπάρχεις συνδεδεμένος μετὰ τοῦ σώματος. Γενοῦ φρόνιμος διὰ τῆς πραότητός σου, ἵνα μὴ κλαπῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων. Ἀγάπησον τὴν ταπείνωσιν εἰς ὅλα σου τὰ ἔργα, ἵνα ἐλευθερωθῆς ἐκ τῶν κρυπτῶν τοῦ ἐχθροῦ παγίδων, εἰς ἀς περιπίπτουσιν οἱ ὑπερήφανοι. Μὴ ἀποφεύγῃς τὰς θλίψεις καὶ τὰς στενοχωρίας· διότι δι᾽ αὐτῶν εἰσέρχεται τις εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας. Μὴ φοβοῦ τοὺς πειρασμούς· διότι ἄνευ πειρασμῶν δὲν δύναται τις νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ εἰς τοὺς πειρασμοὺς ἐμπεριέχεται ἡ θεία ἀνάπτασις, καὶ ὅστις ἀποφεύγει τοὺς πειρασμούς, φεύγει τὴν ἀρετήν· λέγω δὲ πειρασμοὺς ἐνταῦθα, ὅχι τῶν ἐπιθυμιών, ἀλλὰ τῶν θλίψεων.

Ἄλλὰ πῶς θέλει συμφωνήσει, ὅπερ λέγει ὁ Κύριος, παραχαλεῖτε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν, μὲ τό, ἀγωνίσθητε ἵνα εἰσέλθητε διὰ τῆς στενῆς πύλης; καὶ πάλιν, μὴ φοβηθῆτε τοὺς φονεύοντας τὸ σῶμα, καὶ ὅστις ἀπολέσει τὴν ζωὴν αὐτοῦ δι’ ἐμέ, θέλει εὑρει αὐτήν; Πῶς λοιπὸν ἐνῷ πανταχοῦ παρακινῇ ἡμᾶς ὁ Κύριος εἰς τοὺς πειρασμούς, ἐνταῦθα μᾶς προστάζει νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν; καὶ ποίᾳ ἀρετῇ δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ ἀνευ θλίψεων καὶ πειρασμῶν; ἢ ποῖος ἄλλος πειρασμὸς ὑπάρχει μεγαλείτερος τοῦ θανάτου, ὃν ὁ Κύριος προστάζει νὰ ὑπομένωμεν εὐχαρίστως διὰ τὸ ὄνομά του; διότι λέγει, ὅστις δὲν ἀναλάβει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔλθει δόπισμα μου, δὲν εἶναι ἀξιος δι’ ἐμέ. Πῶς λοιπὸν εἰς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν διδασκαλίαν προστάζει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμούς, διότι λέγει, διὶ πρέπει ἡμεῖς διὰ πολλῶν θλίψεων νὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ, εἰς τοῦτον τὸν κόσμον θέλετε δοκιμάσει θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, καὶ διὰ τῆς ὑπομονῆς ὅλων τούτων θέλετε κερδίσει τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ ἐνταῦθα διατάττει νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν;

“Ω Κύριε, πόση λεπτότης ὑπάρχει εἰς τοὺς λόγους σου καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς διδασκαλίας σου! τὴν ὅποιαν στερῆται τις ὅταν δὲν ἀναγινώσκῃ αὐτοὺς μετὰ προσοχῆς καὶ γνώσεως. “Οταν οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου ἐπεθύμησαν νὰ καθίσωσι μετὰ σου εἰς τὴν βασιλείαν σου, εἶπες ταῦτα πρὸς αὐτούς, δέσποτα· δύνασθε νὰ πάγητε τὸ ποτήριον τῶν πειρασμῶν, ὅπερ ἐγὼ μέλλω νὰ πίω, καὶ νὰ βαπτισθῆτε εἰς τὸ βάπτισμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγὼ μέλλω νὰ βαπτισθῶ; καὶ πῶς ἐνταῦθα προστάζεις νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν; περὶ ποίων πειρασμῶν προστάττεις νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν εἰς αὐτούς;

Παρακάλεσον, λέγει, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὸν πειρασμόν τῆς ἀπιστίας. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς

ρασμοὺς τῆς βλασφημίας. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς, εἰς τοὺς πειρασμοὺς τῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ ὑπερηφανείας. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς κατὰ θείαν παραχώρησιν εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ φανεροῦ πολέμου τοῦ διαβόλου ἐνεκα τῶν κακῶν ἐπιθυμιῶν, τὰς ὁποίας περιστρέφεις εἰς τὸν νοῦν σου, καὶ διὰ τὰς ὁποίας παρεχωρήθης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ σου ὁ ἄγγελος τῆς σωφροσύνης σου, καὶ πολεμηθῆς ὑπὸ τοῦ πεπυρωμένου πολέμου τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἀποχωρίσθῃς τοῦ Θεοῦ. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς ἐξάψεως τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὅργης. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς διψυχίας καὶ τοῦ δισταγμοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων εἰσέρχεται βιαίως ἡ ψυχὴ εἰς μέγαν ἀγῶνα. Δι' αὐτοὺς τοὺς πειρασμοὺς προσεύχου καὶ παρακάλεσον· τοὺς δὲ πειρασμοὺς τοῦ σώματος ὑποδέχου ὄλοψύχως, καὶ παράδισε εἰς αὐτοὺς ὅλα σου τὰ μέλη, καὶ πλήρωσον τοὺς ὄφθαλμούς σου δακρύων, ἵνα μὴ ἀποστῇ ἀπὸ σου ὁ φυλάττων σε ἄγγελος· καθότι ἀνευ πειρασμῶν δὲν φανεροῦται εἰς ἡμᾶς ἡ θεία πρόνοια, οὔτε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν παρόρθσίαν δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν, οὔτε τὴν σοφίαν τοῦ ἀγίου Πνεύματος δυνάμεθα νὰ μάθωμεν, οὔτε τὸν θεῖον πόθον εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν νὰ στερεώσωμεν· ἐπειδὴ ἀνευ πειρασμῶν ὡς ἔνος τις προσεύχεται ὁ ἀνθρωπὸς εἰς τὸν Θεόν· ἀλλ' ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τοὺς πειρασμοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν μεταβάλῃ σκοπόν, τότε, ὡς ὑπόχρεον ἔχων τὸν Θεόν, θεωρεῖται ὡς γνήσιος αὐτοῦ φίλος· καθότι, δπως φανῇ ἐκπληρωτὴς τοῦ ἀγίου αὐτοῦ θελήματος, ἐπολέμησε τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, καὶ ἐνίκησεν αὐτόν. Καὶ πάλιν λέγω, παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὸν φοβερὸν πειρασμὸν τοῦ διαβόλου διὰ τὴν ἔπαρσιν καὶ ἀλαζονίαν σου. Παρακάλεσον, ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς τοὺς πειρασμοὺς διὰ τὴν κακίαν τῶν λογισμῶν καὶ τῶν πράξεων σου, ἀλλ' ἵνα δοκιμασθῇ ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη σου, καὶ διὰ τῆς ὑπομονῆς σου δοξασθῇ ἡ

μις τοῦ Θεοῦ, ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΕ'.

Περὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ὁ Κύριος ἡμῶν, κατὰ τὸ μέτρον τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ καὶ τῆς χάριτος προνοῶν περὶ ἡμῶν, διατάττει νὰ παρακαλῶμεν καὶ διὰ τοὺς σωματικοὺς πειρασμούς· καθότι βλέπων τὴν φύσιν ἡμῶν ἀσθενῆ διὰ τὸ γῆγον καὶ σαθρὸν τοῦ σώματος, καὶ μὴ δυναμένην νὰ ὑπομείνῃ τοὺς πειρασμούς, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς αὐτούς, καὶ διὰ τοῦτο ἐκπίπτουσαν τῆς ἀληθείας, καὶ νικωμένην ὑπὸ τῶν θλίψεων, προστάττει νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ παρακαλῶμεν, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν αἰφνηδίως εἰς τοὺς πειρασμούς. Ἐὰν δὲ μωρός, ἀργόμενός τις νὰ κατορθώσῃ ἀρετὴν τινα, ἐμπέσῃ αἰφνηδίως εἰς φοβερούς πειρασμούς, καὶ δὲν ὑπομείνῃ, ἀς ἡξεύρῃ, διτὶ οὔτε τὴν ἀρετὴν ἐκείνην δύναται νὰ ἔχτελέσῃ.

Δὲν πρέπει ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν θάρρος οὔτε εἰς ἔαυτούς, οὔτε εἰς ἄλλον τινά, οὐδὲ ν' ἀφήσωμεν διὰ τὸν φόβον τῶν πειρασμῶν τὸν εὐγενῆ καὶ τίμιον πόλεμον, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ προφασιζώμεθα καὶ νὰ προβάλλωμεν ὡς δόγμα τῆς χαυνώσεως ἡμῶν τό, προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν, καὶ ἄλλα παρόμοια· καθότι διὰ τῆς ἐνέντολῆς ταύτης ἀμαρτάνομεν κρυπτῶς. Ἐὰν δὲ συμβῇ εἰς τινα νὰ εἰσέλθῃ εἰς πειρασμὸν ἔκ τινος αἰτίας, καὶ ἀνακαθειεὶς καταργήσῃ μίαν ἐκ τῶν προλεγθεισῶν ἀρετῶν, ἥ-

ἀφήσῃ τὴν σωφροσύνην, ἡ δέ ψῆφη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἡ ἀργηθῆ τὴν πίστιν, ἡ καταργήσῃ ἄλλην τινὰ ἀρετὴν, ὁ τοιοῦτος, ἐὰν δειλιάσῃ καὶ δὲν ἀντιστῇ εἰς τὸν πειρασμόν, θέλει ἐκπέσει ἐκ τῆς ἀληθίου πίστεως τοῦ Χριστοῦ.

"Ἄς περιφρονήσωμεν ὅλαις δυνάμεσι τὸ ἡμέτερον σῶμα, καὶ ἂς ἀφιερώσωμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν, καὶ οὕτως ἂς εἰσέλθωμεν ἐν τῷ ὄνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν πειρασμῶν· καὶ ἐκεῖνος ὅστις διέσωσε τὸν Ἰωσὴφ ἐκ τῶν χειρῶν τῆς Αἰγυπτίας, καὶ ἀνέδειξεν αὐτὸν τύπον καὶ εἰκόνα τῆς σωφροσύνης, ὅστις ἐφύλαξε σῶν τὸν Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, ὅστις ἐλύτρωσε τὸν Ἱερεμίαν ἀπὸ τὸν λάκκον τῶν βορβόρων, καὶ ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ἔλεος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοπέδου τῶν Χαλδαίων, ὅστις ἐξέβαλε τὸν Πέτρον ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον, κεχλεισμένων τῶν θυρῶν, καὶ διέσωσε τὸν Παῦλόν ἐκ τῶν χειρῶν τῆς συναγωγῆς τῶν Ιουδαίων, καὶ ἐν γένει, ὅστις πάντοτε καὶ πανταχοῦ εὑρίσκεται μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ δίδωσι πάντοτε εἰς αὐτοὺς τὴν νίκην, καὶ φυλάττει αὐτοὺς διὰ πολλῶν θαυμάτων, καὶ δεικνύει τὸ σωτήριον αὐτοῦ εἰς πάσας αὐτῶν τὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας, αὐτὸς θέλει ἐνδυναμώσει καὶ ἡμᾶς, καὶ θέλει διασώσει ἀπὸ τὰ κύματα τῶν πειρασμῶν, τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς. Ἄμην.

"Ἄς ἀναλάβωμεν λοιπὸν τοιοῦτον ζῆλον κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, ὅποιον εἶχον οἱ Μαχαβαῖοι, καὶ οἱ ἄγιοι Προφῆται, καὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ Μάρτυρες, καὶ πάντες οἱ ὄσιοι καὶ δίκαιοι, οἵτινες ἐστήριξαν τοὺς θείους νόμους καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰς φοβεροὺς τόπους μεταξὺ σκληροτάτων πειρασμῶν, καί, καταφρονήσαντες τὸν κόσμον καὶ τὰ ἔδια αὐτῶν σώματα, ὑπέμεινον τὰ πάντα, χωρὶς νὰ νικηθῶσιν ὑπὸ τῶν περικυκλούντων αὐτοὺς κινδύνων, τῶν ὁποίων τὰ ὄνόματα ἐγράφησαν ἐν βίβλῳ

καὶ θέλουσι διαμένει μέχρι τῆς δευτέρας ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ· ἡ δὲ διδάσκαλία αὐτῶν διατηρεῖται διὰ προσταγῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμετέραν ἐνίσχυσιν, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, ἵνα ἐξ αὐτῆς σοφισθῶμεν καὶ μάθωμεν τὰς εὐθείας ὁδοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ διηγήματα καὶ τοὺς βίους αὐτῶν ὡς ἐμψύχους καὶ ζώσας εἰκόνας, καὶ, λαμβάνοντες ἐξ αὐτῶν παραδειγμά, καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν διαγωγὴν αὐτῶν, γίνωμεν ὅμοιοι μὲν αὐτούς. "Ω, πόσον γλυκὰ ὑπάρχουσι τὰ θεῖα λόγια εἰς τὴν φρόνιμον ψυχήν, καὶ ἐπιθυμητὰ τὰ διηγήματα τῶν δικαίων εἰς τὰ ὥτα τῶν πραέων!

"Ἐχε, ἀγαπητέ, ὑπ' ὄψιν τὴν θείαν πρόνοιαν, ἢτις σοὶ ἀκολουθεῖ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ γῦν ὡς καλός τις ὁδηγός, καὶ ἐνθυμοῦ αὐτὴν κατὰ πᾶσαν στιγμήν, καὶ συλλογίζου, καὶ φρόντισον, καὶ παιδεύθητι, ἵνα μάθης νὰ ἐνθυμῇσαι τὴν μεγαλωσύνην τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ εὑρῆς εἰς τὴν ψυχήν σου τὴν αἰώνιον ζωὴν, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃστις ἐγένετο μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ εἰς τὸν ὄποιον τὸν Θρόνον τῆς δόξης δὲν δύνανται νὰ πλησιάσωσιν αἱ τάξεις τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς ἐφάνη ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ εὐτελοῦς καὶ ταπεινοῦ σχῆματος, ὡς λέγει ὁ προφήτης Ἡσαΐας, εἰδομεν αὐτόν, καὶ δὲν εἶχεν εἶδος, οὔτε κάλλος· ἐκεῖνος, ὃστις ὑπάρχει ἀόρατος εἰς ἀπασαν τὴν κτιστὴν φύσιν, ἐνδυσάμενος σῶμα ἀνθρώπινον, ἐτελείωσε τὴν θείαν οἰκονομίαν πρὸς σωτηρίαν καὶ ζωὴν πάσης τῆς ἀνθρωπότητος· εἰς τὸν ὄποιον πρέπει δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΣΤ'.

Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν πειρασμῶν· καὶ πόσην γλυκύτητα ἔχουσιν οἱ πειρασμοί, ὅταν ὑπομένωμεν αὐτοὺς διὰ τὸν Θεόν· καὶ περὶ βαθμῶν καὶ τάξεων.

ΑΙ ΑΡΕΤΑΙ διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην, ἵνα ἡ ἐργασία αὐτῶν μὴ γένηται βαρεῖα καὶ φορτεκή, καὶ ἵνα κατορθώνωνται κατὰ τάξιν, καὶ οὕτω γίνονται ἐλαφραί, καὶ τὰ δυσκατόρθωτα αὐτῶν ἔργα ἀποβαίνουσιν εὐάρεστα, ὡς αὐτὴ ἡ ἀρετὴ. Οὐδεὶς δύναται ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀρετὴν τῆς ἀκτημοσύνης ἐν ἀληθείᾳ, ἐὰν πρῶτον δὲν καταπεισθῇ καὶ ἐτοιμασθῇ νὰ ὑπομείνῃ τοὺς πειρασμοὺς μετὰ χαρᾶς· καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ὑπομείνῃ τοὺς πειρασμούς, ἐὰν δὲν πιστεύσῃ πρῶτον, ὅτι ὑπάρχει τι ἀνώτερον τῆς σωματικῆς ἀναπαύσεως ἀντὶ τῶν θλίψεων, τὰς ὁποίας προετοιμάσθη νὰ δοκιμάσῃ καὶ νὰ ὑπομείνῃ. Πᾶς δστις λοιπὸν ἀποφασίσει νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀρετὴν τῆς ἀκτημοσύνης, πρέπει πρῶτον ν' ἀγαπήσῃ τὰς θλίψεις, καὶ τότε ἐπέρχεται εἰς αὐτὸν λογισμὸς νὰ ἔγναι ἀκτήμαν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· καὶ πᾶς δστις δέχεται τὰς θλίψεις, πρῶτον πρέπει νὰ στερεωθῇ διὰ τῆς πίστεως, καὶ τότε ὑπομένει τὰς θλίψεις. "Οστις στερηθῇ τὰ ὄλικα πράγματα τοῦ κόσμου, καὶ δὲν στερηθῇ τὴν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων, προξενεῖ εἰς ἔαυτὸν διπλῆν θλίψιν, καὶ στενοχωρήται καὶ ταλαιπωρεῖται διπλασίως· καὶ ποῖον ὅφελος θέλει ἔχει ἐκ τῆς στερησεως τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἐν ὅσῳ διὰ τῶν αἰσθήσεων καθηδύνεται εἰς αὐτά; διότι αὐτὸς πάσχει τὸ αὐτὸ ἐκ τῆς ἐνέργειας τῶν αἰσθήσεων, ὅπερ ἔπασχε πρότερον πρακτικῶς· ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐνθύμησις τῆς ἐνέργειας τῶν παθῶν δὲν ἔ

χρύνεται ἐκ τῆς διανοίας αὐτοῦ· καθότι ἐὰν αἱ φαντασίαι τῶν πραγμάτων προξενῶσιν εὐχαρίστησιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τί δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν μετ' αὐτῶν συνένωσιν καὶ συνύπαρξιν αὐτοῦ; Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡ ἀναχώρησις ὑπάρχει καλὴ καὶ ἐπωφελής· ἐπειδὴ πολὺ συντείνει εἰς τὸ νὰ καταπράνη της λογισμούς, προσθέτει δὲ καὶ δύναμιν εἰς τὴν ἔργασίαν τῆς κακοπαθείας, καὶ διδάσκει τὸν ἄνθρωπον μεγάλην ὑπομονὴν εἰς τὰς ἐπερχομένας αὐτῷ ἀναγκαίας θλίψεις.

Μή ζητήσῃς ποτὲ συμβουλὴν παρά τινος, δστις δὲν εῖναι δημιούργος σοι κατὰ τὴν διαγωγήν, καν λίαν σοφὸς ἦ· καλλίτερον δὲ εῖναι νὰ συμβουλεύησαι ἔνα ἀμαθῆ, δστις ἐδοκίμασε τὰ πράγματα δι' ἔργου, παρὰ ἔνα σοφὸν καὶ λόγιον, ὁ δποῖος ὄμιλεῖ ἀπὸ μάθησιν καὶ ἔξετασιν, χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ τὰ πράγματα. Καὶ τι πρᾶγμα εῖναι ἡ δοκιμή; δοκιμὴ εῖναι, ὅχι τὸ νὰ ἔξετάσῃ τις καὶ νὰ παρατηρήσῃ τινὰ πράγματα, χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν γνῶσιν αὐτῶν δι' ἔργου, ἀλλὰ τὸ νὰ αἰσθανθῇ τις διὰ τῆς δοκιμῆς τὴν ὥφελειαν ἢ τὴν βλάβην αὐτῶν ἐμπράκτως διὰ τῆς πολυχαιρίας· ἐπειδὴ πολλάκις φαίνεται πρᾶγμά τι, τὸ δποῖον ἐμπεριέχει βλάβην, ἀλλ' ἐντὸς αὐτοῦ κρύπτεται μεγάλη ὥφελεια, οὕτω νόησον καὶ τὸ ἐναντίον τούτου, ἥγουν πολλάκις φαίνεται πρᾶγμά τι, ἔχον ὥφελειαν, ἐνῷ αὐτὸ ἐμπεριέχῃ βλάβην μεγίστην· διὰ τοῦτο πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὰ φαινόμενα ἐπικερδῆ πράγματα εὔρισκουσι· Ζειεῖνον λοιπὸν μεταχειρίζου σύμβουλον, δστις ἐδοκίμασε διὰ τῆς ὑπομονῆς τὰ πράγματα μετὰ διαχρίσεως· ἐπειδὴ ἔκαστος δὲν εῖναι ἵκανὸς νὰ συμβουλεύῃ, παρὰ μόνον δστις ἐκυβέρνησε τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν καλῶς, καὶ δὲν φοβεῖται κατηγορίας καὶ συκοφαντίας.

"Οταν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀσκήσεώς σου εὔρῃς ἀμετάβλητον εἰρήνην, τότε πρέπει νὰ φοβήσαις· διότι ἀπέχεις μακρὰν τὴς εὐθείας ὁδοῦ, τὴν δποίαν περιεπάτησαν οἱ πολύποιοι· τῶν ἀγίων· ἐπειδὴ ὅσον περιπατῶν προγωρεῖς εἰς·

τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ πληριάζεις εἰς αὐτόν, ἔχε τὸ
ἔξῆς σημεῖον· σοὶ ἀπαντᾷ ἡ δύναμις τῶν πειρασμῶν· καὶ ὅσον
προχωρεῖς καὶ προκόπτεις, τόσον καὶ οἱ πειρασμοὶ αὔξανουσι
καὶ διεγείρονται κατὰ σοῦ. "Οταν δέ, προχωρῶν εἰς τὴν ὁδὸν
τῆς ἀσκήσεώς σου, αἰσθανθῆς εἰς τὴν ψυχήν σου διαφόρους δυ-
νατοὺς πειρασμούς, γνώριζε, ὅτι τότε ἡξιώθη ἡ ψυχή σου ἐν
τῷ κρυπτῷ ἄλλου ὑψηλοτέρου βαθμοῦ, καὶ προσετέθη εἰς τὴν
κατάστασιν αὐτῆς ἀνωτέρα χάρις· διότι κατὰ τὸ μέγεθος τῆς
Θείας χάριτος φέρει ὁ Θεὸς εἰς τὴν ψυχήν καὶ τὰς θλίψεις
τῶν πειρασμῶν· ὅχι τὰς θλίψεις τῶν κοσμικῶν πειρασμῶν,
οἱ ὅποιοι συμβαίνουσιν εἰς τινας, ἵνα χαλινωθῇ ἡ κακία αὐ-
τῶν, οὕτε τὰς θλίψεις τῶν σωματικῶν ταραχῶν, ἀλλὰ τὰς
θλίψεις ἐκείνων τῶν πειρασμῶν, οἵτινες ἀρμόζουσιν εἰς μονα-
χοὺς ἡσυχαστάς· τοὺς τοιούτους πειρασμούς ἀκολούθως θέ-
λομεν διαιρέσσει εἰς εἰδη. Ἐάν ἡ ψυχὴ ἀσθενῇ, καὶ δὲν ἥνται
ἴκανη νὰ ὑπομένῃ τοὺς μεγάλους πειρασμούς, καὶ παρακαλῇ
ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτούς, καὶ εἰσακουσθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, γνώ-
ριζε, ὅτι καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἰκανὴ πρὸς τοὺς μεγάλους
πειρασμούς, κατὰ τοσοῦτον εἶναι ἀνίκανος καὶ διὰ τὰ μεγάλα
χαρίσματα· καὶ καθὼς ἐμπόδισθησαν ἐξ αὐτῆς οἱ μεγάλοι
πειρασμοί, οὕτως ἐμποδίζονται· καὶ τὰ μεγάλα χαρίσματα·
διότι ὁ Θεὸς δὲν δίδει εἰς οὐδένα μέγα χάρισμα ἀνευ μεγά-
λου πειρασμοῦ· ἐπειδὴ κατὰ τοὺς πειρασμούς δίδει καὶ τὰ
χαρίσματα ὁ Θεός· καὶ τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς Θείας σοφίας,
τὴν ὅποιαν δὲν καταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι. Λοιπὸν ἐκ
• τοῦ μεγέθους τῶν δυσαρέστων θλίψεων καὶ στενοχωρῶν,
αἵτινες συμβαίνουσιν εἰς σὲ ὑπὸ τῆς Θείας προνοίας, κατα-
λαμβάνεις, πόσην τιμὴν ἐδέχθη ἡ ψυχή σου παρὰ τῆς μεγα-
λωσύνης τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ κατὰ τὴν λύπην, τὴν ὅποιαν δο-
κιμάζεις, σοὶ ἔρχεται καὶ ἡ παρηγορία.

Ἐρ. Τί λοιπόν; πρῶτον ἔρχεται ὁ πειρασμός, καὶ ἐπειτα τὸ
χάρισμα, ἢ πρῶτον τὸ γάρισμα, καὶ ἐπειτα ἔρχεται ὁ πειρα-

Απ. Δέν ἔρχεται ὁ πειρασμός, ἐὰν πρῶτον ἡ ψυχὴ δὲν ἔθελε δεχθῆ κρυπτῶς δύναμίν τινα ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτῆς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου Πνεύματος· μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ὁ πειρασμὸς τοῦ Κυρίου, ἐπίσης καὶ οἱ πειρασμοὶ τῶν ἀποστόλων, οἵτινες δὲν παρεχωρήθησαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς πειρασμούς, εἴμην ὅτε ἐδέχθησαν τὸ πανάγιον Πνεῦμα· διότι δοσοὶ ἀπολαμβάνουσι τὰ καλά, ἀρμόζει εἰς αὐτοὺς νὰ ὑπομένωσι καὶ τοὺς πειρασμοὺς αὐτῶν τῶν καλῶν· ἐπειδὴ τὸ καλὸν συνοδεύεται ὑπὸ Θείων· οὕτως ἀρέσκει εἰς τὸν πάνσοφον Θεὸν νὰ πράττῃ εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ ἔργα. Καὶ ἐὰν τὸ χάρισμα προηγεῖται τοῦ πειρασμοῦ, ἀλλ᾽ ἡ αἰσθησίς τῶν πειρασμῶν προηγεῖται τῆς αἰσθήσεως τοῦ χαρίσματος, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου· ἐπειδὴ ἡ χάρις δὲν προλαμβάνει νὰ γίνῃ ἐπαισθητὴ εἰς τινα, πρὸ τοῦ αὐτὸς νὰ γευθῇ τὴν πικρίαν τῶν πειρασμῶν· καὶ προηγεῖται μὲν ἡ χάρις εἰς τὸν γοῦν, ἀλλ᾽ ἀργοπορεῖ νὰ φανερωθῇ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς. Πρέπει λοιπὸν ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν νὰ κυριεύωμεθα ἀπὸ δύο τινὰ αἰσθήματα ἐναντία καὶ ἀνόμοια, ταῦτα δὲ εἶναι χαρὰ καὶ φόβος· χαρὰ μέν, διτὶ ἡξιώθημεν νὰ περιπατήσωμεν τὴν ὁδὸν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν περιεπάτησαν οἱ ἄγιοι, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις ζωοποιεῖ τὰ πάντα· καὶ τοῦτο θέλει γίνει εἰς ἡμᾶς φανερὸν ἀπὸ τὴν διάγνωσιν τῶν πειρασμῶν, οἵτινες ἐπέρχονται εἰς ἡμᾶς. Τὸν δὲ φόβον διείλομεν νὰ ἔχωμεν, μήπως ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφανείας ὑμῶν ἐπέρχονται εἰς ἡμᾶς οἱ τοιοῦτοι πειρασμοί· φωτίζονται ὅμως ὑπὸ τῆς θείας χάριτος οἱ ταπεινόφρονες εἰς τὸ νὰ διακρίνωσι ταῦτα πάντα, καὶ νὰ γνωρίζωσι, ποῖος πειρασμὸς ἐπέρχεται ἀπὸ τὸν καρπὸν τῆς ὑπερηφανείας, καὶ ποῖος ἐκ τῶν βαπτισμάτων τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ οἱ πειρασμοί, οἱ προερχόμενοι ἐκ τῆς προοδίου τῆς αὐξήσεως τῆς καλῆς πολιτείας, διακρίνονται ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῆς τοῦ Θεοῦ παραχωρήσεως, τοὺς ἐρχομένους πρὸς παίδευσιν διὰ τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς

Οἱ πειρασμοί, οἵτινες συμβαίνουσιν ἐκ τῆς πνευματικῆς
ράβδου τοῦ Θεοῦ εἰς προκοπὴν καὶ αὔξησιν τῆς ψυχῆς, διὰ
τῶν διποίων γυμνάζεται, καὶ δοκιμάζεται καὶ ἀγωνίζεται ἡ
ψυχή, εἶναι οὕτοι· ἡ ὀχνηρία, τὸ βάρος τοῦ σώματος, ἡ πα-
ράλυσις τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ἡ ἀκηδία, ἡ σύγχυσις τῆς
διανοίας, ὑπόνοια ἀσθενείας τοῦ σώματος, τὸ νὰ κόψῃ τις
πρὸς ὥραν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδα του, ἡ σκότωσις τῶν
λογισμῶν, ἡ στέρησις τῆς ἀνθρωπίνης βοηθείας, ἡ στέρησις
τῶν ἀναγκαίων χρειῶν τοῦ σώματος, καὶ τὰ τούτοις ὄμοια.
Ἐν καιρῷ τούτων τῶν πειρασμῶν ἀποκτᾶ ὁ ἀνθρωπὸς ψυχὴν
μεμονωμένην καὶ ἀδοκίθητον, καὶ καρδίαν νενεκρωμένην καὶ
ταπεινήν· καὶ διὰ ταύτης τῆς διαφόρου καταστάσεως δοκιμά-
ζεται τις, ὅπως ἔλθῃ εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ Θεοῦ. Οἰκονομεῖ δὲ
ἡ θεία πρόνοια νὰ ἐπέρχωνται οὕτοι οἱ πειρασμοὶ κατὰ τὴν
δύναμιν καὶ τὴν χρείαν ἑκάστου. Μετὰ τούτων τῶν πειρα-
σμῶν εἴναι συγκερασμένα ἡ παρηγορία καὶ ἡ δυστυχία, τὸ
φῶς καὶ τὸ σκότος, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ βοήθειαι, καὶ ἐν γένει
ἡ στενοχωρία καὶ ἡ εὐρυχωρία. Οὕτοι οἱ πειρασμοί εἰσι τὸ
σημεῖον τῆς ψυχικῆς προκοπῆς τοῦ ἀνθρώπου, τῆς γινομένης
διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ.

Οἱ δὲ πειρασμοί, οἵτινες ἐπέρχονται ἐκ θείας παραχωρή-
σεως εἰς ἔκείνους, οἱ διποίοι ἀναισχυντοῦσι, καὶ ὑψηλοφρανόο-
σι διὰ τοῦ νοὸς αὔτῶν· ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀδικοῦσι τὴν
ἀγαθότητα αὐτοῦ διὰ τῆς ὑπερηφανείας αὔτῶν, εἰσὶν οὕτοι·
οἱ φανεροὶ πειρασμοὶ τῶν δαιμόνων, οἱ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τῆς
ψυχῆς ἐπερχόμενοι· ἡ στέρησις τῆς σοφίας αὔτῶν· ἡ δριμεῖα
αἰσθησις τῶν λογισμῶν τῆς πορνείας, ἡτις παραχωρεῖται
πρὸς ταπείνωσιν τῆς ἐπάρσεως αὔτῶν· ὁ ταχὺς θυμός, τὸ νὰ
θέλωσι νὰ στήσωσι τὸ ἔδιον αὔτῶν θέλημα, τὸ νὰ φιλονε-
κῶσι διὰ λόγων, τὸ νὰ ἐπιτιμῶσι καὶ νὰ κανονίζωσι τὸν ἀλ-
λους· ἡ καταφρόνησις τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυχῆς· ἡ τελεία
πλάνη τοῦ νοὸς· βλασφημίαι κατὰ τοῦ διογόματος το-

συλλογισμοὶ ἀνόητοι καὶ ἄξιοι γέλωτος, μᾶλλον δὲ κλαυθμεῦ· ἡ παρὰ τῶν ἀνθρώπων γινομένη εἰς αὐτοὺς καταφρόνησις καὶ ἀτιμία· τὸ νὰ γίνωνται αἰσχύνη καὶ ὅνειδος ὑπὸ τῶν δαιμόνων κατὰ διαφόρους τρόπους χρυπτῶς καὶ φανερῶς· ἐπιθυμία τοῦ νὰ σμίγωνται καὶ νὰ συναναστρέψωνται μετὰ τῶν κοσμικῶν· τὸ νὰ πολυλογῶσι καὶ νὰ φλυρῶσι πάντοτε ἀνοήτως· τὸ νὰ ἔφευρίσκωσι καινοτομίας καὶ ψευδοπροφητείας· τὸ νὰ ἐπαγγέλλωνται πράγματα ἀνώτερα τῆς δυνάμεως αὐτῶν· καὶ οὗτοι μὲν εἴναι οἱ ψυχικοὶ αὐτῶν πειρασμοί. Οἱ δὲ σωματικοὶ εἰσιν οὗτοι· συμβαίνουσιν εἰς τοὺς ὑπερηφάνους περιστατικὰ λυπηρά, ἀτινα διαμένουσι πάντοτε ἀνεξήγητα· τὸ νὰ συναπαντῶνται πάντοτε μετὰ κακῶν καὶ ἀσεβῶν ἀνθρώπων, τὸ νὰ κινήται ἡ καρδία αὐτῶν αἴφνης καὶ ἀνευ τινὸς αἰτίας ὑπὸ τοῦ Θείου φόβου· τὸ νὰ πίπτωσι πολλάκις ἐκ μεγάλων καὶ ὑψηλῶν πετρῶν καὶ τόπων πρὸς βλάβην τοῦ σώματος· στέρησις τῆς παρηγορίας τῆς καρδίας· στέρησις τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς πίστεως αὐτῶν· καὶ ἐν γένει συμβαίνουσιν εἰς αὐτοὺς ὅσα εἴναι ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτῶν μετὰ τῶν ἴδιας τέρων ἀτομικῶν παθῶν. Πάντα ταῦτα, ἀπερ ἔξετάσαμεν καὶ ἀπαριθμήσαμεν, προέρχονται ἐκ τῶν τρόπων τῶν πειρασμῶν τῆς ὑπερηφανείας.

“**Η** δὲ ἀρχὴ τῶν πειρασμῶν τούτων φαίνεται, ὅταν ἀρχήται τις νὰ θεωρῇ ἔαυτὸν σοφὸν καὶ φρόνιμον, καὶ τότε ὑποπίπτει εἰς πάντα ταῦτα τὰ κακὰ κατὰ τὸ μέτρον τῶν τοιούτων λογισμῶν τῆς ὑπερηφανείας. Καὶ λοιπὸν ἀπὸ τὰ εἰδῆ τῶν πειρασμῶν ρου μάνθανε τὰς λεπτὰς σκέψεις τῆς διανοίας σου· καὶ εἰ μὲν εἰδεῖς τινὰς ἐκ τούτων τῶν πειρασμῶν νὰ ὄσσιν ἥνωμένοι μετὰ τῶν πρὸ αὐτῶν, γνώριζε, ὅτι καθ' ὅσον μετέχεις ἐξ αὐτῶν, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ ὑπερηφάνεια ἐνύπαρχει εἰς σέ.

”**Α**κουσον δὲ πάλιν, ὅτι ἀπασαι αἱ λυπηραὶ περιστάσεις καὶ αἱ θλίψεις, αἱ μὴ μετέχουσαι ὑπομονῆς, προξενοῦσι! ”

βάσανον· καθότι ἡ ὑπομονὴ ἀποδιώκει τὴν πικρίαν τῶν συμφορῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ μικροψυχία εἶναι μήτηρ τῆς κολάσεως· ἡ ὑπομονὴ εἶναι μήτηρ τῆς παρηγορίας, καὶ δύναμίς τις, ἥτις φυσικῶς γεννᾶται ἐξ εὐρυχώρου καρδίας, τὴν ὅποιαν δύναμιν δύσκολον ὑπάρχει νὰ εὔρῃ τις εἰς τὰς ἑαυτοῦ Θλίψεις ἄνευ τοῦ θείου χαρίσματος τῆς ἐπιμόνου εὐχῆς καὶ τῆς ἐκχύσεως τῶν δακρύων.

Οταν θελήσῃ ὁ Θεὸς νὰ θλίψῃ ἀνθρωπόν τινα ὑπέρ τὸ δέον, παραχωρεῖ νὰ ἐμπέσῃ οὗτος εἰς τὰς χεῖρας τῆς μικροψυχίας, ἥτις γεννᾷ εἰς αὐτὸν ἴσχυρὰν δύναμιν τῆς ἀκηδίας, διὰ τῆς ὅποιας γεύεται τοῦ ψυχικοῦ πνιγμοῦ, ὅπερ ὑπάρχει δοκιμασία τῆς κολάσεως· καὶ ἐντεῦθεν ἐπέρχεται εἰς αὐτὸν τὸ πνεῦμα τῆς φρενοθλαβείας, ἐξ οὗ πηγάζουσιν ἀπειροσμοί, ἦγουν ἡ σύγχυσις, ἡ ταραχή, ὁ θυμός, ἡ βλασφημία, ἡ μεμψήμωρία, οἱ διεστραμμένοι λογισμοί, ἡ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετάβασις, καὶ τὰ τούτοις δμοια. Ἐὰν δὲ εἴπης ποίᾳ εἶναι ἡ αἰτία ὅλων τούτων; σοὶ λέγω καγώ, ὅτι εἶναι ἡ ἀμέλειά σου· ἐπειδὴ δὲν ἐφρόντισας ν' ἀκούσης τὴν ιατρείαν τούτων· ἡ δὲ ιατρεία ὅλων τούτων ὑπάρχει μία καὶ ἡ αὐτή, διὰ τῆς ὅποιας εὐρίσκει τις παρευθὺς παρηγορίαν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Καὶ ποίᾳ εἶναι αὕτη ἡ ιατρεία; ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς καρδίας, ἄνευ τῆς ὅποιας δὲν δύναται τις νὰ διασκορπίσῃ τὸν φραγμὸν τούτων τῶν πειρασμῶν, ἀπεναντίας μάλιστα εύρισκει αὐτοὺς ἐπερχομένους κατ' αὐτοῦ μετὰ μεγαλειτέρας δυνάμεως.

Μὴ θυμωθῆς κατ' ἐμοῦ, διότι σοὶ λέγω τὴν ἀλήθειαν· τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἔξήτησά ποτε ἐγκαρδίως τὴν ταπεινοφροσύνην· ἐὰν θέλῃς προσπάθησον ν' ἀποκτήσῃς αὐτήν, καὶ τότε θέλεις εἰδεῖ, πῶς αὕτη ἐξαφανίζει ἀπὸ σοῦ ἀπασαν τὴν κακίαν τῶν πειρασμῶν· διότι κατὰ τὸ μέτρον τῆς ταπεινοφροσύνης σου σοὶ δίδεται καὶ ὑπομονὴ εἰς τὰς θυμφοράς σου, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑπομονῆς σου ἐλαφρύγεταις καὶ τὸ βάρος τ

ψεών σου, καὶ λαμβάνεις παρηγορίαν καὶ κατὰ τὴν παρηγορίαν σου ἔξαπτεται ἡ πρὸς Θεόν ἀγάπη σου, καὶ κατὰ τὴν ἀγάπην σου μεγαλύνεται καὶ ἡ χαρά σου ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. "Οταν ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οἰκτίρμων εὐδοκῇ νὰ κάμῃ ἔκβασιν τῶν πειρασμῶν τῶν τέχνων αὐτοῦ, δὲν ἀφαιρεῖ ἔξι αὐτῶν τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ δίδωσι εἰς αὐτοὺς ὑπομονήν, καὶ διὰ τῆς ὑπομονῆς δέχονται ὅλα τὰ καλὰ πρὸς τελείστητη ταῖς τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Εἴθε δὲ ν' ἀξιώσῃ καὶ ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ νὰ ὑπομένωμεν εὐχαρίστως τὰ κακὰ καὶ τοὺς πειρασμούς διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΖ'.

Περὶ τοῦ, ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμούς γίνεται φίλος τῆς ἀμαρτίας.

Εἶπε τις ἐκ τῶν ἀγίων πατέρων, ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμούς, γίνεται φίλος τῆς ἀμαρτίας, ἵνα μὴ στενοχωρθῇ καὶ ἀποθάνῃ· διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα καταναγκάζει αὐτὸν ν' ἀποθάνῃ· ἐπειδὴ γνωρίζει, ὅτι ἐὰν δὲν ἀποθάνῃ, δὲν νικᾷ τὴν ἀμαρτίαν. "Οστις λοιπὸν ἐπιθυμεῖ νὰ ἔνοικήσῃ εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος, ἀς βιάζῃ τὸ ἔαυτοῦ σῶμα, καὶ ἀς δουλεύῃ τὸν Θεόν, καὶ ἀς ἐργάζηται τὰς ἐντολὰς τοῦ ἀγίου Πνεύματος, τὰς ὁποίας περιγράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, καὶ ἀς φυλάττῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῶν σαρκικῶν ἐργῶν, καθὼς ἔγραψεν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος. Σῶμα μεμιγμένον τῇ ἀμαρτίᾳ ἀναπαύεται εἰς τὰ σαρκικὰ ἐργα, τὸ δὲ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δὲν ἔγοικει εἰς αὐτό. "Οταν τὸ σῶμα ἔξαστον

νηστείας καὶ ταπεινώσεως, ἐνδυναμοῦται ἡ ψυχὴ διὰ τῆς προσευχῆς. Συνγέθει ἔτε τὸ σῶμα, ὅταν στενοχωρῇ παραπολὺ ἐκ τῶν θλίψεων τῆς ἡσυχίας, καὶ στεργθῇ τῶν ἀναγκαίων, καὶ θλιβῇ τόσον, ὥστε πλησιάζει ν' ἀποθάνη, συνηθίζει, λέγω, γὰ παρακαλῇ, λέγων, ἄφες με ὀλίγον νὰ πολιτευθῶ σύμμετρα, ἵνα ὁρθοποδήσω· ἐπειδὴ ἐδοκιμάσθην καὶ ἔπαθον ἀπὸ τὰς τόσας σκληραγγίας· καὶ ἐξάναπαύσῃς αὐτὸ ἐκ τῶν θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, καὶ χόρηγγήσῃς εἰς αὐτὸ ὀλίγην ἄνεσιν, εὐθὺς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀρχεται νὰ σοὶ ψιθυρίζῃ κολακετικῶς, ἔως ὅτου νὰ σὲ κάμῃ ν' ἀναχωρήσῃς ἐκ τῆς ἐρήμου· διότι αἱ κολακεῖαι αὐτοῦ εἶναι ἴσχυρόταται· καὶ ἴδού τὶ σοὶ λέγει, ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ πολιτευθῶμεν ἐναρέτως καὶ εἰς τὸν κόσμον· ἐπειδὴ παραπολὺ ἐκακοπαθήσαμεν εἰς τὴν ἐρημονδυνάμεθα καὶ εἰς τὸν κόσμον νὰ ἔξασκήσωμεν τοὺς αὐτοὺς ἀγῶνας· δοκίμασόν με μόνον, καὶ ἐάν δὲν γίνω ὡς θέλεις, ἡμιποροῦμεν πάλιν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἐρημον, ἴδού ἡ ἐρημος δὲν φεύγει ἀπὸ ἡμᾶς. Μὴ λοιπὸν πιστεύσῃς αὐτῷ, καν σὲ παρακαλέσῃ παραπολύ, καὶ σοὶ δώσῃ πολλὰς ὑποσχέσεις· διότι δὲν πράττει ποτὲ ὅσα ὑπόσχεται· ἐάν δὲ τυχὸν ἐνδώσῃς εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ, θέλει σὲ ρίψει εἰς πολλὰ καὶ μεγάλα ἄκτοπα ἔργα, ἐκ τῶν διποίων δὲν θέλεις δυνηθῆ πλέον ν' ἀπαλλαγῆς.

"Οταν τὸ σῶμα ἀποκάμῃ ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, καὶ ζητῇ ν' ἀπαλλαγῇ, εἰπὲ εἰς αὐτό· σὺ πάλιν τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν αἰσχρὰν ζωὴν ἐπιθυμεῖς· καὶ ἐάν σοι εἰπῇ, διτι εἶναι μεγάλη ἀμαρτία νὰ φονεύσῃς σεαυτὸν διὰ τῆς κακοπαθείας, εἰπὲ καὶ σὺ εἰς αὐτό· ἐγὼ φονεύω ἐμαυτόν, ἐπειδὴ δὲν ὑποφέρω νὰ ζῶ ἀκάθαρτον ζωὴν· κάλλιον μοὶ εἶναι ν' ἀποθάνω ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐρημον, παρὰ νὰ ἴδω τὸν ἀλτήθη θάνατον τῆς ψυχῆς μου, δοτις ὑπάρχει ὁ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χωρισμός· μοὶ συμφέρει ν' ἀποθάνω ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐρημον διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ καθαρότητά μου, παρὰ γὰ ζήσω κακὴν ζωὴν εἰς τὸν κόσμον·

προετίμησα τοῦτον τὸν θάνατον ἵει τὰς ἀμαρτίας μου· ἃς
θανατώσω ἐμαυτόν, διότι ἡμαρτον εἰς τὸν Θεόν, καὶ πλέον
δὲν θέλω παροργίσει αὐτόν· τί θέλω τὴν ἀσωτον ζωῆν, ἥτις
ὑπάρχει μακρὰν τοῦ Θεοῦ; ὑπομένω τὰς ταλαιπωρίας ταύ-
τας, ἵνα μὴ ἀποξενωθῶ ἐκ τῆς οὐρανίου ἐλπίδος· ποίαν ὡφέ-
λειαν ἔχει ὁ Θεός ἐκ ταύτης μου τῆς ζωῆς, ἐὰν ζήσω κακῶς,
καὶ παροργήσω αὐτόν;

ΛΟΓΟΣ ΜΗ'.

Περὶ τοῦ, διὰ ποίας αἰτίας ἀφίνει ὁ Θεός τοὺς
πειρασμούς εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν.

ΕΚ ΤΗΣ ἀγάπης, τὴν ὅποιαν δεικνύουσιν οἱ ἄγιοι πρὸς τὸν
Θεὸν δι’ ὅσα ὑπὲρ τοῦ ὄντος αὐτοῦ πάσχουσιν, ἀποκτᾶ
ἡ καρδία αὐτῶν παρρήσιαν τοῦ νὰ βλέπωσιν εἰς αὐτὸν ἐλευ-
θέρως, καὶ μετὰ πεποιθήσεως νὰ ζητῶσι παρ’ αὐτοῦ τὴν ἐκ-
πλήρωσιν τῶν αἰτημάτων αὐτῶν· διότι μεγάλη εἶναι ἡ δύ-
ναμις τῆς εὐχῆς, ἥτις γίνεται μετὰ παρρήσιας εἰς τὸν Θεόν.
Διὸ τοῦτο ὁ Θεός ἀφίνει τοὺς ἀγίους αὐτοῦ νὰ πειραχθῶσι
διὰ πάσης θλίψεως, δπως λάθωσι δοκιμὴν τῆς βοηθείας αὐ-
τοῦ, καὶ τῆς περὶ αὐτῶν προνοίας· ἐπειδὴ ἐκ τῶν πειρασμῶν
ἀποκτῶσι σοφίαν καὶ σύνεσιν, καὶ μὴ γίνωσιν ἀμαθεῖς, καὶ
στερηθῶσι τῆς γυμνασίας τῶν δύο μερῶν, τῶν καλῶν καὶ
τῶν κακῶν· καὶ διὰ ν’ ἀποκτήσωσιν ἐκ τῆς δοκιμῆς τὴν γνῶ-
σιν πάντων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, μὴ ἔξαπατώμενοι ὑπὸ
τῶν δοκιμώνων· διότι ἐὰν ἐγυμνάζοντο εἰς μόνα τὰ καλά, ἥθε-
λον στερηθῆ τὴν γυμνασίαν τῶν κακῶν, καὶ ἐπομένως ἥθε-
λογικού εἶσθι: εἰς τοὺς πολέμους γυμνοὶ: καὶ ἄπειροι.

’Αλλ’ ἔὰν εἴπωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς δύναται νὰ γυμνάσῃ αὐτοὺς καὶ χωρὶς τῆς ἀκρίβεως; γνώσεως τῶν πειρασμῶν· τότε λοιπὸν ἔξαγεται, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει νὰ γίνωσιν οἱ ἡγαπημένοι αὐτοῦ φίλοι ὡς τὰ ἄλογα ζῶα, τὰ ὅποια δὲν ἔχουσιν ἐλευθερίαν εἰς κανὲν πρᾶγμα. Ό άνθρωπος δὲν αἰσθάνεται ποτε τὸ καλόν, ἔὰν πρῶτον δὲν δοκιμάσῃ τὰ κακά, ἵνα, ὅταν ἀπαντήσῃ τὰ καλά, μεταχειρισθῇ αὐτὰ μετὰ γνώσεως καὶ ἐλευθερίας ὡς ἴδια του. Ήσον γάλυκεῖα εἶναι ἡ γνῶσις, ἥτις ἀποκτᾶται ἐκ τῆς δοκιμῆς τῶν ἔργων καὶ ἐκ τῆς γυμνασίας, καὶ πόσην δύναμιν δίδωσιν εἰς ἑκεῖνον, ὅστις εὗρεν αὐτὴν διὰ τῆς πολλῆς δοκιμῆς· ἑκεῖνοι γνωρίζουσιν, ὅσαι ἡσθάνθησαν τὴν βοήθειαν καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, καθὼς καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τὴν βοήθειαν τῆς θείας δυνάμεως· ἐπειδὴ τότε συναισθάνονται τὴν βοήθειαν τῆς γνώσεως. ’Οτε ὁ Θεὸς ἀφαιρέσει ἐξ αὐτῶν τὴν θείαν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ κάμει νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ τὴν δυσκολίαν τῶν πειρασμῶν, καὶ τὴν πονηρίαν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ πρὸς ποίον ἐχθρὸν πολεμοῦσι, καὶ ποίαν ἀσθενῆ φύσιν εἶναι ἐνδεδυμένοι, καὶ ὅτι πραγματικῶς ὑπάρχουσι πεφύλαγμένοι ὑπὸ τὴν θείαν δύναμιν, καὶ πόσον προεχώρησαν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ πόσον ὑψώθησαν δι’ αὐτῆς, καὶ ὅτι, ὅταν ἀπομακρυνθῇ ἐξ αὐτῶν ἡ θεῖα ὁρμή δύναμις, ἀδυνατοῦσιν ἐναντίον παντὸς πάθους· καὶ πράττει τοῦτο ὁ Θεός, ἵνα ἐξ ὅλων τούτων ἀποκτήσωσι τὴν ταπείνωσιν, καὶ πλησιάσωσι πρὸς αὐτόν, καὶ ἐκδέχωνται τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ ἐπιφείνωσιν εἰς τὴν προσευχήν. Πόθεν ἔμαθον πάντα ταῦτα; παρὰ ἀξοῦ ἐδοκίμασαν πολλὰ κακά, καὶ πολλοὺς πειρασμούς, εἰς τοὺς ὁποίους κατὰ παραγώρησιν Θεοῦ ἔπεσαν, καθὼς λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἵνα μὴ ὑπερηφανευθῶ ἐκ τῆς ὑπερβολῆς τῶν ἀποκαλύψεων, μοὶ ἐδόθη σκόλοψι εἰς τὴν σάρκα, ἄγγελος τοῦ σατανᾶ. ’Αλλ’ ἐκ τῶν πειρασμῶν ἀποκτᾶ τις καὶ σταθερὰν πίστιν διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς θείας βοήθεια

όποίαν ἔλαβε πολλάκις· καὶ ἐντεῦθεν γίνεται ἀφοβος, καὶ ἀποκτᾶ θάρρος εἰς τοὺς πειρασμούς.

὾πειρασμὸς ὡφελεῖ εἰς πάντα ἀνθρωπον· ἐπειδὴ ἐὰν τὸν ἀπόστολον Παῦλον ὡφέλησεν ὁ πειρασμός, θέλει φραγῇ πᾶν στόμα, καὶ ὁ κόσμος θέλει γίνει ὑπόδικος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἀγωνισταὶ πειράζονται, ἵνα αὐξήσωσι τὸν πνευματικὸν αὐτῶν πλοῦτον οἱ δὲ ἀμελεῖς, ἵνα πρόφυλαχθῶσιν ἐκ τῶν βλαπτόντων αὐτοὺς πραγμάτων· οἱ δὲ εὐρισκόμενοι μακρὰν τοῦ Θεοῦ, ἵνα πλησιάσωσι πρὸς αὐτόν· οἱ δὲ φίλοι τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἔξωσι παρρήσιαν. Πᾶς υἱὸς ἀγύμναστος, δὲν δέχεται τὸν πλοῦτον τῆς βοηθείας τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ πατρός. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Θεός πρῶτον πειράζει καὶ βασανίζει τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον, καὶ ἔπειτα δεικνύει εἰς αὐτὸν τὸ χάρισμα. Ἀς ἦνας δεδοξασμένον τὸ δόνομα τοῦ δεσπότου ἡμῶν, δστις διὰ τῶν πικρῶν φαρμάκων δίδωσιν εἰς ἡμᾶς τὴν γλυκεῖαν ὑγείαν.

Οὐδεὶς ὑπάρχει ἐκ τῶν ἀνθρώπων, δστις ἐν καιρῷ τῆς γυμνασίας νὰ μὴ βαρύνηται καὶ δυσαρεστηται· καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει, εἰς τὸν δποῖον νὰ μοὶ φαίνηται πικρὸς ὁ καιρὸς ἔκεινος, καθ' ὃν ποτίζεται τὸ φαρμάκι τῶν πειρασμῶν, ἄνευ τῶν ὅποιων ἀδύνατον ν' ἀποκτήσῃ τις δυνατὴν κράσιν· ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ὑπομένωμεν τοὺς πειρασμοὺς δὲν εἶναι ἡμέτερον· διότε πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ πήλυνον ἀγγείον νὰ βαστάσῃ τὸ ὕδωρ, ἐὰν τὸ θεῖον πῦρ δὲν στερεώσῃ αὐτό; Ἐὰν λοιπὸν ὑποταχθῶμεν εἰς τὸ θεῖον θέλημα, πάντα ὅσα ἂν ζητήσωμεν μετὰ ταπεινώσεως, καὶ διακαοῦς πόθου, καὶ καρτερίας καὶ ὑπομονῆς, θέλομεν λάβει ταῦτα. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄμην.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ'.

Περὶ ἀληθοῦς γνώσεως, καὶ περὶ πειρασμῶν, καὶ
περὶ θείας παραχωρήσεως.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ τινές, παραβαίνοντες τὰς θείας ἐντολάς, ἀμαρτάνουσι, καὶ διὰ τῆς μετανοίας θεραπεύουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ γίνονται δεκτοὶ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος· καθότι εἰς τὴν λογικὴν φύσιν ἡ τροπὴ διέρχεται ἀδιορίστως, καὶ ἔκαστος ἄνθρωπος κατὰ πᾶσαν ὥραν δέχεται διαφόρους ἀλλοιώσεις· ὅπερ δύναται νὰ γνωρίσῃ ὁ διακριτικός, ἐὰν προσέχῃ, ἀπὸ τὰς καθημερινὰς δοκιμασίας, καὶ διὰ τοῦ νοὸς αὐτοῦ γὰρ παρατηρῇ ἑαυτόν, καὶ νὰ μάθῃ, πόσην ἀλλοίωσιν πραότητος καὶ ἐπιεικείας δέχεται ἡ διάνοια καθ' ἔκαστην ἡμέραν, καὶ πῶς ἐκ τῆς εἰρήνης αὐτῆς αἴφνης στρέφεται εἰς θόλωσιν, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ εἰς αὐτὸν τοπική τις αἰτία, καὶ πῶς ἕρχεται εἰς μέγαν καὶ ἀδιήγητον κίνδυνον.

Περὶ τούτου μετὰ πολλῆς προνοίας καὶ σπουδῆς ἔγραψεν ὁ ἄγιος Μάρκος πρὸς ἐνθύμησιν καὶ διδασκαλίαν τῶν ἀδελφῶν, ἵνα μὴ ἐμπέσωσιν εἰς ἀπόγνωσιν ἐν καιρῷ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν ἐναντίων· διότι ὅσοι ἵστανται εἰς τὴν τάξιν τῆς καθαρότητος, ὑπόκεινται πάντοτε εἰς πτώματα, καὶ χωρὶς νὰ εὑρίσκωνται εἰς ἀμέλειαν, ἢ εἰς παραλυσίαν τῆς πολιτείας αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ ὅταν ὀδεύωσι κατὰ τάξιν, συμβαίνουσιν εἰς αὐτοὺς πτώματα, τὰ ὅποῖα εἶναι ἐνάντια εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ θελήματος αὐτῶν· καὶ μαρτυρεῖ περὶ τούτου ὁ ἄγιος Μάρκος, γνωρίσας ἐξ ἀκριβοῦς δοκιμῆς, καὶ τιθησιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ κατ' ἴδιαιτέραν σύστασιν, ἵνα διὰ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ δεχθῇ ἡ διάνοια παρηγορίαν ἐν καιρῷ ἀνάγκης.
Καὶ τί λέγει ὁ ἄγιος Μάρκος; ἀλλοιώσεις, λέγει, Υ

εἰς ἔκαστον ἀνθρώπου κατὰ τὸν ἀέρα, ἥγουν καθὼς μεταβάλλονται οἱ καρδιὲς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἐννόησον τό, εἰς ἔκαστον, ἵνα μὴ νομίσῃς, διὰ τοὺς ὑποδέεστέρους καὶ εὔτελεῖς μόνον εἶπε τοῦτο, οἱ δὲ τέλειοι εἶναι ἐλεύθεροι τῆς ἀλλοιώσεως, καὶ ἴστανται εἰς μίαν τάξιν πάντοτε ἀνευ ἐμπαθῶν λογισμῶν, ὡς λέγουσιν οἱ αἱρετικοὶ Εὐχῖται, διὰ τοῦτο Ἐθηκε τό, εἰς ἔκαστον.

Καὶ πῶς γίνεται τοῦτο, ὡς μακάριε; καθὼς, λέγει, εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τώρα γίνεται ψῦχος, καὶ μετ' ὀλίγον καύσων, καὶ ὄστερον χάλαζα, καὶ μετ' ὀλίγον καλοσύνη· οὕτω γίνεται καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν γυμνασίαν, πόλεμος καὶ βοήθεια τῆς θείας χάριτος· ἐνίστε εὐρίσκεται ἡ ψυχὴ εἰς τρικυμίαν, καὶ διεγείρονται κατ' αὐτῆς σκληρὰ κύματα, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέρχεται ἀλλη ἀλλοιώσις· ἐπειδὴ προφθάνει ἡ θεία χάρις, καὶ πληροῖ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου χαρᾶς καὶ εἰρήνης καὶ σωφρόνων λογισμῶν. "Ἐθηκε δὲ ἐνταῦθα τοὺς σώφρονας λογισμούς, ὑποδεικνύων, διὰ οἱ πρὸ τούτων ὑπάρχουσι κτηνώδεις καὶ ἀκάθαρτοι· καὶ ἐντεῦθεν συμβουλεύει λέγων, ἐὰν μετὰ τούτους τοὺς σώφρονας λογισμοὺς ἀκολουθῇ ἐπιφορὰ πονηρῶν λογισμῶν, ἀς μὴ λυπηθῶμεν καὶ ἀπελπισθῶμεν· καὶ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναπαύσεως ἀς μὴ καυχηθῶμεν, ἀλλ' ἐν καιρῷ τῆς χαρᾶς ἀς περιμένωμεν τὴν θλίψιν· ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μὴ λυπώμεθα, ἐὰν συμβῶσι πτώματα ἀμαρτίας, συμβουλεύων, δὲν ἐννοεῖ, διὰ δὲν πρέπει νὰ παραδεχῶμεθα ταῦτα πρὸς βλάβην ἡμῶν, ἀλλὰ νὰ δεχῶμεθα ταῦτα μετὰ χαρᾶς ὡς φυσικὰ καὶ ἡμέτερα, καὶ νὰ μὴ ἀπελπιζώμεθα, ὡς νὰ μὴ περιμένωμεν ἀγῶνας καὶ λύπας, ἀλλὰ τελείσαν καὶ ἀμετάβλητον ἀνάπτασιν, μήτε νὰ θέλωμεν νὰ συμβῶσιν εἰς ἡμᾶς ἐναντίαι κινήσεις, μὴ ἀρμοζούσας εἰς τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν νὰ δίδῃ εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ.

Καὶ πράττει τοῦτο, ἵνα μὴ μείνωμεν τελείως ἀργοὶ ἀπὸ ἐργασίαν, καὶ χαυγωθῶμεν ἐκ τῆς ἀπογνώσεως, κ

νως μείνωμεν ἀκίνητοι εἰς τὸν δρόμον ἡμῶν. Καὶ πάλιν λέγει τὸν γνώριζε, μοναχέ, ὅτι πάντες οἱ ἄγιοι διὰ τούτου τοῦ ἔργου ἐδοκιμάσθησαν· ἐφ' ὃσον εὐρισκόμεθα εἰς τοῦτον τὸν κάσμον, δὲν λείπει ἀπὸ τοῦ νὰ ἔρχεται εἰς ἡμᾶς μετὰ τούτων τῶν λυπηρῶν καὶ μεγάλη παρηγορία ἐν τῷ χρυπτῷ· διότι κατὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν ζητεῖται παρ' ἡμῶν ἡ δοκιμὴ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης διὰ τῆς πάλης καὶ τοῦ ἔιαν τίου τῶν πειρασμῶν ἀγῶνος· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ νὰ μὴ λυπώμεθα, καὶ νὰ μὴ ἀμελῶμεν ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος· καὶ οὕτω προκόπτομεν εἰς πᾶν ἔργον τῆς ἡμετέρας πολιτείας. "Οστις ὁμως θέλει νὰ ἔκτραπῃ καὶ νὰ παρεκλίνῃ ἐκ τῆς τοιαύτης εὐθείας ὁδοῦ, αὐτὸς ὁμοιάζει μὲ τοὺς λύκους· ὡς θαῦμα τούτου τοῦ ἀγίου! Οστις διὰ μιᾶς παρομοιώσεως ἀλγήθοις καὶ συντόμου ἔξεδαλε τελείως τὸν δισταγμὸν ἐκ τοῦ λογισμοῦ τοῦ ἀναγνώστου. 'Ἐκεῖνος, λέγει, οστις ἀποφεύγει ἐκ τούτων, ὁμοιάζει μὲ τοὺς λύκους· διότι δὲν θέλει νὰ περιπατῇ τὴν εὐθείαν ὁδόν, ἀλλὰ ἴδιαιτέραν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν περιεπάτησαν οἱ ἄγιοι πατέρες. "Οταν δὲ ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος συμβῶσιν αἴφνης εἰς ἡμᾶς καλοὶ λογισμοὶ καὶ ἐκπλήξεις τῆς θεωρίας τῆς διανοίας τῆς ὑψηλοτέρας φύσεως, καὶ ὡς εἶπεν ὁ ἄγιος Μάρκος, οταν οἱ ἄγιοι ἄγγελοι πλησιάσωσιν εἰς ἡμᾶς, πληροῦσιν ἡμᾶς πνευματικῆς θεωρίας, καὶ τότε πάντα ταῦτα τὰ ἐναντία ἀναγωροῦσι, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν γίνεται εἰρήνη καὶ γαλήνη ἀνέχφραστος. "Οταν λοιπὸν σ' ἐπισκιάσῃ ἡ θεία χάρις, καὶ οἱ ἄγιοι ἄγγελοι σὲ περιτειχίσωσι, καὶ φύγωσιν ἀπὸ σοῦ οἱ πειράζοντες, τότε πρόσεχε νὰ μὴ ὑψηλοφρονήσῃς, καὶ νομίσῃς, ὅτι ἔφθασας πλέον εἰς τὸν ἀτάραχον λιμένα, καὶ εἰς τὸν ἀμετάβλητον ἀέρα, καὶ ὅτι ἐλευθερώθης τελείως ἐκ τῆς ταραχώδους θαλάσσης καὶ ἐκ τῶν ἐμπνεύσεων τῶν ἐναντίων ἀνέμων, καὶ ὅτι πλέον δὲν ὑπάρχει ἐχθρός, οὔτε ἀπάντησις κακῆ· διότι πολλοὶ σκεπτόμενοι τὰ τοιαῦτα, ὑπέπεσαν εἰς μεγάλους κινδύνους,

πεν δ ἄγιος Νεῖλος· ἡ πάλιν νὰ νομίσῃς, ὅτι ὑπάρχεις ἀνώ· τερος τῶν ἄλλων, καὶ ὅτι εἰς σὲ ἀρμόζουσι τὰ θεῖα χαρίσματα, καὶ ὅχι εἰς ἄλλον τινά, ὡς ἔχοντα κατωτέραν πολιτείαν· ἡ νὰ εἰπῆς, ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ γνῶσις αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο στεροῦνται τὰ τοιαῦτα χαρίσματα, εἰς ἐμὲ δὲ ἀρμόζουσι ταῦτα· διότι ἔφθασα εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀγιότητος, καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ πνευματικοῦ βαθμοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀμετάβλητον χαράν· καθότι ταῦτα πάντα εἰσὶ στοχασμοὶ τῆς ὑπερηφανείας· ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοιαύτῃ περιστάσει συλλογίζου τοὺς ἀκαθάρτους στοχασμοὺς καὶ τὰ ἀπρεπῆ εἰδὼλα, ἀπερ ἐν καιρῷ τῆς ταραχῆς καὶ ἀταξίας τῶν λογισμῶν, τῶν διεγερθέντων πρὸς δλίγον κατὰ σου ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς σκοτώσεώς σου, ἐνεπήγθησαν εἰς τὴν διάνοιάν σου, καὶ πῶς τότε ταχέως ἔξεχεινας εἰς τὰ πάθη, καὶ συνέζησας μετ' αὐτῶν, καὶ δὲν ἤσχυνθης, οὕτε ἐτρόμαξας τὸν ὁφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ, οὕτε ἐσεβάσθης τὰ θεῖα χαρίσματα καὶ ὀωρήματα, ἀπερ εἴχες λάθει· καὶ γνώριζε, ὅτι ταῦτα πάντα πρὸς ταπείνωσιν ἡμῶν ἐπέφερεν εἰς ἡμᾶς ἡ θεία προνοία, ἢτις προνοεῖ καὶ οἰκονομεῖ εἰς ἔκαστον ἔξ οἱμῶν κατὰ τὸ πρέπον· καθότι ἐὰν ἐπαρθῆς εἰς τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἐπὶ τέλους σ' ἀφίνει, καὶ πίπτεις τελείως εἰς πράγματα; εἰς τὰ ὅποια πειράζεσαι ἥδη διὰ μόνου τοῦ λογισμοῦ.

Γνώριζε λοιπόν, ὅπε αὐτὸ τὸ νὰ ἴστασαι καὶ νὰ μὴ πίπτῃς εἰς τὰ πάθη, δὲν εἶναι ἴδικόν σου, οὔτε τῆς ἀρετῆς σου χάρισμα, ἀλλ' ὑπάρχει ἔργον τῆς θείας προνοίας, ἢτις σὲ βαστάζει εἰς τὰς παλάμας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἵνα μὴ φοβηθῆς. Ταῦτα ἔχεις εἰς τὸν νοῦν σου ἐν καιρῷ τῆς χαρᾶς, ὅταν ἐπαρθῇ δ λογισμός σου, εἴπεν ὁ πατήρ ἡμῶν ἄγιος Μάρκος, καὶ κλαυσόν, καὶ δάχρυσον, καὶ ἐνθυμοῦ τὰ παραπτώματά σου, εἰς τὰ ἐποῖα πίπτεις ἐν καιρῷ τῆς παραγγερήσεώς σου, ἵνα ἐλευθερωθῆς ἐκ τῆς ἐπάρσεως, καὶ ἀποκτήσῃς ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν ταπείγωσιν· μὴ ἀπελπισθῆς ὅμι

διά τῶν λογισμῶν τῆς ταπεινώσεως ἐξιλέωσον τὸν Θεόν.

‘**Η** ταπείνωσις και ῥωρίς ἄλλων ἔργων συγχωρεῖ πολλά
ἀμαρτήματα· τὰ ἔργα δύμας ἀνευ τῆς ταπεινώσεως δχι μόνον
ὑπάρχουσιν ἀνωφελῆ, ἄλλα και πολλῶν κακῶν πρόξενα. Λοι-
πόν, ώς εἶπον, διὰ τῆς ταπεινώσεως ἐκδέχου τὴν συγχώρη-
σιν τῶν ἀμαρτιῶν σου· και καθὼς τὸ ἄλας ἡδύνει πᾶσαν τρο-
φήν, οὕτω και ἡ ταπείνωσις ἡδύνει πᾶσαν ἀρετήν, και συ-
τρίβει τὴν δύναμιν πολλῶν ἀμαρτημάτων. Πρέπει λοιπὸν νὰ
λυπησαι ἀδιαλείπτως κατὰ διάνοιαν και μετὰ διακρίσεως,
πῶς ν' ἀποκτήσῃς τὴν ταπείνωσιν· ἐὰν δύμας ἀποκτήσωμεν
αὐτήν, αὐτὴ ποιεῖ ἡμᾶς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ· διότι ἀνευ τῆς τα-
πεινώσεως ὅλα ἡμῶν τὰ ἔργα, και ὅλαι αἱ ἀρεταί, και ὅλαι
αἱ πνευματικαὶ ἔργασίαι, εἰσὶ μάταια και ἀνωφελῆ.

Λοιπὸν τὴν ταπείνωσιν τῆς διανοίας θέλει ὁ Θεός, καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς ταπεινώσεως τῆς διανοίας αὐξάνομεν πνευματικῶς, καὶ διὰ τῆς ἐπάρσεως τῆς διανοίας ἔχαγρειούμεθα· μόνη διὰ ταπείνωσις εἶναι ἴκανή ἀνευ ἑτέρας τινὸς βοηθείας νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ παρακαλέσῃ ὑπὲρ ἡμῶν. Εὐχαρίστησον καὶ διδοξολόγησον τὸν Θεὸν ἀσιγήτως· διότι ἐνῷ υπάρχεις ἐνδεδυμένος ἀσθενῆ φύσιν, εὔκολον εἰς τὸ νὰ πίπτῃ, διὰ τῆς συνεργείας τῆς θείας χάριτος ποῦ ύψουσαι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν, καὶ δποίων γαρισμάτων ἀξιοῦσαι, καὶ εἰς ποτέ τινα ὑπὲρ ἄνθρωπον μέτρα φθάνεις· καὶ πάλιν ὅταν παραχωρηθῇς, ἔως ποῦ καταβαίνεις, καὶ ἀποκτᾶς νοῦν κτηνώδη. Ἔνθιμοῦ τὴν ταλαιπωρίαν τῆς φύσεως σου, καὶ τὴν παχύτητα τῆς καταστάσεως τοῦ νοός σου, ητις σοὶ ἀκολουθεῖ· καὶ καθὼς εἰπέ τις τῶν ἀγίων πατέρων, ὅτι ὅταν σοὶ ἐπέλθῃ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανείας, λέγων σοι ἐνθιμοῦ τὰς ἀρετάς σου, εἰπὲ καὶ σύ, γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σου· καὶ τοῦτο λέγων, ἐνδεικείνην τὴν πορνείαν, εἰς τὴν ὅποιαν ἐν καιρῷ τῆς πάραχωρήσεως ἐπειράχθῃ διὰ τοῦ λογισμοῦ· διπερ ἡ θεία γάρις οἰκανομετεῖς ἔκαστον ἄνθρωπον εἴτε πρὸς πόλεμον, εἴτε πρὸς βοή

Εἰδες τοῦτον τὸν θαυμάσιον γέροντα, πόσον εὐχόλως ἐπενόησε τοῦτο τὸ πρᾶγμα; διταν, λέγει, σοὶ ἐπέλθῃ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανείας, εἰπέ, γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σου· φαίνεται ως ἐκ τούτου, διτι πρὸς μέγαν καὶ ἐνάρετον ἀνθρωπον εἴπε τοῦτο ὁ γέρων· διότι ἀδύνατον νὰ πολεμηθῇ τις ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ τῆς ὑπερηφανείας, ἐὰν δὲν εὑρίσκηται εἰς τὴν ἀνωμέραν τάξιν καὶ τὴν ἐπαινετὴν πολιτείαν· ἐπειδὴ τοῦτο τὸ πάθος τῆς ὑπερηφανείας μετὰ τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς διεγείρεται εἰς τὴν ψυχήν, ἵνα γυμνώσῃ αὐτὴν ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῆς· καὶ ἐὰν θέλῃς, δύνασαι νὰ μάθῃς ἐκ μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ ἀγίου Μάρκου εἰς ποιὸν βαθμὸν ἴστανται οἱ τοιοῦτοι ἄγιοι, καὶ ποῖα εἶναι τὰ ὅσα παραγωροῦνται κατ' αὐτῶν, καὶ διὰ τῶν ὅποιων δοκιμάζονται. Εἶναι δὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη.

‘Ο ἀββᾶς Μακάριος γράφει πρὸς ὅλα αὐτοῦ τὰ ἀγαπητὰ τέκνα, καὶ διδάσκει αὐτὰ φανερῶς, πῶς οἰκονομοῦνται παρὰ τοῦ Θεοῦ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ διὰ πολέμων, καὶ διὰ βοηθείας τῆς χάριτος· ἐπειδὴ διὰ τούτων τῶν μέσων ἀρέσκεται ἡ θεία σοφία νὰ γυμνάζωνται οἱ ἄγιοι ἐναντίον τῆς ἀμαρτίας ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ἐφ’ ὅσον ζῶσιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἵνα εἰς πάντα καιρὸν ὑψώνηται ἡ θεωρία αὐτῶν πρὸς αὐτόν, καὶ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν διηγεκοῦς θεωρίας αὐξάνηται εἰς αὐτοὺς ἡ ἀγία αὐτοῦ ἀγάπη, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ὄχλήσεως τῶν παθῶν καὶ τοῦ φόβου τοῦ ἐκπεσμοῦ δράμωσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐνδυγαμωθῶσι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

Ταῦτα δὲ εἶπεν ἐν ἀληθείᾳ ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὃχι δι’ ἔκεινους, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὸν κόσμον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ κυριεύονται ἀπὸ αἰσχρούς καὶ ἀκαθάρτους λογισμούς· οὔτε δι’ ἔκεινους, οἱ ὅποιοι ἐργάζονται τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν ἔξωθεν τῆς ἡσυχίας, καὶ συλλαμβάνονται κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀπὸ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου διὰ τῶν αἰσθήσεων, καὶ εὑρίσκονται πάντοτε εἰς κίνδυνον τῆς πτώσεως, (ἐπειδὴ παραβιάζειν)

τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων νὰ πίπτωσιν εἰς ἀμαρτήματα καὶ παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῶν), καὶ δὲν δύνανται οὔτε τοὺς λογισμούς, οὔτε τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν νὰ φυλάξωσιν· ἀλλ' εἴπε ταῦτα δι' ἔκεινους, οἵτινες δύνανται νὰ φυλάξωσι καθαρὰ τὰ ἔαυτῶν σώματα καὶ τοὺς λογισμούς, καὶ ἀπέχουσι παντελῶς ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς ἀπαρνήσεως πάντων τῶν γηγένων πραγμάτων καὶ τῶν ιδίων αὐτῶν σωμάτων, καὶ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἀπασχολοῦσι τὸν νοῦν αὐτῶν εἰς τὴν προσευχήν, καὶ δέχονται τὰς ἀλλοιώσεις τῆς θείας οἰκονομίας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς ἡσυχίας, καὶ διάγουσιν ὑπὸ τὸν βραχίονα τῆς γνώσεως τοῦ κυρίου, καὶ σοφίζονται κρυπτῶς ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ ἀπέκτησαν τὴν νέκρωσιν τῆς διανοίας αὐτῶν ἐκ τοῦ κόσμου· ἐπειδὴ τὰ πάθη εἰς αὐτοὺς δὲν ἀποθνήσκουσιν, ἀλλ' ἡ διάνοια διὰ τῆς ἀποχῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῆς συνεργείας τῆς θείας χάριτος. Αὕτη ἡ χάρις εἴθε νὰ φυλάξῃ καὶ ἡμᾶς εἰς τοῦτον τὸν ὄρον· Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν'.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ τοῦ προηγουμένου λόγου,
καὶ περὶ προσευχῆς.

ΗΕΝ ΓΕΝΕΙ ἔννοια τοῦ παρόντος κεφαλαίου συνίσταται εἰς τὸ νὰ γνωρίσωμεν, ὅτι κατὰ πᾶσαν ὥραν ἔχομεν χρείαν τῆς μετανοίας. **Η** δὲ ἔννοια τοῦ ὀνόματος τῆς μετανοίας, ὡς ἐκ τοῦ ἀληθοῦς τρόπου τῶν πραγμάτων ἐγνωρίσαμεν, ὑπάρχει αὐτῇ· συνεχῆς δέησις πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ πᾶσαν ὥραν εὐγῆς πλήρης καταγένεως ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν προλ:

των ἀμαρτημάτων, καὶ λύπη διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν μελ-
λόντων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὴν προσευχὴν
ἐστήριζε τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν, λέγων, ἐξυπνήσατε, καὶ
ἀγρυπνήσατε, καὶ προσευχήθητε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πε-
ρασμόν· καὶ πάλιν, εὔξασθε, καὶ μὴ ὀκνήσητε, καὶ ἐσθὲ πάν-
τοτε ἐξυπνοι καὶ εὐχόμενοι. Αἴτεῖτε, λέγει, καὶ θέλετε λάβει-
τε ζῆτεῖτε, καὶ θέλετε εὕρειτε χρόνετε, καὶ θέλετε σᾶς ἀνοιγθῆ ἐπειδὴ
ὅστις αἰτεῖται, λαμβάνειται καὶ ὅστις ζῆτεῖται, εὑρίσκειται καὶ εἰς τὸν
χρούνθετα θέλεται ἀγοιγῆται καὶ μάλιστα πρὸς περισσοτέραν ἡμῶν
σπουδὴν ἔβεβαίωσε τὸν ἑαυτοῦ λόγον διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ
φίλου ἐκείνου, ὅστις ἀπῆλθε κατὰ τὸ μεσονύχτιον πρὸς τὸν
ἔρυτον φίλον, καὶ ἐζήτησεν ἄρτον· καὶ ἐπιφέρειται, τῇ ἀληθείᾳ
φᾶς λέγω, ὅτι ἐὰν διὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ δὲν δώσῃ εἰς αὐτὸν
ἄρτον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀναίδειαν ἐκείνου θέλει συκαθῆ ἐκ τῆς
χλίνης, καὶ θέλει δώσει εἰς αὐτὸν ὅσα ζῆτεῖται· καὶ ὑμεῖς εὔχε-
σθετε καὶ μὴ ἀμελητεῖτε. ^ΩΩ τοῦ ἀδειγγήτου θάρρους! ἐκείνος,
ὅστις δίδειται, παρακινεῖται ἡμᾶς νὰ ζητήσωμεν, ἵνα δώσῃ εἰς ἡμᾶς
τὰ θεῖα αὐτοῦ χαρίσματα. Καὶ ἐὰν ὁ Κύριος, καθὼς γνωρίζει,
οἰκονομεῖ εἰς ἡμᾶς πάντα τὰ ὡφέλιμα, οὐχ ηττον ὅμως οἱ
λόγοι αὐτοῦ πληροφοροῦσιν ἡμᾶς νὰ ἔχωμεν θάρρος καὶ ἐλ-
πίδα· διότι γνωρίζων ὁ Κύριος, διὰ δὲν ἀφαιρεῖται ἡ μετάνοια
πρὸ τοῦ θανάτου, καὶ διὰ ἡμεῖς εὐκόλως μεταβαίνομεν ἐκ
τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν κακίαν, καὶ διὰ ἡ φύσις ἡμῶν ὑπάρχει
δεκτικὴ τῶν ἐναντίων, παρακινεῖται ἡμᾶς νὰ σπουδάζωμεν καὶ
ν' ἀγωνιζώμεθα, δεόμενοι ἀδιακόπως· ἐπειδὴ ἐὰν ὑμεῖς ήλ-
πιζομεν εἰς τοῦτο τὸν κόσμον τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν,
δταν ἐπελαμβάνωμεν τὰ ἐλπίζομενα, τότε πλέον δὲν εἴχομεν
χρείαν τινός, οὔτε ἡ ἐργασία ἡμῶν εἴχε φόδον, καὶ οὔτε ὁ
Κύριος παρεκίνειται ἡμᾶς νὰ ἀγωνιζώμεθα εἰς τὴν προσευχὴν,
οὔτε πρόνοιαν ἐποιεῖτο περὶ τούτου· ἐπειδὴ οὔτε οἱ ἀγιοι εἰς
τὸν μέλλοντα αἰώνα προσφέρουσιν εὐχὰς εἰς τὸν Θεόν, αι-
τοῦντες τὴν ἀπόλαυσιν τινῶν πραγμάτων· διότι

τὴν πατρίδα τῇς ἐλευθερίας ἡ φύσις ἡμῶν δὲν δέχεται ἀλλοίωσιν, οὔτε φοβήται εἰκαστίων ἐπειδὴ τότε καθ' ὅλα ὑπάρχει τελεία ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἐλπὶς τῆς αἰώνιου μακαριστητος δὲν ὑπάρχει εἰς τοῦτο τὸν κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸν μέλλοντα, διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ν' ἀγωνίζωμεθα οὐ μόνον διὰ τὴν εὐχὴν καὶ φυλακὴν τοῦ νοὸς ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ ἀκατανοησίαν τῶν ἐναντίων ἐκείνων, τὰ όποια πάντοτε συμβαίνουσιν εἰς ἡμᾶς, καὶ δοὺς δὲν δύναται γὰ διεκρίνη, καὶ τὸ φρόνημα ἡμῶν ὑπάρχη πολλὰ σταθερὸν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καλοῦ· πρὸς δοκιμὴν τοῦ ὄποίου φρονήματος ἡ θεία πρόνοια ἔρριψεν ἡμᾶς εἰς τοὺς πειρασμούς, ὡς εἴπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι διὰ τὸ ὑψός τῶν ἀποκαλύψεων, μοὶ ἐδόθη σκόλοψ εἰς τὴν σάρκα ἀγγελος τοῦ σατανᾶ, ἵνα μὲ πειράζῃ διὰ τὸ ὄποιον τρεῖς παρεκάλεσα τὸν Κύριον, ἵνα φύγῃ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μοὶ εἴπεν, ἀρκεῖ σοι ἡ γάρις μου· ἐπειδὴ ἡ δύναμις μου τελειοῦται ἐν ἀσθενείᾳ.

'Ἐὰν λοιπόν, Κύριε, οὕτως εὐαρεστεῖται τὸ πανάγιόν σου Θέλημα, καὶ ἡ νηπιότης ἡμῶν ἀπαιτεῖ ταῦτα πάντα, ἵνα παιδαγωγηθῇ καὶ ἐξυπνισθῇ ὑπὸ σου, καὶ ὅχι ὅτε ὁ ἀνθρωπος εύρισκεται μεθυσμένος εἰς τὸν ποθὸν σου, καθὼς ἐγώ, ὅστις ἐλκομαι εἰκαστίων σου τόσον, ὥστε γὰ μὴ βλέπω παντελῶς τὸν κόσμον διὰ τὴν πρὸς σὲ μέθην μου· ἐπειδὴ μὲ ἔκαμες νὰ φθάσω εἰς ἀποκαλύψεις καὶ θεωρίας, τὰς όποιας δὲν δύναται σαρκίνη γλῶσσα νὰ ἔρμηνεύσῃ, καὶ νὰ ἴδω, καὶ νὰ ἀκούσω τὴν φωνὴν τῶν ἀγίων πνευματικῶν ἀγγέλων, καὶ μὲ ἡξίωσας τῆς θεωρίας σου, ἢτις ὑπάρχει πλήρης ἀγιότητος, καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα οὐκ εἰμὶ εἰσέτι ἕκανός νὰ φυλάξω ἐμαυτόν, ὅστις ὑπάρχω τέλειος ἐν Χριστῷ· ἐπειδὴ ὑπάρχει τι ὅπερ στεροῦμαι, καὶ διὰ τὴν λεπτότητα αὐτοῦ δὲν δύναμαι νὰ ἐνοήσω, καί τοι ἀπέκτησα τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, χαίρω λοιπόν, Κύριε, εἰς τὰς ἀσθενείας μου, εἰς τὰς θλίψεις, εἰς τὰς

λακάς, εἰς τὰ δεσμά, εἰς τὰς ἀνάγκας, εἴτε ἐκ τῆς φύσεως ἥθελόν μοι ἔλθει, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων, εἴτε ἐκ τῶν ἔχθρῶν τῆς πίστεως. Ναί, μετὰ χαρᾶς ὑπομένω ἥδη τὰς ἀσθενείας καὶ τοὺς πειρασμούς μου, ἵνα ἐνοικήσῃ εἰς ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ· δέχομαι εὐχαρίστως τὴν ῥάβδον τῶν πειρασμῶν, ἵνα αὐξηθῇ εἰς ἐμὲ ἡ ἐπισχήνωσίς σου, καὶ φυλαχθῶ διὰ τοῦ πλησιαδμοῦ σου. Ἐγὼ ἡξεύρω, Κύριε, ὅτι εἰμὶ ὑπὲρ τοὺς ἀλλούς ἀγαπητὸς εἰς σέ, καὶ ὡς ἐκ τούτου μ' ἐμεγάλυνας ὑπὲρ πάντας· καθότι μοὶ ἔδωκας γὰρ γνωρίσω τὰς θαυμαστὰς καὶ ἐνδόξους δυνάμεις σου, καὶ μ' ὀνόμασας σκεῦος ἐκλογῆς, ὡς ἐμπιστευμένον νὰ φυλάξω τὴν τάξιν τῆς ἀγάπης σου· δι' ὅλα αὐτά, καὶ μάλιστα διότι προκόπτω καὶ προχωρῶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος καλλιώτερον, παρὰ δταν ὑπῆρχον ἐλεύθερος ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῶν πειρασμῶν, γνωρίζω, ὅτι ἥθελες μ' ἐλευθερώσει ἐκ τῶν πειρασμῶν, ἐὰν μοὶ ἦτον ὠφέλιμον· ἀλλὰ δὲν ηὔδοκησας νὰ μένω ἄνευ θλίψεων καὶ φροντίδων εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· καὶ τοῦτο πράττεις ὅχι τόσον διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου, δσον διὰ τὴν ἐμὴν ὠφέλειαν, καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς μου.

Ἐάν, ὁ διακριτικέ, τοῦτο οὕτως ἔχῃ· τὸ χάρισμα λοιπὸν τῶν πειρασμῶν ὑπάρχει μεγάλη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' δσον περισσότερον ὁ ἀνθρωπὸς προκόπτει καὶ προχωρεῖ εἰς τὰ πνευματικά, καθὼς ὁ Παῦλος, τόσον πρέπει νὰ φοβηταί, καὶ νὰ προφυλάττηται, καὶ νὰ τρυγῇ ὠφέλειαν ἐκ τῆς συναντήσεως τῶν πειρασμῶν. Καὶ τίς εἶναι ἐκεῖνος; δστις ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῆς πεποιθήσεως, ἥτις ὑπάρχει πλήρης ἀράτων ληστῶν, καὶ ἐλαβε τὸ χάρισμα τοῦ νὰ μὴ φοβηταί νὰ ἐκπέσῃ πλέον, (τὸ ὅποιον οὔτε εἰς τοὺς ἀγίους ἀγγέλους ἐδόθη, ἵνα μὴ λάθωσι τὸ τέλειον χωρὶς ἥμῶν), δπερ ὑπάρχει ἐναντίον τοῦ φρονήματος πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων, καὶ θέλει νὰ ἥναι ἀμετάβλητος, καὶ νὰ μὴ πλησιάσῃ εἰς τοὺς λογισμούς αὐτοῦ πειρασμός; Ε

κόσμου, καὶ ἡ ἔννοια πασῶν τῶν ἀγίων γραφῶν εἶναι αὗτη, στὶς ἐὰν καθημέραν ἥθελομεν λάβει χιλίας πληγάς καὶ χιλίας ψυχικάς πτώσεις, νὰ μὴ ὀλιγοψυχῶμεν καὶ ἀφίνωμεν τὸν δρόμον τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος· ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν διὰ μικρᾶς τίνος προφάσεως ν' ἀρπάσωμεν τὴν νίκην, καὶ νὰ λάβωμεν τὸν στέφανον.

Οὗτος ὁ κόσμος εἶναι στάδιον τοῦ ἀγῶνος, καὶ ὁ παρὸν καιρὸς εἶναι καιρὸς τῆς πάλης· καὶ ὅπου εἶναι πάλη καὶ ἀγών, ἔκει νόμος δὲν τίθησι νόμον εἰς τοὺς ἑαυτοὺς στρατιώτας, ἔως ὅτου νὰ τελειωθῇ ὁ ἀγών, καὶ νὰ συναχθῶσι πάντες εἰς τὴν θύραν τοῦ βασιλέως τῶν βασιλεύοντων, καὶ ἔκει νὰ δοκιμασθῇ ὁ ὑπομείνας εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ μὴ καταδεχθεὶς νὰ νικηθῇ· καὶ τὶς πάλιν ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς φυγήν· ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνει νὰ ἔνταξις ἀνίκανος καὶ ἀγύμναστος εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀδιακόπως νὰ πληγώνηται, καὶ νὰ κῆται ἐρριμμένος, καὶ αἰφνῆς ἐγείρεται ἐνίστε, καὶ ἀρπάζει τὴν σημαίαν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ στρατοῦ τῶν υἱῶν τῶν γιγάντων, καὶ λαμβάνει τὴν νίκην, καὶ διαδίδεται ἡ φήμη τοῦ ὄνοματος αὐτοῦ, καὶ ἐπαινεῖται πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἔκείνους, οἵτινες ἀγωνίζονται, καὶ εἶναι ἐπίσημοι εἰς τὰς νίκας, καὶ λαμβάνει στέφανον καὶ δωρήματα τίμια καὶ περισσότερα, παρ' ὅσα ἔλαβον οἱ φίλοι αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἂς μὴ ἀπελπίζηται τις, μόνον ἂς μὴ ἀμελῇ εἰς τὴν εὐχήν, καὶ ἂς μὴ δκνεύῃ νὰ ζητῇ βοήθειαν παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Πάντοτε πρέπει νὰ ἔχωμεν τοῦτο κατὰ νοῦν, ὅτι ἐν ὅσῳ εύρισκόμεθα εἰς τὸν παρόντα κόσμον μετ' αὐτῆς τῆς σαρκός, καν ἀναβῶμεν εἰς τὰ ὑψη τοῦ οὐρανοῦ, δὲν δυνάμεθα νὰ μένωμεν ἀνευ ἐργασίας καὶ κόπου καὶ μερίμνης, ὅπερ εἶναι τὸ τελείωμα, καὶ συγχωρήσατέ μοι τὸ δὲ περισσότερον τούτου ὑπάρχει τὸ νὰ μελετήσῃ τις ταῦτα ἀνευ ἐπικρίσεως. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα, καὶ κράτος καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ'.

Περὶ τῶν διαφόρων τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ διαβόλου, τοῦ γινομένου πρὸς τοὺς περιπατοῦντας εἰς τὴν στενήν ὁδόν.

ΠΑΛΑΙΑΝ συνήθειαν ἔχει ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν διάβολος νὰ μηχανᾶται καὶ νὰ μεταχειρίζηται διάφορα ὅπλα κατὰ τῶν κατερχομένων εἰς τὸν πνευματικὸν ἄγῶνα, καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν τῶν προσώπων νὰ μεταβάλλῃ καὶ αὐτὸς τὸν τρόπον τοῦ πολέμου· καὶ ὃν τινα βλέπει ἀμελῇ εἰς τὴν προσάρεσιν καὶ ἀσθενῇ εἰς τὸν λογισμόν, πολεμεῖ αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς σφοδρῶς, καὶ διεγείρει κατ' αὐτοῦ δυνατούς πειρασμούς, ὅπως κάμῃ αὐτὸν νὰ γευθῇ τοὺς τρόπους τῆς ἑαυτοῦ πονηρίας, καὶ δειλιάσῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἄγῶνος, καὶ νὰ φανῇ εἰς αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς τραχεῖα, καὶ δυσπεριπάτητος ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς, καὶ νὰ λέγῃ οὕτως· ἐὰν ἡ ἀρχὴ ταύτης τῆς ὁδοῦ ὑπάρχῃ τόσον δύσκολος καὶ σκληρά, τίς δύναται ν' ἀνθέξῃ εἰς τοὺς πολλοὺς αὐτῆς ἄγῶνας μέχρι τέλους; καὶ τότε πλέον δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ, οὔτε νὰ προκόψῃ εἰς ἀρετὴν τινα, οὔτε νὰ σκεφθῇ ἄλλο τι, παρασυρόμενος ὑπὸ ταύτης τῆς ἰδέας· ὁ δὲ διάβολος αὐξάνει τὸν πρὸς αὐτὸν πόλεμον, ἵν' ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ φύγῃ· μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς παραχωρεῖ, καὶ δίδωστ δύναμιν εἰς τὸν διάβολον νὰ πολεμῇ αὐτόν· διότι μετὰ δισταγμοῦ καὶ ψυχρότητος εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἄγῶνα τοῦ Κυρίου· ἐπειδὴ λέγει, ἐπικατάρατος πᾶς δστις πράττει τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἀμελῶς· καὶ πάλιν, ὁ Κύριος εἶναι πλησίον εἰς τοὺς φοιούμενους αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς σὲ παραχίνει ἄνευ φόβου καὶ ἄνευ ψυχρότητος νὰ πολεμήσῃς ἐναντίον τοῦ διαβόλου, λέγων σοι, ποίησον ἀρχὴν τοῦ πολέμου, καὶ ὅρμη-

τοῦ διαβόλου, καὶ συμπλέκου μετ' αὐτοῦ ἀνδρείως, καὶ θέλω
ἀρχίσει κάγὼ νὰ ἐμπνεύσω τὸν φόβον σου εἰς πάντας τοὺς
ἐχθρούς σου, τοὺς εὑρισκομένους ὑπὸ τὸν οὐρανόν, λέγε! Κύ-
ριος. Εὰν λοιπὸν σὺ δὲν ἀποθάνῃς θάνατον αἰσθητὸν ἔκουσίως
ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, μέλλεις ν' ἀποθάνῃς ἀκουσίως
ἀπὸ τὸν Θεὸν νοητῶς.

Πᾶν ὅ, τι εἶναι ἔργον ἰδεικόν σου, μὴ δυσκολεύησαι νὰ πα-
ραδεχθῇς καὶ νὰ πράξῃς ἔκουσίως ὑπὲρ τοῦ ὄντος τοῦ
Θεοῦ διὰ προσκαίρων παθημάτων, ἵνα εἰσέλθῃς εἰς τὴν δό-
ξαν αὐτοῦ· διότι ἐὰν ἀποθάνῃς σωματικῶς εἰς τὸν ἀγῶνα
τοῦ Κυρίου, αὐτὸς δὲ Κύριος θέλει σὲ στεφανώσει, καὶ εἰς τὰ
τίμια σου λείψανα θέλει δώσει τὴν τιμὴν τῶν μαρτύρων. Διὰ
τοῦτο ὡς προεῖπον, ὅτι ὁ εἰς τὴν ἀρχὴν ἀμελής καὶ χαῦνος
δὲν βιάζεται νὰ ἐκδώσῃ ἔαυτὸν εἰς θάνατον διὰ τὸν Θεόν, καὶ
ὡς ἐκ τούτου εὑρίσκεται πάντοτε εἰς πάντας τοὺς πολέμους
ἀπρόκεπτος καὶ ἀνανδρος· μᾶλλον δὲ αὐτὸς δὲ Θεὸς παραχω-
ρεῖ νὰ διώχηται καὶ νὰ πολεμήται· ἐπειδὴ δὲν ἐζήτησε τὴν
βοήθειαν αὐτοῦ ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλ' ὡς πειράζων αὐτόν, ἐδοκί-
μασε νὰ τελεώσῃ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς
δὲ διάβολος γνωρίσας αὐτόν, καὶ δοκιμάσας τοὺς λογισμοὺς
αὐτοῦ, καὶ μαθών, ὅτι ὑπάρχει δειλὸς καὶ φίλαυτος, κατα-
διώκει αὐτὸν ὡς καταιγίς· διότι δὲν βλέπει εἰς αὐτὸν τὴν
νοητὴν ἔκείνην δύναμιν, τὴν ὅποιαν συνήθως ἔχουσιν οἱ ἄγιοι.
ἐπειδὴ κατὰ τὴν προαιρεσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κατὰ τὴν πρό-
θεσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ συνεργεῖ εἰς αὐτὸν καὶ ὁ Θεός,
καὶ βοηθεῖ, καὶ δειχνύει εἰς αὐτὸν τὴν ἔαυτοῦ πρόνοιαν· διότι
δὲν δύναται ποτε διάβολος νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν ἀνθρωπὸν,
καὶ γὰρ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὸν πειρασμούς, ὅταν αὐτὸς δὲν ἀμελῇ,
καὶ δὲν ἔχουνώνη ἔαυτὸν εἰς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἀπὸ ὑψη-
χίας, ἀλλὰ μόνον ζητεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ δοκιμάσῃ τοὺς
τοιούτους· τοὺς δὲ ἀρχαρίους καὶ ἀπλοὺς καὶ ἀπείροι

ζητεῖ νὰ δοκιμάσῃ ἐπειδὴ γνωρίζει, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν παραχω-
ρεῖ αὐτοὺς νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ· καθότι ἡξεύρει,
ὅτι δὲν εἶναι ίκανοι νὰ πολεμήσωσιν εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ
διαβόλου, ἔκτὸς μόνον ἐάν ἔχωσιν αἵτιαν τινὰ ἐξ ἐκείνων,
τὰς ὁποίας προεῖπον, καὶ τότε ἡ δύναμις τῆς θείας προνοίας
ἀπομακρύνεται ἐξ αὐτῶν. Οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος τρόπος ἐκ
τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου.

ΛΟΓΟΣ ΝΒ'.

Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου τῶν πολέμων τοῦ
διαβόλου.

ΟΣΟΥΣ δὲ βλέπει ὁ διάβολος ἀνδρείους καὶ δυνατούς, οἱ
δποῖοι ἀψηφοῦσι τὸν θάνατον, καὶ μετὰ μεγάλου ζήλου ἐξῆλ-
θον πρὸς πόλεμον, καὶ εἰσὶν ἔτοιμοι πρὸς πάντα πειρασμὸν
καὶ θάνατον, καὶ καταφρογοῦσι τὴν ζωὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ
πάντας τοὺς πειρασμούς, τοὺς τοιούτους εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν
πολεμεῖ ὁ διάβολος, οὔτε παρουσιάζεται εἰς αὐτούς, ἀλλὰ
συστέλλει ἑαυτόν, καὶ δίδει τόπον εἰς αὐτούς, καὶ δὲν ἀπαντᾷ
αὐτοὺς κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ὄρμήν, οὔτε παρατάσσεται
ἐναντίον αὐτῶν εἰς πόλεμον· διότι γνωρίζει, ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ
πολέμου ὑπάρχει θερμοτέρα, καὶ ὅτι ὁ ἀγωνιστὴς ἔχει πολὺν
ζῆλον, καὶ οἱ τοιοῦτοι εὔκόλως δὲν νικῶνται. Πράττει δὲ
τοῦτο ὁ διάβολος ὅχι ἀπὸ δειλίαν, ἀλλὰ φοβεῖται ἐκ τῆς θείας
δυνάμεως, ἥτις περιφρουρεῖ καὶ σκέπτει τοὺς ἀγωνιστάς. 'Εφ'
ὅσῳ λοιπὸν βλέπει αὐτούς οὕτω ὑπὸ τὴν θείαν σκέπην, δὲν
τολμᾷ νὰ πληριάσῃ εἰς αὐτούς, ἔως ὅτου εἰδεῖ, ὅτι ἐμπνοάν-
θη ὁ πολὺς αὐτῶν ζῆλος, καὶ ἀπέρριψεν τὰ ὅπλα,

χον ἔτοιμα εἰς τὰς διανοίας αὐτῶν ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν θείων ἐγνοιῶν καὶ ίερῶν ἐγθυμήσεων, αἵτινες συνείργουν καὶ ἔβοήθουν αὐτούς· καὶ ὅταν, ὑπὸ τῆς ράθυμίας νικώμενοι, στραφῶσιν ὀλίγον καὶ μεταβάλωσι τοὺς προτέρους αὐτῶν λογισμούς, καὶ ἀρχίσωσιν οἱ ἕδιοι νὰ ἐφευρίσκωσιν αἰτίας καὶ προφάσεις τῆς ἐαυτῶν ήττης ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος αὐτῶν, τὰ ὄποια ἀναβρύουσιν εἰς αὐτούς, καὶ νὰ σκάπτωσι λάκκον ἀπωλείας εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν διὰ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν λογισμῶν, τοῦ προερχομένου ἀπὸ ὀκνηρίαν, τότε καὶ ὁ διάβολος οὔτε λυπεῖται αὐτοὺς πλέον, οὔτε ἐντρέπεται, ἀλλὰ θεωρεῖ αὐτούς ως μηδέν. Ἡ θεία δύναμις προφυλάττει ἔκείνους, οἵτινες μετὰ θερμοῦ ζήλου ἀφιέρωσαν ἐαυτούς εἰς τὸν Θεόν· ἐπίσης καὶ ἔκείνους, οἱ ὄποιοι, ἔχοντες ἐλπίδα καὶ πίστιν εἰς τὸν Θεόν, ἀπαρνοῦνται ως ἄκακα νήπια τὸν κόσμον, χωρὶς γὰρ γνωρίζωσι πρὸς ποῖον ἔχουσιν νὰ πολεμήσωσι· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς διώκει ἐξ αὐτῶν τὴν σκληρότητα τῆς πονηρίας τοῦ διαβόλου, ἵνα μὴ βλάψῃ αὐτούς· ἐπειδὴ χαλινοῦται ὁ ἔχθρός, βλέπων τὸν βοηθὸν ἄγγελον, ὅστις φυλάττει αὐτούς, ἀφ' ὅσον οὗτοι δὲν ἀποδάλλουσιν ἀφ' ἐαυτῶν τὰς αἰτίας τῆς βοηθείας, αἱ ὄποιαι εἶναι δεήσεις καὶ κόποι καὶ ταπεινοφροσύνη.

Βλέπε λοιπὸν καλῶς, ὡς μοναχέ, καὶ γράψον ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν σου· διότι ἡ φιληγδονία καὶ ἡ ἀνάπαισις εἶναι αἴτια τῆς παραχωρήσεως· ἀλλ' ἔάν τις, ἐγκρατευόμενος ἀπὸ αὐτά, ὑπομείνη ὄλοψύχως, ποτὲ δὲν μένει ἀβοήθητος παρὰ Θεοῦ, οὔτε ὁ ἔχθρός συγχωρεῖται νὰ πολεμῇ αὐτόν· καὶ ἔὰν ἄπαξ συγχωρηθῇ νὰ προσβάλῃ αὐτὸν πρὸς παίδευσιν, ἀλλ' ἡ θεία δύναμις ἀκολουθεῖ καὶ περιστέλλει αὐτόν, καὶ δὲν φοβεῖται τοὺς πειρασμούς τῶν δαιμόνων· καθότι ὁ λογισμὸς αὐτοῦ λαμβάνει θάρρος καὶ καταφρονεῖ αὐτούς· ἐπειδὴ ἡ θεία αὕτη δύναμις διδάσκει τὸν ἄνθρωπον, καθὼς διδάσκει τις μικρὸν παιδίον νὰ κολυμβᾷ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅταν ἀρχῇ

βυθίζηται, ἀναβιβάζῃ αὐτὸ ἐπάνω· διότι πλέει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ διδάσκοντος, ὅστις παραθαρρύνει αὐτό, λέγων, μὴ φοβοῦ, ἐγὼ σὲ βαστάζω· ἡ καθὼς ἡ μήτηρ, θέλουσα νὰ διδάξῃ τὸ μικρὸν αὐτῆς παιδίον νὰ περιπατῇ, ἀπομακρύνεται ὀλίγον ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔπειτα προσκαλεῖ αὐτό· καὶ ἐκεῖνο, ἐρχόμενον πρὸς τὴν μητέρα, ἀμα ἀρχίζει νὰ τρέμῃ, καὶ διὰ τὴν ἀπαλότητα καὶ τρυφερότητα τῶν ποδῶν αὐτοῦ νὰ πίπτῃ, τρέχει ἡ μήτηρ, καὶ λαμβάνει αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς· οὕτω καὶ ἡ θεία χάρις διδάσκει καὶ βαστάζει τοὺς ἀγρθώπους, οἵτινες μετὰ καθαρότητος καὶ ἀπλότητος καρδίας παρέδοσαν ἑαυτούς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πλάστου αὐτῶν, ἐπαρνηθέντες ἐξ ὅλης καρδίας τὸν κόσμον.

Σὺ δέ, ὁ ἄνθρωπε, ἐὰν θέλῃς ν' ἀκολουθήσῃς ὃπίσσω τοῦ Χριστοῦ, ἐνθυμοῦ πάντοτε τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναχωρήσεώς σου, καὶ τὸν πρῶτόν σου ζῆλον καὶ τὸν θερμὸν λογισμόν, μετὰ τῶν ὅποίων ἀνεγχώρησας εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς οἰκίας τῶν γονέων σου, καὶ ἀνέλαβες εἰς ἑαυτὸν τὸν πνευματικὸν πόλεμον. Ταῦτα συλλογέεσσον καθ' ἐκάστην ἥμέραν, ἵνα μὴ ψυχρανθῇ ἡ ψυχὴ σου, καὶ χάσῃς ταῦτα τὰ ὄπλα, ἀπερ εἶχες εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνός σου· καὶ ὑψώσον τὴν φωνήν σου ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρεμβολῆς, καὶ παραθάρρυνον τοὺς λογισμούς σου, καὶ ἀνδρείωσον αὐτούς, καὶ δεῖξον εἰς τοὺς ἐχθρούς σου, ὅτι ὑπάρχεις ἔξυπνος· ἐὰν δὲ ἵδης εἰς τὴν ἀρχὴν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐπέρχεται ὁρμητικῶς κατὰ σοῦ, μὴ χαυνωθῆς· διότι ἵσως συμφέρει τοῦτο εἰς σέ· ἐπειδὴ δὲ Θεὸς δὲν παραχωρεῖ ἀπλῶς καὶ ώς ἔτυχεν ἀπὸ σοῦ, ἐκτὸς διὰ οἰκονομίαν τινὰ πρὸς τὸ συμφέρον σου.

Σὺ δῆμος μὴ δείξῃς ῥάθυμίαν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἵνα μή, δείξας εἰς τὴν ἀρχὴν ῥάθυμίαν, ἀκολούθως προχωρῶν εἰς τὰ ἔμπροσθεν καταπέσῃς, καὶ πλέον δὲν θέλεις εὔρει βοήθειαν, διὰ τῆς ὅποίας ν' ἀντιστῆς εἰς τὰς ἐπερχομένας σοι λύπας ἐν τῆς πείγης, καὶ τῶν σωματικῶν ἀσθεγειῶν, καὶ τῶν

φαντασιῶν καὶ λοιπῶν· καὶ μὴ ἀνατρέψῃς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγῶνός σου, ὅπερ σοὶ παρέχῃ βοήθειαν κατὰ τοῦ ἔχθροῦ σου, ὅστις παρατηρεῖ νὰ σ' εὔρῃ ὡς ἐπιθυμεῖ· ἀλλὰ παρακάλεσον τὸν Θεόν ἀδιαλείπτως, καὶ κλαύσον καὶ πένθησον ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ κοπίασον, ἵνας ὅτου γῆθελέ σοι πέμψει βοήθειαν· ἐπειδὴ ἐὰν ἄπαξ ἴδῃς τὸν σώζοντά σε πλησίον σου, δὲν θέλεις νικηθῆ πλέον ὑπὸ τοῦ ἔχθροῦ σου.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ'.

Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου τῶν πολέμων τοῦ ἔχθροῦ
πρὸς τοὺς δυνατούς καὶ ἀνδρείους.

ΟΤΑΝ ὁ διάβολος μεταχειρισθῇ πάντα τὰ προειρημένα, καὶ δὲν δυνηθῇ νὰ νικήσῃ τὸν ἄνθρωπον, μᾶλλον δὲ δὲν δυνηθῇ νὰ νικήσῃ ἐκεῖνον, ὅστις ἐνδυναμοῖ καὶ βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐδῇ, ὅτι αἱ σωματικαὶ αὐτοῦ αἰσθήσεις δὲν νικῶνται ὑπὸ τῶν φαινομένων πραγμάτων, οὔτε οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ χαυνοῦνται ὑπὸ τῶν κολακευμάτων αὐτοῦ, τότε προσπαθεῖ ὁ δόλιος καὶ ζητεῖ μέσον τι, ἵνα διὰ τοῦ ὅποίου ἀπομακρύνῃ τὸν ἄγγελον τὸν βοηθὸν τοῦ ἀνθρώπου· μᾶλλον δὲ ἐπιθυμεῖ ὁ παμπόνηρος καὶ ἄγωνίζεται, ἵνα τυφλώσῃ τὸν νοῦν τοῦ βοηθουμένου ἀνθρώπου, καὶ καταστήσῃ αὐτὸν ἀβοήθητον, κινῶν εἰς αὐτὸν λογισμοὺς ὑπεργρανείας, καὶ ποιεῖ αὐτὸν νὰ νομίζῃ, ὅτι ὅλῃ αὗτῇ ἡ δύναμις εἴναι ἴδική του, καὶ ὅτι ὅλον τοῦτον τὸν πλοῦτον ἀπέκτησεν αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἑαυτὸν ἐκ τῶν ἐναντίων· καὶ ἀλλοτε μὲν κάμνει αὐτὸν νὰ συλογίζηται, ὅτι ἐκ περιστάσεώς τινος ἐνίκησε τὸν ἔχθρον, ἀλλοτε δέ, ὅτι διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἔχθρος ἐνίκησεν αὐτόν, (καὶ σιωπῶ τοὺς ἀλλούς τρόπους καὶ τοὺς

σμοὺς τῆς βλασφημίας, ἀπὸ μόνην τὴν ἐνθύμησιν τῶν ὁποίων
τρομάζει ἡ ψυχή,) καὶ ἄλλοτε πλανᾶς αὐτὸν διὰ σχημάτων
θείων δῆθεν ἀποκαλύψεων· καὶ καθ' ὑπνον μὲν δείκνυσιν εἰς
αὐτὸν πράγματα πλάνης, ὅταν δὲ ὑπάρχῃ ἔξιπνος μορφοῦ-
ται καὶ φαίνεται εἰς αὐτὸν ὡς ἄγγελος φωτός· καὶ πάντα
μηχανᾶται, ἵνα δυνηθῇ νὰ καταπείσῃ τὸν ἀνθρωπὸν νὰ παρα-
δεχθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ ἀποτρόπαια αὐτοῦ φρονήματα,
καὶ παραδοθῇ δέσμιος εἰς τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας· ἐὰν δομως ὁ ἀν-
θρωπὸς κρατήσῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ἀσφαλῶς, ἡ μᾶλλον
κρατήσῃ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ
ὑψώσῃ πρὸς οὐρανὸν τὸ ὅμμα τῆς καρδίας, ὅπως μὴ βλέπῃ
ἐκείνους, οἵτινες ψιθυρίζουσι τὰ τοιαῦτα εἰς αὐτόν, τότε ὁ
ἔχθρὸς μηχανᾶται ν' ἀνεύρῃ ἄλλους τρόπους ὑπουλοτέρους.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ'.

Περὶ τοῦ τετάρτου τρόπου τοῦ ἀντιρρητικοῦ πα-
λέμου τοῦ διαβόλου.

ΟTAN δὲ ἔχθρὸς δὲν δυνηθῇ νὰ κατορθώσῃ τὸν ἑαυτοῦ σκο-
πὸν διὰ τῶν προηγουμένων μέσων, καταφεύγει εἰς τοῦτο,
μετὰ τοῦ ὁποίου ἔχει συγγένειαν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, καὶ διὰ
τοῦτο ἐλπίζει περισσότερον διὰ τούτου τοῦ μέσου νὰ ἐπιφέρῃ
τὸν ἀφανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ μηχάνευμα
τούτου; εἶναι τὸ ἔξι. Προβάλλει δὲ δολιος εἰς τὸν λογισμὸν
τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀνάγκην τῆς φυσικῆς αὐτοῦ αἰσχρᾶς χρείας.
διότι πολλάκις τυφλοῦται ἡ νοερὰ δραστικὴ τοῦ νοὸς τοῦ ἀγωνι-
στοῦ ἐκ τούτου τοῦ λογισμοῦ, καὶ εὔκόλως νικᾶται εἰς τὸν ἀ-
γῶνα, καὶ μάλιστα ὅταν εὑρεθῶσι πληγσίον αὐτοῦ αὐτὰ τ

καθότι μετά γνώσεως και δοκιμῆς μεταχειρίζεται τὸ μεθόδευμα τοῦτο ὁ πονηρὸς διάβολος, ἥγουν ἐκ τῆς δοκιμῆς, τὴν ὅποιαν ἔλαβεν ἀπὸ πολλοὺς δυνατοὺς ἀγωνιστάς, τοὺς ὅποιους ἐνίκησε διὰ τούτου τοῦ μέσου, σοφίζεται τοῦτο διότι καν δὲν δυνηθῇ νὰ πείσῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐνεργήσῃ ἐμπράκτως τὸ κακὸν διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀφορμῶν και τῶν αἰτίων και διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἡσυχίας, ἀγωνίζεται ὅμως νὰ φαντάσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ, και νὰ μορφώσῃ εἰς αὐτὸν φαντασίας ψευδεῖς ὑπὸ σχῆμα ἀληθείας, διπας οὕτω τούλαχιστον φέρη αὐτὸν εἰς ἐπιθυμίαν και γαργαλίζει αὐτὸν νὰ διαλογίζηται αἰσχροὺς λογισμοὺς και αἰσχρὰ πράγματα, και ἐπομένως φέρει αὐτὸν εἰς συγκατάθεσιν, και καθιστᾶ ὑπεύθυνον, ὥστε και ὁ ἄγγελος ὁ φύλαξ και βοηθὸς αὐτοῦ ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ διότι γνωρίζει ὁ διάβολος, ὅτι ἡ νίκη τοῦ μοναχοῦ και ὁ θησαυρὸς και ἡ βοήθεια και πάντα τὰ καλὰ συνίστανται εἰς τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, και δι' ἐνὸς νεύματος καταστρέφονται πάντα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐκκλίνῃ δλέγον ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, και νὰ δείξῃ μικρὰν προαιρετικὴν συγκατάθεσιν, και εὐθὺς ἐκπίπτει ἐξ ἐκείνου τοῦ ὑψους τῶν ἀρετῶν εἰς τὴν γῆν τῶν παθῶν, καθὼς συνέβη νὰ ἐκπέσωσι πολλοὶ ἐκ τῶν παλαιῶν ἀγίων ἀπὸ τὰς κατὰ φαντασίαν μορφὰς ὠραίων γυναικῶν. Πολλάκις ἔκαμε τρόπον ὁ διάβολος, και ἔφερεν ἐν ἀληθείᾳ γυναικας εἰς ἀσκητάς, οἵτινες ἡσύχαζον πλησίον τοῦ κόσμου εἰς διάστημα ἐνὸς ἡ δύο μιλίων, ἢ και μιᾶς ἡμέρας. Εἰς ἐκείνους ὅμως, οἵτινες εὑρίσκονται μακρὰν τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ ἄλλως δὲν δύναται νὰ παγιδεύσῃ αὐτούς, δείκνυσι κατὰ φαντασίαν τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν, ὅτε μὲν διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ τῶν ἴματίων και τῆς ἀσελγοῦς θεωρίας, ὅτε δὲ διὰ σχήματος γυμνῆς γυναικός, δεικνυούσης εἰς αὐτοὺς ἀπρεπα και διὰ τῶν τοιούτων τρόπων ἄλλους μὲν ἐνίκησε και ἔρριψεν εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἄλλους δὲ ἐνέπαιξε κατὰ φαντασίαν διὰ τὴν ἀμέλειαν αὐτῶν, οἵτιγες ἐνέπεισται

τὸν βυθὸν τῆς ἀπελπισίας, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐξέπεσαν ἐκ τῆς οὐρανίου ἐλπίδος. Οἱ δὲ δυνατώτεροι τούτων καὶ πεφωτισμένοι ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἐνίκησαν τὸν ἔχθρον καὶ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, καὶ περεφρόνησον τὰς ἥδονὰς τοῦ κόσμου, καὶ εὑρέθησαν δόκιμοι εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλάκις κατὰ φαντασίαν, η̄ καὶ ἀληθῶς ἐνίστε ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς θησαυροὺς χρυσίου καὶ πολύτιμα πράγματα, ἵνα διὰ τῶν τοιούτων ἴσως δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, καὶ συλλάβῃ ἐντὸς τῶν δικτύων αὐτοῦ.

’Αλλ’, ὁ Κύριε, Κύριε, δ γνωρίζων τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, μὴ εἰσάγης ἡμᾶς εἰς τοιούτους πειρασμούς, ἐκ τῶν ὅποιων μόλις οἱ δυνατοὶ καὶ δόκιμοι ἐξέρχονται νικηταί.

Καὶ ταῦτα πάντα ἔχει τὴν ἀδειαν ὁ διάβολος νὰ μεταχειρίζηται κατὰ τῶν ἀγίων, ἵνα δοκιμασθῇ η̄ εἰς Θεὸν ἀγάπην αὐτῶν, ἐὰν ἐν καιρῷ τῶν τοιούτων πειρασμῶν δὲν ψυχρανθῇ, καὶ ἐὰν διὰ τὴν ἀποχήν τῶν πραγμάτων, καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου ἀναγκώρησιν, καὶ διὰ τὴν στέρησιν καὶ πεωχείαν αὐτῶν φανῶσι φιλόθεοι, καὶ ἐπιμείνωσιν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ σταθερῶς· ἀλλὰ καὶ ἀν τυχὸν πλησιάσωσιν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀγωνίζονται καὶ περιφρονοῦσιν αὐτὰ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, χωρὶς ποσῶς νὰ νικηθῶσιν ὑπὸ τῶν κολακευμάτων αὐτῶν. Οὗτω λοιπὸν πειραζόμενοι οἱ ἀγιοι, ὅχι μόνον γίνονται γνωστοὶ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν διάβολον, δστις ἔχει πολὺν πόθον νὰ πειράζῃ καὶ γὰ δοκειμάζῃ αὐτοὺς ὡς τὸν δίκαιον Ἰώβ. Ὅταν ὁ Θεὸς παραχωρῇ ὅλύγον ἀπὸ τὸν ἀγωνιστήν, τότε πλησιάζει εἰς αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ πειράζει αὐτὸν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ὅχι καθ’ ὅσον ἐπιθυμεῖ ὁ δόλιος· καὶ ἐκ τούτου δοκιμάζονται οἱ ἀληθινοὶ καὶ σταθεροὶ ἀγωνισταί, ἐὰν ταῦτα πάντα καταφρονῶσι καὶ λογίζωνται ὡς μηδὲν ἐνώπιον τῆς ἀνάπτυξης τοῦ Θεοῦ· καὶ ταπεινούμενοι πάντοτε, ἀποδιδούσι τ.

εἰς τὸν Θεόν, δστις βοήθει αὐτοὺς εἰς πάντα, καὶ ὑπάρχει ὁ αἴτιος τῆς νίκης αὐτῶν· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος παραδίδοντες ἑαυτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, λέγουσι πρὸς αὐτόν· σύ, Κύριε, ὑπάρχεις ὁ μόνος δυνατός, καὶ σὸς εἶναι ὁ ἀγών οὗτος· πολέμησον καὶ νίκησον εἰς αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν. Καὶ τότε δοκιμάζονται οὗτοι ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ.

"Οσοι δὲ εἶναι νόθοι ὡς τὸ χρυσίον, διὰ τῶν τοιούτων πειρασμῶν δοκιμάζονται καὶ γνωρίζονται, καὶ οἱ τοιοῦτοι πίπτουσιν ὡς σκύβαλα ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ διδοῦσι χώραν εἰς τὸν ἔχθρον, καὶ καθίστανται ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς ἑαυτῶν διανοίας, ἢ διὰ τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτῶν, καὶ δὲν ἀξιοῦνται γὰ δεχθῶσι τὴν θείαν ἐκείνην δύναμιν, τὴν δποίαν ἔχουσιν οἱ ἄγιοι· διότι δὲν νικᾶται ποτε ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐνεργοῦσα ἐν ἡμῖν· ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἡμῶν εἶναι παντοδύναμος καὶ ἴσχυρότερος πάντων, καὶ φαίνεται εἰς πᾶσαν περίστασιν νικητὴς διὰ τοῦ θυητοῦ ἡμῶν σώματος, συγκατερχόμενος μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν πόλεμον· ἐὰν δὲ ἐγίστε νικώμεθα, εἶναι φανερόν, ὅτι ἄγειν αὐτοῦ νικώμεθα. Οἱ τοιοῦτοι δὲ νόθοι ἀγωνισταὶ γυμνοῦντες ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν προσιρέσεως ἐκ τῆς θείας δυνάμεως, οὐ μόνον δὲν ἀξιοῦνται ποτε αὐτὴν ὡς οἱ νικηταί, ἀλλὰ χάνουσι καὶ αὐτὴν τὴν ἐδίαν των δύναμιν, τὴν δποίαν εἶχον ἐν καιρῷ τῶν σφοδρῶν πολέμων, καὶ αἰσθάγονται ἑαυτοὺς κενούς. Πῶς δὲ αἰσθάγονται τοῦτο; ἐπειδὴ θεωροῦσι τὴν πτῶσιν αὐτῶν γλυκεῖαν, καὶ στοχάζονται, ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ ὑπομείνωσι τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔχθροῦ, εἰς τὸν δποίον ἀγῶνα ἐνίκων ἀλλοτε γενναίως καὶ μετὰ ζήλου διὰ τῆς ἐξάψεως τῆς φύσεως, τὴν ὄποιαν εἶχον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τοῦ ἀγῶνος θερμοτάτην, καὶ ἥδη δὲν εὑρίσκουσι ταύτην εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν.

Καὶ οἱ μὲν ῥάθυμοι καὶ χαῦνοι κατὰ τὴν ψυχὴν ὅχι μάνον ἐκ τούτων καὶ τῶν παρομαίων ἀγώνων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἥχου τοῦ φύλλου τοῦ δέγνδρου φοδοῦνται καὶ ταράσσονται·

ὑπ' ὀλίγης ἀνάγκης τῆς πείνης, ἢ μικρᾶς ἀσθενείας νικώμενοι, ἀπαρνοῦνται τὸν ἄγῶνα, καὶ στρέφουσιν εἰς τὰ δύσω. Οἱ δὲ ἀλγθεῖνοι καὶ δόκιμοι ἀπὸ λάχανα καὶ χόρτα καὶ ἀπὸ ρίζας τῶν ἔηρῶν βιτάνων τρεφόμενοι, δὲν καταδέχονται νὰ γευθῶσι τι πρὸ τῆς διωρισμένης ὥρας τῆς τροφῆς· ἀλλὰ καὶ, ητονισμένον τὸ σῶμα ἔχοντες, χαμευνοῦσιν· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἀπὸ τὴν ὑπερβολικήν κένωσιν τοῦ στομάχου θαμπώνουσι· καν δὲ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πλησιάζωσιν εἰς τὸν θάνατον, οὐδὲ οὕτω δέχονται νὰ νικηθῶσι, καὶ νὰ ἐκπέσωσι τῆς σταθερᾶς αὐτῶν προαιρέσεως· διότι ἐπιθυμοῦσι καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ βιάζωσι πάντοτε ἔαυτοὺς διά τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ προτιμῶσι γὰρ κοπιάζωσιν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς μᾶλλον, παρὰ νὰ ζῶσιν εἰς τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν ἐν ἀνέσει καὶ ἀναπαύσει· εὐφραίνονται δὲ καὶ εἰς τοὺς ἐπερχομένους εἰς αὐτοὺς πειρασμούς· ἐπειδὴ γνωρίζουσιν, διτ διὰ τούτων τῶν πειρασμῶν γίνονται τέλειοι· ἀλλὰ καὶ τοὺς κόπους καὶ μόχθους ὑπομένουσιν εὐχαρίστως διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, καὶ μέχρις αἴματος καὶ θανάτου προθυμοποιοῦνται καὶ δέχονται γενναίως τὰς ἐπηρείας τοῦ ἔχθροῦ, χωρὶς ποσῶς ν' ἀναχωρῶσιν ἐκ τοῦ σταδίου καὶ τοῦ ἄγῶνος. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΕ'.

Περὶ παθῶν.

Ω, ποσον γλυκεῖαι φαίνονται αἱ αἰτίαι καὶ αἱ ἀφορμαὶ τῶν παθῶν· καὶ τὰ μὲν πάθη δύναται τις ἐνίστε νὰ κόψῃ, καὶ μετὰ τὴν παῦσιν αὐτῶν γαληνισθεῖσαὶ καὶ εὐφραίνεται· ἀλλὰ δὲ τὰς ν' ἀφήσῃ εὐχόλως καὶ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν.

καὶ χωρίς νὰ θέλωμεν πειραζόμεθα· καὶ εἰς μὲν τὰ πάθη λυπούμεθα, τὰς δὲ ἀφορμὰς τῶν παθῶν ἀγαπῶμεν· τὰς μὲν ἀμαρτίας δὲν ἐπιθυμοῦμεν, τὰς ἀφορμὰς ὅμως τῶν ἀμαρτιῶν μεθ' ἡδονῆς δεχόμεθα· διὰ τοῦτο αἱ αἰτίαι καὶ αἱ ἀφορμαὶ γίνονται παραίτιοι τῶν ἀμαρτιῶν. "Οστις ἀγαπᾷ τὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν, αὐτὸς ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος ὑπάρχει ὑποχείριος καὶ δεδουλωμένος εἰς τὰ πάθη· καὶ ὅστις μισεῖ τὰς ιδίας αὐτοῦ ἀμαρτίας, ἔξομολογεῖται αὐτάς, καὶ συγχωρεῖται. Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀφήσῃ τις ἄλλως τὴν συνήθειαν τῆς ἀμαρτίας, εἰμὴ ἐὰν ἀποκτήσῃ ἔχθραν πρὸς αὐτήν· καὶ ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ τῆς ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἔξομολογηθῇ αὐτάς· διότι ἡ μὲν ἔχθρα τῆς ἀμαρτίας εἶναι ἔνδειξις ἀληθοῦς ταπεινώσεως, ἡ δὲ ἔξομολόγησις ἔνδειξις κατανύξεως, ἡτις προκύπτει εἰς τὴν καρδίαν ἀπὸ αἰσχύνης.

'Ἐὰν δὲν μισήσωμεν τὰ μέμψεως ἀξια ἔργα, δὲν δυνάμεθα νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν δυσωδίαν τῆς ἐνεργείας αὐτῶν. 'Εως ὅτου δὲν ἀπορρίψεις ἐκ τῆς ψυχῆς σου τὰ ἄτοπα πάθη, δὲν θέλεις γνωρίσει πόση καὶ ὁποία αἰσχύνη καὶ ἐντροπὴ σὲ περικαλύπτει· ὅταν ὅμως ἵδης εἰς ἄλλους τὸ ἴδικόν σου φορτίον, τότε θέλεις γνωρίσει τὴν περικειμένην σε ἐντροπήν. 'Απομακρύνθητι ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ τότε θέλεις αἰσθανθῆ τὴν δυσωδίαν αὐτοῦ· διότι ἐὰν δὲν ἀπομακρυνθῆς ἀπ' αὐτοῦ, δὲν θέλεις μάθη πόσον βρωμᾶ, ἀλλὰ μάλιστα θέλεις αἰσθανθῆ τὴν δυσωδίαν αὐτοῦ ὡς καλὴν εὐωδίαν, καὶ τὴν γύμνωσιν τῆς ἴδικῆς σου αἰσχύνης θέλεις θεωρήσεις ὡς κάλυμμα δόξης.

Μακάριος ὅστις ἀποφεύγει τὸ σκότος τοῦ κόσμου, καὶ προσέχει εἰς ἑαυτὸν μόνον· ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἡ φυσικὴ διόρασις καὶ διάκρισις τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὅσῳ οὗτος εὔρισκεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων· διότι πῶς ἥθελε δυνηθῆ ἡ διάκρισις αὐτοῦ νὰ διακρίνῃ τὸ πρέπον, ἐνῷ ὑπάρχῃ πάντοτε ἐσκοτισμένη; Μακάριος ὅστις ἀφήσει τὴν σκότωσιν τῆς

Θης αύτοῦ, καὶ τὸ ἀχόρταστον τῆς κραιπάλης αύτοῦ βλέπων εἰς ἄλλους, θέλει μάθη, διοιόν τε κακὸν ὑπάρχει, καὶ θέλει αἰσθανθῆ τὴν ιδίαν αὐτοῦ αἰσχύνην· καθότι ἐν ὅσῳ εὑρίσκεται εἰς τὴν κραιπάλην τῆς μέθης τῶν ἑαυτοῦ ἀμαρτιῶν, πάντα τὰ ὑπ’ αὐτοῦ πραττόμενα φαίνονται εἰς αὐτὸν εὐπρεπῆ καὶ τίμια· ἐπειδὴ ὅταν ἡ φύσις εἴτε ἀπὸ οἶνον, εἴτε ἀπὸ σαρκικᾶς ἐπιθυμίας ὑπάρχουσα μεθυσμένη ἔξειλη τῶν ἑαυτῆς δρίων καὶ τοῦ μέτρου, εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό· καθόσον καὶ τὰ δύο ἐκβάλλουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ πρέπον, καὶ κινοῦσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔκκαυσιν εἰς τὸ σῶμα· ἐπειδὴ οἱ μὲν τρόποι ἔχουσι διαφοράν, τὸ δὲ συγκέκαυμα εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό· καὶ ἡ μὲν μεταβολὴ εἶναι μία, αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν αἰτιῶν ὑπάρχουσιν ἄνισοι· διακρίνεται δε καὶ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν ἔκάστου.

Εἰς πᾶσαν ἀνάπαυσιν ἀκολουθεῖ ταλαιπωρία· καὶ εἰς πᾶσαν διὰ τὸν Θεὸν ταλαιπωρίαν ἀκολουθεῖ ἀνάπαυσις. "Ολα τὰ πράγματα τούτου τοῦ κόσμου μεταβάλλονται· ἡ δὲ μεταβολὴ γίνεται διὰ τῶν ἐναντίων, ἡ εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἡ εἰς τὴν μέλλουσαν, ἡ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐξ ἀκολασίας ἥδονήν, ἡ εἰς τὴν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀγιώσύνης γινομένην κακοπάθειαν· καὶ ταῦτα οἰκονομεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ φιλανθρωπίαν, ἡ εἰς ταύτην τὴν ζωήν, ἡ εἰς τὸ τέλος αὐτῆς νὰ γεύωνται τῆς κολάσεως οἱ ὑπεύθυνοι, καὶ οἱ δίκαιοι τῆς χαρᾶς· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἔμποδίζει τὴν ὡφέλειαν τοῦ καλοῦ μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας· τὸ δὲ κακὸν ἔμποδίζει, ναί, ἵνα παιδευθῇ ὁ ἄξιος κολάσεως, καθὼς εἶναι γεγραμμένον, διότι ὅστις παιδεύεται ἐνταῦθα διὰ τὴν αἰσχύνην αὐτοῦ, αὐτὸς τρώγει τὴν ιδίαν αὐτοῦ γέενναν.

Παραφυλάττου ἀπὸ τὸ ιδίον σου αὐτεξούσιον, ὅπερ προηγεῖται τῆς κακῆς δουλείας. Παραφυλάττου ἀπὸ τὴν παρηγορίαν, ἥτις προηγεῖται τοῦ πολέμου τῆς πορνείας Παππού λάττου ἀπὸ τὴν γνῶσιν, ἥτις προηγεῖται τῆς ἀ-

τῶν πειρασμῶν. Καὶ κατ' ἔξοχὴν παραφυλάττου ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀρετῆς, ἥτις προηγεῖται τῆς τελειώσεως τῆς μετανοίας· διότι ὅλοι εἴμεθα ἀμαρτωλοί, καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει ἐλεύθερος ἀπὸ πειρασμούς. Ἡ μετάνοια ὑπάρχει ὑψηλοτέρᾳ πασῶν τῶν ἀρετῶν, τῆς ὁποίας τὸ ἔργον δὲν δύναται νὰ τελειώσῃ, παρὰ μόνον ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου· διὰ τοῦτο ἡ μετάνοια ἀπαιτεῖται εἰς πάντας καὶ πάντοτε, καὶ οὐδεὶς ὄρος τελειώσεως τῆς μετανοίας ὑπάρχει· διότι καὶ αὐτῶν τῶν τελείων ἡ τελειότης εἶναι ἀτελής· καὶ διὰ τοῦτο ἡ μετάνοια δὲν περιορίζεται εἰς διορισμένους καιρούς, οὔτε εἰς ὡρισμένας πράξεις ἔως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου. Ἐνθυμοῦ, ὅτε εἰς πᾶσαν ἡδονὴν ἀκολουθεῖ ἀγδία καὶ πικρότης.

Παραφυλάττου ἐκ τῆς χαρᾶς ἔκείνης, ἥτις δὲν ἐμπεριέχει τὴν αἰτίαν τῆς ἀλλοιώσεως· ἐπειδὴ πᾶν ὅ, τι οἰκονομεῖται ἀνωθεν κρυπτῶς, δὲν δύνασαι νὰ καταλάβῃς, οὔτε νὰ γνωρίσῃς τὸν ὄρον καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ. Φοβοῦ ἐξ ἔκείνων, τὰ ὁποῖα νομίζεις ὅτι ἔχουσι καλῶς, καν εὑρίσκονται ἐντὸς τῆς εὐθείας ὁδοῦ. "Οστις ἔμαθε νὰ κυβερνᾷ φρονίμως τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, αὐτὸς εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ ἔργα λαμβάνει ἀλλοίωσιν.

Εἰς τὴν ἀνάπτασιν τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἀκολουθεῖ ἔκστασις καὶ ταραχὴ τῶν λογισμῶν· καὶ εἰς τὴν πολλὴν καὶ ἀμετρον ἐργασίαν ἀκολουθεῖ ἀκήδεια· καὶ εἰς τὴν ἀκήδειαν πάλιν ἀκολουθεῖ ἔκστασις· ἀλλὰ διαφέρει ἡ πρώτη ἔκστασις τῆς δευτέρας· διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην ἔκστασιν ἀκολουθεῖ ὁ πόλεμος τῆς πορνείας, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἡ ἐκ τοῦ ἡσυχαστηρίου φυγὴ καὶ ἡ ἀπὸ τέπου εἰς τόπον μετάβασις· ἡ δὲ μετρία καὶ ἐπιμελής ἐργασία ὑπάρχει ἀτίμητος· καὶ εἰς μὲν τὴν μετρίαν ἐργασίαν ἀκολουθεῖ αὔξησις ἡδονῆς, εἰς δὲ τὴν ἀμετρίαν ἡ αὔξησις τῆς ἔκστάσεως. Ὑπόμεινον τὴν ἀφρασύνην τῆς φύσεώς σου, ἀδελφέ, ἥτις σὲ νικᾷ· διότι προτίθεσαι γά φθάσῃς εἰς ἔκείνην τὴν σοφίαν, ἡ ὁποία ἔχει πάντοτ

τῆς ἀρετῆς τὸν στέφανον. Μή δειλιάσῃς ἐκ τῆς ταραχῆς τοῦ ἀδαιμιαίου σου σώματος, τὸ δόποῖον ἔτοιμάσθη νὰ φθάσῃ εἰς ἐκείνην τὴν τρυφήν, τῆς ὁποίας ἡ γνῶσις ὑπάρχει ἄγνωστος εἰς τοὺς σαρκικούς ἀνθρώπους. "Οταν ἔλθῃ ὁ οὐράνιος βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, μὴ ταραχθῆς ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ταραχῆς τῆς φύσεως· διότι ἡ κακοπάθεια τοῦ σώματος εἶναι πρόσκαιρος εἰς τὸν μεθ' ἥδονῆς δεχόμενον αὐτήν· ἐπειδὴ τὰ πάθη ὄμοιάζουσι μὲ σκύλους, οἱ ὁποῖοι συνήθιζουσι νὰ συγχνάζωσιν εἰς τὰ μακελλεῖα, καὶ διὰ μόνης τῆς φωνῆς ἀποδιώκονται· ἀλλ' ὅταν παραμεληθῶσιν, ώς λέοντες ἐπέρχονται ἐναντίον σου. Καταφρόνησον τὴν μικρὰν ἐπιθυμίαν, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὴν σφοδρότητα τῆς πυρώσεως αὐτῆς· καθότι ἡ πρὸς ὀλίγον διὰ τὰ μικρὰ πράγματα γινομένη ὑπομονή, ἀπορρακύνει τὸν κίνδυνον τῶν μεγάλων πραγμάτων· ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔξουσιάσῃ τις τὰ μεγάλα πράγματα. ἐὰν δὲν νικήσῃ πρῶτον τὰ μικρὰ καὶ εὐτελῆ.

'Ἐνθυμοῦ τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν μέλλεις νὰ φθάσῃς, ὡς ἀδελφέ, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ως αὕτη ἡ πρόσκαιρος, ἡ συντριβομένη ὑπὸ τῆς θυητότητος· εἰς ἐκείνην τὴν ζωὴν δὲν ὑπάρχει πύρωσις τῆς συγκράσεως, ἡ ὁποία νὰ προξενῇ διὰ τῆς κολακείας τῆς ἡδογῆς κόπον εἰς τὴν φύσιν. 'Υπόμεινον τὸν κόπον τοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσῆλθες πρὸς δοκιμασίαν, ἵνα λάβης παρὰ Θεοῦ τὸν στέφανον, καὶ θέλεις εὐφρανθῆ, δταν μεταβῆς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου εἰς ἐκείνην τὴν αἰώνιον ζωὴν. 'Ἐνθυμοῦ καὶ ἐκείνην τὴν ἀνάπαυσιν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τέλος. 'Ἐνθυμοῦ καὶ ἐκείνην τὴν ἀπαθεστάτην ζωὴν, καὶ τὴν ἀμετακίνητον οἰκονομίαν, καὶ ἐκείνην τὴν αἰχμαλωσίαν, ἢτις σὲ ἀναγκάζει νὰ ἀγαπήσῃς τὸν Θεόν· εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι νῦν, καὶ ἦσι, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. 'Αμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΣΤ'.

Περὶ τοῦ, ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν νὰ ἥναι δεκτικὴ τῶν παθῶν καὶ περὶ ἀσκητικῆς ἐργασίας.

Το νὰ πίπτῃ τις εἰς τινα ἀμαρτίαν εἶναι δηλωτικόν, ὅτι ἀσθενεῖ κατὰ τὴν ψυχήν· διότι ὁ Θεὸς πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν συνεχώρησε νὰ ἥναι ἡ ψυχὴ δεκτικὴ τῶν παθῶν· ἐπειδὴ δὲν ἐνέκρινε νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀνωτέραν τῶν παθῶν πρὸ τῆς δευτέρας παλιγγενεσίας τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν· τὸ δὲ νὰ ἥναι ἡ ψυχὴ δεκτικὴ τῶν παθῶν, τοῦτο ὠφελεῖ εἰς τὴν ἐπίπληξιν τῆς συγειδήσεως· τὸ νὰ διαμένῃ ὅμως δεδουλωμένη εἰς τὰ πάθη, καὶ νὰ ἐνεργῇ αὐτά, εἶναι ἀδιάντροπον καὶ ἀναίσχυντον. Τρεῖς τρόποι ὑπάρχουσι, διὰ τῶν δποίων ἡ ψυχὴ δύναται νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἢ διὰ θερμοτάτης πίστεως, ἢ διὰ φόβου, ἢ διὰ παιδείας τοῦ Κυρίου· καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἄλλως, εἰ μὴ δι' ἔνος τῶν τριῶν τούτων τρόπων.

Καθὼς ἐκ τῆς γαστριμαργίας γεννᾶται ἡ ταραχὴ καὶ ἡ σύγχυσις τῶν λογισμῶν, οὕτω καὶ ἐκ τῆς πολυλογίας καὶ ἀταξίας τῶν συντυχιῶν γεννᾶται ἡ ἀνοήσια καὶ ἡ φρενολέψια. Ἡ μέριμνα τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ταράττει τὴν ψυχήν, καὶ ἡ τούτων προσπάθεια συγχέει τὸν νοῦν, καὶ ἐκβάλλει αὐτὸν ἐκ τῆς γαλήνης καὶ τῆς ἡσυχίας.

Πρέπει ὁ μοναχός, ὅστις παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἔκδούλευσιν τοῦ Θεοῦ, νὰ ἥναι πάντοτε ἀμέριμνος ἀπὸ πᾶσαν βιωτικὴν φροντίδα, ἵνα, ἐξετάζων ἑαυτὸν καθ' ἔκάστην ἡμέραν, μηδὲν εὔρῃ ἐκ τῶν πραγμάτων τούτου· διότι ὅταν ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν ἐκ τῶν τοιούτων πραγμάτων, δύναται ἐλευθέρως νὰ μελετᾷ ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Οἱ σ

τικοὶ κόποι ἄνευ τῆς καθαρότητος τοῦ νοὸς εἶναι ως μήτηρ ἀτεχνος καὶ μαστοὶ κατάξηροι· ἐπειδὴ δὲν δύνανται νὰ φέρωσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ μὲν σῶμα κάμψουσι κατάκοπον, δὲν ἡμποροῦσιν ὅμως γὰρ ἔκριξώσωσι καὶ τὰ πάθη ἀπὸ τὸν νοῦν, διὰ τοῦτο οὐδένα καρπὸν προξενοῦσι· καθὼς ἔκεῖνος, ὁ ὄποιος σπέρει ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν, οὐδὲν δύναται νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῶν σωματικῶν κόπων, ἀλλὰ στενάζει ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ ἐκ τῆς πολλῆς ἀγρυπνίας καὶ τοῦ δεσμοῦ τῶν πραγμάτων· καὶ μαρτυρεῖ τοῦτο ἡ θεία γραφὴ λέγουσα, φωνάζουσιν ως λαός τις, ὁ ὄποιος ἔργαζεται τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου, καὶ ζητοῦσι παρ' ἐμοῦ τοῦ Θεοῦ διδασκόντων καὶ ἀλήθειαν, καὶ θέλουσι νὰ πλησιάσωσι πρὸς ἐμέ, λέγοντες, διὰ τί δὲν ἐπέβλεψας εἰς ἡμᾶς, ὅταν ἐνηστεύσαμεν καὶ ἐταλαιπωρήθημεν; ἐπειδὴ εἰς τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ὑμῶν ἐπράττετε τὰ θελήματα ὑμῶν, ἥγουν τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις καὶ μνησικακίας ὑμῶν, καὶ προσεφέρετε θυσίας εἰς αὐτὰς ως εἰς εἴδωλα, καὶ εἰς τοὺς κακοὺς ὑμῶν λογισμούς, τοὺς ὄποιους θεωρεῖτε ως Θεούς, ἐθυσιάσατε τὰ ὑμέτερα σώματα, τὰ ὄποια εἶναι τιμιώτερα ἀπὸ πολλὰς ζώων θυσίας, ἐνῷ ἐπρεπε ν' ἀφιερώσητε ταῦτα εἰς ἐμὲ διὰ τῶν καλῶν ὑμῶν ἔργων διὰ τῆς καθαρᾶς συνειδήσεως, λέγει Κύριος.

Εὔκαρπος γῆ εἶναι ἔκείνη, ητις εὐφραίνει τὸν γεωργὸν διὰ τῆς ἐκατονταπλασίου καρποφορίας. Εἰς τὴν ψυχὴν, ητις ἐλαμπρύνθη διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς παντοτελενῆς ἀγρυπνίας, οἰκοδομεῖ ὁ Κύριος διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς νεφέλην, σκέπουσαν αὐτὴν τὴν ἡμέραν, καὶ φῶς-πυρίνου στύλου, φωτίζον αὐτὴν τὴν νύκτα, καὶ ἔσωθεν τῆς νεφέλης λάμπει θεῖον φῶς.

Καθὼς τὸ νέφος σκεπάζει τὸ φῶς τῆς σελήνης, οὕτω καὶ οἱ ἀτμοὶ τῆς κοιλίας διώκουσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ· καὶ καθὼς ἔξαπτεται ἡ φλὸξ τοῦ πυρὸς εἰς τὰ ἔηρά ξύλα, οὕτω καὶ ὁ χορτασμὸς τῆς κοιλίας ἔξαπτει

τῆς πορνείας εἰς τὸ σῶμα· καὶ καθὼς ἡ προσθήκη τῆς ὑλῆς αὐξάνει τὴν φλόγα τοῦ πυρός, οὕτω καὶ αἱ πολυποίκιλαι τροφαὶ αὐξάνουσι τὴν κίνησιν τοῦ σώματος. Εἰς φιλήδονον σῶμα ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ δὲν ἐνοικεῖ· ὁ δὲ ἀγαπῶν τὸ ἔαυτοῦ σῶμα δὲν θέλει ἐπιτύχει τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Καθὼς μετὰ πόνων γεννᾷ ἡ μήτηρ τὸν εὐχάριστον καρπὸν τῆς ἔαυτῆς κοιλίας, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ πόνου τοῦ λαμποῦ γεννᾶται εἰς τὴν ψυχὴν ὡς εὐχάριστος καρπὸς ἡ γνῶσις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ· ἀλλ’ εἰς τοὺς δκνηροὺς καὶ φιληδόνους γεννᾶται καρπὸς αἰσχύνης. Καθὼς ὁ πατήρ ἐπιμελεῖται τὸ ἔαυτοῦ τέκνον, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐπιμελεῖται τὸ σῶμα ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον κακοπαθεῖ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ εὑρίσκεται πάντοτε πλησίον αὐτοῦ. Ἡ σοφῶς καὶ φρονίμως γινομένη ἐργασία ὑπάρχει ἀτίμητος.

Ἐένος εἶναι ἐκεῖνος, δστις κατὰ διάνοιαν εὑρίσκεται ἔξω τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Πενθικὸς εἶναι ἐκεῖνος, δστις διέρχεται πᾶσαν αύτοῦ τὴν ζωὴν ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος, δστις κάθηται μακρὰν τοῦ κόσμου, καὶ δέεται τοῦ Θεοῦ πάντοτε, ὅπως ἐπιτύχῃ τὰ μέλλοντα ἀγαθά. Πλοῦτος τοῦ μοναχοῦ εἶναι ἡ παρηγορία, ἡ ὄποια γεννᾶται ἐκ τοῦ πένθους, καὶ ἡ χαρά, ἥτις γεννᾶται ἐκ τῆς πίστεως, καὶ λάμπει εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Ἐλεήμων εἶναι ἐκεῖνος, δστις ἀνευ τινὸς διακρίσεως ἐλεεῖ πάντας ἐπίσης. Ηαρθένος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὄποιος ὅχι μόνον ἐφύλαξε τὸ σῶμα αύτοῦ ἀμολυντον, ἀλλὰ καὶ, δταν κατ’ ᾧδιαν ἕδη κανέν τῶν μελῶν αύτοῦ γυμνόν, ἐντρέπεται ἐαυτόν. Ἐὰν ἀγαπᾶς τὴν σωφροσύνην, ἀποδίωξον διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς διαρκοῦς προσευχῆς τοὺς αἰσχροὺς λογισμούς, καὶ καθοπλίσθητι ἐναντίον τῶν αἰτίων, τὰ ὅποια κινοῦσι καὶ ἐρεθίζουσι τὴν φύσιν· διότι ἀνευ τούτων τῶν μέσων ἀδύνατον νὰ ἕδης καθαρότητα εἰς τὴν ψυχὴν σου. Ἐὰν ἐπιθυμῇς ν’ ἀποκτήσῃς τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης,

Θινε πρῶτον νὰ καταφρονῇς πάντα τὰ παρόντα πράγματα, ἵνα μὴ ἐλκισθῇ ὁ νοῦς σου ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐξέλθῃ τῶν ἔσυτοῦ ὄρίων· ἐπειδὴ ἡ ἀχρίθεια καὶ ἡ τελειότης τῆς ἐλεημοσύνης φαίνεται εἰς τὴν ὑπομονὴν ἑκείνου, ὅστις προτιμᾷν' ἀδικήται. Ἡ τελειότης τῆς ταπεινώσεως συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃ τις μετὰ χαρᾶς τὰς ψευδεῖς κατηγορίας. Ἐὰν ἀληθῶς ὑπάρχῃς ἐλεήμων, ὅταν ἀδίκως ἀφαιρῶσι τὰ πράγματά σου, μὴ λυπηθῆς ποσῶς, μηδὲ διηγοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ζημίαν σου, ἀλλὰ μᾶλλον ἃς καταποθῇ ὑπὸ τῆς ἐλεημοσύνης σου ἡ ἀδίκως γινομένη σοι ζημία, καθὼς τὸ ὕδωρ καταποθεῖται ὑπὸ τῆς αὐστηρότητος τοῦ οἴνου· καὶ δεῖξον τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης σου διὰ τῶν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντάς σε εὔεργεσιῶν, καθὼς ἐπραξεῖς ὁ μακάριος Ἐλισσαῖος εἰς τοὺς ἔχειθρούς αὐτοῦ, οἱ διόποιοι ἥθελον νὰ αἰγμαλωτήσωσιν αὐτόν· διότι διὰ τῶν προσευχήθη καὶ ἐτύφλωσεν αὐτοὺς διὰ τῆς ὁμίχλης, ἀπέδειξε τὴν ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσαν θείαν δύναμιν· ὅταν δὲ πάλιν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς φαγητὸν καὶ ποτόν, ἀπέδειξε τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, τὴν ὄποιαν εἶχεν.

Οἱ ἀληθῆς ταπεινόφρων δὲν ταράσσεται, διὰ τὸν ἀδικήται, εὔτε ἀπολογεῖται διὰ τὸ πρᾶγμα ἑκεῖνο, διὰ τὸ ὄποιον ἡδικήθη, ἀλλὰ δέχεται ὡς ἀληθεῖς τὰς ψευδεῖς συκοφαντίας, καὶ δὲν φροντίζει νὰ καταπείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἐσυκοφαντήθη, ἀλλὰ ζητεῖ συγχώρησιν. Τινὲς ταπεινόφρονες ἔχουσιώς ὧνόμασαν ἔσυτοὺς ἀκολάστους, χωρὶς νὰ ἔχουν τοιοῦτοι ἀλλοι δὲ πάλιν ὑπέμειναν τὸ ὄνομα τῆς μοιχείας, ὅντες μαχρὰν τοῦ τοιούτου ἔργου, καὶ ἐθεάτριζον ἔσυτοὺς μετὰ δακρύων διὰ τὴν ἐπικαρπίαν τῆς ἀμαρτίας, τὴν ὄποιαν δὲν ἐπραξαν, καὶ ἐζήτουν μετὰ κλαυθμοῦ παρὰ τῶν ἀδικησάντων συγχώρησιν τῆς ἀνομίας, τὴν ὄποιαν δὲν ἐγνώρισαν, ἐνῷ ἦσαν ἐστεφανωμένοις κατὰ τὴν ψυχὴν διὰ τοῦ στεφάνου τῆς καθαρότητος καὶ ἀγιώσυνῆς· καὶ ἀλλοι, ἵνα μὴ δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἐνάρετον αὐτῶν κατάστασιν, τὴν ὄποιαν εἶχο

μένην, προσεποιοῦντο, ὅτι ἡσαν παράφρονες, ἐνῷ πραγματικῶς ὑπῆρχον ἥρτυμένοι τῷ θείῳ ἀλατί, καὶ σταθεροὶ διὰ τῆς ἀταραξίας, ὡστε διὰ τὴν ἄκραν αὐτῶν τελειότητα ἡξιώθησαν νὰ ἔχωσι τοὺς ἀγίους ἀγγέλους κήρυκας τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτῶν.

Καὶ σὺ μὲν νομίζεις, ὅτι ἔχεις ταπείνωσιν, ἄλλοι ὅμως κατηγόρουν ἔαυτούς, καὶ σὺ οὔτε ὑποφέρεις νὰ κατηγορηθῆς παρ' ἄλλων, καὶ ὅμως στοχάζεσαι ἔαυτὸν ταπεινόφρονα. Ἐὰν πραγματικῶς ὑπάρχῃς ταπεινόφρων, δοκίμασον σεαυτὸν εἰς τὰς παρὰ τῶν ἄλλων γινομένας σοι ἀδικίας, καὶ παρατήρησον, ἐὰν δὲν ταράττῃς αὖθιστον.

Πολλὰς μονὰς τοῦ οὐρανίου πατρὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν ὄνομάζει τὰ μέτρα τῆς δικαιοίας ἐκείνων, οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον τῆς ἀναπάυσεως, ἥγουν τὰς διακρίσεις καὶ διαφορὰς τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, εἰς τὰ ὄπεις ἐντρυφῶσι διὰ τῆς διανοίας· ἐπειδὴ δὲν ὠνόμασε πολλὰς μονὰς τὴν διαφορὰν τῶν τόπων, ἀλλὰ τὴν τάξιν τῶν χαρισμάτων· καὶ ἐντρυφῶσιν οὕτω, καθὼς κατατρυφᾷ ἔκαστος τὸν αἰσθητὸν ἥλιον ἀναλόγως τῆς καθαρότητος τῆς διπτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ ἀντιλήψεως· καὶ καθὼς φέγγει εἰς λύχνος ἐντὸς μιᾶς οἰκίας, ἀλλ' ἡ λάμψις αὐτοῦ ὑπάρχει διάφορος εἰς ἔκαστον, χωρὶς νὰ διαμοιράζηται τὸ φῶς εἰς πολλὰς λάμψεις· οὕτω καὶ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα δῆλοι οἱ δίκαιοι κατοικοῦσιν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἀδιαιρέτως, καὶ ἔκαστος φωτίζεται ἀπὸ ἓνα νοητὸν ἥλιον κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ, καὶ ἀπολαμβάνει κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐφροσύνην ὡς ἀπὸ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀέρα, καὶ τόπον, καὶ καθέδραν, καὶ θεωρίαν καὶ σχῆμα, ἀλλὰ δὲν βλέπει τις τὰ μέτρα τοῦ ἄλλου, οὕτε τοῦ ἀνωτέρου, οὕτε τοῦ κατωτέρου αὐτοῦ, ἵνα μή, βλέπων τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ φίλου του, καὶ τὸ ἔαυτοῦ ὑστέρημα, λυπηθῆναι μή γένοιται ὑπάρχῃ ἐκεῖ τοῦτο, διότου οὐκ ἔστι λύπη καὶ στεναγμός, δ

έκαστος κατὰ τὴν ὅποιαν ἔλαθε χάριν, καὶ κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ εὐφραίνεται ἔσωθεν αὐτοῦ· ἡ δὲ ἔξωτερικὴ θεωρία καὶ ἡ χαρὰ ὑπάρχει εἰς πάντας μία καὶ ἡ αὐτή· καὶ ἐκτὸς τῶν δύο τούτων τάξεων δὲν ὑπάρχει ἄλλη τρίτη τάξις· καὶ μίαν μὲν τάξιν λέγω τὴν ἄνω, καὶ ἄλλην τὴν κάτω, ἥγουν τὴν οὐράβασιλείαν, καὶ τὴν γέενναν· μεταξύ δὲ τῶν δύο τούτων τάξεων ὑπάρχει ἡ ποικιλία τῆς διαφορᾶς τῶν ἀνταμοιδῶν.

³Ἐὰν λοιπὸν τοῦτο ἦναι ἀληθές, ὡς καὶ εἶναι, τίς ἄλλος ὑπάρχει ἀφρονέστερος καὶ ἀνοητότερος ἐκείνου, ὅστις λέγει, ὅτι μοὶ εἶναι ἀρκετὸν ν' ἀποφύγω τὴν γέενναν, καὶ δὲν μοὶ μέλλει τοῦ νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; διότι τὸ ν' ἀποφύγη τις τὴν γέενναν, εἶναι τὸ αὐτὸ τὸ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ τὸ νὰ ἐκπέσῃ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν γέενναν· ἐπειδὴ ἡ θεία γραφὴ δὲν ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς τρεῖς τόπους, ἀλλὰ τί λέγει; ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς θεϊκῆς αὐτοῦ δόξης, καὶ στήσῃ τὰ μὲν προβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἀριστερῶν· καὶ δὲν ἀνέφερε τρία τάγματα, ἀλλὰ δύο, ἐν ἐκ δεξιῶν, καὶ ἐν ἐξ ἀριστερῶν· ἐπομένως προσδιώρισε καὶ τὰ ὅρια τῶν διαφόρων κατοικιῶν αὐτῶν, εἰπούσα, ὅτι οἱ μὲν ἀμαρτωλοὶ θέλουσιν εἰσέλθῃ εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον θέλουσι λάμψει ὡς ὁ ἥλιος· καὶ πάλιν λέγει, θέλουσιν ἔλθῃ ἀπ' ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ θέλουσιν ἀνακληθῇ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας θέλουσιν ἀποδιωχθῆ εἰς τὸ σκότος τὸ ἔξωτερον, ὅπου εἶναι ὁ κλαθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν δδόντων, τὸ ὅποιον ὑπάρχει φοβερώτερον παγτὸς πυρός.

⁵Ἄρα γε δὲν ἐννόησας ἐκ τούτων, ὅτι ἡ ἐναντία μερὶς τῆς ἄνω τάξεως εἶναι ἡ γέεννα, ἥτις βασανίζει τοὺς ἀμαρτωλούς; Καλὸν μὲν εἶναι τὸ νὰ διδάξῃ τις τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μεταφέρῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸ κακόν εἰς

σιν τῆς θείας προνοίας, καὶ ἀπὸ τὴν πλάνην εἰς τὴν θείαν ἐπίγνωσιν· διότι αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ ὑπάρχει πολλὰ ὑψηλὸς καὶ ψυχοσωτήριος· ἐὰν ὅμως ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνηται ἔαυτόν, ὅτι ἀσθενεῖ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων, καὶ ὅτι ταράττεται ἡ ἡσυχία αὐτοῦ, καὶ σκοτίζεται ἡ γνῶσις αὐτοῦ· διότι ἡ διάνοια αὐτοῦ χρειάζεται εἰσέτι προφύλαξιν καὶ ὑποταγὴν τῶν αἰσθήσεων, καὶ ὅτι διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀλλων χάνει τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὑγείαν, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἴδιας αὐτοῦ θελήσεως, ὁ τοιοῦτος ἃς ἐνθυμηθῆ ἡ ἀποστολικὸν ῥῆτον, τὸ λέγον, ὅτι ἡ στερεὰ τροφὴ ἀρμοῦει εἰς τοὺς τελείους, καὶ ἃς ἀπέχῃ τοῦ νὰ διδάσκῃ ἄλλους, ἵνα μὴ ἀκούσῃ παρὰ τοῦ ἴδιου ἀποστόλου τό. Ιατρέ, θεράπευσον σεαυτόν· καὶ ἃς κατακρίνῃ ἔχυτόν, καὶ ἃς φυλάττῃ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὑγείαν· καὶ ἀντὶ τῶν αἰσθητῶν λόγων τῆς διδάσκαλίας αὐτοῦ ἃς διδάσκῃ τοὺς ἄνθρωπους διὰ τῆς ἐναρέτου αὐτοῦ πολιτείας· καὶ τῶν καλῶν ἔργων· καὶ ὅταν αἰσθανθῇ τὴν τελείαν ὑγείαν τῆς ἔαυτοῦ ψυχῆς, τότε ἃς διδάσκῃ καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἃς ὠφελῇ αὐτοὺς μᾶλλον διὰ τῆς ἴδιας αὐτοῦ ἀρετῆς· ἄλλα, νομίζω, ὅταν εὑρίσκηται μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, περισσότερον δύναται νὰ εὑρεγετήσῃ αὐτοὺς διὰ τῶν καλῶν ἔργων, παρ’ ὅταν ὑπάρχῃ πλησίον, καὶ διδάσκῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ λόγου, ὅπότε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἵσως ὑπάρχει ἀσθενής κατὰ τὴν ψυχήν, καὶ χρειάζεται περισσοτέραν ιατρείαν· καθότι ὅταν ὁ τυφλὸς ὁδηγῇ τυφλόν, καὶ οἱ δύο θέλουσιν ἐμπέσει εἰς λάκκον· ἐπειδὴ ἡ στερεὰ τροφὴ ἀρμοῦει εἰς τοὺς ὑγιεῖς, οἵτινες ἔχουσι γεγυμνασμένα τὰ ἔαυτῶν αἰσθητήρια εἰς τὰς προσβολὰς πάντων τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, χωρὶς νὰ προσβληθῇ ἡ καρδία αὐτῶν, ἡ νὰ βλαφθῇ διὰ τὴν γυμνασίαν τῆς τελειότητος.

“Οταν θελήσῃ ὁ διάβολος νὰ μολύνῃ τὸν νοῦν τῶν τοιωτῶν ἀσθενῶν διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῆς πορνείας, πρῶτον δοκιμάζει τὴν ἐγ ἡσυχίᾳ ὑπομονὴν αὐτῶν ὅτια τῆς κενοθεοῦ

ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τούτου τοῦ λογισμοῦ δὲν φαίνεται νὰ ἔηναι πάντας θος. Οὕτω συνηθίζει νὰ πράττῃ εἰς τοὺς παραφυλάττοντας τὸν νοῦν αὐτῶν, εἰς τοὺς ὅποίους δὲν δύναται ταχέως νὰ ἐμβάλῃ ἀπόπον ἐνθύμησιν· ὅταν δῆμος ἐκβάλῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν πύργον τῆς προφυλάξεως, καὶ σπείρῃ εἰς αὐτοὺς τὸν λογισμὸν τῆς πορνείας, τότε συναπαντῷ αὐτοὺς διὰ τῆς ὑλῆς τῆς πορνείας, καὶ μεταφέρει τὸν νοῦν αὐτῶν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα τῆς ἀκολασίας. Καὶ πρῶτον μὲν ταράσσεται ἐκ τῆς αἰφνηδίου προσβολῆς τῶν τοιούτων αἰσχυρῶν πραγμάτων ἡ προτέρα σωφροσύνη τῶν λογισμῶν, ἀπὸ τῶν ὅποιών πραγμάτων τὴν θεωρίαν ὑπῆρχεν μακρὰν, ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὴν ἥσυχίαν· ἐπειδὴ καὶ ἐὰν δὲν μολυνθῇ παντελῶς, ἀλλ' δῆμος καταβιβάζεται ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἀξίας· ἐὰν δῆμος στραφῶσιν εἰς τὰ ὄπίσω, καὶ προλάβωσι νὰ γικήσωσι τὴν πρώτην προσβολὴν τῶν τοιούτων λογισμῶν, ἥτις ὑπῆρξεν αἰτία τῆς ἀπαγωγῆς τῆς ἀτόπου θεωρίας, τότε σὺν Θεῷ δύνανται νὰ γικήσωσιν εύκολως τὸ πάθος τῆς πορνείας.

Κάλλιον εἶναι νὰ καταβάλῃ τις τὰ πάθη διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν ἀρετῶν, παρὰ διὰ τῆς ἐνστάσεως πρὸς αὐτά· ἐπειδὴ ὅταν διεγερθῶσι τὰ πάθη, καὶ κινηθῶσι πρὸς πόλεμον, τότε ἐντυποῦσι σχήματα καὶ εἴδωλα εἰς τὸν νοῦν· καθότι ὁ πόλεμος οὗτος τῶν παθῶν ἔχει πολλήν καὶ μεγάλην δύναμιν κατὰ τοῦ νοός, καθόσον ταράττει καὶ θορυβεῖ τὰς ἐνθυμήσεις· ἀλλ' ὅταν κατὰ τὸν πρῶτον ὄρον τῆς ἐνθυμήσεως τῶν ἀρετῶν γικήσῃ τις αὐτά, τότε οὔτε ἔχνος παθῶν φαίνεται πλέον εἰς τὸν νοῦν.

Ο σωματικὸς κόπος καὶ ἡ μελέτη τῶν θείων γραφῶν φυλάττουσι τὴν καθαρότητα τοῦ νοός· καὶ τὸν μὲν κόπον στερεοῖ ἡ ἐλπίς καὶ ὁ φόβος, τὴν δὲ ἐλπίδα συνιστᾷ εἰς τὴν διάνοιαν διακρυσμὸς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀδιάκοπος προσευχή. "Εως ὅτου νὰ λάδη ὁ ἄνθρωπος τὴν χάριν τοῦ ἀγίου ματος, χρειάζεται νὰ ἀγαγιγώσκῃ τὰς θείας γραφάς

τυπωθῆ εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ ἡ ἐνθύμησις τῶν καλῶν, καὶ ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου ἀναγνώσεως ἀνανεωθῆ εἰς αὐτὸν ἡ πρὸς τὸ καλὸν κίνησις, καὶ φυλάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς λεπτότητος τῆς ἀμαρτίας· ἐπειδὴ εἰσέτι δὲν ἀπέκτησε τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἥτις ὁ πομακρύνει τὴν πλάνην, ἡ ὅποια αἰχμαλωτίζει τὰς ψυχικὰς ἐνθυμήσεις, καὶ διὰ τῆς ψυχήροτητος ἐπιφέρει τὸν διασκορπισμὸν τοῦ νοός· ὅταν ὅμως ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου Πνεύματος κυριεύσῃ τὴν ψυχήν, τότε ἀντὶ τοῦ νομοῦ τῶν θείων γραφῶν ῥίζοῦνται εἰς τὴν καρδίαν αἱ ἐντολαὶ τοῦ πνεύματος, καὶ δὲν ἀπαιτεῖται πλέον ἡ βοήθεια τῆς αἰσθητῆς ὄλης τῶν θείων γραφῶν ἐπειδὴ εἰς τὴν μάθησιν τῶν θείων γραφῶν ἐπεται ἡ πλάνη καὶ ἡ λήθη· ὅταν ὅμως ἡ διδασκαλία ὑπάρχῃ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τότε ἡ ἐνθύμησις φυλάττεται ἀβλαβής.

‘Ὑπάρχουσι καλοὶ λογισμοί, καὶ θελήματα καλά· καὶ ὑπάρχουσι κακοὶ λογισμοί, καὶ καρδία κακή καὶ πονηρά· ἡ πρώτη τάξις εἶναι κίνησις, ἥτις διέρχεται διὰ τοῦ νοός, καθὼς ὁ εἰς τὴν θάλασσαν διεγειρόμενος ἄνεμος, ὅστις ὑψώνει τὰ κύματα· ἡ δὲ δευτέρα τάξις εἶναι κυρίως ἡ κρηπίς· καὶ τὸ θεμέλιον, καὶ κατὰ τὸν ὄρον τοῦ θεμελίου καὶ τῆς κρηπίδος γίνεται καὶ ἡ ἀνταπόδοσις· τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν ἔργων, καὶ ὅχλος κατὰ τὴν κίνησιν τῶν λογισμῶν. Ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς κινήσεως τῶν τρεπτῶν λογισμῶν δὲν μένει ἀτάραχος, καὶ ἐὰν ὑποθέσῃς, ὅτι ὑπάρχει ἀμοιβὴ εἰς ἑκάστην τούτων τῶν τρεπτῶν λογισμῶν, τότε λοιπὸν σὺ δύνασαι μυριάκις τῆς ἡμέρας γὰς μεταβάλλης τὰ καλά, ἡ τὰ κακά σου ἔργα.

‘Ο νοῦς, ὅστις πρὸ ὀλίγου ἀπηλλάγῃ διὰ τῆς μετανοίας ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν παθῶν, εἶναι ὡς πουλίον χωρὶς πτερά, καὶ ἀγωνίζεται μὲν ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς νὰ πετάξῃ καὶ νὰ ὑψωθῇ ἐκ τῶν γηῖνων πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος, πίπτει εἰσέτι ἐπὶ πρόσωπον κάτω εἰς τὴν γῆν, περιορίζει ὅμως τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, εἰς τὸν φόρον

εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ φροντίδα τῶν διαφόρων ἀρετῶν· ἐπειδὴ ἔκτὸς τούτων δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ ἄλλο τι· καὶ αὐτὰ εἰς μερικὸν καιρὸν φυλάττουσιν ἀμόλυντον τὸν νοῦν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπέρχονται πάλιν αἱ ὁνθυμήσεις τῶν παθῶν, καὶ ταράττουσι καὶ μολύνουσι τὴν καρδίαν· ἐπειδὴ εἰσέτι δὲν ἡσθάνθη τὸν ἥσυχον ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔχων τὰς πτέρυγας τῶν σωματικῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς τῆς θεωρίας δὲν ἡξιώθη εἰςέτι νὰ γνωρίσῃ, οὕτε ἡσθάνθη αὐτάς, αἵτινες εἶναι πτέρυγες τοῦ νοός, διὰ τῶν ὅποιων ὑψοῦται τις ἐκ τῶν γηγένων πραγμάτων, καὶ πλησιάζει εἰς τὰ οὐράνια.

Ἐν ᾧσῳ τις ὑπηρετεῖ τὸν Κύριον διὰ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, οἱ τούτων τῶν πραγμάτων τύποι χαράσσονται εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτῶν φαντάζεται τὰ θεῖα· δταν ὅμως λάβῃ αἰσθησιν τῶν αἰτίων τῶν πραγμάτων, τότε κατὰ τὸ μέτρον τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ ὑψοῦται ὁ νοῦς βαθμηδόν ἐκ τῶν σχημάτων τῶν πραγμάτων.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κυρίου εἰσὶν ἐπὶ τοὺς ταπεινοὺς κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ τὰ ὥτα αὐτῷ εἰς τὴν δέησιν αὔτῶν. Ἡ προσευχὴ τοῦ ταπεινόφρονος, μόλις ἐξερχομένη ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, εἰσέρχεται εἰς τὰ ὥτα τοῦ κυρίου. Διὰ τῶν καλῶν ἐργῶν τῆς ταπεινοφροσύνης βόησον ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς σου πρὸς κύριον, καὶ εἰπέ, Κύριε ὁ Θεός μου, σὺ θέλεις φωτίσει τὸ σκότος μου.

“Οταν ἡ ψυχή σου πλησιάζῃ νὰ ἔξελθῃ ἐκ τοῦ περικαλύπτοντος αὐτὴν σκότους, ἔστω σοι ὡς σημεῖον τὸ ἔξης· καίεται ἡ καρδία σου, καὶ θερμαίνεται ὡς τὸ πῦρ γύκτα καὶ ἡμέραν, ὥστε λογίζεσαι ὅλον τὸν κόσμον ὡς σκύβαλα καὶ σποδόν, καὶ οὕτε φαγητὸν ἐπιθυμεῖς ἐκ τῆς γλυκύτητος· τῶν γέων καυστικῶν λογισμῶν, οἵτινες ἀκαταπάύστως κινοῦνται εἰς τὴν ψυχήν σου· αἴφνης δὲ σοὶ δίδεται καὶ τὸ χάρισμα τῶν δακρύων, τὰ ὅποια τρέχουσιν ὡς ποταμοὶ χωρίς βίαν· ἀλλὰ καὶ αὐτά σου τὰ ἔργα συγοδεύονται μετὰ δακρύων. διι

ἀναγινώσκεις, εἴτε προσεύχεσαι, εἴτε μελετᾶς, εἴτε τρώγεις, εἴτε πίνεις, καὶ ἐν γένει εἰς πᾶσαν περίστασιν δὲν ἐκλείπουσι τὰ δάκρυά σου. "Οταν λοιπὸν ἴδῃς ταῦτα τὰ σημεῖα εἰς τὴν ψυχήν σου, γενοῦ εὔθαρσος· διότι ἐπέρασας τὴν θάλασσαν τῶν παθῶν, καὶ αὔξησον τὰ ἔργα τῆς ἡρες, καὶ πρόσεχε καλῶς, ὅπως αὐξήσῃ καθ' ἡμέραν εἰς σὲ καὶ ἡ χάρις. "Εως ὅτου δὲν φθάσεις εἰς ταῦτα τὰ σημεῖα, γνώριζε, ὅτι δὲν ἐτελείωσας εἰσέτι τὴν ὁδόν, ὥστε νὰ φθάσῃς εἰς τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ. 'Εὰν δὲ μετὰ τὴν εὕρεσιν καὶ λῆψιν τοῦ χαρίσματος τῶν δακρύων, παύσωσι ταῦτα, καὶ ἡ θέρμη σου ψυχανθῇ, ἀλοίμονον εἰς σέ, ὃποῖον πρᾶγμα ἀτώλεσας· καὶ τοῦτο σκνέβῃ εἰς σέ, ἡ ἀπὸ ὑψηλοφροσύνην, ἡ ἀπὸ ἀμέλειαν, ἡ καὶ ἀπὸ χαύνωσιν. Τὶ δὲ ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν λῆψιν τῶν δακρύων, καὶ τί θέλει σοὶ ἀπαντῆσει μετὰ ταῦτα, εἰς ἔτερον τόπον θέλομεν γράψει περὶ τούτου, εἰς τὰ περὶ θείας προνοίας κεφάλαια, καθὼς ἐφωτίσθημεν ἀπὸ τὰς θείας γραφὰς καὶ ἐκ τῶν ἀγίων πατέρων, εἰς τοὺς ὅποιους ἐγεπιστεύθησαν τὰ τοιαῦτα μυστήρια.

'Εάν δὲν ἔχῃς καλὰ ἔργα, μὴ ὅμιλῃς περὶ ἀρετῶν. Τίμιατ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ὑπάρχουσιν αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δὲν αὐτὸν γινόμεναι θλίψεις, καὶ τιμιώτεραί εἰσιν ὑπὲρ πᾶσαν εὐχὴν καὶ θυσίαν, καὶ ἡ δσμὴ τοῦ ἰδρώτος αὐτῶν ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. Πᾶσα ἀρετὴ, ἥτις γίνεται ἀγεν σωματικοῦ κόπου, λογίζεται ὡς ἀψυχον ἔκτρωμα. 'Η προσφορὰ τῶν δικαίων εἶγαι τὰ δάκρυα τῶν διφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐν ἀγρυπνίαις στεναγμοὶ αὐτῶν εἶναι θυσία δεκτὴ παρὰ τῷ Θεῷ. Οἱ δίκαιοι θέλουσι φωνάζει πρὸς Κύριον, στενοχωρούμενοι ὑπὸ τοῦ βαρούς τοῦ σώματος, καὶ θέλουσι πέμψει πρὸς τὸν Θεὸν μετά πόνου καρδίας τὰς παρακλήσεις αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν χραυγὴν τῆς δεήσεως αὐτῶν θέλουσι προφθάσει τὰ ἄγια τάγματα, ἵνα δώσωσιν εἰς αὐτοὺς θάρρος καὶ παρηγορίαν διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος· ἐπειδὴ οἱ ἄγγελοι εἶγαι κοινωγοὶ τῶν πατῶν

καὶ τῶν θλίψεων τῶν ἀγίων διὰ τοῦ πρὸς αὐτοὺς πληγαισμοῦ.

‘**Η** καλὴ ἐργασία καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη κάμουσι τὸν ἄνθρωπον Θεόν ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ δὲ πίστις καὶ ἡ ἐλεημοσύνη φέρουσιν αὐτὸν ταχέως εἰς τὴν καθαρότητα. ‘**Η** θέρμη καὶ ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας δὲν δύνανται νὰ ἥναι ὅμοῦ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχήν, καθὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ τις μεθυσμένος, καὶ νὰ ἔξουσιάζῃ εὐγχρόνως καὶ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ λογισμούς· καθότι διαν δοθῇ ἡ θέρμη εἰς τὴν ψυχήν, τότε τὸ πένθος ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς καρδίας. ‘**Ο** μὲν οἶνος φέρει ἐλαρότητα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἡ δὲ θέρμη διδεται πρὸς ε φροσύνην τῆς ψυχῆς. ‘**Ο** μὲν οἶνος θερμαίνει τὸ σῶμα, ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ τὴν διάνοιαν. ‘**Ο**σοι καίονται ὑπὸ τῆς ζέρμης τοῦ θείου λόγου, ἀρπάζονται διὰ τῆς μελέτης τῆς ἐλπίδος, καὶ προστὴλώνουσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν πρὸς τὸν μέλλοντα αἰῶνα· ἐπειδὴ καθὼς οἱ μεθυσμένοι φαντάζονται εἰδωλά τινα καὶ σχήματα παρηλαγμένα, οὕτω καὶ ὅσοι μεθύσκουσι καὶ θερμαίνονται διὰ τῆς ἐλπίδος, δὲν αἰσθάνονται θλίψιν, οὔτε κοσμικόν τι. Ταῦτα καὶ ἄλλα παρόμοια συμβαίνουσι μετὰ τὴν ἐπίμονον ἐργασίαν εἰς τοὺς ἀπλουστέρους κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ θερμοτέρους διὰ τῆς ἐλπίδος, καὶ εἰς τοὺς περιπατοῦντας τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν ἀρετῶν. Συμβαίνουσι δὲ ταῦτα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς διὰ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς· διότι ὅσα θέλει ὁ Κύριος ποιεῖ.

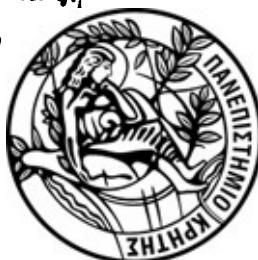
Μακάριοι, ὅσοι ἐγκαρδίως ἀπεφάσισαν νὰ πλεύσωσι μεθ' ἀπλότητος καὶ ἀνεξετάστου τρόπου τὴν θάλασσαν τῶν θλίψεων διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐστράφησαν εἰς τὰ δόπιστα· οἱ τοιοῦτοι ταχέως φθάνουσιν εἰς τὸν λιμένα τῆς βασιλείας των οὐρανῶν, καὶ ἀναπαύονται εἰς τὰς κατοικίας ἔκεινων, οἵτινες ἔκοπίασαν καλῶς, καὶ ἀγάλλονται ἥδη εἰς τὴν εὐφροσύνην τῆς ἑαυτῶν ἐλπίδος. ‘**Ο**σοι διὰ τῆς ἐλπίδος τρέχουσι τὴν τραχεῖαν ὁδόν, δὲν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ὅπιστα· οὔτε σκέπτονται καὶ ἔξετάζουσι περὶ τούτου, ἀλλ’ ὁ

ράσωσιν αὐτὴν, τότε συλλογίζονται τὴν δυσκολίαν, καὶ προσφέρουσιν εὐχαριστίαν εἰς τὸν Θεόν, ὅτι ἡλευθέρωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς σιενωπούς, καὶ τοὺς κρημνούς, καὶ ἀπὸ τὴν τοιαύτην τραχύτητα, χωρὶς αὐτοὶ νὰ γνωρίζωσιν. "Οσοι ὅμως διαλογίζονται πολλόνδια διαλογισμούς, καὶ θέλουσι νὰ ἔργανται καθ' ὅλα σοφοῖ, καὶ παραδιδοῦσιν ἑαυτοὺς εἰς τὰς ἀναβολάς, καὶ εἰς τὴν δειλίαν καὶ τὸν φόβον τῶν λογισμῶν, καὶ προετοιμάζονται πάντοτε, καὶ θέλουσι νὰ προβλέπωσι τὰς βλαπτικὰς αἰτίας, οἱ τοιοῦτοι εύρισκονται καθήμενοι διὰ πάντα εἰς τὰς θύρας τῶν ἑαυτῶν οἰκιῶν.

"Οταν δὲ ὁκνηρὸς ἀποσταλῇ εἰς μέρος, θέλει εἰπεῖ, λέων ὑπάρχει εἰς τὴν ὁδόν, καὶ φανεῖς εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ὡς οἱ κατάσκοποι εἶπον, εἰδόμεν ἐκεῖ υἱοὺς γιγάντων, ἐνώπιον τῶν δόποίων ἥμεῖς εἴμεθα ως οἱ ἀκρίδες. Οὗτοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου αὐτῶν εύρισκονται καθ' ὅδὸν, καὶ οἱ ὄποιοι πάντοτε θέλουσι νὰ ἔργανται σοφοῖ, νὰ βάλλωσιν ὅμως ἀρχὴν παντελῶς δὲν θέλουσιν· δὲ διώτης ὅμως κατατολμῶν, διαπερᾶται κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ θέρμην, μὴ φροντίζων παντελῶς περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ, μήτε διαλογίζόμενος καθ' ἑαυτὸν, ἐὰν καρπωθῇ τι ἐκ τῶν πραγματιῶν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἢ δχι. Πρόσεχε, ἵνα μὴ ἡ πολλὴ σοφία σοὶ γίνη πρόσκομμα εἰς τὴν ψυχήν, καὶ στηθῇ ως παγίς ἔμπροσθέν σου, ἀλλ' ἔχων τὴν ἐλπίδα σου εἰς τὸν Θεόν, ἄρχου ἀνδρείως τῆς ὁδοῦ, ἥτις ὑπάρχει πλήρης αἰματος, ἵνα μὴ εὑρεθῆς πάντοτε πτωχὸς καὶ γυμνὸς τῆς γνώσεως καὶ βοηθείας τοῦ Θεοῦ· διότι ὅστις φοβεῖται, ἢ περιμένει νὰ παύσωσιν οἱ ἄνεμοι, ποτὲ δὲν θέλει σπείρει· κάλλιον εἶναι θάγατος διὰ τὸν Θεόν, παρὰ ζωὴν μετὰ αἰσχύνης καὶ ὀκνηρίας.

"Οταν θέλῃς νὰ βάλῃς ἀρχὴν εἰς τὸν ἔργον τοῦ Θεοῦ, πρῶτον κάμε τὴν διαθήκην σου, ως νὰ ἔφθασεν ἡ ὥρισμένη ὥρα τῆς προθεσμίας σου, καὶ ως νὰ μὴ ἔχῃς πλέον νὰ ζήσῃς εἰς ταύτην, τὴν ζωὴν καὶ ἐγθυμοῦ τοῦτο καλῶς,

έμποδισθῆς διὰ τῆς ἐλπίδος τῆς παρούσης ζωῆς ἀπὸ τοῦ ν' ἀγωνισθῆς καὶ νὰ νικήσῃς· καθότι ἡ ἐλπὶς τῆς παρούσης ζωῆς χαυνοῖ τὴν διάνοιαν· διὰ τοῦτο μὴ σοφίζου παντελῶς, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως ἐνδυνάμωσον τὴν διάνοιάν σου, καὶ ἐνθυμούμενος τὰς μακρὰς ἡμέρας τῆς μέλλουσης ζωῆς, καὶ τοὺς ἀφάτους αἰώνας τοὺς μετὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν κρίσιν, δὲν θέλεις χαυνωθῆναι καὶ ἀμελήσει ποτέ, κατὰ τὸν λέγοντα σοφόν, ὅτι χίλια ἔτη τοῦ νῦν αἰώνος δὲν εἶναι ὡς μία ἡμέρα πρὸς τὸν ἀτελεύτητον αἰώνα τῶν δικαίων. Ἀνδρείως ποίησον τὴν ἀρχὴν παντὸς καλοῦ ἔργου, καὶ ὅχι μετὰ διψυχίας. Μὴ διστάσῃς εἰς τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ὁ κόπος σου σοὶ γίνη μάταιος, καὶ ἡ ἐργασία τῆς πνευματικῆς σου γεωργίας φορτικὴ καὶ βαρεῖα, ἀλλὰ πίστευε ὅτι εἶναι ἐλεήμων ὁ Κύριος, καὶ δίδωσι τὴν χάριν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἐκζητοῦντας αὐτόν, καὶ παρέχει τὸν μισθὸν ὅχι κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐργασίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν προθυμίαν ἡμῶν καὶ τὴν πίστιν· διότι λέγει, ἂς σοὶ γίνη, καθὼς ἐπίστευσες. Αὗται εἶναι αἱ ἐργασίαι τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευομένων.

"Αλλος μὲν ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν ἀντὶ τῶν διωρισμένων εὐχῶν καὶ μετανιῶν διέρχεται τὸν καιρὸν ῥαπίζων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν. "Αλλος ἐὲ προσκαρτερῶν καὶ διαμένων γονυπετής εἰς εὐχὴν, συνάπτει καὶ τὰς διωρισμένας εὐχάς "Αλλος δὲ διὰ τοῦ πλήθους τῶν δακρύων ἀναπληροῖ τὸν τόπον τῶν ἀκολουθίῶν αὐτοῦ, καὶ ὀρκεῖται εἰς αὐτά. "Ετερος δὲ προσέχει εἰς τὴν μελέτην τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, λέγων τὴν εὐχὴν καὶ συνάπτει καὶ τὸν κανόνα τὸν διορίσθεντα εἰς αὐτόν. "Αλλος δὲ βασανίζεται διὰ τῆς πείνης τόσον, ὥστε ἀποκάμνει, καὶ δὲν δύναται νὰ τελειώσῃ τὰς ἀκολουθίας αὐτοῦ. "Ετερος δέ, ἐπιμένων εἰς τὴν μελέτην τῶν ψαλμῶν, ποιεῖ ἀδιάλειπτον τὴν ἀκολουθίαν του. "Αλλος δὲ καταγίνεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ θερμαίνεται ἡ καρδία αὐτοῦ. "Αλλος αἰχμαλωτίζεται ἐκ τῶν νοημάτων τῶν θείων γραφῶν.

ρος δὲ ἐκπληγτόμενος ἐκ τῶν θαυμάτων τῆς θείας γραφῆς, ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν συνήθη μελέτην, καὶ σιωπᾷ. Καὶ ἄλλος ἀφοῦ ἐγεύθη ταῦτα πάντα καὶ ἔχορτασεν, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ὑπίσω ἀπραχτος. Καὶ ἄλλος πάλιν, ὀλίγον τι γευθεῖς ἐκ τούτων, ὑπερηφανεύθη καὶ ἐπλανέθη. Καὶ ἔτερος ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας ἐμποδίσθη νὰ φυλάξῃ τὸν ἑαυτοῦ κανόνα μέχρι τέλους. Καὶ ἄλλος ἀπὸ συνήθειάν τινα, ἡ ἐπιθυμίαν, ἡ φιλαρχίαν, ἡ κενοδοξίαν, ἡ πλεονεξίαν κυριευόμενος, δὲν εὐδοκίμησε. Καὶ ἄλλος ἐσκόνταψε καὶ ἔπεσε, καὶ πάλιν ἀνέστη, καὶ δὲν ἐστρεψε τὰ νῶτα, ἔως δτου ἔλαβε τὸν πολύτιμον μαργαρίτην. Σὺ λοιπὸν μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας πάντοτε ποίησον ἀρχὴν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ὑπάρχῃς καθαρῶς τὴν καρδίαν, αὐτὸς ὁ Θεὸς σ' ἀναβιβάζει εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν, καὶ σὲ σοφίζει κατὰ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, καὶ ὡς διὰ θαύματος λαμβάνεις τὴν τελειότητα. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ NZ'.

Περὶ τῆς ἀλλοιώσεως, τῆς γινομένης κατὰ πάντα καιρὸν εἰς τὴν ψυχήν.

ΠΡΕΠΕΙ, ὡς ἀγαπητοί, νὰ παρατηρῶμεν καὶ τοῦτο, ἐὰν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς ἔχωμεν θεωρίαν εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν, καὶ ἐὰν μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκωμεν καὶ ἐννοῶμεν εἰς τοὺς ἀναγινωσκομένους στίχους τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ θεωρία τῆς προσευχῆς προέρχεται ἐκ τῆς ἀληθοῦς ἡσυχίας. Εαν ἐνίστε σκοτισθῶμεν, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ προσευχώμεθα καθαρῶς, ἂς μὴ ταραχθῶμεν, καὶ μάλιστα ἐὰν ἡ αἵτιος

σκοτώσεως δὲν προέρχηται εἴς ήμῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς θείας προξενίας διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους μόνος ὁ Θεὸς γνωρίζει· ἐπειδὴ ἐνίστε πνίγεται ἡ ψυχὴ ήμῶν ὡς εἰς κύματα θαλάσσης ἐκ τῆς σκοτώσεως· καὶ εἴτε ἀναγινώσκει τις κατ' ἔκεινην τὴν ὥραν, εἴτε προσεύχεται, εἴτε κάμνει μετανοίας, εἴτε καὶ ἔτερόν τι ἔργον, πανταχοῦ σκότωσιν ἐπὶ σκοτώσει λαμβάνει, καὶ πολλάκις οὕτε εἰς προσευχὴν νὰ πληγιάσῃ δύναται, ἀλλ' οὕτε πιστεύει παντελῶς, ὅτι μετ' ὀλίγον δέχεται ἄλλην ἀλλοίωσιν, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν προτέραν εἰρηνικὴν αὐτοῦ κατάστασιν. Αὕτη ἡ ὥρα τῆς σκοτώσεως ὑπάρχει πλήρης φόδου καὶ ἀπογνώσεως, καὶ ἡ ἔλπις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ παρηγορία τῆς πίστεως τελείως ἀποβάλλονται ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀγωνιστοῦ, ἡ ὁποία ψυχὴ πληροῦται ὀλιγαρχίας φόδου καὶ δισταγμοῦ· ὅσοι δημως ἐδοκιμάσθησαν διὰ τῶν κυμάτων ταύτης τῆς ὥρας, γνωρίζουσιν ἐκ πείρας τὴν ἀλλοίωσιν καὶ ἐναλλαγὴν, ἢτις συμβαίνει εἰς τὸ τέλος αὐτῆς· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἀφίνει τὴν ψυχὴν νὰ μένῃ εἰς αὐτὴν οὔτε ὀλόκληρον ἡμέραν· διότι ἄλλως ἦθελεν ἀπολέσει τὴν ἐλπίδα τῶν χριστικῶν, ἀλλὰ ταχέως μεταβάλλει αὐτὴν εἰς τὸ καλόν. Ἐὰν δὲ περισσότερον ἀπὸ μίαν ἡμέραν ἐπιμείνῃ εἰς σὲ ἡ ἐνόχλησις τῆς σκοτώσεως, τότε ταχέως περίμενε εἴς αὐτῆς ἐναλλαγὴν ζωῆς καὶ πολιτείας.

Ἐγὼ δέ, ὡς ἀνθρωπε, σὲ διδάσκω, καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ πράξῃς ἐν καιρῷ τῆς σκοτώσεώς σου ὡς ἔξῆς· ἐὰν δὲν δύνησαι νὰ βαστάσῃς σεαυτόν, καὶ ἐὰν δὲν ἡμπορῇς νὰ πέσῃς ἐπὶ πρόσωπον εἰς προσευχὴν, τύλιξον τὴν κεφαλήν σου μὲ τὸ ἐπανωφόρεμά σου καὶ κοιμοῦ, ἵως δου νὰ παρελθῃ ἡ ὥρα ἔκεινη τῆς σκοτώσεως ἀπὸ σοῦ. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ πειρασμοῦ τῆς σκοτώσεως πειράζονται κατ' ἔξοχὴν ἔκεινοι, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ πολιτεύωνται θεαρέστως, προφυλάττοντες τὸν νοῦν αὐτῶν διὰ τῆς ἀδιαλείπτου προσοχῆς καὶ προσευχῆς, καὶ ζητοῦντες νὰ εὑρωσιν διὰ τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀιαγωγῆς αὐτῶν τὴν παρηγορίαν τῆς πίστεως· διὰ τοῦτο καὶ

τέρον πάντων τῶν ἄλλων προξενεῖ εἰς αὐτοὺς ἡ ὥρα αὗτη διὰ τοῦ δισταγμοῦ τῆς διανοίας κόπον καὶ πόνον. Ἀκολουθεῖ ἴσχυρῶς εἰς τὴν σκότωσιν ἡ βλασφημία· καὶ ποτὲ μὲν συμβαίνει εἰς τὸν ἀνθρωπὸν δισταγμὸς περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ποτὲ δὲ ἄλλα τινά, τὰ ὅποια δὲν εἶναι πρέπον νὰ λεχθῶσι. Πάντα δὲ ταῦτα πολλάκις ἐδοκιμάσαμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ πρὸς παρηγορίαν τῶν πολλῶν γράφομεν τὰ περὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου.

“Οσοι διέρχονται τὴν ζωὴν αὐτῶν, καταγινόμενοι εἰς τοὺς σωματικοὺς κόπους τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, ὑπάρχουσιν ὅλως ἐκτὸς τοῦ ἀγῶνος τούτου, ἀλλὰ μόνον ἡ ἀκηδία κυριεύει αὐτούς, ἵτις εἶναι εἰς ὅλους φανερά, καὶ διαφέρει κατὰ τοὺς τρόπους ἀπὸ τὴν σκότωσιν. Ἡ ύγεια καὶ ἡ θεραπεία τοῦ ἀγωνιζομένου κατὰ τούτου τοῦ πειρασμοῦ τῆς σκοτώσεως εὑρίσκεται ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, ἵτις εἶναι ἡ μόνη αὐτοῦ παρηγορία· εἰς δὲ τὰς συναναστροφὰς καὶ συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων οὐδέποτε δέχεται τὸ φῶς τῆς παρηγορίας, οὐδὲ εὑρίσκει τὴν θεραπείαν· ἀλλ’ ἐὰν καὶ πρὸς ὀλίγον καιρὸν παύσῃ, ὕστερον ὅμως ἐπανέρχεται εἰς αὐτὸν μετὰ μεγαλειτέρας ὁντάμεως, καὶ τότε ἀναγκαίως χρειάζεται νὰ εὕρῃ ἀνθρωπον πεφωτισμένον, ὅστις νὰ ἔχῃ πεῖραν τούτου τοῦ πράγματος, ἵνα διαφωτισθῇ παρ’ αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμωθῇ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀνάγκης· ὅχι ὅμως καὶ νὰ πράττῃ τοῦτο πάντοτε, ἵνα μὴ χάσῃ τὸν καρπὸν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ. Μαχάριος ὅστις ὑπομένει τοὺς τοιούτους πειρασμοὺς ἐντὸς τῆς θύρας τοῦ κελλίου αὐτοῦ· διότι, καθὼς λέγουσιν οἱ θεῖοι πατέρες, εἰς μεγάλα μέτρα θέλει φθάσει, καὶ πολλὴν δύναμιν θέλει ἀποκτήσει μετὰ ταῦτα. Οὗτος ὁ ἀγῶν τῆς σκοτώσεως δὲν παρέρχεται εὐθὺς εἰς μίαν ὥραν, ἀλλ’ οὐδὲ ἡ θεία χάρις ἐπέρχεται διὰ μιᾶς καὶ τελείως, καὶ κατοικεῖ εἰς τὴν ψυχήν, ἀλλ’ ὀλίγον κατ’ ὀλίγον· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν θείαν χάριν πάλιν παρασμός, καὶ πάλιν μετ’ ὀλίγον παρηγορία. Οὗτως οὖν

μένων καὶ ὑπομένων εἰς τὰ τοιαῦτα ὁ ἀγωνιστής, ἀγωνίζεται ἔως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· καθότι τὸ ν' ἀπαλλαγῶμεν τελείως καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τοῦτον τὸν πειρασμὸν εἶναι ἀδύνατον, καθὼς καὶ τὸ νὰ παρηγορθῶμεν τελείως εἰς ταύτην τὴν ζωήν· ἐπειδὴ οὕτως ηὐδόκησεν ὁ πανάγαθος Θεὸς νὰ ζῷμεν ἐνταῦθα, καὶ εἰς τοιαῦτα ἡθέλησε νὰ εὑρίσκωνται ὅσοι περιπατοῦσι τὴν στενήν καὶ τεθλιψμένην δόδον τῆς ἡσυχίας. Αὐτῷ η̄ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ'

Περὶ τῆς βλάδης τοῦ μωροῦ ζήλου, τοῦ νομιζομένου ὡς θείου· καὶ περὶ τῆς βοηθείας τῆς προερχομένης ἐκ τῆς πρᾳότητος καὶ ἄλλων τρόπων.

ΟΖΗΛΩΤΗΣ ἀνθρωπος οὐδέποτε φθάνει εἰς τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας αὐτοῦ· καὶ ὅστις εἶναι ξένος τῆς εἰρήνης, αὐτὸς εἶναι ξένος καὶ τῆς χαρᾶς· διότι ἐάν, ὡς λέγουσιν, ἡ εἰρήνη ἦναι ἡ τελεία ὑγεία τῆς διανοίας, ὁ δὲ ζῆλος ὑπάρχει ἐνάντιος τῆς εἰρήνης, ἐπειταὶ λοιπόν, ὅστις ἔχει μωρὸν ζῆλον, αὐτὸς ἀσθενεῖ μεγάλην ψυχικὴν ἀσθένειαν. Ω ἀνθρωπε, σὺ νομίζων, ὅτι διὰ τοῦ ζήλου σου θεραπεύεις τὰ ξένα σφάλματα, ἀποδιώκεις τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς σου· ἐάν ἀληθῶς ἐπιθυμῇς νὰ θεραπεύσῃς τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὴν ψυχήν, γνώριζε καλῶς, ὅτι οἱ ἀσθενεῖς καὶ ἀρρώστοι κατὰ τὴν ψυχὴν χρειάζονται μᾶλλον συμπαθείας παρὰ ἐπιπλήξεως· καὶ πάλιν, ὅταν σὺ δὲγ ἔχης συμπάθειαν πρὸς τοὺς ὄλλην,

Ξενεῖς εἰς ἔαυτὸν μεγάλην ψυχικὴν βλάβην. Οἱ ἄνθρωποι δὲν κρίνουσι τὸν ζῆλον ἀπὸ τὰ εἴδη τῆς σοφίας, ἀλλ᾽ ἀπὸ τὰ ἀρρώστηματα τῆς ψυχῆς, ὅπερ ὑπάρχει ἀποτέλεσμα μικροῦ νοὸς καὶ πολλῆς ἀνοησίας. Ἡ ἀρχὴ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἐπιεικεια καὶ ἡ πραότης, ἣτις ὑποφέρει τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἶναι κατόρθωμα γενναίας καὶ μεγάλης ψυχῆς. Νιότε λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὑμεῖς οἱ δύνατοι βαστάσατε τὰ ἀσθεμανήτα τῶν ἀδυνάτων, καὶ διορθώσατε τὸν πταίοντα ἐντυνεύματι πραότητος· ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος λαμβάνει ὁ ἀπόστολος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὑπομονήν. "Οταν ἡ καρδία λυπητῇ ταὶ τὰς ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας τοῦ σώματος, ἐνεκα τῶν ὁποίων δὲν δύναται τὸ σῶμα νὰ πράξῃ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἀναπληροῖ διὰ ταύτης τῆς λύπης τὸν τόπον ὅλων τῶν σωματικῶν ἔργων· αἱ σωματικαὶ ἔργασίαι ἀνευ τῆς λύπης τῆς διαγοίας εἰσὶν ὡς ἄψυχον σῶμα. "Οστις ἔχει μὲν τὴν καρδίαν περίλυπον, ὑπάρχει δικαὶος ἀσθενής κατὰ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, δικοιάζει μὲ ἀρρώστον, ὁ ὄποιος, κινούμενος ὑπὸ τοῦ σωματικοῦ πόνου, δέχεται εἰς τὸ στόμα καὶ τρώγει πᾶσαν βλαβερὰν τροφήν. "Οστις ἔχει μὲν τὴν καρδίαν περίλυπον, ὑπάρχει δικαὶος ἀσθενής κατὰ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, δικοιάζει μὲ ἄνθρωπον, διστις, ἔχων μονογενῆ οὖν, θυσιάζει αὐτὸν διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἡ λύπη τῆς καρδίας εἶναι τιμία προσφορὰ εἰς τὸν Θεόν, καὶ διστις ὑποφέρει αὐτὴν ὡς πρέπει, δικοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὁ ὄποιος φέρει ἀγιότητα εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ μέλη· καὶ διστις πολυλογεῖ εἰτε διὰ καλὰ πράγματα, εἰτε διὰ κακά, ὑπάρχει ἀνάξιος ταύτης τῆς χάριτος τῆς ἀγιότητος. Ἡ μετὰ συντυχιῶν γινομένη μετάνοια εἶναι πίθος συντριμμένος. Ἡ μετὰ ἐπιπλήξεων φιλοτιμία εἶναι μάχαιρα βεβαμμένη εἰς τὸ μέλι.

Σωφροσύνη καὶ διμιλία μετὰ γυναικὸς εἶναι ὡς λέαινα μετὰ προβάτου εἰς ἐν οἴκον. Τὰ καλὰ ἔργα ἀνευ ἐλεγμοσύνης καὶ ἐγώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς ἄγθρωπός τις, ὁ ὄποιος θυσιάζε

νον παιδίον ἐγώπιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. "Οστις ύπάρχει ἀσθε-
νῆς κατὰ τὴν ψυχήν, καὶ διορθώνει τοὺς ἄλλους, ὅμοιάζει
μὲ ἀνθρωπον τυφλόν, ὁ δόποῖος δεικνύει εἰς τοὺς ἄλλους τὸν
δρόμον.

‘**Η** ἐλεημοσύνη καὶ ἡ δικαιοχρισία εὐρισκόμεναι ὅμοιοι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχὴν εἶναι ὡς ἀνθρωπός τις, ὅστις προσκυνεῖ τὸν Θεὸν καὶ τὰ εἴδωλα εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ναόν. **·** **Η** ἐλεημοσύνη εἶναι ἐναντία εἰς τὴν δικαιοχρισίαν· ἡ δικαιοχρισία εἶναι ἰσότης τοῦ μέτρου· διότι δίδει εἰς ἔκαστον τὸ δίκαιον, καὶ δὲν παρεκκλίνει εἰς ἐν ἥτις ἄλλο μέρος, οὕτε προσωποληπτεῖ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δικαίου· ἡ ἐλεημοσύνη ὅμως ὑπάρχουσα λύπη τις τῆς ψυχῆς, καὶ κινουμένη ἐκ τῆς θείας χάριτος, παρεκκλίνει καὶ χαρίζεται μετὰ συμπαθείας εἰς πάντας, καὶ τὸν μὲν ἀξιον τιμωρίας δὲν παιδεύει, τὸν δὲ ἀξιον ἐπαίνου πληρεῖ ἐκ παντὸς ἀγαθοῦ· καὶ ἐὰν ἡ ἐλεημοσύνη ὑπάρχῃ ἐκ τοῦ μέρους τῆς δικαιοσύνης, λοιπὸν ἡ δικαιοχρισία εἶναι ἐκ τοῦ μέρους τῆς κακίας. Καθὼς τὸ ἔηρὸν χόρτον καὶ τὸ πῦρ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῶσιν εἰς ἐν μέρος, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη μετὰ τῆς δικαιοχρισίας νὰ ὑπάρχωσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχήν· καὶ καθὼς δὲν ζυγίζεται ὁ κόκκος τῆς φάμμου πρὸς τὸ βάρος πολλοῦ χρυσίου, οὕτω καὶ ἡ χρεία τῆς δικαιοχρισίας τοῦ Θεοῦ δὲν ζυγίζεται πρὸς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐλεημοσύνην. Καθὼς μία δράξ φάμμου πίπτουσα εἰς μεγάλην θάλασσαν χάνεται, οὕτω καὶ τὰ πταίσματα παντὸς ἀνθρώπου ἐνώπιον τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ Θεοῦ· καὶ καθὼς διὰ μιᾶς δρακός φάμμου δὲν φράττεται μία πηγὴ, ητίς ἀναβρύει πολὺ ὕδωρ, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ Θεοῦ δὲν γινάται ὑπὸ τῆς κακίας τῶν ἀνθρώπων.

Καθώς δ σπείρων εἰς τὴν θάλασσαν περιμένει νὰ θερίσῃ,
οὕτω καὶ ὅστις μνησικακεῖ καὶ προσεύχεται· Καθὼς δὲν εἶναι
δυνατὸν νὰ ἔμποδίσῃ τις τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἀλλὰ μὲν
μὴ ἀνέργειται πρὸς τὰ ἄγω, οὕτω καὶ αἱ προσευχαὶ

ρόνων δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἀνέρχωνται εἰς τὸν οὐρανόν· Καθὼς τρέχει τὸ ὄδωρ π εἰς τὸν κατωφερῆ τόπον, οὕτω καὶ ὁ θυμὸς εἰς τὴν ὑπ αὐτοῦ κυριευομένην διάνοιαν. Ὅστις ἀπέκτησεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὴν ταπείνωσιν, αὐτὸς ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ, καὶ ὅστις ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ, ἐνεκρώθη καὶ τοῖς σωματικοῖς πάθεσιν. Ὅστις ἐνεκρώθη τὴν καρδίαν ἐξ τῶν ιδίων αὐτοῦ πραγμάτων, αὐτὸς ἐνέκρωσε τὸν διάβολον. Ὅστις ἔχει φθόνον εἰς τὴν καρδίαν, ἔχει μετ' αὐτοῦ τὸν διάβολον.

"Ἀλλη εἶναι ἡ ταπείνωσις ἡ προερχομένη ἐξ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλη ἡ προερχομένη ἐξ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. "Ἄλλος μὲν ταπεινοφρονεῖ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλος διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· καὶ εἰς μὲν τὸν ταπεινούμενον διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ εἰρήνη τῶν μελῶν, καὶ εὐταξία τῶν αἰσθήσεων, καὶ καρδία συντετριμμένη εἰς πάντα καιρόν· εἰς δὲ τὸν ταπεινούμενον διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ πολλὴ ἀπλότης καὶ καρδία αὐξάνουσα καὶ ἀκράτητος.

"Ἡ ἀγάπη δὲν γνωρίζει ἐντροπήν, διὰ τοῦτο δὲν ἡξεύρει νὰ τακτοποιῇ τὰ μέλη τοῦ σώματος. "Ἡ ἀγάπη ἔχει φυσικὸν ιδίωμα τοῦ νὰ μὴ γνωρίζῃ τὸ ἔαυτῆς μέτρον. "Ω ἀγάπη! μακάριος, ὅστις εῦρε σὲ τὸν λιμένα πάσης χαρᾶς. Οὗτως ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τὸ ἀθροισμα τῶν ταπεινῶν, καθὼς τὸ ἀθροισμα τῶν Σεραφίμ. Πάσης καθαρᾶς θυσίας τιμιώτερον ὑπάρχει παρὰ τῷ Θεῷ τὸ σῶμα τοῦ σώφρονος. "Ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ σωφροσύνη ἐτοιμάζουσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἐνέχυρον ἐκ μέρους τῆς ἀγίας Τριάδος.

Μετ' εὐβλαβείας ὑπαγε πρὸς τοὺς σοὺς φίλους· πράττων δὲ τοῦτο; καὶ σεαυτὸν καὶ ἐκείνους θέλεις ὡφελήσει· ἐπειδὴ πολλάκις ἡ ψυχὴ προφάσει τῆς ἀγάπης ἀποβάλλει τὸν χαλινὸν τῆς προφυλάξεως. Φυλάττου, ὅσον σοὶ δυνατὸν, ἐκ τῶν συναναστροφῶν καὶ συγομιλιῶν ἐπειδὴ εἰς πᾶσαν

στασιν δὲν ὡφελοῦσιν. Εἰς τὰς συναθροίσεις τῶν πολλῶν ἀνθρώπων προτίμα τὴν σιωπήν· ἐπειδὴ αὗτη ἐμποδίζει πολλὴν ζημίαν. Φύλαττε τὴν κοιλίαν σου περισσότερον ἀπὸ τὴν δρασιν τῶν ὄφθαλμῶν· διότι οὕτως ὁ ἐσωτερικὸς πόλεμος γίνεται ἀνευ δισταγμοῦ ἐλαφρότερος τοῦ ἔξωτερικοῦ. Μὴ πιστεύσῃς ποτὲ, ὅτι ἀδελφὲ, ὅτι ἐμποδίζονται οἱ ἐσωτερικοὶ λογισμοὶ ἀνευ τῆς εὐταξίας τοῦ σώματος. Φοβοῦ τὰς κακὰς συναναστροφὰς περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἔχθρούς σου. "Οστις τρέφει κακὴν συνήθειαν εἶναι ὡς ἄνθρωπός τις, ὁ ὅποιος τρέφει τὸ πῦρ διὰ νέας ὑλῆς· διότι τὸ μέτρον τῆς δυνάμεως τῆς συνηθείας καὶ τοῦ πυρὸς συγίσταται εἰς τὴν ὑλην. 'Ἡ συνήθεια ἐὰν ζητήσῃ τι ἀπαξ, καὶ δὲν ἔκπληρωθῇ τὸ αἰτημα αὐτῆς, ἀκολούθως ἔξασθενε· ἐὰν δμως κάμης ἀπαξ τὸ θέλημα αὐτῆς, ὑστερον εύρισκεις αὐτὴν δυνατώτεραν κατὰ σοῦ.

Εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐνθυμοῦ, ὅτι καλλιτέρα εἶναι ἡ ἐκ τῆς παραφυλάξεως προερχομένη βοήθεια, παρὰ ἡ ἐκ τῶν ἔργων. Μὴ γίνου φίλος ἐκείνου, ὃστις ἀγαπᾷ τὸν γέλωτα, ἢ ἀγαπᾷ νὰ θεατρίζῃ τοὺς ἀνθρώπους· ἐπειδὴ σὲ ὁδηγεῖ εἰς συνήθειαν χαυνώσεως καὶ ἀμελείας. Μὴ δεικνύῃς ποτὲ ἰλαρὸν πρόσωπον εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἔχει παραλελυμένην πολιτείαν· φυλάττου ὅμως νὰ μὴ μισήσῃς αὐτόν· καὶ ἐὰν θελήσῃ νὰ ἐγερθῇ ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἀμαρτίας, βοήθησαν αὐτόν, καὶ ἔως θανάτου φρόντισον νὰ σώσῃς αὐτόν· ἐὰν ὅμως εἰσέτι ὑπάρχῃς καὶ σὺ ἀσθενής καὶ ἐμπαθής, ἀποστρέφου τὴν ιατρείαν αὐτοῦ· διότι ὡς λέγουσιν οἱ πατέρες, δός εἰς αὐτὸν τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου σου, καὶ τὰ ἔξης.

Ἐνώπιον τοῦ ὑψηλόφρονος καὶ φθονεροῦ ἀνθρώπου ὁμίλει μετὰ προφυλάξεως· διότι ἐνῷ σὺ ὅμιλης, ἐκεῖνος ἔξηγει τοὺς λόγους σου ὡς ἐπιθυμεῖ, καὶ λαμβάνει ὑλην ἐξ αὐτῶν, καὶ κάμνει ἀκολούθως τοὺς ἄλλους νὰ σφάλωσι· ἐπειδὴ μεταβλητεῖ τὴν ἔγγοιαν τῶν λόγων σου κατὰ τὴν ὑλην τὴν

στίας αύτοῦ. Πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἔρχεται νὰ καταλαλήσῃ ἔμπροσθέν σου τὸν ἀδελφὸν αύτοῦ, δεῖξον πρόσωπον σκυθρώπον· καὶ εἰ μὲν πράξεις οὕτω, θέλεις εὗρει τὸν Θεὸν νὰ σὲ προφυλάττῃ καὶ ἔξ αὐτοῦ τοῦ κακοῦ τῆς καταλαλίας.

Ἐὰν θέλης νὰ δώσῃς τι εἰς τὸν ἔχοντα χρείαν, διδού αὐτὸ μεθ' ἵλαρότητος προσώπου, καὶ διὰ λόγων καλῶν παρηγόρησον τὴν θλίψιν αύτοῦ· καὶ ἐὰν πράξῃς οὕτω, νικᾷς ἡ ἵλαρότης τοῦ προσώπου τὴν δόσιν σου εἰς τὴν καρδίαν αύτοῦ πλέον τῆς χρείας τοῦ σώματος. Καθ' ἣν ἡμέραν ἀνοίξεις τὸ στόμα σου καὶ κατηγορήσεις τινά, θεώρει σεαυτὸν νεκρὸν ἔκεινην τὴν ἡμέραν, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου μάταια, καὶ σοὶ φαίνηται, διτε εἰλικρινῶς καὶ πρὸς οἰκοδομὴν σὲ παρεκίνησεν ὁ λογισμός σου νὰ λαλήσῃς· διότι τίς ἡ χρεία νὰ καταστρέψῃ τις τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν, καὶ νὰ διορθώσῃ τὴν τοῦ φίλου αύτοῦ;

Καθ' ἣν ἡμέραν λυπηθῆς διὰ τινα ἄνθρωπον, ὅστις ἀσθενεῖ φυχικῶς ἢ σωματικῶς, ἔκεινην τὴν ἡμέραν θεώρει σεαυτὸν ὡς μάρτυρα, καὶ διτε ἐπαθεις διὰ τὸν Χριστόν, καὶ ἥξιωθης τῆς ὁμοιογίας αύτοῦ· καθότι καὶ ὁ Χριστὸς διὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπέθανε, καὶ ὅχι διὰ τοὺς δικαίους. Στοχάζου πόσον μεγάλη ὑπάρχει αὕτη ἡ ἀρετή· τῇ ἀληθείᾳ μεγάλη ἀρετὴ εἶναι τὰ νὰ λυπήται τις διὰ τοὺς κακούς, καὶ νὰ εὐεργετῇ τοὺς ἀμαρτωλοὺς μᾶλλον παρὰ τοὺς δικαίους· τοῦτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀναφέρει ὡς ἀξιον θαύματος. Ἐὰν εἰς πάντα σου τὰ ἔργα δυνηθῆς νὰ ἔχῃς τὴν συνείδησίν σου καθαράν, μὴ φροντίσῃς νὰ ἐκτελέσῃς ἀλλην ἀρετήν. Εἰς πάντα σου τὰ ἔργα ἂς προηγηθῇ ἡ σωφροσύνη τοῦ σώματος καὶ ἡ καθαρότης τῆς συνειδήσεώς σου· διότι ἀνευ τούτων τῶν δύο πᾶσα ἀλλη ἀρετὴ θεωρεῖται ματαία παρὰ τῷ Θεῷ. Πάντα ἔργον, τὸ ὅποιον πράττεις ἀνευ σκέψεως καὶ ἔξετάσεως, γνώριζε, διτε ὑπάρχει μάταιον· καθότι ὁ Θεὸς ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν λογίζεται τὴν ἀρετήν, καὶ ὅχι ὡς πρὸς τὴν ἀδιάκριτον ἐνέργειαν.

Ο δίκαιος, ὅστις φέγγει ἐγώπιον τοῦ ἡλίου ὡς λύχνῳ

εῖναι σοφός. Ἡ προσευχὴ τοῦ μνησικάκου εἶναι ὡς σπόρος ἐσπαρμένος ἐπὶ τῆς πέτρας. Ὁ ἀνελεήμων μοναχὸς εἶναι ὡς δένδρον ἄκαρπον. Ὁ ἔλεγχος, δοτις γίνεται ἀπὸ φθόνον, εἶναι ὡς φαρμακερὸν βέλος. Ὁ ἔπαινος τοῦ δολίου εἶναι παγὶς κεκρυμμένη. Ὁ μωρὸς καὶ ἀνόητος σύμβουλος ὑπάρχει τυφλὸς φύλαξ. Κάθισμα μετὰ ἀνοήτων εἶναι κλάσις καρδίας. Ἡ ὁμιλία τοῦ φρονίμου εἶναι ὡς πηγὴ γλυκοῦ ὕδατος. Ὁ σοφὸς σύμβουλος εἶναι τεῖχος ἐλπίδος. Ὁ μωρὸς καὶ ἀνόητος φίλος ὑπάρχει ταμεῖον ζημίας. Κάλλιον εἶναι νὰ βλέπῃ τις πενθούσας γυναικας, παρὰ σοφὸν ἀκολουθοῦντα μωρόν. Κάλλιον εἶναι νὰ κατοικῇ τις μετὰ θηρίων, παρὰ μετὰ τῶν κακῶν ἀναστρεφομένων. Κάθου μετὰ γυπῶν, καὶ ὅχι μετὰ τοῦ πλεονέκτου καὶ ἀχορτάγου. Γίνου φίλος κάλλιον μετὰ τοῦ φονέως, παρὰ μετὰ τοῦ φιλονείκου. Κάλλιον νὰ συνομιλῆσ μετὰ χοίρου παρὰ μετὰ τοῦ γαστριμάργου. Καλλιτέρα εἶναι ἡ σκάφη τοῦ φαγητοῦ τῶν χοίρων, παρὰ τὰ στόμα τοῦ πολυφάγου. Κάθου κάλλιον μετὰ τῶν λωβῶν, παρὰ μετὰ τῶν ὑπερηφάνων. Καταδιώχθητι, καὶ μὴ καταδιώξῃς ἄλλους. Συκοφαντήθητι, καὶ μὴ συκοφαντήσῃς ἄλλους. Φίνου συμπαθητικὸς καὶ ἥμερος, καὶ ὅχι ζηλωτὴς εἰς τὸ κακόν.

Ἡ δικαιολογία δὲν εἶναι ἕδιον τῆς πολιτείας τῶν χριστιανῶν· ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκεται σημειωμένη εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Εὐφραίνου μετὰ τῶν εὐφραινομένων, καὶ κλαῖε μετὰ τῶν κλαϊόντων· διότι αὐτὸς εἶναι σημεῖον τῆς καθαρότης. Ἀρρώστησον μετὰ τῶν ἀρρώστων, καὶ πένθησον μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ χαῖρε μετὰ τῶν μετανοούντων. Γίνου φίλος μετὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κυρίως γίνου φίλος μετὰ τῆς διανοίας σου. Γίνου κοινωνὸς τῶν παθημάτων πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ σωματικῶς ἀπομακρύνθητι ἐκ πάντων. Μὴ ἐλέγξῃς τινά, μήτε ὀνειδίσῃς, μήτε τοὺς λίαν κακούς κατὰ τὴν πολιτείαν αὐτῶν. Ἄπλωσον τὸ φόρεμά σου. καὶ σκέπασον τὸν πταίοντα, καὶ ἐὰν δέγ δυγηθῇς γ' ἀγαδεχθῇ.

πταισματα και την παιδείαν και την ἐντροπὴν ἀντ' αὐτοῦ, καν τούλαχιστον ὑπόμεινον, και μὴ κατασχύνῃς αὐτόν. Γνώριζε, ω ἀδελφέ, ὅτι διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καθήμεθα ἐντὸς τοῦ ἡμετέρου κελίου, ἵνα μὴ μανθάνωμεν τὰ κακὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, και τότε βλέπομεν τοὺς πάντας ὡς ἀγίους· ἀλλ' ἐὰν ἐλέγχωμεν, και παιδεύωμεν, και κρίνωμεν, και ἔξετάζωμεν, και ἀδικῶμεν, και γινώμεθα μεμφίμοιροι, τότε λοιπὸν κατὰ τὶ διαφέρει τὸ κάθισμα τῆς ἡσυχίας ἀπὸ τὸ κάθισμα τῶν πόλεων; και τὶ ἄλλο ὑπάρχει χειρότερον τοῦ καθίσματος τῆς ἐρήμου, ἐὰν δὲν ἀφήσωμεν ταῦτα πάντα; ἐὰν δὲν ἡσυχάζῃς κατὰ τὴν καρδίαν, ἡσύχασον τούλαχιστον κατὰ τὴν γλώσσαν· και ἐὰν δὲν δυνηθῇς γὰ τακτοποιήσης τοὺς λογισμούς σου, τακτοποίησον τούλαχιστον τὰς σωματικάς θου αἰσθήσεις· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς μόνος κατὰ διάνοιαν, γενοῦ τούλαχιστον μόνος μετὰ τοῦ σώματός σου· και ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ ἔργαζησαι σωματικῶς, λυποῦ τούλαχιστον κατὰ διάνοιαν· και ἐὰν δὲν δύνησαι ν' ἀγρυπνῆς ἴσταμενος, ἀγρύπνησον καθήμενος ἢ κειτόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης σου· και ἐὰν δὲν ἡμπορῇς νὰ νηστεύσῃς δύο ἡμέρας, νηστευσον τούλαχιστον ἕως τὸ ἐσπέρας· και ἐὰν δὲν ἡμπορῇς πάλιν ἕως τὸ ἐσπέρας, φυλάττου τούλαχιστον ἐκ τοῦ χορτασμοῦ τῆς κοιλίας· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς ἄγιος κατὰ τὴν καρδίαν, γενοῦ καθαρὸς κατὰ τὸ σῶμα· και ἐὰν δὲν πενθῇ ἡ καρδία σου, ἀς πενθῇ τὸ πρόσωπόν σου· και ἐὰν δὲν ἡμπορῇς νὰ ἐλεήσῃς, διμίλει τούλαχιστον ὡς ἀμαρτωλός· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς εἰρηνοποιός, μὴ γίνου τούλαχιστον φιλοτάραχος· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς ἴκανὸς και ἔμπειρος, γίνου ἀσκονός κατὰ τὸ φρόνημα· και ἐὰν δὲν ὑπάρχῃς νικητής, μὴ ὑψηλοφρόνει κατὰ τῶν πταιόντων και ὑπευθύνων· και ἐὰν δὲν δύνησαι νὰ φράξῃς τὸ στόμα τοῦ καταλαλοῦντος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, φύλαξον τούλαχιστον τὸ σόν, και μὴ συμφωνήσῃς μετ' αὐτοῦ.

Γνώριζε καλῶς, ὅτι ἐὰν ἐξέλθῃ ἀπὸ σοῦ πῦρ, και·

καύσῃ ἄλλους, τὰς καυθείσας ψυχὰς θέλει ζητήσει ὁ Θεὸς ἐκ τῶν χειρῶν σου· καὶ ἐὰν μὲν δὲν βάλλῃς σὺ τὸ πῦρ, ἀλλὰ συνεργεῖς μετὰ τοῦ βίπτοντος αὐτό, καὶ χαιρεῖς εἰς τοῦτο, ὑπάρχεις κοινωνὸς τοῦ κακοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ἐὰν ἀγαπᾶς τὴν πραότητα, ἔχει εἰρήνην εἰς ἑαυτόν· καὶ ἐὰν ἀξιωθῆται τῆς εἰρήνης, θέλεις χαίρεις εἰς πᾶσαν περίστασιν. Ζήτησον φρόνησιν, καὶ ὅχι χρύσιον. Ἐνδέου τὴν ταπείνωσιν, καὶ ὅχι τὸ βύσσινον φόρεμα τῶν βασιλέων. Ἀπόκτησον τὴν εἰρήνην, καὶ ὅχι τὴν κοσμικὴν βασιλείαν.

Δὲν ἔχει φρόνησιν ἐκεῖνος, ὃστις δὲν ἔχει ταπείνωσιν· καὶ ὃστις δὲν ἔχει ταπείνωσιν, δὲν θέλει σκεφθῆ ποτε φρονίμως. Δὲν εἶναι ταπεινόφρων, ὃστις δὲν ὑπάρχει εἰρηνικός· καὶ ὃστις δὲν εἴναι εἰρηνικός, οὔτε ταπεινόφρων ὑπάρχει· καὶ ὃταν δὲν ὑπάρχῃ τις εἰρηνικός, οὐδέποτε θέλει χαρῆ. Εἰς πάσας τὰς ὁδοὺς τῶν ἀρετῶν, εἰς τὰς ὁποίας περιπατοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ κόσμῳ, δὲν εὑρίσκουσι τὴν εἰρήνην, ἐὰν δὲν πλησιάσωσιν εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδα· ἐπειδὴ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἰρηνεύει ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὰ προσκόμματα, ἔως ὃτου δὲν ἥθελεν ἀποκτήσει τὴν ἐλπίδα· ὅταν ὅμως ἀποκτήσῃ αὐτήν, τότε θέλει εἰρηνεύσει, καὶ θέλει χαρῆ· καὶ αὐτὸς εἶναι ἔκεινο, τὸ ὅποιον εἶπε τὸ προσκυνητὸν στόμα τοῦ Χριστοῦ· « δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κάγω ἀναπαύσω ὑμᾶς· » πλησιάσον, λέγει, εἰς ἐμέ, καὶ ἀναπαύεσαι ἐκ τοῦ κόπου καὶ τοῦ φόβου.

Ἡ πρὸς Θεὸν ἐλπὶς ὑψώνει τὴν καρδίαν, ὁ δὲ φόβος τῆς κολάσεως συντρίβει αὐτήν. Τὸ φῶς τῆς διανοίας γεννᾷ τὴν πίστιν, καὶ ἡ πίστις γεννᾷ τὴν παρηγορίαν τῆς ἐλπίδος, ἡ δὲ ἐλπὶς στερεώνει τὴν καρδίαν. Ἡ πίστις εἶναι ἡ φανέρωσις τῆς συνέσεως, καὶ ὅταν σκοτισθῇ ἡ διάνοια, κρύπτεται ἡ πίστις, καὶ τότε κυριεύει ἡμᾶς ὁ φόβος, καὶ κόπτει τὴν ἡμέτεραν ἐλπίδα. Ἡ πίστις ἡ προσγιγνόμενη ἔκ τῆς μαθήσεως, δὲν ἐλευθεροῦ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν

δισταγμόν, ἀλλ' ἡ φαινομένη εἰς τὴν σύνεσιν, καὶ ἀνατέλλουσα ἐκ τῆς γνώσεως καὶ τῆς νοήσεως, καὶ διὰ τοῦτο λέγεται ἐπίγνωσις καὶ φανέρωσις τῆς ἀληθείας. "Εως ὅτου νὰ γνωρίσῃ ὁ γοῦς τὸν Θεόν, καὶ διὰ τῆς ἐπιγνώσεως νὰ καταλάβῃ αὐτὸν ὡς Θεόν, δὲν ἔγγιζει ὁ φόβος εἰς τὴν καρδίαν. "Οταν παραχωρηθῶμεν καὶ πέσωμεν εἰς σκότωσιν, ἔως ὅτου νὰ ταπεινωθῶμεν, συμβαίνει εἰς ἡμᾶς ὁ φόβος, ὅπως ὁ διηγήση ἡμᾶς εἰς τὴν ταπεινώσιν καὶ εἰς τὴν μετάνοιαν.

"Ο υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὑπέμεινε σταυρὸν δι' ἡμᾶς· ἀς ἔχωμεν λοιπὸν ἡμεῖς οἱ ἀμαρτωλοὶ θάρρος εἰς τὴν μετάνοιαν. διότι ἐὰν μόνον τὸ σχῆμα τῆς μετανοίας μετέβαλε τὴν δργὴν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀχαάδ, πόσῳ μᾶλλον δὲν θέλει ἔξιλεώσει ἡδη τὸν Θεὸν ἡ ἀληθὴς ἡμῶν μετάνοια; καὶ ἐὰν τὸ σχῆμα μόνον τῆς ταπεινώσεως ἐπέστρεψε τὴν δργὴν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου δὲν ἀλήθευεν ἡ μετάνοια, πόσῳ μᾶλλον δὲν θέλει ἀποστρέψει αὐτὴν ἡδη ἀφ' ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι ἐν ἀληθείᾳ λυπούμεθα διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν; ἀρκεῖ ἡ λύπη τῆς διανοίας ἀγτὶ πάστης σωματικῆς ἐργασίας.

"Ο ἄγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγει, ὅτι ὑπάρχει ναὸς τῆς θείας χάριτος ἐκεῖνος, δστις ἐνθυμεῖται πάντοτε τὸν Θεόν, καὶ μεριμνᾷ περὶ τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ τὶ ἄλλο εἶναι ἡ μεριμνα τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ, παρὰ τὸ νὰ ζειτῇ τις πάντοτε ν' ἀπολαύσῃ τὴν αἰώνιον αὐτοῦ ἀγάπαυσιν, καὶ νὰ λυπήται διηγεκώς, διέτι δὲν δύναται νὰ φιάσῃ εἰς τὴν τελειότητα διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως αὐτοῦ; καὶ ἡ παντοτειὴν περὶ τούτου λύπη εἶναι τὸ νὰ βαστάζῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν διηγεκῆ ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶπεν ὁ ἄγιος Βασίλειος. Ἀμετεώριστος εὐχὴ εἶναι ἐκείνη, ἥτις προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν καθαρὰν τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ· καὶ κατοίκησις τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ τις ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γινόμεθα ναὸς τοῦ Θεοῦ· αὐτὸ δὲν εἶναι φροντὶς καὶ μέριμνα συντετριμμένης καρδίας πρὸς ἔτοιμην

τῆς ἀναστάσεως; Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.¹ Αμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΘ'.

Περὶ τῶν πολλῶν ἀλλοιώσεων, αἵτινες συνθαίνουν
εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ δοκιμάζονται
διὰ τῆς εὐχῆς.

Το μὲν νὰ προκρίνῃ τις τὸ καλὸν θέλημα, εἶναι ἴδιον τοῦ
ἐπιθυμοῦντος αὐτό· τὸ δὲ νὰ πράξῃ καὶ γὰ τελειώσῃ τὴν ἐκ-
λογὴν τοῦ καλοῦ θελήματος, τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν, τοῦ
ὅποιου ἡ βοήθεια ὑπάρχει ἀναγκαιοτάτη εἰς ταύτην τὴν πε-
ρίστασιν· διὰ τοῦτο μετὰ τὴν καλὴν ἐπιθυμίαν, ἢτις διεγεί-
ρεται εἰς ἡμᾶς, πρέπει νὰ προσευχώμεθα συχνάκις, ὅχι μόνον
διότι ἔχομεν χρείαν τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἵνα δεῖξῃ
καὶ διὰ τῆς διαφορᾶς τῆς βοηθείας ταύτης, ἐὰν ἡ ἐπιθυμία
ἡμῶν ἀρέσκῃ εἰς τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα, ἡ ὅχι ἐπειδὴ
πᾶσα καλὴ ἐπιθυμία δὲν ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' ἐκεί-
νη μόνη, ἢτις ὑπάρχει ὠφέλιμος· καθότι ἐνίστε ὁ ἄνθρωπος
ἐπιθυμεῖ τὸ καλόν, καὶ ὁ Θεὸς δὲν βοηθεῖ αὐτόν· ἐπειδὴ πί-
πτει εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἐκ τοῦ διαβόλου παρομοία τις καλὴ
ἐπιθυμία, καὶ νομίζεται νὰ ἥναι πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ
ὅμως δὲν εἶναι τοῦ αὐτοῦ μέτρου· ἐπειδὴ ὁ διάβολος μηχανώ-
μενος τὴν βλάβην τοῦ ἀνθρώπου, ἀναγκάζει αὐτὸν, ἵνα ζη-
τήσῃ αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν, ἐνῷ εἰσέτι αὐτὸς δὲν ἔφθασεν εἰς
τὸν ἀρμόδιον βαθμὸν τῆς πολιτείας αὐτοῦ, ἡ δὲν ἀρμόζει εἰς
τὸ σχῆμα αὐτοῦ, ἡ δὲν εἶναι εἰσέτι ἀρμόδιος ὁ καιρός, ἵνα
τελειώσῃ αὐτὴν, ἡ δὲν ἔχει ἕκανότητα εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα,
τὸ ὅποιον ἐπιθυμεῖ· ἀλλ' ὁ διάβολος παντὶ τρόπῳ

αὐτὸν, ἡ βλάπτει τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἡ κρύπτει παγίδα εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ· ἀλλὰ καθὼς προεῖπον, ἃς προσευχώμεθα συνεχῶς μετὰ σπουδῆς καὶ προθυμίας διὰ τὴν καλὴν ἐπιθυμίαν, ἥτις διεγείρεται εἰς ἡμᾶς, καὶ ἔκαστος ἐξ ἡμῶν ἃς εἶπη πρὸ τὸν Θεόν· Ἄς γένη, Κύριε, τὸ ἄγιόν σου θέλημα, ἔως ὅτου νὰ τελειώσω τοῦτο τὸ καλὸν ἔργον, τὸ όποῖον ἐπεθύμησα νὰ πράξω, ἐὰν ἀρέσκῃ τοῦτο εἰς τὸ θέλημά σου τὸ ἄγιον· διότι τὸ νὰ θελήσω αὐτὸ μοὶ εἶναι εὔχολον, τὸ γὰρ ἐκτελέσω ὅμως αὐτὸ ἄνευ τῆς χάριτός σου δὲν δύναμαι, ἐνῷ καὶ τὰ δύο προέρχωνται παρὰ σοῦ· ἐπειδὴ ἐγὼ ἄνευ τῆς χάριτός σου δὲν ἐπείσθην νὰ δεχθῶ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν, ἥτις ἐκινήθη εἰς ἐμέ, ἀλλ' οὐτε ἐφοβήθην ἐξ αὐτῆς. Οὕτω πρέπει νὰ προσεύνηται, ὅστις ἐπιθυμεῖ τὸ καλόν, καὶ μετὰ διακρίσεως καὶ σοὶ φίας νὰ διακρίνῃ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸ ψεῦδος· διότι τὸ καλὸν διακρίνεται διὰ συνεχοῦς προσευχῆς, καὶ πνευματικῆς ἔργασίας, καὶ προφυλάξεως νοός, καὶ ἀπαύστου πόθου, καὶ διὰ συνεχῶν δακρύων, καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ οὐρανίου βοηθείας, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχῃ τις λογισμοὺς ὑπερηφανείας, οἵτινες ἐμποδίζουσι τὴν θείαν βοήθειαν, ἀλλὰ καταργοῦμεν αὐτοὺς διὰ τῆς προσευχῆς.

ΛΟΓΟΣ Ε'.

Περὶ πονηρῶν λογισμῶν, οἵτινες συμβαίνουσιν
εἰς ἡμᾶς χωρὶς νὰ θέλωμεν.

ΥΠΑΡΧΟΥΣΙ τινες, οἱ όποιοι ἔχοντες ἀδύνατον τὸ σῶμα, ἐπιθυμοῦσι ν' ἀνπαύσωσιν αὐτὸ πρὸς ὀλίγον, καὶ ἐπειτα πάλιν ἐπαγαλαμβάνουσι τὸ ἔργον αὐτῶν. Εἰς αὐτὰς λοιπὸν τι

γας ἡμέρας τῆς ἀναπαύσεως ἃς μὴ ἀφήσωμεν τελείως τὴν προσοχὴν, καὶ δώσωμεν πᾶσαν ἡμῶν τὴν ψυχὴν εἰς ἐλευθερίαν ὡς ἄνθρωποι, οἵτινες, μὴ θέλοντες πλέον νὰ στραφῶσιν εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν ἔργον, ἐν καιρῷ εἰρήνης κρούονται ὑπὸ τῶν βελῶν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οὗτοί εἰσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες θυσανοῖς οὐσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ὑλην ἐκ τῆς παρρήσιας τοῦ ἴδιου αὐτῶν θελήματος, καὶ ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς βλέπουσιν, ὅτι εἶναι ἐνδεδυμένοι μὲν φόρεμα τῶν ῥυπαρῶν λογισμῶν, οἱ δόποιοι κινοῦνται εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν καθ' ἣν ὥραν ἐνθυμοῦνται τὸν Θεόν. Ταῦτα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀποκτῶμεν ἐν καιρῷ τῆς ἀμελείας ἡμῶν, καὶ ἔπειτα καταισχύνουσιν ἡμᾶς ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς.

‘**Η** ἐγρήγορσις καὶ ἡ προσοχὴ βοηθοῦσι τὸν ἄνθρωπον περισσότερον ἀπὸ τὴν ἔργασίαν· καὶ ἡ παῦσις πάλιν τῆς προσοχῆς καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως βλάπτουσιν αὐτὸν περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος· ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως διεγείρονται μὲν πόλεμοι καὶ ἐνοχλοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ἔχει ὅμως ἔξουσίαν νὰ παύσῃ αὐτούς· διότι δταν ἀφήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀνάπαυσιν καὶ στραφῇ εἰς τὴν ἔργασίαν αὐτοῦ, φεύγουσιν ἔξ αὐτοῦ οἱ πόλεμοι· δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν παῦσιν τῆς προσοχῆς· καθότι ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἐλευθερίαν του εὑρισκόμενος εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, δύναται πάλιν νὰ στραφῇ καὶ κυβερνήσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ κανόνος του· διότι ἔχει εἰσέτι τὴν ἐλευθερίαν του· δταν ὅμως παύσῃ τὴν προσοχὴν, ἔξέρχεται ἐκ τοῦ πόπου τῆς ἑαυτοῦ ἐλευθερίας· ἐπειδὴ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπέρριπτε τελείως τὴν προσοχὴν καὶ προφύλαξιν τοῦ νοὸς αὐτοῦ, δὲν ἥθελεν ἀναγκασθῆναν περιέλθῃ εἰς τὴν βίαν ἐκείνων, τὰ δόποια δὲν ἀναπαύουσιν αὐτόν· ἐάν, λέγω, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἥθελεν ἀφήσῃ παντελῶς τὸν ὄρον τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, δὲν ἥθελον συμβῆ εἰς αὐτὸν κακὰ συγαντήματα, τὰ ὁποῖα δεσμεύουσιν αὐτόν, γωρίς γὰ δύναται ν' ἀντιστῇ.

Μή δίδου, ω̄ ἀνθρωπε, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τινα ἐκ τῶν αἰσθήσεών σου, μήπως δὲν δυνηθῆς νὰ ἐπανέλθῃς εἰς αὐτήν. Ἡ μὲν ἀνάπαισις τοῦ σώματος βλάπτει μόνον τοὺς νέους, ἀλλ' ἡ τελεία ἐγκατάλειψις τῆς προσοχῆς τῶν αἰσθήσεων βλάπτει οὐ μόνον τοὺς νέους, ἀλλὰ καὶ τοὺς τελείους καὶ γέροντας· καὶ ὅσοι μὲν δέχονται ὡς ἐκ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος τοὺς πονηρούς καὶ κακοὺς λογισμούς δύνανται νὰ στραφῶσι πάλιν εἰς τὴν προφύλαξιν, καὶ νὰ διατηρήσωσι τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν πολιτείαν· ὅσοι δὲ μας παραμελήσωσι τὴν προφύλαξιν τῶν αἰσθήσεων καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐλπίζοντες εἰς τὰς πνευματικὰς αὐτῶν ἔργασίας, πίπτουσιν ἐκ τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν πολιτείας εἰς τὴν παράλυσιν τῆς ζωῆς.

"Αλλος μὲν πληγώνται ἐν καιρῷ πολέμου ψυχικῶς, καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀποθνήσκει· καὶ ἀλλος διὰ πρόφασιν τῶν ἀναγκαίων τῆς ζωῆς ἐξερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λαμβάνει πειρασμὸν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Δὲν πρέπει νὰ λυπώμεθα, ὅταν σφάλλωμεν κατά τι, ἀλλ' ὅταν ἐμμένωμεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα· διότι τὰ μὲν σφάλματα συμβαίνουσι πολλάκις καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς τελείους, τὸ δὲ νὰ ἐμμένῃ τις εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, τοῦτο εἶναι τελεία νέκρωσις. Ἡ λύπη, τὴν δρόσιαν δοκιμάζομεν διὰ τὰ ἴδια ἡμῶν σφάλματα, λογίζεται εἰς ἡμᾶς ὡς καθαρὰ ἔργασία ὑπὸ τῆς θείας χάριτος· ὅστις δὲ μας σφάλλει καὶ ἐκ δευτέρου ἐπ' ἐλπίδι ὅτι θέλει μετανοήσει πάλιν, αὐτὸς πορεύεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μετὰ πανουργίας καὶ δολιότητος· εἰς αὐτὸν ἔρχεται αἰφνιδίως ὁ θάνατος, καὶ δὲν φθάνει τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, ἵνα τελειώσῃ τὰ ἔργα τῆς μετανοίας. "Οστις ἔχει παραλελυμένας τὰς αἰσθήσεις, αὐτὸς ἔχει παραλελυμένην καὶ τὴν καρδίαν.

"Ἡ ἔργασία τῆς καρδίας ὑπάρχει δεσμὸς τῶν ἔξω μελῶν τοῦ σώματος, καὶ ὅστις μετὰ διακρίσεως ἔργαζεται αὐτήν, καθὼς ἐπραττον οἱ παλαιοὶ πατέρες, αὐτὸς γίνεται γνωστὸς ἐκ τῶν ἔξωτερικῶν ἔργων, ἀπερ φαίνονται εἰς αὐτόν.

δὲν δεσμεύεται ύπὸ τοῦ σωματικοῦ κέρδους, οὔτε ἀγαπᾷ τὴν γαστριμαργίαν, ἀλλ' οὔτε θυμώνει ποτέ· καθότι ὅπου ύπάρχουσι τὰ τρία ταῦτα, ἥγουν τὸ σωματικὸν κέρδος καὶ ἡ δέξιολία τοῦ θυμοῦ καὶ ἡ γαστριμαργία, καν φαίνηται τις δύμοιος μὲ τοὺς παλαιοὺς πατέρας, γνώριζε δύμως, ὅτι ἐκ τῆς παραμελήσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἔργασίας προέκυψεν ἡ παράλυσις τῶν ἐξωτερικῶν αὐτοῦ ἔργων, καὶ ὅχι ἐκ τῆς καταφρονήσεως τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς· διότι ἀλλως, ἀφοῦ κατεφρόνησε τὰ σωματικά, διὰ τί δὲν ἀπέκτησε τὴν πορείαν; Εἰς τὴν μετὰ διακρίσεως γινομένην καταφρόνησιν ἀκολουθεῖ ἡ περιφρόνησις δλῶν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος, καὶ τοῦ πόθου τῶν ἀνθρώπων. "Οστις δέχεται μετὰ χαρᾶς ζημίας δι' ἀγάπην Θεοῦ, ὑπάρχει καθαρὸς ἐσωθεν· καὶ ἐὰν δὲν καταφρονῇ τινα, ὑπάρχει ἐν ἀληθείᾳ ἐλεύθερος. "Οστις δὲν ἀγαπᾷ τὸν τιμῶντα αὐτόν, ἀλλ' οὔτε καταφρονεῖ τὸν ἀτιμάζοντα αὐτόν, αὐτὸς ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ. Ἡ φυλακὴ τῆς διακρίσεως εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ πᾶσαν ἀλληγορίαν, ἢτις ἐνεργεῖται διὰ παντὸς τρόπου καὶ διὰ παντὸς μέτρου ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Μὴ μισήσῃς ποτὲ τὸν ἀμαρτωλόν· ἐπειδὴ ὅλοι εἴμεθα ὑπεύθυνοι ἐν ἀμαρτίαις· καὶ ἐὰν ύπὸ θείου ζήλου κινηθσαι κατ' αὐτοῦ, κλαύσον δι' αὐτόν μᾶλλον. Διὰ τί, ὦ ἀνθρωπε, μισεῖς τὸν ἀμαρτωλόν; τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ μίσησον, καὶ εὕχου ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα γίνης μιμητής τοῦ Χριστοῦ, ὅστις δὲν ἥγανάκτει κατὰ τῶν ἀμαρτωλῶν, ἀλλ' ηὔχετο ὑπὲρ αὐτῶν· δὲν βλέπεις πῶς ἔκλαυσεν ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ; ἡ μήπως καὶ ἡμεῖς δὲν καταγελάωμεθα ὑπὸ τοῦ διαβόλου; διὰ τὶ λοιπὸν νὰ μισῶμεν ἐκεῖνον, ὅστις κατεγελάσθη ὡς καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ; Διὰ τί μισεῖς τὸν ἀμαρτωλόν, ὦ ἀνθρωπε; διότι τάχα δὲν εἶναι δίκαιος ὡς καὶ σύ; καὶ ποῦ εἶναι ἡ δικαιοσύνη σου, ἀφοῦ δὲν ἔχῃς ἀγάπην; διὰ τὶ δὲν κλαίεις μᾶλλον δι' αὐτόν, ἀλλὰ καταδιώκεις αὐτόν; Ὑπάρχουσί τιγες, οἱ ὄποιοι ὑπὸ

κινδύμενοι δργίζονται, νομίζοντες, ότι εἶναι διακριτικοὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀμαρτωλῶν.

Γενοῦ κῆρυξ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ· διότι, ἐνῷ ὑπάρχει ἡ γῆς ἀνάξιος, σὲ κυθερνᾶ, καὶ διότι, ἐνῷ γρεωστῆς εἰς αὐτὸν ἀπειρον γρέος, δεν σ' ἐκδικεῖται, ἀλλὰ διὰ τὰ ὄλιγα καλὰ ἔργα, τὰ ὅποια πράττεις, σοὶ ἀνταποδίδει μεγάλους μισθούς. Μὴ ὠνόμαζε τὸν Θεὸν δίκαιον· καθότι η δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ δὲν γνωρίζεται εἰς τὰ ἔργα σου· καὶ ἐὰν ὁ Δαβὶδ ὀνομάζῃ αὐτὸν δίκαιον καὶ εὐθῆ, ἀλλ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ σωτήρ ἡμῶν ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς, διότι εἶναι μᾶλλον ἀγαθός καὶ χρηστός, ως λέγει, διότι εἶναι ἀγαθός εἰς τοὺς πονηρούς καὶ ἀσεβεῖς ἀνθρώπους. Πῶς θέλεις ὀνομάσει τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅταν ἀναγινώσκῃς εἰς τὸ εὐαγγέλιον περὶ τοῦ μισθοῦ τῶν ἔργατῶν; φίλε, λέγει, δὲν σ' ἀδικῶ, θέλω νὰ δῶσω καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἐσχατον, δσα ἔδωκα καὶ εἰς σέ· ἐὰν δὲ δόθαλμός σου γῆναι πονηρός, ἀλλ' ἐγὼ εἰμὴ ἀγαθός. Πῶς θέλεις ὀνομάσει τις δίκαιον τὸν Θεόν, ὅταν ἀναγινώσκῃ εἰς τὸ εὐαγγέλιον τὰ περὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, δστις ἐσκόρπισε τὸν πατρικὸν πλοῦτον εἰς ἀσωτείας, καὶ διέ τε ἔδειξε κατάνυξιν μόνην, πῶς ἔτρεξεν δ πατήρ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχειλον αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπάνω εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸν πλοῦτον; Καὶ δὲν εἶπε ταῦτα ἀλλοις τις, ὥστε νὰ διστάσωμεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς δ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ πατρός, αὐτὸς ἐμαρτύρησε ταῦτα περὶ αὐτοῦ. Ποῦ εἶναι η δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ; διότι γῆμεν ἀμαρτωλοί, καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν; Καὶ ἐὰν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν φαίνεται ἐλεήμων δ Θεός, ἀς πιστεύσωμεν, διότι ὁ Θεός ἀλλοίωσιν δὲν δέχεται.

Μὴ γένοιτο νὰ σκεψθῶμέν ποτε τοιοῦτον ἀνόμημα, καὶ νὰ εἴπωμεν τὸν Θεὸν ἀνελεήμονα· ἐπειδὴ δὲν ἀλλοιοῦται τὸ ἴδιωμα τοῦ Θεοῦ, καθὼς οἱ νεκροί· καὶ δὲν ἀποκτᾷ τι δ Θεός, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει, ἡ γάνει τι, τὸ ὅποιον ἔχει, ἡ λαμβάνει προσθήκην τινὰ ὡς τὰ κτίσματα· ἀλλ' ὅτι ἔχει δ Θεός ἐξ ὅ

χου ἀρχῆς, θέλει εἶχει αὐτὸ πάντοτε ἡώς τοῦ ἀτελευτήτου τέλους· καὶ ἔχει, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Κύριλλος εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς γενέσεως· φοβοῦ, λέγει, τὸν Θεόν ἀπὸ ἀγάπην, καὶ ὅχι ἀπὸ τὸ σκληρὸν ὄνομα τῆς δικαιοσύνης, ὅπερ ἐτέθη εἰς αὐτόν. Ἀγάπησον, ἄνθρωπε, τὸν Θεόν, καθόσον χρεωστῆς ν' ἀγαπᾶς αὐτόν, καὶ ὅχι διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθά, τὰ ὅποια μέλλει νὰ σοὶ δώσῃ, ἀλλὰ δι' ὅσα παρ' αὐτοῦ ἐλάθομεν· ἐπειδὴ τίς δύναται ν' ἀνταμοίψῃ αὐτόν; Ποῦ εῖναι ἡ ἀνταπόδοσις αὐτοῦ εἰς τὰ ἔργα ἡμῶν; Τίς ἐπεισεν αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς γὰ παραγάγῃ ἡμᾶς εἰς τὴν κτίσιν; Τίς παρακαλεῖ αὐτὸν δι' ἡμᾶς, δταν γινώμεθα ἀχάριστοι; Τίς ἐξέπνυσεν ἐκεῖνο τὸ ἀπνούν ἡμῶν σῶμα εἰς τὴν ζωήν, δταν δὲν ὑπήρξε χομέν ποτε; Καὶ πάλιν, πόθεν πίπτει ἡ ἔννοια τῆς γνώσεως εἰς τὸν χοῦν; "Ω τῆς θαυμαστῆς ἐλεγμοσύνης τοῦ Θεοῦ! ὡς ἔκπληξις τῆς χάριτος τοῦ κτίστου ἡμῶν! ὡς δύναμις φθάνουσα εἰς πάντα! ὡς ἀμέτρου χρηστότητος, δι' ἣς εἰσάγεται πάλιν πρὸς ἀνάπλασιν ἡ φύσις ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν! Τίς εἶναι ἕκανδος νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, δστις ἀνίστησιν ἐκεῖνον, δ ὅποιος καταφρονεῖ καὶ βλασφημεῖ αὐτόν; τὸν ἀλιογον χοῦν ἀνακαινίζει, καὶ ποιεῖ αὐτὸν συνετὸν καὶ λογικόν· τὸν μετεωριζόμενον νοῦν καὶ τὰς περιπλανωμένας αἰσθήσεις ποιεῖ φύσιν λογικὴν καὶ ἀξίαν σκέψεως. Δὲν εἶναι ἕκανδος δ ἀμαρτωλὸς νὰ ἐννοήσῃ τὴν χάριν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. Ποῦ εἶναι ἥδη ἡ γέεννα, ἥτις δύναται νὰ λυπήσῃ ἡμᾶς; Ποῦ εἶναι ἥδη ἡ κόλασις, ἥτις ἐκφοβεῖ ἡμᾶς πανταχόθεν, καὶ νικᾷ τὴν εὐφροσύνην τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; Καὶ τί εἶναι ἡ γέεννα ἐνώπιον τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως, ὅπότε θέλει ἀναστήσει ἡμᾶς, καὶ θέλει κάμει τοῦτο τὸ φθαρτὸν σῶμα νὰ ἐνδυθῇ τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ νὰ ἐγείρῃ ἐν δόξῃ τὸν εἰς "Ἄδου πεσόντα ἄνθρωπον;

Δεῦτε, ὡς διακριτικοί, καὶ θαυμάσατε· τίς εἶναι ἐκεῖνος; δστις, ἔγων σοφὴν καὶ θαυμαστὴν τὴν διάγοιαν,

Θαυμάσει κατ' αξίαν τὴν χάριν τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν; Ἡ ἀνταπόδοσις τῶν ἀμαρτωλῶν ὑπάρχει ἡ κόλασις, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀντὶ τῆς δικαίας ταύτης ἀνταποδόσεως παρέχει εἰς τοὺς εἰλικρινῶς μετανοοῦντας ἀμαρτωλούς ἀνάστασιν, καὶ ἀντὶ τῆς τιμωρίας τῶν σωμάτων, τῶν καταπατησάντων τὸν νόμον αὐτοῦ, ἐνδύει αὐτοὺς τελείαν ἀφθαρσίας δόξαν. Αὕτη ἡ χάρις, τὴν ὅποιαν χαρίζει εἰς ἡμᾶς μετὰ τὴν ἀμαρτίαν διὰ τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας, ὑπάρχει ἀνωτέρᾳ ἔκεινης, η̄τις ἐδόθη ἡμῖν, δταν ἐκ τοῦ μὴ θντος ἔφερεν ἡμᾶς εἰς τὴν κτίσιν. Δόξα, Κύριε, εἰς τὴν ἀμετρον χάρεν σου. Ἐδού, Κύριε, τὰ κύματα τῆς χάριτός σου ἐκάλυψαν τὴν διάνοιάν μου, καὶ μ' ἀναγκάζουσι νὰ σιωπήσω· διότι δὲν ἔμεινε πλέον εἰς ἐμὲ σύνεσις, δπως σ' εὐχαριστήσω. Διὰ ποίων στόματων θέλομέν σοι ἐξομολογηθῇ καὶ δοξάσει, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ὅστις ἀγαπᾷς καὶ κυβερνᾷς τὴν ζωὴν ἡμῶν; Δόξα σοι, Κύριε, διὰ τοὺς δύο κόσμους, τοὺς ὅποιους ἐδημιούργησας πρὸς αὐξησιν καὶ τρυφὴν ἡμετέραν, ὁδηγῶν ἡμᾶς δι' ὅλων τούτων πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς δόξης σου ἀπὸ τοῦ γὑν καὶ ἔως τοῦ αἰῶνος.

ΛΟΓΟΣ ΕΑ'

Περὶ τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ νῆψις, ἡ ἔσω ἐν τῇ ψυχῇ γινομένη κρυπτῶς· καὶ πόθεν εἰσέρχεται ὁ ὑπνος καὶ ἡ ψυχρότης εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ σέβεννει τὴν ἀγίαν θέρμην ἀπὸ τὴν ψυχήν, καὶ ἀπονεκρώνει τὴν εἰς Θεόν ἐπιθυμίαν.

ΑΔΥΝΑΤΟΝ εἶναι, ὅσοι ἔχουσι τὰς καλὰς ἐπιθυμίας νὰ ἐμποδισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν, ἐκτὸς μόγου ἐάν εὑρῃ ὁ διάβολος ἐκ καλῆς ἀφορμῆς χώραν εἰς

ἐπιθυμοῦντας τὸ καλόν. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ὡς ἔξης. Εἰς πᾶσαν ἔννοιαν καλῆς ἐπιθυμίας ἀκολουθεῖ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως αὐτῆς ζῆλος τις ὡς πῦρ κατὰ τὴν θερμότηταν οὗτος ὁ ζῆλος συνηθίζει νὰ περιτειχίζῃ ταύτην τὴν ἔννοιαν, καὶ ν' ἀποδιώκῃ ἀπὸ πλησίον αὐτῆς πᾶσαν ἐναντίωσιν καὶ πᾶν ἐμπόδιον, γινόμενον εἰς αὐτήν ἐπειδὴ ἔχει πολλὴν καὶ μεγάλην δύναμιν οὗτος ὁ ζῆλος, καὶ περιτειχίζει πᾶσαν ὥραν τὴν ψυχήν, καὶ προφυλάττει αὐτήν ἐκ τῆς προσδολῆς τῆς χαυγώσεως, καὶ ἐνθαρρύνει αὐτήν νὰ μὴ φοβῇται τὰς ὄρμας πάντων τῶν περιστατικῶν· καὶ ἡ μὲν πρώτη αὕτη ἔννοια εἶναι ἡ δύναμις τῆς καλῆς ἐπιθυμίας· ὁ δὲ ζῆλος εἶναι ἡ ἔννοια ἡ κινουμένη ἐκ τῆς θυμικῆς δυνάμεως, ἢτις ἐτέθη εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν, ἵνα φυλάττῃ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως καὶ ἐκπέμπῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς φυσικῆς ἐπιθυμίας, ἢτις ἐνυπάρχει εἰς τὴν ψυχήν, καὶ εἶναι ἡ ἀρετή, χωρὶς τῆς ὁποίας δὲν κατορθοῦται κανέναν καλόν, καὶ ὀνομάζεται ζῆλος· διότι αὐτὸς ὁ ζῆλος εἶναι, ὅστις κινεῖ, καὶ ζῆλος, καὶ ἐξάπτει, καὶ ἐνδυναμοῖ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὸν ἀνθρωπὸν, καὶ ποιεῖ αὐτὸν νὰ καταφρονῇ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα ἐν καιρῷ τῶν θλίψεων καὶ τῶν φοβερῶν πειρασμῶν, οἱ ὁποῖοι συμβαίνουσιν εἰς αὐτόν, καὶ νὰ παραδίῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον, καὶ ν' ἀνθίσταται εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τελείωσιν ἐκείνου τοῦ πράγματος, τὸ ὄποιον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐπεθύμησε κατὰ πολλά.

"Ανθρωπός τις ἐνδεδυμένος τὸν Χριστόν, (δ ἄγιος Ἰωάννης τῆς κλίμακος), σκύλον ὡνόμασε τοῦτον τὸν ζῆλον εἰς τοὺς ἑαυτοῦ λόγους καὶ φύλακα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ὁ δποῖος νόμος εἶναι ἡ ἀρετή ἐπειδὴ ἡ ἀρετή ὀνομάζεται νόμος τοῦ Θεοῦ. Στερεοῦται δὲ ἡ δύναμις τούτου τοῦ ζήλου, καὶ ἐξυπνίζεται, καὶ ἐξάπτεται πρὸς φύλαξιν τοῦ οἴκου τῆς ψυχῆς κατὰ δύο τρόπους· καὶ πάλιν ἐξασθενεῖ, καὶ κοιμᾶται, καὶ ράθυμεῖ κατὰ δύο τρόπους· καὶ ὁ μὲν ἐξυπνίσ-

ἔξαψις τοῦ ζῆλου γίνεται, ὅταν διεγερθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον φόβος τις, δι' οὗ προσέχει, μὴ τυχὸν κλαπῇ καὶ ἀφανισθῇ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς αὐτὸν τὸ καλόν, τὸ ὅποιον ἀπέκτησεν, ἢ μέλλει ν' ἀποκτήσῃ, καὶ αὐτὸς ὁ φόβος κινεῖται εἰς αὐτὸν ἀπὸ θείαν οἰκονομίαν· διότι ὁ φόβος ὑπάρχει φύλαξ εἰς σῆλους, οὓσις ἐργάζονται τὴν ἀρετὴν ἐν ἀληθείᾳ· ἐπειδὴ διεγείρει τὸν ζῆλον τῆς ψυχῆς.

"Οταν ὁ βρῆθεὶς φόβος κινηθῇ εἰς τὴν ψυχήν, τότε ὁ ζῆλος, ὁ παρ' ἡμῶν ὀνομασθεὶς σκύλος, ὃς καιόμενος φοῦρνος γύκτα καὶ ἡμέραν θερμαίνεται καὶ διεγείρει τὴν φύσιν, καὶ ὡς τὰ χερουσεῖμ ἴσταται ἔξυπνος καὶ προσεκτικὸς κατὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὰς ἐναντίον αὐτοῦ μηγχανὰς τοῦ ἔχθρου· καὶ καθὼς λέγει ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, (ὁ ἐνδεδυμένος τὸν Χριστόν), διτε ἐὰν πουλίον διέλθῃ ἀπ' ἔμπροσθεν αὐτοῦ, κινεῖται εὐθύς, καὶ φωνάζει μεθ' ὄρμῆς ταχείας καὶ ἀδιηγήτου.

'Ἐξασθενεῖ δὲ πάλιν, καὶ κοιμᾶται καὶ ῥᾳθυμεῖ ὁ ζῆλος οὕτος, ὅταν ὁ ἄνθρωπος διστάζῃ καὶ ἀπιστῇ εἰς τὴν θείαν πρόγοιαν, καὶ λησμονῇ, διτε ὁ Θεὸς ἐπιμελεῖται αὐτόν, καὶ προσνοεῖ περὶ τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐπισκέπτεται αὐτοὺς κατὰ πᾶσαν ὥραν διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, καθὼς τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον λέγει διὰ στόματος τοῦ προφήτου Δαβὶδ, διτε οἱ διφθαλμοὶ τοῦ Κυρίου εἶναι ἐπὶ τοὺς δικαίους κτλ., καὶ πάλιν, «κραταίωμα Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν» καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ λέγει εἰς τοὺς φοβουμένους αὐτόν, «οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακά, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγυεῖ ἐν τῷ σκηνώματί σου.»

"Οταν ὁ φόβος οὗτος γίνεται ὑπὲρ τῆς ψυχῆς διὰ τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀκολουθοῦντα εἰς τὴν ἀρετὴν, ἵνα μὴ κλαπῇ, ἢ βλαφθῇ κατά τι ἐκ τῶν αἰτίων τῶν πραγμάτων, τότε διλογισμὸς οὗτος ὑπάρχει Θεϊκός, καὶ ἡ καλὴ αὐτῇ φροντὶς καὶ ἡ βάσανος εἶναι ἐκ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ πότιστες καὶ ἡ ἔξαψις τοῦ ζῆλου συμβαίνει, ὅταν αὐτὸς

πολὺν ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν ψυχήν· ἐπειδὴ καθ' ὅσον
αὐξάνει ἡ ἐπιθυμία εἰς τὴν ψυχήν, κατὰ τοσοῦτον ἔξαπτεται
καὶ ὁ ζῆλος, ὅστις εἶναι κυρίως ὁ φυσικὸς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς
ζῆλος. Ἡ δὲ πρώτη αἰτία τῆς ψυχρότητος τούτου τοῦ ζῆ-
λου εἶναι, ὅταν ἡ ῥηθεῖσα ἐπιθυμία τῆς ἀρετῆς ἔχλεέψῃ, ἢ
ἐλαττωθῇ εἰς τὴν ψυχήν· ἡ δὲ δευτέρα αἰτία εἶναι, ὅταν εἰσέλ-
θῃ εἰς τὴν ψυχήν λαγισμός τις τόλμης καὶ θάρρους, καὶ ἐμ-
μενὴ εἰς αὐτήν, καὶ ἀρχίσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐλπίσῃ εἰς ἑα-
τόν, καὶ νὰ συλλογίζηται, ὅτι τοῦ λοιποῦ δὲν φοβεῖται νὰ
βλαφθῇ ὑπὸ τοῦ ἔχθροῦ· καὶ ἐντεῦθεν παραλύει τὰ ὅπλα τοῦ
ζῆλου, καὶ γίνεται ὡς οἶκος ἀφύλακτος, δὲ ζῆλος κοιμᾶ-
ται, καὶ ἀφίνει τὴν φύλαξιν ἐπὶ πολὺν καιρόν.

'Απὸ τούτον τὸν λογισμὸν κλέπτονται οἱ περισσότεροι νοη-
τοὶ οἶκοι τῆς ψυχῆς, καὶ ἐρημοῦνται ὑπὸ τῶν δαιμόνων· καὶ
τοῦτο συμβαίνει, ὅταν ἀμαυρωθῇ ἡ καθαρότης καὶ ἡ λαμπρό-
της ἔχείνης τῆς ἐλλάμψεως τῆς ἀγίας γνώσεως, ἣτις εὑρί-
σκεται εἰς τὴν ψυχήν. Καὶ πόθεν ἀμαυροῦται αὕτη; ὅταν λε-
πτάς τις λογισμάς τῆς ὑπερηφανείας εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχήν,
καὶ ἐμφωλεύσῃ εἰς αὐτήν, ἡ ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθῇ
νὰ καταγίνηται παραπολὺ εἰς τὰ μάταια πράγματα τοῦ κό-
σμου καὶ εἰς τὰς μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφάς, τὰ
ὅποια ἐξαπατῶσιν αὐτόν, ἡ ὅταν νικᾶται ὑπὸ τῆς κοιλίας,
ἥτις εἶναι ἡ βασιλίσσα ὅλων τῶν κακῶν· ἐπειδὴ ὁ ἀγωνι-
στής, ὅταν φροντίζῃ καὶ καταγίνηται εἰς τὰ πράγματα τοῦ
κόσμου, ἀτονεῖ εὐθὺς κατὰ τὴν ψυχήν· ἐπίσης καὶ ὅταν ἀγα-
πᾷ τὰς συναναστροφάς τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους
τῶν ὁποίων κατασυντρίβεται ἐξ ἀνάγκης ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, πί-
πτουσα εἰς κενοδοξίαν· καὶ ἵνα εἴπω ἐν συντόμῳ ὁ νοῦς εἶναι
ὅμοιος (ὅταν εὑρίσκηται εἰς τὰ τοῦ κόσμου) μὲ τὸν κυνεργήτην
ἔχεινον, ὅστις ἐν καιρῷ γαλάγνης πίπτει μεταξὺ τῶν βράχων
καὶ ναυαγεῖ. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν ὃς ἔξα εἰς τοὺς αἰῶνας

ΛΟΓΟΣ ΕΒ'.

Περὶ τῶν τριῶν τρόπων τῆς γνώσεως, καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ τῶν νοημάτων· καὶ περὶ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ μυστικοῦ πλούτου, ὅστις ὑπάρχει κεκρυμμένος εἰς αὐτήν· καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου τούτου κατὰ τοὺς τρόπους τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς πίστεως αὐτῆς.

ΗΨΥΧΗ, ἥτις περιπατεῖ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πίστεως καὶ ἔξασκεῖ τὰς διαφόρους ἀρετάς, ἐὰν στραφῇ πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου συλλογισμοῦ, εὐθὺς χωλαίνει κατὰ τὴν πίστιν, καὶ χάνει τὴν νοερὰν αὐτῆς δύναμιν, ἥτις φαίνεται εἰς τὴν καθαρὰν ψυχὴν ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν βοηθειῶν, καὶ τῆς μεθ' ἀπλότητος ἀναστροφῆς εἰς πάσας αὐτῆς τὰς ἐργασίας· καθότι ἡ ψυχὴ ἔκεινη, ἥτις ἀπαξ μετὰ πίστεως ἀνέθηκεν ἔαυτὴν εἰς τὸν Θεόν, καὶ διὰ τῆς πείρας ἡσθάνθη τὴν θείαν βοήθειαν, δὲν φροντίζει πλέον δι' ἔαυτήν, ἀλλὰ σιωπᾷ μετὰ θαυμασμοῦ, καὶ δὲν ἔχει πλέον ἔξουσίαν γὰρ στραφῇ πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως αὐτῆς, καὶ δι' αὐτῆς νὰ διοικῇ ἔαυτήν, ἵνα μὴ τυχὸν εἰς ἐναντίας περιστάσεις τῶν τρόπων τούτων τῆς γνώσεως αὐτῆς στερηθῇ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἥτις κρυπτῶς ἐπισκέπτεται καὶ ἐπιμελεῖται αὐτὴν ἀκαταπαύστως εἰς πᾶσαν περίστασιν· διότι ἐὰν ἡ τοιαύτη ψυχὴ στοχασθῇ, ὅτι εἶναι ἴκανὴ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς γνώσεως αὐτῆς νὰ προνοῇ δι' ἔαυτήν, ἐμωράνθῃ ἐπειδὴ ὅσοι ἀπαξ ἔδέχθησαν τὸ φῶς τῆς πίστεως, δὲν δύνανται πλέ-

προσεύχωνται ἀναισχύντως, καὶ νὰ ζητῶσι παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἡ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, ἢ νὰ λέγωσιν ἀφαίρεσον ἐξ ἡμῶν τοῦτο ἡ ἐκεῖνο τὸ πάθος, οὗτε φροντίζουσι ποσῶς δι' ἑαυτούς· καθότι διὰ τῶν νοερῶν ὄφθαλμῶν τῆς πίστεως βλέπουσι τὰν πατρικὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπισκέπτηται αὐτούς, καὶ νὰ γωρηγῇ εἰς αὐτοὺς περισσότερον παρ' ὅτι αὐτοὶ ζητοῦσι, καὶ ἐπιθυμοῦσι καὶ συλλογίζονται.

‘**Η** ἀνθρωπίνη γνῶσις ὑπάρχει ἐναντία εἰς τὴν πίστιν, ἥτις παραλύει τοὺς νόμους τῆς γνώσεως ταύτης· καὶ ἐνταῦθα ὁμιλοῦμεν περὶ τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως· ἐπειδὴ δὲ ὁ ὄρισμὸς αὐτῆς εἶναι οὕτος, ὅτι ἀγενὲς ἔξετάσεως καὶ ἐρεύνης δὲν πράττει κανέναν πρᾶγμα, ἀλλὰ ἔξετάζει, ἀν ὑπάρχῃ δυνατὸν νὰ γίνη τοῦτο ἡ ἐκεῖνο, τὸ ὄποιον ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει· ἥ πίστις ὅμως δὲν ἔχει τοιωτὸν νόμον, οὗτε μένει εἰς ἐκεῖνον, ὃ ὄποιος δέντχεται αὐτὴν μετὰ δισταγμοῦ καὶ περιεργείας.

‘**Η** ἀνθρωπινὴ γνῶσις δὲν διακρίνεται, οὔτε δύναται νὰ γνωρίσῃ ἄνευ τῆς ἔξετάσεως καὶ τῶν τρόπων τῆς συζητήσεως, καὶ τοῦτο εἶναι σημεῖον τοῦ δισταγμοῦ περὶ τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ ἥ πίστις ζητεῖ φρόνημα καθαρὸν καὶ ἀπλοῦν, τὸ ὄποιον ν' ἀπέχῃ ἀπὸ πᾶσαν πανουργίαν, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ζητῇ τρόπους. Καὶ βλέπε πῶς ἐναντιοῦται ἡ μία εἰς τὴν ἀληθην. ‘**Η** πίστις εἶναι ἔννοια καὶ συλλογισμὸς νηπιώδης καὶ καρδία ἀπλῆ, καθὼς λέγει ὁ Κύριος, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ως τὰ παιδία, δὲν θέλετε εἰσέλθη εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλὰ ἥ γνῶσις εἰς ταῦτα τὰ δύο εἶναι ἐπίβουλος καὶ ἐναντία. ‘**Η** γνῶσις ὑπάρχει νόμος τῆς φύσεως, ἥτις φυλάττει αὐτὴν εἰς πάσας αὐτῆς τὰς πράξεις· ἀλλὰ ἥ πίστις ἐνεργεῖ ὑπερφυσικῶς. ‘**Η** γνῶσις δὲν παραδέχεται πᾶν πρᾶγμα, τὸ ὄποιον βλάπτει τὴν φύσιν, καὶ ἀπομακρύνεται ἐξ αὐτοῦ· ἥ πίστις ὅμως εὐκόλως δέχεται πᾶν πρᾶγμα, καὶ λέγει, θέλω ἐπιβῆ ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον, καὶ θέλω καταπατήσει λέοντα καὶ δράκοντα. Εἰς τὴν γνῶσιν ἀκολουθεῖ φέρεται

τὴν πίστιν ἐλπίς. "Οσον τις ἐνεργεῖ κατὰ τοὺς νόμους τῆς γνώσεως, τοσοῦτον δεσμεύεται ύπὸ τοῦ φόβου, καὶ δὲν δύναται ν' ἀξιωθῇ τῆς ἑαυτοῦ ἐλευθερίας· ἀλλ' ὅστις ἀκολουθεῖ τὴν πίστιν, ὑπάρχει ἐλευθερος καὶ αὐτεξούσιος καὶ ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ μετὰ ἐλευθερίας καὶ ἔξουσίας μεταχειρίζεται πάντα τὰ πράγματα. 'Ο ἔραστής τῆς πίστεως μεταχειρίζεται πάσας τὰς φύσεις τῶν κτισμάτων ὡς Θεός· ἐπειδὴ ἔχει τὴν ἔξουσίαν νὰ δημιουργήσῃ νέαν κτίσιν ὡς ὁ Θεός, καθὼς λέγει ὁ 'Ιωβ, ἥμελησας σύ, καὶ τὰ πάντα παρέστησαν ἐνώπιόν σου· καὶ πολλάκις, ὃ ἔχων ταύτην τὴν ὑψηλὴν καὶ τελείαν πίστιν, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δύναται νὰ ποιήσῃ τὰ πάντα· ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις ἀγενὴς ὅλης δὲν δύναται νὰ πράξῃ τι· ἡ γνῶσις δὲν τολμᾷ νὰ πράξῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν ἐδόθη εἰς τὴν φύσιν· διότι ὁ βασιζόμενος ἐπὶ τῆς γνώσεως δὲν δύναται νὰ περιπατήσῃ ἐπὶ τῶν ὅδάτων, ἢ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἐὰν τολμήσῃ νὰ πειραθῇ, ὑπάρχει κίνδυνος εἰς αὐτόν.

'Εξ ὅλων τούτων ἡ γνῶσις προφυλάσσεται, καὶ δὲν τολμᾷ παντελῶς νὰ παραβῇ τὸν νόμον αὐτῶν· ἀλλ' ἡ πίστις μετὰ ἔξουσίας διαβαίνει ταῦτα, λέγουσα τὸ τοῦ Ἡσαίου, ὅτι ἐὰν διαβούντος διὰ τοῦ πυρός, δὲν θέλει σὲ κατακαύσει, καὶ οἱ ποταμοὶ δὲν θέλουσι σὲ βυθίσει· Καὶ ταῦτα τὰ ἔξαίσια πολλάκις ἐνήργησεν ἡ πίστις ἐνώπιον πάστης τῆς κτίσεως, εἰς τὰ ὅποια ἐὰν δοθῇ τόπος εἰς τὴν κοσμικὴν γγῶσιν νὰ δοκιμασθῇ, παντελῶς δὲν πείθεται. Διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως εἰσήλθον πολλοὶ εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρός, καὶ χαλινώσαντες τὴν καυστικὴν δύναμιν τοῦ πυρός, διέμειναν ἀδλαθεῖς ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν· καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιεπάτησαν ὡς ἐπὶ ξηρᾶς· ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι ὑπὲρ τῆς δυνάμεως τῆς φύσεως, καὶ ἐνάντια εἰς τοὺς νόμους τῆς γνώσεως, τὴν ὄποιαν ἀπέδειξαν ματαίαν καθ' ὅλους τοὺς τρόπους καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς. Εἴδες λοιπὸν τὴν γνῶσιν, πῶς φυλάττει τοὺς φυσικοὺς" εἶδες καὶ τὴν πίστιν πῶς ὑπερβαίγει τοὺς ὅρους τῆς φύ

Πεντακισχιλίους χρόνους σχεδὸν οἱ ίνόμοις τῆς γνώσεως ἐκυβέρνων τὸν κόσμον, καὶ παντελῶς δὲν ἔδυνήθη ὁ ἀνθρώπος νὰ ὑψώσῃ ἐκ τῆς γῆς τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν, καὶ νὰ αἰσθάνθῃ τὴν δύναμιν τοῦ κτίστου αὐτοῦ, ἕως ὅτου ἀνέτειλεν ἡ πίστις ἡμῶν, καὶ ἡλευθέρωσεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους τῆς γηγένης ἐργασίας, καὶ ἐκ τῆς ματαίας ὑποταγῆς τοῦ περισπασμοῦ τῶν γηγένων πραγμάτων· καὶ ἥδη ὅτε εὔρομεν τὴν ἀτάραχον θάλασσαν καὶ τὸν ἀκένοτον θῆσαυρὸν τῆς πίστεως, ἐπιθυμοῦμεν πάλιν νὰ παρεκκλίγωμεν ἐκ τῆς εὐθείας ὁδοῦ εἰς τὴν ταπεινότητα τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνθρωπίνη γνώσις, ἡτοις νὰ μὴ ἦναι πτωχὴ καὶ ἐλλειπής, καὶ πλουσία φαίνηται· τοὺς δὲ θῆσαυροὺς τῆς πίστεως δὲν χωροῦσιν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ. Οὖ τινος ἡ καρδία βασίζεται εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς πίστεως, αὐτὸς δὲν στερεῖται ποτε πράγματός τινος, καὶ ὅτε δὲν ἔχει τι, τὰ πάντα ἔχει εἰς χεῖρας, καθὼς εἶναι γεγοαμένον, ὅτι ὅσα θέλετε ζητήσει διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς πίστεως, θέλετε λάβει· καὶ πάλιν, ὁ Κύριος εἶναι πλησίον, καὶ μὴ φροντίζητε περὶ οὐδενὸς πράγματος.

Ἡ γνώσις πάντοτε ζητεῖ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων προφύταττει τὸν ἔχοντα αὐτήν· ἡ πίστις ὅμως λέγει, ὅτι ἔὰν μὴ ὁ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἰκον, καὶ φυλάξῃ πόλιν, ματαίως ἀγρυπνεῖ ὁ φυλάσσων, καὶ ματαίως κοπιάζει ὁ οἰκοδομῶν. «Οστις προσεύχεται μετὰ πίστεως, οὐδέποτε μεταχειρίζεται τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ ἡ γνώσις πανταχοῦ ἐπαινεῖ τὸν φόβον, ὃς εἶπεν καὶ ὁ σοφὸς Σειράχ· «ὁ φοβούμενος, φάσκων τῇ καρδίᾳ, μακάριος»· τί δὲ λέγει καὶ ἡ πίστις; ἐφοβήθη, λέγει, ὁ Πέτρος, καὶ ἤρχισε νὰ καταποντίζηται· καὶ πάλιν, δὲν ἐλάβατε πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον, ἀλλὰ πνεῦμα υἱοθεσίας εἰς ἐλευθερίαν πίστεως καὶ ἐλπίδος Θεοῦ· καὶ πάλιν, μὴ λυπηθῆς τινα ἐκ τούτων, μηδὲ φοβηθῆς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. Εἰς τὸν φόβον πάντοτε ἀκολουθεῖ ὁ δισταγμὸς· εἰς τὴν ἐξέτασιν· ἢ δὲ ἐξέτασις ἀκολουθεῖ· εἰς τὸν

καὶ οἱ τρόποι εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἔξερεύνησιν καὶ ἐξέτασιν γνωρίζεται πάντοτε ὁ φόδος καὶ ὁ δισταγμός· διότι εἰς πᾶσαν περίστασιν, καὶ εἰς πάντα τὰ πράγματα δὲν εὑοδοῦται ἡ γνῶσις, καθὼς καὶ προσήγουμένως ἀπεδείξαμεν· ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνουσιν εἰς τὴν ψυχὴν περιστατικά τινα, καὶ ἀφορμαὶ δύσκολοι καὶ πολλαὶ προφάσεις πλήρεις κινδύνων, εἰς τὰ ὅποια ἡ γνῶσις καὶ οἱ τρόποι τῆς ἔξω σοφίας οὐδεμίαν βοήθειαν δύνανται νὰ δώσωσιν· ἡ πίστις ὅμως δὲν νικᾶται ποτε ἐξ ἐκείνων, τὰ δέποτα εἶναι δυσπόφερτα, καὶ δὲν προλαμβάνονται δι’ ὅλης τῆς δύναμεως τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως· ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις δὲν εἶναι ἕκανῃ νὰ βοηθήσῃ εἰς τοὺς φανεροὺς πολέμους, οὔτε νὰ παραταχθῇ ἐναντίον τῶν ἀοράτων ἔχθρῶν, ἢ τῶν ἐνσωμάτων δυνάμεων, καὶ ἄλλων πολλῶν.

Ἐλλεις τὴν ἀσθένειαν τῆς γνώσεως, καὶ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως; Ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις ἐμποδίζει τοὺς μαθητὰς αὐτῆς νὰ πλησιάσωσιν εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι ἔνα τῆς φύσεως· ἡ δύναμις ὅμως τῆς πίστεως τί προστάζει εἰς τοὺς διδασκομένους ὑπ’ αὐτῆς; ἐν τῷ δύνοματί μου θέλετε ἐκβάλεις δαιμόνια, θέλετε πιάνει τοὺς ὄφεις, καὶ ἐάν ποτε πίγτε θανατηφόρον φάρμακον, δὲν θέλετε βλαβῆ.

Ἡ γνῶσις διατάσσει τοὺς βασιζομένους εἰς αὐτὴν νὰ μὴ ἔχτελῶσί τι, πρὶν ἡ ἐξετάσωσι καλῶς τὸ τέλος αὐτοῦ, μὴ τυχὸν δὲν ἥθελον ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ, καὶ ἀποδῆ μάταιος δικόπος αὐτῶν, καὶ ἀρνατος καὶ δύσκολος ἡ κατόρθωσις τοῦ πράγματος· ἀλλ’ ἡ πίστις τί λέγει; πάντα δυνατὰ εἰς τὸν πιστεύοντα· ἐπειδὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δὲν ἀδυνατεῖ κανένα πρᾶγμα. ”Ω πλοῦτος ἄρρητος, καὶ θάλασσα πλούτου ὡς πρὸς τοὺς θαυμαστοὺς αὐτῆς θησαυρούς, οἵτινες ὑπερεκχύνονται ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως! πόσου θάρρους καὶ πόσης ἥδονῆς ὑπάρχει πλήρης ἡ μετ’ αὐτῆς ὁδοιπορία! καὶ τὰ φορτία αὐτῆς πόσον εἶναι ἐλαφρά, καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς πόσην γλυκύτητα ἔχει!

Ἐρ. Ἐφοῦ ἀξιωθῆ τις νὰ γευθῇ τὴν γλυκύτητα τῆς πίστεως, καὶ ἐπειτα στραφῆ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν, κατὰ τὶ διαφέρει;

Ἀπ. Αὐτὸς ὁμοιάζει μὲ ἀνθρωπον, ὅστις, εὔρων πολύτιμον μαργαρίτην, ἀλλάζει αὐτὸν μὲ ἔνα χάλκινον δόσιον· ἢ μὲ ἀνθρωπον, ὅστις ἀφῆκε τὴν αὐτεξούσιον αὐτοῦ ἐλευθερίαν, καὶ ἐστράφη εἰς τοὺς τρόπους τῆς πτωχείας, οἱ δοῖοι εἶναι πλήρεις φόβου καὶ δουλείας.

Δὲν εἶναι κατηγορημένη ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις, ἀλλ' ἡ πίστις ὑπάρχει ὑψηλοτέρᾳ αὐτῆς· καὶ δὲν μεμφόμεθα τὴν γνῶσιν, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ λέγομεν ταῦτα, ἵνα διαχρίνωμεν τοὺς διαφόρους παρηλλαγμένους τρόπους, διὰ τῶν δοπίων ἡ γνῶσις ὁδηγεῖ τὸν ἀνθρωπον, καὶ πῶς συγγενεύουσιν οὗτοι μὲ τὰ τάγματα τῶν δαιμόνων, ἀπερ μετὰ ταῦτα μέλλομεν νὰ ἐκβέσωμεν φανερῶς, δηλ. πόσοι εἶναι οἱ βαθμοὶ διὰ τῶν δοπίων ὁδεύει ἡ γνῶσις, καὶ ποία εἶναι ἡ διαφορὰ ἐκάστου τούτων, καὶ διὰ τίνων νοημάτων ἐξυπνίζεται εἰς ἕκαστον τρόπουν καὶ διὰ τίνος ἐξ αὐτῶν τῶν τρόπων ἐναντιοῦται εἰς τὴν πίστιν καὶ ἐξέρχεται ἔξω τῶν ψυσικῶν αὐτῆς ὁρίων, καὶ τίς εἶναι ἡ εἰς αὐτὴν διαφορά, καὶ διὰ τίνος τάξεως ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἑαυτῆς φύσιν, (ὅταν μεταβάλῃ τὸν πρώτον αὐτῆς σκοπόν,) καὶ πῶς ἀλλοιοῦται ἐμπροσθεν τῆς πίστεως διὰ καλῆς πολιτείας, καὶ ἔως πότε φθάνει τὴν διαφορὰν τῆς τάξεως αὐτῆς, καὶ πῶς διαπερνᾷ ἀπὸ τούτων εἰς τὰ ὑψηλότερα, καὶ ποῖοι εἶναι οἱ τρόποι τῆς πρώτης τάξεως, καὶ πότε ἐνοῦται ἡ γνῶσις μετὰ τῆς πίστεως, καὶ ἐνδύεται ἐξ αὐτῆς πύρενα νοήματα, καὶ ἐξάπτεται εἰς τὸ πνεῦμα, καὶ ἀποκτᾷ τῆς ἀπαθείας τὰς πτέρυγας, καὶ ὑψοῦται ἐκ τῶν γηίνων εἰς τὸν τόπον τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς, καὶ τὰ λοιπά. Ἡδη δὲ πρέπει νὰ μάθωμεν, ὅτι ἡ πίστις καὶ οἱ βαθμοὶ αὐτῆς, καὶ ἡ ἐργασία τούτων τῶν βαθμῶν ὑπάρχουσιν ὑψηλότερα τῆς γνώσεως.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ γνῶσις διὰ τῆς πίστεως τελειοῦται

ἀποκτᾶ δύναμιν, καὶ ὑψοῦται πρὸς τὰ ἄνω, καὶ αἰσθάνεται ἐχεῖνο, τὸ ὅποῖον ὑπάρχει ὑπὲρ πᾶσαν αἰσθησιν, καὶ βλέπει ἐκείνην τὴν αὐγὴν τὴν ἀκατάληπτον καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν αἰσθησιν τῶν κτισμάτων. Ἡ γνῶσις εἶναι βαθμός, διὰ τῆς ὁποίας ἀνέρχεται τις εἰς τὸ ὑψός τῆς πίστεως, καὶ σταν φθάσῃ πλησίον αὐτῆς, δὲν ἔχει πλέον χρείαν τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, ἥδη ἀπὸ μέρους γνωρίζομεν καὶ ἀπὸ μέρους νοοῦμεν. σταν ὅμως ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἀπὸ μέρος μένει ἀργόν. Ἡδη λοιπὸν ἡ πίστις καθαρῶς δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀλήθειαν τῆς τελειότητος, καὶ διὰ τῆς πίστεως μανθάνομεν ἐκεῖνα τὰ ἀκατάληπτα, καὶ σχὶς διὰ τῆς ἐξετάσεως καὶ τῆς δυνάμεως τῆς γνώσεως.

Τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς εἰσι ταῦτα· ἡ νηστεία, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ ἀγρυπνία, ἡ καθαρότης τοῦ σώματος καὶ τὰ λοιπὰ, ἀπερ ἐνεργοῦνται διὰ τοῦ σώματος, καὶ λέγονται σωματικαὶ ἀρεταί· αἱ δὲ ψυχικαὶ ἀρεταί εἰσι ταῦται· ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς καρδίας, ἡ συγχώρησις τῶν πταισμάτων τοῦ πλησίου, ἡ ἐνθύμησις τῶν καλῶν ἔργων, ἡ ἐξέτασις τῶν θείων μυστηρίων, τὰ ὅποια εὑρίσκονται κεκαλυμμένα εἰς τὰς θείας γραφάς, ἡ ἐπασχόλησις τοῦ νοὸς εἰς τὰ ὑψηλότερα θεῖα ἔργα, ἡ φυλακὴ τῶν ὄρων τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ παρόμοια. Ταῦτα πάντα ἔχουσι χρείαν τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ ἡ γνῶσις φυλάττει αὐτά, καὶ διδάσκει τὴν τάξιν τούτων. Καὶ δλα αὐτὰ εἶναι βαθμοί, διὰ τῶν ὅποιων ἡ ψυχὴ ἀνέρχεται εἰς τὸ ἀνώτερον ὑψός τῆς πίστεως, καὶ ὀνομάζονται ἀρεταί· ἀλλ' ἡ πολιτεία τῆς πίστεως ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἔργασία αὐτῆς δὲν εἶναι ἔργα, ἀλλὰ τελεία ἀνάπτυσις καὶ παρηγορία καὶ καρδιακὴ ὄμιλία, αὐξάνουσα διὰ τῶν ἐννοιῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ἐν γένει δλοι οἱ θαυμαστοὶ τρόποι τῆς πνευματικῆς πολιτείας εἶναι αἰσθησις τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ τροφή, καὶ ἀπόλαυσις τῆς ψυχῆς, καὶ πόθος, καὶ θεία χαρά, καὶ δσα ἄλλα δωροῦνται δι' ἐκείνης τῆς

πολιτείας εἰς τὴν ψυχήν, ἥτις γίνεται ἀξία τῆς χάριτος τῆς ἐκεί μακαριότητος, καὶ δσα τελοῦνται εἰς τὴν πάροῦσαν ζωὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δστις ὑπάρχει πλούσιος εἰς τὰ χαρίσματα αὐτοῦ, διὰ τῆς πίστεως.

Αλλ' ἐάν τις εἴπῃ, διτις ἔαν ταῦτα πάντα τὰ καλά, καὶ τὰ προλεγθέντα ἔργα τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν κακῶν, καὶ ἡ διάκρισις τῶν λεπτῶν λογισμῶν, οἱ ὅποιοι γεννῶνται εἰς τὴν ψυχήν, καὶ ἡ μετὰ τῶν λογισμῶν γινομένη πάλη, καὶ διὰ τῶν διανόμενος ἐναντίον τῶν παθῶν, τὰ δποῖα ἐρεθίζουσι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὰ λοιπά, ἔκτος ἐκείνων εἰς τὰ ὅποια οὐδὲ αὐτὴ ἡ πίστις δύναται νὰ δείξῃ τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἔαν ταῦτα πάντα ἐνεργῶνται διὰ τῆς γνώσεως, πῶς ἡ γνῶσις θεωρεῖται ἐναντία εἰς τὴν πίστιν;

Αποκρινόμεθα πρὸς τοῦτον, ὅτι τρεῖς νοῆτοι τρόποι εἶναι διὰ τῶν δποίων ἡ γνῶσις ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει, καὶ καθὼς οὗτοι οἱ τρεῖς τρόποι ἀλλοιοῦνται καὶ μεταβάλλονται, οὕτω καὶ αὐτὴ ἡ γνῶσις ἀλλοιοῦται καὶ μεταβάλλεται, καὶ διὰ τοῦτο ἀλλοτε βλάπτει, καὶ ἀλλοτε βοηθεῖ. Οἱ δὲ τρεῖς οὗτοι τρόποι εἶναι οἱ ἐφεξῆς, τὸ σῶμα, ἡ ψυχή, καὶ τὸ πνεῦμα· καὶ ἔαν ἡ φύσις τῆς γνώσεως εἴγαι μία, ἀλλ' εἰς τοὺς τόπους τοῦτους τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν λεπτύνεται καὶ μεταβάλλασσει τοὺς τρόπους καὶ τὰς ἔργασίας τῶν νοημάτων αὐτῆς. Ακουσον δὲ ἐφεξῆς καὶ τὴν τάξιν τῆς ἔργασίας αὐτῆς, καὶ τὰς αἰτίας, διὰ τὰς δποίας βλάπτει καὶ ὠφελεῖ. Ἡ γνῶσις ἐδόθη παρὰ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν φύσιν τῶν λογικῶν, καὶ ὑπάρχει ἀπλῆ, καὶ δὲν διαμερίζεται ἡ φύσις αὐτῆς, καθὼς δὲν διαμερίζεται καὶ τὸ ἥλιακὸν φῶς, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἔργασίαν αὐτῆς λαμβάνει ἀλλοιώσεις καὶ μερισμούς, τοὺς δποίους ἐκθέτομεν εἰς τοὺς ἐφεξῆς τρεῖς λόγους.

ΛΟΓΟΣ ΕΓ'.

Περὶ τῆς πρώτης τάξεως τῆς γνώσεως.

ΟΤΑΝ ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις ἀκολουθῇ τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, τότε ἔξι ἀνάγκης ἐπασχολεῖται εἰς τὰ ἔξης, εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν κενοδοξίαν, εἰς τὸν στολισμόν, εἰς τὴν ἀναπαυσιν τοῦ σώματος, εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἔξι σοφίας, ητις κυβερνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐφευρίσκει ἀνανεώσεις τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, καὶ ἐν γένει εἰς πάντα ὅσα στολίζουσι τὸ σῶμα εἰς τοῦτον τὸν ὄρατὸν κόσμον. "Οταν ἡ γνῶσις ἐπασχοληται εἰς ταῦτα τὰ εἰδή, γίνεται ἐναντία εἰς τὴν τελείαν πάστιν, καὶ ὀνομάζεται ψυλὴ γνῶσις· καθότι ὑπάρχει γυμνὴ ἀπὸ πᾶσαν θείαν φροντίδα, καὶ φέρει εἰς τὴν διάνοιαν ἀλογόν τινα ἀδυναμίαν, ἐπειδὴ ἔξουσιάζεται ὑπὸ τοῦ σώματος, καὶ πᾶσα αὐτῆς ἡ φροντὶς ἀφορᾷ εἰς τὰ τοῦ κόσμου τούτου. Κατὰ τοῦτο αὐτῆς τὸ μέτρον ἡ γνῶσις δὲν λογίζεται παντελῶς, ὅτι ὑπάρχει νοητὴ δύναμις, καὶ χρυπτὸς κυβερνήτης τοῦ ἀνθρώπου, ἡ θεία τις δύναμις, ἥτις ἐπισκέπτεται τὸν ἀνθρωπὸν, οὕτε φρονεῖ ποσῶς, διτὶ θεία πρόνοια διοικεῖ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ νομίζει, διτὶ ἔκαστον καλὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ σωτηρία αὐτοῦ ἐκ τῶν βλαπτόντων αὐτόν, καὶ ἡ πρὸς τὰ δύσκολα καὶ πολλὰ ἐνάντια, τὰ ὅποια συμβαίνουσιν εἰς τὴν φύσιν ὑμῶν χρυπτῶς καὶ φανερῶς, εἶναι φυσικὰ εἰς τὸν ἀνθρωπὸν, προερχόμενα ἐκ τῆς προσοχῆς καὶ σπουδῆς καὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ τρόπων. Κατὰ τοῦτο τὸ μέτρον ἡ γνῶσις ἥτις νομίζει, διτὶ τὰ πάντα γίνονται διὰ τῆς ἴδιας αὐτῆς προνοίας, συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἀθέους ἐκείνους, οἵτινες λέγουσιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει κυβέρνησις εἰς τὰ φαινόμενα."

ματα τούτου τοῦ κόσμου· και ὅμως μεθ' ὅλην αὐτῆς τὴν εἰς τὰ τοιαῦτα σπουδὴν δὲν δύναται νὰ μένῃ χωρὶς διηγεκῆ φροντίδα και φόβον περὶ τοῦ σώματος· και διὰ τοῦτο τοὺς τοιούτους γνωστικοὺς κυριεύει ἡ ὀλιγοψυχία, ἡ λύπη, ἡ ἀπόγγωσις, ὁ φόβος τῶν δαιμόνων, ἡ δειλία, ἡ περὶ ληστῶν φήμη, ἡ ἀκοὴ τῶν διαφόρων θανάτων, ἡ φροντὶς περὶ ἀσθενείας, ἡ μέριμνα τῆς πτωχεύσεως, ὁ φόβος τοῦ θανάτου, τῶν παθῶν και τῶν θηρίων, και πάντα τὰ τούτοις παρόμοια, τὰ ὅποια συμβαίνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν τῆς παρούσης ζωῆς, ἢτις ταράττεται νύκτα και ἥμέραν ὑπὸ τῶν τοιούτων κυμάτων, και ἀναβράζει ταῦτα ἐναντίον αὐτῶν. Ἀκολουθοῦσι δὲ ταῦτα διότι τὸ μέτρον τοῦτο τῆς γνώσεως δὲν ἔξεύρει νὰ ρίψῃ τὴν μέριμναν αὐτοῦ εἰς τὸν Θεὸν μετὰ πεποιθήσεως τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως, ἀλλὰ μηχανᾶται και πανουργεύεται εἰς πάντα τὰ ἑαυτοῦ ἔργα. Ὅταν ὅμως οἱ τρόποι τῶν μηχανημάτων αὐτῆς μείνωσιν ἀργοὶ και ἀνενέργητοι ἐκ τινος αἰτίας, χωρὶς νὰ βλέπῃ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ μάχεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὄποιοι ἐμποδίζουσιν αὐτήν, ἡ ἐναγτιοῦνται εἰς αὐτήν.

Εἰς ταύτην τὴν γνῶσιν ὑπάρχει πεφυτευμένον τὸ ξύλον τῆς γνώσεως τῶν καλῶν και κακῶν, τὸ ὄποιον ἐκριζοῖ τὴν ἀγάπην. Αὕτη ἡ γνῶσις ἐρευνᾷ και ἔξετάζει τὰ μικρὰ σφάλματα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, και τὰς αἰτίας, και τὰς ἀδυναμίας αὐτῶν, Αὕτη ἡ γνῶσις κάμνει τὸν ἀνθρωπὸν νὰ δογματίζῃ, και νὰ ἐναντιῇται εἰς τοὺς λόγους τῶν ἄλλων, και νὰ δολιεύῃται διὰ μηχανημάτων και πανουργιῶν και δὲ ἄλλων τρόπων, ἀτιγα ἀτιμάζουσι τὴν ἀνθρωπότητα. Αὕτη ἡ γνῶσις παρευρίσκεται πανταχοῦ, και εἰς αὐτὴν ὑπάρχει ἐν ἀληθείᾳ ὑψηλοφροσύνη και ὑπερηφάνεια· καθότι αὕτη πάντα τὰ καλὰ ἀποδίδει εἰς ἑαυτήν, και ὅχι εἰς τὸν Θεόν.

Ἄλλ' ἡ πίστις ἀναφέρει πάντα αὐτῆς τὰ ἔργα εἰς τὴν θείαν χάριν, και διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ὑπερηφανεί

θώς εἶναι γεγραμμένον, πάντα δύναμαι νὰ κατορθώσω διὰ τοῦ ἐνδυναμοῦντός με Χριστοῦ· καὶ πάλιν, ὅχι δύμας ἔγώ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶναι μετ' ἐμοῦ. Καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον εἴπεν ὁ μακάριος Παῦλος, διὰ τὴν γνῶσις φυσιοῦ, περὶ αὐτῆς τῆς γνώσεως εἴπεν αὐτό, ἡ ὁποία δὲν ὑπάρχει ἡγνωμένη μετὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ ὅχι περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, μὴ γένοιτο.

Ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας διὰ τῆς ταπεινώσεως τελειοποιεῖ τὴν ψυχὴν ἔκεινων, οἵτινες ἀπέκτησαν αὐτήν, καθὼς τοῦ Μωϋσέως, καὶ τοῦ Δαβίδ, καὶ τοῦ Ἡσαίου, καὶ τοῦ Πέτρου, καὶ τοῦ Παύλου καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων, τῶν ἀξιωθέντων αὐτῆς τῆς τελείας γνώσεως κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τῶν ὅποιων ἡ γνῶσις καταπίνεται πάντοτε ὑπὸ τῶν διαφόρων θεωριῶν, καὶ τῶν θείων ἀποκαλύψεων, καὶ τῆς ὑψηλῆς θεωρίας τῶν πνευματικῶν, καὶ ὑπὸ τῶν ἀρρήτων μυστηρίων, καὶ λογίζονται ἔχυτούς γῆν καὶ σποδόν· ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις πρεπόντως ὑπερηφανεύεται· ἐπειδὴ περιπατεῖ εἰς τὸ σκότος, καὶ δὲν γνωρίζει, διὰ τὸ πάρχει τι ἀνώτερον αὐτῆς. Πάντες οἱ τοιοῦτοι γνωστικοὶ κυριεύονται ἀπὸ ἔπαρσιν καὶ ὑπερηφάνειαν· ἐπειδὴ εἶναι προστρωμένοι εἰς τὴν γῆν, καὶ πολιτεύονται κατὰ τὰ θελήματα τῆς σαρκός, καὶ ἐπιστηρίζονται εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν ἔργα, χωρὶς ποσῶς νὰ συλλογίζωνται τὰ θεῖα καὶ ἀκατάληπτα· καὶ πάσχουσι τοῦτο, ἐν ὅσῳ πλέουσιν εἰς ταῦτα τὰ κύματα τῆς γνώσεως αὐτῶν· ἀλλ' οἱ ἄγιοι ἐργάζονται τὴν ἐνδοξον ἀρετήν, καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν δὲν παρεγκλίνει, ὥστε νὰ μεριμνῶσι περὶ τῶν ματαίων ἐφευρέσεων· ἐπειδὴ οἱ περιπατοῦντες εἰς τὸ φῶς δὲν δύνανται νὴ πλανηθῆσι· διὰ τοῦτο οσοι ἐπλανήθησαν, καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ οὐρανοῦ τοῦ Θεοῦ, περιπατοῦσι τὰς ὁδοὺς τῆς γνώσεως. Αὕτη εἶναι ἡ τάξις τῆς πρώτης γνώσεως, διὰ τῆς ὁποίας ἀκολουθεῖ τις τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός· καὶ ταύτην τὴν γγῶσιν ἡμεῖς κατη-

μεν καὶ μεμφόμεθα, καὶ ἀποδεικνύομεν αὐτὴν ἐναντίαν ὅχι
μόνον εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν ἔργασίαν ἀρετῆς.

ΛΟΓΟΣ ΕΔ'.

Περὶ τῆς τάξεως τῆς δευτέρας γνώσεως.

ΟΤΑΝ ἀφήσῃ τις τὴν πρώτην τάξιν τῆς γνώσεως καὶ στρα-
φῇ εἰς τοὺς συλλογισμοὺς καὶ εἰς τὰς ἐνθυμήσεις τῆς ἑα-
τοῦ ψυχῆς, βάλλει εἰς ἐνέργειαν διὰ τῶν νοημάτων τούτων
καὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων πάντα τὰ καλὰ
ἔργα ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς πίστεως· Ταῦτα δὲ
τὰ ἔργα, εἶναι νηστεία, ἀγρυπνία, προσευχή, ἐλεγμοσύνη, ἀ-
νάγνωσις τῶν θείων γραφῶν, οἱ τρόποι τῆς ἀρετῆς, πάλη
πρὸς τὰ πάθη, καὶ τὰ παρόμοια· καθότι πάντα τὰ καλὰ πράγ-
ματα, καὶ τὰς καλὰς ἐνθυμήσεις τῆς ψυχῆς, καὶ τοὺς θαυ-
μαστοὺς τρόπους, οἱ ὅποιοι διακονοῦνται εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ
Χριστοῦ, εἰς τὴν δευτέραν ταύτην τάξιν τῆς γνώσεως τελειοῖ
τὸ ἄγιον Ήνεῦμα. Αὕτη ἡ γνώσις τακτοποιεῖ εἰς τὴν καρ-
δίαν ὁδούς, αἱ ὅποιαι ὁδηγοῦσιν ἡμᾶς πρὸς τὴν πίστιν, καὶ
δι’ αὐτῆς συνάγομεν ἐφόδια καλῶν ἔργων διὰ τὸν μέλλοντα
ἀληθινὸν αἰῶνα· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κατόρθωσιν τούτων τῶν
ἀρετῶν ἡ γνώσις αὗτη εἶναι σωματικὴ καὶ σύνθετος, καὶ ὡς
ὁδὸς τις, ἥτις ὁδηγεῖ καὶ παραπέμπει ἡμᾶς εἰς τὴν πίστιν.
‘Ὕπάρχει ὅμως καὶ ἄλλη τάξις γνώσεως ὑψηλοτέρα αὐτῆς·
καὶ ἐὰν προκόψῃ τις εἰς αὐτήν, δύναται τῇ βοηθείᾳ τοῦ Χρι-
στοῦ ν’ ἀναβῆ καὶ εἰς ἔκείνην, διανθέση τὸ θεμέλιον τῆς ἔρ-
γασίας αὐτῆς εἰς τὴν ἡσυχίαν διὰ τῆς ἀναγγώσεως τῶν θείων
γραφῶν διὰ τῆς εὐχῆς καὶ διὰ τῶν λοιπῶν καλῶν·’

ὅτι ὁν τελειοῦνται αἱ ἐργασίαι τῆς δευτέρας γνώσεως· διότι τελειώνει τὸ ἔαυτῆς ἔργον εἰς τὰ αἰσθητὰ πράγματα διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, καὶ ὀνομάζεται γνῶσις τῶν πραγμάτων.

ΛΟΓΟΣ ΞΕ'.

Περὶ τῆς τάξεως τῆς τρίτης γνώσεως, ὅτις
εἶναι τάξις τῆς τελειότητος.

ΠΩΣ δὲ λεπτύνεται τις, καὶ ἀποκτᾷ τὴν πνευματικότητα, καὶ γίνεται κατὰ τὴν πολιτείαν ὅμοιος μὲ τὰς ἀοράτους δυνάμεις τῶν ἀγίων ἀγγέλων, ἀκουσον περὶ τούτου. "Οταν ἡ πρώτη γνῶσις ὑψωθῇ ἐκ τῶν γγίνων καὶ ἐκ τῆς φροντίδος τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ ἀρχίσῃ διὰ τῶν νοερῶν αὐτῆς ὄφθαλμῶν νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ ἐξετάζῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς, καὶ νὰ καταφρονῇ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἐκ τῶν ὅποιων πηγάζει ἡ κακία τῶν παθῶν, καὶ ὑψώσῃ ἔαυτὴν πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν πίστιν διὰ τῆς φροντίδος τοῦ μέλλοντος αἰώνος καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, καὶ διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν κρυπτῶν μυστηρίων, τότε ἡ πίστις καταπίνει αὐτήν, καὶ στραφεῖσα γεννᾷ αὐτήν ἐξ ἀρχῆς, ὥστε νὰ γίνη ὅλως πνεῦμα.

Τότε δύναται νὰ πετάξῃ ὑψηλὰ εἰς τοὺς τόπους τῶν ἀγγέλων διὰ τῶν πτερύγων τῆς πίστεως, καὶ νὰ ἐρευνήσῃ τὰ ἀνεξερεύνητα, διανοούμενη τὰς θείας καὶ θαυμαστὰς κυνηρήσεις τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν φύσεων, καὶ νὰ ἐξετάζῃ τὰ πνευματικὰ μυστηρία, τὰ μόλις καταλαμβανόμενα διὰ τῆς ἀπλῆς καὶ λεπτῆς διαγοίας, καὶ τότε ἐξυπγίζονται αἱ ἡ

ρικαὶ αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ πνεύματος κατὰ τάξιν, ἥτις γίνεται εἰς ἔκεινην τὴν διαγωγὴν τῆς ἀθανασίας καὶ ἀφθαρσίας· διότι ὡς διά τινος μυστηρίου ἐδέχθη ἐνταῦθα τὴν νοητὴν ἀνάστασιν πρὸς ἀληθινὴν μαρτυρίαν τῆς ἀναστάσεως δλων τῶν ἀνθρώπων.

Οὗτοί εἰσιν οἱ τρεῖς τρόποι τῆς γνώσεως, εἰς τοὺς ὅποίους συγκεντροῦται ἄπας ὁ δρόμος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κατὰ τὸ σῶμα, κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα, καὶ ἐντεῦθεν ἀρχεταὶ τις νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν· καὶ μέχρις οὐ ἐξέλθῃ ὁ ἀνθρωπὸς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου, εἰς αὐτοὺς τοὺς τρεῖς τρόπους περιστρέφεται ἡ ψυχὴ, καὶ ἐργάζεται διὰ τῶν ὥρθετων τριῶν τρόπων τὸ πλήρωμα πάσης ἀδικίας καὶ ἀσεβείας, καὶ τὸ πλήρωμα πάσης ἀρετῆς, καὶ τὸ νὰ ἐρευνᾷ τὸ βάθος οἶων τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν γνῶσιν οἰνεῖται πάντοτε ὁ νοῦς, ὅταν ἀναβαίνῃ καὶ καταβαίνῃ εἰς τὰ καλά, ἢ κακά, ἢ μάταια· καὶ αὐτὰ τὰ τρία μέτρα ὀνομάζουσιν οἱ πατέρες, φύσιν, παρὰ φύσιν, καὶ ὑπὲρ φύσιν. Ταῦτα εἴναι τὰ τρία πλάγια, εἰς τὰ ὅποια ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει ἡ μνήμη τῆς ψυχῆς, διὰν ἐργάζεται τις τὴν ἀρετὴν φυσικῶς, ἢ ὑπερφυσικῶς, ἢ ἀπέρχεται νὰ βοσκήσῃ χοίρους ὡς ὁ ἄσωτος υἱός.

Ἡ πρώτη τάξις τῆς γνώσεως ψυχραίνει τὴν ψυχὴν, καὶ ἐμποδίζει αὐτὴν ἀπὸ τὰ κατὰ Θεὸν ἐργα τῆς ἀρετῆς· ἡ δευτέρα θερμαίνει αὐτὴν, καὶ τὴν κάμνει νὰ προχωρῇ εἰς τὰ ἔργα τῆς πίστεως· ἡ δὲ τρίτη εἴναι ἀνάπτωσις· ἐπειδὴ διὰ μόνης τῆς φροντίδος τῆς διανοίας ἐντρυφᾶ ἡ ψυχὴ εἰς τὰ μυστήρια τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. 'Αλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν δύναται εἰσέτι νὰ ὑψωθῇ ἀπὸ τὴν τάξιν τῆς νεκρώσεως καὶ ἀπὸ τὸ βάρος τῆς σαρκός, καὶ νὰ τελειωθῇ εἰς τὴν ὑψηλὴν ἔκεινην πνευματικότητα, διὰ τοῦτο ἐν ὅσῳ εὑρίσκεται τις εἰς τὴν σαρκικὴν φύσιν, μεταβάλλεται ποτὲ μὲν εἰς τὸ καλόν, ποτὲ δὲ εἰς τὸ κακόν, ἥγουν ἄλλοτε μὲν εἰ-

Θες πτωχὸς καὶ πένης ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἐργαζομένη τὴν ἀρετὴν τῆς δευτέρας τάξεως διὰ τῶν σωματικῶν ἔργων, καὶ ἄλλοτε, ὡς οἱ λαβόντες τὸ πνεῦμα τῆς νίοθεσίας διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐλευθερίας, ἀπολαμβάνει τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, καὶ πάλιν ἐπιστρέφει εἰς τὰ ταπεινὰ αὐτῆς ἔργα, τὰ διὰ τοῦ σώματος ἐκτελούμενα, τὰ ὅποια αὐτὴ ἡ γνῶσις φυλάττει καὶ προσέχει, μήπως αἰχμαλωτίσῃ ὁ ἔχθρος διὰ τινος δειλεάσματος τούτου τοῦ κόσμου, ἡ διὰ τῶν τεταραγμένων καὶ εὐκόλων μεταβαλλομένων λογισμῶν· καθότι ἐν ᾧσα ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς σαρκός, δὲν ἔχει πεποίθησιν εἰς ἑαυτόν· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τελεία ἀνάπτασις καὶ ἐλευθερία εἰς τὸν παρόντα εὔτελὴ κόσμον, εἰς τὸν ὅποιον πᾶσα ἔργασία τῆς γνώσεως συνίσταται εἰς σωματικὰ ἐργα· ἀλλ’ ἡ ἐργασία τῆς πίστεως ἐκτελεῖται διὰ τῶν πνευματικῶν ἐννοιῶν τῆς ψυχῆς· διότι ἡ πίστις εἶναι λεπτοτέρα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων· διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ ἄγιοι, οἱ ὅποιοι ἡξιώθησαν νὰ εῦρωσι τὴν πολιτείαν ταύτην, (ἥτις εἶναι ἐκπληξις εἰς Θεόν,) διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως διηγήθου τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τὴν τρυφὴν τῆς ὑπερφυσικῆς ἐκείνης πολιτείας.

Πίστιν δὲ λέγομεν δχι ἐκείνην, δι’ ἣς πιστεύει τις εἰς τὰς τρεῖς διαφόρους προσκυνητὰς ὑποστάσεις, καὶ εἰς τὴν μίαν φύσιν καὶ οὐσίαν τῆς θεότητος, καὶ εἰς τὴν θαυμαστὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, ἀν καὶ αὕτη ἡ πίστις ἦναι μεγάλη καὶ ὑψηλή· ἀλλὰ λέγομεν ἐκείνην τὴν πίστιν, ἥτις ἀνατέλλει ἐκ τῆς θείας χάριτος εἰς τὴν ψυχήν, καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως στηρίζει τὴν καρδίαν εἰς τὴν πληραφορίαν τῆς ἐλπίδος. Ἡ τοιαύτη πίστις δὲν διδάσκεται διὰ λόγου, οὕτε μανθάνεται διὰ τῆς ἀκοῆς, ἀλλὰ φαίνεται καὶ δεικνύει διὰ τῶν πνευματικῶν ὄφθαλμῶν τὰ κεχρυμμένα θεῖα μυστήρια εἰς τὴν ψυχήν, καὶ τὸν πνευματικὸν θείον πλοῦτον, ὅστις δὲν καθορᾶται ὑπὸ τῶν ὄφθαλμῶν τῶν σαρκικῶν ἀν-

ἀλλὰ φανεροῦται εἰς μόνους τοὺς διατηροῦντας τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ ἴδιος εἶπεν, ἐὰν φυλάττητε τὰς ἐντολὰς μου, θέλω ἀποστείλει εἰς ὑμᾶς τὸν παράκλητον, τὸ πνεῦμα τῆς ἀλήθειας, τὸ ὅποῖον ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ λάβῃ, καὶ ἐκεῖνος θέλει διδάξει ὑμᾶς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Οὗτος ὁ παράκλητος δειχνύει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν νοητὴν ἐκείνην δύναμιν, ἥτις ἐνοικεῖ πάντοτε εἰς αὐτόν, καὶ ἀποδιώκει ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν βλάβην, τὴν ὅποιαν δύναμιν αἰσθάνεται ὁ φωτεινὸς νοῦς ἀοράτως διὰ τῶν διφθαλμῶν τῆς πίστεως, οἵ δὲ ἄγιοι γνωρίζουσιν αὐτὴν διὰ τῆς πείρας.

Ἡ δὲ δύναμις ἐκείνη εἶναι αὐτὸς ὁ παράκλητος, ὃστις διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως ἔξαπτει τὴν ψυχήν, καὶ ποιεῖ αὐτὴν νὰ ὅρμῃ καὶ νὰ καταφρονῇ πάντα κίνδυνον διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ νὰ ὑψώνηται διὰ τῶν πτερύγων τῆς πίστεως ἐκ τῆς ὀρατῆς κτίσεως, καὶ νὰ γίνηται πάντοτε ὡς μεθυσμένη ἐκ τῆς ἐκπλήξεως τῆς κατὰ Θεὸν φροντίδος, καὶ ἐκ τῆς ἀσυνθέτου θεωρίας, καὶ διὰ τῆς ἀοράτου κατανοήσεως τῆς θείας φύσεως νὰ συνηθίζῃ τὴν διάνοιαν, ἵνα προσέχῃ εἰς τὴν μελέτην τῶν κρυφῶν αὐτῆς· ἐπειδὴ μέχρις οῦ ἔλθη ἐκεῖνο, ὅπερ ἐστὶ τελείωσις τῶν μυστηρίων, ἡ πίστις ὑπηρετεῖ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγίων ἀρρήτα μυστήρια, τὰ ὅποια εἴθε ν' ἀξιωθῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἐνταῦθα μὲν ὡς ἀρραβώνα, ἐκεῖ δὲ ἐν ἀληθείᾳ μετὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΣΤ'.

Περὶ ἄλλων τρόπων καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς
τῆς γνώσεως.

Η ΓΝΩΣΙΣ, ὅταν προσηλώνηται εἰς τὰ φαινόμενα πράγματα, ἡ ἀντίλαμβάνηται αὐτὰ διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, ὁνομάζεται φυσική· ὅταν δὲ ἐπασχοληται εἰς τὰ νοητά, καὶ προσηλώνηται διὰ τοῦ νοὸς εἰς τὰς ἀσωμάτους φύσεις, ἐπειδὴ λαμβάνει αἰσθήσιν διὰ τοῦ πνεύματος, καὶ ὅχι διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, ὁνομάζεται πνευματική· καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας περιστάσεις ἔξωθεν ἀντίλαμβάνεται ἡ ψυχὴ τὴν γνῶσιν τῶν ἀντικειμένων· ὅταν δὲ ἐπασχοληται εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ Θεοῦ, ὁνομάζεται ὑπερφυσική, ἡ μᾶλλον γίνεται ἀνωτέρα τῆς γνώσεως. Ταύτης τῆς γνώσεως τὴν θεωρίαν δὲν λαμβάνει ἡ ψυχὴ διὰ τῆς ἔξωτερης ὥλης, καθὼς εἰς τὰς δύο πρώτας περιστάσεις, ἀλλ’ ἀύλως φανεροῦται ἐντὸς αὐτῆς ἀνελπίστως δωρεάν· ἐπειδὴ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὑπάρχει ἐντὸς ἡμῶν, καὶ δὲν ἐλπίζεται διὰ τύπων, οὔτε διὰ παρατηρήσεως ἔρχεται κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ’ ἀποκαλύπτεται εἰς τὴν διάνοιαν ἀναιτίως χωρίς τινος περὶ αὐτῆς μελέτης· διότι δὲν εὑρίσκει εἰς αὐτὴν ὥλην ἡ διάνοια.

Ἡ πρώτη γνῶσις ἀποκτάται ἐκ τῆς διαρκοῦς μελέτης καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς καὶ μαθήσεως· ἡ δὲ δευτέρα προέρχεται ἐκ τῆς καθαρᾶς ζωῆς καὶ πολιτείας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκ τῆς πίστεως τῆς διανοίας· ἡ δὲ τρίτη γνῶσις ὑπάρχει καθιερωμένη εἰς μόνην τὴν πίστιν· καθότι ἐνώπιον τῆς πίστεως ἡ γνῶσις μένει ἀργὴ καὶ ἀνενέργητος, καὶ τὰ ἔργα λαμβάνουσι τέλος, καὶ αἱ αἰσθήσεις γίνονται περιτταί. "Οσον ἡ γνῶσις αὕτη κατέρχεται ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῆς βαθμοῦ, τίμα"

ὅσον περισσότερον κατέρχεται, τοσοῦτον καὶ τιμᾶται· καὶ ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν γῆν, ἔξουσιάζει τὰ πάντα, καὶ χωρὶς αὐτῆς πᾶν πρᾶγμα εἶναι χωλὸν καὶ ἀργόν. "Οταν δὲ ἡ ψυχὴ ὑψώσῃ τὴν θεωρίαν αὐτῆς ἄνω, καὶ ἀπλάσῃ τὰς πτέρυγας τῶν διαλογισμῶν αὐτῆς εἰς τὰ ἐπουράνια, καὶ ἐπιθυμήσῃ τὰ μὴ ὑποπέπτοντα εἰς τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις, τότε ἀξιοῦται διὰ τῆς πίστεως τὰ πάντα τὴν ἐποίαν πίστιν εἴθε νὰ χαρίσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὃν εὐλογητὰς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄμην.

ΛΟΓΟΣ ΕΖ'.

Περὶ ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ἥτις ζητεῖ τὴν βαθεῖαν θεωρίαν, ἵνα βυθισθῇ εἰς αὐτήν, καὶ ἀπαλλαγῇ ἐκ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν, οἵτινες ἔρχονται ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τῶν πραγμάτων.

ΠΑΝ πρᾶγμα ὑψηλότερον κρύπτεται ἀπὸ τὸ κατώτερον, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ἄλλο τι σῶμα ὡς παραπέτασμα· καὶ πᾶσα νοητὴ οὐσία ἀγγέλων ἡ ψυχῶν δὲν ἔχει τὴν διαφορὰν τῶν ἑαυτῆς πραγμάτων ἔξωθεν, ἀλλ' ἐνδοθεν ἐκ τῶν κινήσεων αὐτῆς· καὶ τοῦτο, εἰς τὸ νὰ δύναται νὰ εἰσέρχηται ἀμέσως καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο φῶς. Πᾶσα νοητὴ οὐσία κρύπτεται ἐξ ἐκείνων τῶν οὐσιῶν, αἱ δόποιαι εἶναι κατώτεραι· ἀλλ' ὅχι κατὰ τὴν φύσιν κρύπτονται ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλὰ κατὰ τὰς κινήσεις τῶν ἀρετῶν. Λέγω δὲ τοῦτο περὶ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, καὶ περὶ τῶν ψυχικῶν ταγμάτων.

άγίων, καὶ τῶν δαιμόνων. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα τάγματα κρύπτονται ἀπὸ τὰ δεύτερα, καὶ ταῦτα πάλιν ἀπὸ τὰ τρίτα καὶ κατὰ τὸν τρόπον καὶ κατὰ τὰς κινήσεις ἔκαστον τάγμα ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν ὑπάρχει κεκρυμμένον ἀπὸ τὰ ἄλλα κατὰ τὴν γνῶσιν, εἴτε φάίνεται, εἴτε ὅχι· ἐκ τῶν κάτω ὅμως φύσεων κρύπτονται κατὰ τὴν φύσιν· ἐπειδὴ ἡ ὁρασις τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων δὲν εἶναι ἔξωθεν ὡς τῶν σωματικῶν· ἀλλὰ τὸ νὰ βλέπωνται μεταξὺ αὐτῶν, τοῦτο, λέγουσιν οἱ θεολόγοι, ὅτι εἶναι ἔσωθεν αὐτῶν εἰς τε τὰς ἀρετὰς καὶ εἰς τὸ μέτρον τῶν κινήσεων· διὰ τοῦτο ἂν καὶ ἔχωσιν ἵσην τὴν τιμήν, καὶ ἂν ἀπομακρύνωνται ἀπ' ἀλλήλων, βλέπονται μεταξὺ αὐτῶν, ὅχι κατὰ φαντασίαν, ἀλλὰ δι' ἀληθινῆς ὁράσεως, καὶ ἀληθινῆς φύσεως, ἐκτὸς τῆς αἰτίας τῶν πάντων, ἥγουν τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ἣτις ὑπέροχειται ταύτης τῆς διαφορᾶς. Οἱ δὲ δαίμονες, ἂν καὶ ὑπάρχωσι κατὰ πολλὰ ἐναγεῖς καὶ ἀκάθαρτοι, δὲν κρύπτονται ἀπ' ἀλλήλων ὡς αἱ δύο ἀνώτεραι αὐτῶν τάξεις, τὰς ὅποιας δὲν βλέπουσιν· ἐπειδὴ ἡ πνευματικὴ ὁρασις εἶναι τὸ φῶς τῆς κινήσεως, τὸ ὅποιον εἶναι εἰς αὐτὰς τὰς πνευματικὰς οὐσίας ὁφθαλμές, καὶ ὅταν σκοτισθῶσιν αἱ κινήσεις, δὲν βλέπουσι τὰς ἀνωτέρας τάξεις, βλέπονται ὅμως μεταξὺ των· ἐπειδὴ οἱ δαίμονες εἶναι παχύτεροι τῶν ἀγίων ἀγγέλων καὶ κατὰ τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὴν ἴδιαν αὐτῶν τάξιν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν δαιμόνων.

Αἱ δὲ φυχαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι μεκολυσμέναι ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐσκοτισμέναι ἐκ τῶν παθῶν, οὔτε ἑαυτάς, οὔτε μεταξὺ αὐτῶν βλέπονται· ἐὰν δημοσιευθεῖσι διὰ τῆς μετανοίας, καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν πλάσιν, τότε λαμπρῶς καὶ καθαρῶς βλέπουσι καὶ τὰς τρεῖς τάξεις, ἥγουν τὴν ὑπεράνω αὐτῶν τάξιν τῶν ἀγγέλων, τὴν ὑποκάτω αὐτῶν τάξιν τῶν δαιμόνων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν· ὅχι ὅτι ἀλλοιοῦνται καὶ λαμβάνουσι σωματικὸν σχῆμα, καὶ τότε βλέπουσιν εἴτε ἀγγέλους, εἴτε δαίμονας, εἴτε μ

αύτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἴδιας αὐτῶν φυσικῆς ἰδιότητος κατὰ πνευματικὴν τάξιν. Ἐὰν ὅμως εἴπης, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, τὸ νὰ φανῇ εἰς τὴν ψυχὴν δαιμῶν ἡ ἄγγελος, ἐὰν δὲν ἀλλοιώθῃ καὶ μετασχηματισθῇ εἰς ἄλλο εἶδος· ἐὰν γίνῃ τοῦτο, διπέρ λέγεις, τότε λοιπὸν βλέπει τὸ σῶμα, καὶ ὅχι ἡ ψυχὴ καὶ ἐπομένως τίς ἡ χρεία τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς; ἀν καὶ εἰς τοὺς μὴ καθαροὺς κατὰ τὴν ψυχὴν φαίνωνται ἐνίστε οἱ δαίμονες, ὡς καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ βλέπουσιν αὐτοὺς διὰ τῶν σωματικῶν ὁφθαλμῶν· δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν καθαρὰν ψυχήν, ἥτις βλέπει αὐτοὺς πνευματικῶς διὰ τοῦ ὁιορατικοῦ ὁφθαλμοῦ τῆς ἴδιας αὐτῆς φύσεως. "Οτι δὲ αἱ ψυχαὶ βλέπονται μεταξύ των, ἐνῷ εὑρίσκωνται εἰς τὸ σῶμα, μὴ θαυμάσῃς περὶ τούτου· διότι σοὶ φέρω πρὸς φανερὰν ἀπόδειξιν τὸν φιλαλήθη ἔκεινον μάρτυρα, τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, δστις συνέγραψε τὸν βίον τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου, εἰς τὸν ὁποῖον λέγει, ὅτι ἴσταμενός ποτε διέμεγας Ἀντώνιος εἰς προσευχὴν, εἶδεν ἐνός τινος τὴν ψυχὴν νὰ ἀνέρχεται μετὰ πολλῆς τιμῆς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐμακάρισεν ἔκεινον, δστις ἡξιώθη τοιαύτης τιμῆς· ἦτο δὲ ἡ ψυχὴ ἔκεινη τοῦ μακαρίου Ἀμμοῦν, δστις εὑρίσκετο εἰς τὸ ὅρος τῆς Νιτρίας, τὸ ὁποῖον ὅρος ἀπῆγχειν ἐκ τοῦ μέρους, ὅπου κατώκει ὁ Ἀντώνιος, δεκατρεῖς ἡμέρας μακράν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται δῆλον, ὅτι αἱ τρεῖς προειρημέναι πνευματικαὶ φύσεις, καν ἀπέχωσιν ἀπ' ἀλλήλων, βλέπονται μεταξύ των, καὶ ὅτι τὰ διαστήματα δὲν ἐμποδίζουσιν αὐτάς. "Οταν λοιπὸν αἱ ψυχαὶ καθαρισθῶσι βλέπονται μεταξύ των, ὅχι σωματικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς· διότι ἡ σωματικὴ ὄρασις ὡς φανερὰ βλέπει μόνον τὰ ἔμπροσθεν αὐτῆς κείμενα, ὅσα ὅμως εὑρίσκονται μακράν, ἀπαιτοῦσιν ἄλλην δρασιν.

Αἱ ἀνώταται ἄγγελικαι τάξεις εἶναι πολλαὶ καὶ ἀναρίθμητοι, καὶ ὀνομάζονται κατὰ τὴν διαφορὰν καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν· ἐπειδὴ ὡγομάσθησαν Ἀργαί, καὶ Ἐξουσίαι,

μεις. Καὶ Κυριότητες ἵσως ὡνομάσθησαν ὡς τετιμημέναι, καὶ εἶναι μὲν δλιγάτεραι τῶν λοιπῶν ἀγγελικῶν τάξεων, αἵτινες ὑποτάσσονται εἰς αὐτάς, ὡς λέγει ὁ ἄγιος Διονύσιος ὁ Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος, ὑπάρχουσιν δῆμως μέγιστοι κατὰ τὴν τάξιν, καὶ τὴν ἔξουσίαν καὶ τὴν γνῶσιν, καὶ ἴδιαίτεραι κατὰ τὸ μέγεθος τῶν ταγμάτων αὐτῶν, αἵτινες ἔκτείνονται εἰς πάσας τὰς λοιπὰς τάξεις, καὶ καταντῶσιν ἔως εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ μεγάλου καὶ δυνατοῦ τῶν δλων, ὅστις εἶναι κεφαλὴ καὶ θεμέλιον πάσης τῆς κτίσεως· καὶ κεφαλὴν λέγω ὅχι τὸν κτίστην, ἀλλὰ τὸν προηγούμενον τῶν θαυμάτων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, ἥγουν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· διότι αὗται αἱ νοεραὶ οὐσίαι τῶν Κυριοτήτων εἶναι πολὺ κατώτεραι καὶ ἐλλειπεῖς κατὰ τὴν πρόνοιαν ὡς πρὸς τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι πλάστης καὶ αὐτῶν καὶ ἡμῶν· εἶναι δὲ τοσοῦτον ὑποδεέστεραι αὗται, ὅσον κατώτεραι καὶ ὑποδεέστεραι εἶναι αἱ εἰς αὐτὰς ὑποκείμεναι λοιπαὶ ἀγγελικαὶ τάξεις. Λέγω δὲ τοὺς ἀγγέλους ὑποδεεστέρους ὅχι κατὰ τὸν τόπον, ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν γνῶσιν, καὶ τὸ μέτρον αὐτῶν· ἐπειδὴ ἡ γνῶσις ἀκολουθεῖ κατ' ἀναλογίαν εἰς τὴν ἀνωτέραν καὶ κατωτέραν τάξιν. Ἡ δὲ θεία γραφὴ ὡνόμασε πάσας ταύτας τὰς νοερὰς οὐσίας δι' ἐννέα πνευματικῶν ὄνομάτων, διαιρέσασα αὐτὰς εἰς τρεῖς τάξεις· καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην τάξιν περιλαμβάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὑψηλοί καὶ ἀγιώτατοι Θρόνοι, καὶ τὰ πολυόμματα Χερουβίμ, καὶ τὰ ἔξαπτέρυγα Σεραφίμ· εἰς δὲ τὴν δευτέραν αἱ Κυριότητες, καὶ αἱ Δυνάμεις, καὶ αἱ Ἔξουσίαι· εἰς δὲ τὴν τρίτην αἱ Ἀρχαί, καὶ οἱ Ἀρχάγγελοι, καὶ οἱ Ἀγγελοι. Ἐρμηνεύομενα δὲ ταῦτα τὰ ὄνόματα τῶν ταγμάτων τούτων ἐκ τῆς ἑβραικῆς γλώσσης σημαίνουσι, τὰ μὲν Σεραφίμ, θερμαντικὰ καὶ καυστικά· τὰ δὲ Χερουβίμ, τὰ πολλὰ τῇ γνώσει καὶ τῇ σοφίᾳ· οἱ δὲ Θρόνοι, ὑποδογή Θεοῦ καὶ ἀνάπταυσις. Ὁνομάσθησαν διὰ τούτων τῶν ὄνομάτων τὰ ὄνόματα ταῦτα ὡς ἐκ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν· οἱ Θρόνοι λέ-

ται τίμιοι· Κυριότητες, ώς ἔχουσαι ἔξουσίαν εἰς πᾶσαν
βασιλείαν· Ἀρχαί, οἱ διοικοῦντες τὸν αἰθέρα· Ἐξουσίαι, οἱ
ἔξουσιάζοντες τὰ ἔθνη καὶ ἔκαστον ἄνθρωπον· Δυνάμεις, οἱ
ἰσχυροὶ κατὰ τὴν δύναμιν, καὶ φοβεροὶ εἰς τὴν θεωρίαν· Σερα-
φίμ, οἱ ἀγιάζοντες· Χερουβίμ, οἱ βαστάζοντες· Ἀρχάγγε-
λοι, οἱ ἔξυπνοι φύλακες· Ἀγγελοι, οἱ ἀπεσταλμένοι.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν ἐκτίσθησαν αἱ ἐννέα αὗται
νοεραὶ φύσεις σιωπηλῶς καὶ διὰ μιᾶς φωνῆς, ὅπερ εἶναι τὸ
φως· εἰς δὲ τὴν δευτέραν τὸ στερέωμα· τὴν τρίτην ἡμέραν
ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ συστήματα τῶν θαλασσῶν καὶ τὴν βλά-
στησιν τῶν βοτανῶν· τὴν δὲ τετάρτην τὸν ἥλιον, τὴν σελή-
νην καὶ τοὺς ἀστέρας· τὴν πέμπτην ἡμέραν τὰ πετεινὰ τοῦ
օὐρανοῦ, καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τοὺς ἰχθύας· καὶ τὴν ἕκτην τὰ
ζῷα καὶ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ θέσις ὅλου τοῦ κόσμου κατὰ τὸ
μῆκος καὶ τὸ πλάτος ἔγει ἀρχὴν μὲν τὴν Ἀνατολήν, τέλος
δὲ τὴν Δύσιν, πρὸς τὰ δεξιὰ τὸν βορρᾶν, καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ
τὰν νάταν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΗ'.

Περὶ φυλακῆς τῆς καρδίας, καὶ θεωρίας
λεπτοτέρας.

ΕΙΑΝ, εὔρισκόμενος κατὰ μόνας εἰς τὸ κελλίον σου, δὲν ἀπέ-
κτησας εἰσέτι δύναμιν ἀληθινῆς θεωρίας, καταγίνου εἰς τὴν
μελέτην τῶν τροπαρίων καὶ τῶν καθισμάτων, εἰς τὴν μνή-
μην τοῦ θανάτου, καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν.
διότι ὅλα αὐτὰ συνάγουσι τὸν γοῦν, καὶ δὲν ἀφίνουσιν αὐτὰν
γὰ μετεωρίζηται, ἔως ὅτου ἡθελε σοὶ ἐπέλθῃ ἡ ἀληθ

ζπειδή ἡ δύναμις τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἶναι ἴσχυροτέρα ἀπὸ τὰ πάθη. Καταγίνου δὲ καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν μελλόντων, καὶ εἰς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐννόησον καλῶς τὸ νόημα τῶν τροπαρίων, καὶ πάραφυλάττου ἐκ τῶν ἔξωτερικῶν πραγμάτων, ἀτινα ἐρεθίζουσι τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας. Φύλαξον ταῦτα τὰ μικρὰ ἔργα ἐντὸς τοῦ κελλίου σου, καὶ ὅμοι μετ' αὐτῷ ἐρεύνησον πάντοτε τοὺς λογισμούς σου, καὶ παρακάλεσον τὸν Θεόν, ὅπως σοὶ δώσῃ φωτισμὸν νοὸς εἰς πάντα σου τὰ ἔργα· διότι ἐκ τούτου ἀρχεται ν' ἀναβρύῃ εἰς σὲ ἡ πνευματικὴ χαρά, καὶ θέλεις εὗρῃ τὰς στενοχωρίας καὶ τὰς θλίψεις γλυκυτέρας τοῦ μέλιτος.

Δὲν δύναται τις νὰ νικήσῃ τὰ πάθη ἄλλως, παρὰ διὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν· τὸν δὲ διασκορπισμὸν τοῦ νοὸς νικᾷ τις, ἐὰν καταγίνηται εἰς τὴν πνευματικὴν θεωρίαν· καθότι ὁ νοῦς ἥμῶν εἶναι ἐλαφρός, καὶ ἐὰν δὲν δεσμευθῇ διά τινος λογισμοῦ, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ περιφέρηται τῆδε κάκεισε, καὶ χωρὶς τὴν κατόρθωσιν τῶν προειρημένων ἀρετῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκτήσῃ ὁ νοῦς ταύτην τὴν προφύλαξιν· διότι ἐὰν δὲν νικήσῃ τις τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ εἰρηνεύσῃ, καὶ διὰν δὲν βασιλεύῃ ἡ εἰρήνη εἰς τινα, πῶς δύναται ν' ἀπολαύσῃ τὰ ἐκ τῆς ειρήνης ἀγαθά; ἐπειδὴ τὰ πάθη εἶναι ὡς διάφραγμα καὶ μεσότοιχον ἔμπροσθεν τῶν κρυπτῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ἐὰν ταῦτα πρῶτον δὲν καταπέσωσι διὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν, δὲν φαίνονται τὰ εύρισκόμενα ἔσωθεν τούτων, καθὼς δὲν δύναται τις, ἔξω τοῦ τείχους εύρισκόμενος, νὰ συναναστρέφηται μετὰ τῶν ἐντός, καὶ καθὼς δὲν βλέπει τις τὸν ἥλιον ἐν καιρῷ διμίχλης, οὔτως οὐδὲ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, ἐν ὅσῳ διαμένει ἡ ταραχὴ τῶν παθῶν.

Εὕχου εἰς τὸν Θεόν νὰ σοὶ δώσῃ φωτισμόν, ὅπως αἰσθανθῆς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν πόθον τοῦ ἀγίου Πνεύματος· διότι διὰν σοὶ ἔλθῃ αὕτη ἡ αἰσθησις καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Πνεύματος· τότε θέλεις ἀποφύγει τὸν κόσμον, καὶ ὁ κόσμος θέλει ὁ

μακρυνθή ἀπὸ σοῦ· ἀδύνατον εἶναι νὰ αἰσθανθῆς ταῦτα ἀνευ
ἡσυχίας καὶ ἀσκήσεως καὶ ἴδιαιτέρας μελέτης, καὶ χωρὶς
τούτων μὴ ζητήσῃς ἐκεῖνα· καθότι ἐὰν τὰ ζητήσῃς, μετα-
βάλλονται μετ' ὀλίγον, καὶ γίνονται σωματικά, καὶ ὁ νοῶν
νοήτω. Μετὰ ἰδρώτων καὶ πόνων τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀσκή-
σεως ηὔδοκησεν ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ νὰ τρώγῃ, ὅστις θέλει καὶ
ἐπιθυμεῖ, τοῦτον τὸν ἄρτον τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου Πνεύμα-
τος· ἔκαμε δὲ τοῦτο ὁ πανάγαθος Θεὸς ὃχι ἀπὸ κακίαν, ἀλλ᾽
ἔνα μὴ συμβῆ εἰς ἡμᾶς δυσπεψία, καὶ ἀποθάνωμεν ψυχικῶς.
Ἐπειδὴ ἑκάστη ἀρετῇ εἶναι μήτηρ τῆς δευτέρας· ἐὰν λοιπὸν
ἀφήσῃς τὴν μητέρα, ἥτις γεννᾷ τὰς ἄλλας ἀρετάς, καὶ ζη-
τήσῃς τὰς θυγατέρας, πρὶν ν' ἀποκτήσῃς τὴν μητέρα αὐτῶν,
ἔχονται ἀποθαίνουσιν εἰς τὴν ψυχήν· καὶ ἐὰν δὲν ἀπορρίψῃς
αὐτὰς ἀπὸ σοῦ, ταχέως θέλεις ἀποθάνει ψυχικῶς.

Λ Ο Γ Ο Σ ΕΘ'.

Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων· καὶ τίς ἡ χρεία
ἑκάστης τούτων.

ΑΙΣΘΗΣΙΣ πνευματικὴ εἶναι ἐκείνη, ἥτις προγυμναθεῖσα
ὑπάρχει ἵκανὴ νὰ δεχθῇ τὴν θεωρητικὴν δύναμιν, καθὼς ἡ
κόρη τῶν σωματικῶν ὁφθαλμῶν, ἥτις δέχεται τὸ αἰσθητὸν
φῶς τοῦ ἥλιου. Θεωρία δὲ νοητὴ εἶναι γνῶσις φυσική, ἥτις
ἐνώνεται μετὰ τῆς καταστάσεως τῆς φύσεως, ἡ ὁποία ὀνο-
μάζεται φυσικὸν φῶς. Δύναμις ἀγία εἶναι χάρισμα τοῦ δια-
κριτικοῦ ἥλιου, ἥγουν τῆς ἀρετῆς τῆς διακρίσεως, ἥτις ἐτέθη
μεταξύ τοῦ φυσικοῦ φωτὸς καὶ τῆς θεωρίας. Φύσει
τινὰ ὄντα, τὰ ὅποια ὑπάρχουσι μεταξύ τῶν διακρι-

τινες μεταβαίνουσιν ἐκ τοῦ φυσικοῦ φωτὸς εἰς τὴν θεωρίαν.
 Ήλθη δὲ εἶναι σκληρά τις οὐσία, ἥτις ἵσταται μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ φωτὸς καὶ τῆς θεωρίας, καὶ ἐμποδίζει τὴν διάκρισιν τῆς διαφορᾶς τῶν πραγμάτων. Καθαρότης εἶναι ἡ λαμπρότης τοῦ νοητοῦ ἀέρος τοῦ πνεύματος, ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ ὄποιου πτεροῦται ἡ πνευματικὴ ἡμῶν φύσις. Καθὼς ἡ σωματικὴ αἰσθήσις, ὅταν ἀπὸ αἰτίας τινὰς βλαβῇ, στερεῖται τὴν ἑαυτῆς ἐνέργειαν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς, ὅταν δὲν ἔναι τοῦ γνώμων μὲν ὑγιής, δὲν ὑπάρχει ὅμως μετ' αὐτοῦ ἡ γνῶσις, ὁ νοῦς τότε ἀγενὸς ἀντῆς δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ διαχρίνῃ τὴν διαφορὰν τῶν πνευματικῶν ἔργων· καὶ ἐὰν τὸ φυσικὸν φῶς καὶ ἡ διάκρισις ἔναι μὲν πεφυλαγμένα καθ' ἑαυτά, δὲν ἔχουσιν ὅμως μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, μένουσιν ἀνενέργητα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς διαχρίσεως, καθὼς μένουσιν ἀνενέργητοι ἐν καιρῷ νυκτὸς οἱ σωματικοὶ ὄφθαλμοι διὰ τὴν στέρησιν τοῦ ἡλίου. "Οταν ὅμως σλα ταῦτα ἔναι δυναμωμένα καὶ τελειωμένα καθ' ἑαυτά, τότε λέγομεν τὸν ὄφθαλμόν, δοτις διακρίνει καλῶς τὰ πάντα, ὄφθαλμὸν καὶ ὄρασιν, καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα δὲν διεκρίθησαν ἡ διακρίνονται· καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ λέγει ὁ φαλμός, «ἐν τῷ φωτὶ σου διόφορεθα φῶς.» Ἐὰν ἡ μὲν χάρις τοῦ ἀγίου Πνεύματος πλησιάζῃ εἰς τὴν ψυχήν, καὶ κινῇ τὴν ὄρεξιν, καὶ παρακινῇ αὐτήν, καὶ προξενῇ προσοχήν, ὅταν ὅμως δὲν ὑπάρχῃ καθαρότης εἰς αὐτήν, ὅμοιαίζει ὡς ἀήρ κενός, ὁ ὅποιος δὲν ἔχει λαμπρότητα διὰ τὴν παχύτητα τῶν νεφῶν καὶ τῶν σκοτεινῶν ύλῶν τῶν παθῶν, ἀτινα εὐκόλως ἔξαπλούνται πρὸς τὸ φῶς τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου πνεύματος, εἰς τὸ ὅποιον εὑφραίνομεθα διὰ τῆς ἡδονῆς ταύτης τῆς θεωρίας.

"Οταν ἡ θεωρία χωλαίνει ἀπὸ διάκρισιν, τότε ἡ φύσις μένει ἀργὴ ἀπὸ τὴν πρᾶξιν, ἡ δὲ ψυχὴ ἐμποδίζεται ἀπὸ τοῦ νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἡδονὴν τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου Πνεύματος.

αἰτίας τῶν σωματικῶν παθῶν, τὰ ὅποια σκεπάζουσι τὰς θείας ἐλλάμψεις, ἵνα μὴ ἔλθωσιν εἰς ἡμᾶς· διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτοῦνται πάντα τὰ προλεχθέντα, ἐὰν καὶ ἦγατε δύσκολον νὰ εὕδῃ τις πάντα ταῦτα εἰς ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἀνεύ ἐλλείψεως· ἐπειδὴ δὲν δύνανται οἱ περισσότεροι νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν τελειότητα τῆς πνευματικῆς γνώσεως· αὗτη ἡ ἐλλείψης τούτων προέρχεται ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῆς διανοίας, καὶ ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ θελήματος, καὶ ἐκ τῆς θέσεως, ἥτις δὲν ἀρμόζει εἰς τὸν σκοπόν, καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς καθαρότητος, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ εὑρίσκῃ τις διδάσκαλον καὶ ὁδηγόν, καὶ ἐκ τῆς ἀπομακρύσεως τῆς χάριτος, (καθὼς λέγεται ὁ Σειράχ, εἰς ἄνθρωπον μικρολόγον δὲν εἶναι καλὸς ὁ πλοῦτος, οὔτε πρέπει εἰς αὐτὸν νὰ ἔξουσιάζῃ τοὺς μεγάλους,) προσέτι προέρχεται ἡ στέρησις καὶ ἀπὸ τὰ ἐμπόδια τῶν καιρῶν καὶ τῶν τόπων καὶ τῶν πρόπων.

?Αλήθεια εἶναι ἡ κατὰ Θεὸν αἰσθησις, ἥτις σχηματίζεται εἰς τὰς αἰσθήσεις τοῦ πνευματικοῦ νοός, καὶ γεύεται τις αὐτὴν εἰς ἑαυτόν. Ἀγάπη δὲ εἶναι καρπὸς τῆς εὐχῆς, τῆς ὅποιας ἡ θεωρία ὀδηγεῖ τὸν νοῦν ἀκορέστως εἰς τὸν ἑαυτῆς πόθον, ὅταν ἐπιμείνῃ τις εἰς αὐτὴν ἀνεύ ἀκηδίας, καὶ διὰ τοῦ νοὸς σιωπῆλῶς εὕχεται μετὰ ἐνθυμημάτων καυστικῶν, καὶ μετὰ πολλῆς θερμότητος. Εὐχὴ δὲ εἶναι νέκρωσις τῶν ἐννοιῶν τοῦ θελήματος τῆς σαρκός· διότι ὁ ἐν ἀληθείᾳ εὐχόμενος εἶναι ἔσως μὲ τὸν νεκρωθέντα ἐκ τοῦ κόσμου· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ν' ἀπαρνηθῆ τις ἑαυτόν, τὸ νὰ ὑπομένῃ καὶ νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν προσευχήν· λοιπὸν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἄρνησιν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ζωῆς εὑρίσκεται.

Καθὼς ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ ἰδρῶτος τῆς νηστείας βλαστάνει ὁ στάχυς τῆς σωφροσύνης, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ χορτασμοῦ τῆς κοιλίας βλαστάνει ἡ ἀκολασία, καὶ ἐκ τῆς τελειώσεως τῆς ἀκολασίας βλαστάνει ἡ ἀκαθαρσία· ἀλλ' εἰς κοιλίαν πειγῶσαν οὐδὲποτε συμβαίνουσι· λογισμοὶ αἱ-

Ἐκαστον φαγητόν, τὸ όποιον τρώγομεν, αὐξάνει τὸν χυμὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς φύσεως, καὶ ὅταν ἐνδυναμωθῶσιν ὅλα τὰ ὄργανα καὶ μέλη ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς τάσεως τοῦ ὅλου σώματος, ἐὰν συμβῇ νὰ ἴῶμέν τι σωματικόν, ἢ ἐὰν κινηθῇ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν ἀκούσιός τις λογισμός, τότε αἴφνης ἐξ αὐτοῦ κινεῖται ὑλη ἥδονῆς, καὶ διαβίβαζεται εἰς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ὅσον δυνατή καὶ ἀν ὑπάρχῃ ἡ διανοία τοῦ σωφρονος καὶ καθαροῦ εἰς τοὺς ἔχυτοὺς λογισμούς, εὐθὺς ὅμως ταράττεται ἡ διάκρισις αὐτοῦ ἐξ ἐκείνης τῆς αἰσθήσεως, τῆς γινομένης εἰς τὰ ἔχυτα μέλη, καὶ πίπτει ἐκ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ θέσεως, ἐφ' ἣς ἵσταται, ὡς ἀφ' ὑψηλοῦ τινος τόπου, καὶ μολύνεται ἡ ἀγιότης τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ λαμπρὰ αὐτοῦ σωφροσύνη ἔνεκα τῆς ταραχῆς τῶν παθῶν, τὰ ὄποια εἰσῆλθον εἰς τὴν καρδίαν ἐκ τῆς πυρώσεως τῶν μελῶν, καὶ τότε ἐξασθενεῖ τὸ ἡμιτύπον τῆς δυνάμεως τῆς διανοίας αὐτοῦ, ὥστε δύναται τις νὰ εἰπῃ, διτε λησμονεῖ καὶ τὸν πρῶτον σκοπὸν τῆς ἔχυτοῦ ἐλπίδος, καὶ πρὶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, εὑρίσκεται ὑπεύθυνος ἄνευ ἀγῶνος, καὶ γίνεται ὑποκείμενος εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Εἰς ταῦτα πάντα ὑπάρχει ἡ προαιρεσίς τοῦ ἀνθρώπου αἰτία, ἀναγκαῖομένη ὑπὸ τοῦ ἀκαταπαύστου χορτασμοῦ, καὶ οὗτος διάγῃ καλῶς εἰς τὸν λιμένα τῆς σωφροσύνης, οὐχ ἦττον ὅμως συγκατατίθεται νὰ παραδοθῇ εἰς ἐκεῖνο, τὸ όποιον οὐδέποτε ἥθελησε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ· καὶ δταν κοιμηθῇ, περικυκλοῦσιν αὐτὸν τὸ πλήθος τῶν ματαίων λογισμῶν καὶ αἰσχρῶν φαντασιῶν, καὶ ποιούσι τὴν προτέραν αὐτοῦ καθαρὰν στρωμνὴν πανδοχεῖον περνείας, καὶ θέατρον ἐπιθυμιῶν, καὶ, παραδεχόμενος εἰς τὴν μέθην τῶν λογισμῶν αὐτοῦ τὴν μετ' αὐτῶν συγκοινωνίαν, μολύνει τὰ καθαρὰ αὐτοῦ μέλη χωρὶς νὰ πλησιάσῃ εἰς γυναῖκα· τότε ποία θάλασσα ταράσσεται καὶ ἐξαγριοῦται τόσον, ὅσον ὁ νοῦς ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῶν χυμάτων τῆς σαρκὸς ἔνεκα τῆς χορτασίας τῆς κοιλίας;

‘Ω σωφροσύνη! πόσον λαμπρύνεται τὸ κάλλος σου διὰ τῆς χαμενίας, καὶ διὰ τοῦ κόπου τῆς πείνης τῆς ἀφαιρούσης τὸν ὑπνον, καὶ διὰ τῆς κακοπαθείας τοῦ σώματος, τὸ ὅποιον γίνεται ὡς σκελετὸς διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων. Πᾶν φαγητόν, καὶ πᾶσα ἀνάπτασις πλάττει ἐντὸς ἡμῶν εἶδωλα ἀσχῆμα, τὰ δόποια φαίνονται εἰς τὸν χρυπτὸν τόπον τῆς διανοίας, καὶ γαργαλίζουσι καὶ παρακινοῦσιν ἡμᾶς νὰ συγκατατεθῶμεν χρυπτῶς εἰς αἰσχρὰ πράγματα· ἀλλ’ ἡ κενὴ κοιλία κάμνει τὸ φρόνημα ἡμῶν νὰ εἰρηνεύῃ καὶ νὰ ἡσυχάζῃ ἀπὸ ταραχώδεις λογισμούς, ἡ δὲ πλήρης φαγητῶν εἶναι τετράπυλος οἰκία θεωριῶν καὶ ἀτόπων φαντασμάτων, καν εἰς τὴν ἔρημον εύρισκώμεθα κατὰ μόνας· διότι λέγει καὶ ἡ παροιμία, δο κόρος καὶ ἡ χορτασία ἐπιθυμεῖ τὰ πολλά.

“Οταν ἀξιωθῇς τῆς θεϊκῆς χάριτος, μὴ νόμιζε, ὅτι δὲν μολύνεται καὶ ταράττεται ἡ διάνοιά σου ἐκ τῶν ἀπρεπῶν λογισμῶν, τῶν κινουμένων ὑπὸ τοῦ σώματος, (ἐπειδὴ ἄνευ τούτων τῶν λογισμῶν ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ τις), οὔτε ἐξένων, οἱ δόποιοι εὐκόλως νικῶνται ὑπὸ σοῦ, καν ἡ διάνοιά σου ὑπάρχῃ πολλὰ ὑψηλή· ἀλλὰ μᾶλλον νόμιζε, ὅτι ἀπὸ ἔκείνους τοὺς λογισμοὺς τῆς θεϊκῆς ἐνεργείας δὲν ἀφίνεται ὁ νοῦς νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον αὐτῶν, καὶ γ’ ἀφανίσῃ αὐτούς· ἀλλ’ ὅταν ἐπέλθῃ τις λογισμός, ἀρπάζεται ὁ νοῦς βιαίως καὶ ἀθελήτως ὑπὸ τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς συνηθείας, ἥτις μένει ὡς ζύμη ἐντὸς τῆς καρδίας, ἡ ὅποια εἶναι οἶκος τῆς διανοίας.

“Ἄλλος εἶναι ὁ νοῦς τοῦ ἀγωνιστοῦ, τοῦ καταγραμένου εἰς τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν, καὶ ἄλλη ἡ τάξις τοῦ θεωρητικοῦ, ἥτις ὁμοιάζει μὲ τὴν Ἱερωσύνην. ‘Η διάνοια ἔκείνη, ἥτις θείω ἐλέει ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ, ἔχει μόνον ψιλοὺς λογισμοὺς περὶ τῶν πραγμάτων ἄνευ πάλης καὶ ἀγῶνος· ἡ δὲ τελειότης, ἥγαμένη μετὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, βασιλεύει κατ’ ἔκείνων, τὰ δόποια ἀναβρύουσιν ἐκ τῆς σαρκός, καὶ δὲν καταργεῖ αὐτά, ἐν ὅσῳ ζῇ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς πᾶσι

Θτάσιν ὁ νοῦς λαμβάνει ἀλλοίωσιν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ο'.

Περὶ τῶν λόγων τῆς θείας γραφῆς, οἵτινες ἐρεθίζουσι πρὸς μετάνοιαν.

ΤΗΝ ἀνδρείαν, περὶ τῆς ὁποίας οἱ θεῖοι πατέρες ἔγραψαν, καὶ τὴν περὶ μετανοίας δύναμιν, ἣτις εὐρίσκεται εἰς τὰ ἄγια βιβλία τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωμεν πρὸς βοήθειαν τῆς ἀμαρτίας, καὶ νὰ καταστρέψωμεν τοὺς ἀπαραβάτους νόμους τοῦ Κυρίου· διότι οἱ νόμοι οὗτοι ὠρίσθησαν ἀνέκαθεν διὰ στόματος πάντων τῶν ἀγίων εἰς πάσας τὰς γραφὰς θείᾳ δυνάμει πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἀμαρτίας· καθότι, ἵνα ἔχωμεν ἐλπίδα μετανοίας, ἐμηχανεύθησαν ν' ἀπαλλάξωσι τὰς αἰσθήσεις ἐκ τοῦ φόδου τῆς ἀπογνώσσας, ὅπως πᾶς ἀνθρωπὸς τρέχει πρὸς μετάνοιαν, καὶ ὅχι ἀφόβως πρὸς ἀμαρτίαν. Ἰδού ὁ Θεὸς εἰς πάσας τὰς ἀγίας γραφὰς ἐκήρυξε τὸν πρὸς αὐτὸν φόδον, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι μισεῖ τὴν ἀμαρτίαν· διότι διὰ ποίαν αἰτίαν ἀπεπνίγει ἢ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Νῷε γενεὰ διὰ τοῦ κατακλυσμοῦ; δὲν ἐπνίγη ἔνεκα τῆς λαγνείας, διότι ἐξεμάνησαν οἱ τότε ἀνθρώποι ἀπὸ τὸ κάλλος τῶν θυγατέρων τοῦ Κάιν; ἐπειδὴ κατέκεινον τὸν καιρὸν δὲν ὑπῆρχε φιλαργυρία, οὔτε πόλεμοι. Διὰ τί αἱ πόλεις τῶν Σοδόμων ἐγένοντο πυρίκαυστοι; ἐπειδὴ παρέδωκαν τὰ ἑαυτῶν μέλη οἱ ἐν αὐταῖς κατοικοῦντες εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν τόσον, ὥστε ὑπερίσχυσε τὸ θέλημα τούτων εἰς πάσας τὰς ἀκαθάρτους καὶ ἀτόπους

ξεις. Δέν εθελατώθησαν εἰς μίαν ὥραν εἰκοσιπέντε χιλιάδες ἄνθρωποι ἐκ τῶν οἰῶν Ἰσραὴλ διὰ τὴν πορνείαν ἐνὸς μόνου; Διὰ ποίαν αἰτίαν ἐξέπεσεν ἐκ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ὁ γίγας Σαμψών, ὅστις, ἐκ χοιλίας μητρὸς ἀγιασθείς, ἀφιερώθηεις τὸν Θεόν, καὶ εὐηγγελίσθη πρὸ γεννήσεως δι' ἀγγέλου, ὡς δ πρόδρομος Ἰωάννης, καὶ κατηξιώθη μεγάλης δυνάμεως, καὶ ἔκαμε μεγάλα τέρατα; δὲν ἔπαθε τοῦτο, διότι ἐμίανε τὰ ἀγια αὐτοῦ μέλη διὰ τῆς συνουσίας τῆς πορνείας; διὰ τοῦτο ἀπεμακρύνθη ἀπ' αὐτοῦ δ Θεός, καὶ παρεδόθη δέσμιος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ο δὲ Δαβίδ, δ κατὰ τὴν χαρδίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀξιωθεὶς νὰ προσφέρῃ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν πατέρων, ἐξ ἣς ἐξέλαμψεν ὁ Χριστὸς εἰς σωτηρίαν πάσης τῆς οἰκουμένης, δὲν ἐτιμωρήθη διὰ τὴν μοιχείαν μιᾶς γυναικός, σταν εἶτε τὸ κάλλος αὐτῆς, καὶ ἐδέξατο εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὸ βέλος τοῦ ἔρωτος; διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν διήγειρεν δ Θεὸς κατ' αὐτοῦ πόλεμον ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ· καὶ ταῦτα ἀφοῦ μετενόησε μέτα πολλῶν δακρύων, καὶ ἀφοῦ δ Θεὸς συνεχώρησεν αὐτὸν διὰ τοῦ προφήτου, καὶ ἀφήρεσε τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ.

Θέλω ν' ἀναφέρω καὶ τινας ἄλλους ἀμαρτήσαντας πρὸ τοῦ Δαβίδ. Διὰ ποίαν αἰτίαν ἐπῆλθεν ἡ δργὴ τοῦ Θεοῦ καὶ δ θάνατος εἰς τὸν οἶκον τοῦ δικαίου γέροντος τοῦ ἴερέως Ἡλί, ὅστις διέπρεψε τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν Ἱερωσύνην; δὲν ἐπῆλθον εἰς αὐτὸν ταῦτα τὰ κακὰ διὰ τὰς ἀνομίας τῶν τέκνων αὐτοῦ 'Οφρὶ καὶ Φινεές; διότι ὁ ἴδιος δὲν ἡμαρτέν, οὔτε ἐκεῖνοι τῇ συγκαταθέσει αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχε ζῆλον νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς πρὸς διεκδίκησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπειδὴ ἡγάπα αὐτοὺς μᾶλλον παρὰ τὰ προστάγματα καὶ τοὺς γόμους τοῦ Θεοῦ. "Ινα δὲ μὴ μπολάνῃ τις, διό δ Θεὸς ὀργίζεται μόνον κατ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ζῶσιν ἐν ἀνομίαις, ίδον δείκνυσι τὸν ζῆλον αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς γυγρήσιους αὐτοῦ δούλους, καὶ ἴερεῖς, καὶ κριτά

ἀρχοντας καὶ ἡγιασμένους ἀνθρώπους, εἰς τοὺς ὑποίους ἐνεπιστεύθη τὰς θαυματουργίας. Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται δῆλον, ὅτι ὅταν καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγιοι φανῶσι παραβάται τῶν θείων ἐντολῶν, ποσῶς δὲν παραβλέπει αὐτοὺς ὁ Θεός, ἀλλὰ παίδεις αὐτούς, καθὼς γράφει ὁ Ἰεζεκήλ, εἰπὲ εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὅστις προσετάχθη νὰ κυριεῖσῃ τὴν Ἱερουσαλήμ διὰ τῆς ἀοράτου ρομφαίας, κάμε ἀρχὴν ἀπ' ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου μου, καὶ μὴ λυπηθῆς γέροντα, μήτε νεώτερον· ἵνα δείξῃ ἐκ τούτου, ὅτι γνήσιος καὶ ἡγαπημένος παρ' αὐτῷ ὑπάρχουσιν ὅσοι περιπατοῦσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ μετὰ φόδου καὶ εὐλαβείας, καὶ ποιοῦσι τὸ ἄγιον αὐτοῦ θέλημα. Ἀγιος Θεοῦ εἶναι οἱ ἔχοντες ἐναρέτους πράξεις καὶ καθαρὰν συνείδησιν. Ὅσοι δὲ καταφρονοῦσι τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου, καὶ αὐτὸς περιφρονεῖ αὐτούς, καὶ ἀπορρίπτει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Διὸ τί τόσον ἔξαίφνης ἔξηλθεν ἐκείνη ἡ ἀπόφασις κατὰ τοῦ Βαλτάσαρ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὡς διὰ τύπου χειρός; οὐχὶ διότι ἐτόλμησε νὰ καταφρονήσῃ τὰ θεῖα ἐκεῖνα ἀφιερώματα, τὰ ὅποια ἥρπασεν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ δι' αὐτῶν ἔπιε καὶ αὐτὸς καὶ αἱ παλλακίδες αὐτοῦ; οὗτω καὶ ὅσοι ἀφιερώνουσι τὰ ἤδια αὐτῶν μέλη εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἔπειτα πάλιν τολμῶσι νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὰ εἰς αἰσχρὰς πράξεις, δι' ἀοράτου πληγῆς ἀφανίζονται.

*Ἄσ μὴ καταφρονήσωμεν τοὺς θείους λόγους καὶ τὰς ἀπειλάς, καὶ λαμβάνοντες θάρρος ἐκ τῶν ἀγίων γραφῶν ἐλπίσωμεν, ὅτι θέλομεν μετανοήσει· ἃς μὴ παροργίσωμεν τὸν Θεόν διὰ τῶν ἀτόπων ἥμῶν πράξεων, μιαίνοντες τὰ μέλη ἥμῶν, τὰ ὅποια ἀπαξ ἀφιερώσαμεν εἰς τὴν ἐκδούλευσιν τοῦ Θεοῦ. Ἰδοὺ καὶ ἡμεῖς ἡγιάσθημεν ὡς ὁ Ἡλίας καὶ Ἐλισσαῖος καὶ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἄγιοι καὶ παρθένοι, οἵτινες ἔξετέλουν τὰς μεγάλας θαυματουργίας, καὶ ἐλάλουν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὑπηρέξαν μετ' αὐτούς, ὡς ὁ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος καὶ

νος, καὶ ὁ ἄγιος Πέτρος, καὶ δὲ λοιπὸς κατάλογος τῆς καινῆς διαθήκης τῶν εὐαγγελιστῶν καὶ κηρύκων τῆς χάριτος, οἱ ὅποιοι ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐδέχθησαν παρ’ αὐτοῦ τὰ μυστήρια, οἱ μὲν ἀπὸ στόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ δι’ ἀποκαλύψεων, καὶ ἐγένοντο μεσίται μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ κήρυκες τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

ΛΟΓΟΣ ΟΑ'.

Περὶ ἐκείνων, διὰ τῶν ὅποίων δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀλλοιώσιν τῶν κρυπτῶν νοημάτων μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ἔξω πολιτείας.

ἘΝ ΟΣΩ ἔχει τις τὴν ἀρετὴν τῆς ἀκτημοσύνης, ἐνθυμεῖται τὴν ἐκ τῆς παρούσης ζωῆς ἔκδημίαν, καὶ μελετᾷ τὴν ζωὴν τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ πάντοτε μηγχανᾶται καὶ κάμνει πᾶσαν αὐτὴν τὴν ἐτοιμασίαν διὰ τὰ ἑκεῖ, καὶ ἀποκτᾷ ὑπομογὴν ἐναντίον πάσης τιμῆς καὶ σωματικῆς ἀναπαύσεως, ητὶς σπείρεται εἰς τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν κινεῖται εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ λογισμὸς καταφρονήσεως τούτου τοῦ κόσμου, καὶ ἀποκτᾷ πάντοτε ἄφοβον καὶ σταθερὰν καρδίαν κατὰ παντὸς κινδύνου, καὶ καταφρονεῖ τὸν θάνατον ἐπεδὴ πᾶσαν ὥραν ἐνθυμεῖται καὶ περιμένει αὐτόν, καὶ ἔχει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πεποίθησιν ἄγεν δισταγμοῦ εἰς τὸν Θεόν· καὶ ἐάν ποτε ἐπέλθωσιν εἰς αὐτὸν θλίψεις, ὑπάρχει κατὰ πάντα πεπεισμένος, καὶ γνωρίζει ἀκριβῶς, ὅτι προξενοῦσιν εἰς αὐτὸν στέφανον, καὶ μετὰ χαρᾶς ὑπομένει αὐτάς, δέχεται αὐτὰς μετὰ ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης· δις

ρέει, δτι αύτός δ Θεὸς ὡκονόμησεν αὐτὰς εἰς αὔτὸν διὰ τὰ πέρδη τῶν αἰτιῶν, αἱ δόποιαι εἶναι ἄγνωστοι, καὶ διὰ οἰκονομίαν δὲν φανεροῦνται.

Ἄλλ' εὖν συμβῆ εἰς αὐτὸν ἐξ αἰτίας τινὸς ν' ἀποκτήσῃ τι πρᾶγμα πρόσκαιρον διὰ συνεργείας καὶ μηχανῆς τοῦ διαβόλου, εὐθὺς ἄρχεται νὰ κινηθεῖ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ δ. πόθος τοῦ σώματος, καὶ ἐλπίζει νὰ ζήσῃ ἐτῇ πολλά, καὶ ἐπέρχονται εἰς αὐτὸν λογισμοὶ περὶ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος, καὶ αὐξάνουσι κατὰ πᾶσαν ὥραν, καὶ κυριεύει αὐτὸν ἡ ἀνάπαυσις τῆς σαρκός, καὶ συλλογίζεται καθ' ἑαυτόν, ἐὰν οὐδὲν ν' ἀποκτήσῃ παντὶ τρόπῳ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὄποια συνιστῶσι τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος, καὶ οὕτως ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἔκεινης, ητις δὲν ὑπετάσσετο πρότερον εἰς οὐδένα λογισμόν, προξενοῦντα φόβον· καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται νὰ συλλογίζηται τὰς αἰτίας τοῦ φάσου· διότι ἀφηρέθη ἐξ αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο θάρρος τῆς καρδίας, τὸ ὄποιον εἶχεν ἀποκτήσει διὰ τῆς ἀκτημοσύνης ἐκ τῆς καταφρονήσεως τοῦ κόσμου· ἐπειδὴ ὑπῆρχε κληρονόμος τοῦ κόσμου ἐκείνου κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἡδη δέχεται τὸν φόβον κατὰ τὸν νόμον καὶ τὴν οἰκονομίαν, ητις ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ εἰς ὅποιον μέρος ἐτοιμάζονται τὰ μέλη ἡμῶν νὰ δουλεύσωσι, γινόμεθα δοῦλοι καὶ ὑποχείριοι εἰς τὸ νὰ δουλεύωμεν παντὶ φόδῳ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Παύλου.

Πρῶτον πάντων τῶν παθῶν εἶναι ἡ φιλαυτία, καὶ πρώτη πασῶν τῶν ἀρετῶν ὑπάρχει ἡ καταφρόνησις τῆς ἀναπαύσεως τοῦ σώματος. "Οστις ἀναπαύει τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, θλίβει καὶ στενοχωρεῖ αὐτὸς εἰς τόπον εἰρήνης. "Οστις ἐντρυφᾷ εἰς τὴν νεότητα αὐτοῦ, αὐτὸς γίνεται δοῦλος εἰς τὸ γῆρας, καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς αὐτοῦ στενάζει. Καθὼς δὲν δύναται ν' ἀναπνεύσῃ τὸν λεπτὸν τοῦτον ἀέρα ὁ ἔχων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, οὕτω καὶ ὅστις βυθίζει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ εἰς τὰς φροντίδας τοῦ κόσμου, δὲν δύναται νὰ

Ἐντὸς αὐτοῦ τὴν ἀναπνοὴν τῆς αἰσθήσεως ἐκείνου τοῦ κατηγορεῖ κόσμου. Καθὼς γὰρ αἴσθησις τοῦ θανάτου ταράττει τὴν κράσιν τοῦ σώματος, οὕτω καὶ γὰρ ἀτοπος θεωρία ταράττει τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας. Καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔρισκηται εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα ὑγεία καὶ ἀσθένεια, καὶ νὰ μὴ διαφθαρῇ τὸ ἐν ὑπὸ τοῦ ἄλλου· οὕτως εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔρεθῇ εἰς ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον δι πλοῦτος τοῦ ἀργυρίου καὶ γὰρ ἀρετὴ τῆς ἀγάπης, καὶ νὰ μὴ διαφθαρῇ τὸ ἐν ὑπὸ τοῦ ἄλλου. Καθὼς δὲ οὐλος εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ συντρίβῃ, ὅταν κτυπήσῃ εἰς τὴν πέτραν, οὕτως οὐδὲ ὁ ἄγιος δύναται νὰ μένῃ καθαρός, ὅταν κάθηται καὶ συνομιλῇ μετὰ γυναικός. Καθὼς συντρίβονται τὰ δένδρα ὑπὸ τῆς ράγδαίας βροχῆς καὶ τῆς ὀρμητικῆς κινήσεως τῶν ὑδάτων, οὕτω καὶ γὰρ ἀγάπη τοῦ κόσμου κάνεται ἐκ τῆς καρδίας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν πειρασμῶν, οἱ ὅποιοι πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ σώματος.

Καθὼς τὰ ιατρικὰ καθαρίζουσε τοὺς κακοὺς χυμοὺς τοῦ σώματος, οὕτω καὶ γὰρ σφοδρότης τῶν θλίψεων καθαρίζει τὰ κακὰ πάθη ἐκ τῆς καρδίας. Καθὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ αἰσθανθῇ ὁ νεκρὸς τὰ πράγματα τῶν ζώντων, οὕτω καὶ γὰρ ψυχὴ τοῦ μοναχοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, στερεῖται τὴν ταραχὴν καὶ τὴν ζάλην, ἥτις συνήθωσε προκύπτει ἐκ τῆς αἰσθήσεως τῶν πραγμάτων ἐκείνων, εἰς τὰ ὅποια εὔρισκονται οἱ μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστρεφόμενοι. Καθὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θιαμείνῃ ἀβλαβῆς δστις λυπεῖται τὸν ἔχθρὸν αὐτοῦ εἰς τὴν παράταξιν τοῦ πολέμου, οὕτως ἀδύνατον εἶναι καὶ εἰς τὸν ἀγωνιστὴν νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν, ἐὰν λυπήται τὸ ἑαυτοῦ σῶμα. Καθὼς τὸ μικρὸν παιδίον τρομάζει ἀπὸ τὰ φοβερὰ φαινόμενα, καὶ τρέχον κρατεῖ τὰ φορέματα τῶν ἑαυτοῦ γονέων, καὶ παρακαλεῖ αὐτούς, οὕτω καὶ γὰρ ψυχή, ὅταν στενοχωρῇται καὶ θλίβηται ἀπὸ τὸν φόβον τῶν πειρασμῶν, τρέχει καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν διὰ ἀκαταπαύστων δεήσεων καὶ ἔσον αὐξάνοι.

πειρασμοί, ἐπεργόμενοι ἀλλεπαλλήλως, αὐξάνει καὶ αὐτὴ τὴν δέησιν, καὶ δταν εῦρη ἀνάπτασιν, πάλιν μετεωρίζεται καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Θεόν.

Καθὼς ἔκεινοι, οἵτινες παραδίδονται εἰς τὰς χεῖρας τῶν κριτῶν, ἵνα τιμωρηθῶσι διὰ τὰς ἀδικίας αὐτῶν, ἐάν, δταν πλησιάσωσιν εἰς τὰ βασανιστήρια, ταπεινωθῶσι καὶ ὅμολογήσωσι τὰς ἀδικίας αὐτῶν, ἐλλαττοῦται ἡ τιμωρία αὐτῶν, καὶ ἔλευθεροῦνται ταχέως· ἐάν δμως σκληρυνθῶσι καὶ δὲν ὅμολογήσωσι τὰς ἀδικίας αὐτῶν, αὐξάνουσιν αἱ τιμωρίαι εἰς αὐτούς, καὶ τότε μετὰ τὰ πολλὰ βάσανα ὅμολογοῦσιν ἀκουσίως τὰς ἀδικίας αὐτῶν, χωρὶς τούτο νὰ ὠφελήσῃ εἰς αὐτούς· οὕτω καὶ ἡμεῖς, δταν διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, τὰς ὁποίας ἀνοήτως ἐπράξαμεν, παραδιδώμεθα ὑπὸ τοῦ θείου ἐλέους εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δικαίου κριτοῦ τῶν ὅλων, καὶ προσταῖώμεθα νὰ ἔκτεθωμεν ἀπέναντι τῆς ράβδου τῶν πειρασμῶν, ἐάν, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἐλαφρὰ ἡ ἐκ τούτων τιμωρία, ταπεινωθῶμεν καί, ἐνθυμούμενοι τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἐξομολογηθῶμεν ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ, δι’ ὅλιγων πειρασμῶν ταχέως ἔλευθερούμεθα· ἐάν δμως εἰς τὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας ἡμῶν σκληρυνθῶμεν, καὶ δὲν ὅμολογήσωμεν, δτι ἡμεῖς εἴμεθα αἰτιοὶ τούτων τῶν κακῶν, καὶ δτι εἴμεθα ἄξιοι νὰ πάθωμεν περισσότερα ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ προφασιῶμεθα καὶ αἰτιώμεθα τοὺς ἀνθρώπους ἡ τοὺς δαιμόνας, ἡ ἐνίστε καὶ αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ θεωρῶμεν ἔαυτοὺς ἄθιώους, καὶ τοῦτο συλλογιζώμεθα καὶ λέγωμεν, χωρὶς νὰ σκεφθῶμεν, δτι ὁ Θεὸς γινώσκει κάλλιον ἀπὸ ἡμᾶς τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ δτι τὰ κρίματα αὐτοῦ εἶναι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ δτι ἀνευ τῆς νεύσεως αὐτοῦ δὲν παδεύεται ὁ ἀνθρωπος, τότε πάντα τὰ ἐπεργόμενα εἰς ἡμᾶς προξενοῦσι διηνεκὴ λύπην, καὶ αὐξάνουσιν αἱ θλίψεις καὶ στενοχωρίας ἡμῶν, καὶ παραδιδόμεθα εἰς διαφόρους παιδεύσεις, ἔως δτου νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, καὶ ταπεινωθῶμεν, καὶ αἰσθανθῶμεν τὰς ἀνομίας ἡμῶν· διότι ἐάν

αἰσθανθῶμεν αὐτάς, ἀδύνατον ὑπάρχει νὰ διορθωθῶμεν, ἀλλὰ μέχρι τέλους ταλαιπωρούμεγοι διὰ πολλῶν στενοχωριῶν, θέλομεν κάμει ἀνωφελὴ ἔξομολόγησιν, ὅπότε πλέον δὲν ὑπάρχει συγχώρησις καὶ συμπάθεια· ἀλλὰ τοῦτο τὸ νὰ αἰσθανθῆ τις τὰ ἵδια αὐτοῦ ἀμαρτήματα, εἶναι χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποῖς τότε δίδωσιν αὐτό, ὅταν ἵδη ἡμᾶς, ὅτι ἀπεκάμαμεν ἐκ τῶν πολυτρόπων πειρασμῶν, ἵνα μὴ ἀπέλθωμεν ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἄνευ ὧφελείας τῶν συμφορῶν καὶ τῶν θλίψεων· καὶ ἐνίοτε ἐκ τῆς ἀγνωσίας ἡμῶν, καὶ ὅχι ἐκ τῆς δυσκολίας τῶν πειρασμῶν δὲν αἰσθανόμεθα τὰ ἵδια σφάλματα· ἐπειδὴ πολλάκις εὔρισκόμενοί τινες εἰς παρομοίους πειρασμούς, ἀπέρχονται ἐκ τούτου τοῦ κόσμου καταδικασμένοι, χωρὶς νὰ ὄμοιογήσωσι τὴν ἔσυτῶν ἀσθένειαν, ἀλλ' ἀπαρνούμενοι αὐτήν, εὐρίσκουσι διαφόρους αἰτίας· ὁ δὲ ἐλεήμων Θεὸς περιμένει αὐτούς, ἵσως ταπεινωθῶσι, καὶ συγχωρήσει αὐτούς, γινόμενος ἰλεως διὰ τὴν μικρὰν ἔξομολόγησιν τῆς καρδίας αὐτῶν.

Καθὼς ὅταν προσφέρῃ τις μέγα δῶρον εἰς βασιλέα, ἔχει ἔψιν Ἰλαράν, οὕτω καὶ ὅστις ἔχει εἰς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ δάκρυα, ὁ Θεὸς ὁ μέγας βασιλεὺς τῶν αἰώνων συγχωρεῖ τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἀμαρτίας, καὶ κάμνει ν' ἀποκτήσῃ πάρ' αὐτῷ ὄψιν κεχαριτωμένην. Καθὼς τὸ πρόσβατον, τὸ ὅποιον ἐξέρχεται τῆς μάνδρας καὶ περιφέρεται τῇδε κάκεῖσε πρὸς βοσκήν, περιπίπτει εἰς τὴν φωλεὰν τῶν λύκων· τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, ὅστις ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς συνοδείας τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐπὶ φροφάσει τοῦ νὰ καθίσῃ εἰς κάθισμα ἡσυχαστικόν, καὶ ἔπειτα, περιερχόμενος εἰς τὰς πόλεις, καὶ πλησιάζων εἰς τὰς θεωρίας καὶ εἰς τὰ θέατρα, συνανταστρέφεται μετὰ διαφόρων ἀνθρώπων.

Καθὼς εἴς ἄνθρωπος ὁ ὅποιος φέρει ἐπάνω του πολύτιμον μαργαρίτην, καὶ περιπατεῖ εἰς δρόμον, ὅπου ὑπάρχουσι λησταί, κατὰ πᾶσαν ὥραν φοβεῖται, μὴ τυχὸν ἐπειργεῖται οὕτω καὶ ὅστις φέρει τὸν μαργαρίτην τῆς σωφρο-

περιπατεῖ εἰς τὸν δρόμον τούτου τοῦ κόσμου, ὁ ὅποῖς εἶναι τόπος τῶν ἔχθρῶν, ἵως δτου φθάσει εἰς τὸν τάφον, (ὁ ὅποῖς εἶναι τόπος ἀφοβίας), δὲν ἐλπίζει, ὅτι ἡλευθερώθη ἐκ τῶν ἔχθρῶν καὶ λῃστῶν· ἀλλ' ὡς εἶναι ἀδύνατον, δστις φέρει τὸν πολύτιμον μαργαρίτην, νὰ μὴ φοβηθῇ, οὗτω οὐδὲ αὐτὸς ἤξευρες εἰς ποῖον τόπον, καὶ εἰς ποίαν ὄραν παρουσιάζονται εἰς αὐτὸν οἱ λῃσταί, καὶ αἴφνης γυμνοῦμενος ἀντὸν ἐκ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ. "Ισως δὲ εὑρεθῇ γυμνοῦμενος ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ οἴκου αὐτοῦ, σπερ ἐστὶ καιρὸς τοῦ γήρατος.

Καθὼς ἔκεινος ὁ ἄνθρωπος, δστις ἐν ἥμερᾳ πένθους πίνει οἶνον, καὶ ἀφοῦ μεθύσῃ, λησμονεῖ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν λύπην, καὶ πάντας τοὺς πόνους, οὗτω καὶ δστις μεθύσει ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, (δστις ὑπάρχει οἷκας κλαυθμοῦ καὶ λύπης), λησμονεῖ ὅλους αὐτοῦ τοὺς πόνους καὶ πᾶσαν λύπην, καὶ γίνεται διὰ τὴν μέθην αὐτοῦ ὡς ἀναίσθητος εἰς πάντα τὰ πάθη τῆς ἀμαρτίας. Οὐ τινος ἡ καρδία ἐπιστηριζεται εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἐλπίδα, τούτου ἡ ψυχὴ εἶναι ἐλαφρὰ ὡς πτερωτὸν πετεινόν, καὶ κατὰ πᾶσαν ὄραν ἡ διάνοια αὐτοῦ ὑψοῦται ἐκ τῆς γῆς, καὶ πετᾷ διὰ τῆς μελέτης τῶν θείων ἐννοιῶν, καὶ ἐντρυφᾷ εἰς τὰ ἀθάνατα καὶ αἰώνια κατοικητήρια τοῦ Θεοῦ· εἰς τὸν ὅποιον πρέπει δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΒ'.

"Οστις περιέχει ὑποθέσεις ὡφελίμους καὶ πεπληρωμένας τῆς Σοφίας τοῦ ἀγίου Πνεύματος.

Ηπεστις ὑπάρχει θύρα τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. ἐπειδὴν καθὼς οἱ σωματικοὶ ὁφθαλμοὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὰ αἰσ-

πρόγυματα, οὕτω καὶ ἡ πίστις εἰς τοὺς χρυπτοὺς δρθαλμοὺς τῆς ψυχῆς. Ἐχομεν δύο ψυχικὰ ὅμιμα, ὡς λέγουσιν οἱ πατέρες, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν τῆς θεωρίας· καθότι διὰ μὲν τοῦ ἐνὸς δρθαλμοῦ τῆς ψυχῆς βλέπομεν τὴν χρυπτὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, τὴν περιεχομένην εἰς τὰς φύσεις τῶν ὄντων, ἥγουν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τὴν εοφίαν καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς συναίδειον αὐτοῦ πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν καταλαμβάνομεν ἐκ τῆς μεγαλειότητος τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ· ἐπίσης διὰ τοῦ αὐτοῦ δρθαλμοῦ βλέπομεν καὶ τὰ οὐράνια τάγματα τῶν ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι εἶναι σύνδουλοι μὲν ἡμᾶς· διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου ψυχικοῦ δρθαλμοῦ βλέπομεν τὴν δόξαν τῆς ἀγίας αὐτοῦ φύσεως, ὅταν εὐδοκῇ ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ καὶ εἰσάγῃ ἡμᾶς εἰς τὰ πνευματικὰ μυστήρια, διότε ἀναίγει εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν τὴν θύραν τῆς πίστεως.

Μετὰ τὴν χάριν τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἐδόθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ χάρις τῆς μετανοίας. Μετάνοια εἶναι δευτέρα πνευματικὴ ἀναγέννησις· καὶ ἐκεῖνον τὸν ἀρραβώνα, τὸν ὁποῖον ἐλάβομεν ἐκ τῆς πίστεως, δεχόμεθα αὐτὸν ἐκ τοῦ χαρίσματος τῆς μετανοίας. Μετάνοια εἶναι ἡ θύρα τοῦ θείου ἐλέους, ἣτις ἡνεῳχθῇ εἰς τοὺς ζητοῦντας αὐτήν· διὰ τῆς θύρας τῆς μετανοίας εἰσερχόμεθα εἰς τὸ θεῖον ἐλεος, καὶ ἀνευ αὐτῆς τῆς θύρας δὲν εὑρίσκομεν ἐλεος· διότι πάντες ἡμαρτον κατὰ τὴν θείαν γραφήν, καὶ δικαιούμεθα δωρεὰν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἡ μετάνοια εἶναι δευτέρα χάρις, καὶ γεννᾶται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φόδου. Ὁ φόδος εἶναι ἡ πατρικὴ τοῦ Θεοῦ ῥάβδος, ἡ κυβερνῶσα ἡμᾶς, ἕως νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν πνευματικὸν παράδεισον τῶν καλῶν ἀπολαύσεων, καὶ ὅταν φθάσωμεν ἐκεῖ, τότε ἀφίνει ἡμᾶς, καὶ στρέφεται εἰς τὰ ὄπιστα.

Παράδεισος εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμπεριέχεται ἡ τρυφὴ ὅλων τῶν μαχαρισμῶν· εἰς ταύτην μακάριος Παῦλος παρὰ φύσιν, καὶ ἀφοῦ ἐγείθη

τῆς ζωῆς εἰς ἐκεῖνον τὸν παράδεισον, ἔκραξε λέγων, « ἀ ὁρθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἀ ήτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν· » Ἐκ τούτου τοῦ ἔνδον ἐμποδίσθη ὁ Ἀδάμ διὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ διαβόλου· τὸ ἔνδον τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐκ τοῦ ὅποιου ἐξέπεσεν ὁ Ἀδάμ, καὶ πλέον δὲν ἀπήντησεν αὐτὸν ἡ χαρά, ἀλλ' εἰργάζετο καὶ ἐκοπίαζεν εἰς τὴν γῆν τῶν ἀκανθῶν. « Οσοι ὑστερήθησαν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τρώγουσι τὸν ἄρτον τοῦ ἰδρῶτος διὰ τῶν ἑαυτῶν ἔργων, καὶ περιπατῶσι τὴν εὐθεῖαν ὁδόν· τὸν ὅποιον ἄρτον διετάχθη νὰ φάγῃ ὁ Ἀδάμ μετὰ τὴν παράδασιν. « Εως ν' ἀποκτήσωμεν τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, εἰς τὴν γῆν τῶν ἀκανθῶν ἐργαζόμεθα, καὶ ἐν μέσω τῶν ἀκανθῶν σπέρωμεν καιθερίζομεν, καὶ ὁ σπόρος ἡμῶν γίνηται σπόρος δικαιοσύνης, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ὥραν κεντούμεθα ἀπὸ τὰς ἀκάνθας, καὶ ὅσον ἀν δικαιωθῶμεν, ἐκ τοῦ ἰδρῶτος τοῦ προσώπου ἡμῶν ζῶμεν. ἀλλ' ὅταν ἀποκτήσωμεν τὴν ἀγάπην, τότε τρεφόμεθα δι' οὐρανίου ἄρτου, καὶ λαμβάνομεν δύναμιν ἄνευ ἐργασίας καὶ κόπου. « Ο οὐρανιός ἄρτος εἶναι ὁ Χριστός, ὅστις κατηλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸν κόσμον· καὶ αὗτη εἶναι ἡ τροφὴ τῶν ἀγγέλων.

« Οστις ἀπέκτησε τὴν ἀγάπην, ἐσθίει καθ' ἔχαστην ἡμέραν καὶ ὥραν τὸν Χριστόν, καὶ γίνηται ἀθάνατος· διότι λέγει, ὅστις τρώγει ἐκ τοῦ ἄρτου, τὸν ὅποιον ἐγὼ δώσω εἰς αὐτόν, δὲν θέλει εἰδεῖ θάνατον. Μακάριος λοιπόν, ὅστις τρώγει ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου τῆς ἀγάπης, ὁ ὅποιος εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. « Οτι δὲ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐσθίει ἐκ τοῦ ἄρτου τῆς ἀγάπης, ἐσθίει τὸν Χριστόν, τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, μαρτυρεῖ ὁ Ἰωάννης, λέγων, ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη· λοιπὸν ὅστις ζῇ ἐν τῇ ἀγάπῃ, καρποῦται ἐκ τοῦ Θεοῦ ζωὴν, καὶ ὀσφραίνεται εἰς τὸν παχρόντα κόσμον ἐκεῖνον τὸν ἀέρα τῆς ἀναστάσεως, διὰ τοῦ ὅποιου ἀέρος ἐντρυφῶσι γ οἱ δίκαιοι εἰς τὴν ἀνάστασ

Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ βασιλεία, τὴν δόποιαν μυστικῶς ὑπεσχέθη ὁ Κύριος εἰς τοὺς ἀποστόλους νὰ φάγωσιν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· διότι τό, ἐσθίετε καὶ πίνετε ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, τί ἄλλο εἶναι, παρὰ ἡ ἀγάπη; ἐπειδὴ ὑπάρχει ἵκανή ἡ ἀγάπη νὰ τρέφῃ τὸν ἄνθρωπον ἀντὶ τῆς βρώσεως καὶ πόσεως. Οὗτος εἶναι ὁ οἶνος ὁ ὅποιος εὐφραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Μακάριος λοιπόν, ὅστις πίνει ἐκ τούτου τοῦ οἴνου. Ἐκ τούτου τοῦ οἴνου ἔπιον οἱ ἀσωτοί, καὶ ἐγένοντο εὐλαβεῖς· ἔπιον οἱ ἀμαρτωλοί, καὶ ἐλησμόνησαν τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμαρτιῶν· ἔπιον οἱ μέθυσοι, καὶ ἐγένοντο νηστευταί· ἔπιον οἱ πλοῦσιοι, καὶ ἐπεθύμησαν τὴν πτωχείαν· ἔπιον οἱ πένητες, καὶ ἐπλούτησαν διὰ τῆς ἐλπίδος· ἔπιον οἱ ἄρρωστοι, καὶ ἐγένοντο δυνατοί· ἔπιον οἱ ἀμαθεῖς, καὶ ἐσοφίσθησαν.

Καθὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περάσῃ τις τὴν μεγάλην θάλασσαν ἄνευ πλοίου, οὕτω δὲν δύναται τις νὰ περάσῃ ἄνευ τοῦ θείου φόρου τὴν βρωμερὰν θάλασσαν τῶν ἀμαρτιῶν, ἣτις ἐτέθη μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ νοεροῦ παραδείσου, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· ταύτην τὴν βρωμερὰν θάλασσαν μόνον διὰ τοῦ πλοίου τῆς μετανοίας δυνάμεθα νὰ διαβῶμεν, ἡ ὅποια μετάνοια ἔχει διὰ κωπηλάτας τὸν θείον φόρον. Ἐάν οὖτοι οἱ κωπηλάται τοῦ φόρου δὲν κυβερνῶσι καλῶς τὸ πλοῖον τῆς μετανοίας, καταποντίζόμεθα εἰς τὴν βρωμερὰν τῶν παθῶν θάλασσαν· Ἡ μετάνοια εἶναι τὸ πλοῖον, ὃ δὲ θείος φόρος οἱ κωπηλάται, καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι ὁ θεῖκὸς λιμήν. Ὁ φόρος λοιπὸν καθίζει ἡμᾶς εἰς τὸ πλοῖον τῆς μετανοίας, καὶ διαβιβάζει διὰ τῆς βρωμερᾶς θαλάσσης εἰς τὸν θείον λιμένα τῆς ἀγάπης, εἰς τὸν ὅποιον περῶσι πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι διὰ τῆς μετανοίας. Ὅταν φθάσωμεν τὴν ἀγάπην, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐτελείωσεν ὁ ἡμέτερος δρόμος, καὶ διέβημεν εἰς τὴν ἐκεῖθεν τούτου τοῦ κόσμου εύρισκομένην γῆσον, ὅπου ὑπάρχει ὁ Πατήρ, καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἄγιον πατέραν· ὃ ἡ θάρσα καὶ τὸ κράτος. Εἴθε δὲ γὰ κάμη καὶ ἡ

τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τῆς διὰ τοῦ φόρου αὐτοῦ προσγεινομένης ἀγάπης. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΓ'.

Περιέχων συμβουλὰς πλήρεις ὠφελείας.

ΠΑΣΑ καλὴ ἔννοια ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς θείας χάριτος, καὶ πᾶς κακὸς λογισμὸς πλησιάζει εἰς τὴν ψυχὴν πρὸς πειρασμὸν καὶ δοκιμήν. "Οστις φθάσει νὰ γνωρίσῃ τὴν ιδίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν, αὐτὸς ἔφθασε τὸ τέλειον τῆς ταπεινώσεως. Ὁ ὁδηγὸς τῶν χαρισμάτων τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἀνθρωπὸν εἶναι ἡ καρδία, ἥτις κινεῖται εἰς ἀδιάλειπτον εὐχαριστίαν. Ὁ ὁδηγῶν τοὺς πειρασμοὺς εἰς τὴν ψυχὴν ὑπάρχει ἡ ἔννοια τοῦ γογγυσμοῦ, ἡ δποία κινεῖται πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν. Ὁ Θεὸς ὑποφέρει πάσας τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων, δὲν ὑπομένει ὅμως ἐκεῖνον, ὅστις γογγύζει πάντοτε, ἀλλὰ καὶ παιδεύει αὐτόν. Ἡ ψυχὴ, ἥτις ἀπέχει ἐκ πάσης ἐλλάμψεως τῆς γνώσεως, εἰς τὰς τοιαύτας ἔννοίας εὑρίσκεται. Τὸ στόμα, τὸ δποίον εὐχαριστεῖ πάντοτε, δέχεται εὐλογίαν παρὰ Θεοῦ· εἰς δὲ τὴν καρδίαν, ἥτις ἐμμένει εἰς τὴν εὐχαριστίαν, ἐμπίπτει ἡ θεία χάρις. Πρὸ τῆς χάριτος προηγεῖται ἡ ταπεινώσις, καὶ πρὸ τῆς παιδεύσεως ἡ οἵησις. "Οστις ὑπερηφανεύεται παραχωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ πέσῃ εἰς βλασφημίαν. "Οστις ἐπαίρεται διὰ πρακτικὰς ἀρετὰς, παραχωρεῖται νὰ πέσῃ εἰς πορνείαν· καὶ ὅστις ἐπαίρεται διὰ τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν, παραχωρεῖται νὰ πέσῃ εἰς τὰς σκοτεινὰς παγίδας τῆς ἀγνωσίας.

"Οστις ἀπομακρύνεται ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ, βαστᾷ ἐν τῇ ἔχυτοῦ πονηρῷ καρδίᾳ μᾶσος κατὰ τοῦ πλησίον. "Οστις μετὰ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ τιμῷ πάντα ἀνθρωπὸν, ε

σκει βοήθειαν ἐκ παντὸς ἀνθρώπου διὰ τοῦ γεύματος τοῦ Θεοῦ; "Οστις ἀπολογεῖται ύπερ τοῦ ἀδικουμένου, εὑρίσκει τὸν Θεὸν ύπερμαχοῦντα δι' αὐτόν. "Οστις βοήθει τὸν πληγόν αὐτοῦ, λαμβάνει τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. "Οστις κατηγορεῖ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ύπὸ κακίας κινούμενος, εὑρίσκει τὸν Θεὸν κατήγορον κατ' αὐτοῦ. "Οστις διορθώνει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ χρυπτῷ, θεραπεύει τὴν ιδίαν αὐτοῦ κακίαν· καὶ ὅστις κατηγορεῖ τινα ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἐνδυναμοῖ τὰς ιδίας αὐτοῦ πληγάς. "Οστις θεραπεύει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρυπτῷ, ποιεῖ φανεράν τὴν δύναμιν τῆς ἑαυτοῦ ἀγάπης· καὶ ὅστις καταισχύνει αὐτὸν ἐνώπιον τῶν φίλων αὐτοῦ, δειχνύει τὴν δύναμιν τοῦ φθόνου αὐτοῦ. "Οστις ἐλέγχει τὸν ἄλλον χρυπτῷ, ύπάρχει φίλος σοφός· καὶ ὅστις θεραπεύει τὸν ἄλλον ἐμπροσθεν πολλῶν ἀνθρώπων, πραγματικῶς διειδίζει αὐτόν. Τὸ σημεῖον τῆς συμπαθείας ύπάρχει ἡ συγχώρησις τοῦ σφάλματος παντὸς ἀνθρώπου· τὸ δὲ σημεῖον τῆς κακῆς προαιρέσεως εἶναι ἡ ἀντιλογία πρὸς τὸν πταίσαντα. "Οστις παιδεύει τὸν ἄλλον διὰ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὑγείαν, αὐτὸς παιδεύει αὐτὸν μετ' ἀγάπης· ὅστις ὅμως ζῆτει ἐκδίκησιν, ύπάρχει κενὸς ἀγάπης. 'Ο Θεὸς παιδεύει τὸν ἀνθρωπὸν μετ' ἀγάπης πάντοτε, ἵνα Ιατρευθῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ φυλάττῃ τὴν ὄργην αὐτοῦ ἐπὶ πολὺν καιρόν· αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ἀγάπης εἶναι εὐθύς, καὶ δὲν ἐκκλίνει ἐμπαθῶς εἰς ἐκδίκησιν. 'Ο σοφὸς δίκαιος εἶναι ὅμοιος τῷ Θεῷ· διότι δὲν παιδεύει ποτὲ ἀνθρωπὸν τινα, ἵνα ἐκδικηθῇ αὐτὸν διὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ αὐτὸς νὰ διορθωθῇ, ἡ νὰ φοβηθῶσιν ἄλλος· ἐάν ὅμως δὲν ἔχῃ ταύτην τὴν ἀγάπην, ἡ παιδευσίς αὐτοῦ δὲν εἶναι πλέον παιδεία πρὸς διόρθωσιν, ἀλλὰ πρὸς ἐκδίκησιν. "Οστις πράττει τὸ καλόν, ἵν' ἀνταμειφθῇ, ταχέως τρέπεται εἰς τὸ κακόν. "Οστις ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ιδίας αὐτοῦ γνώσεως θαυμάζει διὰ τῆς θεωρίας τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, αἰτός· ἐάν καὶ κατακοπῇ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὃν ἐπαιρεταὶ ποσῶ;

κλίνει ἐκ τῆς ἀρετῆς. Οὐ τινος ἡ διάνοια φωτίζεται κατ' αἴξιαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς κατήντησεν εἰς τὸ βάθος τῆς ταπεινοφροσύνης ψυχῆς τε καὶ σώματος· ἐπειδὴ πρὶν ἔτι πλησιάσῃ τίς εἰς τὴν γνῶσιν, ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται διὰ τῆς πολετείας αὐτοῦ· ὅταν δομως πλησιάσῃ εἰς τὴν γνῶσιν, αἱρεταὶ δόλος, καὶ ὅσον ὑψωθῇ, δὲν τελειώνει ἡ ἀνάδασις τῆς γνώσεως αὐτοῦ, μέχρις οὖς ἔλθῃ ἐκεῖνος ὁ αἰών τῆς δόξης, καὶ λαβῇ πάντα αὐτοῦ τὸν πλοῦτον· διότι ὅσον ὁ ἄνθρωπος τελειοῦται παρὰ τῷ Θεῷ, τόσον περισσότερον ἀκολουθεῖ αὐτόν, καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀληθῆ αἰώνα δεῖκνυσι τὸ πρέσωπόν του εἰς αὐτὸν ὁ Θεός, ὃχι δομως ὅπως καὶ διτι εἶναι· ἐπειδὴ οἱ δίκαιοι οἱ σον καὶ ἀν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ βλέπουσιν ὡς εἰς καθρέπτην, ἐκεῖ δομως θέλουσιν εἰδεῖ τὴν φανέρωσιν τῆς ἀληθείας.

Καθὼς τὸ πῦρ, τὸ όποιον ἀνάπτει εἰς τὰ ἔηρὰ ξύλα, δυσκόλως σβέννυται, οὕτω καὶ ἡ θέρμη τοῦ Θεοῦ, ητις ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀπαρνησαμένου τὸν κόσμον, δὲν θέλει σβεσθῆ εὐχόλως, δριψυτέρα οὖσα τοῦ πυρός. "Οταν ἡ δύναμις τοῦ οἴνου εἰσέλθῃ εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος, τότε ὁ νοῦς λησμονεῖ τὴν ἀκρίβειαν ὅλων τῶν πραγμάτων· καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ ὅταν κυριεύσῃ τὴν ψυχήν, ἐξαφανίζει πᾶσαν ματαίαν ἐνθύμησιν ἐκ τῆς καρδίας. Ἡ διάνοια, ητις ἀπέκτησε τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος, δομοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὅστις εὑρίσκει πλοῖον ἔτοιμον εἰς τὴν θαλάσσαν, καὶ ταξιειδεύει ἀμέσως, καὶ φθάνει εἰς τὴν νῆσον τοῦ μέλλοντος αἰώνος· οὕτως ἔχει ἡ αἰσθησις τοῦ μέλλοντος αἰώνος ὡς πρὸς τοῦτον τὸν κόσμον, εἶναι ὡς νῆσος μικρὰ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, καὶ ὅστις πλησιάζει εἰς αὐτήν, δὲν κοπιᾷ πλέον εἰς τὰ κύματα τῆς φαντασίας τούτου τοῦ κόσμου.

"Οταν ὁ ἔμπορος πωλήσῃ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πραγματείαν, σπουδάζει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ οἶκον· ὁ δὲ μῶνος, ὅταν ὑπολείπηται εἰσέτι ὁ καιρὸς τῆς ἐργασίας αὐ

λυπεῖται νὰ χωρισθῇ ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ· ὅταν δῆμως αἱ σθανθῆ, ὅτι ἔξηγόρασε τὸν καιρόν, καὶ ἐλαβε τὸν ἀρραβώνα, τότε ἐπιθυμεῖ τὸν μέλλοντα αἰώνα. Ὁ ἐμπορος, ἐν δσῳ εὑρίσκεται εἰς τὴν θάλασσαν, φοβεῖται, μὴ τυχὸν ἐγερθῇ τριχυμία καὶ βυθισθῇ ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ· καὶ ὁ μοναχὸς, ἐν δσῳ εὑρίσκεται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, φοβεῖται, μήπως διεγερθῇ κατ' αὐτοῦ ὁ χειμῶν τῶν παθῶν, καὶ χαθῇ ὁ καρπὸς τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ, διπερ ἐκ νεότητος μέχρι γήρως ἀπέκτησεν. Ὁ μὲν ἐμπορος ἐπιθυμεῖ τὴν στερεάν γῆν, ὁ δὲ μοναχὸς τὴν ὄραν τοῦ θηνάτου.

Ὁ μὲν ναύτης, ὅταν πλέῃ εἰς τὴν θάλασσαν, βλέπει τοὺς ἀστέρας, καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῶν ἀστέρων διευθύνει τὸ πλοῖον, ἔως αὖ φθάσει εἰς τὸν λιμένα· ὁ δὲ μοναχὸς βλέπει εἰς τὴν εὐχήν· διότι αὗτη δρθοποδεῖ αὐτόν, καὶ διευθύνει τὴν πορείαν τῆς πολιτείας αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς σωτηρίας. Ὁ ναύτης προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ εἰς νῆσον, ὅπου ἀφοῦ δέσῃ τὸ πλοῖον αὐτοῦ καὶ λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ζωτροφίαν, διευθύνεται ἐκεῖθεν εἰς ἄλλην νῆσον· παράμοιδιν τι εἶναι καὶ ἡ πορεία τοῦ μοναχοῦ, ἐν δσῳ εὑρίσκεται εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀπὸ νῆσου εἰς νῆσον μεταβαίνει, ἥγουν ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν, καὶ διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῆς γνώσεως προχόπτει, ἔως ὅτου ἀπαλλαγῇ ἐκ τῆς θαλάσσης τῆς ζωῆς ταύτης, καὶ φθάσει εἰς τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην πόλιν, τῆς ὅποιας οἱ κάτοικοι δὲν ἐμπορεύονται πλέον, ἀλλ' ἔκαστος ἐπαναπαύεται εἰς τὸν πλοῦτον τῶν ἑαυτοῦ ἀρετῶν. Μακάριος ἐκεῖνος, τοῦ ὅποίου ἡ πραγματεία δὲν ἐπνίγει εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ ματαίου τούτου κόσμου. Μακάριος ἐκεῖνος, τοῦ ὅποίου τὸ πλοῖον δὲν συνετρίβη, ἀλλ' ἤξιώθη νὰ φθάσῃ μετὰ χαρᾶς εἰς τὸν ἀχείμαστον λιμένα.

“Οστις θέλει νὰ εύρῃ τὸν πολύτιμον μαργαρίτην, εἰσέρχεται γυμνὸς εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ὁ φρόνιμος μοναχὸς νικινὸς καὶ ἀκτήμιων διέρχεται εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἐι-

εἰς ἕαυτὸν τὸν μαργαρίτην Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ διὰ εὗρη αὐτόν, δὲν ἀποκτᾷ μετ' αὐτοῦ κανένα ἄλλο ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Ὁ μὲν αἰσθητὸς μαργαρίτης φυλάττεται εἰς ἀσφαλὲς ταμείον, ἡ δὲ τρυφή καὶ ἀπόλαυσις τοῦ νοητοῦ μαργαρίτου τοῦ μοναχοῦ φυλάττεται εἰς τὴν ἡσυχίαν. Καὶ θώς ἡ παρθένος βλάπτεται, διὰν παρευρίσκηται εἰς τὰς συναναστροφὰς μεταξὺ τοῦ πλήθους, οὕτω καὶ ἡ καρδία τοῦ μοναχοῦ διὰ τῆς μετὰ τῶν πολλῶν συναναστροφῆς καὶ συνομιλίας. Τὸ δρεπόν ἐκ παντὸς τόπου καταφεύγει εἰς τὴν φωλεὰν αὐτοῦ, ἵνα τέκνογονήσῃ· καὶ διαμοναχός, ἐὰν ἔχῃ διάκρισιν, ἐπιταχύνει εἰς τὴν ἑαυτοῦ κατοικίαν, ἵνα ἐν αὐτῇ ἀποκτήσῃ καρπὸν ζωῆς. Ὁ ὄφις εἰς πάντα κίνδυνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ φυλάττει τὴν κεφαλήν του· καὶ διασφέσ μοναχὸς εἰς πᾶσαν δυσχερή περίστασιν φυλάττει τὴν ἑαυτοῦ πίστιν, ἥτις ὑπάρχει τὸ θεμέλιον τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἡ μὲν γεφέλη σκοτίζει τὸν ἥλιον, ἡ δὲ πολυλογία τὴν ψυχήν, ἥτις ἤρξατο νὰ φωτίζηται διὰ τῆς θεωρίας τῆς εὐχῆς.

Καθὼς τὸ δρεπόν, τὸ διονομάζεται Ἐρωδιός, κατ' ἔκεινον τὸν καιρὸν χαίρει καὶ εὐφραίνεται, ώς λέγουσιν οἱ σοφοί, καθ' ὃν ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατοικήσει εἰς ἔρημον τόπον· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μοναχοῦ κατ' ἔκεινον τὸν καιρὸν δέχεται τὴν οὐράνιον χαράν, καθ' ὃν ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατοικήσει εἰς ἡσυχαστικὸν τόπον μέχρι τῆς ἔξοδου αὐτῆς. Λέγεται περὶ τοῦ δρεπέου, τοῦ καλουμένου Σειρῆνος, διὰ στοιχείων τὴν μελῳδίαν τῆς φωνῆς αὐτοῦ, αἰχμαλωτίζεται ὑπ' αὐτῆς τοσοῦτον, ώστε λησμονεῖ καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ζωήν, καὶ πίπτει καὶ ἀποθνήσκει· παρόμοιόν τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ψυχήν· διότι διαταίνει ἡ οὐράνιος γλυκύτης ἐμπέσῃ εἰς αὐτήν, ἐκ τῆς μελῳδίας τῆς γλυκύτητος τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ τόσον αἰχμαλωτίζεται, ώστε λησμονεῖ καὶ αὐτὴν τὴν σωματικὴν ζωήν καὶ τὰς σωματικὰς ὄρέξεις, καὶ ὑψοῦται ὅλη πρὸς τὸν Θεόν.

23*

Ἐάν τὸ δένδρον δὲν ἀποβάλλῃ πρῶτον τὰ παλαιὰ αὐτοῦ φύλλα, δὲν ἔκβαλλει νέους κλάδους· καὶ ὁ μοναχὸς ἔως ὅτου δὲν ἀπορρίψει ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν ἐνθύμησιν τῶν προτέρων αὐτοῦ πράξεων, δὲν ἔκβαλλει νέους κλάδους καὶ νέους καρποὺς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ ἄνεμοις τρέφει τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων, καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ τοὺς καρποὺς τῆς ψυχῆς. Λέγεται, ὅτι τὸ ὀστρύδιον, ἔως ὅτου νὰ δεχθῇ σπινθήρα τινα ἐκ τῆς ἀστραπῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος τὴν ὥλην, καὶ νὰ γεννήσῃ τὸν μαργαρίτην, εἶναι ἀπλῆ σάρξ· καὶ ἡ καρδία τοῦ μοναχοῦ, ἔως ὅτου νὰ δεχθῇ μετὰ φρονήσεως τὴν οὐράνιον ὥλην τοῦ πνεύματος, εἶναι γυμνή, καὶ δὲν ἔχει καρπὸν παρηγορίας.

Οἱ σκύλοις, ὅταν γλύφῃ τὸ βινίον, αἰματώνει τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν, καὶ, πίνων ἐκ τοῦ ἴδιου τοῦ αἵματος, δὲν αἰσθάνεται τὴν βλάβην αὐτοῦ· καὶ ὁ μοναχός, ὅταν κλίνῃ εἰς κενοδοξίαν, συμπίνει ἐκ τοῦ αἵματος τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πρὸς ὤραν γλυκύτητος δὲν αἰσθάνεται τὴν ἴδιαν αὐτοῦ βλάβην. Ηἱ κοσμικὴ δόξα ὑπάρχει ὡς πέτραι ἐντὸς τῆς θαλάσσης, σκεπασμένη ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ ἄγνωστος εἰς τὸν ναύτην, εἰς τὴν δόποίαν αἴφνης κτυπᾷ τὸ πλοῖον καὶ βυθίζεται· οὕτω ποιεῖ καὶ ἡ κενοδοξία τὸν ἄνθρωπον· περὶ ταύτης ἔλεγον καὶ οἱ θεῖοι πατέρες, ὅτι εἰς τὴν κενόδοξον ψυχὴν ἐπιστρέφουσι πάλιν πάντα ἐκεῖνα τὰ πάθη, ἀπερ διὰ τῆς θείας χάριτος ἐνικήθησαν πρότερον, καὶ ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῆς. Μικρὰ νεφέλη σκεπάζει τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, καὶ ἀφοῦ παρέλθῃ ἡ νεφέλη, ὁ ἥλιος γίνεται πολλὰ θερμός· οὕτω καὶ μικρὰ ἀκηδία σκεπάζει τὸ φῶς τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ἡ καρά, ἡτις φυμβαίνει μετὰ τὴν ἀκηδίαν, εἶναι πολλὰ μεγάλη.

Μὴ ζητήσῃς ποτὲ νὰ ἐννοήσῃς τοὺς λόγους τῶν θείων μυστηρίων, τῶν ἔκτιθεμένων εἰς τὴν ἀγίαν γραφήν, ἀνευ προσευχῆς καὶ αἰτήσεως βοηθείας παρὰ Θεοῦ· ἀλλὰ λέγε. Κύριε, δός μοι σύγεσιν καὶ αἰσθησιν τῆς δυνάμει

εὐρισκομένης εἰς τὰς ἀγίας γραφάς· γνώριζε δέ, ὅτι ἡ κλείς τῶν ἀληθῶν νοημάτων τῶν θείων γραφῶν ὑπάρχει ἡ προσευχή.
Οταν θελήσῃς γὰ πλησιάσῃς διὰ τῆς καρδίας σου εἰς τὸν Θεόν, πρῶτον διὰ τῶν σωματικῶν κόπων δεῖξον εἰς αὐτὸν τὸν πόθον σου· διότι ἐκ τούτων τῶν κόπων ἀρχεται ἡ πολτεία τοῦ μοναχοῦ· ἡ δὲ καρδία εὐκόλως πλησιάζει εἰς τὸν Θεόν διὰ τῆς στερήσεως τῆς σωματικῆς χρείας καὶ τῆς κακοπαθείας τῆς τροφῆς· καθότι δὲ Κύριος ἐπ' αὐτῆς τῆς κακοπαθείας ἔθεμελίωσε τὴν τελειότητα. Γνώριζε, ὅτι ἡ ἀργία ὑπάρχει ἀρχὴ τῆς σκοτώσεως τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ σκότωσιν ἐπὶ σκότωσει προξενοῦσιν αἱ μετὰ τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίαι, καὶ ἀφορμὴ τοῦ πρώτου εἶναι τὸ δεύτερον· διότι ἐάν οἱ περὶ ψυχῆς ὠφελείας λόγοι ἀμέτρως γινόμενοι προξενοῦσι σκότωσιν, πόσον μᾶλλον οἱ ματαίως λεγόμενοι; ἐπειδὴ ἔξευτελίζεται καὶ ἔξαχρισται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς ἀμέτρους ὁμιλίας, κανὸν ἔχῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν ἡ σκότωσις τῆς ψυχῆς προκύπτει ἐκ τῆς ἀταξίας τῆς πολιτείας.

Οταν ὑπάρχῃ τάξις καὶ μέτρον εἰς τὴν πολιτείαν, φωτίζεται ἡ διάνοια, καὶ φεύγει ἡ σύγχυσις· διότι ἡ τῆς διανοίας σύγχυσις, ἥτις προσέρχεται ἐκ τῆς ἀταξίας, προξενεῖ σκότωσιν εἰς τὴν ψυχήν, καὶ ἡ σκότωσις προξενεῖ θόλωσιν· ἡ δὲ εἰρήνη τῆς διανοίας προκύπτει ἐκ τῆς καλῆς τάξεως, καὶ ἐκ τῆς εἰρήνης γεννᾶται τὸ φῶς εἰς τὴν ψυχήν, καὶ δὲ καθαρὸς ἀήρ λάμπει εἰς τὴν διάνοιαν· καὶ καθ' ὃσον ἀπομακρύνεται τις ἐκ τοῦ κόσμου καὶ πλησιάζει εἰς τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος, κατὰ τοσοῦτον δέχεται καὶ τὴν χαρὰν παρὰ Θεοῦ καὶ αἰσθάνεται τὴν διάκρισιν τῆς σοφίας εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, καὶ διακρίνει διὰ της σοφίας τοῦ πνεύματος ὑπάρχει πολὺ ἀνωτέρα τῆς σοφίας τοῦ κόσμου· διότι εἰς τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος ἡ σιωπὴ κυριεύει τὴν ψυχήν, ἀλλ' εἰς τὴν κοσμικὴν σοφίαν ὑπάρχει πηγὴ πολυλογίας. Μετὰ τὴν εὑρεσιν τῆς σοφίας τοῦ Πνεύματος πληροῦται τις πολλῆς ταπεινή

σύνης καὶ πραότητος καὶ εἰρήνης, ἵτις βασιλεύει εἰς ὅλους τοὺς λογισμούς, τὰ δὲ σωματικὰ μέλη παύουσι καὶ ἡσυχάζουσιν ἀπὸ τὴν ταραχὴν καὶ ἀταξίαν τῆς ἀκολασίας. Μετὰ δὲ τὴν εὑρεσιν τῆς κοσμικῆς σοφίας ἀποκτᾷ τις τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ φρονήματος καὶ λογισμοὺς διαφόρους καὶ ἀδιηγήτους, καὶ τὴν ταραχὴν τοῦ νοός, καὶ τὴν ἀναιδειαν τῶν αἰσθήσεων καὶ τὴν ἔπαρσιν. Μὴ νομίσῃς, ὅτι δύναται νὰ παρέργησιασθῇ τίς ποτε διὰ τῆς προσευχῆς εἰς τὸν Θεόν, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει δεδεμένος εἰς τὰ σωματικὰ πράγματα· διότι ἡ ἀνελεήμονος ψυχὴ στερεῖται τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος, ἢ δὲ ἐλεήμων σοφέεται παρὰ τοῦ ἄγιου πνεύματος.

Καθὼς τὸ ἔλαιον τρέφει τὸ φῶς τοῦ λύχνου, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη τρέφει τὴν γνῶσιν τῆς ψυχῆς. Ἡ κλείς τῆς καρδίας πρός ἀπόκτησιν τῶν θείων χαρισμάτων δίδεται διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίου, καὶ καθ' ὅσον ἡ καρδία ἀπαλλάττεται ἐκ τοῦ δασμοῦ τοῦ σώματος, κατὰ τοσοῦτον ἀνοίγεται εἰς αὐτὴν ἡ θύρα τῆς γνώσεως. Ἡ μετάβασις τῆς ψυχῆς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου εἰς τὸν ἀλλον εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῆς γνώσεως. τοῦ πνεύματος. Ὡ, πόσον ὡραία καὶ ἐπαινετή ὑπάρχει ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίου, ἐὰν ἡ προσπάθεια εὐτῆς δὲν ἀποσπᾷ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Πόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ μετὰ τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀδελφῶν συναναστροφὴ καὶ συνομιλία, ἐὰν δυνηθῶμεν νὰ φυλάξωμεν μετ' αὐτῆς καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Καλὸν λοιπὸν εἶναι νὰ φροντίζωμεν περὶ τούτων, καθόσον ἥθελεν ἐπιτρέπει τοῦτο ὁ ἀρμόδιος καιρός, ὅχι ὅμως πραφάσει τῆς μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὁμιλίας καὶ τῆς τοῦ πλησίου ἀγάπης νὰ ἔκπιπτωμεν ἐκ τῆς κρυπτῆς ἐργασίας καὶ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας καὶ ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀδιαλείπτου ὁμιλίας· ἐπειδὴ ἡ σύγχυσις τοῦ δευτέρου, ἥγουν τῆς πτώσεως τῆς πολιτείας καὶ τῆς θεῖκῆς συνομιλίας προέρχεται ἐκ τῆς συστάσεως τοῦ πρώτου, ἥγουν ἐκ τῆς μετὰ τῶν ἀδελφῶν συνομιλίας· διότι ὁ νοῦς ἡμῶν

ψαρί εκπανδός νὰ φυλάξῃ συγχρόνως καὶ τὰς δύο συνομιλίας.

‘Η θεωρία τῶν κοσμικῶν προξενεῖ σύγχυσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου, ὅστις ἀπηρνήθη τὸν κόσμον διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐὰν μὲν ἡ διαρκῆς ὄμιλία τῶν πνευματικῶν ἀδελφῶν βλάπτῃ, ἀλλὰ τῶν κοσμικῶν καὶ ἡ μόνη ἔξωτερικὴ θεωρία. ‘Η μὲν ἐργασία τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν δὲν ἐμποδίζεται ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν αἰσθήσεων· ὅστις δύμως θέλει ἐκ τῆς εἰρήνης τοῦ νοὸς αὐτοῦ νὰ τρυγήσῃ τὴν χαρὰν διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χρυπτῶν πράξεων τῆς ψυχῆς, ἡ ἀνάπαυσις τῆς καρδίας τοῦ τοιούτου ταράσσεται καὶ ἀπὸ μόνας τὰς φωνὰς τῶν κοσμικῶν. ‘Η ἔξωτερικὴ νέκρωσις ἀνευ τῆς ἀργίας τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων δὲν δύναται νὰ προκύψῃ· καὶ ἡ μὲν πρακτικὴ ἐργασία θέλει τὴν προσοχὴν τῶν αἰσθήσεων, ἡ δὲ πνευματικὴ ἐργασία ἀπαιτεῖ τὴν προσοχὴν καὶ ἡσυχίαν τῆς καρδίας.

Καθὼς ἡ ψυχὴ ὑπάρχει ἀνωτέρα τοῦ σώματος, οὕτω καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἐργασίας τοῦ σώματος· καὶ καθὼς ἐν ἀρχῇ προηγήθη ἡ πλάσις τοῦ σώματος ἀπὸ τὸ ἐμφύσημα τῆς ψυχῆς, οὕτω καὶ τὰ σωματικὰ ἔργα προηγούνται τῶν ἔργων τῆς ψυχῆς. Μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς μικρᾶς πνευματικῆς ἐργασίας, ἐὰν γίνηται τακτικῶς, καὶ διαμένη πάντοτε· ἐπειδὴ καὶ ἡ μικρὰ σταγῶν τοῦ ἀπαλοῦ ὕδατος, ἐὰν στάζῃ πάντοτε, βαθουλώνει τὴν σκληρὰν πέτραν.

‘Οταν πλησιάζῃ ν’ ἀναστηθῇ εἰς σὲ ὁ πνευματικὸς ἀνθρωπος, τότε σοὶ διεγείρεται ἡ νέκρωσις πάντων τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, καὶ θερμαίνεται ἡ ψυχὴ σου ἐκ τῆς χαρᾶς, καὶ ἐκ τῆς γλυκύτητος τῆς καρδίας σου! οἱ λογισμοί σου περιορίζονται ἐντός σου· καὶ πάλιν ὅταν μέλλῃ ν’ ἀναστηθῇ εἰς σὲ ὁ κόσμος, αὐξάνει ὁ διασκορπισμὸς τοῦ νοός σου καὶ τὸ μικρὸν καὶ ἀταχτὸν φρόνημα. Κόσμον ἐνταῦθα ὀνομάζω τὰ πάθη, τὰ ὅποια γεννᾷ ὁ διασκορπισμὸς τοῦ νοός· ὅταν ταῦτα γεννηθῶσι καὶ αὔξηθῶσι, τότε γίνονται αἱ ἀμαρτίαι καὶ θανατώνουσι τὸν ἀνθρώπον. Καθὼς δὲν γεγνῶνται τέκνα χωρὶς μητέρα, οὕτω δὲν

γεννῶνται τὰ πάθη χωρὶς τὸν διασκορπισμὸν τῆς διανοίᾳ^ν
αὐτεῖς ἡ ἀμαρτία τελειώνει χωρὶς τῆς ἐνεργείας τῶν παθῶν.

“Οταν ἡ ὑπομονὴ αὐξηθῇ εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχάς, εἶναι
σημεῖον, ὅτι ἐλάβαμεν χρυπτῶς τὴν χάριν τῆς παρηγορίας.
·Ἡ δύναμις τῆς ὑπομονῆς εἶναι δυνατωτέρα ἀπὸ τὰς εἰς τὴν
χαρδίαν ἐμπιπτούσας ἔννοίας τῆς χαρᾶς. Ἡ κατὰ Θεὸν ζωὴ
εἶναι ἡ ταπείνωσις τῶν αἰσθήσεων, καὶ ὅταν ζῇ ἡ χαρδία, αἱ
αἰσθήσεις ταπεινοῦνται, δταν δὲ διεγείρωνται αἱ αἰσθήσεις,
νεκροῦνται ἡ χαρδία ἀπὸ τὸν Θεόν· ἐπειδὴ ἡ διέγερσις τῶν
αἰσθήσεων προξενεῖ τὴν νέκρωσιν τῆς χαρδίας.

‘Ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων γινομένων ἀρετῶν ἡ συ-
νείδησις δὲν λαμβάνει τὴν ἀξιότητα· Ἡ ἀρετὴ, τὴν ὁποίαν
πράττει τις δι’ ἄλλον, δὲν δύναται νὰ καθαρίσῃ τὴν ψυχήν.
ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη ἀρετὴ δὲν εἶναι ἀξιόμειθος παρὰ τῷ Θεῷ.
ἄλλ’ ἔκεινη ἡ ἀρετὴ, τὴν ὁποίαν πράττει ὁ ἀνθρωπὸς ἀφ’ ἔ-
αυτοῦ, λογίζεται τελεία ἀρετῆς, καὶ τελειοὶ δύο τινὰ συγχρό-
νως, καὶ ἀξιόμειθος θεωρεῖται, καὶ τὴν καθαρότητα τῆς χαρ-
δίας προξενεῖ· διὰ τοῦτο ἀφησει τὸ πρῶτον εἶδος, καὶ ἀκο-
λούθησαν τὸ δεύτερον· καθότι ἐὰν δὲν ἀφήσῃς τὸ πρῶτον, καὶ
φροντήσῃς περὶ τοῦ δευτέρου, ἐκπίπτεις ἐξάπαντος ἀπὸ τοῦ
Θεοῦ.

‘Ἡ ἀνάπτωσις τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀργία εἶναι ἀπώλεια τῆς
ψυχῆς, καὶ περιαστέρον ἀπὸ τοὺς δαιμόνας δύνανται νὰ βλά-
ψωσί τινα. Ἐὰν παραβιάσῃς τὸ ἀδύνατον σῶμα εἰς ἔργα ἀνώ-
τερα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, προξενεῖς σκότωσιν καὶ ταραχὴν
καὶ σύγχυσιν εἰς τὴν ψυχήν σου· ἐὰν δῆμως τὸ δυνατὸν σῶμα
ἐκδώσῃς εἰς τὴν ἀνάπτωσιν καὶ ἀργίαν, πᾶσα κακία τελειοῦ-
ται εἰς τὴν ψυχήν σου· καὶ ἐὰν τις μεγάλως ἐπιθυμῇ τὸ κα-
λόν, ἀλλ’ ἡ ἀνάπτωσις καὶ ἡ ἀργία δλίγον κατ’ ὀλίγον
ἀφαιροῦνται ἀπ’ αὐτοῦ καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τοῦ καλοῦ, τὴν
ὅποιαν εἶχεν. “Οταν ἡ ψυχὴ μεθύσῃ ἐκ τῆς χαρᾶς τῆς ἐλπί-
δος αὕτης καὶ ἐκ τῆς εὐφροσύνης τοῦ Θεοῦ, τότε

διναισθητεῖ, καὶ δὲν αἰσθάνεται τὰς θλίψεις, καν ἀσθενὲς ὑπάρχῃ· καὶ ἐνῷ τότε βαστάζῃ διπλοῦν βάρος δὲν ἀτονεῖ· οὕτω συμβαίνει, ὅταν ἡ ψυχὴ εἰσέλθῃ εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἄδελφέ, ἔὰν φυλάξῃς τὴν γλῶσσάν σου, σοὶ δίδεται παρὰ Θεοῦ ἡ χάρις τῆς κατανύξεως τῆς καρδίας, καὶ βλέπεις εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς σου, καὶ δι' αὐτῆς εἰσέρχεσαι εἰς τὴν χαρὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἔὰν δημως σὲ νικήσῃ ἡ γλῶσσά σου, πίστευσόν μοι, ὅτι οὐδέποτε θέλεις δυνηθῆ νὰ ἐλευθερωθῆς ἐκ τῆς σκοτώσεως· ἔὰν δὲν ἔχῃς καθαρὰν καρδίαν, ἔχε τούλαχιστον στόμα καθαρόν, ὡς εἴπεν δι μακάριος Ἰωάννης τῆς κλίμακος.

Οταν θέλῃς νὰ συμβουλεύσῃς τινὰ εἰς τὸ καλόν, πρῶτον ἀνάπαισον αὐτὸν σωματικῶς, καὶ τίμησον αὐτὸν διὰ λόγου ἀγάπης· διότι κανὲν ἄλλο δὲν πείθει τὸν ἀνθρωπὸν τόσον, ὥστε νὰ μεταβάλῃ ἑαυτὸν ἐκ τῆς κακίας εἰς τὴν ἀρετὴν, δεσον ἡ σωματικὴ περιποίησις καὶ ἡ τιμή· Ὁσον εἰσέρχεται τις εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὸν Θεόν, τασσοῦτον ἡ καρδία αὐτοῦ εὐρίσκει παρρήσιαν εἰς τὴν προσευχήν· καὶ ὅσον ἐλκεται ὁ ἀνθρωπὸς ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ατερεῖται τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Μὴ λυποῦ εἰς τὰς στενοχωρίας καὶ κακοπαθείας τοῦ σώματος· καθότι ὅταν δι Θεὸς ἕδῃ τὴν ὑπομονὴν σου, ἀφαιρεῖ αὐτὰς τελείως ἀπὸ σου. Μὴ φοβοῦ τὸν θάνατον· διότι δι Θεὸς ἡτοίμασε τὰ μέλλοντα ἀγαθά, ἵνα σὲ κάμη ἀνώσερον αὔτοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ'.

Περὶ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς παραβολῆς,
ἥτις γίνεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Κυριακῆς
καὶ τοῦ Σαββάτου.

Η ΚΥΡΙΑΚΗ εἶναι μυστήριον τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, τὸ ὅποῖον ὡς ὑπερβαῖνον τὰς ἀνθρωπίνας ἐνθυμήσεις δὲν φανεροῦται εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀλλ’ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα δὲν ὑπάρχει Κυριακή, οὔτε Σάββατον· διότι ὁ Μωϋσῆς εἰπών, « καὶ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ » ἐφανέρωσε τὴν κατάστασιν τοῦ δρόμου τῆς παρούσης ζωῆς· καθότι ὁ τάφος εἶναι σῶμα, καὶ ὑπάρχει ἐκ τούτου τοῦ κόσμου· αἱ ἔξ ἡμέραι τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου τελειοῦνται εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἐνταῦθα ζωῆς διὰ τῆς φυλακῆς τῶν θείων ἐντολῶν, ἡ δὲ ἑβδόμη τελειώνει εἰς τὸν τάφον, καὶ ἡ ὄγδοη, ἥγουν ἡ Κυριακὴ τελειώνει, ὅταν ἡ ψυχὴ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σώματος καὶ πολιτευθῇ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

Καθὼς ὅσοι ἀξιοῦνται τῆς ἐν Χριστῷ τελειότητος παραβολικῶς δέχονται ἐνταῦθα τὰ μυστήρια τῆς Κυριακῆς, οὕτω καὶ οἱ ἀγωνισταὶ παραβολικῶς δέχονται τὰ μυστήρια τοῦ σαββάτου, ὅπερ σημαίνει κατάπαυσιν ἀπὸ παντὸς λυπηροῦ, καὶ τελείαν ἀνάπαυσιν τῶν ὀχληρῶν· ἐπειδὴ μυστήριον καὶ τύπον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ ὅχι ἀληθινὴν ἐνέργειαν. Τὸ ἀληθινὸν καὶ ἀσύγχριτον σάββατον εἶναι ὁ τάφος, ὅστις ἐμφαίνει καὶ σημειοῦ τὴν τελείαν κατάπαυσιν ἀπὸ τῶν θλίψεων τῶν παθῶν καὶ ἀπὸ τῆς ἐναντιουμένης εἰς αὐτὴν ἐργασίας, καὶ ὅλη ἡ ἀνθρωπότης ἔχει εἰς τὸν τάφον σαββατίζει κατά τε ψυχὴν καὶ σῶμα. Εἰς ἔξ ἡμέρας κατέστησεν ὁ Θεός

ἔτασιν τούτου τοῦ κόσμου καὶ συνέστησε τὰ στοιχεῖα, καὶ ἔδωκε τὴν σύστασιν αὐτῶν διὰ ἀκαταπαύστου κινήσεως πρὸς ὑπηρεσίαν, καὶ δὲν θέλουσι παύσει τὸν δρόμον αὐτῶν πρὸ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. Ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν ἀρχεγόνων στοιχείων συνέστησε τὰ ἡμέτερα σώματα, καὶ καθὼς αὐτὰ δὲν παύουσι τὸν ἔκσταν δρόμον, οὕτω καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα, τὰ δποῖα ἐγένοντο ἐξ αὐτῶν, δὲν παύουσιν ἐκ τῆς ἐργασίας· ἔδωκεν ὅμως ὁ Θεὸς ὅρον εἰς ἡμᾶς, ὅπως ἀκολουθήσωμεν τὴν πρώτην ἡμῶν συγγένειαν, ἵτις εἶναι ἡ κατάλυσις τῆς ζωῆς ἥτοι ὁ θάνατος· διότι οὔτες εἶπεν εἰς τὸν Ἀδάμ, «ἐν ἴδρωτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖς τὸν ἄρτον σου,» καὶ ἦως πότε; « ἔως τοῦ ἐπιστρέψαι σε εἰς γῆν, ἐξ ἣς ἐλήφθης· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι. » Ταῦτα πάντα εἰσὶ μυστήρια τῆς ἐργασίας τῆς ἐνταῦθα ζωῆς· ἐπειδὴ καθ' ἓν νύκτα ἴδρωσεν ὁ Κύριος εἰς τὴν προσευχὴν, μετέβαλε τὸν ἴδρωτα τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν τριβόλων· διότι ἴδρωσε τότε εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ εἰργάσατο τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοδούνην.

Πέντε χιλιάδας καὶ πεντακοσίους καὶ ἐπέκεινα χρόνους ἀφῆκε τὸν Ἀδάμ ὁ Θεὸς γὰρ κοπιᾷ εἰς ταύτην τὴν ἐργασίαν· διότι ἔως τότε δὲν ὑπῆρχεν ἡ ὁδὸς τῶν ἀγίων ἀποκεκαλυμμένη, καθὼς εἶπεν ὁ θεῖος ἀπόστολος· εἰς δὲ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἥλθεν ὁ λόγος τοῦ Πατρός, καὶ προσέταξεν εἰς τὸ αὐτεξούσιον γὰρ μεταβάλλῃ τὸν πρῶτον ἐκεῖνον ἴδρωτα εἰς ἄλλον ἴδρωτα, καὶ δὲν ἔδωκεν ἀδειαν ἀναπαύσεως ἐκ παντὸς κόπου, ἀλλ' ἐναλλαγήν· καθότι ἐφιλανθρωπεύθη εἰς ἡμᾶς διὰ τὸ ἐπίμοχθον τῆς κακοπαθείας ἡμῶν εἰς τὴν γῆν. Ἐὰν λοιπὸν καταπαύσωμεν ἀπὸ τοῦ γὰρ ἴδρωσωμεν τὸν δεύτερον ἴδρωτα, ἐξ ἀνάγκης θέλομεν θερίσει καὶ πάλιν ἀκάνθας· διότι δταν ἀφήσωμεν τὴν ἐργασίαν τῆς προσευχῆς, τότε κοπιάζαμεν εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς σωματώσεως τῆς γῆς, ἵτις ἐξ φύσεως ἀνατέλλει ἀκάνθας καὶ τριβόλους· ἐπειδὴ τὰ πάθη τῇ ἀληθείᾳ εἰσὶν ἀκανθαί, καὶ ἀνατέλλουσιν εἰς ἡμᾶς ἐκ

σπόρου, τοῦ εύρισκομένου εἰς τὴν γῆν τοῦ σώματος, καὶ ἐν δσῷ φοροῦμεν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀδάμ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἔχωμεν καὶ τὰ πάθη ἔκεινου ἐπειδὴ ἀδύνατον εἶναι νὰ μένῃ ἡ γῆ ἀργή, καὶ νὰ μὴ βλαστάνῃ βλαστοὺς κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν. Τέκνον τῆς φύσεως ταύτης τῆς γῆς εἶναι ἡ γῆ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, καθὼς ἐμαρτύρησεν ὁ Θεός, «ἡ γῆ, ἐξ ἣς ἐλήφθης» καὶ ἡ μὲν γῆ ἀνατέλλει ἀκάνθας, ἡ δὲ γῆ τῶν σωμάτων ἡμῶν γεννᾷ πάθη.

?Ἐὰν δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις ὑπῆρξεν εἰς ἡμᾶς τύπος εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας αὐτοῦ ἐνανθρωπίσεως καθ' ὅλας τὰς διαφορὰς τῆς θείας αὐτοῦ οἰκονομίας, δὲν κατέπαυσεν ἐκ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ μόχθου ἕως εἰς τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς παρασκευῆς, (τὸ όποιον εἶναι μυστήριον τῆς ἡμετέρας ἐργασίας καθ' ὅλην ἡμῶν τὴν ζωήν,) ἀλλὰ μόνον τὸ σάββατον εἰς τὸν τάφον, ποῦ εἰσιν ἔκεινοι, οἵτινες λέγουσιν, ὅτι ὑπάρχει σάββατον εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ἢτοι κατάπαυσις ἐκ τῶν παθῶν;

Περὶ δὲ τῆς Κυριακῆς δὲν λέγω τι. ἐπειδὴ αὕτη εἰκονίζει τὸν μέλλοντα αἰώνα. Ἡμέτερον σάββατον εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ταφῆς ἡμῶν. ἔκει ἐν ἀλγθείᾳ σαββατίζει ἡ ἡμετέρα φύσις. Λοιπὸν καθ' ἡμέραν ἐπίκειται εἰς ἡμᾶς ἀνάγκη νὰ ἔκριῶμεν ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν τὰς ἀκάνθας τῶν παθῶν, ἐν ὅσῳ ζῶμεν καὶ ὑπάρχομεν, καὶ διὰ τῆς ἐπιμόνου ἡμῶν ἐργασίας νὰ καθαρίζωνται αἱ ἀκανθαὶ τῶν παθῶν ἐκ τῆς καρδίας, ητις δὲν εἶναι παντελῶς κεκαθαρμένη ἀπὸ αὐτά· καὶ ἐάν τοῦτο ἔχῃ οὕτως, ὅτι διὰ τῆς πρὸς καιρὸν ῥᾳθυμίας ἡ μικρᾶς ἀμελετας ἀρέσκειν αἱ ἀκανθαὶ τῶν παθῶν, καὶ σκεπάζουσι τὸ πρόσωπον τῆς καρδίας, καὶ πνέγουσι τὸν καλὸν αὐτῆς σπόρον, καὶ ματαιοῦσι τὸν κόπον ἡμῶν, λοιπὸν εἶναι χρεία νὰ καθαρίζωμεν καθ' ἡμέραν τὰς ἡμετέρας καρδίας· διότι ἡ ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας παῦσις αὐξάνει τὰς ἀκάνθας τῶν παθῶν. ἐκ τῶν όποιών εἴθε γὰρ καθαρισθῶμεν διὰ τῆς γάριτο

συσίου καὶ μονογενοῦς αἵρετος τοῦ Θεοῦ, ὃ ή δόξα σύν τῷ
ἀνάρχῳ Πατρί, καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας.
Αμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΕ'.

Περὶ διηγήσεως ἀγίων ἀνρδῶν, καὶ περὶ¹
τῆς θαυμαστῆς αὐτῶν διαγωγῆς.

ΕΝ ΜΙΑ τῶν ἡμερῶν ἀπῆλθον εἰς τὸ κελλίον τινὸς ἀδελφοῦ
ἄγίου, καὶ ἐκάθισα εἰς ἓν μέρος διὰ τὴν ἀσθένειάν μου, ὅπως
μ' ἀναπαύσῃ δι' ἀγάπην Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἔκει γνώριμόν
τινα. "Ἐβλεπον τοῦτον τὸν ἀδελφὸν νὰ ἐγείρηται τὴν νύκτα
παρακαρίως, καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ νὰ εὐρίσκηται εἰς
τὴν ἀκολουθίαν πρὸ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν. Οὗτος δ ἀδελφὸς
ἐστιχολόγει τὸ φαλτήριον ἕκανην ὥραν, καὶ αἴφνης ἄφινε
τὴν στιχολογίαν καὶ ἐπιπτε κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν,
καὶ ἔως ἔκατὸν καὶ ἐπέκεινα φορὰς ἔκρουε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
μετὰ θερμότητος, ητις ἔξηπτετο εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὑπὸ²
τῆς θείας χάριτος· καὶ μετὰ ταῦτα ἀνιστάμενος ἐφίλει τὸν
σταυρὸν τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ πάλιν προσεκύνει, καὶ
πάλιν ἐφίλει τὸν σταυρόν, καὶ πάλιν ἐπιπτε κατὰ πρόσωπον
εἰς τὴν γῆν· καὶ οὕτως ἐπολιτεύετο πάντοτε, ὥστε δὲν ἦδο-
νάμην ν' ἀριθμήσω τὸ πλῆθος τῶν γονυκλισιῶν αὐτοῦ· καὶ
τίς ἦδύνατο ν' ἀριθμῆσῃ τὰς μετανοίας τοῦ ἀδελφοῦ ἔκείνου,
τὰς ὁποίας ἐποίει καθ' ἔκάστην νύκτα; εἴκοσι φορὰς ἐπανει-
ληγμένως ἐφίλει τὸν σταυρὸν μετὰ φόδου καὶ θερμότητος
καὶ μετ' ἀγάπης καὶ εὐλαβείας, καὶ πάλιν ἤρχιε τὴν στιχο-
λογίαν τοῦ φαλτηρίου, καὶ ἐνίστε, γικώμενος ὑπὸ τῆς χαρ-

ἐφώνακε δύνατά ἀπὸ τὴν πολλὴν ἔξαψιν τῆς θερμότητος ἐκείνης, ἐξ ἣς ἐπυροῦντο οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ, ὥστε ἐγὼ μεγάλως ἐθαύμαζον τὴν χάριν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἐπαγγύπνησιν καὶ προσοχήν, τὴν ὅποιαν εἶχεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ.

Τὸ δὲ πρωτὶ μετὰ τὴν πρώτην ὥραν ὅταν ἐκάθητο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς θείας γραφῆς, ἡχμαλωτίζετο ὅλος εἰς αὐτήν, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐκάστου κεφαλαίου ἐπιπτεν εἰς τὴν γῆν κατὰ πρόσωπον, καὶ ἐπειτα ἐγειρόμενος ὑψωνε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐδοξολόγει τὸν Θεόν, ἐπαναλαμβάνων πολλάκις τοὺς στίχους, τοὺς δποίους ἀνέγνω. Ὅπηροχε κατὰ τὴν ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἑτῶν· τὸ δὲ φαγητὸν αὐτοῦ ἦτο πολλὰ ὀλίγον, καὶ τοῦτο κατάξηρον· ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἐδίαιζε τὸ ἵδιον αὐτοῦ σῶμα εἰς πᾶν ἔργον ὑπὲρ τὴν δύναμιν καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον, ὡς ἐκ τούτου ἐφαίνετο ὡς σκιά, ὥστε καὶ ἐγὼ ὁ ἵδιος λυπούμενος αὐτὸν διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ προσώπου του, τὸ ὄποιον ἐκ τῆς ἀμέτρου νηστείας ἤφεντο, καὶ δὲν εἶχε δύο δαχτύλων ποσότητα, ἔλεγον πολλάκις εἰς αὐτὸν· οἰκονόμησον σεαυτόν, ὃ ἀδελφέ, εἰς ταύτην τὴν καλὴν πολιτείαν, τὴν δποίαν ἀπέκτησας, ἵνα μὴ τυχὸν συγχύσῃς καὶ παύσῃς αὐτήν, ἥτις κατέστη ὁμοίᾳ μὲ πνευματικὴν ἀλυσσον, καὶ διὰ τὸν πόθον ὀλίγου κόπου ἀπομείνῃς ἀφ' δλον τὸν δρόμον σου· φάγε σύμμετρα, ἵνα μὴ τρώγῃς ὑστερον πάντοτε, καὶ μὴ ἀγωνίζου ὑπὲρ τὴν δύναμίν σου, ἵνα μὴ μένῃς ἀκολούθως ἀργός.

Ὕπηροχε κατὰ πολλὰ σεβάσμιος, εἰς ἄκρον ἐλεήμων, ἐλαρὸς τὸ πρόσωπον, καθαρὸς τὸ σῶμα, καταπειστικὸς εἰς παρηγορίαν, σοφὸς κατὰ Θεόν· καὶ διὰ τὴν καθαρότητα καὶ ἐλαρότητα αὐτοῦ ἤγαπάτο παρὰ πάντων. Πολλάκις τρεῖς καὶ τέσσαρας ἡμέρας εἰργάζετο μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, καὶ τὸ ἐσπέρας ἐπανήρχετο εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἱεροῦ ἥτον ἔμπειρος καὶ ἐπιτήδειος εἰς πᾶσαν διακονίαν.

ἀπέκτα τι, καὶ ἐξήτουν αὐτὸν οἱ ἀδελφοί, καὶ ἔχριστο ὁ ἔδιος τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐντροπῆς, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς σεβασμοῦ, δὲν ἤδυνατο νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ἔχω τοιοῦτον πρᾶγμα· καὶ ἐπραττε τοῦτο πρὸ πάντων ἀπὸ ἐντροπῆν, διὰν εἰργάζετο μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἐνῷ ἄλλως δὲν εὐχαριστεῖτο νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ κελλίου του. Τοιαύτη ὑπῆρχεν ἡ πολιτεία καὶ ἡ συναναστροφὴ τοῦ ἀδελφοῦ ἔκεινου τοῦ δόντως θαυμαστοῦ καὶ ἀξιεπαίνου. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΣΤ'.

Περὶ τοῦ παλαιοῦ γέροντος.

ΑΛΛΟΤΕ πάλιν ἀπῆλθον πρός τινα παλαιὸν γέροντα καλὸν καὶ ἐνάρετον, ὅστις μὲ ἥγαπα πολύ καὶ ᾧτο μὲν ἴδιώτης τὸν λόγον, ἀλλ' εἰς τὴν γνῶσιν πεφωτισμένος, καὶ βαθὺς εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ἐλάλει πάντοτε, ὃσα ἐχορηγοῦντο εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἀγίου Ηνεύματος. Δὲν ἐξήρχετο οὗτος συγνάκις ἐκ τοῦ ἔαυτου κελλίου, ἐκτὸς δταν ἀπῆρχετο εἰς τὰς ἀγρυπνίας, ἀλλ' ἐπρόσεχε πάντοτε εἰς ἕαυτόν, καὶ ἡσύχαζε. Εἶπον ποτε πρὸς τοῦτον τὸν γέροντα· πάτερ, μοὶ λέγει ὁ λογισμὸς νὰ ὑπάγω τὴν Κυριακὴν εἰς τὸ προσάλιον τῆς ἐκκλησίας, καὶ καθίσας ἐκεῖ νὰ φάγω πρωΐ, ἵνα μὲ ἵδη πᾶς ὁ εἰσερχόμενος καὶ ἐξερχόμενος καὶ μὲ καταφρονήσῃ. Πρὸς ταῦτα μοὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων οὕτω· τέκνον, ὑπάρχει γεγραμμένον, ὅτι ὅστις σκανδαλήσει τὸν πλησίον αὐτοῦ, δὲν θέλει ἵδει τὸ φῶς· ἐπειδὴ οὐδεὶς σὲ γνωρίζει εἰς τοῦτον τὸν τόπον, οὔτε ἥξεύρουσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν πολιτείαν σου, θέλουσι λέγει, ὅτι σὶ μοναχοὶ·

γουσιν ἀπὸ πρωΐ, καὶ μάλιστα οἱ ἐνταῦθα εύρισκόμενοι ἀρεῖ
χάριοι ἀδελφοί, οἵτινες εἶναι ἀσθενεῖς τὸν λογισμόν, καὶ ἐπει-
δὴ πολλοὶ ἔξ αὐτῶν ἔχουσι πρὸς σὲ πίστιν, καὶ ωφελοῦνται
παρὰ σοῦ, ὅταν σὲ ἴδωσι νὰ πράττῃς τοῦτο, θέλουσι βλαφθῆ.
Τοῦτο ἐποίουν οἱ παλαῖοι πατέρες, ἐπειδὴ ἐπραττον πολλὰς
θαυματουργίας, καὶ εἰχον πολλὴν τιμὴν καὶ μέγα δνομα-
ῖνα ἀτιμασθῶς λοιπόν, καὶ ἀποκρύψωσι τὴν δόξαν τῆς ἑα-
τῶν πολιτείας, καὶ ἀποφύγωσι τὰς αἰτίας τῆς ὑπερηφανείας,
ἐπραττον τὰ τοιαῦτα ἀλλὰ σὺ πόθεν ἀναγκάζῃ νὰ πράξῃς
τοιοῦτόν τι; ἢ δὲν ἡξέμερεις ὅτι εἰς ἑκάστην πολιτείαν ὑπάρ-
χει τάξις καὶ καιρός; σὺ τοιαύτην ὑψηλὴν πολιτείαν δὲν
ἔχεις εἰσέτι, οὔτε τοιοῦτον μέγα δνομα. διότι πολιτεύεσαι ὡς
καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί, καὶ ἐὰν πράξῃς τοιοῦτόν τι, οὔτε τὸν
ἑαυτόν σου ωφελεῖς, καὶ ἄλλους θέλεις βλάψει· καθότι αὕτη
ἡ οἰκονομία δὲν εἶναι εἰς πάντας ὠφέλιμος, ἀλλὰ μόνον εἰς
τοὺς τελείους καὶ μεγάλους, τῶν δποίων ἐνεκρώθησαν αἱ
αἰσθήσεις, εἰς δὲ τοὺς μεσαίους καὶ ἀρχαρίους εἶναι ἐπιζή-
μιος. διότι οὗτοι χρειάζονται εἰσέτι πολλὴν παραφυλακήν καὶ
ὑποταγὴν τῶν αἰσθήσεων· οἱ δὲ γέροντες ἐπέρασαν τὸν και-
ρὸν τῆς παραφυλακῆς, καὶ καθ' ὅλα, ὅταν θέλωσιν, ωφελοῦν-
ται· ἐπειδὴ οἱ ἄπειροι πραγματευταὶ εἰς τὰς μεγάλας ἐπιχει-
ρήσεις προξενοῦσι μεγάλας ζημίας εἰς ἑαυτούς, εἰς δὲ τὰς
μικρὰς προοδεύουσι ταχέως. Καὶ πάλιν, ὡς προεῖπον, εἰς πᾶν
πρᾶγμα ὑπάρχει τάξις, καὶ εἰς πᾶσαν διαγωγὴν καὶ πολι-
τείαν ἐγνωσμένος καιρός, καὶ διστις πρὸ τοῦ τοιούτου καιροῦ
ἀρχεται τὰ ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, αὐτὸς ἔκτὸς ὅτι δὲν κερ-
δαίνει τι, προξενεῖ καὶ διπλασίαν βλάβην εἰς ἑαυτόν. Ἐάν, ὡς
τέκνον, ἐπιθυμῇς τὸ τοιοῦτον ἔργον, ὑπόμεινον κάλλιον
μετὰ χαρᾶς τὴν οἰκονομικῶς ἐπερχομένην σοι ἀκούσιον
ἀτιμίαν, καὶ μὴ ταραχθῆς ποσσός, μήτε μισήσῃς τὸν ἀτιμά-
ζοντά σε. Οὕτω με συνεβούλευσε.

Καὶ ἄλλοτε συγωμίλησα μετὰ τοῦ εὐφυοῦς ἐκεί

συφωτάτου γέροντος, δστις ἐγεύθη τοῦ φυτοῦ τῆς ζωῆς διὰ τοῦ ψυχικοῦ αὐτοῦ ἴδρωτος ἐξ ἀρχῆς τῆς νεότητος ἔως εἰς τὸ τέλος τοῦ γήρατος αὐτοῦ· καὶ ἀφοῦ μὲ ἐδίδαξε πολλὰ περὶ ἀρετῆς, ἐπὶ τέλους μοὶ εἶπεν οὕτω. Πᾶσα προσευχὴ, εἰς τὴν ὅποιαν δὲν κοπιάζει τὸ σῶμα, καὶ δὲν στενοχωρεῖται ἡ καρδία, λογίζεται ως ἔκτρωμα· καὶ πάλιν μοὶ εἶπε· μετὰ φιλονείκου ἀνθρώπου, δστις θέλει νὰ στηρίξῃ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, καὶ εἶναι πόνηρὸς εἰς τὴν διάνοιαν καὶ ἀναιδῆς κατὰ τὰς αἰσθήσεις, μήτε νὰ δώσῃς, μήτε νὰ λάβῃς παντελῶς, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ σου ἡ καθαρότης, τὴν ὅποιαν ἀπέκτησας μετὰ πολλοῦ κόπου, καὶ πληρωθῇ ἡ καρδία σου ἀπὸ σκότους καὶ ταραχῆν.

ΛΟΓΟΣ ΟΖ'.

Περὶ ἄλλου τινὸς γέροντος.

ΑΠΗΛΘΟΝ ποτε εἰς τὸ κελλίον τινὸς τῶν πατέρων, δστις δὲν ἦνοιγεν εἰς τὸν τυχόντα τὴν θύραν· ἀλλ' ὡς μὲ εἶδεν ἐκ τῆς θυρίδος, μοὶ εἶπε, θέλεις νὰ εἰσέλθῃς; καὶ ἐγὼ ἀπήντησα, ναί, τίμιε πάτερ· ἀφοῦ εἰσῆλθον, καὶ ἐποιήσαμεν εὐχήν, καὶ ἐκαθίσαμεν, ὑστερον ἀπὸ ἕκανήν ὥραν ἡρώτησα αὐτόν, λέγων· τί νὰ πράξω, τίμιε πάτερ, δὲν ἥξεύρω· διότι ἔρχονται πρός με τινὲς ἀδελφοί, καὶ οὗτε κερδαίνω, οὗτε ὡφελοῦμαι ἐκ τῆς μετ' αὐτῶν συνομιλίας, ἀλλὰ πολλάχις μ' ἐμποδίζουσι· καὶ ἀπὸ τὸν συνήθη μου κανόνα, καὶ διὰ τοῦτο λυποῦμαι πολὺ· νὰ τοῖς εἴπω νὰ μὴ ἔρχωνται ἐντρέπομαι, καὶ δὲν ἥξεύρω τί νὰ πράξω. Πρὸς ταῦτα μοὶ ἀπεκρίθη ὁ μαχάριος ἐκεῖνος γέρων.

"Οταν ἔρχωνται πρὸς σὲ τοιοῦτοι, οἱ ὄποιοι ἀγαπῶσι τὴν ἀργίαν, ἀφοῦ καθίσωσι γ ὅλιγην ὥραν, προσποιήσου δτι θε-

νὰ συκοθῆς εἰς προσευχήν· καὶ ἀφοῦ βάλης μετάνοιαν εἰς αὐτὸν τὸν εὑρισκόμενον μετὰ σοῦ, εἰπὲ πρὸς αὐτόν· ἐλθὲ ἀδελφέ, νὰ προσευχηθῶμεν· ἐπειδὴ ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς τοῦ διωρισμένου μου κανόνος, καὶ δὲν δύναμαι ν' ἀφήσω αὐτὸν νὰ παρέλθῃ· διότι ἐὰν ἀφήσω ἥδη αὐτόν, ὅστερον μοὶ δίδει βάρος, καὶ μοὶ γίνεται αἰτία ταραχῆς· ἐκτὸς ἀνάγκης τινὸς δὲν ἥμπορῶ ν' ἀφήσω αὐτόν, τώρα δμωας δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνάγκη ν' ἀφήσω τὴν προσευχήν μου· καὶ ἐὰν σοὶ εἴπῃ, κάμε σὺ τὴν προσευχήν σου, καὶ ἐγὼ ἀναχωρῶ· ποίησον εἰς αὐτὸν μετάνοιαν, καὶ εἰπέ, διὰ τὴν ἀγάπην καν μίαν μόνην εὐχὴν ποίησον μετ' ἐμοῦ, ἵνα ὠφεληθῶ ἐκ τῆς εὐχῆς σου· καὶ δταν ἐγερθῆτε, ἔξετεινον τὴν προσευχήν σου παρὰ τὴν συνήθειαν ὅσον δύνασαι· καθότι ἐὰν πράξης οὗτως εἰς αὐτοὺς οἵτινες ἔρχονται πρὸς σέ, θέλουσι μάθη, δτι δὲν συμφωνεῖς μετ' αὐτῶν, οὕτε ἀγαπᾶς τὴν ἀργίαν, καὶ ἐπομένως ὅταν ἀκούσωσιν ὅπου εύρισκεσαι, δὲν θέλουσι πλησιάσει ἐκεῖ.

Βλέπε δμωας, μὴ τυχὸν ἀποβλέπων εἰς πρόσωπον ἀγνωρίου, καταργήσῃς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· Ἐὰν δὲ εύρεθῇ τις ἐκ τῶν πατέρων, ἢ ξένος κεκοπιακώς, διὰ μεγάλην σου προσευχῆς κρίνεται τὸ νὰ καθίσῃς μετ' αὐτῶν· καὶ ἐὰν ὁ ξένος γῆναις ἐκ τῶν ἀγαπώντων τὴν ματαιολογίαν, σὺ δμωας τὸ κατὰ δύναμιν ἀνάπτασον αὐτόν, καὶ ἀπόλυσον ἐν εἰρήνῃ.

"Αλλος τις τῶν πατέρων εἴπε· Θαυμάζω, διότι ἥκουσά τινας νὰ λέγωσιν, δτι καὶ ἐργόχειρον ἐργάζονται εἰς τὰ κελλία αὐτῶν, καὶ ἀνελλιπῶς δύνανται νὰ ἐκτελῶσι καὶ τὸν κανόνα τῆς προσευχῆς αὐτῶν, γωρίς νὰ ταραχθῶσι· καὶ ἀκολούθως εἴπε λόγον ἄξιον θαυμασμοῦ· τῇ ἀληθείᾳ εἴπεν, δτι ἐὰν ἀπέλθω νὰ φέρω ὅδωρ ταράττεται ἡ τάξις τῆς συνηθείας μου καὶ ἐμποδίζομαι ἐκ τῆς τελειώσεως τοῦ διακριτικοῦ μου·

ΛΟΓΟΣ ΟΗ'.

Περὶ ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ τίνος.

ΗΡΩΤΗΣΕ η ποτε ἀδελφός τις τοῦτον τὸν ἄγιον γέροντα, λέγων, τὶ νὰ κάμω· ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνει νὰ ἔχω πρᾶγμά τι, τὸ ὅποῖον χρειάζομαι η̄ διὰ τὴν ἀσθένειάν μου, η̄ δι’ ἐργασίαν, η̄ δι’ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν δύναμαι νὰ ζῆσα εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ δταν βλέπω ἄλλον τινά, δτι ἔχει χρείαν τούτου τοῦ πράγματος, νικώμενος ὑπὸ ἐλέους, διδω τοῦτο εἰς αὐτόν, πολλάκις δέ, καὶ ἐὰν τυχὸν ζήτησῃ τις τοῦτο, οὕτω πράττω· διότι ἀναγκάζομαι ἐκ τῆς ἀγάπης καὶ ἐκ τῆς ἐντολῆς· καὶ ὑστερον μὲ κάμνει η̄ τούτου χρεία νὰ πέσω εἰς φροντίδα καὶ ταραχὴν τῶν λογισμῶν, καὶ σκορπίζεται ὁ νοῦς μου· καὶ ἐνίστε ἴσως ἀναγκάζομαι ν’ ἀφῆσω τὴν ἡσυχίαν, καὶ ν’ ἀπέλθω εἰς τὸν κόσμον πρὸς ζήτησιν τούτου τοῦ πράγματος· ἐὰν δὲ νπομένω καὶ δὲν ἀπέλθω, στενοχωροῦμαι, καὶ ταράττονται οἱ λογισμοί μου· δὲν η̄ξεύρω, ποῖον ἐκ τῶν δύο νὰ προτιμήσω, ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον παύει καὶ σκορπίζει τὴν ἡσυχίαν μου διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ ἀδελφοῦ μου; η̄ νὰ παραβλέψω τὴν αἴτησιν τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ νὰ ὑπομένω εἰς τὴν ἡσυχίαν; Πρὸς ταῦτα ἀποκριθεὶς ὁ γέρων, εἶπεν.

“Οταν πᾶσα ἐλεημοσύνη, η̄ ἀγάπη, η̄ εὐσπλαγχνία, η̄ ἄλλο τι παρόμοιον, τὸ ὅποῖον καν γίνηται διὰ τὸν Θεόν, σ’ ἐμποδίζει ἐκ τῆς ἡσυχίας, καὶ σ’ ἀναγκάζει νὰ ἔξελθης εἰς τὸν κόσμον, καὶ σ’ ἐμβάζει εἰς φροντίδας, καὶ σὲ ταράττει ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ κόπτει τὰς εὐχάς σου, καὶ σὲ εἰσάγει εἰς ταραχὴν καὶ ἀκαταστασίαν τῶν λογισμῶν, καὶ σὲ παύει ἐκ τῆς μελέτης καὶ ἀναγνώσεως τῶν θείων λογίων, (τὸ διποῖον ὑπάρχει ὅπλον κατὰ τοῦ διαβόλου), καὶ παύει τὴν παραφυλακήν σου, καὶ σὲ κάμη, ἀφοῦ δεθῆς εἰς τὴν ἡσυχίαν

24*

περιπατῆς καὶ νὰ περιφέρησαι, καὶ, ἀφοῦ μονωθῆς, νὰ συναζ
ναστρέφησαι, καὶ διεγείρει κατὰ σου τὰ τεθαμμένα πάθη,
καὶ παραλύει τὴν ἐγκράτειαν τῶν αἰσθήσεών σου, καὶ ἀφαι-
ρεῖ τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου θνήξιν, καὶ σὲ καταβιβάζει ἀπὸ τὸ
ὑψὸς τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας, τῆς ὁποίας τὸ ἔργον ὑπάρ-
χει μία φροντὶς διὰ τὸν Θεόν, καὶ σὲ θέτει εἰς τὴν τά-
ξιν τῶν κοσμικῶν, ἃς λείψῃ, καὶ ἃς χαθῆ ἡ τοιαύτη ἀρετή,
καὶ ἡ τοιαύτη ἐλεημοσύνη· ἐπειδὴ τὸ πλήρωμα τῆς τελείας
ἀγάπης διὰ τὴν ἀνάπταυσιν τοῦ σώματος εἶναι ἔργον τῶν κο-
σμικῶν καὶ ὅχι τῶν μοναχῶν, οἵτινες ζῶσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν.
Ἐτι δὲ τὸ ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης εἶναι καλὸν καὶ ἐπαινετὸν
καὶ δι' ἔκεινους, οἵτινες ὑπάρχουσι τῆς κατωτέρας τάξεως,
ἡ ἔχουσι τὴν ἡσυχίαν μεμυγμένην, καὶ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρ-
χονται εἰς τὰς πόλεις. "Οσοι δὲ τῇ ἀληθείᾳ ἐξελέξαντο τὴν
ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀναγώρησιν σώματι καὶ νοί, ἵνα ἔχωσιν ἴδιον
ἔργον τὴν διὰ τῆς διανοίας αὐτῶν μεμονωμένην εὐχήν, καὶ
τὴν νέκρωσιν τῶν παρερχομένων πραγμάτων, δὲν πρέπει οἱ
τοιοῦτοι νὰ ἐπασχολῶνται εἰς τὴν ἔργασίαν τῶν σωματικῶν,
καὶ νὰ ἐργάζωνται τὴν φαινομένην ἀρετήν, ἵνα δι' αὐτῆς δι-
καιωθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά, καθὼς λέγει ὁ ἀπό-
στολος Παῦλος, διὰ τῆς νεκρώσεως τῶν μελῶν αὐτῶν νὰ
προσφέρωσιν εἰς τὸν Χριστὸν τὴν καθαρότητα τῶν ἑαυτῶν
λογισμῶν ὡς θυσίαν καὶ ἀπαρχὴν τῆς ἔργασίας αὐτῶν, καὶ
νὰ ὑπομένωσι τὰς θλίψεις τῶν σωματικῶν κινδύνων διὰ τὴν
μέλλουσαν ἐλπίδα· ἐπειδὴ ἡ μοναχικὴ πολιτεία ὑπάρχει ἰσό-
τιμος τῇ πολιτείᾳ τῶν ἀγγέλων. Δὲν πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς
ν' ἀφήσωμεν τὴν ἐπουράνιον ἔργασίαν καὶ νὰ καταγινώμεθα
εἰς πράγματα κοσμικά. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας.

ΛΟΓΟΣ ΟΘ'.

Περὶ μέμψεως ἀδελφοῦ τινος.

ΕΜΕΜΦΘΗ ποτέ τις ἀδελφὸς ἄλλον τινὰ ἀδελφόν, ἐπειδὴ δὲν ἐποίει ἐλεημοσύνην· καὶ ἔκεινος μετὰ παρόγησίας καὶ σύθαδείας ἀπεκρίθη εἰς τὸν μεμφθέντα αὐτόν, λέγων, ὅτι οἱ μοναχοὶ δὲν ἔχουσι χρέος νὰ κάμνωσιν ἐλεημοσύνην· καὶ ἔκεινος, ὁ ὅποῖος ἐμέμφθη αὐτόν, ἀνταπεκρίθη ὑπάρχει φανερὸς ὁ μοναχὸς ἔκεινος, ὁ ὅποῖος δὲν ὑπόκειται εἰς τὸ χρέος τῆς ἐλεημοσύνης· ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος μοναχὸς δύναται μετὰ παρόγησίας νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Χριστόν, ὡς γέγραπται, ὅτι «ἴδου ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἡκολουθήσαμέν σοι,» ἥγουν ὁ τοιοῦτος μοναχὸς εἶναι ἔκεινος, δστις δὲν ἀπέκτησέ τι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δὲν καταγίνεται εἰς τὰ σωματικά, οὔτε συλλογίζεται ποσῶς τὰ φαινόμενα τοῦ κόσμου πράγματα, οὔτε φροντίζει, ἵν' ἀποκτήσῃ τι εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν ἀλλὰ καὶ ἐάν τις δώσῃ εἰς αὐτόν κανέν πρᾶγμα, λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ μόνον ὃσον ἔχει χρείαν, καὶ περισσότερον δὲν φροντίζει· ὁ τοιοῦτος μοναχὸς τῇ ἀληθείᾳ δὲν ὑπόκειται εἰς τὸ νὰ κάμνῃ ἐλεημοσύνην· καθότε ὑπάρχει ὡς πετειὸν ταῦ οὐρανοῦ ἀκτήμων· καὶ πῶς δύναται ὁ τοιοῦτος νὰ δώσῃ εἰς ἄλλον ἐξ ἔκεινων τῶν πραγμάτων, ἐκ τῶν ὅποιων αὐτὸς ἡλευθερώθη; ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ δίδῃ εἰς αὐτὸν ἐλεημοσύνην ἔκεινος, δστις καταγίνεται εἰς τὰ σωματικά, ἣ ἐργάζεται διὰ τῶν χειρῶν καὶ λαμβάνει ἀπὸ τοὺς ἄλλους· καὶ ὁ τοιοῦτος ἐάν ἀμελήσῃ τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, ἐναντιοῦται εἰς τὴν περὶ εὐσπλαγχνίας ἐντολὴν τοῦ Κυρίου· διότι ὅταν τις δὲν πλησιάζῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς χρυπτῆς ἐργασίας, οὔτε γνωρίζῃ νὰ δουλεύῃ αὐτῷ διὰ τοῦ πνεύματος, καὶ ἐάν δὲν φροντίζῃ καὶ διὰ τὰ φανερὰ ἔργα, τὰ ὅποια εἶναι δυνατὸν εἰς

νὰ πράττῃ, ποία ἄλλη ἐλπὶς μένει εἰς αὐτόν, διὰ τῆς ὅποίας γ' ἀποκτήσῃ τὴν αἰώνιον ζωήν; ὁ τοιοῦτος ἐὰν σκέπτηται ἄλλως, εἶναι μωρὸς καὶ ἀσύνετος.

Ἐτερός τις γέρων εἶπεν· ἐγὼ θαυμάζω δι' ἔκείνους, οἵτινες ταράττονται εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἵν' ἀναπαύσωσιν ἄλλους εἰς τὰ σωματικά. Καὶ πάλιν εἶπε· δὲν πρέπει ἡμεῖς οἱ ἡσυχασταὶ νὰ ἐνώνωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας φροντίδα ἄλλου πράγματος, ἀλλὰ πᾶν ἔργον ἃς τιμᾶται κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἵνα μὴ γίνῃ ἡ πολιτεία ἡμῶν τεταραγμένη· διότι ὅστις φροντίζει περὶ πολλῶν πραγμάτων, εἶναι δοῦλος τῶν πολλῶν· ὅστις ὅμως φροντίζει μόνον περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ὑπάρχει φίλος τοῦ Θεοῦ. Γνώριζε καλῶς, ὅτι ἔκείνοι, οἱ ὅποιοι κάμνουσιν ἐλεημοσύνην καὶ ἐκπληροῦσι τὴν ἐντολὴν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, εἶναι πολλοὶ ἐν τῷ κόσμῳ οἱ ἐργάται ὅμως τῆς καθολικῆς καλῆς ἡσυχίας, οἱ ὅποιοι ἐπασχολοῦνται εἰς μόνον τὸν Θεόν, εἶναι σπάνιοι καὶ μόλις εὑρίσκονται. Τίς ἔξ ἔκείνων, οἵτινες πράττουσι τὸ ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης εἰς τὸν κόσμον, ἡ ἄλλην τινὰ σωματικὴν ἀρετὴν, ἥδυνήθη ν' ἀποκτήσῃ ποτὲ ἐν χάρισμα ἔξ ἔκείνων, τὰ ὅποια ἀξιοῦνται παρὰ Θεοῦ ὅσοι κάθηνται εἰς τὴν ἡσυχίαν; Καὶ πάλιν εἶπεν· ἐὰν ὑπάρχῃς κοσμικός, πρέπει νὰ φροντίζῃς περὶ τῶν κοσμικῶν ἀρετῶν, εἰδὲ καὶ ὑπάρχῃς μοναχός, πρέπει νὰ διαπρέψῃς εἰς τὰ ἔργα ἔκεīνα, διὰ τῶν ὅποιων οἱ μοναχοὶ εὐαρεστοῦσι τῷ Θεῷ· ἐὰν ὅμως θέλῃς νὰ πολιτευθῆς καὶ κατὰ τὰ δύο, καὶ ἐκ τῶν δύο θέλεις ἀποτύχει. Αρεταὶ τοῦ μοναχοῦ εἶναι ή ἐλευθερία ἐκ πάντων τῶν σωματικῶν πραγμάτων, καὶ ὁ εἰς τὰς προσευχὰς σωματικὸς κόπος, καὶ ἡ ἀδιάλειπτος ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν λοιπὸν ἄνευ τούτων τῶν ἀρετῶν δύνασαι νὰ εὐχαριστηθῆς εἰς μόνας τὰς κοσμικὰς ἀρετάς, κρῖνε σὺ δὲδιος περὶ τούτου.

Ἐρ. Δὲν δύναται ἄρα γε ὁ μοναχός, ὅστις κακοπαθεῖ εἰς τὴν ἡσυχίαν, νὰ ἔξασκήσῃ καὶ τὰς δύο πολιτείας, τὴν

Ἐχη εἰς τὴν καρδίαν τὴν μέριμναν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλην τινὰ κοσμικὴν φροντίδα;

Ἄπ. Ἐγώ μὲν νομίζω, ὅτι καὶ ὅταν ἀφήσῃ τις πάντα τὰ τοῦ κόσμου, καὶ περιορίσῃ ἑαυτὸν σὸλως εἰς τὴν ἡσυχίαν, φροντίζων μόνον περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς, οὐδὲ οὕτω δύναται νὰ πολιτευθῇ ἀνελλιπῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας, καν ὑπάρχῃ ἔκτὸς πάσης σωματικῆς προσπαθείας, πόσῳ μᾶλλον ἐὰν φροντίσῃ καὶ περὶ ἄλλου τινὸς πράγματος; Ὁ Κύριος ἥμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀφῆκεν εἰς τὸν κόσμον ἔκείνους, οἵτινες δουλεύουσιν αὐτῷ πιστῶς, ἵνα ἐπιμελῶνται τὰ πτωχὰ αὐτοῦ τέκνα, καὶ ἔξελέξατο δι’ ἑαυτὸν τοὺς μοναχούς, ἵνα ὑπηρετῶσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐπειδὴ ὅχι μόνον εἰς τὰ πράγματα τῶν ἐπιγείων βασιλέων δύναται νὰ ἴδῃ τις διαφόρους τάξεις ἀνθρώπων, ἔξων οἱ μέν εἰσιν ἐνδοξότεροι, καὶ ἵστανται ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ γνωρίζουσι τὰ μυστήρια αὐτοῦ, οἱ δὲ εὑρίσκονται εἰς τὰ ἔξωτερικὰ τοῦ βασιλέως πράγματα· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πράγματα τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως τὰ αὐτὰ δύναται νὰ ἴδῃ· καθότι ἄλλην παρρήσιαν ἔχουσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τῆς προσευχῆς μυστηριάζουσι πάντοτε μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἴδιαιτέρου ἐπουρανίου καὶ ἐπιγείου πλούτου καταξιοῦνται, καὶ ἄλλην ἔξουσίαν δεικνύουσι καθ’ σληγς τῆς κτίσεως ἐκεῖνοι, οἱ διποῖοι διὰ τῶν κτισμάτων καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων δουλεύουσι τῷ Θεῷ, καὶ διὰ τῆς ἑαυτῶν ἀγαθοεργείας εὐαρεστοῦσιν εἰς αὐτόν, εἰ καὶ τοῦτο ὑπάρχει μέγιστον καὶ ἐπαινετὸν ἔργον. Πρέπει λοιπὸν ἥμεῖς οἱ μοναχοὶ ὅχι μόνον ἔξ αὐτῶν τῶν ἐλλιπῶν τοῦ Θεοῦ ἔργων νὰ λαμβάνωμεν τύπον καὶ παραδειγμα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀθλητῶν καὶ ἀγωνιστῶν ἀγίων, οἵτινες ἐπολιτεύθησαν καλῶς καὶ θεαρέστως· καὶ ἔξ ἐκείνων οἱ διποῖοι ἐγκατέλιπον πάντα τὰ βιωτικά, καὶ ἐγεώργησαν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν, ἔξ ἐκείνων, λέγω, οἱ διποῖοι περιεφρόνησαν ἀπαξ τὰ γῆνα, καὶ ἥπλωσαν τὰς ἑαυτῶν χεῖρας πρὸς τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ.

Διὰ τίνος ἔργου οἱ παλαιοὶ ἄγιοι εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ, προετοιμάσαντες εἰς ἡμᾶς τὴν ὁδὸν ταύτης τῆς πολιτείας; Ὁ ἄγιος Ιωάννης ὁ Θηβαῖος, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀρετῶν, ἡ πηγὴ τῆς προφητείας, ἅρα γε ἀναπαύων τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὰ σωματικὰ εὐηρέστησε τῷ Θεῷ ἐντὸς τοῦ ἐγκλειστηρίου αὐτοῦ, ἡ διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἡσυχίας; Δὲν ἀρνοῦματις δέ, διὰ τῆς σωματικῆς ἀναπαύσεως τῶν ἀδελφῶν πολλοὶ εὐηρέστησαν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ’ οὗτοι εἶναι ὑποδεέστεροι καὶ κατώτεροι ἔκεινων, οἵτινες εὐηρέστησαν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως πάντων τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Ἡ πρὸς τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν βοήθεια ἔκεινων, οἵτινες ζῶσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν, ὑπάρχει ἄλλη, ἥγουν οἱ ζῶντες εἰς τὴν ἡσυχίαν, βοηθοῦσιν ἡμᾶς διὰ τοῦ λόγου, διὰ τῆς συμβουλῆς ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἡ εὔχονται ὑπὲρ ἡμῶν· ἔκτὸς τούτων ἐὰν ὁ ἐν ἡσυχίᾳ ζῶν ἐνθυμῆται, ἡ φροντίζῃ περὶ βιωτικοῦ τινος πράγματος, δὲν ἔχει πνευματικὴν σοφίαν· διότι τὸ «ἀπόδοτε τὰ καίσαρος Καίσαρε, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ», ἥγουν τὰ τοῦ πλησίου εἰς τὸν πλησίον, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Θεόν, δὲν ἐλέχθη διὰ τοὺς ἡσυχαστάς, ἄλλα διὰ τοὺς πολιτευομένους ἔκτὸς τῆς ἡσυχίας· ἐπειδὴ δοσοὶ ζῶσι κατὰ τὴν ἀγγελικὴν τάξιν, καὶ φροντίζουσι περὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, δὲν προσετάχθησαν νὰ εὐαρεστήσωσι τῷ Θεῷ διὰ τῆς μεριμνῆς τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Δὲν πρέπει λοιπὸν ὁ μοναχὸς νὰ ἔχῃ φροντίδα κοσμικοῦ τινος πράγματος, ὅπερ κινεῖ καὶ καταβιβάζει τὸν γοῦν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ στάσεως.

Ἐὰν δέ τις ἐναντιούμενος εἴπῃ, ὅτι καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος εἰργάζετο ἴδιας χερσί, καὶ ἔδιδεν ἐλεημοσύνην· ἀποχρίνομαι εἰς αὐτόν, ὅτι μόνος ὁ Παῦλος ἦδύνατο νὰ πράττῃ τὰ πάντα, ἄλλος Παῦλος ὅμως δὲν γνωρίζομεν, ἀν ἐγένετο, ἡ ἀν κατώρθωσε τὰ πάντα ὡς ἔκεινος· δεῖξόν μοι σὺ ἄλλον τοιοῦτον Παῦλον, καὶ ἐγὼ σοὶ πείθομαι. Λοιπὸν·

καὶ οἰκονομικῶς γινόμενα μὴ φέρει εἰς τὸ μέσον τῶν καθολικῶν πραγμάτων ἐπειδὴ ἄλλο εἶναι τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελεκοῦ κηρύγματος, καὶ ἄλλη ἡ ἐργασία τῆς ἡσυχίας. Σὺ δὲ ἐὰν θέλῃς νὰ κρατήσῃς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας, γενοῦ ὡς τὰ Σερφάτιμ, τὰ ὅποῖα δὲν φροντίζουσι ποσῶς περὶ βιωτικοῦ πράγματος, καὶ ἔχει πάντοτε ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος τις ἐπὶ τῆς γῆς, παρὰ σὺ μόνος καὶ ὁ Θεός, τὸν ὅποιον ἀγανίζῃ ν' ἀπολαύσῃς, καθὼς ἐδιδάχθης παρὰ τῶν προοπαρξάντων πατέρων σου· καθοτὶ ἐὰν δὲν σκληρύνῃ τις τὴν ἐαυτοῦ καρδίαν, καὶ ἐὰν δὲν ἀπέχῃ σταθερώς ἐκ τοῦ ἔργου τῆς ἐλεημοσύνης, ὅπως ἀποφύγῃ πᾶσαν ἐγκόσμιον φροντίδα, καὶ ἐὰν δὲν ἐπιμείνῃ εἰς μόνην τὴν προσευχὴν κατὰ τοὺς διωρισμένους εἰς αὐτὸν καιρούς, ἀδύνατον ὑπάρχει νὰ ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ μερίμνης, καὶ νὰ ἐπασχοληθῇ εἰς τὴν ἡσυχίαν.

"Οταν λοιπὸν σοὶ ἐπέλθῃ λογισμὸς νὰ φροντίσῃς τι πρᾶγμα, τὸ ὅποιον θέλεις διασκορπίσῃ τὴν γαλήνην καὶ ἀταραξίαν τῆς καρδιας σου, εἰπὲ πρὸς αὐτόν, καλὴ μὲν εἶναι ἡ ὄδὸς τῆς ἀγάπης καὶ ἡ διὰ τὸν Θεὸν γινομένη ἐλεημοσύνη, ἄλλὰ καὶ ἔγῳ διὰ τὸν Θεὸν δὲν θέλω αὐτήν. Εἴπε ποτέ τις μοναχός, σστις ἔτρεχε νὰ φθάσῃ τινὰ ἐρημίτην, στάσου πάτερ, ἐπειδὴ διὰ τὸν Θεὸν τρέχω ὀπίσω σου, καὶ ἐκεῖνος ἀπεκρίθη, καὶ ἔγῳ διὰ τὸν Θεὸν φεύγω ἀπὸ σοῦ. 'Ο ἀββᾶς Ἀρσένιος οὔτε πρὸς ὠφέλειαν, οὔτε πρὸς ἄλλον τινὰ σκοπὸν ἐδέχετο τινα διὰ τὸν Θεόν. "Αλλος πάλιν διὰ τὸν Θεὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐδέχετο καὶ συνωμίλει καὶ συνεδούλευε πάντας τοὺς ἐρχομένους εἰς αὐτὸν ἔνους· ὁ Ἀρσένιος δύμας ἀντὶ τούτου ἔξελέξατο τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐλάλει μετὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης τοῦ παρόντος βίου, καὶ μετὰ μεγίστης γαλήνης ἐπλεε διὰ τοῦ πλοίου τῆς ἡσυχίας, καθὼς φανερῶς ἀπεκαλύφθη τοῦτο εἰς τοὺς ἀγωνιστάς· ἐπειδὴ καὶ ὁ ὄρος τῆς ἡσυχίας εἶγαι ἡ γεγικὴ σιωπὴ. 'Εάν εὑρεθῇ

τὴν ἡσυχίαν πλήρης ταραχῆς, καὶ τὸ μὲν σῶμα θορυβόσῃς εἰς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, τὴν δὲ ψυχὴν διὰ τῆς φροντίδος τῶν πραγμάτων, ποίαν ἡσυχίαν ἔξεις ἐκ τούτου πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ, σὺ χρῆνον τοῦτο· διότι χωρὶς ν' ἀφήσωμεν πάντα τὰ τοῦ κόσμου, καὶ χωρὶς ν' ἀποφύγωμεν πᾶσαν φροντίδα, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κατωρθώσαμεν τὴν πολιτείαν τῆς ἡσυχίας, εἶναι ἐντροπὴ καὶ κατηγορία εἰς ἡμᾶς. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Π'.

Περιέχων ἀναγκαιότατον καὶ κατὰ πολλὰ χρήσιμον ὑπόμνημα δι' ἔκαστον μοναχόν.

ΑΔΕΑΦΟΣ ΤΙΣ γράφας ποτὲ τοὺς ἔνης λόγους, ἐτίθη αὐτοὺς καθ' ἔκαστην ἡμέραν ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἐνεθύμιζεν εἰς ἔστιν, λέγων· Ὡ κατηγορούμενε ἄνθρωπε, καὶ πάσης κολασεως ἄξιε, ἐδαπάνησας πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου εἰς ἀνοησίας, ἀλλὰ παραφυλάττου τοὐλάχιστον κατὰ ταῦτην τὴν ἡμέραν, ήτις ὑπάρχει ἡ τελευταία τῶν ἡμερῶν σου, τὰς δποίας διηλθεις ματαίως, χωρὶς νὰ πράξῃς καλόν τι ἔργον, καὶ αἱ δποῖαι ἐπλούτησαν ἀπὸ κακίας. Μὴ ἐρωτήσῃς πλέον περὶ τοῦ κόσμου, μήτε περὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, μήτε περὶ τῶν μοναχῶν, ἢ περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἢ πῶς εὑρίσκονται, μήτε περὶ τῆς ποσότητος τοῦ ἐργοχείρου αὐτῶν, μηδὲ φροντίσῃς ποσῶς περὶ τούτων. Βλέπε, ὡς διὰ θαύματος ἐξηλθεις ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἐνομίσθης νεκρὸς διὰ τὸν Χριστόν, μὴ θέλε νὰ ζήσῃς πλέον διὰ τὸν κόσμον.

διὰ τὰ εἰς τὸν κόσμον εύρισκόμενα πράγματα, ἵνα σὲ προλάβῃ ἡ ἀνάπαισις, καὶ ζήσῃς διὰ τὸν Χριστόν. Γίνου ἔτοιμος, ὅπως ὑπομείνῃς πᾶσαν κατηγορίαν καὶ πᾶσαν ὕβριν καὶ χλευασμὸν καὶ μέμψιν, καὶ δέχου μετὰ χαρᾶς ταῦτα πάντα, ὡς ἄξιος ὑπάρχων δι' αὐτὰ ἐν ἀληθείᾳ· καὶ ὑπόμεινον πάντα κόπον καὶ πᾶσαν θλίψιν καὶ κίνδυνον, προερχόμενον ἐκ τῶν δαιμόνων, τῶν ὁποίων τὰ θελήματα ἔπραξας εὔχαρίστως· ὑπόφερον γενναίως πᾶσαν ἀνάγκην καὶ πάντα τὰ φυσικῶς συμβαίνοντα καὶ τὰς πικρότητας· ὑπόμεινον μετὰ ἀδιστάκτου πίστεως καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος, τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον θέλουσι γίνει κοπρία, καὶ θέλησον νὰ δεχθῆς ταῦτα πάντα, ἔχων τὴν ἐλπίδα σου εἰς τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ περιμένῃς παρ' ἄλλου τινὸς ἐλευθέρωσιν ἢ παρηγορίαν, ἄλλὰ ρίψον εἰς τὸν Θεὸν τὴν φροντίδα σου, καὶ κατάκρινον εἰς ὅλους τοὺς πειρασμοὺς τὸν ἑαυτόν σου ὡς αἴτιον ὅλων τούτων. Μὴ σκανδαλισθῆς εἰς οὐδένα, μηδὲ μέμφου τινὰ ἐκ τῶν λυπησάντων σε· διότι ἔφαγες ἐκ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀπηγορευμένου δένδρου, καὶ ἀπέκτησας διάφορα πάθη, τώρα δέχου μετὰ χαρᾶς τὰς πικρότητας, ἵνα σὲ ταράξωσιν ὀλίγον, καὶ ὑστερὸν θέλεις γλυκανθῆ. Ἀλοίμονον εἰς σὲ καὶ εἰς τὸ φρόνημά σου τὸ βρωμερόν! ἐπειδή, ἐνῷ ὑπάρχης πλήρης πάσης ἀμαρτίας, παρημέλησας τὴν ψυχήν σου, ὡς νὰ ὑπῆρχεν ἀκατάχριτος, καὶ κατέκρινας ἄλλους διὰ τοῦ λόγου ἢ κατὰ διάνοιαν· σοὶ ἀρκεῖ πλέον ἢ τροφὴ τῶν χοίρων, διὰ τῆς ὁποίας ἐτράφης μέχρι τῆς παρούσης ὥρας. Ποία σχέσις ὑπάρχει πλέον μεταξὺ σοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς βυπαρὲ καὶ ἀκάθαρτε; δὲν ἐντρέπεσαι νὰ συναναστρέψῃς μετ' αὐτῶν, ἀφοῦ πολιτεύθης ὡς ἄλογον ζῶον; Ἐὰν τοῦ λοιποῦ προσέξῃς καὶ φυλάξῃς ταῦτα πάντα, ἵσως διὰ τῆς συνεργείας καὶ βοηθείας τοῦ Θεοῦ θέλεις σωθῆ· εἰ δὲ μή, θέλεις ἀπέλθη εἰς τὸν σκοτεινόν καὶ ἀπαρηγόρητον τόπον τῆς κολάσεως καὶ εἰς τὰς κατοικίας τῶν δαιμόνων,

όποιών τὰ θελήματα ἀγαιῶς ἐπραξας. Ἰδού σοὶ λέγω μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ἔαν κινήσῃ δὲ Θεὸς κατὰ σου ἐκδίκησιν, ἵνα σὲ ἀνταμείψῃ διὰ τὰς ὕδρεις καὶ ἀτιμίας καὶ μέμφεις, τὰς ὁποίας ἐσυλλογίσθης καὶ ἐλάλησας κατ' αὐτοῦ εἰς διάστημα πολλῶν ἐτῶν, ἄπας ὁ ὄρατὸς καὶ ἀόρατος κόσμος θέλει κινηθῆ ἐναντίον σου, καὶ θέλει ἐπασχοληθῆ εἰς σέ. Παῦσαι λοιπὸν τούλαχιστον εἰς τὸ ἔξης, καὶ ὑπόμεινον τὰ λυπηρὰ ὡς ἀμοιβάς τῶν κακῶν, ὃν ἐπραξας.

Ταῦτα ἐπανελάμβανεν ἀδιαλείπτως ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος καθ' ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἵνα, ὅταν γέθελε συμβῇ εἰς αὐτὸν πειρασμὸς ἡ θλίψις, δυνηθῇ νὰ ὑπομείνῃ μετὰ εὐχαριστήσεως καὶ ὠφεληθῆ. Εἴθε καὶ ἥμεῖς νὰ ὑπομείνωμεν μετὰ εὐχαριστήσεως τὰ ἐπερχόμενα εἰς ἡμᾶς λυπηρά, καὶ νὰ ὠφεληθῶμεν διὰ τῆς χάριτος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, εἰς τὰν ὁποῖον πρέπει δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΑ'.

Περὶ διαφορᾶς τῶν ἀρετῶν, καὶ περὶ τελειότητος παντὸς δρόμου τῆς ἀρετῆς.

Η ΤΕΛΕΙΟΤΗΣ παντὸς δρόμου τῆς ἀρετῆς συνίσταται εἰς ταῦτα τὰ τρία, εἰς τὴν μετάνοιαν, εἰς τὴν καθαρότητα, καὶ εἰς τὴν τελειότητα. Τί δὲ εἶναι μετάνοια; Μετάνοια εἶναι τὸ ν' ἀφήσῃ τις τὰ πρότερα αὐτοῦ ἀμαρτήματα, καὶ νὰ λυπήται δι' αὐτά. Τί εἶναι καθαρότης; Καθαρότης ἐν συντόμῳ εἶναι καρδία ἐλεήμων ὑπὲρ πάσης κτιστῆς φύσεως. Καὶ τί εἶναι τελειότης; Τελειότης εἶναι βαθεῖα ταπείνωσις, διπερ ἐστί, τὸ ν' ἀφήσῃ τις πάντα τὰ ὄρατὰ καὶ αἰσθητά, καὶ πάντα τὰ ἀόρατα καὶ γοητά, καὶ γὰ μὴ φροντίζῃ ποσῶς ἐ

Ἐρωτήθη πάλιν ἀλλοτε, τί εἶναι μετάνοια; καὶ εἶπε, μετάνοια εἶναι καρδία συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη, ἵτοι διπλὴ νέκρωσις ἐκ πάντων τῶν θεληματικῶν γινομένων. Τί δὲ εἶναι καρδία ἐλεήμων; καὶ εἶπε. Καρδία ἐλεήμων εἶναι καῦσις καρδίας ὑπὲρ πάσης τῆς κτίσεως, ἥγουν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ὄρνεων, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ παντὸς κτίσματος, ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως καὶ τῆς θεωρίας τῶν ὅποιων ῥέουσιν οἱ ὁφθαλμοὶ δάκρυα, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς συμπαθείας καὶ ἐλεημοσύνης σμικρύνεται ἡ καρδία τοῦ ἐλεήμονος, καὶ δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ ἡ νὰ ἔδῃ, ἡ ν' ἀκούσῃ βλάβην τινά, ἡ λυπηρόν τε γινόμενον εἰς τὴν κτίσιν· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας, καὶ ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν, εὔχεται κατὰ πᾶσαν ὥραν μετὰ δακρύων, ὅπως φυλάξῃ αὐτοὺς ὁ Θεός, καὶ ἐλεήσῃ αὐτούς· ἐπίσης εὔχεται καὶ ὑπὲρ τῶν ἐρπετῶν ὡς ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐλεημοσύνης, ἵτις κινεῖται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀμέτρως.

"Ἀλλοτε πάλιν ἦρωτήθη, τί εἶναι εὐχή; καὶ εἶπεν. Εὔκαρπία καὶ σχόλασις τῆς διανοίας ἐκ πάντων τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, καὶ τελεία ἐπιστροφὴ τῆς καρδίας εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· καὶ δοτις δὲν ἔχει ταῦτα, αὐτὸς σύμμικτον σπόρον σπέρει εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, ἡ ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ζεύγει βοῦν καὶ ὄνον ὄμοιο.

Καὶ πάλιν ἦρωτήθη, πῶς δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τὴν ταπείνωσιν; καὶ εἶπεν. Ἐὰν ἀδιαλείπτως ἐνθυμῆται τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας καὶ τὴν πλησιάζουσαν ὥραν τοῦ θανάτου, καὶ ἐὰν ἐνδύηται εὐτελῆ ἐνδύματα, καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν προτείμῃ τὸν ἔσχατον τόπον, καὶ ἐργάζηται τὰ εὐτελῆ ἔργα, καὶ ἐὰν ὑπακούῃ προθύμως ἡ σιωπὴ πάντοτε, καὶ ἂν δὲν ἀγαπᾷ νὰ παρευρίσκηται εἰς τὰς συναναστροφάς, καὶ θέλει πανταχοῦ νὰ ἥναι ἄγνωστος καὶ ἀψήφιστος, καὶ ἐὰν δὲν ἔχῃ κανέν πε-

μα ἴδιόρρυθμον, καὶ μισῆ τὴν δύμιλίαν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ δὲν ἀγαπᾷ τὰ κέρδη, καὶ μετὰ τούτων ἐὰν δὲν μέμφηται τινα κατὰ διάνοιαν, καὶ δὲν ἐγκαλῇ τινα ἄνθρωπον, καὶ δὲν ζηλοτυπῇ, καὶ ἐὰν δὲν φροντίζῃ διὰ κανὲν κοσμικὸν πρᾶγμα, καὶ νὰ εἴπω ἐν συντόμῳ, ἡ ξενιτεία καὶ ἡ πτωχεία καὶ ἡ διαγωγὴ τῆς μονώσεως γεννῶσι τὴν ταπείνωσιν καὶ καθαρίζουσι τὴν καρδίαν.

Τὸ δὲ σημεῖον ἔκεινων, οἵτινες ἔφθασαν εἰς τὴν τελειότητα, εἶναι τοῦτο, ὅτι ἐὰν δεκάκις τῆς ἡμέρας παραδοθῶσιν ὑπὲρ τοῦ πλησίου εἰς τὸ πῦρ, δὲν χορταίνουσι, καθὼς εἴπε καὶ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν μὲν θέλῃς νὰ συγχωρήσῃς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν, συγχώρησον, εἰ δὲ μή, ἐξάλειψον καὶ ἐμὲ ἐκ τῆς βίβλου, εἰς τὴν ὁποίαν μ' ἔγραψας· καὶ καθὼς ἔλεγεν ὁ μακάριος Παῦλος, ἐπεθύμουν νὰ χωρισθῶ ἐγὼ ἀπὸ τὸν Χριστὸν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τὰ ἔξης· καὶ πάλιν, ἥδη χαίρω εἰς τὰς θλίψεις, τὰς ὁποίας ὑπομένω ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἔθνῶν· καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι διὰ τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων ἐδέξαντο θάνατον κατὰ διαφόρους τρόπους.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς δὲ θεός διὰ τὴν ἀγάπην τῆς κτίσεως παρέδωκε τὸν ἔαυτοῦ υἱὸν εἰς σταυρικὸν θάνατον· «Οὕτω γάρ ἡγάπησεν δὲ θεός τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν δοῦναι εἰς θάνατον ὑπὲρ αὐτοῦ·» ὅχι διότι δι' ἄλλου τρόπου δὲν ἐδύνατο νὰ λυτρώσῃ ἡμᾶς, ἀλλ' ἵνα δείξῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ ἀγάπην, καὶ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ πλησιάσῃ ἡμᾶς πρὸς ἔαυτόν· καὶ ἐὰν εἴχεν ἄλλο τι τιμιώτερον τούτου, ἥθελε δώσει αὐτὸ δι' ἡμᾶς, σπῶς δι' αὐτοῦ τὸ ἡμέτερον γένος εὔρεθῇ πλησίον αὐτοῦ· ἐκ δὲ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἀγάπης δὲν ηύδοκησε νὰ παραβιάσῃ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, καὶ δυνατὸν ὑπῆρχε παρ' αὐτῷ νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλ' ἀφῆκεν, ἵνα διὰ τῆς ἀγάπης καὶ προεραίσεως τοῦ ἡμετέρου θελήματος πλησιάσωμεν εἰς αὐτόν. Καὶ αὐτὸς ὁ Χριστός, ὑπακούσας εἰς τὸν ἔαυτοῦ πατέρα διὰ

πην ἡμῶν, ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς τὴν λύπην καὶ ἀτιμίαν, ὡς λέγει ἡ γραφή· «ἀντὶ τῆς χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχῆνης καταφρονήσας.» διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος, καθ' ἣν νύκτα παρεδίδετο· τοῦτο εἶναι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπέρ τοῦ κόσμου διδόμενον εἰς ζωὴν, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ αἷμά μου, τὸ ὑπέρ πολλῶν ἔχχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν. Οὗτω καὶ πάντες οἱ ἄγιοι εἰς τοῦτον τὸν βαθὺμὸν τῆς τελειότητος φθάνουσιν, δταν γίνωνται τέλειοι, καὶ ἔξομοιοῦνται τῷ Θεῷ διὰ τῆς ὑπερβολικῆς αὐτῶν ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας πρὸς πάντας· καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ζητοῦσιν εἰς ἑαυτούς οἱ ἄγιοι, τὸ γὰρ ἀφομοιωθῶσι τῷ Θεῷ διὰ τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ πλησίον. Οὗτως ἐπραττον οἱ πατέρες ἡμῶν, δταν ἔφθανον εἰς ἔκείνην τὴν τελειότητα καὶ ὅμοίωσιν, τὴν περιέχουσαν τὴν ζωὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Λέγουσιν, ὅτι ὁ μακάριος Ἀντώνιος οὐδέποτε ἥθελησε νὰ πράξῃ τι, τὸ δποῖον νὰ μὴ ὠφέλει τὸν πλησίον αὐτοῦ· διότι εἶχε τάυτην τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ὠφέλεια τοῦ πλησίον ὑπῆρχεν εἰς αὐτὸν τελειοτάτη ἀρετή. Διηγοῦνται καὶ περὶ τοῦ ἀβδᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι ἔλεγεν· ἥθελον νὰ εῦρω λωβόν τινα, καὶ νὰ λάβω τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ νὰ δώσω εἰς αὐτὸν τὸ ἴδιον μου· εἰδες τελείαν ἀγάπην; Καὶ πάλιν, δτι πρᾶγμα εἶχεν ἔκτὸς τοῦ ἴδιου σώματος, δὲν ὑπέφερε νὰ μὴ ἀναπαύσῃ καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ δι' αὐτοῦ. Καὶ πάλιν δταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ εἰς ἀδελφός, καὶ εἶδε τὸ σμιλάριον αὐτοῦ, καὶ ἐπεθύμησεν αὐτό, δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ ἔξελθῃ ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἄνευ τοῦ σμιλαρίου. Καὶ τί λέγω ταῦτα; πολλοὶ ἔξ αὐτῶν παρέδωκαν τὰ σώματα αὐτῶν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον εἰς τὰ θηρία, καὶ εἰς τὸ ἔιφος, καὶ εἰς τὸ πῦρ. Οὐδεὶς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὰ μέτρα ταύτης τῆς ἀγάπης, ἐὰν δὲν αἰσθανθῇ κρυπτῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐλπίδα· καὶ ὅσοι ἀγαπῶσι τοῦτον τὸν κόσμον, δὲν δύνανται ν' ἀποκτήσωσι τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων. "Οταν ἀποκτᾶται τις τὴν ἀγάπην, αὐτὸν

Θεὸν ἐνδύεται μετ' αὐτῆς, καὶ ὅστις ἀπέκτησε τὸν Θεόν, εἶναί
ἀνάγκη νὰ μὴ πεισθῇ ν' ἀποκτήσῃ ἀλλοὶ τι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
τὸ σῶμα αὐτοῦ ν' ἀποδυθῇ. Ἐὰν δὲ μως ἐνδυθῇ τις τοῦτον τὸν
κόσμον, καὶ ἀγαπήσῃ ταύτην τὴν ζωὴν, δὲν θέλει ἐνδυθῆναι τὸν
Θεόν, ἔως δὲ τοῦ ἀφῆσει ταῦτα· ἐπειδὴ ἐμαρτύρησε τοῦτο αὐτὸς
ὁ Θεός, λέγων· δοῦτος δὲν ἀφῆσει πάντα, καὶ μισήσει καὶ τὴν
ζωὴν αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ γίνη μαθητής μου· καὶ δχι μόνον
ν' ἀφήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ μισήσῃ ταῦτα· καὶ δοῦτος δὲν δύναται
νὰ γίνη μαθητής τοῦ Χριστοῦ, πῶς θέλει κατοικήσει εἰς
αὐτόν;

Ἐρ. Διὰ τί ἡ ἐλπὶς εἶναι τόσον γλυκεῖα, καὶ ἡ διαγωγὴ
καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἐλαφρά, τὰ όποια ταχέως ἐκτελοῦνται ὑπὸ^{τῆς} ψυχῆς;

Ἀπ. Ἐπειδὴ δὲ ταν ἐξυπνισθῇ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ φυσικὴ ἐπι-
θυμία, καὶ ποτίσῃ τοὺς ἀγωνιστὰς τοῦτο τὸ ποτήριον, καὶ με-
θύσῃ αὐτούς, δὲν αἰσθάνονται πλέον οὕτοι τοῦτον τὸν κόσμον·
ἀλλὰ γίνονται ως ἀναίσθητοι εἰς τὰς θλίψεις, καὶ εἰς πάσαν
ἔργασίαν τῆς διαγωγῆς αὐτῶν, καὶ νομίζουσιν ως νὰ περι-
πατῶσιν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ δχι εἰς τὴν γῆν ως ἄνθρωποι·
ἐπειδὴ δὲν βλέπουσι τὴν σκληρότητα τῆς ὁδοῦ, μήτε ἔχουσι
νὰ διαβῶσι βουνούς καὶ χειμάρρους· διότι εἰς αὐτούς γίνονται
τὰ τραχέα εἰς ὁδούς ὁμαλούς· ἐπειδὴ κατὰ πᾶσαν ὥραν ἔ-
χουσιν ἐστραμμένα τὰ ὅμματα εἰς τὸν Θεόν καὶ πατέρα αὐ-
τῶν. Αὗτη δὲ ἡ ἐλπὶς ως διὰ διακτύλου δεικνύει εἰς αὐτούς
κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἔχεινα, τὰ όποια εὑρίσκονται μακράν,
καὶ εἶναι ἀόρατα, ἀλλὰ βλέπουσι ταῦτα μὲν ξένον τινὰ τρό-
πον εἰς ἑαυτούς διὰ τοῦ κρυπτοῦ διφθαλμοῦ τῆς πίστεως,
καὶ ἐπειδὴ πυροῦνται τὰ μέλη τῆς ψυχῆς ως διὰ πυρός, καὶ
τὰ μακρὰν εὐρισκόμενα λογίζονται εἰς αὐτούς ως παρόντα.
Ἐκεῖ λοιπὸν ἐκτείνεται πᾶν διάστημα τῶν λογισμῶν αὐτῶν,
καὶ βιάζονται πάντοτε νὰ φθάσωσι· καὶ δταν ἄρχωνται νὰ
ἐνεργήσωσιν ἀρετὴν τινα, δὲν ἐγεργοῦσιν αὐτὴν μερι:

γενικῶς δλας διὰ μιᾶς· διότι κάμνουσι τὴν ὁδοιπορίαν αὐτῶν ὅχι διὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ, ὡς πάντες, ἀλλ' ἐκλέγουσι σύγ-
τομα μονοπάτια οἱ γίγαντες οὗτοι, καὶ φθάνουσι συντομως εἰς τὰς αἰωνίους μονάς· καθότι ἡ ἐλπὶς θερμαίνει αὐτοὺς ὡς πῦρ, καὶ δὲν δύνανται νὰ παύσωσι τὸν διηγεκῆ δρόμον, τὸν ὅποιον τρέχουσι μετὰ χαρᾶς· καὶ συμβαίνει εἰς αὐτούς, ὅτι λέγει Ἱερεμίας ὁ προφήτης, ἐγὼ εἶπον νὰ μὴ ἐνθυμηθῶ αὐτόν, οὔτε νὰ εἴπω τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο εἰς τὴν καρδίαν μου ὡς πῦρ καῖον, καὶ εἰσδύνων εἰς τὰ δστᾶ μου· οὕτω γίνεται ἡ ἐνθυμησις τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς καρδίας ἔκεινων, οἵτι-
νες μεθύουσιν ἐκ τῆς ἐλπίδος τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ.

Αἱ σύντομοι ὁδοὶ τῶν ἀρετῶν εἰναι αἱ περιεκτικαὶ ἀρεταὶ· ἐπειδὴ αὗται δὲν ἔχουσι μακρυνὰ διαστήματα, οὔτε τόπον καὶ καιρὸν καὶ διεκσκορπισμὸν περιμένουσιν, ἀλλ' εὐθὺς ἀρχονται, καὶ τελειώνουσιν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἀπάθεια;

Ἀπ. Ἀπάθεια εἶναι, ὅχι τὸ νὰ μὴ αἰσθάνηται τις τὰ πάθη, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ δέχηται αὐτά· ἐπειδὴ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων ἀρετῶν, τῶν τε πρακτικῶν καὶ ψυχικῶν, τὰς δοποίας ἀποκτῶσιν οἱ ἀγωνισταί, ἐξασθενοῦσιν εἰς αὐτοὺς τὰ πάθη, τὰ δποῖα δὲν δύνανται νὰ κινηθῶσιν εὐκόλως ἐναντίον τῆς ψυχῆς, οὔτε ἡ διάνοια ἔχει χρείαν νὰ προσέχῃ πάντοτε εἰς αὐτά· ἐπειδὴ εἰς πάντα καιρὸν ὑπάρχει πλήρης καλῶν νοημά-
των καὶ ἐνοιῶν, καὶ ὅταν ἀρχωνται γὰρ κινῶνται τὰ πάθη, αἴφνης ἀρπάζεται αὐτῇ ὑπό τινος τῶν ἐννοιῶν τούτων, καὶ οὕτω μένουσι τὰ πάθη ἀνενέργητα, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Μάρκος ὁ ἀσκητής.

Οταν ὁ νοῦς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τελειώνῃ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν, καὶ πληριάζει εἰς τὴν γνῶσιν, δλίγη, αἰ-
σθησιν λαμβάνει ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήτου τῆς ψυχῆς· ἐπειδὴ ἀρπάζεται εἰς τὸ ὑψος, καὶ ἀποκενώνει ἑαυτὸν ἐκ πάντων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, καὶ οὕτω διὰ

ἄγνοιαν τούτων τῶν πραγμάτων, καὶ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ ἐλαφρότητα καὶ ταχύτητα αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν ἀσκησιν τῶν ἀρετῶν καθαρίζεται ὁ νοῦς τῶν ἀγωνιστῶν, καὶ ἀποδεικνύεται λαμπρός· ἐπειδὴ ἡ σάρξ αὐτῶν ἐξηράνθη, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς προσοχῆς καὶ ὑπομονῆς, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν εἰς τὴν ἡσυχίαν, ταχέως καὶ εὐκόλως ὁδηγεῖται ὑπὸ τῆς θεωρίας εἰς ἔκπληξιν καὶ θαυμασμὸν ἔκαστος. Διὰ τοῦτο οὗτοι προχωροῦσι κατὰ πολλὰ εἰς τὰς θεωρίας, καὶ ἡ διάνοια αὐτῶν ποτὲ δὲν στερεῖται συνέσεως, οὔτε χωρὶς ἐκείνων, τὰ ἀποῖα προξενεῖ εἰς εἰς αὐτοὺς ὁ καρπὸς τοῦ ἀγίου Πνεύματος, μεταβάλλονταί ποτε, καὶ ἐκ τῆς πολυυχρονίου συνηθείας ἐξαλείφονται ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν αἱ ἐνθυμήσεις, αἱ ὁποῖαι κινοῦσι τὰ πάθη εἰς τὴν ψυχήν, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἔξουσίας τοῦ διαβόλου ἐξασθενεῖ· ἐπειδὴ ὅταν ἡ ψυχὴ δὲν φιλιώθῃ μετὰ τῶν παθῶν διὰ τῆς μελέτης αὐτῶν, δὲν δύνανται ταῦτα νὰ ἔξουσιάσωσι τὰς πνευματικὰς αὐτῆς αἰσθήσεις.

Ἐρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἔξαίρετα πράγματα τῆς ταπεινοφροσύνης;

Ἄπ. Καθὼς ἡ ὑψηλοφροσύνη διὰ τῶν λογισμῶν τῆς φαντασίας μετεωρίζει τὴν ψυχήν, καὶ περιπλανᾷ εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν, οὕτω καὶ ἡ ταπεινωσίς περιορίζει αὐτὴν διὰ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἐνοῦται μετ' αὐτῆς. Καὶ καθὼς ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι γνωστή, οὔτε ὄρατὴ εἰς τοὺς σωματικοὺς ὄφθαλμούς, οὕτω καὶ ὁ ταπεινόφρων δὲν διακρίνεται μεταξύ τῶν ἀνθρώπων εὑρισκόμενος. Καὶ καθὼς ἡ ψυχὴ ὑπάρχει κεκρυμμένη ἐντὸς τοῦ σώματος καὶ ἀφανῆς τοῖς ἀνθρώποις, οὕτω καὶ ὁ ἀληθής ταπεινόφρων οὐ μόνον δὲν θέλει νὰ βλέπηται καὶ νὰ γνωρίζηται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐὰν ὑπῆρχε δυνατὸν ὁ ἴδιος νὰ μηδενίσῃ ἑαυτόν, καὶ ν' ἀπέλθῃ νὰ κατοικήσῃ εἰς ἥσυχον τόπον, καὶ ν' ἀφήσῃ παντελῶς τὰ πρῶτα αὐτοῦ νοήματα καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων, καὶ νὰ γίνῃ ὡς μή ὑπάρχων εἰς τὸν κόσμον, μήτε νὰ γνωρίζηται ὑπὲ

αὐτοῦ ψυχῆς· καὶ ὅσον κρύπτεται, καὶ ἀποχωρεῖ ἐκ τοῦ κόσμου, τοσοῦτον πλησιάζει πρὸς τὸν δεσπότην αὐτοῦ καὶ Κύριον.

Οἱ ταπεινόφρων δὲν ἀναπαύεται ποτε νὰ βλέπῃ τὰς συναθροίσεις καὶ τὴν ταραχὴν τῶν ἀνθρώπων, οὔτε τὰς κινήσεις καὶ τὰς φωνὰς αὐτῶν καὶ τὰς φροντίδας καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς τρυφῆς, ἐξ ἣς γεννᾶται ἡ ἀσωτεία, οὔτε ἀναπαύεται εἰς τὰς συνομιλίας καὶ εἰς τὸν διασκορπισμὸν τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ προκρίνει νὰ ἔναι περιφρονημένος καὶ μεμονωμένος εἰς τὴν ἡσυχίαν, καὶ ἐξ ὅλων εἶναι ἐπιθυμητὰ εἰς αὐτὸν ἡ σριμχρότης, καὶ ἡ ἀκτημοσύνη, καὶ ἡ ἀνέχεια, καὶ ἡ πτωχεία, παρὰ τὰ πολλὰ πράγματα· καὶ προτιμᾷ πάντοτε νὰ εύρισκηται εὑκαιρος καὶ ἀμέριμνος, ἵνα μὴ οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ περιπλανῶνται τῇδε κάκεῖσε· διότι ὑπάρχει πληροφορημένος, ὅτι ἐὰν δοθῇ εἰς πολλὰ πράγματα, δὲν θέλει μείνει ἀνευ ταραχῆς καὶ συγχύσεως τῶν λογισμῶν· ἐπειδὴ τὰ πολλὰ πράγματα ἀπαιτοῦσι καὶ πολλὰς φροντίδας, καὶ εἶναι συσσόρευσις διαφόρων συνθέτων λογισμῶν, καὶ ὅταν πέσῃ εἰς τὰ τοιαῦτα, γάνει πλέον τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ἔναι ἀμέριμνος ἐκ τῶν γγήνων πραγμάτων· φροντίζει δὲ μόνον διὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα τοῦ σώματος, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἀλλ' ἐὰν αἱ ἀναγκαῖαι τοῦ σώματος χρεῖαι ἐμποδίζουσιν αὐτὸν ἐκ τῶν καλῶν περὶ ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας λογισμῶν, τότε ἀρχεται νὰ βλάπτῃ καὶ νὰ βλάπτηται, καὶ ἐντεῦθεν ἀνοίγεται θύρα εἰς τὰ πάθη, καὶ ἀποχωρεῖ ἡ ἀταραξία τῆς διακρίσεως, καὶ φεύγει ἡ ταπείνωσις, καὶ κλείεται ἡ θύρα τῆς εἰρήνης. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀναγκάζεται νὰ προσυλάσσηται ἐκ τῶν πολλῶν πραγμάτων· καὶ οὕτω πράττων εύρισκει διὰ παντὸς εἰς ἑαυτὸν ἀταραξίαν, καὶ ἀνάπτασιν, καὶ εἰρήνην, καὶ ἐπιείκειαν καὶ εὐλάβειαν.

Εἰς τὸν ταπεινόφρονα δὲν ὑπάρχει ποτὲ βία, ἡ ταχύτης, ἡ σύγχυσις, οὔτε γοήματα. Θερμὰ ἡ ἐλαφρά, ἀλλὰ πάντο-

ρίσκεται εἰς ἀνάπταυσιν. Ἐάν χολληθῇ δὲ οὐρανὸς μὲ τὴν γῆν;
 δὲ ταπεινόφρων δὲν τρομάζει. Πᾶς ταπεινόφρων εἶναι καὶ ἡσύ-
 χιος, δχι ὄμως καὶ πᾶς ἡσύχιος ταπεινόφρων. Ἐάν τις ἔναι
 ταπεινόφρων, εἶναι καὶ περιορισμένος, ἀλλὰ περιορισμένους
 εὑρίσκεις πολλούς, χωρὶς νὰ ἔναι καὶ ταπεινόφρονες· καὶ
 τοῦτο εἶναι, ὅπερ εἴπεν δὲ Κύριος «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, δτι
 πρᾶτος εἴμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρίσητε ἀνάπταυσιν
 ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.» Ο ταπεινόφρων εἰς πᾶσαν περίστασιν
 εὑρίσκεται εἰς ἀνάπταυσιν· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τι εἰς αὐτόν,
 τὸ δόποῖον νὰ́ κινῃ, ἡ νὰ́ ταράττῃ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ· καὶ
 καθὼς δὲν δύναται τις νὰ́ τρομάξῃ ὅρος, οὗτω οὐδὲ τὴν διά-
 νοιαν τοῦ ταπεινόφρονος δύναται νὰ́ τρομάξῃ· καὶ ἔὰν ἡ δύ-
 νατὸν νὰ́ εἴπῃ τις, καὶ ἵσως δὲν εἶναι ἀτοπον νὰ́ εἴπωμεν τοῦ-
 το, δτι δὲ ταπεινόφρων δὲν εἶναι ἐκ τούτου τοῦ κόσμου· ἐπειδὴ
 οὔτε εἰς τὰς λύπας φοβεῖται καὶ μεταβάλλεται, οὔτε εἰς τὰς
 χαρὰς εὐχαριστεῖται καὶ ἀναπαύεται, ἀλλ' ὅλη αὐτοῦ ἡ εὐ-
 χαρίστησις καὶ ἡ χαρὰ συνίσταται εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ
 δεσπότου Χριστοῦ. Εἰς τὸν ταπεινόφρονα ἀκολουθεῖ ἡ συμπά-
 θεια, ἡ σωφροσύνη τῶν αἰσθήσεων, φωνὴ μετρία, ὀλιγολο-
 γία, καταφρόνησις τοῦ ἔαυτοῦ του, ἔνδυμα εὔτελές, περιπά-
 τημα εὕτακτον, τὸ προσέχειν κάτω, τὸ ὑπερβαίνειν τοὺς
 ἄλλους εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, ἡ ταχύτης τῶν δακρύων, ψυχὴ
 μεμονωμένη, καρδία συντετριμένη, ἀκινησία τοῦ θυμοῦ,
 αἰσθήσεις περιορισμέναι, σμικρότης πραγμάτων, σμικρότης
 εἰς πᾶσαν σωματικὴν χρείαν, τὸ ὑποφέρειν, τὸ ὑπομένειν, τὸ
 μὴ φοβεῖσθαι, ἀνδρία τῆς καρδίας, ὑπομονὴ εἰς τοὺς πει-
 ρασμούς, συλλογισμοὶ βαρεῖς, σθέσις λογισμῶν, φύλαξις
 τῶν μυστηρίων τῆς σωφροσύνης, ἡ ἐντροπή, ἡ εὐλάβεια, καὶ
 πρὸ πάντων ἡ παντοτεινὴ ἡσυχία, καὶ τὸ νὰ μὴ ἥξεύρῃ τι,
 ἀφ' ὅσα συμβαίνουσιν εἰς τὸν κόσμον.

Εἰς τὸν ταπεινόφρονα δὲν συμβαίνει ποτὲ ἀνάγκη, ἢτις νὰ
 φέρῃ εἰς αὐτὸν σύγχυσιν καὶ ταραχήν· ὁ ταπεινόφρ... ἀπο-

μένη μόνος, ἐντρέπεται ἔαυτόν. Ἐγώ δὲ λέγω μετὰ θαυ-
μασμοῦ, ὅτι ἐὰν ὑπάρχῃ τις ἀληθῆς ταπεινόφρων, δταν
παρίσταταις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δὲν θέλει τολμήσει νὰ προσευ-
χῇ θ, ἢ νὰ ζητήσῃ τι, ἢ νὰ ἡξεύρῃ τὸ τί προσεύχεται, ἀλλὰ
σιωπῶν, θέλει περιμένει μόνον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ δποῖον
ἄρα θέλημα θέλει ἔξελθη δι' αὐτὸν ἐκ τοῦ προσώπου τῆς
προσκυνητῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου θρόνος εἶναι
τὰ νέφη, καὶ δ ὁ ποῖος θαμβώνει τὰ ὄμματα τῶν Σεραφίμ, καὶ
ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ ἐπιβάλλει σιωπὴν εἰς πάντα τὰ ἀγγελικὰ
τάγματα· καὶ μόνον τοῦτο τολμᾶ νὰ εἴπῃ, Κύριε, γενηθήτω
ἐπ' ἐμοὶ τὸ πανάγιόν σου θέλημα. Καὶ ἥμεῖς αὐτὸς λέγω-
μεν πάντοτε δι' ἔαυτούς.

ΛΟΓΟΣ ΠΒ'.

Περὶ τοῦ ὅτι ἀκόπιας εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ εἰς τὴν
κατανόησιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κτισμάτων αὖ-
τοῦ, ἐὰν ἡσυχάσῃ ἀπότε τοῦ κόσμου καὶ τῶν
βιωτικῶν φροντίδων.

ΟΤΑΝ δὲν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἔξωθεν βιωτικαὶ φροντί-
δες, ἀλλὰ μένει εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς κατάστασιν, δὲν θέλει
κοπιάσει, ἵνα ἔλθῃ εἰς κατανόησιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ· διότι
δ χωρισμὸς αὐτῆς ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἡσυχία φυσικῶς κι-
νοῦσιν αὐτὴν εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ τὰς αἰτίας τῶν κτισμάτων
τοῦ Θεοῦ· ἐκ τούτου ὅθεν ὑψοῦται πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀπορεῖ
καὶ θαυμάζει, καὶ μένει πληγσίον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ὅταν δὲν
εἰσέλθωσιν ἔξωθεν νοήματα εἰς τὴν ψυχὴν, τὰ φυσικὰ
νοήματα ἀναβρύσουσιν εἰς αὐτὴν διὰ παντὸς ἐκ τῶν θ

σίων τοῦ Θεοῦ· ὅταν ὅμως εὐρεθῇ ἡ ψυχὴ ἐκτὸς τούτων, εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ ἔλαθεν αὕτη ἐναντίαν τινα ἐνθύμησιν ἐκ τινος αἰτίας, ἢ αἱ αἰσθήσεις ἐκίνησαν κατ' αὐτῆς ταραχὴν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων. "Οταν αἱ αἰσθήσεις περιορισθῶσι διὰ τῆς ἡσυχίας, καὶ αἱ ἐνθυμήσεις παλαιώθωσι διὰ τῆς βοηθείας αὐτῆς, τότε δύναται νὰ ἴδῃ τις, ὅποιοι εἶναι οἱ φυσικοὶ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς, καὶ ὅποια ἡ φύσις αὐτῆς, καὶ ὅποιοις θησαυροὺς ἔχει αὕτη κεχρυμμένους εἰς ἑαυτήν. Θησαύροι δὲ τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ νὰ κατανοῇ τὰς ἀσωμάτους φύσεις τῶν τε ἀγγέλων καὶ τῶν δαμόνων, τῶν ὅποιών ἡ κατανόησις κινεῖται εἰς αὐτὴν ἀφ' ἑαυτῆς ἄνευ τινὸς προνοίας ἥκόπου· δὲν γνωρίζει ὅμως ὁ ἀνθρωπος, ὅτι κινοῦνται τοιοῦτοι λογισμοὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· διότι τίς ὑπῆρξεν διδάσκαλος αὐτῶν; ἡ πῶς θέλει καταλάβη τοῦτο; καὶ ἐὰν καταλάβῃ, πῶς θέλει φανερώσει τοῦτο εἰς ἄλλους; ἡ ποῖος ὑπῆρξεν εἰς αὐτὸν ὀδηγὸς δι' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον αὐτὸς παρ' ἄλλου τινὸς δὲν ἔμαθε;

Τοιαύτης οὖσης τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς, τὰ πάθη λοιπὸν εἶναι προσθήκη εἰς αὐτὴν ἐκ τινος αἰτίας· ἐπειδὴ φυσικῶς ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπαθής. "Οταν ἀκούσῃς εἰς τὴν θείαν γραφὴν πάθη ψυχικά, καὶ πάθη σωματικά, γνώριζε, ὅτι διὰ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν λέγονται· διότι ἡ ψυχὴ φυσικῶς ὑπάρχει ἀπαθής, ὅπερ οἱ ἔξωτερικοὶ φιλόσοφοι δὲν παραδέχονται, ἐπίσης καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀκολουθοῦσιν αὐτούς, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι οὔτω πιστεύομεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπαθή ἐποίησε τὸν κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρωπον· κατ' εἰκόνα δὲ τοῦ Θεοῦ λέγω τὸν ἀνθρωπον, ὃχι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἣτις ὑπάρχει ἀόρατος· ἐπειδὴ πᾶσα εἰκὼν γίνεται καθ' ὅμοιώσιν ἄλλης προϋπαρξάσης εἰκόνος, καὶ ἀδύνατον εἶναι ζωγράφος τις νὰ παραστήσῃ εἰκόνα, χωρὶς νὰ ἴδῃ πρότερον ἄλλην εἰκόνα, ὥστε πρέπει νὰ πιστεύῃς, ὅτι τὸ πάθον ὡς προεῖπον, δὲν εἶναι τῆς ψυχῆς· ἐὰν ὅμως ἔγαγ-

εἰς τοῦτο, ἐγὼ θέλω ἐρωτήσει αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἀς μοὶ ἀποκριθῇ.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ φύσις τῆς ψυχῆς; ἄρά γε ἀπαθής ὑπάρχει ἡ ψυχὴ καὶ πλήρης φωτός, ἡ ἐμπαθής καὶ σκοτεινή;

Ἀπ. Ἐάν ποτε ἡ φύσις τῆς ψυχῆς ὑπῆρχε φωτεινὴ καὶ καθαρά, διότι ὑπεδέχετο τὸ μακάριον ἐκεῖνο φῶς τοῦ Θεοῦ, ἐπίσης βέβαια καὶ ὅταν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς τάξιν καὶ κατάστασιν εύρισκεται νὰ ἔναι ἀπαθής. Λοιπὸν ὅταν ἡ ψυχὴ κινηθῇ ἐμπαθῶς, ὁμολογουμένως ὑπάρχει ἐκτὸς τῆς ἴδιας αὐτῆς φύσεως, καθὼς καὶ τὰ τέκνα τῆς ἐκκλησίας βεβαιοῦσιν· ὥστε τὰ πάθη ὑστερον εἰσήχθησαν εἰς αὐτήν, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ πάθη εἶναι ἴδια τῆς ψυχῆς, κανὸν ὑπὸ αὐτῶν κινεῖται αὕτη· λοιπὸν ὑπάρχει φανερόν, ὅτι διὰ τῶν ἐξωτερικῶν παθῶν κινεῖται αὕτη, καὶ ὅχι διὰ τῶν ἴδιων αὐτῆς· καὶ ἔάν, ὑπὸ τούτων τῶν παθῶν κινουμένης τῆς ψυχῆς ἄγει τοῦ σώματος, κατὰ τοῦτο λέγωνται φυσικά, λοιπὸν ἡ πεῖνα, καὶ ἡ δίψα καὶ ὁ ὑπνος πρέπει νὰ λέγωνται ψυχικὰ πάθη· ἐπειδὴ πάσχει καὶ ἀπὸ αὐτά, καὶ στενάζει μετὰ τοῦ σώματος εἰς τὴν ἐκκοπὴν τῶν μελῶν, καὶ εἰς τοὺς πειρετούς, καὶ εἰς τὰς ἀσθενείας, καὶ εἰς τὰ παρόμοια· διότι ἡ ψυχὴ διὰ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ σώματος συμπάσχει μετ' αὐτοῦ, καθὼς καὶ τὸ σῶμα συμπάσχει μετὰ τῆς ψυχῆς, καὶ συγκινεῖται ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς, καὶ συμμετέχει τῶν θλίψεων αὐτῆς. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΛΟΓΟΣ ΠΓ'.

Περὶ ψυχῆς καὶ πάθων καὶ καθαρότητος νοός, κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν.

ΕΡΩΤ. Ποία εἶναι ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς, καὶ ποία ἡ παρὰ φύσιν, καὶ τίς ἡ ὑπὲρ φύσιν;

'Απ. Ἡ μὲν φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ γνῶσις τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ ὑπερφυσικὴ εἶναι ἡ κίνησις τῆς θεωρίας τῆς ὑπερουσίου Θεότητος· ἡ δὲ παρὰ φύσιν εἶναι ἡ εἰς τὰ πάθη κίνησις, καθὼς λέγει καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος στις ἡ ψυχή, ὅταν εὑρεθῇ κατὰ φύσιν, ἄνω διάγει καὶ πολιτεύεται· ὅταν δὲ εὑρεθῇ ἔκτὸς τῆς ἴδιας αὐτῆς φύσεως, τότε εὑρίσκεται κάτω εἰς τὴν γῆν· καὶ ὅταν μὲν εύρισκηται ἄνω, εἶναι ἀπαθής, ὅταν δύμως κατέληῃ ἀπὸ τῆς ἴδιας αὐτῆς τάξεως, κυριεύουσιν αὐτὴν τὰ πάθη. Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται φανερόν, στις τὰ ψυχικὰ πάθη δὲν εἶναι κατὰ φύσιν ψυχικά. Ἐὰν δὲ ἡ ψυχὴ κινηθῇ καὶ εἰς τὰ κατηγορημένα πάθη τοῦ σώματος, ὡς εἰς τὴν πεῖναν καὶ δύψιν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπεβλήθη εἰς αὐτὴν νόμος διὰ τὰ τοιαῦτα πάθη, διὰ τοῦτο δὲν εἶναι τόσον κατηγορημένη, καθὼς διὰ τὰ λοιπὰ μεμπτὰ πάθη. Διὰ τοῦτο ἐνίστε ὁ Θεὸς συγχωρεῖ εἰς τινας νὰ πράξωσί τι, τὸ ὅποῖον νομίζεται ἀποτοπον, καὶ ἀντὶ μέρμψεως καὶ ἐλέγχων βραβεύονται οἱ τοιοῦτοι διὰ καλῶν ἀμοιβῶν, καθὼς ἔπραξεν ὁ προφήτης Ὡσιέ, ὅστις ἐνυμφεύθη πόρνην· ὡς καὶ ἔκείνοι, οἱ ὅποιοι κατὰ προσταγὴν τοῦ Μωάσέως ἐφόνευσαν τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς· καὶ καθὼς ὁ προφήτης Ἡλίας, ὑπὸ ζήλου κινούμενος, ἐφόνευσε τοὺς ἕρεῖς τῆς αἰσχύνης· λέγουσιν δύμως, στις ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμὸς εἶναι φυσικὰ εἰς τὴν ψυχὴν. Καὶ ταῦτα εἶναι τὰ —·

ψυχῆς.

Ἐρ. Ποιὸν ἐκ τῶν δύο, ὅταν ἡ ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς ἐξαφθῇ εἰς τὰ θεῖα πράγματα, εἶναι κατὰ φύσιν, ἢ ὅταν εὑρεθῇ εἰς τά γῆνα καὶ εἰς τὰ σωματικά; Καὶ διὰ τί ἐξάπτεται ἡ φύσις τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ; καὶ πῶς λέγεται φυσικὸς ὁ θυμός; ἀρά γε διότι θυμοῦται διά τινα σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, ἡ φθόνον, ἡ κενοδοξίαν, ἡ δὲ ἄλλο τι παρόμοιον, ἡ τὸ ἐναντίον τούτων;

Ἀπ. Ἀποκρινόμεθα πρὸς ταῦτα, λέγοντες ἐν συντόμῳ. Πολλὰ λέγει ἡ θεία γραφὴ περὶ τούτου, καὶ πολλάκις τίθησιν ὀνόματά τινα ὃχι κυριολεκτικῶς· ἓσσα ὀνόματα λ. χ. ἀνήκουσιν εἰς τὸ σῶμα ἀποδίδει αὐτὰ εἰς τὴν ψυχήν, καὶ τὰ ὀνόματα τῆς ψυχῆς ἀποδίδει εἰς τὸ σῶμα χωρὶς νὰ κάμῃ διάκρισίν τινα· ἀλλ’ οἱ φρόνιμοι ἡξεύρουσι τὸ ἴδιωμα τοῦτο τῆς γραφῆς. Καθὼς τὰ ὀνόματα τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου λέγονται διὰ τὸ πανάγιον αὐτοῦ σῶμα, ὅπερ δὲν συμβιβάζεται, οὕτε ὑπάρχει καμμία σύγκρισις μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· καὶ πάλιν, τὰ ταπεινὰ ὀνόματα τοῦ σώματος λέγονται διὰ τὴν θεότητα αὐτοῦ· καὶ πολλοὶ μὴ νοήσαντες τὸν σκοπὸν τῶν θείων λογίων, κατὰ τοῦτο ἔπεσαν πτῶμα ἀδιόρθωτον· οὗτω συμβαίνει καὶ εἰς τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ εἰς τὰ τοῦ σώματος. Ἐὰν ἡ ἀρετὴ ὑπάρχῃ φυσικὴ ὑγεία τῆς ψυχῆς, τὰ πάθη λοιπὸν εἶναι ἀρρωστίαι αὐτῆς, τὰ ὅποια ἔπειτα εἰσήχθησαν εἰς τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς, καὶ ἀφήρεσαν τὴν ὑγείαν αὐτῆς· φανερὸν λοιπὸν εἶναι, ὅτι ἡ ὑγεία προϋπήρχεν εἰς τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ ἀρρωστία ἀκολούθως συνέδη εἰς αὐτήν. Καὶ ἐὰν ταῦτα ἔχωσιν οὕτως, ὡς καὶ ἔχουσι, καὶ εἶναι ἀληθῆ, λοιπὸν ἡ ἀρετὴ ὑπάρχει φυσικῶς εἰς τὴν ψυχήν, τὰ δὲ πάθη εἶναι ἔκτὸς τῆς φύσεως αὐτῆς.

Ἐρ. Τὰ σωματικὰ πάθη φυσικῶς λέγονται εἰς τὸ σῶμα, ἢ κατὰ συμβεβηκός; καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, τὰ ὅποια εὑρίσκονται εἰς αὐτήν διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα σχέσιν, φυσικῶς λέγονται εἰς αὐτήν, ἡ καταχρηστικῶς;

Ἀπ. Τὰ μὲν πάθη τοῦ σώματος δὲν πρέπει τις μετὰ

ρους νὰ λέγῃ, ὅτι εἶναι καταχρηστικῶς· τὰ δὲ πάθη τῆς ψυχῆς, καθόσον ὑπάρχει γνωστόν, καὶ παρὰ πάντων ὄμολογεῖται, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐκ φύσεως ὑπάρχει καθαρά, πρέπει μετὰ θάρρους νὰ λέγῃ τις, ὅτι δὲν εἶναι εἰς αὐτήν φυσικῶς· διότι ἡ ἀρρώστια εἶναι δευτέρα ἀπὸ τὴν ὑγείαν, καὶ δὲν δύναται ποτε μία καὶ ἡ αὐτὴ φύσις νὰ ἔναι καὶ καλὴ καὶ κακή, ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἡ μία προηγεῖται τῆς ἄλλης, καὶ ἐκείνη εἶναι ἡ φυσική, ἡτις προϋπήρξε τῆς ἄλλης· διότι πᾶν πρᾶγμα, τὸ διποῖον εἶναι κατὰ συμβεβηκός, δὲν λέγεται, ὅτι εἶναι ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐπέρχεται ἔξωθεν εἰς αὐτήν, καὶ εἰς πάντα τὰ κατὰ συμβεβηκός γινόμενα ἀκολουθεῖ μεταβολή, ἡ δὲ φύσις δὲν μεταβάλλεται, οὔτε μετακινεῖται.

Πᾶν πάθος, τὸ διποῖον ἀφορäß πρὸς ὡφέλειαν, δίδεται ὡς δῶρον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· τὰ σωματικὰ πάθη πρὸς ὡφέλειαν καὶ αὐξῆσιν αὐτοῦ ἐτέθησαν εἰς αὐτό, ἐπίσης καὶ τὰ ψυχικά· ἀλλ' ὅταν τὸ σῶμα διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἴδιων αὐτοῦ χρειῶν ἀναγκασθῇ νὰ ἔξελθῃ ἐκ τῆς ἴδιας αὐτοῦ στάσεως, καὶ ν' ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ψυχήν, τότε εξασθενεῖ καὶ βλάπτεται· ὄμοιώς καὶ ἡ ψυχὴ ὅταν ἀφήσῃ τὰ ἴδια αὐτῆς, καὶ ἀκολουθήσῃ τὸ σῶμα, τότε καὶ αὐτὴ βλάπτεται· διότι ταῦτα τὰ δύο ἐναντιοῦνται πρὸς ἄλληλα, καθὼς λέγει ὁ Θεῖος ἀπόστολος Παῦλος· «τὸ πνεῦμα ἐπιθυμεῖ κατὰ τῆς σαρκός, καὶ ἡ σάρξ κατὰ τοῦ πνεύματος.» Λοιπὸν ἀς μὴ βλασφημῇ τις τὸν Θεόν, λέγων, ὅτι αὐτὸς ἔθηκε τὰ πάθη καὶ τὴν ἀμαρτίαν εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν· διότι αὐτὸς μὲν ἔθηκεν εἰς τὰς δύο φύσεις τῆς τε ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τὰ αὐξάνοντα καὶ τὰς δύο, ἀλλ' ὅταν συμφωνήσῃ ἡ μία φύσις μετὰ τῆς ἄλλης, τότε ἐκάστη φύσις δὲν εὑρίσκεται πλέον εἰς τὰ ἑαυτῆς ἴδιωματα, ἀλλ' εἰς τὰ ἐναντία. Εἳν τὰ πάθη ὑπῆρχον φυσικῶς εἰς τὴν ψυχήν, διὰ ποίαν αἰτίαν νὰ βλαφθῇ ὑπ' αὐτῶν; καθότι ὅσα εἶναι ἴδια τῆς φύσεως, αὐτὰ δὲν βλάπτουσιν αὐτήν.

Ἐρ. Καὶ διὰ ποία αἰτίαν τὰ σωματικὰ πάθη,

αὐξάνουσι· καὶ ἐνδυναμοῦσι τὸ σῶμα, βλάπτουσι τὴν ψυχήν, ἐὰν δὲν ἔναις ἴδια αύτῆς; καὶ διὰ τί ἡ ἀρετὴ τὸ μὲν σῶμα παιδεύει καὶ τυραννεῖ, τὴν δὲ ψυχὴν αὔξανει;

’Απ. Δέν βλέπεις, ὅτι τὰ εὑρισκόμενα ἔξω τῆς φύσεως βλάπτουσιν αὐτήν; διότι ἑκάστη φύσις, ὅταν πλησιάσῃ εἰς τὰ ἑαυτῆς, γέμει ἀπὸ εὐφροσύνην. Θέλεις νὰ μάθης ποιὸν εἶναι τὸ ἕδιον ἑκάστης τούτων τῶν φύσεων; βλέπε ὅτι ὅσα βοηθοῦσιν ἑκάστην, αὐτὰ εἶναι ἴδια αύτῆς, ὃσα δὲ βλάπτουσιν, εἶναι ξένα, ἐπεισῆλθον ἔξωθεν· ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι γνωστόν, ὅτι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἐναντιοῦνται πρὸς ἄλληλα, ἐπεται, ὅτι πᾶν ὅ, τι βοηθεῖ τὸ σῶμα, δίδει εἰς αὐτὸν καὶ ἀνάπτουσιν. “Οταν ἡ ψυχὴ συμφωνήσῃ μετὰ τοῦ σώματος, δὲν λέγεται, ὅτι εύρισκεται εἰς τὴν φυσικὴν αύτῆς καταστάσιν· καθότι τὰ φυσικῶς ἴδια τοῦ σώματος εἶναι θάνατος τῆς ψυχῆς, καταχρηστικῶς ὅμως ἀποδίδονται εἰς αὐτήν, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ἐλευθερωθῇ, ἐν ὅσῳ φορεῖ τοῦτο τὸ σῶμα· διότι φυσικῶς μετέσχειν ἐκ τῶν λυπηρῶν τοῦ σώματος διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς κινήσεως αύτῆς, ἥτις ὑπάρχει ἡνωμένη μετὰ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος ἀπὸ τὴν ἀκατανόητον σοφίαν τοῦ Θεοῦ· ἐὰν δὲ καὶ ἡνώθησαν κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλ’ ἡ κίνησις τοῦ σώματος διακρίνεται ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ θέλημα τοῦ σώματος ἀπὸ τὸ τῆς ψυχῆς, καθὼς καὶ αὐτὸν τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχήν. ’Η δὲ φύσις δὲν μεταβάλλεται μέν, ἀλλ’ ἑκάστη ἐκ τούτων, ἀν καὶ κλίνῃ παραπολὺ εἴτε πρὸς τὴν ἀμαρτίαν, εἴτε πρὸς τὴν ἀρετήν, κινεῖται διὰ τοῦ ἕδιον αύτῆς θελήματος. ”Οταν ἡ ψυχὴ ἀπαλλαγῇ ἐκ τῶν φροντίδων τοῦ σώματος, τότε τιθησὶν ὅλως εἰς ἐνέργειαν τὰς ἴδιας αύτῆς κινήσεις διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ εὑρισκομένη, ἐπασχολεῖται εἰς ἀκατανόητα πράγματα· καὶ ὅμως, καν διατίθηται οὕτω, δὲν δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ μὴ ἐνθυμῆται τὰ ἕδια αύτοῦ· καὶ ἐάν πάλιν τὸ σῶμα εί-

εἰς τὰς ἀμαρτίας, οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς διεγείρονται ἐλευθέρως εἰς τὴν διάνοιαν.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ καθαρότης τοῦ νοός;

Ἀπ. Καθαρὸς κατὰ τὸν νοῦν δὲν ὑπάρχει ἔκεινος δστις δὲν γνωρίζει τὸ κακόν, διότι θέλει εἰσθαι ως κτήνος, οὔτε δστις ἐκ φύσεως ὑπάρχει ως νήπιον, οὔτε δστις λαμβάνει πρόσωπον· ἀλλὰ κυρίως εἶναι ἔκεινος, δστις μετὰ τὴν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν ὑψοῦται καὶ διαλογίζεται τὰ θεῖα πράγματα· καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, δτι ἄνευ τῆς δοκιμῆς τῶν λογισμῶν δὲν δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ τοῦτο· διότι ἀλλως, δὲν πρέπει νὰ γῆναι ἐνδεδυμένον σῶμα φθαρτόν· καθόσον μάλιστα ἡμεῖς δὲν τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν, δτι ἡ φύσις ἔως εἰς τὴν ὥραν τοῦ Θανάτου δὲν πολεμεῖται, η δὲν βλάπτεται.

Ἡ κίνησις τῶν λογισμῶν προέρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τέσσαρά τινα· πρῶτον ἀπὸ τὸ φυσικὸν θέλημα τῆς σαρκός· δεύτερον ἀπὸ τὴν φαντασίαν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, τὰ ὅποια ἀκούει η βλέπει ὁ ἄνθρωπος· τρίτον ἀπὸ τὰς προλήψεις, ἣγουν ἀπὸ τὰς ἐνθυμήσεις τῶν προλαβουσῶν πράξεων, καὶ ἀπὸ τὴν παραλυσίαν τῆς ψυχῆς, κινουμένης ἐξ ἔκείνων, τὰ ὅποια ἔχει κατὰ νοῦν· καὶ τέταρτον ἀπὸ τὰς προσδολὰς τῶν δαιμόνων, οἵτινες πολεμοῦσιν ἡμᾶς δὲν ὅλων τῶν παθῶν. Διὰ τοῦτο ἔως εἰς τὴν ὥραν τοῦ Θανάτου δ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ μὴ ἔχῃ λογισμοὺς καὶ πόλεμον, ἐν δσῳ ὑπάρχει εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Ἐάν δὲ πρὸ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου καὶ πρὸ τοῦ Θανάτου ὑπάρχῃ δυνατὸν νὰ καταργηθῇ μία ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων αἰτιῶν, η τὸ σῶμα νὰ μὴ ζητῇ τὰ ἀναγκαῖα, καὶ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ ως ἐκ τούτου νὰ ἐπιθυμήσῃ τι ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, σὺ κρένον· εἰ δὲ καὶ εἶναι ἀτοπον τὸ νὰ φαντασθῇ τις κανέν εἰς τούτων· ἐπειδὴ η φύσις ἔχει ἀνάγκην ἐκ τούτων· λοιπὸν τὰ πάθη κινοῦνται εἰς πάντα, δστις φορεῖ σῶμα. εἴτε θέλει, εἴτε δὲν θέλει. Διὰ τοῦτο εἶγαι ἀνάγκη νὰ πῇ

ται πᾶς ἄνθρωπος ὅχι μόνον ἀπὸ ἐν πάθος, τὸ δόποῖον φανερῶς καὶ συνεχῶς κινεῖται εἰς αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἀφ' ὅλα· καθέσσον φορεῖ σῶμα ἐπιρρεπές. "Οσοι ἐνίκησαν τὰ πάθη διὰ τῶν ἀρετῶν, ἂν καὶ ἐνοχλῶνται ἐκ τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκ τῶν προσβολῶν τῶν τεσσάρων αἰτιῶν, δὲν νικῶνται ὅμως· διότι καὶ δύναμιν ἔχουσι, καὶ ὁ νοῦς αὐτῶν ἀρπάζεται εἰς καλὰς καὶ θείας ἐνθυμήσεις.

'Ερ. Κατὰ τί διαφέρει ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ ἀπὸ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας;

'Απ. "Αλλη εἶναι ἡ καθαρότης τοῦ νοός, καὶ ἄλλη ἡ τῆς καρδίας· διότι ὁ μὲν νοῦς εἶναι μία τῶν αἰσθήσεων τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ καρδία περιέχει καὶ κρατεῖ τὰς ἔνδον αἰσθήσεις, καὶ αὗτη εἶναι κυρίως ἡ ρίζα· καὶ ἐὰν ἡ ρίζα ὑπάρχῃ ἀγία, καὶ ὅλοι οἱ κλάδοι εἶναι ἀγίοι καὶ καθαροί, ἥγουν ἐὰν ὑπάρχῃ καθαρὰ ἡ καρδία, καὶ ἀπασαὶ αἱ αἰσθήσεις εἰσὶ καθαραί· ἐπειδὴ ὁ μὲν νοῦς, ἐὰν ἐπασχοληθῇ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν, καὶ ἐὰν κοπιάσῃ δλίγον εἰς νηστείας καὶ ἀγρυπνίας καὶ εἰς τὴν ἡσυχίαν, λησμονεῖ μὲν τὴν προτέραν αὐτοῦ διαγωγήν, καὶ καθαρίζεται, ὅχι ὅμως ὅτι θέλει ἔχει καὶ σταθερὰν τὴν καθαρότητα· διότι καθὼς καθαρίζεται ταχέως, οὕτω καὶ ταχέως πάλιν μολύνεται· ἡ καρδία ὅμως, καθαρίζομένη διὰ πολλῶν θλίψεων καὶ στερήσεων, δὲν μολύνεται εὔκολως, οὔτε φοβεῖται ἀπὸ μεγάλους καὶ φοβερούς πολέμους· καθότι ἀποκτᾷ δυνατὸν στόμαχον, ὃ ὁποῖος δύναται νὰ χωνεύσῃ ταχέως πᾶσαν τροφήν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀσθενής στόμαχος δὲν δέχεται, οὔτε δύναται νὰ χωνεύσῃ. Η καθαρότης, ητίς γίνεται ταχέως καὶ εἰς δλίγον καιρὸν καὶ δι' δλίγου κόπου, ταχέως μολύνεται καὶ χάνεται· δταν ὅμως γίνηται διὰ πολλῶν θλίψεων, καὶ ἀποκτάται διὰ μακροῦ χρόνου, δὲν φοβεῖται ἀπὸ καμμίαν προσβολήν· διότι ὁ Θεὸς δυναμοὶ αὐτήν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. 'Αμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΔ'.

Περὶ τῆς θέας τῆς φύσεως τῶν ἀσωμάτων,
κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν.

ΕΡΩΤ. Κατὰ πόσους τρόπους καὶ διαφορὰς δέχεται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν θεωρίαν τῆς φύσεως τῶν ἀσωμάτων;

'Απ. 'Η κατανόησις καὶ θεωρία τῆς φύσεως τῶν ἀσωμάτων καὶ πνευματικῶν δυνάμεων κατὰ τρεῖς τρόπους ὑποπίπτει εἰς τὴν αἰσθήσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἢ διὰ παχείας ὑποστάσεως καὶ οὐσίας, ἢ διὰ λεπτότάτης ὑποστάσεως ἄνευ οὐσίας, ἢ δι' ἀληθινῆς θεωρίας. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην περίστασιν ἐνεργοῦσιν αἱ αἰσθήσεις, ὅταν συγκαταβατικῶς ὁ ἀνθρωπὸς βλέπῃ ἄγγελον· εἰς δὲ τὴν δευτέραν βλέπει μόνον ἡ ψυχὴ ἐν μέρει· εἰς δὲ τὴν τρίτην βλέπει ἡ δύναμις τῆς φύσεως τῆς διανοίας· καὶ πάλιν ἡ θέλησις καὶ ἡ διάνοια ἔχουσιν ἔξουσίαν ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης· καὶ πάντα ταῦτα εἶναι γεννήματα τοῦ αὐτεξουσίου, ἀν καὶ ἐνίστε ἡσυχάζῃ καὶ τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὸ θέλημα. Κατὰ τοὺς τρεῖς τούτους τρόπους αἱ ἄγιαι δυνάμεις τῶν ἀγγέλων ὑπηρετοῦσιν ἡμᾶς διὰ τῆς μεθ' ἡμῶν ἐνώσεως πρὸς διεαχήν ἡμῶν, καὶ πρὸς διατήρησιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς.

'Αλλ' οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες μόνον τοὺς δύο πρώτους τρόπους δύνανται νὰ κινήσωσιν εἰς ἡμᾶς, ὅταν μᾶς πλησιάζωσι πρὸς βλάβην, καὶ δχὶ πρὸς ὠφέλειαν· τὸν δὲ τρίτον τρόπον δὲν δύνανται νὰ κινήσωσιν εἰς ἡμᾶς ποσῶς· διότι οἱ δαίμονες δὲν ἔχουσι δύναμιν νὰ κινήσωσιν εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν τοὺς φυσικοὺς λογισμούς· ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ σκότους νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ φῶς· οἱ δὲ ἄγιοι ἄγγελοι δύνανται καὶ νὰ κινήσωσι, καὶ νὰ φωτίσωσι τοὺς φυσικοὺς λογισμούς· ἐπειδὴ οἱ μὲν δαίμονες:

σιασταὶ καὶ ποιηταὶ ψευδῶν νοημάτων, οἱ δὲ ἄγιοι ἀγγελοι φωτίζουσι τὴν διάνοιαν.

Ἐρ. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἐδόθη τοῦτο εἰς τοὺς ἀγγέλους, καὶ ὅχι καὶ εἰς τοὺς δαίμονας;

Ἄπ. Ἐκαστος ἐκ τούτων τῶν διδασκάλων τὴν ὁποίαν διδάσκει γνῶσιν, πρῶτον βλέπει εἰς ἑαυτόν, καὶ μανθάνει καλῶς, καὶ παραδέχεται αὐτήν, καὶ τότε διδάσκει αὐτήν καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι, ὅποιοι εἶναι οἱ ἄγιοι ἀγγελοι, μεταδιδοῦσιν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν πραγμάτων ἐκ τῆς ἑαυτῶν ὑγιοῦς γνώσεως· διότι ἐξ ἀρχῆς δύνανται νὰ ἐννοήσωσιν αὐτήν διὰ τῆς δέξιας καταλήψεως τοῦ ταχυτάτου καὶ καθαρωτάτου αὐτῶν νοός. Οἱ δὲ δαίμονες ἔχουσι μὲν ταχύτητα, ὅχι ὅμως καὶ τὸ φῶς τῆς γνώσεως· ἐπειδὴ ἄλλο μὲν εἶναι ταχύτης, καὶ ἄλλο φῶς, καὶ ἡ ταχύτης ἀνευ τοῦ φωτὸς φέρει τὸν ἔχοντα αὐτήν εἰς ἀπώλειαν· καὶ τὸ μὲν φῶς δεικνύει τὴν ἀλήθειαν, ἡ δὲ ταχύτης τὴν εἰκόνα τῆς ἀληθείας.

Οἱ ἄγιοι ἀγγελοι ἐκ τῆς ἴδιας αὐτῶν γνώσεως μεταδιδοῦσιν εἰς ἡμᾶς τὴν κίνησιν ἐκείνης τῆς γνώσεως, τὴν ὁποίαν πρῶτον αὐτοὶ γεύονται καὶ καταλαμβάνουσιν ἀλλ' οἱ δαίμονες κατὰ τὸ μέτρον τῆς γνώσεως αὐτῶν κινοῦσιν εἰς ἡμᾶς τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων· διότι δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ κινήσωσιν εἰς ἡμᾶς ὄρθοὺς λογισμούς, εἰς τοὺς ὁποίους αὐτοὶ δὲν διαμένουσι. Πίστευε δέ, καθὼς προεῖπόν σοι, ὅτι καὶ ἐὰν ὑπῆρχομεν ἕκανοι νὰ ὑποδεχθῶμεν ἀληθινὴν θεωρίαν, οὐδὲ οὕτως ἤδύναντο οἱ δαίμονες νὰ μᾶς διδάξωσιν αὐτήν, καὶ τοι εὔρισκοντο εἰς αὐτήν κατ' ἀρχάς, πρὶν ἡ ἐκπέσωσι. Καὶ πάλιν, ἔκαστος ἐξ αὐτῶν, εἴτε ἐκ τῶν ἀγγέλων, εἴτε ἐκ τῶν δαιμόνων, κατὰ τὴν οἰκονομίαν, διὰ τῆς ὁποίας διοικεῖται, ἐρεθίζει καὶ παρακινεῖ τοὺς διδασκομένους. Ἄλλ' ἐγὼ οὕτω διξάζω, καὶ ἵσως δὲν σφάλλω, ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς καὶ ἀνευ τῆς μεσιτείας τῶν ἀγίων ἀγγέλων, καὶ ἄγει διδασκε-

ἄλλου τινός, ἀφ' ἔχυτοῦ δύναται νὰ κινηθῇ εἰς τὸ χαλόν, ἀλλὶς αφ' ἔχυτοῦ δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τὸ χακόν· ἐπειδὴ τὸ μὲν χαλὸν εἶναι ἐξ ἀρχῆς ἐμπεφυτευμένον εἰς τὴν φύσιν, ὅχι δῆμως καὶ τὸ χακόν, τὸ ὄποιον εἶναι ἔνεον τῆς φύσεως, καὶ πρὸς τὴν κατάληψιν καὶ γνῶσιν παντὸς ἔνου πράγματος ἀπαιτεῖται μεσίτης τις. "Οταν λοιπὸν ἡ φύσις ἡμῶν ἔχῃ τὸ ἰδίωμα νὰ κινηθῇς εἰς τὸ χαλόν, ἡ αὔξησις αὐτῆς καὶ τὸ φῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωσιν εἰς αὐτὴν ἄνευ τῆς θεωρίας τῶν ἀγγέλων, ἀλλ' ἐδόθησαν εἰς ἡμᾶς διδάσκαλοι οἱ κατώτεροι ἀγγελοι, καθὼς καὶ αὐτοὶ διδάσκονται παρὰ τῶν ἀνωτέρων ἀγγέλων, οἱ ὄποιοι ἔχουσι λαμπρότερον τὸ φῶς· καὶ οὕτω διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι μεταξύ των οἱ ἀγγελοι φθάνουσιν εἰς ἐκείνην τὴν ἐνότητα, ἥτις ἔχει διδάσκαλον τὴν ἀγίαν Τριάδα· Καὶ αὐτὴ πάλιν ἡ πρώτη τάξις τῶν ἀγγέλων δὲν διδάσκει ἀφ' ἔχυτης, ἀλλ' ἔχει διδάσκαλον τὸν μεσίτην Ἰησοῦν Χριστόν, ἐξ οὗ λαμβάνει τὴν διδασκαλίαν, καὶ μεταδίδει αὐτὴν εἰς τοὺς ὑποκάτω αὐτῆς εὑρισκομένους.

'Ἐγώ φρονῶ, ὅτι δὲν ἡμέτερος νοῦς ἔχει δύναμιν φυσικὴν νὰ κινηθῇ εἰς θείαν θεωρίαν βοηθείᾳ τῆς θείας χάριτος, καὶ ὅτι ἔκτὸς μικρᾶς ἐλαττώσεως εἴμεθα ἵστοι μὲ δλας τὰς οὐρανίους φύσεις τῶν ἀγγέλων· καθότι καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀγγελικὰς φύσεις ἡ χάρις κινεῖται ἐπίσης, ἀλλ' ἄνευ τῆς θείας χάριτος δὲν δύναται μήτε ἡ φύσις τοῦ ἀνθρωπινοῦ νοός, μήτε ἡ τῶν ἀγγέλων νὰ κινηθῇ εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ· διότι δὲν συναριθμεῖται ποτε ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ μὲ τὰς ἀλλας θεωρίας, ἀλλ' εἰς δλους τοὺς λογικούς, τούς τε ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους, ὅχι κατὰ φύσιν, ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος κινεῖται ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ἡ φύσις εἰσέτι δὲν ἔρθασεν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον, ὥστε νὰ γνωρίσῃ τὰ τοῦ Θεοῦ, καθὼς τὰς ἴδιότητας τῶν ἀλλων πραγμάτων.

'Η θεωρία καὶ διπτασία εἰς τοὺς ἀγίους ἀγγέλους

Θπήρχε πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ, οὕτε εἰς τὴν ἔξουσίαν αὐτῶν ἦτο νὰ εἰσέρχωνται εἰς αὐτὰ τὰ μυστήρια· ὅταν ὅμως ἐσαρκώθη ὁ θεῖος λόγος, ἡνοίχθη εἰς αὐτοὺς θύρα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος· ἀλλ' ἥμεις οἱ ἀνθρωποὶ ἐὰν καὶ ἀγνοισθῶμεν καὶ καθαρισθῶμεν ἀπὸ τὰ πάθη, οὐδὲ οὕτω δυνάμεθα πάλιν νὰ πλησιάσωμεν διὰ τῶν νοημάτων ἡμῶν ἄνευ τῆς μεσιτείας τῶν ἀγίων ἀγγέλων εἰς τὰς ἀποκαλύψεις καὶ διαγνώσεις, τὰς ὁδηγούσας εἰς ἐκείνην τὴν ἀίδιον θεωρίαν, ἣτις εἶναι τῷρις ἡ ἀληθῆς ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων· καθότι ὁ ἡμέτερος νοῦς δὲν ἔχει τόσην δύναμιν, δσην ἔχουσιν αἱ ἀνώταται δυνάμεις τῶν ἀγγέλων, αἵτινες δέχονται ἀμέσως παρὰ τοῦ ἀιδίου φωτὸς τῆς θεότητος τὰς ἀποκαλύψεις καὶ τὰς θεωρίας εἰκονικῶς, καὶ ὅχι γυμνῶς καὶ φανερῶς, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ ἡμέτερος νοῦς· ἐπειδὴ ἐκάστη οἰκονομία καὶ φανέρωσις μεταδίδεται ἀπὸ τὴν μίαν ἀγγελικὴν τάξιν εἰς τὴν ἄλλην, ἔως ὅτου ἡθελε διέλθῃ τὸ μυστήριον εἰς πάσας τὰς ἀγγελικὰς τάξεις· πολλὰ ὅμως μυστήρια ἴστανται μόνον εἰς τὴν πρώτην τάξιν, καὶ δὲν διαδίδονται καὶ εἰς τὰς ἄλλας· διότι ἄνευ τῆς διδασκαλίας καὶ βοηθείας τῆς πρώτης τάξεως δὲν δύνανται αἱ ἄλλαι τάξεις νὰ δεχθῶσι τὸ μέγεθος τοῦ μυστηρίου· καὶ τινα μυστήρια ἐκ τῆς πρώτης τάξεως φανεροῦνται καὶ ἀποκαλύπτονται εἰς μόνην τὴν δευτέραν, καὶ ἐκεῖ φυλάττονται ἐν σιωπῇ· καὶ ἄλλα πάλιν μυστήρια φθάνουσιν ἔως εἰς τὴν τρίτην καὶ τετάρτην τάξιν· καὶ πάλιν, γίνεται αὔξησις καὶ ἐλάττωσις εἰς τὰς ἀποκαλύψεις, αἱ δοιοῖς μέλλουσι νὰ φανερωθῶσιν εἰς τοὺς ἀγίους ἀγγέλους. Καὶ ἐὰν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγίους ἀγγέλους συμβαίνῃ οὕτω, πῶς ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ἄνευ τῆς μεσιτείας αὐτῶν τοιαῦτα μυστήρια;

'Ἐξ αὐτῶν τῶν ἀγίων ἀγγέλων ὑπηρετεῖται, καὶ ὅταν πίπτῃ ἡ αἰσθησις τῆς ἀποκαλύψεως οἴουδήποτε μυστήρι-

τὸν νοῦν τῶν ἀγίων· καὶ τοῦτο, ὅταν συγχωρῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ν' ἀποκαλυφθῇ τι ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν μέχρι τῆς κατωτέρας, καὶ ἐκεῖθεν κατὰ θείαν ἐπίνευσιν νὰ κατανήσῃ μέχρι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρὸς τοὺς ἀξίους· διότι δὲ ἀντῶν τῶν ἀγγέλων εἰσδέχονται οἱ ἄγιοι τὸ φῶς τῆς θεωρίας μέχρι τῆς ἐνδόξου ἀιδιότητος τοῦ Θεοῦ, (ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀδίδακτον μυστήριον,) καθὼς καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι μεταξύ των· ἐπειδὴ εἶναι πνεύματα, τὰ δποῖα ἀποστέλλονται νὰ ὑπηρετήσωσι τοὺς μέλλοντας νὰ κληρονομήσωσι τὴν αἰώνιον ζωήν. Ἀλλ' εἰς τὸν μέλλοντα αἰώνα αὕτη ἡ τάξις τῆς διακονίας θέλει παύσει· καθότι ἐκεὶ δὲν δέχεται πλέον ὁ εἰς παρ' ἄλλου τὴν ἀποκάλυψιν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ πρὸς χαρὰν καὶ εὐφροσύνην τῆς ιδίας αὐτοῦ ψυχῆς, ἀλλ' εἰς ἔκαστον θέλει δοθῆ ἡ χάρις παρ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὸ μέτρον τῶν ἔκυτοῦ ἀνδραγαθημάτων, καὶ ὅχ! νὰ λαμβάνῃ δωρεὰν τὸ χάρισμα, καθὼς γίνεται ἐνταῦθα· καθότι ἐκεὶ δὲν ὑπάρχει οὔτε ὁ διδάσκων, οὔτε διδασκόμενος, οὔτε ὁ στερούμενος καὶ θέλων παρ' ἄλλου ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ· ἐπειδὴ ἐκεὶ διοτήρει εἴναι εἰς, ὅστις ἀμεσῶς δίδει τὰ χαρίσματα καὶ τὴν οὐράνιον εὑφροσύνην εἰς τοὺς ἀξίους· ἐκεὶ θέλει παύσει ἡ τάξις τῶν διδασκόντων καὶ διδασκομένων· διότι παρ' ἐνὸς μόνου ἐξαρτᾶται ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ πόθου ἔκαστου.

Λέγω δὲ προσέτι, ὅτι οἱ κολαζόμενοι εἰς τὴν γέενναν, διὰ τῆς μάστιγος τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τιμωροῦνται. "Ω, πόσον πικρὰ ὑπάρχει ἡ τιμωρία τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ! τουτέστιν ἐκεῖνοι, οἵτινες αἰσθάνονται, ὅτι ἔπταισαν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἔχουσι τὴν μεγαλειτέραν κόλασιν· διότι ἡ λύπη, ἥτις πληγώνει τὴν καρδίαν διὰ τὴν ἀμαρτίαν, τὴν γενομένην εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, εἴναι δριμυτέρα πάσης ἄλλης κολάσεως. "Ατοπον εἴναι τὸ νὰ νομίζῃ τις, ὅτι οἱ ἀμαρτωλοὶ εἰς τὴν κόλασιν στεροῦνται· τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀπόγονος τῆς γνώσεως αὐτοῦ οὖσα, δίδεται κοινῶς εἰς πάντας, ἐνεργεῖ δῆμος διὰ τῆς δυνάμεως τῆς φύσεως αὐτῆς κατὰ δύο τρόπους, τοὺς μὲν ἀμαρτωλούς κολάζει, τοὺς δὲ δικαίους εὐφραίνει καὶ αὗτη εἶναι κατ' ἐμήν γνώμην ἡ εἰς τὴν γένενταν κόλασις· ἀλλ' αἱ ψυχαὶ τῶν ἄνω σῶν τοῦ Θεοῦ μεθύσκουσιν ἐκ τῆς τρυφῆς αὐτῆς.

Ὕρωτήθη τις· πότε δύναται νὰ γνωρίσῃ τις, διὰ ἔλαβε τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ; καὶ ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν. "Οταν αἰσθανθῇ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, διὰ ἐξ ὀληγος καρδίας ἐμίσησεν αὐτάς, καὶ ὅταν πράττῃ τὰ ἐναντία τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ, ἀς πιστεύσῃ, διὰ ἔλαβε παρὰ Θεοῦ τὴν ἀφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ, ὡς μισήσας τελείως τὴν ἀμαρτίαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς συνείδησεως, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς ἑαυτόν, καθὼς λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος, ὅταν ἡ συνείδησις ἔσωθεν δὲν κατακρίνῃ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι μάρτυς ἀψευδεστατος εἰς ἑαυτήν. Εἴθε γὰ ἐπιτύχωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ω̄ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΕ'.

Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν
καὶ ἀπόκρισιν.

ΕΡΩΤ. Διὰ ποίου δεσμοῦ δεσμεύεται ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα μὴ τρέχῃ εἰς τὰ κακά;

'Απ. Ἔὰν ἀκολουθήσῃ πάντοτε τὴν ἄνω σοφίαν, καὶ ἔτιν
ὑπερτερῇ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς μελλουσῆς ὥστε· διότι ἄλλος

δυνατώτερος δεσμὸς εἰς τὴν ἀταξίαν τῆς διανοίας ἀπὸ αὐτὸν δὲν ὑπάρχει.

Ἐρ. Ἔως πότε δύναται τις νὰ φθάσῃ τὸν ὅρον τῆς σοφίας, καὶ διὰ τίνος τελειοῦται ἡ μάθησις αὐτῆς;

Ἀπ. Πραγματικῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσῃ τις τοῦτον τὸν ὅρον, ὁδεύων εἰς τὴν ἀρετήν· διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγιοι εἶναι ἐλλειπεῖς κατὰ τοῦτο· ἐπειδὴ ἡ σοφία δὲν ἔχει τέλος, ἀλλ' ὑψοῦται ὁ ἀνθρωπὸς ἔως ὅτου νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ σημεῖον αὐτῆς· καθότι εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσῃ τις αὐτήν, καθόσον ἡ σοφία εἶναι αὐτὸς ὁ Θεός.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ πρώτη ὁδός, ἢτις ποιεῖ ἡμᾶς νὰ φθάσωμεν καὶ νὰ πλησιάσωμεν εἰς τὴν σοφίαν;

Ἀπ. Ἡ πρώτη ὁδὸς εἶναι τὸ νὰ ζητῶμεν ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν νὰ καταγινώμεθα ὅλαις δυνάμεις μέχρι τέλους, καὶ ἐὰν γίνη ἀνάγκη νὰ θυσιάσωμεν καὶ αὐτήν τὴν ζωὴν ἡμῶν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Ποῖος εἶναι ὁ ἀξίως καλούμενος φρόνιμος;

Ἀπ. Ἐκεῖνος, ὃστις ἐν ἀληθείᾳ ἐγνώρισεν ὃτι ὑπάρχει νόμος τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ ἡδυνήθη νὰ θέσῃ ὅρον εἰς τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας· καθότι ποία ἄλλη γνῶσις ἡ φρόνησις ὑπάρχει μεγαλειτέρα ἀπὸ τοῦ νὰ σοφισθῇ τις νὰ ἐξέλθῃ ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς μὲ ἀφθαρσίαν, χωρὶς νὰ ἔχῃ μέρος τι μεμολυσμένον ἐκ τῆς δομῆς τῆς ἐπιθυμίας, οὔτε δύπον εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς γλυκύτητος αὐτῆς; Ἐάν τις ἔχῃ μὲν γοῦν λεπτόν, διὰ τοῦ δόποίου εἰσδύει εἰς τὰ μυστήρια πασῶν τῶν φύσεων, καὶ ἐπιτυγχάνῃ εἰς τὰς ἑαυτοῦ ἐρεύνας, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ ὑπάρχει ῥεβρύπωμένη ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἀμαρτίας, καὶ δὲν ἀπέκτησε μαρτυρίαν τῆς ἐλπίδος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ φρονεῖ, ὃτι καλῶς θέλει φθάσει εἰς τὸν λίμνα τῆς ἀφθοίας, ὁ τοιοῦτος ἀς γνωρίσῃ καλῶς, ὃτι ὁ κόσμος δὲν ἔχει ἀνοητότερον ἀνθρωπὸν ἀπὸ αὐτόν· καθότι τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔως εἰς τὴν ἐλπίδα τούτου τοῦ κόσμου πετέ-

φερον αὐτὸν διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν τὸν κόσμον ἀδιαλείπτου προσπαθείας του.

Ἐρ. Ποῖος εἶναι ὁ δυνατώτερος εἰς τὴν ἀλήθειαν;

Ἄπ. "Οστις εὐχαριστεῖται εἰς τὰς προσκαίρους θλίψεις καὶ στενογωρίας, εἰς τὰς ὄποιας κρύπτεται ἡ ζωὴ καὶ ἡ δόξα τῆς νίκης του, καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἀνάπτωσιν, εἰς τὴν ὄποιαν κρύπτεται ἡ δομὴ τῆς αἰσχύνης, ἢτις εἰς πᾶσαν περίστασιν ποτίζει τὸν ἀγαπῶντα αὐτὴν ποτήριον στεναγμοῦ.

Ἐρ. Τί βλάπτει εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ὁδοιπορίαν, ἐάν τις παραμελήσῃ τὰ καλὰ ἔργα διὰ τοὺς πειρασμούς;

Ἄπ. Δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ τις εἰς τὸν Θεὸν ἄνευ θλίψεων καὶ στενογωριῶν, οὔτε ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ φυλάττεται ἀμετάβλητος ἄνευ τούτων· ἐὰν παύσῃ τὰ καλὰ ἔργα, τὰ ὄποια αὐξάνουσι τὴν ἀρετὴν, αὐτὸς παύει καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὄποια φυλάττουσιν αὐτὴν, καὶ ἐπομένως εὑρίσκεταις ὡς ἀφύλακτος θησαυρός, ἡ ὡς γυμνὸς στρατιώτης, τὸν ὄποιον εὐκόλως περικυλοῦσιν οἱ ἔχθροί, ἡ ὡς πλοιοῖν ἄνευ ιστίων, καὶ ὡς κῆπος τοῦ ὄποιού ἐκόπη τὸ ὄδωρο.

Ἐρ. Ποῖος εἶναι ὁ πεφωτισμένος εἰς τὰ νοήματα αὐτοῦ;

Ἄπ. "Οστις ἔφθασε νὰ γνωρίσῃ τὴν πικρότητα, ἢτις ὑπάρχει κεκρυμμένη ὑπὸ τὴν γλυκύτητα τοῦ κόσμου, καὶ ἐμπόδισε τὸ ἔχυτον στόμα νὰ μὴ πέη ἐκ τούτου τοῦ ποτηρίου, καὶ ἐπασχολεῖται πάντοτε εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ἴδιας αὐτοῦ ψυχῆς, καὶ δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ τρέχῃ τὸν ἔαυτοῦ δρόμον ἔως εἰς τὴν ὄραν τοῦ θανάτου, καὶ κλείει τὰς θύρας τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἐπιθυμία τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ κλέψῃ τοὺς κρυπτοὺς θησαυροὺς τῆς ἔαυτοῦ ψυχῆς.

Ἐρ. Τί εἶναι ὁ κόσμος; καὶ πῶς γνωρίζομεν αὐτόν; καὶ κατὰ τί βλάπτει τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν;

Ἄπ. 'Ο κόσμος εἶναι ὡς μία πόρνη, ἢτις διὰ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐλκει εἰς τὸν πόθον τῆς ἐκείγουσας, οἱ ὄποιοι βλέ-

αὐτήν· καὶ ὅστις κυριευθῇ ἀπὸ τὸν πόθον αὐτοῦ, καὶ περιπλέξῃ θῆσες τὰ πράγματα αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ ἐλευθερωθῇ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἕως ὅτου γυμνώσει αὐτὸν ἀφ' ὅλα τὰ πράγματα, καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καὶ οὕτω γυμνὸν ὅταν ἐκβάλῃ αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, τότε δὲνθρωπος γνωρίζει ὅτι πραγματικῶς ὁ κόσμος εἶναι πλάνος καὶ ἀπατεών, ὅστις ἔξουσιάζει ὅχι μόνον τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τοὺς δεδεμένους ἐντὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκτήμονας, καὶ τοὺς ἀσκητάς, καὶ ἑκείνους ἔτι, οἵτινες συνέτριψαν τὰ δεσμὰ αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐνίκησαν αὐτόν· ἐπειδὴ συλλαμβάνει αὐτοὺς διά τινων τρόπων, καὶ καταπατεῖ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Ἐρ. Τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ὅταν τὸ σῶμα περικυκλούται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ βάρους· ἐπειδὴ μετ' αὐτοῦ χαυνοῦται· καὶ ἡ θέλησις τῆς ἐπιθυμίας τοῦ καλοῦ, καὶ παραλύεται ἡ πρώτη αὐτῆς δύναμις;

Ἀπ. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τινας· ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἡχολούθησαν δπίσω τοῦ Κυρίου, καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ μένουσιν εἰς τὸν κόσμον, καὶ οὕτω διεμέρισαν ἑαυτούς, καὶ ποτὲ μὲν βλέπουσιν ἔμπροσθεν αὐτῶν, ποτὲ δὲ δπίσω· καὶ τοὺς τοιούτους συμβουλεύει ὁ σοφὸς Σειράχ, λέγων, μὴ προσέλθῃς εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν μὲ δύο καρδίας, ἀλλὰ πρόσελθε εἰς αὐτὴν ὡς ὁ σπείρων καὶ ὁ θερίζων· καὶ ὁ Κύριος ἥμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς γνωρίζων ἑκείνους, οἱ δόποις δὲν ἀπαρνοῦνται· τελείως τὸν κόσμον, ἀλλ' ὑπάρχουσι μεμερισμένοι, καὶ μὲ τὸν λόγον, ἡ μᾶλλον μὲ τὸν λογισμὸν στρέφονται εἰς τὰ δπίσω ἐκ τοῦ φόδου τῶν Θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, καὶ δὲν ἀπέρριψαν εἰσέτι ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός, ἡθέλησε νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς χαυνώσεως τῆς διανοίας, εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς λόγον ἀποφασιστικόν· ὅστις θέλει νὰ ἐλθῃ δπίσω μου, πρῶτον ἀς ἀπαρνηθῇ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἔξης.

Ἐρ. Τί ἄρα γε εἶναι τὸ ν' ἀπαρνηθῆ τις ἑαυτόν;

Ἄπ. Ὅστις θέλει νὰ ἐκπληρώσῃ τοῦτο τὸ δῆτὸν τοῦ Κυρίου, πρέπει νὰ μιμηθῇ καθ' ὅλα ἔκεινον, ὅστις, ἀφοῦ ἐτοιμασθῇ ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν σταυρόν, ἵν' ἀποθάνῃ, μόνον τὴν ἔννοιαν τοῦ θανάτου ἔχει εἰς τὸν λογισμόν του, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κόσμου ὡς ἀνθρωπός, μὴ ἐνθυμούμενος ποσῶς, ὅτι ἔχει νὰ ζήσῃ πλέον εἰς τὸν παρόντα κόσμον· ἐπειδὴ ὁ σταυρὸς ἀπαιτεῖ ἑτοιμόν θέλημα πρὸς πᾶσαν Θλίψιν καὶ στενοχωρίαν. Καὶ πάλιν, ὅσταν ὁ Κύριος ἦθελησε νὰ παραστήσῃ, διὰ τί ταῦτα πρέπει νὰ γίνωσιν οὗτως, εἴπεν· Ὅστις θέλει νὰ ζήσῃ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, αὐτὸς θέλει χάσει τὴν ἀλγθινὴν ζωὴν· ἀλλ' Ὅστις ἀπολέσει ἑαυτὸν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν δι' ἐμέ, θέλει εὑρει ἔχοτὸν ἐκεῖ. Ἐάν τις περιπατῶν τὴν ὁδὸν τοῦ σταυροῦ, φροντίζῃ καὶ περὶ τῆς ζωῆς ταύτης, αὐτὸς ἀπώλεσε τὴν ἑαυτοῦ ἐλπίδα, διὰ τὴν ὅποιαν ἔξηλθεν ἐκ τοῦ κόσμου, ἵνα στενοχωρηθῇ· ἐπειδὴ ἡ φροντίς αὐτῇ δὲν ἀφίνει αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν στενοχωρίαν, ἢτις γίνεται διὰ τὸν Θεόν, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς αὐτὴν δικριτῆς αὐτοῦ ἐλκει αὐτὸν δλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ἐκβάλλει αὐτὸν ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς τῆς μακαριότητος, καὶ αὐξάνει εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν λογισμόν, ἕως ὅτου νικήσει αὐτὸν τελείως· ἀλλ' Ὅστις χάνει τὴν ζωὴν αὐτοῦ διὰ τὸν Κύριον, αὐτὸς εἶναι ἀκατηγόρητος, καὶ ἀδλαβῆς φυλάττεται εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν· καὶ τοῦτο εἶναι, ὅπερ λέγει, Ὅστις χάσει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν δι' ἐμέ, αὐτὸς θέλει εὑρει αὐτήν. Λοιπὸν ἀπ' ἔγτεῦθεν ἑτοιμάζου, ὅπως ἀφανίσῃς τελείως σεαυτόν· καὶ ἐὰν ἀφανίσῃς σεαυτὸν εἰς ταύτην τὴν ζωήν, θέλεις εὑρει τὴν αἰώνιον ζωήν. Ὅταν μετὰ τοιαύτης προετοιμασίας εἰσέλθῃς εἰς τὸν ἀγῶνα, τότε πάντα τὰ νομιζόμενα ἐπίπονα καὶ λυπηρὰ φαίνονται ὡς μηδὲν ἔμπροσθέν σου· ἐπειδὴ δταν ὃ νοῦς προετοιμασθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δὲν δοκιμάζει ἀγῶνα καὶ Θλίψιν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ἀχριθῶς, ὅτι ἐν.. 22..

μισήσῃ δ ἄνθρωπος τὴν ἔαυτοῦ ζωὴν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μελλούσης μακαρίας ζωῆς, δὲν δύνανται νὰ ὑπομένῃ παντελῶς τὰς καθ' ἐκάστην ὥραν ἐπερχομένας εἰς αὐτὸν διαφόρους θλίψεις καὶ στενοχωρίας.

Ἐρ. Διὸ τίνος μέσου κόπτει δ ἄνθρωπος τὴν πρώτην αὐτοῦ συνήθειαν, καὶ συνηθίζει ἔαυτὸν εἰς τὴν στενοχωρημένην πτωχικὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν ἀσκησιν;

Ἄπ. Τὸ σῶμα δὲν δύναται νὰ ὑπομένῃ τὰς στενοχωρίας, ἐφ' δεσμού εὑρίσκεται πληγσίον τῶν αἰτιῶν τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀναπαύσεως, ἀλλ' οὔτε δ νοῦς ἡμπορεῖ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸ ἐκ τούτων, ἔως διο τὸ σῶμα δὲν ἥθελεν ἀπομακρυνθῆ ἐξ ὅλων τούτων, τὰ δοποῖα φέρουσι τὴν ἀνάπαυσιν διότι διαν βλέπη τὴν τρυφὴν καὶ τὰ πράγματα, καὶ σχεδὸν καθ' ἐκάστην ὥραν τὰ αἴτια τῆς ἀναπαύσεως, διεγείρεται δρμητικῶς εἰς αὐτὸ ἡ ἐπιθυμία τούτων, καὶ ἐρεθίζει αὐτὸ σφοδρῶς. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ Κύριος πάνυ καλῶς διέταξεν εἰς ἔκεινον, ὁ ὄποιος θέλει ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὸν, νὰ γυμνωθῇ πρῶτον, καὶ οὕτω νὰ ἔξελθῃ ἐκ τοῦ κόσμου· καθότι πρῶτον ὅφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ βίψῃ τὰς αἰτίας τῆς ἀναπαύσεως ἀφ' ἔαυτοῦ, καὶ οὕτω νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς. Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν διαν ἥρξατο νὰ πολεμῇ κατὰ τοῦ διαβόλου, εἰς ἕηροτάτην ἔρημίαν ἐπολέμησεν αὐτόν· καὶ ὁ Παῦλος συμβουλεύει νὰ ἔξερχωνται ἐκ τῆς πόλεως, δοσοι αἴρουσι τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου· « συγεξέλθωμεν αὐτῷ, λέγει, ἔξω τῆς πόλεως, καὶ λάβωμεν τὸν ὄνειδισμὸν αὐτῷ. » διότι ἔξω τῆς πόλεως ἔπαθεν ἐπειδὴ διαν τις ἀπομακρυνθῆ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, ταχέως λησμονεῖ τὴν πρώτην αὐτοῦ συνήθειαν ἄνευ πολλοῦ κόπου· διαν δικαστικῆς εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὰ πράγματα αὐτοῦ, ταχέως ἀδυνατεῖ καὶ ἔξασθενεῖ ἡ δύναμις τῆς διανοίας αὐτοῦ. διένει ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ κόσμου μεγάλως ὠφελεῖ εἰς τὸν μαρτυρικὸν ἀγῶνα τῆς ἀσκήσεως, καὶ φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ψυχικὴν προχοτήν. Πρ

πὸν ἡ κατάστασις τοῦ κελλίου τοῦ μοναχοῦ νὰ γίναι πτωχοτάτη καὶ στερημένη ὅλων ἐκείνων, τὰ δποῖα κινοῦσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀναπαύσεως· διότι τοῦτο πολὺ ὠφελεῖ εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα· ἐπειδὴ ὅταν αἱ αἰτίαι τῆς ἀναπαύσεως εὑρίσκωνται μακρὰν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν κινδυνεύει οὗτος ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἔξωτερικοῦ διπλοῦ πολέμου· καὶ οὕτως ἀκόπως νικᾶ ὁ μακρὰν ἔχων τὰ κινοῦντα τὴν ἥδονήν, παρὰ τὸν ἔχοντα πλησίον τὰ διεγείροντα τὴν ἐπιθυμίαν, εἰς τὸν διποίον ὑπάρχει διπλοῦς ὁ ἄγων.

"Οταν δὲ ἀνθρωπος δὲν ἐπιμελῆται τὰ πρὸς σύστασιν τοῦ σώματος αὐτοῦ ἀναγκαῖα φαγητὰ ἡ ποτά, τότε καὶ αὐτὴ ἡ ἀναγκαῖα χρεία τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ὑδατος γίνεται εἰς αὐτὸν εὐκαταφρόνητος, καὶ οὐδὲ βλέπει αὐτὰ μετ' ἐπιθυμίας· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα βλέπει τὸν ἄρτον καὶ τὸ ὑδωρ ὡς πράγματα εὐκαταφρόνητα, καὶ τρώγει μόνον, ἵνα φυλάξῃ τὴν δύναμιν καὶ ὑγείαν τῆς φύσεως. Οὗτος δὲ τρόπος ταχέως φέρει τινὰ εἰς τὴν ἀσκησιν ἄνευ κόπου καὶ λύπης τοῦ λοιγισμοῦ. Πρέπει λοιπὸν ὁ ἄγωνιστής μοναχὸς παντὶ τρόπῳ ν' ἀποφεύγῃ πάντα δσα πολεμοῦσιν αὐτόν, καὶ οὐ μόνον νὰ μὴ ἐπιδιώχῃ τὰ πολεμοῦντα αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς μικροτάτης αὐτῶν θεωρίας νὰ ἐγχρατεύηται, καὶ δσον τὸ δυνατὸν ν' ἀπομακρύνηται ἐξ αὐτῶν· λέγω δὲ τοῦτο, ὅχι μόνον περὶ τοῦ φαγητοῦ ἡ ποτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλων τῶν ἀλλῶν, τὰ ὅποια προξενοῦσι δοκιμὴν καὶ πολεμοῦν, καὶ διὰ τῶν ὅποιων πειράζεται καὶ δοκιμάζεται ἡ ἐλευθερία τοῦ μοναχοῦ· ἐπειδὴ ὅταν προσέλθῃ δὲ ἀνθρωπος εἰς τὴν ἐκδούλευσιν τοῦ Θεοῦ, δίδει εἰς αὐτὸν ὑπόσχεσιν, δτι θέλει ἀπέχει ἐξ ὅλων· ταῦτα δὲ εἶναι τὸ νὰ μὴ βλέπῃ μετ' ἐπιθυμίας πρόσωπον γυναικός, ἡ παιδίου, ἡ νέων ἀνδρῶν· τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμῇ κανένα πρᾶγμα· τὸ νὰ μὴ ἐντρυφῇ εἰς φαγητὰ καὶ ποτά, τὸ νὰ μὴ βλέπῃ τὸν στολισμὸν τῶν ἐνδυμάτων· τὸ νὰ μὴ βλέπῃ τὴν τάξιν καὶ τοὺς τρόπους τῶν κοσμικῶν· οὕτε γ' ἀκούῃ·

λόγους αὐτῶν, οὔτε νὰ ἔξετάζῃ περὶ αὐτῶν ποσῶς· διότε ὅταν δὲ μοναχὸς πλησιάζῃ εἰς ταῦτα πάντα τὰ πράγματα, τὰ δποῖα χαυγοῦσιν αὐτόν, καὶ μεταβάλλουσι τὴν καλὴν αὐτοῦ προσίρεσιν, τότε τὰ πάθη λαμβάνονται μεγάλην δύναμιν· καὶ ἐάγει ἡ θεωρία τῶν καλῶν κινήη τὴν προσίρεσιν τοῦ ἔχοντος καλὸν ζῆλον εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, δῆλον, ὅτι καὶ τὰ ἐναντία τῶν καλῶν ἔχουσι δύναμιν νὰ αἰχμαλωτίζωσι τὴν διάνοιαν· καὶ ἐάν ἐκ τούτου δὲν συμβαίνῃ μέγα τι κακὸν εἰς τὸν ἀγωνιστήν, ἀλλ’ ἐμβάλλουσιν αὐτὸν εἰς πόλεμον καὶ ἀγῶνα, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι μικρὰ ζημία, τὸ νὰ ἐμβάλλῃ τις ἐαυτὸν θεληματικῶς εἰς θόλωσιν καὶ ταραχήν.

Καὶ ἐάν δὲ γέρων ἔκεινος ἀσκητὴς καὶ ἀγωνιστής, ὅταν ἵδε ποτὲ νέον ἀγένειον, ἐνόμισε τοῦτο βλαβερὸν καὶ ἐπιζήμιον εἰς τὸν ἀγῶνα του, καὶ ὅμοιον μὲ τὴν βλάβην ἔκεινην, ὅτις προξενεῖται, ὅταν βλέπῃ τις γυναικα, τίς δύναται ν' ἀμελήσῃ εἰς τὰ παρόμοια, ὅπότε ὁ τοιοῦτος ἄγιος δὲν ἐτόλμησε νὰ εἰσέλθῃ ν' ἀσπασθῇ τὸν ἀγένειον νέον ἀδελφόν; διότε ἐσκέφθη δὲ σοφὸς ἔκεινος γέρων, ὅτι ἐάν ἐνθυμηθῶ μόνον κατὰ ταύτην τὴν νύκτα, ὅτι ὑπάρχει ἐνταῦθα πλησίον μου τοιοῦτόν τι σκάνδαλον, τοῦτο μοὶ εἶναι μεγάλη ζημία· καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλίον, ἀλλ' εἶπεν εἰς τοὺς ἔκει εὑρεθέντας ἀδελφούς· τέχνα, ἐγὼ μὲν δὲν φοβοῦμαι, ἀλλὰ διὰ ποίαν αἰτίαν νὰ ἐμβάλλω ἐμαυτὸν ματαίως εἰς πόλεμον; διότι ἡ ἐνθύμησις τῶν τοιούτων φέρει ἀνωφελῆ ταραχὴν εἰς τὴν διένοιαν· ἐπειδὴ εἰς ἔκαστον μέλος τοῦ σώματος τοῦ νέου ὑπάρχει δέλεαρ, καὶ πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ προφυλάσσῃ τα πολύ, καὶ διὰ τῆς φυγῆς ν' ἀπομακρύνῃ τὸν ἐκ τούτων προεργόμενον πόλεμον· διότι ὅταν πλησιάζωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ τοιαῦτα σκάνδαλα, κἄν βιάζηται οὗτος εἰς τὸ καλόν, ἀλλ' ὅμως κινδυνεύει ἐκ τῆς θεωρίας καὶ τῆς κακῆς ἐπιθυμίας.

'Ἐπειδὴ βλέπομεν, ὅτι πολλὰ βότανα ἐν κατεψῷ·

εύρισκονται ἐντὸς τῆς γῆς κεκαλυμμένα ἔγεκα τοῦ καύσωνος, καὶ οὐδεὶς γνωρίζει αὐτά· ὅταν δημιώσῃ βρέξῃ, καὶ δισφρανθῶσι τὴν νοτίδα τοῦ ὄδατος, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ψυχρότητος τοῦ ἀέρος, τότε φαίνεται ἔκαστον εἶδος, ποῦ κεῖται τεθαμμένον ἐντὸς τῆς γῆς· οὕτω καὶ ὁ ἀνθρωπος, ἐφ' ὃσον εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν χάριν τῆς ἡσυχίας, καὶ ὑπὸ τὴν θέρμην τῆς ἐγχρατείας, ὑπάρχει ἀπηλλαγμένος ἐκ πολλῶν παθῶν· ὅταν δημιώσῃ ληθὴ εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, τότε βλέπει, πῶς ἔκαστον πάθος διεγείρεται κατ' αὐτοῦ, καὶ ὑψώνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐὰν δισφρανθῶσι μικρὰν ἀνάπταστον. Λέγω δὲ ταῦτα, ἵνα ὑποδείξω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ξεθαρρεύηται τις ἔως εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, καὶ ὅτι τὸ νὰ φεύγῃ τις καὶ ἀπομακρύνηται ἐκ τῶν αἰτιῶν τῆς κακίας, πολὺ βοηθεῖ εἰς τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα· ἀπὸ τὰ πράγματα, τὰ διοῖα διὰ τῆς ἐνθυμήσεως αὐτῶν φέρουσιν εἰς ἡμᾶς ἐντροπήν, πρέπει νὰ φοβώμεθα πάντοτε, καὶ νὰ μὴ καταπατῶμεν τὴν συνείδησιν ἡμῶν. Λοιπὸν εἰς τὴν ἔρημον ἀς σπεύσωμεν νὰ καταφύγωμεν, καὶ ἐκεῖ ἀς ἀποκτήσωμεν ὑπομονήν, καὶ ἐν γένει ἀς ἀγωνίζηται ἔκαστος, ὅπου καὶ ἀν εὑρίσκηται, ν' ἀποφύγῃ τὰ αἴτια τοῦ πολέμου, ἵνα μή, ὅταν συμβῇ ἡ χρεία τοῦ πολέμου, πέσῃ εἰς ἀμαρτίαν.

Ἐρ. "Οστις ἀποδρίψει ὅλον τὸν περισπασμόν, καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, πόθεν πρέπει ν' ἀρχίσῃ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πάλην κατὰ τῆς ἀμαρτίας;

Ἄπ. Τοῦτο εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι εἰς ἔκαστον ἀγῶνα κατὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἡ ἀρχὴ γίνεται ἐκ τοῦ κόπου τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀγρυπνίας, καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνον, ὅστις γίνεται πρὸς τὴν ἔνδον ἀμαρτίαν· καὶ ἐκ τούτου φαίνεται τὸ μῆσος τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους ἐναντίον τοῦ ἀօράτου τούτου πολέμου, τὸ ν' ἀρχίζωσι τὸν πόλεμον ἐκ τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀγρυπνίας, ἢτις πολὺ βοηθεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀσκησιν.

Οστις εἰς δλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἀγαπήσει τὰς δύω ταύτας ἀρετάς, τὴν νηστείαν λέγω καὶ τὴν ἀγρυπνίαν, γίνεται φίλος τῆς σωφροσύνης· καὶ καθὼς ἡ ἀνάπταυσις τῆς κοιλίας ὑπάρχει ἡ ἀρχὴ δλων τῶν κακῶν, ὡς καὶ ἡ χαύνωσις τοῦ ὑπνου, ἡτις ἐξάπτει τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας, οὕτω καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀγίας ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ θεμέλιον πασῶν τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ νηστεία καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ ἡ μετὰ προσοχῆς προθυμία εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, δπερ ἐστὲν ἡ προσευχὴ ἡ γινομένη διὰ τῆς σταυρώσεως τοῦ σώματος ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐναντίον τῆς γλυκύτητος τοῦ ὑπνου. Ἡ νηστεία εἶναι ὑπερασπιστὴς καὶ φύλαξ πάσης ἀρετῆς· εἶναι ἀρχὴ τοῦ ἀγῶνος, καὶ στέφανος τῶν ἐγκρατευτῶν, καὶ τὸ κάλλος τῆς παρθενίας καὶ τῆς καθαρότητος, καὶ ἡ λαμπρότης τῆς σωφροσύνης· ἡ νηστεία εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἡ μήτηρ τῆς προσευχῆς, καὶ ἡ πηγὴ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς φρονήσεως, καὶ ἡ διδάσκαλος τῆς ἡσυχίας, καὶ ἡ ὁδηγὸς ὅλων τῶν καλῶν ἔργων· καὶ καθὼς εἰς τοὺς ὑγιεῖς δόθαλμοὺς ἀκολουθεῖ ἡ λάμψις τοῦ φωτός, οὕτω καὶ εἰς τὴν μετὰ διακρίσεως γινομένην νηστείαν ἀκολουθεῖ ἡ ἐπιθυμία τῆς προσευχῆς.

Ἐπειδὴ ὅταν ἀρχηταί τις νὰ νηστεύῃ, ἐπιθυμεῖ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ νοερὰν συναναστροφὴν διὰ τῆς διανοίας αὐτοῦ· καθότι ὅταν τὸ σῶμα νηστεύῃ, δὲν ὑποφέρει νὰ κοιμᾶται ὅλην τὴν νύκτα· ὅταν ἡ σφραγὶς τῆς νηστείας τεθῇ εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀνθρώπου, τότε ὁ λογισμὸς αὐτοῦ μετὰ κατανύξεως μελετᾷ θείας ἔννοίας, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἀναβρύει εὐχήν, ἡ δὲ στυγνότης τῆς λύπης κεῖται ἐπὶ τοῦ προπώπου αὐτοῦ, καὶ οἱ αἰσχροὶ λογισμοὶ φεύγουσιν ἀπ' αὐτοῦ, οὐδὲμία ἰλαρότης φαίνεται εἰς τοὺς δόθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ὑπάρχει ἐχθρὸς τῶν κακῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ματαίων συντυχιῶν. Οὐδέποτε εἰδέ τις ἀνθρώπον νὰ νηστεύῃ μετὰ διακρίσεως, καὶ γὰρ ὑποδευτῶθῇ εἰς κακήν τιγα ἐπιθυμίαν. Μέγις

δόμημα εἶναι ἡ μετὰ διακρίσεως γινομένη νηστεία, καὶ ὅστις παραμελεῖ αὐτήν, καταστρέφει πᾶν καλὸν ἔργον· διότι ἡ νηστεία εἶναι ἐντολή, ἢτις ἐτέθη ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν, ἵνα δὶ’ αὐτῆς προφυλαχθῶμεν ἐκ τῆς γεύσεως τῆς τρυφῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐν ἀρχῇ ἐξέπεσε τὸ ἡμέτερον γένος ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ’ ὅθεν ἐγένετο ὁ πρῶτος ἀφανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖθεν ἄρχονται οἱ ἀγωνισταὶ ν' ἀποκτῶσι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

Καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἀφοῦ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἐκ τῆς νηστείας ἤρετο τὸν κατὰ τοῦ διαβόλου πόλεμον καθότι μετὰ τὸ βάπτισμα μετέφερεν αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον τὸ πνεῦμα, καὶ ἐκεῖ ἐνήστευσεν ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα. Ἐπίσης καὶ πάντες, ὅσοι ἐξέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου, ἵνα ἀκολουθήσωσιν δπίσω αὐτοῦ, ἐπὶ τούτῳ τῷ θεμελίῳ βάλλουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν· ἐπειδὴ ἡ νηστεία εἶναι ὅπλον θεοχάλκευτον, καὶ ὅστις παραμελεῖ αὐτήν, πῶς δὲν θέλει εἰσθαι ἀξιόμεμπτος; καὶ ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ἔθηκε τὸν νόμον τῆς νηστείας, ἐνήστευσε, καὶ ὅστις φυλάττει τοῦτον τὸν νόμον, δὲν πρέπει νὰ νηστεύῃ; Μέχρι τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐγνώριζε τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νίκην, οὔτε ὁ διάβολος ἡσθάνθη τὴν ἡτταν αὐτοῦ ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὅπλου τῆς νηστείας ἡτόνησεν ἔκτοτε· καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς νίκης, καὶ ἔδωκε τὸν πρῶτον στέφανον τῆς νίκης εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν· καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ὅταν ἴδη τοῦτο τὸ ὅπλον εἰς τινὰ ἀνθρωπον, κυριεύομενος ὑπὸ φόβου, ἐνθυμεῖται εὐθὺς τὴν ἡτταν αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ συντρίβεται ἡ δύναμις αὐτοῦ, καὶ καίεται ὑπὸ μόνης τῆς θεωρίας τούτου τοῦ ὅπλου, τὸ ὅποιον ἐδόθη εἰς ἡμᾶς παρὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ. Ηδονὸν ἀλλον ὅπλον ὑπάρχει δυνατιότερον, τὸ ὅποιον νὰ διδῇ τόσον θάρρος εἰς τὴν καρδίαν ἐγ καιρῷ τῆς πάλης, τῆς γινομένης· καὶ

τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὅσον ἡ νηστεία, ἡ γινομένη διὰ τὸν Χριστὸν; Ὅσον κοπιάζει καὶ κακοπαθεῖ τὸ σῶμα, καθ' ὃν καιρὸν περικυκλοῦσι τὸν ἄνθρωπον τὰ στρατεύματα τῶν δαιμόνων, τόσον ἐνθαρρύνεται ἡ καρδία ἐκ τοῦ ὅπλου τῆς νηστείας. Ὅστις ὑπάρχει ἐγδεδυμένος τὸ ὅπλον τῆς νηστείας, ἐξάπτεται εἰς πάντα καιρὸν ὑπὸ θείου ζῆλου· καὶ ὁ ζῆλωτής Ἡλίας ὅταν ἐξήφθη ὁ ζῆλος αὐτοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ τῆς νηστείας εὑρίσκετο· καθότι ἡ νηστεία ἐνθυμίζει εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀπέκτησεν αὐτήν, τὰ προστάγματα τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἡ νηστεία εἶναι μεσίτης τοῦ παλαιοῦ μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῆς νέας χάριτος, τῆς διοθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, καὶ ὅστις εἶναι ἀμελής εἰς αὐτήν, καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀγῶνας ὑπάρχει χαῦνος καὶ ἀμελής, καὶ δεικνύει κακὸν σημεῖον, καὶ κακὴν ἀρχὴν τῆς χαυνώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ διδειποντος εἰς τὸν νίκης εἰς τὸν πολεμοῦντα αὐτὸν διάβολον· ἐπειδὴ εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀγῶνα γυμνὸς καὶ ἀσπλος, καὶ διὰ τοῦτο ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ ἀνευ νίκης· διότι τὰ μέλη αὐτοῦ δὲν ἐφόρεσαν τὴν θέρμην τῆς νηστείας. Ὅστις ἐξασκεῖ τὴν ἀρετὴν τῆς νηστείας, τούτου ἡ διάνοια ὑπάρχει πάντοτε ἀκλόνητος, καὶ ἐτοίμη πρὸς ἀπάντησιν καὶ διάλυσιν ὅλων τῶν δυσκόλων παθῶν.

Λέγουσιν, ὅτι πολλοὶ ἀγιοι μάρτυρες, καθ' ἣν ἡμέραν ἔμελλον γὰρ δεχθῶσι τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, ἀφ' ἐσπέρας δὲν ἐγεύεντο γανὲν πρᾶγμα, ἀλλ' ἵσταντο δλην τὴν νύκταν ἀγρυπνοῦντες καὶ προσευχόμενοι καὶ δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὑμνοῖς καὶ ὡδαῖς πνευματικαῖς, καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως περιέμενον τὴν ὥραν ἐκείνην, ἐκδεχόμενοι ν' ἀπαντήσωσι τὸ δίφος διὰ τῆς νηστείας. Καὶ ἡμεῖς, οἵτινες προσεκλήθημεν εἰς τὸ ἀόρατον μαρτύριον, ἵγα δεχθῶμεν τοὺς στεφάνους τοῦ ἀγιασμοῦ καὶ τῆς καθαρότητος, ἐὰν προσέχωμεν, δέῃ θέλεις δοθῆ ποτε ἀπὸ κκνέν μέλος.

τοῦ σώματος ἡμῶν εἰς τοὺς ἐκθροὺς σημεῖον ἀρνήσεως.

Ἐρ. Πῶς τινὲς πολλάκις ἔχοντες τὰ ἔργα ταῦτα, δὲν αἰσθάνονται τὴν γαλήνην καὶ ἀνάπτουσιν τῶν παθῶν, εὔτε τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν;

Ἄπ. Μόνον οἱ σωματικοὶ κόποι, ἀδελφέ, δὲν διορθώνουσι τὰ ἐν τῇ ψυχῇ κεχρυμμένα πάθη, οὔτε ἐμποδίζουσι τοὺς λογισμοὺς ἔκείνους, οἱ όποιοι διεγείρονται πάντοτε ἐκ τῶν αἰσθήσεων· διότι οἱ σωματικοὶ οὗτοι κόποι φυλάττουσι μὲν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας, ἵνα μὴ νικηθῇ ὑπ’ αὐτῶν, ἐπίστης φυλάττουσιν αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων, δὲν προξενοῦσιν ὅμως εἰς τὴν ψυχὴν εἰρήνην καὶ ἀταραξίαν, ἀπλῶς γινόμενα· ἀλλὰ τότε μόνον οἱ κόποι καὶ τὰ ἔργα παρέγουσιν εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἀπάθειαν, καὶ νεκροῦσι τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δωροῦνται τὴν ἀνάπτουσιν τῶν λογισμῶν, ὅταν γίνωνται εἰς τὴν ἡσυχίαν, ὅπότε αἱ ἐξωτερικαὶ αἰσθήσεις παύουσιν ἐκ τῆς ταραχῆς, καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὴν θείαν ἔργασίαν· καθότι ἐφ’ ὃσον ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπαρνεῖται τὴν συναναστροφὴν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν διασκέδασιν τῶν λογισμῶν, δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὸ πάθος του· ἐπειδὴ ἡ ἡσυχία, ώς εἶπεν ὁ ἄγιος Βασίλειος, εἴναι ἡ ἀρχὴ τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς· διότι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἡσυχάσῃ ἐξωτερικῶς, τότε καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ στέρεται εἰς ἑαυτόν, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ διεγειρούμενη ἐξετάζει τὰς ἐννοίας τῆς ψυχῆς· καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐπιμείνῃ καλῶς εἰς ταῦτα, ἔρχεται ὀλίγον κατ’ ὀλίγον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς,

Ἐρ. Δὲν δύναται ἄρα γε νὰ καθαρισθῇ ἡ ψυχή, ὅταν διάγη τις ἔξω τῆς θύρας τοῦ κελλίου;

Ἄπ. Τὸ καθ’ ἡμέραν ποτιζόμενον δένδρον πότε ξηραίνεται; καὶ τὸ πλῆρες ἀγγεῖον, καθ’ ἡμέραν δεχόμενον προσθήκην, πότε κενοῦται; καὶ ἐὰν ἡ καθαρότης συνίσταται εἰς τὸ ὑφήση τις καὶ παύση τὴν συνήθειαν τῆς ἐλευθερίας του, πῶς καὶ πότε θέλει καθαρισθῆναι τὴν ψυχήν, ἀφεύ ἀνα-

εἰς ἔαυτὸν διὰ τῶν αἰσθήσεων τὴν ἐνθύμησιν τῆς παλατᾶς συνηθίσιας, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐπίγνωσις τῆς κακίας; ἡ πότε θέλει πάυσει ἀπὸ τὰ ἀνταγωνίσματα τῶν ἐξωτερικῶν πολέμων, ἵνα ἴδῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κατάστασιν; διότι ἐὰν ἡ καρδία αὐτοῦ καθ' ἥμεραν μολύνηται, πότε θέλει καθηρισθῆ ἐκ τοῦ μολυσμοῦ; καὶ ἐὰν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπίρειαν δὲν δύναται ν' ἀντιστῆ, πόσῳ μᾶλλον ἥμεροεῖ νὰ καθαρίσῃ τὴν ἔαυτοῦ ψυχὴν, ὅταν εύρισκηται εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, καὶ περιμένῃ καθ' ἥμέραν ν' ἀκούσῃ τὴν τρομερὰν εἰδῆσιν τοῦ πολέμου; καὶ οὕτω διακείμενος, πῶς δύναται νὰ κηρύξῃ τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ἐάν δημοσίας ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἀναστροφήν, δύναται δλίγον κατ' δλίγον νὰ καταπαύσῃ καὶ τὰ ἐσωτερικὰ πρῶτα ἐμπόδια· ἐπειδὴ ἐν ὅσῳ δι ποταμὸς δὲν φράττεται πλησίον τῆς πηγῆς, δὲν ἔντρονονται τὰ κάτω ὑδατα· ὅταν δημοσίας ἔλθῃ τις εἰς τὴν ἡσυχίαν, τότε δύναται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ νὰ διεκρίνῃ τὰ πάθη, καὶ νὰ εξετάζῃ αὐτὰ διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἔαυτῆς σοφίας· τότε καὶ ὁ ἀνθρωπὸς διεγείρεται εἰς τὸ ἔργον τρυπανόματος, καὶ ἥμέραν παρ' ἥμεραν αἰσθάνεται τὴν κρυπτὴν σοφίαν, ητίς ἀνθεῖ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Ἐρ. Ποῖαι εἶναι αἱ ἀκριβεῖς ἀποδείξεις καὶ τὰ σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων αἰσθάνεται τις, διὰ τοῦτο νὰ βλέπῃ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κρυπτόν τινα καρπόν;

Ἀπ. Ὁταν ἀξιωθῇ τῇ; γάρ οτος τῶν πολλῶν δακρύων, τὰ ὅποια δέουσιν ἄνευ βίξης καθότι τὰ δάκρυα ἐτέθησαν ὡς ὀροθέσιόν τι μεταξὺ τῆς ἐνεργείας τῶν παθῶν καὶ τῆς καθαρότητος· καὶ μέχρις ὅτου λάβῃ τις τὸ χάρισμα τῶν δακρύων, ἡ ἐργασία αὐτοῦ ὑπάρχει ἐξωτερική, καὶ εἰσέτι δὲν αἰσθάνεται παντελῶς τὴν ἐνέργειαν τῶν κρυπτῶν ἔργων τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου· ὅταν δημοσίας ἔργηται νὰ καταφρονῇ τελείως τὰ σωματικὰ πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου, καὶ φαίνηται ὅτι περιπατεῖ ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ ὅρου, εὐθὺς φθάνει εἰς ταύτην τὴν χάριν τῶν δακρύων, τὰ διότι ἄρχη

ἀρχῆς ἐκ τῆς διαμονῆς τῆς κρυπτῆς ἐργασίας, καὶ ἀναβί-
θάζουσιν αὐτὸν εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ· καὶ
ὅσον δὲ ἄνθρωπος προσθαίνει εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τοσοῦ-
τον αὐξάνουσι καὶ τὰ δάκρυα, ὡστε γὰρ πίνη αὐτὰ μετὰ τῆς
τροφῆς καὶ τοῦ ποτοῦ.

Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀκριβέστατον, ὅτι ἡ διάνοια παντε-
λῶς ἀπεχωρίσθη ἐκ τούτου τοῦ κόσμου καὶ ἡσθάνθη ἔκεινον
τὸν πνευματικόν. "Οταν δὲ ἄνθρωπος πλησιάζῃ διὰ τῆς
διανοίας αὐτοῦ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, τότε ἐλαττοῦνται καὶ
αὐτὰ τὰ δάκρυα, καὶ ἐάν ἡ διάνοια προσηλωθῇ τελείως εἰς
τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ οὗτος στερεῖται τελείως τὰ δάκρυα·
καὶ τούτο ὑπάρχει σημεῖον, ὅτι δὲ ἄνθρωπος εὑρίσκεται τεθαμ-
μένος εἰς τὰ πάθη.

"Αλλα δάκρυα καίουσι καὶ ξηραίνουσι τὸ σῶμα, καὶ ἄλλα
δάκρυα εὐφραίνουσι καὶ τρέφουσιν αὐτό· καὶ ὅσα μὲν δάκρυα
γεννῶνται ἐκ τῆς κατανύξεως τῆς ταπεινῆς καρδίας διὰ τὰς
ἄμαρτίας, καίουσι καὶ ξηραίνουσι τὸ σῶμα, καὶ πολλάκις
καὶ αὐτὸ τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ ἄνθρωπου βλάπτεται ἐξ αὐτῶν-
ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ τὰ δάκρυα συμβαίνουσι πρῶτον εἰς
τὸν ἄνθρωπον, καὶ δι' αὐτῶν ἐπειτα ἀνοίγεται εἰς αὐτὸν θύρα,
ἴγα εἰσέλθη εἰς τὴν δευτέραν τάξιν τῶν δακρύων τὴν ἀνωτέ-
ραν τῆς πρώτης, ἥτις ὑπάρχει τόπος τῆς χαρᾶς, καὶ διὰ τῆς
ὅποίας δέχεται δὲ ἄνθρωπος τὸ θεῖον ἔλεος· Τὰ τῆς δευτέρας
τάξεως δάκρυα προέρχονται ἐκ τῆς γνώσεως καὶ συγέσεως,
τὰ ὅποια καλλωπίζουσι τὸ πρόσωπον, καὶ τρέφουσι τὸ σῶ-
μα, καὶ ρέοντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀνευ βίας· καὶ ὅχι μόνον ὡς
εἴπομεν, τρέφουσι τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν μορφὴν τοῦ ἄνθρω-
που ἀλλοιοῦσι, καθὼς λέγει ἡ παροιμία· «καρδίας εὐφραινο-
μένης, θάλλει πρόσωπον, ἐν δὲ λύπαις οὔσης, σκυθρωπάζει.»

'Ἐρ. Τί εἶναι ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς, τὴν ὅποιαν λέγει δὲ
ἀπόστολος Παῦλος, «Ἐὰν συνανέστητε μετὰ τοῦ Χριστοῦ;»

'Ἀπ. 'Ἐπειδὴ εἶπεν δὲ ἀπόστολος, «ὁ Θεὸς δὲ εἰπὼν ἐκ

τους φῶς λάμψαι, αὐτὸς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἢ
ἔδειξε διὰ τούτου τὴν ἀνάστασιν τῆς ψυχῆς, ἢτοι τὸ τέλος
τῆς παλαιότητος, (διότι εῦτω πρέπει γὰρ ὄνομάζῃ τις αὐτήν,)
καθὼς λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου, καὶ θέλω δώσει εἰς
αὐτοὺς νέαν καρδίαν καὶ νέον πνεῦμα· ἐπειδὴ τότε εἰκονίζε-
ζεται ὁ Χριστὸς εἰς ἡμᾶς διὰ πνεύματος σοφίας καὶ ἀποκα-
λύψεως τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ.

Ἐρ. Τί εἶναι ἐν συντόμῳ ἡ δύναμις τῆς ἐργασίας τῆς
ἡσυχίας;

Ἄπ. Ἡ ἡσυχία νεκρώνει τὰς ἐξωτερικὰς αἰσθήσεις καὶ
διεγέρει τὰς ἐσωτερικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς· ἡ δὲ ἐξωτερικὴ
συναναστροφὴ πράττει τὸ ἐναντίον.

Ἐρ. Τίς εἶναι ἡ αἰτία τῶν δράσεων καὶ ἀποκαλύψεων·
ἐπειδὴ τινὲς μὲν βλέπουσιν ἀποκαλύψεις, τινὲς δέ, καὶ τοι
κοπιάζουσι περισσότερον, δὲν βλέπουσιν;

Ἄπ. Αἱ αἰτίαι τῶν δράσεων καὶ ἀποκαλύψεων εἶναι πολλαί,
εξ ὧν ἀλλαι μὲν εἶναι οἰκονομικαί, γενόμεναι χάριν τοῦ κοι-
νοῦ λαοῦ, καὶ ἀλλαι πρὸς παρηγορίαν καὶ θάρρος καὶ διδαχὴν
τῶν ἀσθενῶν· καὶ κυρίως οἰκονομοῦνται αὗται ὑπὸ τοῦ
ἀπείρου ἐλέους τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς τάξεις τῶν ἀν-
θρώπων, ἡ εἰς τοὺς ἀπλουστέρους καὶ κατὰ πολλὰ ἀκάκους,
ἡ εἰς τινας τελείους ἀγίους, ἡ εἰς ἔκείνους, οἵτινες, θερμὸν
ζῆλον ἔχοντες πρὸς τὸν Θεόν, ἐλησμόνησαν τὸν κόσμον καὶ
ἀπηρνήθησαν αὐτὸν τελείως, καὶ ἔφυγαν τὴν συναναστροφὴν
τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐξῆλθον γυμνοὶ ὅπίσω τοῦ Θεοῦ χωρὶς
νὰ περιμένωσι βοήθειάν τινα ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἵνα μὴ φο-
βῶνται καὶ δειλιῶσι τὴν μοναξίαν, ἡ περιέλθωσιν εἰς ἀπελε-
πισίαν, δταν περικυκλοὶ αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου ἐκ πείνης,
ἡ ἐξ ἀρρώστιας, ἡ ἐξ ἀλληγορίας, δίδεται εἰς αὐτοὺς
αὕτη ἡ παρηγορία· ἀλλὰ διατί αἱ παρηγορίαι αὗται γίνονται
εἰς τούτους καὶ ὅχι εἰς ἄλλους, οἵτινες κοπιάζουσι περι-
σσότερον; ἡ αἰτία εἶγαι ἡ ἐκ τῶν σωματικῶν παθί

τῆς, καὶ ὅχι ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς καὶ τῆς συνειδήσεως· καὶ ἄλλη αἰτία εἶναι, ὅταν ἔχῃ τις ἀνθρωπίνην παρηγορίαν, ἢ ἄλλην τινὰ βοήθειαν ἐκ τῶν φαινομένων πραγμάτων τοῦ κόσμου, δὲν γίνονται εἰς αὐτὸν ὄράσεις καὶ ἀποκαλύψεις, ἐκτὸς μόνον ἐὰν γίνωνται διὰ οἰκονομίαν τινὰ χάριν τοῦ κοινοῦ λαοῦ, (ἄλλ' ἐνταῦθα ὁ λόγος ἡμῶν ἀφορᾷ τοὺς ἀναγωρητάς), καὶ ὑπάρχει μάρτυς τῶν λεγομένων εἰς τῶν πατέρων, ὅστις παρακαλέσας τὸν Θεὸν διὰ ταύτην τὴν παρηγορίαν τῶν ἀποκαλύψεων, ἤκουσεν, ὅτι ἀρκεῖ σοι ἡ παρηγορία τοῦ κόσμου, καὶ ἡ συναναστροφὴ τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ ἄλλος τις πατέρος, ἐν ὃσῳ ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἔζη ἐν τῇ διαγωγῇ τῆς μοναξίας, ἐνετρύφα κατὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὰς ἀποκαλύψεις τῆς θείας χάριτος· ὅταν δῆμως ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐζήτησε τὴν χάριν ταύτην, καὶ δὲν εὗρεν αὐτήν παρεχάλεσε τὸν Θεόν, ἵνα φανερώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν αἰτίαν, λέγων, μήπως, Κύριε, διὰ τὴν ἀρχιερωσύνην, τὴν ὅποιαν ἐδέχθην, ἐμάκρυνεν ἀπ' ἐμοῦ ἡ χάρις; καὶ ἐλέχθη εἰς αὐτὸν, ὅχι, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔχει ἴδιαιτέραν πρόνοιαν δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ζῶσιν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἀξιοὶ αὐτοὺς τῶν τοιούτων παρηγοριῶν· διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅστις ἔχει ἀνθρωπίνην παρηγορίαν, νὰ ἔχῃ καὶ τὴν παρηγορίαν τῶν ἀποκαλύψεων, ἐκτὸς μόνον διὰ τινα κεκρυμμένην οἰκονομίαν, τὴν ὅποιαν γνωρίζει μόνος αὐτός, ὅστις οἰκονομεῖ τὰ τοιαῦτα πράγματα.

Ἐρ. Εὰν ἡ ὄρασις καὶ ἡ ἀποκάλυψις ἔναιε ἐν καὶ τὸ αὐτό, ἢ ὅχι;

Ἀπ. "Οχι, διαφέρουσι μεταξύ των, πλὴν ἡ ὄρασις πολλάκις λέγεται καὶ διὰ τὰ δύο· ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰς δύο περιστάσεις φανεροῦται τὸ κρυπτόν, ἐπομένως ἡ ὄρασις λέγεται καὶ ἀποκάλυψις, ἡ ἀποκάλυψις δῆμως δὲν λέγεται ὄρασις· καθότι ἡ ἀποκάλυψις ὠσεπιτοπλεῖστον λαμβάνεται εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια γνωρίζονται, καὶ ὁ γοῦς γεύεται τούτων. Ή "

γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους ὡς δὶς εἰκόνων καὶ τύπων· καθὼς τὸ πάλαι ἐγίνετο εἰς τοὺς ἀγίους ὡς εἰς ὅπνον βαθύν, ἢ δταν ἦσαν ἔξυπνοι· καὶ ἄλλοτε ἐγίνετο κατ' ἀκρίβειαν φανερῶς, ἄλλοτε ὡς φάσμα καὶ ἀμυδρῶς· διὰ τοῦτο καὶ αὐτός, ὅστις βλέπει τὴν ὁρασιν, πολλάκις δὲν ἤξεύρει, ἀν ἔξυπνος βλέπη αὐτήν, ἢ κοιμώμενος· ὑπάρχει καὶ περίστασις καθ' ἣν διὰ φωνῆς λαμβάνει τὴν ἀντίληψιν, καὶ ἄλλοτε βλέπει καὶ τύπον τινά, καὶ ἄλλοτε τρανώτερον βλέπει καὶ ὅμιλετ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ ἡ θεωρία, καὶ ἡ ὅμιλία, καὶ ἡ ἐρώτησις, καὶ ἡ ἀπάγνησις εἶναι δυνάμεις ἄγιαι, αἱ ὅποιαι φαίνονται εἰς τοὺς ἀξίους· ἀλλὰ ταῦτα πάντα γίνονται εἰς τόπους ἐρημικωτέρους, καὶ εἰς ἔκεινους οἵτινες εὑρίσκονται μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἀνθρωπος ἀναγκαίως ἔχει χρείαν τῶν τοιούτων· ἐπειδὴ ἐκεῖ δὲν ἔχει ἄλλην βοήθειαν καὶ παρηγορίαν. Αἱ δὲ ἀποκαλύψεις εἶναι ἵδιαι μόνον τῶν τελείων καὶ γνωστικῶν, τὰς ὅποιας διὰ τὴν καθαρότητα αὐτῶν αἰσθάνονται καὶ ἀντιλαμβάνονται διὰ τοῦ νοός.

Ἐρ. Πότε γνωρίζει ὁ ἀνθρωπος, ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας;

Ἄπ. Ὁταν βλέπῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καλούς, καὶ δὲν φαίνηται τις εἰς αὐτὸν βέβηλος καὶ ἀκάθαρτος, τότε ἀληθῶς ὑπάρχει καθαρὸς τῇ καρδίᾳ· διότι ἄλλως, πῶς θέλει πληρωθῆ ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου, ὅστις λέγει, ὅτι πρέπει ὁ ἀνθρωπος νὰ λογίζηται μετὰ εἰλικρινοῦς καρδίας πάντας ὡς ἀνωτέρους αὐτοῦ; καὶ ὁ προφήτης Ἀββακούμ λέγει, ὅτι ὁ καλὸς ὀφθαλμὸς δὲν βλέπει πονηρά.

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ καθαρότης, καὶ ἕως ποῦ εἶναι ὁ ὅρος αὐτῆς;

Ἄπ. Καθαρότης εἶναι τὸ νὰ λησμονήσῃ τις τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως τῶν παρὰ φύσιν πραγμάτων, τὰ ὅποια εύρισκονται εἰς τὸν κόσμον· ὁ δὲ ὅρος τοῦ νὰ ἐλευθερωθῇ καὶ νὰ εύρεθῇ τις ἔξω ἀπὸ αὐτὰ εἶναι, τὸ νὰ φθάσῃ ὁ ἀνθρωπος εἰς τὴν πρώτην τῆς φύσεως αὐτοῦ ἀπλότητα καὶ ἀκα-

νὰ γίνῃ ὡς ἐν νήπιον, χωρὶς γὰ τὰ ἔχη τὰ ἐλαττώματα τοῦ νηπίου.

Ἐρ. Καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ τις εἰς ταύτην τὴν τάξιν;

Ἀπ. Ναί. Ἰδοὺ ἔφθασάν τινες εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ἐκ τῶν δοπίων ὑπάρχει εῖς καὶ ὁ ἀβδᾶ Σισόης ὃστις ἡρώτα τὸν μαθητὴν αὐτοῦ, ἀν ἔφαγεν ἢ ὅχ!. Καὶ ἄλλος τις ἐκ τῶν πατέρων ἔφθασεν εἰς τοιαύτην ἀπλότητα, σχεδὸν ἐγένετο ὡς νήπιον, καὶ ἐλησμόνησε παντελῶ; ὅλα τὰ ἐν τῇ γῇ πράγματα τόσον, ὥστε πρὶν ἡ μεταλάβῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐζήτει γὰ φάγη, ἐὰν δὲν ἐμποδίζετο ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, οἱ δόποιοι ἔφεραν αὐτὸν ὡς νήπιον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐκοινώγει· καὶ ἐὰν ὡς πρὸς τὸν κόσμον ὑπῆρχε νήπιος, ὡς πρὸς τὸν Θεὸν ὅμως ἦτο τέλειος κατὰ τὴν ψυχήν.

Ἐρ. Ηοίαν μελέτην καὶ ἐπασχόλησιν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἀσκητὴς εἰς τὸ ἡσυχαστήριον αὐτοῦ καθήμενος ἐν ἡσυχίᾳ; καὶ τί πρέπει νὰ ἐργάζηται πάντοτε, ἵνα μὴ περισπᾶται ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς ματαίους καὶ ἀνωφελεῖς λογισμούς;

Ἀπ. Περὶ μελέτης καὶ ἐπασχολήσεως ἐρωτᾷς, καὶ πῶς γίνεται ὁ ἄνθρωπος νεκρὸς εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ; καὶ χρειάζεται ἀρά γε, ὃστις προσέχει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἔχει ἔξουσίαν εἰς ἑαυτόν, νὰ ἐρωτᾷ, πῶς πρέπει νὰ ζῇ; Καὶ τί εἶναι ἡ μελέτη τοῦ μοναχοῦ ἐντὸς τοῦ κελλίου αὐτοῦ, παρὰ κλαυθμός; καὶ εὐκαιρεῖ ποτε ὁ μοναχὸς ἀπὸ τὸν κλαυθμὸν νὰ καταγίνηται εἰς ἄλλον τινὰ λογισμόν; καὶ ποία ἄλλη μελέτη ὑπάρχει ἀνωτέρα τῆς μελέτης τοῦ κλαυθμοῦ; καθότι καὶ αὐτὸ τὸ κελλίον τοῦ μοναχοῦ καὶ ἡ μοναξία αὐτοῦ διδάσκουσιν αὐτόν, διτὶ πρέπει νὰ ζῇ ὡς οἱ νεκροὶ εἰς τὸν τάφον, οἱ δόποιοι δὲν αἰσθάνονται τὴν χαρὰν τῶν ζώντων· διότι ἡ ἐργασία αὐτοῦ εἶναι τὸ πένθος· καὶ αὐτὴ ἡ ἐπωνυμία αὐτοῦ εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ πένθους παρακινεῖ καὶ προτρέπει αὐτόν· διότι ὁ μοναχὸς ὄνομάζεται πενθικός, ἦτοι λυπηρὸς τὴν καρδίαν· καὶ ὅλοι οἱ ἄγιοι πενθοῦντες ἀπεδήμη-

τῆς παρούσης ζωῆς· καὶ ἐὰν οἱ ἄγιοι ἐπένθουν, καὶ τὰ ὅμματα αὐτῶν ἐπληροῦντο δακρύων πάντοτε, τίς ἐξ ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν μὴ κλαύσῃ; ἀφοῦ δὲ παρηγορία τοῦ μοναχοῦ γεννᾶται ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ καὶ τῶν δακρύων; καὶ ἐὰν οἱ τέλειοι καὶ νικηταὶ τῶν παθῶν ἐκλαυσαν ἐνταῦθα, ἡμεῖς οἱ πληγωμένοι ἀπὸ τὰ πάθη πῶς θέλομεν ἡσυχάσει ἄνευ δακρύων καὶ κλαυθμοῦ; καὶ χρειάζεται ποτε διδασκαλίαν ἔκεινος, ὅστις θεωρεῖ ἑαυτὸν κατακείμενον ἔμπροσθεν αὐτοῦ νεκρὸν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, πῶς καὶ διὰ τίνος λογισμοῦ δύναται γὰρ κλαύσῃ, καὶ ποῦ νὰ μεταχειρισθῇ τὰ δάκρυα; δέ τοι τὸν ψυχή σου ὑπάρχει τεθανατωμένη ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, καὶ κείται ἔμπροσθέν σου νεκρά, ἡ δοποία σοὶ εἶναι τιμωτέρα ἀφ' ὅλον τὸν κόσμον, καὶ δὲν σοὶ χρειάζονται κλαυθμοὶ καὶ δάκρυα; Ἐὰν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ μεθ' ὑπομονῆς ἐπιμείνωμεν εἰς αὐτήν, δυνάμεθα βέβαια ν' ἀποκτήσωμεν τὸν κλαυθμὸν καὶ τὰ δάκρυα. διὰ τοῦτο ἀς παρακαλῶμεν συνεχῶς τῶν Κύριον, ὅπως δώσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν τῶν δακρύων καὶ τοῦ πένθους· διότι ἐὰν λάβωμεν ταύτην τὴν χάριν, ητις ὑπάρχει ἀνωτέρα πασῶν τῶν λοιπῶν, δι' αὐτῆς δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ ὅταν ἄπαξ εἰσέλθωμεν εἰς αὐτήν, μέχρι θανάτου θέλει μείνει μεθ' ἡμῶν.

Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· διότι πάντοτε ἀπολαμβάνουσι τὴν τρυφήν τῶν δακρύων, καὶ δι' αὐτῶν βλέπουσι τὸν Κύριον· καὶ ἐνῷ τὰ δάκρυα εὑρίσκωνται ἔτι εἰς τοὺς ὄφθαλμοὺς αὐτῶν, ἀξιοῦνται διὰ τῆς προσευχῆς τὸ χάρισμα τῶν ἀποκαλύψεων, καὶ ποτὲ δὲν προσεύχονται ἄνευ δακρύων· καὶ τοῦτο εἶναι ἔκεινο, τὸ ὄποιον εἶπεν ὁ Κύριος, διτι «μακάριοι οἱ πενθοῦντες διτι παρακληθήσονται»· διότι ἐκ τοῦ πένθους ἔρχεται τις εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς· διὰ τοῦτο εἰπὼν ὁ Κύριος, «διτι αὐτοὶ παρακληθήσονται», «δὲν ὑπέδειξε ποίαν παράκλησιν θέλουσι λάβῃ· ἐπειδὴ ὅταν ὁ μοναχὸς διὰ τῶν δακρύων καὶ τοῦ πένθους ἀξιωθῇ ν' ἀπαλλαγήν».

τῶν παθῶν, τότε εἰσθάνεται τὴν τοιαύτην παρηγορίαν. "Οστις λοιπὸν φθάσει εἰς ταύτην τὴν κατάστασιν, καθ' ἣν εὐρίσκεται ἡ παρηγορία, ἔκεινος θέλει καταλάβη, ποίαν παρηγορίαν φέρει τὸ τέλος τοῦ πένθους, τὴν ὅποιαν παρηγορίαν χαρίζει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πενθοῦντας διὰ τὴν ἑαυτῶν καθαρότητα· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ποτε δυνατὸν, δστις ἀδιαλείπτως πενθεῖ, νὰ ἔνοχληθῇ ἐκ τῶν παθῶν. "Ἄν καὶ τὸ χάρισμα τῶν δακρύων καὶ τοῦ πένθους ἦναι ἤδιον τῶν ἀπαθῶν, δύνανται δμως καὶ ὅσοι πρὸς καιρὸν πενθοῦσι καὶ κλαίουσι νὰ φθάσωσιν, ἀν ὅχι εἰς τὴν ἀπάθειαν, τούλαχιστον εἰς τὴν νέκρωσιν τῶν παθῶν. Τί πρέπει νὰ εἴπωμεν δι' ἐκείνους, οἵτινες νύκτα καὶ ἡμέραν ἔχουσι τοῦ πένθους τὴν ἐργασίαν; οὐδεὶς γνωρίζει τὴν ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ προεχομένην βοήθειαν, παρὰ μόνοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀφιέρωσαν τάς ψυχὰς αὐτῶν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον. Πάγτες οἱ ἄγιοι ἐπιθυμοῦσι τὸ χάρισμα τῶν δακρύων· ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ἀνοίγεται εἰς αὐτοὺς ἡ θύρα τῆς παρηγορίας, ἐν ᾧ εἰκονίζονται τὰ χρηστὰ καὶ σωτήρια ἵχνη τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀποκαλύψεων.

'Ἐρ. Εάν τις δὲν δύνηται διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος νὰ πενθῇ ἀδιαλείπτως, ποίαν ἐργασίαν πρέπει νὰ ἔχῃ πρὸς φυλακὴν τοῦ νοός, ἵνα μὴ διεγερθῶσι κατ' αὐτοῦ τὰ πάθη;

'Ἀπ. Τὰ πάθη δὲν δύνανται νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ διαταράξωσι τὸν ἀσκητήν, ὅταν ἡ καρδία σχολαζῇ ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, καὶ ὅταν οὗτος φυλάττῃ τὰ χρέη του, ἔξαιρέτως δὲ ἐὰν ἐπασχολήσται εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων γραφῶν· διότι διὰ τῆς ἐρεύνης τῶν νοημάτων μένει ἀνενόχλητος ἐκ τῶν παθῶν, καὶ φεύγουσιν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μάταιοι λογισμοί, καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ περιορίζεται εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῶν θείων νοημάτων, καὶ δὲν ἐνθυμεῖται ποσῶς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἀλλ' ἐκ τῆς μεγίστης ἡδονῆς τῆς συνεχοῦς μελέτης ὑψοῦται εἰς τὸν Θεόν. Εάν λοιπὸν πράττῃ οὕτως ὁ ἀσκητής, εἰς τὴν ἡσυχίαν εὑρισκόμενος, λησμονεῖ

έαυτόν, καὶ γίνεται ὅλως ὡς ἔξω φρενῶν, μὴ ἐνθυμούμενος παντελῶς τὸν παρόντα κόσμον, ἀλλὰ συλλογιζόμενος τὰ περὶ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ, βοᾷ ἐκ καρδίας, δόξα εἰς τὴν θεότητά σου, δόξα εἰς τὰ θαυμάσια ἔργα σου, παράδοξα καὶ ἔξαίσια εἶναι πάντα τὰ ἔργα σου, Κύριε· εἰς δοποῖον ὑψος ἀνεβίβασας τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν, εἰς ὅποια πράγματα μ' ἡξίωσες νὰ ἐντρυφῶ, καὶ εἰς δοπίας ἐννοίας ἐτόλμησε νὰ φθάσῃ ἡ ἐμὴ ψυχή! καὶ εἰς ταύτας τὰς θαυμασίους ἐννοίας ἐπασχολούμενος μετὰ θαυμασμοῦ, μεθᾶ καὶ γίνεται ὡς θελει γίνει μετὰ τὴν ἀγάστασιν ὁ ἄνθρωπος· διότι ἡ ἡσυχία πολὺ συνεργεῖ εἰς τὴν χάριν ταύτην· ἐπειδὴ ὁ νοῦς εὑρίσκει καιρὸν νὰ διαμείνῃ ἀνενόχλητος εἰς αὐτήν. Ἐκτὸς δὲ τούτων κινεῖται καὶ εἰς ἄλλας θείας ἐνθυμήσεις ἀναλόγως τῆς πολιτείας αὐτοῦ· λαμβάνει κατὰ νοῦν τὴν δόξαν τοῦ μέλλοντος αἰώνος, καὶ τὴν εἰς τοὺς δικαίους ἀποκειμένην ἐλπίδα, καὶ τὴν καινὴν ἐκείνην ἀποκατάστασιν, καὶ ἀφοῦ ἐκ τούτων τῶν θείων ἐννοιῶν μεθυσθῇ, ἐπιστρέφει εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ παρόντος κόσμου, εἰς τὸν δοποῖον εὑρίσκεται ζῶν εἰσέτι, καὶ λέγει μετὰ ἐκπλήξεως, ὦ, βάθος πλούτου, καὶ σοφίας, καὶ γνώσεως, καὶ φρονήσεως καὶ οἰκονομίας τοῦ ἀνεξιχνιάστου Θεοῦ! πόσον ἀνεξερεύνητα εἶναι τὰ κρίματα, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ! ὁ δοποῖος ἡτοίμασε τὸν θαυμαστὸν τοῦτον κόσμον, καὶ εἰσήγαγεν εἰς αὐτὸν τὸ λογικὸν αὐτοῦ πλάσμα, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν μεταφέρει αὐτὸν εἰς τὴν ἀπέραντον καὶ ἀτελεύτητον τῆς αἰωνιότητος ζωήν· διὰ ποίαν αἰτίαν ἄραγε ἐποίησε πρῶτον τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἐπλάτυνε καὶ ἐπλούτησεν αὐτὸν διὰ τοῦ πλήθους τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν φύσεων, καὶ ἔθηκεν εἰς αὐτὸν αἰτίας, καὶ ὕλας καὶ ἀνταγωνίσματα τῶν πολλῶν παθῶν; καὶ πῶς ἐν πρώτοις ἔβαλεν ἡμᾶς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἐφύτευσεν εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν τὴν ἀγάπην τῆς πολυζωίας, καὶ ἔξαίφνης ἀφαιρεῖ ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ διὰ τοῦ θαγάτου, καὶ φυλάττει ἡμᾶς

Ἐπὶ πολὺν καιρὸν εἰς ἀναισθησίαν καὶ ἀκινησίαν, καὶ ἀφανίζει τὰς μορφὰς ἡμῶν, καὶ διαλύει τὴν κράσιν ἡμῶν, καὶ ἐνώνει αὐτὴν μὲ τὴν γῆν, καὶ παραχωρεῖ γὰ καταστραφῆ, καὶ νὰ διαλυθῇ καὶ νὰ ἔγρανθῇ ἡ κατασκευὴ τοῦ σώματος, καὶ πάλιν καθ' ὃν καιρὸν ὥρισε διὰ τῆς προσκυνητῆς αὐτοῦ σοφίας, θέλει ἀνεγείρει ἡμᾶς μὲ ἔτερον σχῆμα, τὸ ὅποιον αὐτὸς γνωρίζει, καὶ θέλει μεταβάλλει ἡμᾶς εἰς ἄλλην κατάστασιν; Ταῦτα πάντα ὅχι μόνον ἡμεῖς οἱ ἀνθρώποι ἐλπίζομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγιοι ἄγγελοι, οἱ μὴ ἔχοντες χρείαν ἐκ τούτου τοῦ κόσμου διὰ μικρὰν διαφορὰν τῆς φύσεως αὐτῶν, περιμένουσι τὴν ἡμετέραν ἀνάστασιν ἐκ τῆς φθορᾶς· ἐπειδὴ χάριν ἡμῶν ἐμποδίζονται ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν τελειότητα· διότις γνωρίζουσιν, ὅτι ἐφάπαξ θέλει ἀνοιγῆ ἡ θύρα τοῦ νέου αἰῶνος, καὶ ὅτι καὶ αὐτοὶ μεθ' ἡμῶν θέλουσιν ἀναπαυθῆ μετὰ τὴν παντελῆ καταστροφὴν ὅλης τῆς καταστάσεως τούτου τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἡμετέρας φύσεως εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος· « ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἐκδέχεται, ὅπως ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. »

Καὶ ἐντεῦθεν ὑψοῦται διὰ τοῦ νοὸς αὐτοῦ εἰς τὰ πρὸ καταβολῆς κόσμου, δρότε δὲν ὑπῆρχεν ἔτι κτίσις τις, οὔτε γῆ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἐν γένει κανὲν τῶν, ὅσα ἐγένοντο, καὶ πῶς ἐξαίφνης ὁ Θεὸς διὰ μόνης τῆς θελήσεως αὐτοῦ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παρήγαγε τὰ πάντα εἰς τὸ εἶναι, καὶ πᾶν πρᾶγμα παρέστη ἐνώπιον αὐτοῦ τέλειον· καὶ πάλιν καταβιβάζει τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς πάντα τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ, καὶ παρατηρεῖ τὰς θαυματουργίας τῶν κτισμάτων, λέγων καθ' ἑαυτὸν μετὰ θαυμασμοῦ· ὡς τοῦ θαύματος, πόσον ἡ οἰκονομία· καὶ οἱ πρόγοια τοῦ Θεοῦ ὑπερβαίνει πᾶσαν ἔννοιαν, καὶ πόσον ἡ θαυμαστὴ δύναμις αὐτοῦ νικᾷ ὅλα αὐτοῦ τὰ ποιήματα· καὶ πῶς τὴν κτίσιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶγαι παρήγαγε, καὶ πῶς

λιν μέλλει νὰ διαφθείρῃ αὐτήν, καὶ τὴν θαυμαστὴν αὐτῆς εύταξίαν, καὶ τὴν ὡραιότητα τῶν φυτῶν, καὶ τὴν εὔταχτον κίνησιν τῶν κτισμάτων· ἔτι δὲ καὶ τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ χρόνου, καὶ τοὺς καιρούς, καὶ τὴν συνάφειαν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, καὶ τὰς διαφόρους μεταβολὰς τοῦ χρόνου, καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα ποικίλα ἀνθη, καὶ τὰς ὡραίας οἰκοδομὰς τῶν πόλεων, καὶ τὴν ἀκατάπαυστον κίνησιν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν πολύπονον αὐτῶν φύσιν, καὶ μετὰ τοῦτο μέλλει νὰ ἔλθῃ ἄλλος αἰών, καθ' ὃν οὐδεὶς πλέον θέλει ἐνθυμηθῆ τὴν πρώτην κατάστασιν ταύτης τῆς κτίσεως· διότι γενήσεται ἄλλη ἄλλοιώσις, καὶ ἄλλη ἐπασχόλησις, καὶ ἄλλοι διαλογισμοί· καὶ πάλιν, οἱ ἀνθρώποι δὲν θέλουσιν ἐνθυμηθῆ πλέον τοῦτον τὸν κόσμον, οὕτε τὴν προτέραν αὐτῶν διαγωγήν· διότι ὁ νοῦς αὐτῶν θέλει δεσμευθῆ εἰς τὴν θεωρίαν ἔκεινης τῆς καταστάσεως, χωρὶς πλέον νὰ δύνηται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ δόπισω, καὶ νὰ παλαίσῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα· καθότι μετὰ τὸν ἀφανισμὸν τούτου τοῦ κόσμου ἀμέσως λαμβάνει ἀρχὴν ὁ μέλλων αἰών, καὶ τότε ἔκαστος ἀνθρώπος θέλει εἰπεῖ τοιούτους λόγους, ὃ μητερ, (ἥ ἐπὶ γῆς ἐκκλησίᾳ), ἐλησμονήθης ὑπὸ τῶν τέκνων σου, τὰ δοποῖα ἐγέννησας, καὶ ἀνέθρεψας, καὶ ἐσόφισας, καὶ ἥδη ἐν μιᾷ στιγμῇ συναθροίζονται εἰς ἔνας ἀγκάλας, καὶ γίνονται ἀληθινὰ τέκνα τῆς στείρας (ἥτοι τῆς ἀνω ἐκκλησίας), ἥτις ποτὲ δὲν ἐγέννησε, καθὼς γέγραπται, εὐφράνθητι στείρα, ἥτις δὲν ἐγέννησας τέκνα.

Καὶ τότε συλλογιζόμενος τοῦτο ὡς ἔκστατικώς, λέγει· πόσον καιρὸν ἄραγε θέλει διαμείνει οὗτος ὁ κόσμος; καὶ πότε μέλλει νὰ λάβῃ ἀρχὴν ὁ μέλλων αἰών; καὶ πόσον καιρὸν ἄραγε τὰ σώματα ἡμῶν θέλουσιν εἶσθαι ἐντὸς τῆς γῆς; καὶ ποίᾳ θέλει εἶσθαι ἥ διαγωγὴ τοῦ μέλλοντος αἰώνος; καὶ ἐν ποίᾳ μορφῇ θέλει ἀναστηθῆ ἥ φύσις ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τί θέλει συνίστασθαι; καὶ ἐν τίνι τρόπῳ ἔρχεται εἰς τὴν δευτέραν κτίσιν; Καὶ ἐνῷ ἐπασχολεῖται εἰς τὰς τοιαύτας ἕ

πτει εἰς αὐτὸν ἔκστασις καὶ ἔκπληξις καὶ σιωπή, καὶ μετ' ὅλιγον ἐγείρεται, καὶ γονατίζει, καὶ εὐχαριστεῖ καὶ δοξολογεῖ μετὰ δακρύων τὸν μόνον σοφὸν Θεόν, ὃστις δοξάζεται πάντοτε ἀπὸ τὰ πάνσοφα αὐτοῦ ἔργα.

Μακάριος, ὃστις ἡξιώθη ἡμέραν καὶ νύκταν νὰ μελετᾷ τὰ τοιαῦτα· μακάριος, ὃστις εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐπασχολεῖται εἰς ταύτας τὰς θεωρίας. Ἐὰν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ δὲν αἰσθάνηται τις τὴν δύναμιν τῶν τοιούτων θεωριῶν διὰ τὸν μετεωρισμὸν τοῦ νοὸς αὐτοῦ, καὶ ἐὰν δὲν δύνηται εἰσέπι νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν προρρήθεντων θαυμασίων τοῦ Θεοῦ, ἀς μὴ ταραχθῇ, καὶ ἀφήσῃ τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ πολιτείαν· ἐπειδὴ οὕτε ὁ γεωργός, ἀμαρτίφη τὸν σπόρον εἰς τὴν γῆν, εὐθέως βλέπει καὶ τὸν στάχυν. Εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα ἀκολουθεῖ ἡ ἀκηδία, ὁ κόπος τῶν μελῶν τοῦ ἐργάτου, ὁ πόνος τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν φίλων· δταν τις ὑπομείνῃ ταῦτα πάντα, φθάνει τότε ἄλλος κοιρός, καθ' ὃν εὐχαριστεῖται, καὶ σκιρτᾷ, καὶ χαίρει καὶ εὐφραίνεται· καὶ ποῖος εἶναι οὗτος ὁ καιρός; δταν τρώγῃ ἐκ τοῦ πνευματικοῦ ἄρτου τοῦ ἴδρωτός του, καὶ μένει εἰς τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ μελετῶν· διότι ἡ ἡσυχία καὶ ἡ εἰς αὐτὴν μεθ' ὑπομονῆς γινομένη μελέτη πολλὴν ἥδονὴν καὶ ἀτελεύτητον χαρὰν προξενοῦσι εἰς τὴν καρδίαν, καὶ κινοῦσι τὸν νοῦν εἰς ἀνεκλάλητον ἔκπληξιν καὶ θαυμασμόν. Μακάριος λοιπόν, ὃστις ὑπομένει εἰς τὴν ἡσυχίαν· διότι θέλει ἀνοιχθῆ ἔμπροσθεν αὐτοῦ αὕτη ἡ θεόβρυτος πηγὴ τῆς θεωρίας τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλει πίει ἐξ αὐτῆς, καὶ θέλει γλυκανθῆ· καὶ δὲν θέλει παύσει ποτὲ ἀπὸ τοῦ νὰ πίνῃ νύκτα καὶ ἡμέραν μέχρι τέλους τῆς προσκαίρου αὐτοῦ ζωῆς.

Ἐρ. Ποῖον εἶγαι τὸ περιεκτικὸν ὅλων τῶν κόπων τῆς ἡσυχίας, ἵνα, δταν καταντήσῃ τις εἰς αὐτό, μάθῃ, δτι ἐφθασε τὴν τελειότητα τῆς πολιτείας;

Ἄπ, "Οταν ἀξιωθῇ τις τὴν ἀδιάκοπον προσευχήν."

ὅταν φθάσῃ τις εἰς ταύτην τὴν προσευχήν, ἔφθασεν εἰς τὸ τέλος πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ τοῦ λοιποῦ γίνεται κατοικητήριον τοῦ ἀγίου Πνεύματος· ἐὰν δομως δὲν ἐδέχθη εἰσέτι ἀκριβῶς τὴν χάριν τοῦ ἀγίου Πνεύματος, δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ καὶ νὰ τελειώσῃ μετὰ ἀνέσεως ταύτην τὴν προσευχήν· καθότι τὸ Πνεῦμα, λέγει, ὅταν κατοικήσῃ εἰς τινα, δὲν παύει πλέον ἐκ τῆς προσευχῆς· ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πνεῦμα προσεύχεται πάντοτε, καὶ τότε εἴτε τρώγει ὁ ἄνθρωπος, εἴτε πίνει, εἴτε κοιμᾶται, εἴτε ἄλλο τι πράττει, ἔως καὶ εἰς αὐτὸν τὸν βαθὺν ὑπνον αἱ εὐωδίαι καὶ οἱ ἀτμοὶ τῆς προσευχῆς ἀναδίδονται ἀνευ κόπου ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ δὲν χωρίζεται ποτε ἐξ αὐτοῦ ἡ προσευχή, καὶ φαίνηται ἐξωτερικῶς ὅτι παύει, ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸν καιρὸν ἔργαζεται ἐσωθεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ κρυπτῶς· ἐπειδὴ καὶ αὐτῇ ἡ ἐξωτερική σιωπὴ τῶν καθαρῶν ἀνθρώπων ὀνομάζεται παρά τινος ἀγίου προσευχή· καθότι οἱ λογισμοὶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων εἶναι θεῖαι κινήσεις, καὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ ἐνέργειαι τῆς καθαρᾶς καρδίας εἶναι φωναὶ πραεῖαι, διὰ τῶν ὁποίων κρυπτῶς ψάλλουσιν εἰς τὸν Θεόν.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ πνευματικὴ προσευχή; καὶ πῶς ἀξιοῦται αὐτὴν ὁ ἀγωγιζόμενος;

'Απ. Εἶναι ἐνέργειαι τῆς ψυχῆς, αἱ ὁποῖαι κινοῦνται διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰς τοὺς ἔχοντας ἀκριβῆ ἀγιωσύνην καὶ καθαρότητα, καὶ μόλις εἰς ἐκ μυρίων ἀνθρώπων ἀξιοῦται αὐτήν· διότι εἶναι μυστήριον τῆς μελλούστης καταστάσεως τῆς πολιτείας· ἐπειδὴ δὶ αὐτῆς ὑψοῦται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ μένει ἀνενέργητος· καὶ μήτε κινήται, μήτε ἐνθυμήται παντελῶς τὰ τοῦ κόσμου· καὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν δὲν προσεύχεται ἡ ψυχή, ἀλλ' αἰσθάνεται καθαρῶς τὰ πνευματικὰ πράγματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τὰ ὁποῖα ἀνθρώπινος νοῦς δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ, παρὰ μόνον διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγίου Πνεύματος· καὶ τούτο εἶγαι ἡ νοητὴ θεωρία καὶ κίνησις, ἣτις

ἀφορμὴν ἐκ τῆς προσευχῆς· διὰ τοῦτο καὶ τινες ἐκ τῶν ἔχοντων τὴν τοιαύτην προσευχὴν ἔφθασαν εἰς τὴν τελειότητα τῆς καθαρότητος, εἰς τοὺς ὅποίους δὲν ὑπάρχει στιγμή, καθ' ἣν νὰ μὴ προσεύχωνται ἐσωτερικῶς· καὶ ὁσάκις πλησιάζει εἰς αὐτοὺς τὸ ἄγιον πνεῦμα, εὑρίσκει αὐτοὺς πάντοτε νὰ προσεύχωνται, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς προσευχῆς μεταφέρει αὐτοὺς εἰς θεωρίαν, ἡ ὅποια καλεῖται πγευματικὴ ὅρασις· ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη προσευχὴ δὲν χρειάζεται σχῆμα καὶ τρόπον ἐκτεταμένης προσευχῆς, οὕτε στάσιν καὶ τάξιν πολλῆς ἐργασίας· ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν τοιαύτην προσευχὴν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐθὺς αἰχμαλωτίζονται εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, δὲν παραμελοῦσιν ὅμως καὶ τὴν διὰ τῆς στάσεως γινομένην προσευχὴν εἰς τὰς ὠρισμένας ὥρας· ἐπειδὴ εὑρίσκομεν, δτι καὶ ὁ ἄγιος Ἀντώνιος, ἴσταμενος εἰς τὴν προσευχὴν κατὰ τὴν ἐννάτην ὥραν, ἡσθάνετο δτι ἡρπάζετο ὁ νοῦς αὐτοῦ· καὶ ἄλλος τις ἐκ τῶν πατέρων, ἴσταμενος εἰς τὴν προσευχὴν μὲν ὑψωμένας χεῖρας, ἥλθεν εἰς ἔκστασιν τέσσαρας ἡμέρας· οὕτω καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πατέρων προσευχόμενοι ἤρχοντο εἰς ἔκστασιν ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐνθύμησιν καὶ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἀξιοῦται τις ταύτης τῆς προσευχῆς, ὅταν πράξει καὶ θεωρίᾳ ἀπεκδυθῇ τὴν ἀμαρτίαν διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, τὰς ὅποιας ἐντολὰς ἔὰν ἀγαπήσῃ ὁ ἀνθρωπος, καὶ φυλάξῃ αὐτὰς κατὰ τάξιν, ἀπαλλάσσεται ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ λησμονεῖ καὶ αὐτὴν τὴν χρείαν τῆς φύσεως. Ἀδύνατον εἶναι, δστις μιμεῖται τὴν διαγωγὴν καὶ τὸν τρόπον τοῦ νομοθέτου Χριστοῦ, καὶ φυλάττει τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, νὰ μένῃ εἰς τὴν ἀμαρτίαν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ὑπεσχέθη, δτι δστις φυλάττει τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, θέλει κατοικήσει εἰς αὐτόν.

Ἐρ. Ποία εἶναι ἡ τελειότης τῶν πελλῶν καρπῶν τοῦ Ηπεύματος;

Ἀπ. Ὁταν ἀξιωθῇ τις τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἐρ. Καὶ πόθεν γνωρίζει τις, ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην;

’Απ. Ὅταν, κινουμένης εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ Θεοῦ, εὐθὺς ἡ καρδία αὐτοῦ κινήται εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ οἱ ὄφθαλμοὶ αὐτοῦ ρέωσιν ἄφθονα δάκρυα· διότι ἡ ἀγάπη συνηθίζει, ὅταν ἐνθυμήται ἐκείνους, τοὺς ὅποιους ἀγαπᾷ, νὰ ἔξαπτῃ δάκρυα ἐκ τῶν ὄφθαλμῶν· καὶ τοιοῦτος ὑπάρχων ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ποτὲ δὲν στερεῖται τὰ δάκρυα· καθότι ἀείποτε εὐρίσκει ὑλὴν, ἡ ὅποια φέρει εἰς αὐτὸν τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ ἐν καιρῷ τοῦ ὅπνου συνομιλεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη συνηθίζει νὰ ἐνεργῇ τὰ τοιαῦτα. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ τελειότης τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν.

’Ἐρ. Εἳναν μετὰ πολὺν καιρὸν καὶ μόχθον καὶ ἀγῶνα δ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανείας προσβάλλῃ αὐτόν, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ κάλλους τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, διὰ τίνος μέσου δύναται ν' ἀποχρούσῃ τοῦτον τὸν λογισμόν, καὶ νὰ ἔξασφαλήσῃ τὴν ἔσωτον ψυχήν, ὥστε νὰ μὴ πεισθῇ εἰς αὐτόν;

’Απ. Ὅταν πέσῃ τις διὰ τῆς ὑπερηφανείας ἀπὸ τὸν Θεόν ως ξηρὸν φύλλον ἀπὸ δένδρου, τότε γνωρίζει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ὅταν νομίσῃ τις, ὅτι διὰ τῆς ἴδιας αὐτοῦ δυνάμεως ἀπέκτησε τὰς ἀρετάς, καὶ ὑπέμεινεν ὅλους τοὺς ἀγῶνας ἀγεύ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι παρεχωρήθη μόνος νὰ παλαίσῃ μετὰ τοῦ διαβόλου ἀγεύ τῆς θείας συνδρομῆς, ἡ ὅποια συνήθως εὐρίσκεται μετὰ τῶν ἀγωνιζομένων καὶ συνεργεῖ εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ αὐτῶν, τότε φανεροῦται ἡ δύναμις αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ ἡ ἀδύναμία καὶ ἡ ἀνίκανότης αὐτοῦ. Η πρόνοια τοῦ Θεοῦ εἶναι πάντοτε μετὰ τῶν ἀγίων, φυλλάττουσα καὶ ἐνδυναμοῦσα αὐτούς, καὶ δι' αὐτῆς νικᾷ δ ἀνθρωπος, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸν μαρτυρικὸν ἀγῶνα, ως καὶ εἰς τὰ λοιπὰ λυπηρά, τὰ γινόμενα διὰ τὸν Θεόν· καθότι ἄλλως, πῶς δύγαται ἡ ἀσθενής φύσις νὰ

δύναμιν τῶν ἐρεθίσμῶν, οἱ δποῖοι ἀκαταπαύστως κινοῦνται εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θλίβουσι καὶ νικῶσιν αὐτὸν κατὰ κράτος; πῶς, ἐνῷ ἄλλοι ποθοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τὴν νίκην, δὲν δύνανται ν' ἀνταγωνισθῶσιν ἰσχυρῶς, ἀλλὰ καθ' ἔκαστην ἡμέραν νικῶνται, καὶ κοπιάζουσι καὶ λυποῦνται διὰ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, καὶ σὺ λέγεις, ὅτι εὔκόλως ἡμπορεῖς γὰρ ὑποφέρῃς τὰς δυσκολίας τῶν παθῶν τοῦ σώματος ἀνευ στενοχωρίας; καὶ πῶς εἶναι ποτε δυνατὸν γὰρ παλαίη τὸ ἐμπαθὲς σῶμα πρὸς τὴν τομὴν τοῦ σιδήρου, καὶ γὰρ ὑπομένη τὸ σύντριψμα τῶν μελῶν καὶ πᾶν εἶδος τιμωρίας, καὶ γὰρ μὴ γικᾶται ὑπὸ τῶν παθῶν; τὸ δποῖον σῶμα, ἐνῷ τὴν πληγὴν τῆς ἀκάνθης δὲν ὑπομένῃ, γὰρ μὴ αἰσθάνηται κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς φύσεως τὰς διαφόρους βασάνους, ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη τις δύναμις ἐμποδίζουσα τὴν ἐνέργειαν τῶν βασάνων; καὶ ἐπειδὴ περὶ θείας προνοίας ὁ λόγος, ἃς μὴ δκνήσωμεν ν' ἀναφέρωμεν καὶ τινα ψυχωφελῆ ἴστορίαν, ητις ἐγκαρρεῖ τὸν ἀνθρωπὸν εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Νέος τις, δύναματι Θεόδωρος, βασανισθεὶς καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα, ἡρωτήθη ὑπό τινος πῶς ἡσθάνετο τὰς βασάνους; καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν ἡσθανόμεν τὴν δύναμιν τῶν βασάνων, ὑστερον ὅμως εἶδον νεαγίσκον τινά, δ δποῖος ἐσφόγγιζε τὸν ἵδρωτα τοῦ ἀγῶνός μου, καὶ μὲ ἐνίσχυε, καὶ μοὶ ἔδιδε θάρρος εἰς τὸν ἀγῶνά μου. Ὡ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ! τοῦ δποίου ἡ χάρις πόσον πλησιάζει εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους διὰ τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα, σπως ὑπομένωσι μετὰ χαρᾶς τὰ παθήματα καὶ τοὺς ἀγῶνας.

Μὴ λοιπὸν φανῆις ἀχάριστος, ὡς ἀνθρωπε, εἰς τὴν περὶ τοῦ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐνῷ ὑπάρχῃ φανερόν, ὅτι δὲν νικᾶς σὺ εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ὁ Κύοιος διὰ σοῦ, καὶ σὺ λαμβάνεις τὴν νίκην δωρεάν, τίσ' ἐμποδίζει εἰς πᾶσαν περίστασιν γὰρ ζητῆς ταύτην τὴν δύναμιν, ἵνα νικήσῃς, καὶ ἐπαινεθῆς καὶ εὐχαριστήσῃς τὸν Θεόν; καὶ μήπως δὲν ἥκουσας, ὡς ἀνθρ

πόσοι μάρτυρες καὶ ἀγωνισταὶ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔπεισαν ἐκ τοῦ ὑψους τῶν ἀγωνισμάτων αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐφάνησαν ἀχάριστοι εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν; Καθόσον εἶναι πολλαὶ καὶ διάφοροι αἱ δωρεαὶ καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ αἱ διαιρέσεις, καὶ δίδονται εἰς τοὺς δεκτικοὺς κατ' ἀναλογίαν τῆς διαγωγῆς αὐτῶν· προσέτι ὑπάρχει καὶ βαθμός τις εἰς τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, κανὸν ἀπασαι ἐπίσης ἥναι ὑψηλαὶ καὶ θαυμασταὶ, ὑπερβαίνει ὅμως ἡ μία τὴν ἀλλην κατὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμήν· ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἀφιερώσῃ τις ἔχυτὸν εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ πολιτευθῇ ἐναρέτως, καὶ τοῦτο εἶναι ἐν ἐκ πᾶν μεγάλων χαρισμάτων τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅμως πολλοὶ ἐλησμόνησαν ταῦτην τὴν χάριν, καὶ δὲν ἐθεώρησαν ὡς θείαν δωρεὰν τὸ ν' ἀξιωθῶσι ν' ἀποχωρισθῶσιν ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ν' ἀφιερωθῶσιν εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ γένωσι μέτοχοι τῶν χαρισμάτων, καὶ νὰ δουλεύσωσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀντὶ νὰ εὐχαριστῶσιν ἀδιαλείπτως δὲν ὅλα ταῦτα τὸν Θεόν, ἐξέκλιναν εἰς ὑπερηφάνειαν καὶ ὑψηλοφροσύνην· καὶ δὲν συλλογίζονται, ὅτι ἔλαθον τὴν χάριν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Θεοῦ, ὅπως δουλεύσωσιν αὐτὸν διὰ καθαρᾶς πολιτείας καὶ ἔργασίας πνευματικῆς, ἀλλὰ στοχάζονται, ὅτι κάμνουσι χάριν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅχι ὅτι αὐτὸς ἔχωρισεν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔκαμεν αὐτοὺς ἴδικούς του, ἵνα γνωρίσωσι τὰ ἑαυτοῦ μυστήρια· καὶ δὲν τρέμουσι συλλογιζόμενοι τὰ τοιαῦτα, καὶ μάλιστα ἐνῷ εἶδον τοὺς πρὸ αὐτῶν, οἵτινες ἐσυλλογίσθησαν ταῦτα, πῶς αἴφνης ὁ Θεὸς ἀφήρεσεν ἀπ' αὐτοὺς τὸ ἀξίωμα, καὶ ἀπέρριψεν αὐτούς, καὶ ἔλαθεν ἐξ αὐτῶν ἐν ρόπη ὁ φθαλμὸν τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν, τὴν δόποιαν εἰχον· καὶ ἐπαθον ταῦτα· ἐπειδὴ δὲν ἐγνώρισαν τὴν ἴδιαν αὐτῶν ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν, οὔτε ἐνεθυμήθησαν ἐκεῖνον, ὅστις ἔδωκεν αὐτοῖς τὸ χάρισμα τοῦ νὰ ὑπηρετῶσιν αὐτόν, καὶ νὰ γίνωσι μέτοχοι τῆς ἐπουρανίου αὐτοῦ βασιλείας, καὶ συγχάτοικοι τῶν ἀγγέλων, καὶ νὰ πληγσιάζωσιν εἰς αὐτὸν δι' ἀγγελικῆς πολιτεία

ζέχλιναν εἰς ἀκαθαρσίαν καὶ ἀσέλγειαν καὶ εἰς αἰσχρουγίαν
 ως ζῶα· διὰ τοῦτο ἀπέρριψεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐκ τῆς θείας
 αὐτοῦ ἔργασίας, καὶ ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς μεταβολῆς
 τῆς ήσυχου αὐτῶν δικιγωγῆς, ὅτι ὅχι διὰ τῆς ἴδιας αὐτῶν
 δυνάμεως ἔμενον εἰς τὴν ταχτικὴν ἔκεινην πολιτείαν τῆς
 ζωῆς, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῶσιν ὑπὸ τῆς βίας τῆς φύσεως, καὶ
 τῶν δαιμόνων καὶ τῶν λοιπῶν ἐναγτιωμάτων, ἀλλὰ διὰ τῆς
 δυνάμεως τῆς θείας χάριτος, ἣτις ἐνείργει εἰς αὐτοὺς ἔκεινα,
 τὰ ὄποια δικόσμος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, οὔτε ν' ἀκούσῃ διὰ
 τὴν δυσκολίαν αὐτῶν, αὐτοὶ ὅμως πολὺν καιρὸν ὑπέμεινον
 ταῦτα, χωρὶς νὰ νικηθῶσιν, εἰς τὰ ὄποια βεβαίως ὑπῆρχε
 δύναμίς τις ἀνωτέρα, ἀκολουθοῦσα αὐτούς, καὶ δίδουσα εἰς
 αὐτούς βοήθειαν, καὶ φυλάττουσα αὐτούς εἰς πᾶσαν ἐναντίαν
 περίστασιν· ἐπειδὴ δόμως ἐλησμόνησαν ταύτην τὴν δύναμιν,
 ἐπληρώθη εἰς αὐτούς ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου· ἐπειδὴ δὲν
 ἔδοκίμασαν νὰ ἔχωσι τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ δεσπότου
 αὐτῶν, δοτις συνηψε τὸν χοῦν μετὰ τῆς πνευματικῆς τῶν
 ἀγγέλων ὑπηρεσίας, παρέδωκεν αὐτούς εἰς ἀδόκιμον νοῦν,
 καὶ ἀπέλαθον τὴν ἀτιμίαν τῆς πλάνης αὐτῶν, ὅπως ἔπρεπεν.

'Ἐρ. 'Εάν τις μετὰ θάρρους ἀπαρνηθῇ παντελῶς τὸν
 κόσμον καὶ τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπέλθῃ
 μετὰ ἀγαθοῦ ζήλου εἰς ἔρημον ἀκατοίκητον καὶ φοβεράν,
 ἄρα γε ἀποθνήσκει διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων χρειῶν
 τοῦ σώματος;

'Ἀπ. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν ποτε ἔκεινος, ὁ ὄποιος ἡτοί-
 μασσε κατοικητήρια εἰς τὰ ἄλογα ζῶα, πρὶν ποιήσῃ αὐτά,
 καὶ φροντίζει δι' αὐτά, νὰ παραβλέψῃ τὸ πλάσμα τῶν ἴδιων
 αὐτοῦ χειρῶν, καὶ ἔξαιρέτως τοὺς φοβουμένους αὐτόν, οἱ
 ὄποιοι μεθ' ἀπλότητος καρδίας χωρὶς περιέργειαν ἡχολού-
 θησαν αὐτόν; "Οστις ἀνατίθησι τὸ ἴδιον αὐτοῦ θέλημα εἰς τὸν
 Θεόν, δὲν φροντίζει πλέον περὶ τῆς χρείας τοῦ σώματος, οὔτε
 περὶ τῆς ταλαιπωρίας καὶ κακοπαθείας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπιθ-

νὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν ἔγδον καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ νὰ ὑπομένῃ τὴν ζωὴν τῆς ταπεινώσεως, δχι ὅτι φοβεῖται τὰς θλίψεις, ἀλλ' εὐχαριστεῖται διὰ τὴν καθαρότητα τῆς πολιτείας αὐτοῦ ν' ἀπέχῃ ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ νὰ κακοπαθῇ εἰς τὰ σρη καὶ εἰς τὰ βουνά, καὶ νὰ ζῇ ὡς πλάνος εἰς τοὺς τόπους τῶν ἀλόγων ζώων, χωρὶς νὰ καταδέχηται ν' ἀναπαυθῇ σωματικῶς, ἢ νὰ ζῇ ζωὴν πλήρη ἀκαθαρσιῶν καὶ δταν παραδώσῃ ἕαυτὸν εἰς τοῦτον τὸν θεληματικὸν θάνατον, καθ' ἥμεραν πενθεῖ καὶ προσεύχεται, ἵνα μὴ στερηθῇ τὴν καθαρὰν θείαν πολιτείαν, καὶ τότε λαμβάνει βοήθειαν παρὰ Θεοῦ· δοτις εἴθε νὰ φυλάξῃ καὶ ἥμας εἰς τὴν καθαρότητα, καὶ νὰ ἀγιάσῃ ἥμας διὰ τοῦ ἀγιασμοῦ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τιμὴν αὐτοῦ, ἵνα δοξάσωμεν τὸ ἄγιον αὐτοῦ ὄνομα διὰ τῆς καθαρότητος τῆς διαγωγῆς ἥμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΣΤ'.

Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων, κατ' ἐρώτησιν
καὶ ἀπόκρισιν.

ΕΡΩΤ. Ἐὰν γὰναι καλὸν τὸ νὰ ἀποφεύγῃ τις ὅλα ἔκεινα, τὰ δόποια ἐρεθίζουσι τὰ πάθη; καὶ ἐὰν ἡ τοιαύτη φυγὴ νομίζηται νίκη ἡ ἤτα τα τῆς ψυχῆς· ἐπειδὴ ἀποφεύγει τοὺς πολέμους καὶ προτιμᾶ τὴν ἀνάπαυσιν;

ΑΠ. Πρὸς τοῦτο ἀποκρινόμεθα ἐν συντόμῳ. Πρέπει δο μοναχὸς ν' ἀποφεύγῃ τελείως πάντα ἔκεινα τὰ κακὰ πάθη, τὰ δόποια ἐρεθίζουσιν αὐτόν, καὶ πρὸ πάντων νὰ κόψῃ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν καὶ τὴν ὅλην, διὰ τῆς ὁποίας ἐνεργοῦνται καὶ αὐξάγουσιν· ἐὰν διμως τὸ καλέσῃ ἡ περίστασις γὰρ

καὶ νὰ παλαιόῃ πρὸς αὐτά, νὰ πράττῃ τοῦτο, ἀλλ' ὅχι ὡς παίγνιον, ἀλλὰ τεχνικῶς καὶ σπουδαίως· διὰν δημαρχού-
λεύηται εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος, πρέπει πάντοτε γὰ
μεταφέρη τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πάθη εἰς τὸ φυ-
σικὸν καλόν, τὸ ὄποιον ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἐτέθη εἰς τὴν
φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ διάβολος κατέστρεψε τὴν ἀλήτη-
θειαν πρὸς κακὴν δοκιμήν. Καὶ ἀν ἦγαν πρέπον νὰ εἴπωμεν
ὅτι ὁ μοναχὸς πρέπει ν' ἀποφεύγῃ ὅχι μόνον τὴν ἐνόχλησιν
τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνόχλησιν τῶν αἰσθήσεων, καὶ νὰ
περιστέληται ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ γὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν νοεράν καὶ
ἐπίμονον ἔργασίαν τῆς καρδίας μέχρις οὗ συμφωνήσουσι τὰ
ἔργα αὐτοῦ μετὰ τοῦ μοναχικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, καὶ οὕτω
διὰ τῆς ἐντὸς αὐτοῦ περιστολῆς ἐνωθῆ ὄλοτελῶς μετὰ τοῦ
ἐνοικοῦντος εἰς αὐτὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ· διότι ὅσον δὲν
αὐτοῦ μένει περιεσταλμένος ἐντὸς αὐτοῦ, δὲν πολεμεῖ αὐτὸς
ἐναντίον τῶν παθῶν, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Κυρίου· ἐκτὸς δὲ τού-
του οὐδὲ αὐτὰ τὰ πάθη κινοῦνται εἰς αὐτόν, ἵνα ἔλθωσιν
εἰς πρᾶξιν.

'Ἐρ. Ἐὰν ὁ ἀνθρωπὸς πράξῃ καλόν τι διὰ τὴν καθαρότητα
τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἄλλοι δημαρχοῦσι τὴν πνευ-
ματικὴν αὐτοῦ πολιτείαν, σκανδαλίζονται, πρέπει ν' ἀφήσῃ
τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ πολιτείαν διὰ τὸ σκάνδαλον, ἢ γὰ
πράξῃ διτι εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν σκοπόν του, καὶ εἰς τοὺς
βλέποντας ὑπάρχῃ ἐπιζήμιον;

'Ἄπ. Λέγομεν καὶ περὶ τούτου, ὅτι ἐὰν πράττῃ νομίμως
ὅτι καὶ ἀν πράττῃ, καθὼς παρέλαβε παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ πατέ-
ρων, τὸ ὄποιον καθαρίζει τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ πράττει αὐτὸς ἐπὶ
σκοπῷ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν καθαρότητα, ἄλλοι δημαρχοῦσι μὴ
γγωρίζοντες τὰν σκοπὸν αὐτοῦ, σκανδαλίζονται, δὲν εἶναι αὐ-
τὸς ὑπεύθυνος, ἀλλ' ἐκεῖνοι· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς δὲν ἔγκρατευ-
ται, καὶ νηστεύει, καὶ κλείεται ἐντὸς τοῦ κελλίου, ἡ πράττει
ὅτι εἶγαι ὠφέλιμον εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἵνα σκανδαλίζων;

ται ἄλλοι, ἄλλ' ἵνα καθαρίσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ, ἐκεῖνοι ὅμως,⁷ ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουσι τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, μέμφονται αὐτόν, καὶ γίνονται ἀληθῶς ὑπεύθυνοι· διότι, ζῶντες ἐν ἀμελείᾳ, δὲν εἶναι ἔχανοι νὰ αἰσθανθῶσι τὸν πνευματικὸν ἐκείνου σκοπὸν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν· « ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί· » τί λοιπόν; διότι τὸ κήρυγμα τοῦ σταυροῦ ἐλογίζετο παρ' ἐκείνοις μωρία, ἐπειδὴ δὲν ἡγεμόνοντο τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἔπειτε νὰ σιωπᾶ, καὶ νὰ μὴ κηρούῃ ὁ μακάριος Παῦλος; Ἀλλ' ίδου καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ ὑπόθεσις τοῦ σταυροῦ ὑπάρχει πρόσκομμα καὶ σκάνδαλονεῖς τε τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς τοὺς "Ἐλληνας, πρέπει νὰ σιωπῶμεν τὴν ἀλήθειαν, ἵνα μὴ οὗτοι σκανδαλίζωνται; διότι καὶ ὁ Παῦλος ὅχι μόνον δὲν ἐσιώπησεν, ἀλλὰ καὶ ἐφώναξε λέγων, « ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. » Ἡ καύχησις αὗτη εἰς τὸν σταυρόν, τὴν δοπίαν διηγήθη ὁ ἀπόστολος, δὲν ἐγένετο, ἵνα σκανδαλίσῃ τοὺς ἄλλους, ἄλλ' ἵνα κηρύττηται ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ σταυροῦ. Καὶ σὺ ἦδη λοιπόν, ὡς ἀγαπητέ, ὅστις καὶ ἀν ὑπάρχης, τελείωσον τὸν σκοπὸν σου κατὰ τὴν πολιτείαν σου, ἥτις πρέπει νὰ ἔηναι σύμφωνος ταῖς διατάξεις τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγίων πατέρων, ἵνα μὴ σὲ καταχρίνῃ ἡ συνείδησίς σου, καὶ μὴ φοβηθῆς ἐξ ἐκείνων, οἱ δοπίοις σκανδαλίζονται· καθότι οὐδεὶς δύναται νὰ πληροφορήσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἡ νὰ ἀρέσῃ εἰς πάντας ἐπίσης, καὶ νὰ δουλεύῃ καὶ τῷ Θεῷ κρυπτῶς.

Μακάριος ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος, ὡς ἀδελφέ, ὅστις φροντίζει ὅλαις δυνάμεσι διὰ τὴν καθαρότητα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ περιπατεῖ μετὰ φρονήσεως τὴν πνευματικὴν ὁδόν, τὴν δοπίαν περιπατήσαντες οἱ ἀγιοι πατέρες, καὶ ἀναβάντες κατὰ τάξιν τοὺς βαθμοὺς αὐτῆς, ὑψώθησαν εἰς τὴν καθαρότητα μετὰ πολλῆς φρονήσεως καὶ ὑπομονῆς εἰς τὰς θλίψεις, καὶ ὅχι διὰ τέχνης τινός καὶ μηχανημάτων.

ει.

Ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς ὑπάρχει τὸ πρῶτον χάρισμα τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ ἀνευ τῆς καθαρότητος τῶν παθῶν δὲν θεραπεύεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς ἀρρώστιας τῆς ἀμαρτίας, οὕτε ἀποκτᾷ τὴν δόξαν, τὴν ὅποιαν ἔχασε διὰ τῆς παραβάσεως. Ἐὰν δὲ ἀξιωθῇ τις τῆς καθαρότητος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς, ἐκ τούτου ὑποδέχεται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐπαισθητὴν χαρὰν ἐν αἰσθήσει τοῦ πνεύματος· ἐπειδὴ γίνεται υἱὸς Θεοῦ κατὰ χάριν, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν εὔχαιρεῖ νὰ αἰσθανθῇ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά, ἀπερ ἀπαντῶσιν αὐτόν.

Οστις ἔχει κανόνα νὰ ἡσυχάζῃ ἐντὸς τοῦ κελλίου του ἀγὰπητὰ ἔβδομάδας, ἢ μίαν ἔβδομάδα, καὶ ἔπειτα, ἀφοῦ τελειώσῃ τὸν κανόνα του, ἐξέρχεται καὶ συναναστρέφεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ παρηγορεῖται μετ' αὐτῶν, καὶ δὲν φροντίζει ἔνεκα τῆς ἀμελείας του νὰ παρηγορῇ τοὺς ἐν θλίψει εὑρισκομένους ἀδελφοὺς αὐτοῦ, στοχαζόμενος διὰ φυλάττει τὸν κανόνα τῶν ἔβδομάδων ἐκείνων, αὐτὸς εἶναι ἀσπλαγχνος καὶ σκληρὸς καὶ ἀνελεήμων· καὶ διὰ εἶναι ἀνελεήμων, γίνεται φανερὸν ἐκ τῆς ὑψηλοφροσύνης του καὶ τῶν ψευδῶν αὐτοῦ συλλογισμῶν, ἐκ τῶν ὅποιών κινούμενος, δὲν συγκαταβαίνει νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς στενοχωρίας αὐτῶν, ἵνα μὴ δῆθεν παραβῇ τὸν κανόνα του.

Οστις καταφρονεῖ τὸν ἀσθενῆ αὐτοῦ ἀδελφόν, δὲν θέλει εἴδει ποτὲ τὸ φῶς· καὶ ὅστις στρέφει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τὸν εὐρισκόμενον εἰς στενοχωρίαν, ἡ ἡμέρα αὐτοῦ θέλει σκοτισθῆ· καὶ ὅστις καταφρονεῖ τὴν φωνὴν τοῦ εὐρισκομένου εἰς κόπον καὶ μόχθον, τὰ τέκνα τῆς οἰκίας του θέλουσι τυφλωθῆ. Ἄσ μὴ καθυδρίζωμεν, ὃ ἀδελφοί, τὸ μέγα ὄνομα τῆς ἡσυχίας διὰ τῆς ἀνοησίας ἡμῶν· ἐπειδὴ εἰς πᾶσαν διαγωγὴν καὶ πολιτείαν ὑπάρχει καιρὸς καὶ τρόπος καὶ διαφορά, καὶ ἐκ τούτων γνωρίζεται, ἐὰν γίνηται δεκτὴ εἰς τὸν Θεὸν ἡ ἔργασία τῆς πολιτείας ἡμῶν, καὶ ἀνευ τούτων τῶν περιστάσεων εἶναι ματαία ἡ ἔργασία τῆς πολιτείας, γῆτις ἀγωνίζεται νὰ φι-

τὸ μέτρον τῆς τελειότητος. "Οστις, ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος ὡν; περίμενει νὰ παρηγορηθῇ καὶ νὰ οἰκονομηθῇ παρ' ἄλλων, αὐτὸς ἀς ταπεινωθῇ καὶ ἀς κοπιάσῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν καθ' ὅν καιρὸν πειράζεται, ἵνα ἡ ἐργασία αὐτοῦ γένηται μετὰ χαρᾶς, ἀπέχουσα ἀπὸ πᾶσαν ὑψηλοφροσύνην καὶ πλάνην τῶν δαιμόνων.

Εἴπε ποτέ τις γνωστικὸς ἄγιος, ὅτι κανὲν ἄλλο πρᾶγμα δὲν δύναται νὰ ἔλευθερώσῃ τὸν μοναχὸν ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς ὑπερηφανείας, καὶ νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν σωφροσύνην αὐτοῦ καθ' ὅν καιρὸν πειράζεται καὶ ἔξαπτεται εἰς αὐτὸν τὸ πάθος τῆς πορνείας, δσον ἐκεῖνο, τὸ γὰ ἐπισκέπτηται καὶ νὰ βοηθῇ τοὺς ἀσθενεῖς, οἵτινες εὑρίσκονται κατάκειτοι εἰς τὴν στρωμνήν, καὶ ἐκείνους, οἱ δοποῖς κατεξηράνθησαν ὑπὸ τῆς στενοχωρίας τῆς σαρκός.

Μεγάλη καὶ ἀγγελικὴ εἶναι ἡ ἐργασία τῆς ἡσυχίας, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ γνωμένη μετὰ τῆς διακρίσεως καὶ τῆς ταπεινῶσεως ἐπειδὴ ὅθεν δὲν γνωρίζομεν, χλεπτόμεθα καὶ ἔξαπατώμεθα. Εἴπον δὲ ταῦτα, ἀδελφοί, ὅχι ἵνα ἀμελήσωμεν ἡ καταφρονήσωμεν τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας· ἐγὼ εἰς ἔκαστον μου λόγον παρακενῶ πάντας εἰς τοῦτο, καὶ ἦδη δὲν ἔγαντιοῦμαι εἰς τὰ προλεχθέντα· λοιπὸν ἀς μὴ προτιμήσῃ τις μέρος τι ἐκ τῶν λόγων μου, καὶ καταφρονήσῃ ἀνοήτως τὰ ἐπίλοιπα.

Ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι, ὅτι εἰς πολλοὺς λόγους εἶπον, ὅτι ἐὰν τυχὸν συμβῇ εἰς τινα νὰ μένῃ τελείως ἀργὸς ἐντὸς τοῦ κελλίου αὐτοῦ, δὲν πρέπει ἔνεκα τούτου νὰ προτιμήσῃ τὴν τελείαν ἀναχώρησιν ἔξ αὐτοῦ τοῦ κελλίου του, οὕτε νὰ στοχάζηται τὴν ἔκτὸς τοῦ κελλίου του ἐργασίαν ἀνωτέραν τῆς ἐργασίας τῆς ἡσυχίας· ἀναχώρησιν δὲ λέγω, τὸ νὰ μὴ ἀφῆσῃ τελείως τὸ ἑαυτοῦ κελλίον καὶ φύγῃ, καὶ ὅχι ἐὰν ἔπελθῃ διὰ τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας, ἣ ν' ἀπέλθῃ ἐβδομάδας τινὰς πρὸς πώλησιν τοῦ ἐργοχείρου του, τοῦτο ἀς μὴ νομισθῇ ἀργία καὶ σχόλασις· ἐὰν δημως στοχάζηται τις, ὅτι ὑπ-

λειος, καὶ διὰ τὴν εἰς Θεὸν ἀφιέρωσιν αὐτοῦ καταφρονεῖ πάντα τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, εὐλόγως ἃς παραιτήσῃ καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ἔξερχηται ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἐνίστε.

Μεγάλη εἶναι ἡ ἐργασία τῆς διαχρίσεως ἑκείνων, τοὺς ὅποίους βοηθεῖ ὁ Θεός, ὅστις εἴθε νὰ ἐνδυναμώσῃ καὶ ἡμᾶς, ἵνα ἐκπληρώσωμεν τὸν λόγον αὐτοῦ, τὸν ὅποῖον εἶπεν· « εἴτε θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὅμοιάς. » "Οταν ὁ ἄνθρωπος δὲν δύνηται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης διὰ φαινομένων πραγμάτων ἡ διὰ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, τότε εἶναι ἀρκετὴ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει αὐτοῦ φυλαττομένη ἀγάπη τοῦ πλησίον, καὶ μάλιστα ἐὰν ἡσυχάζῃ εἰς ἔρημον τόπον, καὶ εὑρίσκηται εἰς μεγάλα μέτρα ἀρετῆς.

Ἐάν ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν ὅλα τὰ ἱερὰ χρέη τῆς βαθείας ἑκείνης ἡσυχίας, ἃς ἐκπληρώσωμεν τὴν ἔλλειψιν τούτων διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, ἥτις συνίσταται εἰς σωματικούς κόπους, ἵνα μὴ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν εὔρῃ πρόφασιν, καὶ ὑποταγῇ εἰς τὴν σάρκα. Εἴθε δὲ Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς φωτισμὸν γνώσεως, διποτὲ γνωρίσωμεν τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα, κατὰ τὸ δόποιον πάντοτε πολιτευόμενοι, καταντήσωμεν εἰς τὴν αἰώνιον αἵματον ἀνάπτασιν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν δόποιον πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰώνας τῶν ἀπεράντων αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΑΒΒΑ ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'.

Τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρός τινα ἀδελφόν, ὅστις
ἡγάπα τὴν ἡσυχίαν.

Ω ΑΓΑΠΗΤΕ ἀδελφέ, ἐπειδὴ γνωρίζω, ὅτι ἀγαπᾶς τὴν ἡσυχίαν, καὶ ἐπειδὴ βλέπω, ὅτι ὁ διάβολος σὲ περιπλέκει εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων προφάσει τοῦ καλοῦ, γνωρίζων τὸ θέλημα τοῦ καλοῦ σου λογισμοῦ, καὶ προσπαθεῖ νὰ σ' ἔμποδίσῃ ἐκ τῆς περιεκτικῆς ἀρετῆς τῶν πολλῶν καὶ καλῶν τρόπων τῆς ἡσυχίας, ὡς μέλος ὄμοφυλον, ἵνα βοηθήσω τὸν καλόν σου πόθον δι' ὧφελίμου λόγου, ἀπεφάσισα νὰ σαι ἐκθέσω, ὅσα παρὰ σοφῶν ἀνδρῶν, καὶ ἀπὸ τὰς ἀγίας γραφάς, καὶ παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς δοκιμῆς ἔμαθον. Ἀγαπητέ, ἐὰν ὁ ἀνθρωπὸς δὲν καταφρονήσῃ τὰς τιμὰς καὶ ἀτιμίας, καὶ δὲν ὑπομείνῃ δι' ἀγάπην τῆς ἡσυχίας κατηγορίας καὶ ἐμπαιγμούς καὶ ζημίας, καὶ ἐὰν δὲν γίνῃ παιγνιόν τῶν ἀνθρώπων, νομιζόμενος μωρὸς καὶ φλύαρος, δὲν δύναται νὰ ἐμμένῃ σταθερῶς εἰς τὸν καλὸν τῆς ἡσυχίας σκοπόν· καθότι ἐὰν ἀπαξ ἀνοίξῃ ὁ ἀνθρωπὸς τὴν θύραν τοῦ νοὸς αὐτοῦ εἰς τὰς αἰτίας, διάβολος δὲν θέλει ἡσυχάστη ἡπλῶν

νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸν διὰ πολλῶν προφάσεων τινὰς τῶν αἰτιῶν.
 Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἀγαπητέ, ἐὰν ἀγαπᾶς εἰλικρινῶς τὴν ἀρε-
 τὴν τῆς ἡσυχίας, ἥτις δὲν ἐπιδέχεται διασκορπισμὸν καὶ φυ-
 γῆν καὶ διακοπὴν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐνίκησαν
 οἱ ἀρχαῖοι πατέρες, θέλεις ἐκπληρώσει τὴν ἐπαινετήν σου ἐπι-
 θυμίαν, δταν μιμηθῆς τοὺς ἀγίους ἔκείνους πατέρας, μελετῶν
 κατὰ νοῦν τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν: οἱ ὅπερις πατέ-
 ρες ἀγαπήσαντες τὴν τελείαν ἡσυχίαν, δὲν ἐφρόντισαν ποσῶς
 περὶ τῆς ἀγάπης τῶν συγγενῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐζήτησαν τὴν
 ἑαυτῶν ἀνάπτασιν, οὕτε ἐντράπησαν ν' ἀποφύγωσι τὴν
 συναναστροφὴν τῶν ἀρχόντων καὶ τιμίων ἀνθρώπων.

Καὶ οὗτως ζῶντες, δὲν ἐκρίνοντο παρὰ τῶν σοφῶν καὶ
 γνωστικῶν, ὅτι κατεφρόνουν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, ἢ ὅτι
 παρέβλεπον αὐτούς, ἢ ὅτι ἐστεροῦντο διακρίσεως, καθὼς ἀπε-
 λογήθη τις ἐξ αὐτῶν, ὅστις ἤγάπα καὶ ἐτίμα τὴν ἡσυχίαν
 περισσότερον ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, εἰπών,
 ὅστις μανθάνει διὰ τῆς δοκιμῆς τὴν γλυκύτητα τῆς ἡσυχίας
 ἐντὸς τοῦ κελλίου του, αὐτὸς ὅχι ὡς καταφρογῶν τὸν πλη-
 σίον του ἀποφεύγει τὴν μετ' αὐτοῦ συναναστροφήν, ἀλλὰ
 χάριν τοῦ καρποῦ, τὸν ὅποιον τρυγᾷ ἐκ τῆς ἡσυχίας. Διατί
 ἔφευγεν δὲ ἀδεῖας Ἀρσένιος, καὶ δὲν εὐχαριστεῖτο νὰ συνθει-
 λήσῃ μετά τινος; ὁ δὲ ἀδεῖας Θεόδωρος συναναστρέφετο μὲν
 ἐνίστε, ἀλλ' ἡ συναναστροφὴ αὐτοῦ ἦτο συντομωτάτη, καὶ
 δταν εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ κελλίου του, οὕτε ἔχαιρέτα τινά-
 δὲ ἄγιος Ἀρσένιος οὐδὲ τὸν ἐρχόμενον ἔχαιρέτα καὶ ἡσπά-
 ζετο· διότι ἀπῆλθε ποτέ τις ἐκ τῶν πατέρων νὰ ἴδῃ τὸν ἀδεῖαν
 Ἀρσένιον, καὶ ἥνοιξε μὲν ὁ γέρων εἰς αὐτὸν τὴν θύραν, γο-
 μίζων, ὅτι εἶναι ὁ διακονητὴς αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτε εἶδε τίς εἶναι,
 εὐθὺς ἔρδιψεν ἑαυτὸν κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, καὶ πολλὰ
 παρακληθεὶς ὑπ' ἔκείνου γὰ ἐγερθῆ καὶ εὐλογήσῃ αὐτόν, δὲν
 ἥθελησεν ὁ ἄγιος, λέγων, ὅτι δὲν θέλω ἐγερθῆ ἔως ὅτου σὺ
 δὲν ἀπέλθεις ἐγτεῦθεγ· καὶ πραγματικῶς δὲν ἥγερθη . . .

ὅτου ἀνεγάρησεν ἐκεῖνος· ἔπραττε δὲ τοῦτο ὁ μακάριος, ἵνα μὴ δώσῃ εἰς αὐτοὺς αἰτίαν, καὶ πάλιν ἔλθωσιν εἰς αὐτόν.

"Ακουσον ἐν τούτοις καὶ τὰ ἀκόλουθα τοῦ λόγου, ἵνα μὴ εἴπῃς, ὅτι διὰ τὴν ποταπότητα αὐτοῦ κατεφρόνησεν αὐτόν, καὶ εἰς ἄλλον τίμιον καὶ μεγαλοπρεπῆ ἔκαμψε προσωποληψίαν, καὶ συνωμίλει μετ' αὐτοῦ· ὅχι, ἀλλ' ἐπίσης ἀπέφευγε πάντας, καὶ ταπεινούς καὶ ἐνδόξους, καὶ ἐπίσης κατεφρόνει πάντας, καὶ προετίμα νὰ ὑποφέρῃ τὴν κατ' αὐτοῦ μέμψιν πάντων διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τιμήν τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς σιωπῆς· διότι γνωρίζουμεν, ὅτι ἀπῆλθε ποτε πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος Θεόφιλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν κριτὴν τῆς χώρας διὰ τιμήν, ὅστις εἶχε πολλὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τὸν ἄγιον τούτους ἐδέχθη μὲν ὁ γέρων, ἀλλ' ἐκάθησεν ἔμπροσθεν αὐτῶν σιωπῶν, καὶ οὐδὲ διὰ συντόμου λόγου ἀνέπαυσεν αὐτούς, καὶ τοι πολὺ ἐπεθύμουν ν' ἀκούσωσι λόγον τινὰ παρ' αὐτοῦ· καὶ διαν παρεκάλεσεν αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος περὶ τούτου, ἡσύχασεν δλίγον ὁ καλόγηρος, καὶ ἐπειτα εἶπε πρὸς αὐτούς· ἐὰν εἴπω πρὸς ὑμᾶς λόγον, φυλάττετε αὐτὸν; καὶ ἐκεῖνοι ὠμολόγησαν, ὅτι θέλουσι τὸν φυλάξει· τότε ὁ γέρων λέγει πρὸς αὐτούς, διου ἀκούετε, ὅτι εἶναι ὁ Ἀρσένιος, μὴ πλησιάζηται ἐκεῖ. Εἰδες τὸν θαυμαστὸν γέροντα; εἰδες καταφρόνησιν τῆς συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων; αὐτὸς τῷοντι ἐτρύγγησε τὸν καρπὸν τῆς ἡσυχίας· καὶ δὲν ἐστοχάσθη ὁ μακάριος, ὅτι ὑπῆρχεν ἀνθρωπος καθολικὸς καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐσκέφθη, ὅτι ἐγὼ ἀπαξ ἀπέθανον τῷ κόσμῳ, κατὰ τί λοιπὸν δύναται νὰ ὠφελήσῃ ὁ νεκρὸς τοὺς ζῶντας; Τοῦτον τὸν ἄγιον ἐμέμφθη ποτὲ ὁ ἀβδᾶς Μακάριος μετ' ἀγάπης, λέγων, διὰ τί φεύγεις ἀπὸ ἡμᾶς; ἀλλ' ὁ γέρων ἀπελογήθη ἀπολογίαν θαυμαστὴν καὶ ἀξιαπενον, εἰπών, ὁ Θεὸς γνωρίζει, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ εὑρίσκωμαι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀγθρώπων. Ταύτην δὲ τὴν θαυμαστὴν γιῶσιν λα... λα... λα...

παρ' ἄλλου, ἀλλ' ἐκ θεῖκῆς φωνῆς, ἵτις εἶπε πρὸς αὐτόν,
'Αρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώζεσαι.'

Μὴ τυχὸν ἀργός τις καὶ ἀγαπῶν τὰς συναναστροφάς,
ἀναισχύντως παρεξηγήση τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ ἀγίου, καὶ
λαλήσῃ βλάσφημα, λέγων, ὅτι τοῦτο εἶναι ἐφεύρημα ἀνθρώ-
πινον, εὑρεθὲν πρὸς ἀφορμὴν τῆς ἡσυχίας· διότι εἶναι διδα-
σκαλία οὐράνιος· καὶ ἴνα μὴ στοχασθῆς ὅτι τοῦτο ἐλέχθη εἰς
τὸν Ἀρσένιον, ἵνα φύγῃ ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ὅχι ν' ἀποφεύ-
γῃ τοὺς ἀδελφούς, ἀκουσον. Ἀφοῦ δὲ Ἀρσένιος ἀνεγάρη-
σεν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς τὴν ἔρημον,
πάλιν παρεκάλεσε τὸν Θεόν, πῶς θέλει δυνηθῆ νὰ ζήσῃ κα-
λῶς. Κύριε, εἶπεν, ὁδήγησόν με, πῶς νὰ σωθῶ· καὶ ἐστοχά-
ζετο, ὅτι μέλλει ν' ἀκούσῃ ἀλλο τι, καὶ ὅμως ἤκουσε πάλιν
ἐκ δευτέρου τὴν ίδιαν δεσποτικὴν φωνήν, λέγουσαν πρὸς αὐτόν,
'Αρσένιε, φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε· καὶ ἔαν, λέγει, πολὺ ὠφε-
λεῖ νὴ θεωρία καὶ νὴ συνομιλία τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' εἰς σὲ δὲν
ώφελει τόσον νὴ μετ' αὐτῶν συντυχία, δοσον νὴ ἀπ' αὐτῶν φυγῆ·

Καὶ ὅταν ἤκουσε ταῦτα δὲ μακάριος Ἀρσένιος ἀπὸ τὴν
Θείαν ἀποκαλύψιν, ἔβεβαιωθη καὶ ἐγνώρισεν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ
εἰς αὐτὸν πρὸς ἀπόκτησιν ἐναρέτου ζωῆς τὸ νὰ φύγῃ μόνον
ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐξ ἀπάντων ἐν γένει. Καὶ τὶς δύναται
βέβαια ν' ἀντιστῇ, νὰ εἴπῃ τι ἐνάντιον εἰς τὴν θείαν φω-
νήν; Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸν θεῖον Ἀντώνιον εἶπεν ὁ Θεὸς δι' ἀπο-
καλύψεως, ἔαν θέλῃς νὰ ἡσυχάσῃς, ἀπελθε ὅχι μόνον εἰς
τὴν Θηβαΐδα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσωτέραν ἔρημον.

'Ανέγνωμεν καὶ περὶ ἄλλου τινὸς ἀγίου, τοῦ ὃποίου δ
ἀδελφός, κεκλεισμένος εὐρισκόμενος εἰς ἄλλο κελλίον,
ἡσθένει· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐλυπήθη, οὔτε ἀπῆλθε νὰ ἴδῃ αὐτὸν
εἰς δλον τὸν καιρὸν τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θα-
νάτου αὐτοῦ εἰδόποιήσεν αὐτὸν λέγων, ἔαν καὶ δὲν ἦλθες
μέχρι τοῦδε πρὸς ἐμέ, ἀλλ' ἡδη τούλάχιστον ἐλθέ, ἵνα σὲ
ἴδω, πρὶν νὴ ἐκδημήσω ἐκ τούτου τοῦ κόσμου· καὶ ἔαν

Θέλης νὰ ἔλθῃς τὴν ἡμέραν, καὶ νὰ ἐλθὲ ἐν καιρῷ νυκτός, ἵνα σὲ ἀσπασθῶ καὶ ἀναπαυθῶ· καὶ ὅμως δὲν ἐπείσθη ὁ μαχάριος ν' ἀπέλθῃ, οὐδὲ κατ' ἔκείνην τὴν ὥραν, καθ' ἣν συνηθίζει ἡ φύσις νὰ πάσχῃ, καὶ νὰ ὑπερβαίνῃ τὸν ὅρον τοῦ θελήματος, ἀλλ' εἶπε μόνον, ὅτι ἐὰν ἔξελθω ἐκ τοῦ κελλίου μου, καὶ ἔλθω πρὸς σέ, ἡ καρδία μου δὲν θέλει εἰσθαι καθαρὰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· διότι θέλω φανῆ, ὅτι παρημέλησα ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς πνευματικοὺς ἀδελφούς, καὶ προετίμησα τὴν φύσιν μᾶλλον παρὰ τὸν Χριστόν· καὶ οὕτως ἀπέθανεν δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ χωρὶς νὰ ἴδῃ αὐτόν.

* Ας μὴ προφασίζηται τις λοιπὸν ἀπὸ ῥᾳθυμίαν τῶν λογισμῶν, λέγων, ὅτι ταῦτά εἰσιν ἀδύνατα, καὶ ἐπομένως περιφρονήσῃ αὐτά, καὶ καταργήσῃ τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ, ἀθετήσας τὴν περὶ αὐτοῦ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Ἐάν οἱ μὲν ἄγιοι ἐνέκησαν τὴν φύσιν, ὁ δὲ Χριστὸς ἀγαπᾷ τὰ τέκνα αὐτοῦ, τὰ τιμῶντα τὴν ἡσυχίαν, ποία ἄλλη ἀνάγκη δύναται νὰ μένῃ ἀκαταφρόνητος ὑπὸ σου, ὅταν περιέλθῃς εἰς αὐτήν; Ἡ ἐντολὴ ἐκείνη, ἡ λέγουσα, «ἀγαπήσης Κύριον τὸν Θεόν σου ἔξ δλῆς τῆς καρδίας σου, καὶ ἔξ δλῆς τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἔξ δλῆς τῆς διανοίας σου,» καὶ περισσότερον ἀφ' ὅλον τὸν κόσμον, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως, οὕτω πληροῦται, ὅταν ὑπομένῃς εἰς τὴν ἡσυχίαν· καὶ ἡ ἐντολὴ ἡ περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον ἐντὸς αὐτῆς κεῖται. Θέλεις ν' ἀποκτήσῃς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον εἰς τὴν ψυχήν σου κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου; ἀπομακρύνθητε ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τότε κατακαίεται ἡ καρδία σου ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, καὶ ὅταν βλέπης αὐτόν, τόσον θέλεις χαρῆ εἰς τὴν θεωρίαν του, ὡς νὰ ἔβλεπες ἄγγελον φωτός. Θέλεις πάλιν νὰ σ' ἐπιθυμῶσιν οἱ ἀγαπῶντές σε; εἰς ὡρισμένας ἡμέρας ἐμφανίσθητι πρὸς αὐτούς, καθὼς αὐτὴ ἡ δοκιμὴ ἀπέδειξε τούτο, καὶ εἶναι διδάσκαλος εἰς πάντα. Ὑγίαινε. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν χάρις καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β'.

Πρὸς τὸν φυσικὸν καὶ πνευματικὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, ὅστις παρεκάλει καὶ προέτρεπεν αὐτὸν διὰ γραμμάτων, ὅπως ἀπέλθῃ πρὸς αὐτόν, εὑρίσκομενον εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐπιθυμοῦντα νὰ ἴδῃ αὐτόν.

Ω ΜΑΚΑΡΙΕ, δὲν εἴμεθα τόσον δυνατοί, καθὼς νομίζεις, καὶ ἔσως δὲν γνωρίζεις τὴν ἀσθένειάν μου· θέλεις, ὡς φαίνεται, τὴν ἀπώλειάν μου, καὶ διὰ τοῦτο ζητεῖς πάντοτε παρ' ἐμοῦ νὰ ἔλθω πρὸς σέ, καὶ νὰ σὲ ἔλω· περὶ τούτου οὔτε ἔγω πρέπει νὰ φροντίζω, οὔτε σὺ νὰ ἐπιθυμῇς, καὶ δύμενος ἀπὸ τὸ φυσικὸν αἰσθημα. Ἀδελφέ, μὴ ζητήσῃς ποτὲ παρ' ἐμοῦ ἔκεινο, τὸ δικοῖον ἀναπαύει μόνον τὴν σάρκα καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγάπα τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου· διότι μετ' δλίγον καιρὸν ἀπερχόμεθα ἐκ τούτου τοῦ κόσμου. Πόσα πρόσωπα δὲν δύναμαι νὰ ἔλω, δταν ἔλθω αὐτοῦ; καὶ πόσους τόπους καὶ τρόπους ἀνθρώπων, ἔως ὃτου ἐπιστρέψω εἰς τὸ κελλίον μου; καὶ πόσας αἰτίας λογισμῶν δὲν θέλει δεχθῆ ἡ ψυχή μου ἐκ τῆς συναναστροφῆς αὐτῶν; καὶ πόσην σύγχυσιν τῶν παθῶν δὲν θέλει ὑπομείνει, ἐκ τῶν διοίων μόλις ἥδη ἀγεπαύθη μικρόν; Γνωρίζεις βεβαίως, δτι ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν βλάπτει τὸν μοναχόν· καθότι πόσην ἀλλοιώσιν τῆς διανοίας αὐτοῦ δὲν θέλει δεχθῆ ἔκεινος, ὅστις ἡ συχάζει πολὺν καιρὸν κατὰ μόνας, δταν πέσῃ αἴφνης εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, καὶ ἴδῃ καὶ ἀκούσῃ τι παρὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ; ἐὰν ἡ συναναστροφὴ τῶν μοναχῶν βλάπτῃ τὸν ἀγωνιστήν, ὅστις πολεμεῖ κατὰ τοῦ ἔχθροῦ, ἐννόησον·

ποῖον λάκκον πίπτομεν, καὶ πόσα δὲν ὑποφέρομεν, ἵνα δω^α
θῶμεν ἐκ τῶν παγιδῶν τοῦ ἔχθροῦ ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅσοι
διὰ πολλῆς δοκιμῆς ἀπέκτησαν τὴν γνῶσιν πάντων; Διὰ
τοῦτο λοιπὸν ἀνευ τινὸς ἀνάγκης δὲν δύναμαι νὰ ἐκπληρώσω
τὴν ἐπιθυμίαν σου, καὶ ἂς μὴ σ' ἔξαπατῶσιν ἔκεινοι, οἵτινες
λέγουσιν, ὅτι ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ δὲν βλαπτόμεθα ποσῶς
ἐκ τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὄρασεως, καὶ ὅτι εἴμεθα οἱ αὐτοὶ^ς
πάντοτε καὶ εἰς τὴν ἔρημον, καὶ εἰς, τὸν κόσμον, καὶ
ἐντὸς τοῦ κελλίου καὶ ἔξω αὐτοῦ, ἥ διτι δὲν ταραττόμεθα ἀπὸ^ς
καλωσύνην, οὔτε δεχόμεθα κακὴν ἀλλοίωσιν, οὐδὲ αἰσθανό-
μεθα τὴν ἐνόχλησιν τῶν παθῶν, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς
σχέσεως τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων· ἐπειδὴ οἱ λέ-
γοντες ταῦτα, δὲν γνωρίζουσιν, ἐὰν πληγόνωνται. Ήμεῖς
εἰσέτι δὲν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν τελείαν ὑγείαν τῆς ψυχῆς· διότι
ἔχομεν ἀκόμη βρωμερὰς πληγάς, αἱ ὁποῖαι ἐὰν ἀφεθῶσι μίαν
ἡμέραν ἀνεπιμελήτοι, καὶ δὲν τεθῶσιν ἐπάνω αὐτῶν ἔμπλα-
στρα, καὶ ἐὰν δὲν δεσμευθῶσι καὶ σφιγχθῶσι μὲ ἐπανωδέματα,
σκωλικιάζουσιν.

—
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'.

Τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρός τινα ἀγαπητὸν
αὐτοῦ· διδάσκει ἐν αὐτῇ τὰ τῆς ἡσυ-
χίας μυστήρια.

ΑΔΕΛΦΕ, ἐπειδὴ ἡναγκάσθην ὑπὸ τοῦ καθήκοντος νὰ σοὶ
γράψω περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτουμένων εἰς τὴν ἡσυχίαν
ὅδηγιῶν, γνωστοποιῶ πρὸς τὴν ἀγάπην σου καὶ

εἰς ὑπόσχεσίν μου, ὅτι σ' εὗρον ἀκριβῶς πολιτευόμενον, καὶ ἐπιθυμοῦντα ν' ἀπέλθης εἰς κάθισμα ἡσυχαστικόν. Λοιπὸν ὅσα ἥκουσα παρὰ τῶν διακριτικῶν πατέρων περὶ τῆς ἐργασίας τῆς ἡσυχίας μετὰ καὶ τῆς παρ' ἐμοῦ γενομένης δοκιμῆς εἰς ταῦτα τὰ πράγματα διὰ συντόμου λόγου ἐντυπῶ εἰς τὴν μνήμην σου· ἀλλὰ καὶ σὺ πρέπει νὰ συνεργήσῃς εἰς ἔσωτὸν διὰ τῆς μετὰ προσοχῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιστολῆς μου· διότι μετὰ μεγίστης φρονήσεως πρέπει ν' ἀναγνώσῃς τοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ μου εὑρισκομένους λόγους, καὶ νὰ ἔχῃς αὐτὴν ὡς φῶς εἰς τὴν λοιπὴν σου ἀνάγνωσιν θιὰ τὴν πολλὴν εἰς αὐτὴν κεκρυμμένην δύναμιν, ίνα μάθης ἐξ αὐτῆς, τί εἶναι τὸ κάθισμα τῆς ἡσυχίας, καὶ ποία εἶναι ἡ ἐργασία αὐτῆς, καὶ ποῖα μυστήρια χρύπτονται εἰς ταύτην τὴν ἐργασίαν, καὶ διὰ τί τινὲς σμικρίνουσι τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων γινομένην ἀρετὴν, καὶ προτιμῶσι τὰς θλίψεις τῆς ἡσυχίας, καὶ τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἡσυχαστικοῦ καθίσματος, καὶ τὴν μοναστικὴν ζωὴν. Εἳναν Θέλης, ἀδελφέ, νὰ εῦρῃς ζωὴν ἀφθαρτον εἰς τὰς δλίγας ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἡ ἀρχὴ τῆς ἡσυχίας σου ἀς γίνῃ μετὰ διακρίσεως· ἐξέτασον καλῶς περὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς, καὶ μὴ ἔλκησαι μόνον ἐκ τοῦ δόνόματος τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' εἰσελθε, καὶ βάθυνον, καὶ ἀγωνίζου, καὶ σπουδασον γὰ γνωρίσῃς, ποιὸν εἶναι τὸ βάθος καὶ τὸ ὑψος τῆς διαγωγῆς τῆς ἡσυχίας· διότι εἰς ἔκαστον ἀνθρώπινον πρᾶγμα ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ μέχρι τέλους προσδοκᾶται σκοπός τις καὶ ἐλπίς, διπερ κινεῖ τὴν διάγνοιαν πρὸς τὴν καταβολὴν τοῦ θεμελίου αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ σκοπὸς ἐνισχύει τὴν ψυχὴν νὰ ὑπομένῃ τὰς εἰς αὐτὸ ἀπαντωμένας δυσκολίας, λαμβάνουσαν παρηγορίαν τινα ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπιψένει μέχρι τέλους τοῦ πράγματος· οὕτω καὶ τὸ τίμων ἔργον τῆς ἡσυχίας γίνεται λιμὴν τῶν μυστηρίων εἰς τὸν διακριτικὸν σκοπόν, εἰς τὸν ὅποιον προσέχει ἡ διάνοια ἐξ ἀρχῆς τοῦ θεμελίου μέχρι τῆς τελειώσεως τῆς ὀλης οἰκοδο-

καθώς καὶ εἰς ὅλα τὰ πολυκαιρινὰ καὶ σκληρὰ αύτοῦ ἔργα· καὶ καθώς οἱ δόφινοι τοῦ κυβερνήτου προσέχουσιν εἰς τοὺς ἀστέρας, οὕτω προσέχει καὶ ὁ μοναστὴς διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ δράσεως καθ' ὅλην τὴν πορείαν τοῦ δρόμου του εἰς τὸν σκοπόν, τὸν ὅποιον ἔλαβε κατὰ νοῦν τὴν πρώτην ἡμέραν, καθ' ἣν ἀπεφάσισε νὰ περιπατήσῃ τὴν σκληρὰν ὁδὸν τῆς ἡσυχίας, ἔως ὅτου ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ τούτου· καὶ ἡ ἐλπὶς ἐλαφρώνει αὐτὸν ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἔργασίας καὶ τῆς σκληρότητος, ἥτις ὑπάρχει πλήρης κινδύνων, τοὺς ὅποιους ἀπαντᾷ εἰς τὴν πορείαν αὐτοῦ. "Οστις εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ δὲν λάβει ὑπ' ὄψιν τοῦτον τὸν σκοπόν, αὐτὸς ἔργαζεται ἀδιαχρίτως τὴν πρέπουσαν εἰς αὐτὸν ἔργασίαν, ὡς νὰ παλαίη μετὰ τοῦ ἀέρος, καὶ οὐδέποτε ἐλευθεροῦται ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας, καὶ συμβαίνει εἰς αὐτὸν ἐν ἐκ τῶν δύο, ἡ δὲν ὑπομένει τὸ ἀνυπομόνητον βάρος, καὶ νικώμενος, ἀναχωρεῖ τελείως ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἡ καρτερεῖ μὲν εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ τὸ κελλίον αὐτοῦ γίνεται εἰς αὐτὸν οἶκος φυλακῆς, καὶ τηγανίζεται ἐντὸς αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲν ἔμαθε νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὴν ἐκ τῆς ἔργασίας τῆς ἡσυχίας γινομένην παρηγορίαν· διὰ τοῦτο οὔτε νὰ ζητῇ τι μετὰ πόνου καρδίας δύναται, οὔτε νὰ κλαίῃ εἰς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ εὐχαριστεῖται. Δι' ὅλα ταῦτα λοιπὸν οἱ πλήρεις ἐλέους πατέρες ἀγαπῶντες ἡμάς τὰ ἑαυτῶν τέκνα, ἀφῆκαν σημεῖά τινα εἰς τὰ ἑαυτῶν συγγράμματα πρὸς ὁδηγίαν τῆς ζωῆς ἡμῶν,

Καὶ εἰς μὲν ἐξ αὐτῶν εἶπεν· εἰς ἐμὲ κέρδος ἐκ τῆς ἡσυχίας εἶναι τοῦτο, ὅταν ἐξέλθω ἐκ τοῦ κελλίου, εἰς τὸ ὅποιον κάθημαι, ἡσυχάζει ἡ καρδία μου ἐκ τῆς ἐτοιμασίας τοῦ πολέμου καὶ στρέφεται εἰς ἀνωτέραν ἔργασίαν.

"Αλλος δὲ εἶπεν· ἐγὼ διὰ τοῦτο τρέχω εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἵνα γλυκανθῶ εἰς τοὺς στίχους τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς προσευχῆς· καὶ ὅταν σιωπήσῃ ἡ γλῶσσά μου ἀπὸ τὴν ἐκ τῆς ἀγαγνώσεως καὶ τῆς κατανοήσεως τῶν στίχων ἥ-

πίπτω μετὰ τῶν νοημάτων εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεών μου ὡς εἰς βαθύν τινα ὑπνον· καὶ πάλιν ὅταν ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν τῆς ἡσυχίας γαληνιάσῃ ἡ καρδία μου ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν ἔξωτερικῶν αἰσθήσεων, μοὶ ἐπέρχονται τὰ κύματα τῆς χαρᾶς, τὰ διεγειρόμενα ἔξαιφνης ἐκ τῶν θείων ἐννοιῶν εἰς τρυφὴν τῆς καρδίας μου, καὶ ὅταν αὐτὰ πλησιάσωσιν εἰς τὴν ψυχήν μου, βυθίζουσιν αὐτὴν εἰς τὰ ἀληθινὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ἐνθυμῇται αὕτη τοὺς λόγους τοῦ κόσμου, οὗτε αὐτὴν τὴν ζωήν.

Καὶ ἄλλος πάλιν εἶπεν, ὅτι ἡ ἡσυχία ἐκκόπτει τὰς προφάσεις καὶ τὰς αἰτίας, αἴτινες ἀναγεοῦσι τοὺς λογισμούς, καὶ παλαιίει ἔτωθεν τῶν τειχῶν αὐτῆς, καὶ μαραίνει τὰς ἐνθυμήσεις τῶν προτέρων ἡμῶν κακῶν πράξεων, καὶ ὅταν αἱ ἀρχαῖαι ὕλαι παλαιωθῶσιν εἰς τὴν διάνοιαν, τότε ὁ γοῦς στρέφεται εἰς τὴν προτέραν αἵτοι τάξιν.

Καὶ ἄλλος πάλιν εἶπε· τὰ μέτρα τῆς ψυχικῆς σου καταστάσεως θέλεις καταλάβῃ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν νοημάτων σου, τῶν παντοτεινῶν νοημάτων λέγω, καὶ ὅχι τῶν κινουμένων ἔκ τινος περιστάσεως, καὶ μετ' ὀλίγον παρεργομένων· ἐπειδὴ εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὅστις φορεῖ σῶμα, ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ συμβῶσιν αἱ δύο ἀλλοιώσεις τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν, ὅταν ἐξέρχηται ἐκ τῆς κατοικίας του· καὶ εἰ μὲν ὑπάρχει σπουδαῖος, ἀπαντῷ μικρὰς ἀλλοιώσεις διὰ τὴν φύσιν· (διότι ὅσοι εἶναι πατέρες, ἐκείνων τῶν τέκνων εἶναι πατέρες, τὰ δόποια γεννῶσιν) ἐὰν δὲ ἥναι ἀμελής, ἀπαντᾷ μεγάλας ἀλλοιώσεις διὰ τὴν ζύμην ἐκείνης τῆς χάριτος, ἥτις ἐνυπάρχει εἰς τὴν ἡμετέραν φύσιν.

Καὶ ἄλλος εἶπεν· ἔκλεξαι εἰς ἑαυτὸν ἔργασίαν τρυφῆς, ἢτοι ἀγρυπνίαν ἀδιάκοπον, διὰ τῆς ὁποίας οἱ πατέρες ἀπεκδύθησαν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἡξιώθησαν τὴν ἀνανέωσιν τοῦ νοός. Ἐν καιρῷ τῆς ἀγρυπνίας ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται τὴν ἀθάνατον ἐκείνην ζωήν, καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως ταύτης τῆς ζωῆς

δύεται τὸ ἔνδυμα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδύεται τὸ ἄγιον πνεῦμα·

Καὶ ἔτερος εἶπεν· δταν ἵδη τις διάφορα πρόσωπα, καὶ ἀκούσῃ πολυτρόπους δμιλίας, αἱ ὁποῖαι διαφέρουσιν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ μελέτην, καὶ ὁμιλῇ καὶ συναναστρέψῃ τις μετὰ τῶν ἀνθρώπων, δὲν δύναται νὰ εὐχαιρήσῃ κατὰ διάνοιαν, καὶ νὰ ἵδη τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, η νὰ ἐνθυμηθῇ τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας, καὶ νὰ προσέχῃ εἰς τὰ ἐπερχόμενα κατ’ αὐτοῦ, καὶ νὰ λέγῃ κρυπτῶς τὴν εὐχήν.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν· ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑποτάξῃ τις τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ψυχῆς ἀνευ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀποξενώσεως τῶν ἀνθρώπων· διότι μετὰ τούτων συνενοῦται ή νοερὰ ψυχή, καὶ ἐλκεται πρὸς τὰ κάτω μετὰ τῶν ἑαυτῆς λογισμῶν, ἐὰν ὁ ἀνθρωπὸς δὲν εὔρισκηται ἔξυπνος εἰς τὴν κρυπτὴν ἐργασίαν τῆς προσευχῆς.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν· ὡ, πόσην γλυκύτητα προξενεῖ η προσοχὴ μετὰ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ πόσον εὐφραίνει καὶ χαροποιεῖ καὶ καθαίρει τὴν ψυχήν! ἔκεινοι πρὸ πάντων γνωρίζουσι τοῦτο, οἵτινες καθ’ ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν καταγίνονται εἰς ταῦτα, καὶ πολιτεύονται μετ’ ἀκριβεστάτης ἀσκήσεως.

Σὺ λοιπόν, ὡ ἀνθρωπε, δστις ἀγαπᾶς τὴν ἡσυχίαν, θὲς ἔμπροσθέν σου τὰ νοήματα τῶν λόγων τῶν πατέρων ὡς σχοπόν τινα, καὶ πρὸς αὐτὸν διεύθυνον τὴν ὁδὸν τῆς ἐργασίας σου· καὶ πρὸ πάντων σκέπτου μετὰ φρονήσεως, ποῖον ἔξ αὐτῶν ἀρμόζει καὶ συμφωνεῖ ἔξοχῶς πρὸς τὸν σχοπὸν τῆς ἐργασίας σου· διότι χωρὶς τούτων σὺ δὲν δύνασαι νὰ γνωρίσῃς τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν· καὶ προσπάθησον νὰ δείξῃς τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν σου εἰς ταῦτα.

‘Ἡ σιωπὴ εἶναι μυστήριον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, οἱ δὲ λόγοι εἶναι δργανὸν τούτου τοῦ κόσμου. Ο νηστευτὴς ἀνθρωπὸς προσπαθεῖ διὰ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας νὰ ἔξομοιώσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μὲ τὴν πνεῦματ

ταῦτα ἀγγέλων. "Οταν δὲ ἀνθρωπος περιορίζηται εἰς τὴν θεῖκήν αὐτοῦ ἐργασίαν, καὶ μένη εἰς τὴν κρυπτὴν αὐτοῦ μελέτην, διὰ τούτων τῶν μυστηρίων γίνεται τέλειος· ἢ δὲ ἐργασία αὐτοῦ εἶναι πλήρης θείων μυστηρίων, καὶ ἔκεινων τῶν ἀοράτων δυνάμεων, καὶ τοῦ ἀγιασμοῦ ἔκεινης τῆς ἑξουσίας, ἣτις εἶναι κυρία πάντων τῶν κτισμάτων· καὶ ἐάν τινες ἔξελέχθησάν ποτε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ θεῖα μυστήρια, διὰ τῆς σφραγίδος τῆς νηστείας ἐσημειώθησαν· καὶ εἰς τινας ἐκ τούτων ἐφανερώθησαν τὰ ἀπόκρυφα ἔκεινα, τὰ δοποῖα ἐσιωπήθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς ἀνανέωσιν τῶν ἐν μέσῳ εὑρισκομένων· διότι δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπηρετῶσι ταῦτα ἀνθρωποι, οἱ δοποῖοι εἶχον τὴν κοιλίαν πεπληρωμένην, καὶ τὸν γοῦν συγκεχυμένον ἐκ τῆς ἀκρασίας.

Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγιοι μετὰ ἡσθενημένου σώματος, καὶ χλωτοῦ ἐκ τῆς νηστείας προσώπου, καὶ μετὰ καθαροῦ καὶ ἡσυχοῦ νοοῦ, ἀπηλλαγμένου γηίνων λογισμῶν, ἀπετόλμουν νὰ συνομιλῶσι μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑψοῦντο εἰς τὰ κρυπτὰ θεῖα μυστήρια τῶν ἀποκαλύψεων. "Οταν μετὰ πολυκαιρίαν, ἀφοῦ ἀγωνισθῆς ἐντὸς τοῦ κελλίου σου, καὶ κοπιάσῃς, καὶ περιστείλης τὰς αἰσθήσεις σου, σοὶ ἐπισκιάσῃ ἡ δύναμις καὶ ἡ χάρις τῆς ἡσυχίας, κατὰ πρῶτον αἰσθάνεσαι χαράν τινα, ἣτις ἐνίστηται κυριεύει τὴν ψυχήν σου, καὶ τότε ἀνοίγονται οἱ νοεροὶ σου ὄφθαλμοί, καὶ βλέπεις τὴν δύναμιν καὶ τὸ κάλλος τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθαρότητός σου, καὶ ὅταν δὲν νοῦς μετὰ θαυμασμοῦ ὄδηγηθῇ εἰς ταύτην τὴν θεωρίαν, τότε νύκτα καὶ ἡμέραν ἐπασχολεῖται εἰς τὰ ἔνδοξα θαύματα τῶν κτισμάτων, καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ αὐτῇ ἡ ψυχὴ δὲν αἰσθάνεται πλέον τὰ πάθη ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τῆς θεωρίας ταύτης, διὰ τῆς δοποίας εἰσέρχεται εἰς τοὺς δύο βαθμοὺς τῶν νοητῶν ἀποκαλύψεων, οἱ δοποῖοι βαθμοὶ εἶναι ὑπὲρ τὴν καθαρότητα. Εἴθε δὲ οὐδὲν ἀξιώσῃ καὶ ἡμᾶς εἰς ταῦτα. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ'.

Πρὸς τὸν ἀδεῖαν Συμεὼνα τὸν ἀπὸ Καισαρείας.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΟΥ, ἄγιε, δὲν ἐμπεριέχει λόγους κεχαραγμένους, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην σου ἐν αὐτῇ ἐζωγράφησας καὶ ἀπέδειξας ώς εἰς καθρέπτην· καὶ καθὼς θεωρεῖς ἡμᾶς, οὗτως ἔγραψας καὶ ἔδειξας ἐμπράκτως, διτι ὑπερβαλλόντως ἀγαπᾶς ἡμᾶς, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν πολλήν σου ἀγάπην ἐλησμόνησας τὰ ἡμέτερα μέτρα· διότι ἐνῷ ἐπρεπεν ἔκεινο τὸ διποίον ἡμεῖς νὰ γράψωμεν πρὸς τὴν ὁσιότητά σου, καὶ νὰ ἐρωτήσωμεν, καὶ νὰ μάθωμεν παρὰ σοῦ τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν εἴχωμεν πρόνοιαν τῆς ψυχικῆς ἡμῶν σωτηρίας, τοῦτο σὺ ἐκ τῆς πολλῆς σου ἀγάπης προλαβὼν ἔγραψας εἰς ἡμᾶς· καὶ ἵσως ἐπράξεις τοῦτο μετὰ φιλοσοφικοῦ πνεύματος, ἵνα διὰ τῶν λεπτῶν καὶ πνευματικῶν σου ἐρωτήσεων ἐξυπνισθῇ καὶ ἡ ἴδική μου ψυχὴ ἐκ τῆς ἀμελείας, εἰς ἣν ἐδυθίσθη πολύ· ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ἐγὼ κινούμενος ἐκ τῆς αὐτῆς ἀγάπης, λησμονῶ τὴν ἀνικανότητά μου τόσον, ὥστε νὰ μὴ προσέχω κατὰ τὶς δύναμαι νὰ ἐπαρκέσω, ἀλλὰ τί δύναμαι διὰ τῶν εὔχῶν σου νὰ πράξω. "Οθεν ἐγὼ μὲν ἀφ' ἐνὸς ἐλησμόνησα τὸ μέτρον μου, σὺ δὲ ἀφ' ἑτέρου παρακάλεσον τὸν Θεόν, ὅπως διὰ τῶν εὔχῶν σου λάβῃ πέρας ἡ αἴτησίς σου· διότι εἰμὶ βέβαιος, ὅτι ἐξάπαντος θέλει σοὶ δοθῆ παρὰ Θεοῦ, ὅτι θέλεις ζητήσει διὰ τῆς εὐχῆς ως γνήσιος αὐτοῦ δούλος.

"Η πρώτη ἐρώτησίς ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου εἶναι αὕτη· ἐὰν πρέπῃ νὰ φυλάττωνται ἀπασαὶ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου, καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ ἄλλος τρόπος σωτηρίας εἰς τοὺς μὴ φυλάττοντας αὐτάς. Περὶ τούτου, μοὶ φαίνεται, οὔτε πρέπει νὰ ἐρωτᾷ τις· καθότι ἐὰν καὶ αἱ ἐντολαὶ ἦνται πολλαῖ, ὁφείλει ὅμως ἔκστος νὰ φυλάττῃ αὐτάς· ἐὰν δὲν ἐπρεπε γὰ φυλά-

Θύδε ἔπρεπε νὰ δοθῶσιν ὑπὸ τοῦ σωτῆρος· καὶ ὡς μοὶ φαίνεται, κανέν περιττὸν δὲν εἶπεν, οὔτε ἐπράξεν ὁ δεσπότης θῆμῶν ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ὑπῆρχεν, ἵνα καθαρίσῃ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν κακίαν τῆς πρώτης παραβάσεως, καὶ μεταβάλῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς κατάστασιν· διὰ τοῦτο ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὰς ζωοποιούσες αὐτοῦ ἐντολὰς ὡς καθαρτικά τινα φάρμακα τῆς ἐμπαθείας θῆμῶν· καθότι ὅποιον ἀποτέλεσμα φέρουσι τὰ φάρμακα εἰς τὸ ἀσθενὲς σῶμα, τὸ αὐτὸν ἀποτέλεσμα φέρουσι καὶ αἱ θεῖαι ἐντολαὶ εἰς τὴν ἐμπαθή ψυχὴν. Ὑπάρχει φανερόν, διτὶ αἱ ἐντολαὶ ἐτέθησαν ἐναντίον τῶν παθῶν πρὸς θεραπείαν τῆς ψυχῆς, ἥτις παρέβη τὴν πρώτην ἐντολήν, καθὼς φανέρωτατα εἴπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἔαυτοῦ μαθητάς· «ὅ ἔχων τὰς ἐντολάς μου, καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· καὶ ὁ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσωμεν.» καὶ πάλιν· «ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, διτὶ ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.» δῆλον ἐντεύθεν, διτὶ ἡ ἀγάπη μετὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς δύναται ν' ἀποκτηθῆναι, ἡ δὲ ψυχὴ δὲν ὑγειάνει ἐὰν δὲν φυλάξῃ τὰς ἐντολάς.

Ἡ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν εἰσέτι ὑπάρχει ὑποκάτω τῆς πνευματικῆς ἀγάπης· ἐπειδὴ πολλοὶ φυλάττουσι τὰς ἐντολὰς ἀπὸ φόβον τῆς κολάσεως, ἡ χάριν ἀμοιβῆς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ ὅχι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Πολλὰ διδάσκει ὁ Κύριος, καὶ παρακινεῖ πάντας εἰς τὴν φυλακὴν τῶν ἐντολῶν, λέγων, «ἵνα βλέπωσιν οἱ ἀνθρώποις τὰ καλὰ θῦμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» δὲν εἶναι δυνατὸν γὰρ φανῶσιν εἰς τὴν ψυχὴν τὰ καλὰ ἔργα, τὰ ὅποια ἐδίδαξεν ὁ Κύριος, ἐὰν δὲν φυλαχθῶσιν αἱ ἐντολαὶ· καὶ διτὶ αἱ ἐντολαὶ δὲν εἶναι βαρεῖαι εἰς τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Θεόν, αὐτὸς ὁ Κύριος ἐθεοῖται τοῦτο, εἰπών, «ὅ γένεται

γός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἔστιν·» καὶ ὅτι ἡμεῖς πρέπει νὰ φυλάττωμεν ἐπιμελῶς πάσας τὰς ἐντολάς, αὐτὸς ὁ Κύριος προσέταξε καὶ τοῦτο, εἰπών, «δ καταλύων μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάσκων οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.» Λοιπὸν ἐγὼ δὲν δύναμαι ὕστερον ἀφ' ὅλα ταῦτα, τὰ ὅποια ἐνομοθετήθησαν πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, νὰ εἴπω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φυλάττωμεν πάσας τὰς ἐντολάς, ἀλλ' οὕτε αὐτὴ ἡ ψυχὴ δύναται νὰ καθαρισθῇ, ἐὰν δὲν φυλάξῃ αὐτάς, αἱ ὅποιαι ἐδόθησαν παρὰ Κυρίου ὡς ιατρικά, ἵνα καθαρίζωσι τὰ πάθη καὶ τὰ ἀμαρτήματα.

Σὺ ἡξεύρεις, ὅτι ἡ ἀμαρτία διὰ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν ἥλθεν ἐφ' ἡμᾶς, δῆλον, ὅτι διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν πάλιν ἐπανέρχεται ἡ ὑγεία· ἀλλ' οὕτε πρέπει ἄνευ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν νὰ ἐπιθυμῶμεν, ἡ νὰ ἐλπίζωμεν τὴν καθαρσιν τῆς ψυχῆς, ὅταν δὲν περιπατῶμεν ἐξ ἀρχῆς τὸν δρόμον ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς. Καὶ μὴ εἴπῃς, ὅτι ὁ Θεὸς δύναται καὶ χωρὶς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν νὰ χαρίσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν καθαρσιν τῆς ψυχῆς· καθότι ταῦτα τὰ κρίματα εἶναι ἔδια τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ ἐκκλησία δὲν παραγγέλλει νὰ ἐρευνῶμεν ἡμεῖς τὰ τοιαῦτα· διότι καὶ οἱ Ἑβραῖοι, ὅταν ὑπέστρεψαν ἐκ τῆς αἰγαλωσίας τῆς Βαβυλῶνος, τὴν κοινὴν καὶ πεπατημένην ὁδὸν περιεπάτησαν, καὶ ἥλθον εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν Ἰερουσαλήμ, καὶ εἶδον τὰ θαυμάσια τοῦ Κυρίου· ἀλλ' ὁ προφήτης Ἱεζεκιὴλ ἥρπάγη δι' ὑπερφυσικοῦ τρόπου, καὶ ἥλθεν εἰς τὴν Ἰερουσαλήμ, καὶ διὰ Θεϊκῆς ἀποκαλύψεως προεφήτευσε περὶ τῆς μελλούσης ἀνανεώσεως αὐτῆς. Τὸ αὐτὸ δυμβαίνει καὶ εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς· διότι τινὲς εἰσέρχονται εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς διὰ τῆς νομίμου καὶ πατουμένης ὁδοῦ, ἢτοι διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν μετὰ κόπων καὶ μόγθων καὶ αἵματος, καὶ ἀλοι ἀξιοῦνται αὐτὴν δωρεὴν ἵππην

τῆς χάριτος· καὶ τοῦτο εἶναι ἀπορίας καὶ θαυμασμοῦ ἄξιον,
 διεις τὴν προσευχὴν ἡμῶν δὲν προσετάχθημεν νὰ ζητήσω-
 μεν τὴν διὰ χάριτος δωρουμένην καθαρότητα, καὶ νὰ παρα-
 μελήσωμεν τὴν πολιτείαν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· καθότι
 καὶ εἰς ἔκεινον τὸν πλούσιον, διστις ἡρώτησε τὸν Κύριον, πῶς
 νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωήν, εἴπε καθαρῶς ὁ Κύριος,
 «φύλαξον τὰς ἐντολάς·» καὶ διταν ἡρώτησε, ποῖαι εἶναι αἱ
 ἐντολαί, εἴπε πρὸς αὐτὸν ἐν πρώτοις ν' ἀπέγῃ ἐκ τῶν κακῶν
 ἔργων, καὶ οὕτως ἐνεθύμησεν εἰς αὐτὸν τὰς φυσικὰς ἐντολάς·
 διταν δμως ἐζήτησε νὰ μάθῃ τι περισσότερον, τότε εἶπεν εἰς
 αὐτόν, ἐὰν θέλῃς νὰ γίνης τέλειος, πώλησον τὰ ὑπάρχοντά
 σου, καὶ δὸς αὐτὰ εἰς τοὺς πτωχούς, καὶ ἅρον τὸν σταυρὸν σου
 καὶ ἀκολούθει μοι· τοῦτο δὲ εἶναι, νὰ νεκρωθῇς ἀφ' ὅλα σου
 τὰ ὑπάρχοντα, καὶ οὕτω νὰ ζήσῃς μετ' ἐμοῦ· ἔξελθε ἐκ τοῦ
 παλαιοῦ κόσμου τῶν παθῶν, καὶ οὕτως εἰσέρχεσαι εἰς τὸν
 νέον κόσμον τοῦ πνεύματος· ἀφαίρεσον καὶ ἐκδύθητι τὴν μα-
 ταίαν γνῶσιν καὶ τὴν πανουργίαν, καὶ οὕτως ἐνδύεσαι τὴν
 ἀπλῆγν γνῶσιν τῆς ἀληθείας· διώτι διὰ τοῦ, ἅρον τὸν σταυρόν
 σου, ἐδίδαξεν ὁ Κύριος τὴν νέκρωσιν ἐξ ὅλων τῶν πραγμά-
 των τοῦ κόσμου· καὶ ἀφοῦ εἶδεν, διεις ἐνεκρώθη τοῖς πάθεσι,
 τότε εἶπεν εἰς αὐτόν, ἐλθὲ ὅπισσω μου· ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυ-
 νατὸν εἰς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἵτοι εἰς τὸν ἐμπαθῆ, νὰ πε-
 ριπατήσῃ τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος
 Παῦλος· «ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι
 οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ·» καὶ
 πάλιν· «ἐκδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον
 κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἐγδύσασθε τὸν νέον, τὸν ἀνακαι-
 νούμενον ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κτίσαντος·» καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ
 λέγει, διεις τὸ γήινον φρόνημα εἶναι ἐχθρὸς εἰς τὸν Θεόν·
 ἐπειδὴ δὲν ὑποτάττεται εἰς τὸν νόμον αὐτοῦ, οὔτε δύνα-
 ται νὰ ὑποταχθῇ· καθότι ὅσοι ζῶσι κατὰ τὸ Θέλημα τῆς
 σαρκός, φρονοῦσι τὰ τῆς σαρκός, καὶ δέγ δύγανται γ' ἀσ-

σωσιν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ φρονήματος τοῦ πνεύματος·

Αλλὰ σύ, ὁ ἄγιε, ἐὰν ἀγαπᾶς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ τὸ πνευματικὸν φρόνημα, διπερ εἶπας, προσκολλήθητι εἰς τὰς δεσποτικὰς ἐντολάς, καθὼς εἴπεν ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἐὰν ἀγαπᾶς νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν ζωήν, φύλαξον τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ δόντος αὐτάς, καὶ ὅχι διὰ φόβον, ἢ δι’ ἀμοιβὴν μισθοῦ· διότι ὅχι ὅταν πράξωμεν ἀπλῶς τὴν ἀρετὴν, αἰσθανόμεθα τὴν ἐν αὐτῇ κεκρυμμένην ἡδονήν, ἀλλ’ ὅταν ὁ πόθος τῆς ἀρετῆς κατατρώγῃ τὴν καρδίαν ἡμῶν· καὶ ὅχι μόνον, ὅταν πράξωμεν τὴν ἀμαρτίαν, γινόμεθα ἀμαρτωλοί, ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν μισήσωμεν αὐτήν, καὶ δὲν μετανοήσωμεν· καὶ δὲν λέγω, διτὶ ὑπῆρξε τις εἴτε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, εἴτε ἀπὸ τοὺς νεωτέρους, ὅστις, χωρὶς νὰ φυλάξῃ τὰς ἐντολάς, ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ ἡξιώθη τῆς πνευματικῆς θεωρίας· καὶ νομίζω, ὅστις δὲν ἐφύλαξε τὰς ἐντολάς, καὶ δὲν περιεπάησε κατ’ ἵχνος τῶν μακαρίων ἀποστόλων, δὲν εἴναι ἄξιος νὰ δονομάζηται ἄγιος.

Ο μακάριος Βασίλειος, καὶ οἱ μακάριοι Γρηγόριοι, περὶ τῶν δποίων εἶπας, διτὶ ἡγάπουν τὴν ἔρημον καὶ ἥσαν στύλοις καὶ φῶς τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπήγουν τὴν ἡσυχίαν, δὲν ἦλθον εἰς τὴν ἡσυχίαν ἀνευ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· ἀλλὰ πρῶτον κατώκησαν ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐφύλαξαν τὰς ἐντολάς ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ φυλάξωσι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εύρισκόμενοι, καὶ οὗτως ἔφθασαν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, καὶ ἡξιώθησαν τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος· Ἔγὼ ἐν ἀληθείᾳ πιστεύω, διτὶ οὗτοι οἱ ἄγιοι, ὅταν κατώκουν εἰς τὰς πόλεις, ὑπεδέχοντο τοὺς ξένους, ἐπισκέπτοντο τοὺς ἀσθενεῖς, ἐνέδυον τοὺς γυμνούς, καὶ ἐπλυνον τοὺς πόδας τῶν κοπιώντων, καὶ ἐὰν ἤθελε τις ἀγγαρεύσῃ αὐτοὺς μίλιον ἔν, ἀπήρχοντο μετ’ αὐτοῦ δύο, καὶ ἀφοῦ ἐφύλαξαν τὰς ἐντολάς, ὅσαι ἔχρειάζοντο νὰ φυλαχθῶσι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἤρξατο ὁ γοῦς αὐτῶν τῆς πρώτης ἀκινησίας

θεων καὶ μυστικῶν θεωριῶν, τότε ἀνεγχώρησαν εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐρήμου, καὶ ὑπέμειναν μετὰ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, καὶ ἐγένοντο θεωρητικοί, καὶ διέμειναν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος, ἵνα ὅτου ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος νὰ γίνωσι ποιμένες τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Περὶ ἔκεινου δε, τὸ ὁποῖον εἴπας, ὅτι ὁ μέγας βασίλειος ποτὲ μὲν ἐπαινεῖ τὴν μετὰ τῶν πολλῶν συγκατοίκησιν, ποτὲ δὲ τὴν ἡσυχίαν, σοὶ ἀποκρίνομαι ὡς ἐξῆς. Κατὰ δύο τρόπους εὐρίσκεται τὸ ἀληθὲς κέρδος εἰς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν διαφορὰν καὶ τὸν σκοπόν, τὸν ὃ ποιὸν ἔχει ἔκαστος· διότι ἐνίστε οἱ δυνατοὶ ὠφελοῦνται ἀπὸ τὴν συγκατοίκησιν μετὰ τῶν πολλῶν, ἐνίστε δὲ καὶ οἱ ἀσθενεῖς. Ἡ μετὰ τῶν πολλῶν συγκατοίκησις δὲν γίνεται βλαβερὰ εἰς ἔκεινον, δοτὶς ὑγιαίνει κατὰ τὴν ψυχήν, καὶ τοῦ ὄποιου δ νοῦς συνενώθη μετὰ τοῦ πνεύματος, καὶ ἐνέκρωσεν ἑαυτόν, ἐὰν προσέχῃ εἰς τὸν ἔχατόν του, καὶ αὐτὸς ὅχι ἵνα ὠφεληθῇ, ἀλλ’ ἵνα ὠφεληθῇ· καθότι προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς οἱ λοιποὶ πατέρες· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀσθενής, δοτὶς χρειάζεται νὰ γυμνασθῇ εἰσέτι διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, ἐπίσης ὠφελεῖται ἀπὸ τὴν συγκατοίκησιν μετὰ τῶν πολλῶν, ἵνα γυμνασθῇ, καὶ ἔξασκηθῇ καὶ παιδευθῇ ἐκ τῶν πειρασμῶν, καὶ πέσῃ καὶ ἐγερθῇ μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ ἀποκτήσῃ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς· καὶ καθὼς τὸ βρέφος τρέφεται ἐκ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, οὕτω καὶ ὁ μοναχὸς τρέφεται καὶ αὔξανει διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, ταχτοποιῶν ἑαυτόν, καὶ νικῶν τὰ πάθη, καὶ ἀξιούμενος τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς. Αλλὰ καὶ ἡ ἐρημός ποτὲ μὲν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐμπαθεῖς εἶναι ὠφέλιμος, ποτὲ δὲ εἰς τοὺς δυνατούς, καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀσθενεῖς εἶναι ὠφέλιμος, ἵνα μὴ εὑρεθῶσιν ὑλαὶ καὶ αἰτίαι, καὶ ἐρεθίσωσιν αὐτούς, καὶ αὔξηθῶσι τὰ πάθη· εἰς δὲ τοὺς δυνατούς, ἵνα μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς ἀφορμάς, καὶ καταντήσωσιν εἰς τοὺς πολέμους τοῦ πονηροῦ.

Αληθῶς, ως εἶπας, ἡ ἔρημος κοιμίζει τὰ πάθη, ἀλλὰ δὲν ζητεῖται τοῦτο μόνον, τὸ νὰ κατακοιμήσῃ τις τὰ ἑαυτοῦ πάθη, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ νὰ ἐχριζώσῃ αὐτά, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ νὰ νικήσῃ τὰ πάθη, ὅταν διαγείρωνται ἐναντίον αὐτοῦ· ἐπειδὴ τὰ κατακοιμισθέντα πάθη ἔξυπνίζονται πάλιν, ὅταν συμπέσῃ αἵτια τις, καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὴν πρᾶξιν. Ἰνα δὲ μάθης, ὅτι ὅχι μόνον ἡ ἔρημος κοιμίζει τὰ πάθη, παρατήρησον, ὅτι καὶ ἐν καιρῷ μεγάλῃς ἀσθενείᾳς δὲν πολεμοῦσε σφοδρῶς τὸν ἀνθρωπὸν· καὶ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ πολλάκις καὶ αὐτὰ κοιμίζονται μεταξύ των, καὶ τὸ ἐν πάθος δίδει τόπον εἰς τὸ ἄλλο· τὸ πάθος τῆς πορνείας ὑποχωρεῖ εἰς τὸ πάθος τῆς κενοδοξείας, καὶ πάλιν τὸ τῆς πορνείας καταπραύνει τὴν δοξομανίαν. Λοιπὸν ἃς μὴ ζητῶμεν τὴν ἔρημον, στοχαζόμενοι, ὅτι κοιμίζει μόνον τὰ πάθη, ἀλλ' ὅτι διὰ τῆς στενοχωρίας τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῆς ἀναγωρήσεως ἐκ τῶν πραγμάτων σοφίζόμεθα ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀνακαίνιζεται ὁ ἕσω ἥμῶν ἀνθρωπὸς ἀπὸ τὸν Χριστόν, καὶ πᾶσαν ὥραν γινόμεθα προσεκτικοί εἰς ἑαυτούς, καὶ γίνεται ὁ νοῦς ἥμῶν ἔξυπνος, καὶ φυλάττει ἑαυτόν, ἵνα μὴ κλαπῇ ἐξ αὐτοῦ ἡ ἐνθύμησις τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ. Ἀρκοῦσι, νομίζω, ταῦτα πρὸς τὴν πρώτην σου ἐρώτησιν, ἐὰν καὶ ἔχρειάζωντο περισσότερα τούτων. "Πόδη δὲ ἃς εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς δευτέρας σου ἐρωτήσεως, ἣτις εἶναι ἡ ἔξης.

Ἐρωτᾶς, διὰ τί δὲν Κύριος ἥμῶν προσέταξε νὰ γίνηται ἡ ἐλεημοσύνη κατὰ τὴν ὁμοίωσιν ἐκείνης τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οἱ δὲ μοναχοὶ προτυμῶσι τὴν ἡσυχίαν περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην; Ἀποκρίνομαι εἰς τοῦτο. Καλῶς ἔπραξας, διότι ἔφερες παράδειγμα ἐκ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ τύπον ἔξετάσεως τῆς πολιτείας τῆς ἡσυχίας· παραδέχομαι τὴν ἐρώτησίν σου, καὶ δὲν περιφρονῶ αὐτὴν ως περιττόν τι πρᾶγμα. Ο Κύριος ἥμῶν προσέταξε νὰ γίνηται ἡ ἐλεημοσύνη κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ οὐρανίου αὐ-

τοῦ πατρός· καθότι πλησιάζει εἰς αὐτὸν τὸν ἔξασκοῦντα αὐτήν· τούτῳ ὑπάρχει ἀληθές· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ δὲν τιμῶμεν τὴν ἡσυχίαν ἄνευ τῆς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ διὰ τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς γινομένην ταραχὴν ἀπέχομεν ὅσον ἐνδέχεται ἀπὸ αὐτήν, δχι ὅμως ὅτι θέλοντες ἀποστρεφόμεθα αὐτὴν καὶ εἰς ἐνάντιας περιστάσεις, αἴτινες ηθελον συμβῆ εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ φροντίζομεν πρὸ πάντων περὶ τῆς ἡσυχίας, ἵνα μένωμεν πάντοτε εἰς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ. ἐπειδὴ εἰς τὴν ἡσυχίαν περισσότερον καθαριζόμεθα καὶ πλησιάζομεν εἰς τὸν Θεόν· ἐὰν ὅμως ἐνίστε συμπέσῃ ἀναγκαῖατις περίστασις νὰ ἐλεήσωμέν τινα ἀδελφόν, δὲν πρέπει νὰ παραμελῶμεν αὐτήν· αὕτη εἶναι ἡ διεχφορὰ τῆς ἡμετέρας ἡσυχίας, καὶ δχι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν. "Ἄς ἀναγκάσωμεν ἔαυτούς, ἵνα γενώμεθα πάντοτε ἔσωθεν ἐλεήμονες πρὸς πάντας ἐν γένει τοὺς ἀνθρώπους· καθότι οὕτω διατάττει ἡμᾶς ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου· καὶ δχι μόνον ταύτην τὴν ἔσωτερικὴν ἐλεημοσύνην πρέπει νὰ φυλάξωμεν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων καλῶσιν ἡμᾶς εἰς τὰ ἔργα, πρέπει ἄνευ τινὸς ἀμελείας νὰ δείξωμεν φανερῶς τὴν ἀγάπην ἡμῶν, καὶ μάλιστα ἔκεινοι, οἵτινες δὲν καθυπέβαλον ἔαυτούς εἰς παντοτεινὴν ἡσυχίαν, ἀλλὰ φυλάττουσι τὸν κανόνα τῆς ἑδομάδος, ἡ τῶν ἐπτά ἑδομάδων, (ἥγουν ὅσοι ἡσυχάζουσι τὰς πέντε ἡμέρας τῆς ἑδομάδος, καὶ τὸ σάββατον συναναστρέφονται μεταξύ των, καθὼς καὶ δλγη τὴν τεσσαρακοστὴν ἡσυχάζουσιν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἔπειτα πάλιν συναναστρέφονται μετὰ τῶν ἀδελφῶν,) οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι χρέος νὰ ἐλεῶσιν· ἐπειδὴ δὲν εἶναι παντελῶς ἀκτήμονες, οὕτε τὸ τέλειον τῆς ἡσυχίας φυλάττουσιν, ἐκτὸς μόνον ἐὰν ὑπάρχῃ τις ἀσπλαγχνος καὶ ὡμὸς καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ ἡσυχάζῃ μόνον διὰ τὰ ὅμματα τῶν ἀνθρώπων· διότι γνωρίζομεν ἀκριβῶς, δτι ἄνευ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον δ νοῦς δὲν δύναται νὰ φωτισθῇ ἐκ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Τίς ἐκ τῶν διεκχριτικῶν μοναχῶν, ἔχων τροφὰς καὶ ἐνδύματα, καὶ βλέπων τὸν πλησίον αὐτοῦ πεινῶντα καὶ γυμνόν, δὲν μεταδίδει εἰς αὐτόν, ὅτι ἔχει, ἀλλὰ φειδολεύεται; ἢ ποῖος εἶναι ἔκεινος, δστις βλέπει τινὰ ὄμοιόν του ἀνθρωπον νὰ ταλαιπωρῇται ἀπὸ ἀσθένειαν καὶ κόπον, καὶ νὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἐπισκέψεως καὶ ἐπιμελείας, αὐτὸς δὲ διὰ τὸν ποθὸν τῆς ἡσυχίας προτιμᾷ τὸν κανόνα τοῦ ἐγκλεισμοῦ παρὰ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον; "Οταν τις δὲν ἔχῃ τὰ πρὸς ἐλεημοσύνην μέσα, ἀς φυλάξῃ τοὺλάχιστον τὴν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἀγάπην καὶ ἐλεημοσύνην εἰς τὴν καρδίαν του· ὅταν ὅμως ἔχῃ δλα τὰ μέσα, τότε ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ τὴν ἔκτέλεσιν καὶ τελείωσιν τῆς ἐντολῆς τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται φανερόν, δτι ἐὰν δὲν ἔχωμεν τι πρᾶγμα ἡ χρήματα, δὲν εἴμεθα ἡγαγκασμένοι νὰ πέσωμεν εἰς φροντίδα καὶ ταραχήν, ἵνα ἐλεήσωμεν τοὺς πτωχούς, ἐὰν ὅμως ἔχωμεν δφείλομεν νὰ δίδωμεν καὶ πάλιν ἐὰν φυλάττωμεν τὴν διαγωγὴν ἡμῶν, καὶ δὲν συγκαθήμεθα καὶ συναναστρεφώμεθα μετὰ τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀφίνωμεν τὸ κελλίον καὶ τὸ ἀναχωρητικὸν ἡμῶν κάθισμα, καὶ νὰ περιφερώμεθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τοὺς ἀσθενεῖς, ἢ ἐπασχοληθῶμεν εἰς παρόμοια πράγματα· διότι εἶναι φανερόν, δτι τὰ τοιαῦτα φέρουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τὰ ἀγώτερα εἰς τὰ κατώτερα. Ἐὰν δέ τις συνοικῇ μετὰ πολλῶν, ἡ τὸ κάθισμα αὐτοῦ εὑρίσκηται πλησίον ἀλλων ἀδελφῶν, καὶ ἐν καιρῷ ὑγείας ἡ ἀσθενείας ἀναπαύηται διὰ τῶν κόπων τῶν ἀλλων, τὸ αὐτὸ δφείλει καὶ αὐτὸς νὰ πράττῃ εἰς αὐτούς, καὶ ὅχι αὐτὸς μὲν ν' ἀπαιτῇ παρὰ τῶν ἀλλων τελείαν ἀνάπαυσιν, ὅταν ὅμως βλέπῃ τὸν ὄμοιοπαθῆ αὐτοῦ ἀδελφὸν καὶ ὅμοσχημον εἰς στενοχωρίαν, μᾶλλον δὲ αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐρριμμένον καὶ μοχθοῦντα, νὰ φεύγῃ καὶ νὰ κρύπτηται, προφασιζόμενος, ἵνα μὴ χάσῃ τὴν φευδῆ αὐτοῦ ἡσυχίαν· δστις πράττει οὕτως, εἶγαι ἀγελεήμων.

Καὶ μὴ μοὶ ἐνθυμίζῃς τὸν Ἰωάννην τῆς Θηβαΐδος καὶ τὸν Ἀρσένιον, καὶ εἴπης, ποῖος ἐξ αὐτῶν ἐπησχόληθη εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ἐπεμελήθη ἀσθενεῖς καὶ πτωχούς, καὶ ἡμέλησε τὴν ἥσυχίαν αὐτοῦ; Μη ἔγγίσῃς εἰς τὰ πράγματα τῶν τοιούτων ἀγίων· διύτι εἴαν καὶ σὺ ἀπέχῃς ἀπὸ πᾶσαν ἀνάπαισιν καὶ συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἡσαν ἔκεινοι, σοὶ εἶναι παρὰ Θεοῦ συγκεχωρημένον νὰ καταφρονῇς τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους χρέη τῆς ἑλεημοσύνης· ἐὰν δύμας εὑρίσκησαι μακρὰν τῆς τελειότητος ἔκεινων, καὶ καταγίνησαι εἰσέτι εἰς σωματικοὺς χόπους καὶ εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τί ἀμελεῖς τὰς ἐντολάς, (τὰς ὅποιας ὀφείλεις νὰ φυλάττῃς κατὰ τὸ μέτρον σου,) προφασιζόμενος, ὅτι περιπατεῖς τὴν ὁδὸν τῆς μεγάλης πολιτείας τῶν ἀγίων, τὴν ὅποιαν οὕτε ἐπλησίασας;

Ἐγὼ δὲν θέλω ἀμελήσει ἀπὸ τοῦ ν' ἀναφέρω τὴν μεγάλην πρᾶξιν τοῦ ἀγίου Μακαρίου, ἣτις ἐσημειώθη πρὸς ἔλεγχον ἔκεινων, οἱ ὅποιοι καταφρονοῦσι τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν. Ἀπῆλθέ ποτε οὗτος ὁ ἄγιος, καὶ ἐπησκέψθη ἀρρώστον τινα ἀδελφόν, τὸν ὅποιον ἡρώτησεν, ἐάν ἐπιθυμῇ κανὲν πρᾶγμα· ὁ δὲ ἀσθενής ἀδελφός, δλίγον τρυφερὸν ἄρτον ἐπιθυμῶ, εἴπε· καὶ ἐπειδὴ πάντες οἱ μοναχοὶ τοῦ τότε καιροῦ κατὰ τὴν συνθετικὴν ἔκεινου τοῦ τόπου ἐποίουν τὸν ἄρτον δλου τοῦ ἐνιαυτοῦ παξαμάν, δ ἀξιομακάριστος ἔκεινος ἄγιος εὐθὺς ἐγερθείς, καὶ τοι ἐννενηκοντούτης τὴν ἥλικιαν, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἤλλαξε τοὺς ἔηροὺς ἄρτους, τοὺς ὅποιους ἔλαβεν ἐκ τοῦ κελλίου του, εἰς ἀπαλούς, καὶ ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀσθενῆ ἀδελφόν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἀγάθων ἐπραξεῖ μεγαλείτερόν τι ἔργον, ὃστις ὑπῆρχεν δ μᾶλλον ἐμπειρότατος ἀφ' ὅλους τοὺς μοναχούς κατέκεινον τὸν καιρόν, καὶ ἐτίμα ὑπὲρ πάντας τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἥσυχίαν. Οὗτος δ θαυμάσιος ἀπῆλθεν ἐν καιρῷ τῆς πανηγύρεως νὰ πωλήσῃ τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ εὔρεγ εἰς τὴν ἀγορὰν ξένον τινὰ ἐρρίγη·

νον καὶ ἀσθενοῦντα, τὸν ὄποιον λαβών, ἐμίσθωσεν οἶκον καὶ ἔκάθισε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐργαζόμενος ταῖς ἴδιαις χερσί, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἐργοχείρου ἐξοδεύων εἰς αὐτόν, ὑπηρέτησεν αὐτὸν μῆνας ἕξ, ἥως οὖ δὲ σθενής ἐγένετο ὑγιής. Οὗτος δὲ μακάριος ἔλεγεν, ὡς διηγοῦνται, ὅτι ἥθελον νὰ εὔρω λαβόν τινα, εἰς τὸν ὄποιον νὰ δώσω τὸ σῶμά μου, καὶ νὰ λάβω τὸ τοῦ ἔκεινου. Αὕτη εἶναι ἡ τελεία ἀγάπης.

"Οσοι φοβοῦνται τὸν Θεόν, ἀγαπητέ, εὐκόλως προθυμοποιοῦνται καὶ προνοοῦσι γὰρ φυλάξωσι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ ἐὰν συμπέσῃ περίστασις νὰ ἐκπληρώσωσιν αὐτάς καὶ διὰ τῶν ἔργων, εὐχαρίστως ὑποφέρουσι πάντα κίνδυνον χάριν αὐτῶν. Ἐδέσμευσεν δὲ Κύριος ἡμῶν τὴν τελειότητα τῶν ἔαυτοῦ ἐντολῶν καὶ ἐκρέμασεν εἰς δύο μόνον ἐντολάς, εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς εἰκόνος αὐτοῦ· καὶ ἡ μὲν πρώτη φέρει εἰς καλὴν ἔκβασιν τὸν σκοπὸν τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος, ἡ δὲ δευτέρα τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν· καθότι ἡ θεϊκὴ φύσις εἶναι ἀπλῆ καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀόρατος καὶ ἀνενδεής, ὡστε ἡ συνείδησις δὲν χρειάζεται εἰς τὸν συλλογισμὸν αὐτῆς τὴν σωματικὴν πρᾶξιν, ἡ ἐνέργειαντινος καὶ παχύτητα ἐννοιῶν· ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς εἶναι ἀπλῆ καθὼς εἶναι ἀπλῆ καὶ ἡ προσκυνητὴ ἀγία Γριάς, καὶ δι' ἐνὸς μέρους τοῦ νοὸς ἐνεργεῖ τὴν ὑψηλοτέραν ἐνέργειαν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ δευτέρα ἐντολή, ἡτοις ὑπάρχει ἡ φιλανθρωπία, ἐνεργεῖται κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως αὐτῆς, ἡτοι κατὰ τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν θεωρίαν, οὕτω καὶ ἡ φροντὶς τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῆς εἶναι διπλῆ· λέγει δέ, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὄποιον ἐκπληροῦμεν ἀοράτως διὰ τῆς συνειδήσεως, πρέπει ἐπίσης νὰ ἐκπληρώσωμεν καὶ διὰ τῆς σωματικῆς πράξεως, καὶ ὅχι μόνον φανερῶς ἀλλὰ καὶ κρυπτῶς· καὶ πάλιν ὅτι τελειοῦται διὰ τῶν ἔργων, πρέπει ἐπίσης νὰ τελειωθῇ καὶ διὰ τῆς συνειδήσεως.

Καὶ καθὼς δὲ ἀνθρωπος συνίσταται ἀπὸ δύο μέ

ματος και ψυχής, οὕτω και ὅλα αύτοῦ τὰ ἔργα διπλῆν φροντίδα ἔχουσι κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς καταστάσεως αύτοῦ· και ἐπειδὴ ἡ πρᾶξις προηγεῖται τῆς θεωρίας εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἀδύνατον εἶναι νὰ δψωθῇ τις εἰς τὴν θεωρίαν, ἐὰν δὲν τελειώσῃ πρῶτον δι' ἔργου τὴν πρᾶξιν· και δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον, διτι κατορθώνει αὐτὴν εἰς τὴν ψυχήν, ἐὰν δὲν ἐκπληρώσῃ αὐτὴν διὰ σωματικοῦ ἔργου κατὰ τὴν δύναμιν αύτοῦ, και κατὰ τὸν καιρὸν και τὸν τόπον, δστις παρέχει ἀφορμὴν εἰς τοῦτο· διότι τότε πιστεύεται και γνωρίζεται, διτι διαμένει ἡ εἰς τὴν θεωρίαν ὑπάρχουσα ἀγάπη· και ἀφοῦ εἰς αὐτὰ γίνωμεν πιστοὶ και ἀληθινοὶ κατὰ τὸ δυνατόν, τότε δίδεται δύναμις εἰς τὴν ψυχὴν νὰ ἔκτανθῇ εἰς τὰς ἀπλᾶς και ἀνομοίας ἐννοίας τῆς δψηλῆς και θεϊκῆς θεωρίας· ὅταν δμως ὁ ἀνθρωπος δὲν δύναται νὰ τελειώσῃ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην δι' ἔργων δρατῶν και σωματικῶν πράξεων, ἀρκεῖ πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ και ἡ μόνη διὰ τοῦ φρονήματος τελειουμένη ἀγάπη τοῦ πλησίον, και μάλιστα ἐὰν διατηρῆται πιστῶς ἡ ἔργασία τῆς ἡσυχίας και τοῦ ἐγκλεισμοῦ.

Ἐὰν δμως δὲν ἔκτελονται δλα τὰ ἔργα τῆς ἡσυχίας, πρέπει τότε νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἔλειψιν ταύτην διὰ τῆς αἰσθητῆς πράξεως, τὴν ὅποιαν ἀς ἔκτελέσωμεν διὰ τοῦ σωματικοῦ κόπου, ἵνα μὴ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν εὔρη πρόφασιν νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν σάρκα, δπότε κοπιάζομεν ματαίως διὰ τοῦ ὄνδματος τῆς ἀναχωρητικῆς ζωῆς. Ἐντεύθεν λοιπὸν γίνεται φανερόν, διτι δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος ἔκεινος, δστις στερεῖται τελείως τὴν συναναστροφήν τῶν ἀνθρώπων, και ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, και ὑπάρχει προσηγλωμένος εἰς τὸν Θεόν, νὰ ὑπηρετῇ και νὰ διακονῇ τοὺς ἀνθρώπους. Ὅστις δμως ἔχει δρον και κανόνα νὰ ἡσυχάζῃ κατὰ τὰς ἐπτὰ ἑδομάδας τῆς τεσσαρακοστῆς, ἡ καθ' ἑδομάδα, και μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καγόγος του νὰ συγαγαστρέψηται πάλιν μετὰ τῶν ἀνθρ.

πων, καὶ νὰ παρηγορῆται μετ' αὐτῶν, ὁ τοιοῦτος ἐὰν παρα-
μελῇ τοὺς εἰς θλίψιν καὶ στενοχωρίαν εὑρισκομένους ἀδελ-
φοὺς αὐτοῦ, τῇ ἴδεᾳ, διὰ φυλλάττει τὸν κανόνα τῆς ἡσυχίας
του, εἶναι ἀνελεήμων καὶ ἀσπλαγχνος· καὶ δεῖλον, διὰ ἀπὸ
ὑψηλοφροσύνην καὶ ἀπὸ τοὺς ψυχεῖς αὐτοῦ συλλογισμοὺς
δὲν συγκαταβαίνει νὰ βοηθῇ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ διὰ τῶν
ἔργων τῆς ἐλεημοσύνης . . . . .

Γράφεις προσέτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου, διὰ δστις τῶν μονα-
χῶν θέλει ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν περισσότερον ἀφ' ὅλα, δφεῖλει
νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· καὶ
καλῶς εἴπας, ἐὰν ὑπάρχῃς ἀρκετὸς εἰς τοῦτο· καὶ ἐπειδὴ εἴ-
πας πάλιν διὰ ἡ ψυχή, ἥτις δὲν ἐνίχησεν εἰσέτι τὰ πάθη, δὲν
ἔχει παρρησίαν εἰς τὴν προσευχήν, εἰς ἐμὲ ταῦτα τὰ δύο
φαίνονται ἐνάντια, καὶ τοι εἰμὶ ἀμαθής· ἐπειδὴ ἐὰν δὲν ἐνί-
κησε τὰ πάθη, πῶς φροντίζει περὶ τῆς καθαρότητος; καὶ πῶς
σὺ ζητεῖς ἔκεινο, ὅπερ δὲν εἶναι ἔδιον αὐτῆς; καθότι δὲν γνω-
ρίζεται τις ἐξ ὅσων ἐπιθυμεῖ, διὰ ἀγαπῆ, ἀλλ' ἐξ ὅσων ἀγα-
πᾶ, καταλαμβάνεται. διὰ ἐπιθυμεῖ, διάτι ἡ ἀγάπη φύσει προη-
γεῖται τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ἐὰν δὲν ἀγαπήσῃ τις πρῶτον, οὐδὲ
θέλει ἐπιθυμήσῃ. Τὰ πάθη, ἀδελφέ, εἶναι ως κεκλεισμένη
θύρα ἀπέναντι τῆς καθαρότητος, καὶ ἐὰν δὲν ἀνοίξῃ τις τὴν
κεκλεισμένην θύραν, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἄγιον
καὶ καθαρὸν τόπον τῆς καρδίας. Ἀλλὰ καὶ ἔκεινο τὸ ὅποιον
εἴπεις, διὰ ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει παρρησίαν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς,
ἀληθῶς εἴπας· διότι ἡ παρρησία ὅχι μόνον ὑπεράνω τῆς νε-
κρώσεως τῶν παθῶν ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ τῆς καθαρότητος· ἡ
δὲ τάξις κατὰ τὴν παράδοσιν γίνεται ως ἔξης· ἡ ἐν βίᾳ ὑπο-
μονὴ ἀντιπαλαίει πρὸς τὰ πάθη διὰ τὴν καθαρότητα, ἐὰν νι-
κηθῶσι τὰ πάθη, ἀποκτᾷ ἡ ψυχὴ τὴν καθαρότητα, ἡ δὲ ἀλη-
θῆς καθαρότης ποιεῖ τὸν νοῦν ν' ἀποκτήσῃ παρρησίαν ἐν τῇ
ὥρᾳ τῆς προσευχῆς.

Λοιπὸν ἐὰν ζητήσωμεν παρὰ Θεοῦ διὰ τῆς προσε-

τὴν ὅποιαν εἴπομεν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, ἵσως εἴμεθα ὑπὸ κατηγορίαν· διότι ὑπάρχει σημεῖον ὑπερηφανείας καὶ οἰήσεως τὸ νὰ ζητῶμεν παρὰ Θεοῦ ἔκεινο, τὸ ὄποιον ἡ θεία γραφὴ καὶ οἱ ἄγιοι πατέρες διδάσκουσιν εἰς ἡμᾶς, καὶ αὐτὸς ὁ μοναχὸς δι’ αὐτὸν ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου εἰς τὴν ἔρημον. Ἀλλ’ ἐγὼ νομίζω, ὃ ἄγιε, ὅτι καθὼς ὁ υἱὸς δὲν διστάζει εἰς τὰς προθέσεις τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ δὲν ζητεῖ παρ’ αὐτοῦ τόσον ἀποτόμως, λέγων, δίδαξόν με ταῦτην ἡ ἔκεινη τὴν τέχνην, ἢ δός μοι ταῦτα ἡ ἔκεινα τὰ πράγματα, οὕτω πρέπει καὶ εἰς τὸν μοναχὸν νὰ μὴ διακρίνῃ καὶ ζητῇ παρὰ Θεοῦ, λέγων, δός μοι τάδε καὶ τάδε· διότι πρέπει νὰ γνωρίζῃ, ὅτι καθὼς προνοεῖ ὁ πατὴρ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς περὶ ἡμῶν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει ἡμεῖς νὰ ταπεινώσωμεν ἑαυτούς, καὶ νὰ λυπηθῶμεν διὰ τὰ ἀμαρτήματα ἔκεινα, τὰ ὅποια ἔκουσίως ἡ ἀκουσίως δι’ ἔργων ἡ κατὰ διάνοιαν ἐπράξαμεν, καὶ νὰ εἴπωμεν μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὸ τοῦ Τελώνου, «ὁ Θεὸς ἐλάσθητι μοι τῷ ἀμαρτωλῷ», καὶ νὰ ἐργαζώμεθα κρυπτῶς καὶ φαινερῶς ἔκεινο, τὸ ὄποιον ὁ Κύριος ἡμῶν ἐδίδαξεν, εἰπών, «δταν ποιήσητε πάντα τὰ προστεταγμένα ὑμῖν, εἴπατε, ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοι ἐσμεν, ὁ ὄφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν,» ἵνα μαρτυρήσῃ καὶ ἡ συνείδησίς σου, ὅτι ὑπάρχεις ἀχρεῖος δοῦλος, καὶ ἔχεις χρείαν ἐλέους. Γνωρίζεις καὶ σύ, δτι τὰ ἔργα δὲν ἀνοίγουσι τὴν κεκλεισμένην θύραν τῆς καρδίας, ἀλλ’ ἡ συντετριμμένη καρδία καὶ ἡ ταπείνωσις τῆς ψυχῆς, δταν νικῶμεν τὰ πάθη διὰ τῆς ταπεινώσεως, καὶ δχε διὰ τῆς περιφρονήσεως· διότι δστις ὑπάρχει κατὰ τὴν ψυχὴν ἀρρωστος, κατὰ πρῶτον ταπεινοῦται, καὶ φροντίζει περὶ τῆς θεραπείας τῶν παθῶν αὐτοῦ, καὶ ἔπειτα ζητεῖ νὰ γίνῃ βασιλεύς· κοθόσον ἡ καθαρότης καὶ ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ βασιλεία τῆς ψυχῆς. Καὶ καθὼς ὁ ἀσθενής υἱὸς δὲν λέγει εἰς τὸν ἔχυτον πατέρα ποίησόν με βασιλέα, ἀλλὰ φροντίζει πρῶτον περὶ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, καὶ ἀφοῦ γίνη ὑγιῆς, πά-

η βασιλεία τοῦ πατρὸς ἀνήκει εἰς αὐτόν, οὕτω καὶ ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ μετανοῶν, ἀφοῦ λάβῃ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἰσέρχεται τότε μετὰ τοῦ ἐπουρανίου αὐτοῦ πατρὸς εἰς τὴν καθαρότητα τῆς φύσεως, καὶ βασιλεύει εἰς τὴν δόξαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

*Ἄσ ενθυμώμεθα πάντοτε τὸν ἄγιον ἀπόστολον Παῦλον, ὃστις διηγεῖται τὰ ἵδια αὐτοῦ σφάλματα, καὶ κατατάττει τὴν ἔκυτοῦ ψυχὴν εἰς τὴν ἐσχάτην θέσιν, λέγων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἥλθεν εἰς τὸν κόσμον ἵνα σώσῃ τοὺς ἀμαρτωλούς, ἐκ τῶν ὁποίων πρῶτός εἰμι ἐγώ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο μὲν ἥλέησεν, ἵνα δείξῃ εἰς ἡμὲν πρῶτον πᾶσαν αὐτοῦ τὴν μακροθυμίαν· διότι καὶ ἀρχὰς ὑπῆρξα διώκτης καὶ λοιδόρος καὶ βλάσφημος, ἀλλὰ μὲν ἥλέησε· καθότι ἀγνωῶν ἐπραξα ταῦτα. Καὶ πότε εἶπε ταῦτα; Οὔτερον ἀπὸ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἀγῶνας, καὶ τὰ δυνατὰ ἔργα, καὶ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, τὸ δόπιον ἐκήρυξεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ τοὺς συνεχεῖς θανάτους καὶ τὰς πολυτρόπους στενοχωρίας καὶ θλίψεις, τὰς ὁποίας ὑπέφερεν ἀπό τε τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὰ ἔθνη, καὶ δημως αὐτὸς εἰσέτι ἔβλεπε τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔργα, καὶ ὅχι μόνον ἐνόμιζεν, ὅτι δὲν ἐφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα, ἀλλ' οὔτε ἐφαντάζετο, ὅτι εἶναι ἀξιος γὰρ ὀνομάζηται ἀπόστολος, διὸ καὶ ἔλεγεν, ὅτι δὲν εἴμαι ἀξιος νὰ ὀνομάζωμαι ἀπόστολος· διότι ἐδίωξα τὴν ἔκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅταν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀπέκτησε τὴν νίκην κατὰ τῶν παθῶν, ἔλεγε, στενοχωρῶ καὶ ὑποδαυλῶν τὴν σάρκα μου, μήπως εἰς ἄλλους κηρύξας, ἐγὼ γίνω ἀπρόκοπος. Ἐάν δὲ εἶπης ὅτι καὶ τὰ μεγάλα αὐτοῦ κατορθώματα διηγεῖται κατὰ μέρος, ἀς σὲ πείσῃ αὐτὸς ὁ Παῦλος περὶ τούτου· διότι ὁ ἕδιος λέγει, ὅτι θεληματικῶς δὲν ἐπραξα τοῦτο, οὔτε δι' ἔμαυτόν, ἀλλὰ διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου· καὶ ὅταν διηγῆται ταῦτα πρὸς ὡφέλειαν τῶν πιστῶν, συνιστᾷ ἔκυτον, φωνάζων καὶ λέγων, ὅτι ὑμεῖς μὲν ἡγαγκάσατε· καὶ πάλιν,

κατὰ Θεόν, ἀλλὰ μετὰ ἀνοησίας, εἰς τοῦτον τὸν τόπον τῆς καυχήσεως. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ κανών, τὸν ὅποῖον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ δίκαιος καὶ εὐθύς. Ἄς φυλάξωμεν τοῦτον τὸν κανόνα μετὰ ζήλου, καὶ ἃς παραιτήσωμεν τὸν νὰ ζητῶμεν τὰ ὑψηλὰ παρὰ Θεοῦ, δστις δὲν δίδει ταῦτα ἀπλῶς, οὕτε χαρίζει αὐτὰ δωρεὰν εἰς τὸν τυχόντα· διότι ὁ Θεὸς γνωρίζει τὰ ἔχλεκτὰ καὶ τίμια σκεύη τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ· ἐπειδὴ ὁ μακάριος Παῦλος οὐδὲ μετὰ ταῦτα ἔζητησε τὴν βασιλείαν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' εἰπεν, ηὔχόμην εἰς τὸν Θεόν ν' ἀποχωρισθῶ ἀγὼ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ σωθῶσιν οἱ ἀδελφοί μόνον· καὶ ἀν οὗτως ἐφρόνει ὁ Παῦλος, πῶς θέλομεν τολμήσει ἡμεῖς νὰ ζητήσωμεν τὴν βασιλείαν τῆς ψυχῆς πρὸ καιροῦ, τὸν ὅποῖον αὐτὸς ὁ Θεὸς ἡξεύρει; καὶ μάλιστα ἐνῷ ἀκόμη μήτε τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐφυλάξαμεν, μήτε τὰ πάθη ἐνικήσαμεν, μήτε τὸ χρέος ἀπεδόσαμεν; Παρακαλῶ λοιπόν, ἄγιε, μὴ συλλογισθῆς ποτε τοῦτο, ἀλλ' ἐξόχως ἃς ἀποκτήσωμεν ὑπομονὴν εἰς τὰ ἐπερχόμενα δεινά, καὶ μετὰ μεγάλης ταπεινώσεως καὶ συντριμμοῦ καρδίας ἃς ζητήσωμεν τὴν συγχώρησιν τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν καὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς ψυχῆς.

"Ἐγραψέ ποτέ τις ἐκ τῶν ἀγίων, δτι δστις δὲν στοχάζεται ἐκυτὸν ἀμαρτωλόν, ἡ προσευχὴ αὐτοῦ δὲν εἶναι εὑπράσδεκτος εἰς τὸν Θεόν. 'Αλλ' ἐὰν εἰπης, δτι τινὲς τῶν πατέρων ἔγραψαν, τί εἶναι καθαρότης ψυχῆς, καὶ τί ὑγεία, καὶ τί ἀπάθεια, καὶ τί θεωρία· σοὶ λέγω καὶ ἐγώ, δτι ἔγραψαν μὲν περὶ τούτων, ὅχι ὅμως ἵνα ζητήσωμεν ταῦτα πρὸ τοῦ ἀρμοδίου καιροῦ· διότι ὑπάρχει γε γραμμένον, δτι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν ἔρχεται διὰ παρατηρήσεως· ἐπειδὴ ὅσοι εὑρέθησαν ἔχοντες τοῦτο τὸ φρόνημα, ἐπεσαν εἰς ὑπερηφανίαν. 'Ημεῖς, ἀγαπητέ, ἃς καταγινώμεθα εἰς τὰ ἔργα τῆς μετανοίας διὰ καθαρᾶς πολιτείας, ἢτις εὐαρεστεῖ εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ ἔρχονται ἀφ' ἔσυτά, ἐὰν ἡ καρδία ὑπάρχῃ καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος· ἀλλὰ τὸ γὰ ζητῶμεν μετὰ πα-

ρήσεως τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ χαρίσματα, τοῦτο εἶναι ἐμποδισμένον παρὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσοι κατὰ τούτον τὸν τρόπον ἔλαθον ταῦτα, ἀπέκτησαν ὑπερηφάνειαν καὶ πτώσιν· καὶ δὲν εἶναι τοῦτο σημεῖον, ὅτι ἀγαπᾷ τις τὸν Θεόν, ἀλλ' ἀσθένειαν ψυχῆς. Καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ ζητήσωμεν ἥμερις τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ χαρίσματα, ἀφοῦ ὁ θεῖος Παῦλος καυχᾶται εἰς τὰς στενοχωρίας καὶ εἰς τὰς θλίψεις, καὶ τὴν μέθεξιν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ θεωρεῖ, ὅτι εἶναι τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ χαρίσματα;

Ηρός τούτοις γράφεις ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου, ὅτι ἡγάπησεν ἡ ψυχὴ σου ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν, ἀλλὰ δὲν ἔφθασας εἰσέτι ταύτην τὴν ἀγάπην, κανὸν ἔχης πολλὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγαπᾶν, καὶ ὅτι σοὶ εἶναι ποθητὴ ἡ εἰς τὴν ἔρημον ἀναχώρησις, καὶ ἔδειξας διὰ τούτου, ὅτι ἤρξατο εἰς σὲ ἡ καθαρότης τῆς καρδίας, καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ ἐπιμελῶς πυροῦται καὶ θερμαίνεται εἰς τὴν καρδίαν σου· ἐὰν ταῦτά είσιν ἀληθῆ, εἶναι πραγματικῶς μεγάλα προτερήματα, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐπεθύμουν νὰ γραφῶσι παρὰ σοῦ· καθόσον δὲν ἔχουσι καμμίαν τάξιν· ἐὰν δὲ δὺ ἀπλὴν ἔρωτησιν ἐδιηγήθης ταῦτα, ἀλληλαγάπησεν εἰσέτι τῆς ἔρωτήσεως· διότι ὅστις λέγει, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ δὲν ἔχει εἰσέτι παρρήσιαν εἰς τὴν προσευχήν, ἐπειδὴ δὲν ἐνίχησεν εἰσέτι τὰ πάθη, πῶς τολμᾶτο νὰ εἴπῃ ὅτι ἡγάπησεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν; Γνώριζε ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ κινηθῇ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ θεία ἀγάπη, τὴν ὅποιαν σὺ ἐπιθυμεῖς διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς κατὰ νοῦν, ἐὰν αὗτῇ ἡ ψυχὴ δὲν νικήσῃ τὰ πάθη, καὶ σὺ λέγεις ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἐνίκησε τὰ πάθη, καὶ ἡγάπησεν ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν, ὅπερ δὲν ἔχει τάξιν· διότι ὅστις λέγει, ὅτι δὲν ἐνίκησε τὰ πάθη καὶ ἀγαπᾷ ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν, ἐγὼ δὲν γνωρίζω τί οὗτος λέγει.

'Αλλ' ἴσως θέλεις εἰπεῖ, ὅτι δὲν εἶπον ἀγαπῶ, ἀλλ' ἀγαπῶ ν' ἀγαπήσω, καὶ ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἔχει τόπον, ἐὰν ἡ ψυχὴ δὲν ἔχῃ τὴν καθαρότητα. 'Ἐὰν θέλης νὰ εἴπης ὅπλο

φύλοι, τοῦτο ὅχι σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ ἔκαστος ἄνθρωπος ἡμπορεῖ νὰ λέγῃ, ὅτι θέλει ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν, καὶ ὅχι μόνον χριστιανοὶ ἡμποροῦν νὰ λέγωσι· τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποι δὲν προσκυνοῦσι τὸν Θεόν δρθῶσ· ἐπειδὴ διὰ τούτου τοῦ λόγου μόνον ἡ γλώσσα κινεῖται, ἡ δὲ ψυχὴ δὲν αἰσθάνεται τὸ τί λαλεῖ. Γνώριζε, ὅτι πολλοὶ ἄρρωστοι δὲν γνωρίζουσιν, ὅτι εἶναι ἄρρωστοι· διότι ἡ κακία ὑπάρχει ἀσθένεια τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ πλάνη ἀπώλεια τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι εὑρισκόμενοι ἄρρωστοι εἰς τὰ τοιαῦτα, κηρύττουσιν, ὅτι εἶναι ὑγιεῖς, καὶ ἐπαινοῦνται ὑπὸ πολλῶν· ἐπειδὴ ἐὰν δὲν θεραπευθῇ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς ἀσθένειας τῆς κακίας, καὶ μείνῃ εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς ὑγείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχεν ἐν ἀρχῇ, ὅταν ἐκτίσθη, ἀδύνατον εἶναι ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιθυμήσῃ τὰ ὑπέρ φύσιν τοῦ πνεύματος χαρίσματα· διότι ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀσθένειαν τῶν παθῶν, δὲν αἰσθάνεται τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, ἀλλ' οὐδὲ ἐπιθυμοῦσι τὴν τελειότητα, πρέπει νὰ φυλάττωσι πάσας τὰς ἐντολάς· διότι ἡ χρυπτὴ ἐργασία τῶν ἐντολῶν ιατρεύει τὴν ἀσθενὴ δύναμιν τῆς ψυχῆς· καὶ τοῦτο δὲν ἐγένετο ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε· καθότι εἶναι γεγραμμένον, ὅτι ἀνευ ἐκχύσεως αἷματος δὲν ὑπάρχει ἀρεσις· ἀλλὰ κατὰ πρῶτον διὰ τῆς ἐνθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ ἔλαβεν ἡ φύσις ἡμῶν τὸν ἀνακαινισμόν, καὶ ἐμέθεξε τῶν παθημάτων καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ ἐπειτα μετά τὸν ἀνακαινισμὸν τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος ἀνακαινίσθη καὶ ἡγιασθῇ ἡ φύσις ἡμῶν, ἵσως δὲν ἥθελον δυνηθῆ νὰ ἐκριζώσωσι τελείως τὴν ρίζαν τῆς κακίας ἐκ τῆς ψυχῆς, καθὼς καὶ αἱ παλαιαι ἐκεῖναι ἐντολαὶ· ἥδη δμῶς δὲν ἔχει οὕτως, ἀλλ' ἡ ἐξακολουθοῦσα χρυπτὴ ἐργασία, καὶ αἱ γέαι πγευ

καὶ ἐντολαῖ, τὰς ὁποίας φυλάττει ἡ ψυχὴ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀνακαίνιζουσι καὶ ἀγιάζουσιν αὐτήν, καὶ κρυπτῶς ἰατρεύουσιν ὅλα αὐτῆς τὰ πάθη. Υπάρχει δὲ φανερόν, ὅτι ἑκάστη ἐντολὴ ἴδιαιτέρως ἰατρεύει τὸ πάθος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει ἔξουσίαν ἐπὶ τῆς ψυχῆς, καὶ ταύτην τὴν ἐνέργειαν αἰσθάνεται καὶ ὁ ἰατρεύων καὶ ὁ ἰατρευόμενος κατὰ τὴν ὄμοιότητα τῆς αἰμορρούσης γυναικός.

Σὺ γνωρίζεις, ὃ ἀγαπητέ, ὅτι ἐὰν δὲν θεραπευθῇ τὸ ἐμπαθὲς μέρος τῆς ψυχῆς, καὶ δὲν ἀνακαίνισθῇ καὶ ἀγιασθῇ κρυπτῶς, καὶ δεσμευθῇ εἰς τὴν πνευματικὴν πολιτείαν, δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν ὑγείαν αὐτῆς ἡ ψυχὴ, οὕτε θέλει τὸ λευθερωθῆ ἐκ τῶν λυπηρῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα συμβαίνουσιν εἰς αὐτήν· αὗτη δὲ ἡ θεραπεία πρέπει νὰ γίνῃ ἐκ τῆς θείας χάριτος, καθὼς ἐγένετο εἰς τοὺς μακαρίους ἀποστόλους, οἵτινες διὰ τῆς πίστεως ἐτελειώθησαν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Ἔνιοτε δύμας νομίμως δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν ἑαυτῆς ὑγείαν· καθότι ἐκεῖνος ὅστις διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν ἐπιπόνων ἔργων τῆς ἀληθίους αὐτοῦ πολιτείας ἐνίκησε τὰ πάθη, ἀς γνωρίζῃ, ὅτι νομίμως ἀπέκτησε τὴν ὑγείαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ ἀπεγαλακτίσθη ἐκ τῆς σωματώσεως τούτου τοῦ κόσμου, καὶ ἐκόπη ἐξ αὐτοῦ ἡ συνήθεια τῶν παλαιῶν αὐτοῦ κακῶν ἔργων, καὶ ἀναγεννήθη εἰς τὰ πνευματικά, καθὼς ὅταν ἐν ἀρχῇ ἐβαπτίσθη, καὶ εὑρέθη εἰς τὴν χάριν τοῦ πνεύματος διὰ τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἕσω ἀνθρώπου, καὶ ὑπεδέχθη αὐτὸν ἀλλος κόσμος νέος καὶ ἀσύνθετος.

“Οταν ἀνανεωθῇ ὁ νοῦς καὶ ἀγιασθῇ ἡ καρδία, τότε πᾶσαι αἱ ἐννοιαι τῆς ψυχῆς κινοῦνται κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνου τοῦ κόσμου, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσέρχεται· καὶ πρῶτον κινεῖται εἰς αὐτήν ὁ πόθος τῶν θείων πραγμάτων, καὶ ἐπιθυμεῖ τὴν ἐνώσιν αὐτῆς μετὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ τὴν φαγέρωσιν τῶν μυστηρίων τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος· ὁ δὲ νοῦς αἰσθάνεται τὴν πνευματικὴν γνῶσιν τῶν ποιημάτων, καὶ ἀγα-

αὐτὸν ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς οἰκονομίας αὐτῆς, καὶ τότε ἐγοῦται δλοτελῶς μετὰ τῆς γνώσεως τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν.

Σκέφθητε λοιπὸν ἥδη, ἐξ ὅσων σοὶ ἔγραψα, ἐὰν ὑπάρχῃ δυνατὸν ἡ ψυχὴ ν' ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν ἐν ἀληθείᾳ, ἐφ' ὅσον εἶναι κεκλεισμένη εἰς τὴν φυλακὴν τῶν παθῶν. Δὲν ἥτο δὲ τόση ἀνάγκη νὰ ἐρωτήσῃς καὶ νὰ μάθῃς τὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος· καθότι αἱ μαθήσεις καὶ ἡ γνῶσις δὲν ὠφελοῦσιν εἰς τὰ πάθη, οὕτε εἴναι ίκαναι αὗται ν' ἀνοίξωσι τὴν κεκλεισμένην θύραν τῆς καθαρότητος· ἐὰν δημιώσῃς ἀφαιρεθῶσι τὰ πάθη ἐκ τῆς ψυχῆς, φωτίζεται ὁ νοῦς, καὶ ίσταται εἰς τὸν καθηρὸν τόπον τῆς φύσεως, καὶ τότε δὲν χρειάζεται πλέον ἐρωτησι· διότι βλέπει καθαρῶς τὰ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ εὑρίσκομενα ἀγαθά, καθὼς συμβαίνει καὶ εἰς τὰς σωματικὰς ἡμῶν αἰσθήσεις, αἵτινες δὲν αἰσθάνονται δι' ἐρωτήσεως καὶ μαθήσεως τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἀτιλαμβάνεται τὴν φύσιν τοῦ ἀπαντῶντος εἰς αὐτὴν πράγματος χωρὶς νὰ μεσιτεύσῃ διδαχῇ τις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων. Εἰς τὸν τυφλὸν ἄνθρωπον ὅσον καὶ ἀν λέγη τις περὶ τῆς λάψεως τοῦ ἥλιου καὶ τῆς σελήνης καὶ τοῦ χοροῦ τῶν ἀστέρων καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν πολυτίμων λίθων, αὐτὸς μόνον ἐκ τῆς ὄνομασίας δέχεται καὶ κρίνει καὶ νοεῖ τὴν δοπίαν ταῦτα ἔχουσιν ὠραιότητα, ἀλλ' ἡ γνῶσις καὶ ἡ διάκρισις αὐτοῦ ἀπέχουσιν ἀπὸ τὴν ἥδονὴν τῆς ὁράσεως αὐτῶν· κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον νόησον καὶ περὶ τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος· διότι δὲ οὐρανικὸς νοῦς, ὅστις βλέπει τὰ κρυπτὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος, ἐὰν εὐρίσκηται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ὑγείαν, θεωρεῖ ἐντελῶς τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν ἐρωτᾷ καὶ μανθάνει, ἀλλ' ἐντρυφᾶται εἰς τὴν ἥδονὴν τῶν μυστηρίων τοῦ νέου ἔκείνου κόσμου ὑπέρ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν θερμότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, τὴν ὅποιαν ἔχει εἰς τὸν Χριστόν, καθὼς ἔγραψαν ἡ

μακάριος Παῦλος, ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον βλέπομεν, διὰ τί πλέον
ἐλπίζομεν; ἀλλὰ περιμένομεν αὐτὸ μεθ' ὑπομονῆς.

'Οφείλομεν λοιπὸν νὰ περιμένωμεν καὶ νὰ ἐμμένωμεν μο-
ναστικῶς μεθ' ἀπλότητος, περιοριζόμενοι ἐντὸς ἡμῶν, ὅπου
δὲν ὑπάρχουσιν ἔκτυπώματα λογισμῶν, οὐδὲ θεωρία τῶν συν-
θέτων πραγμάτων. Νιότι δσα τινὰ βλέπει ὁ νοῦς, τούτων δέ-
χεται καὶ τὰς ἐντυπώσεις· ὅταν βλέπῃ πρὸς τὸν κόσμον, κατὰ
τὴν διάφορον μορφὴν τῶν πραγμάτων, εἰς τὰ ὅποῖα μετεω-
ρίζεται, δέχεται καὶ τοὺς τύπους καὶ τὰς μορφάς, καὶ ταῦτα
κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πλήθους, καὶ κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν
ἀλλοιώσεων αὐτῶν κινοῦσιν εἰς τὸν νοῦν λογισμούς, καὶ ὅταν
κινηθῶσιν οἱ λογισμοί, σφραγίζουσι τὸν νοῦν· ἐὰν δύμας ὁ
νοῦς ἀποβλέπῃ εἰς τὸν ἕσω ἄνθρωπον, ὅπου δὲν ὑπάρχει δυ-
νατὸν νὰ μεταχειρισθῇ τι· διὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν σχημά-
των, οὕτε τι ἐκ τῶν συνθέτων πραγμάτων διαιρεῖται εἰς τὴν
ἀλλοιώσιν τῶν τύπων, ἀλλ' ὅλος ἐξ ὅλου εἶναι Χριστός, δῆ-
λον, δτι τότε ὁ νοῦς δέχεται τὴν ἀπλῆν θεωρίαν, ἀνευ τῆς
ὅποιας κανὲν πρᾶγμα δὲν εὑωδιάζει τὴν αἰσθησιν τῆς ψυχῆς,
καὶ ἡ ὅποια θεωρία κάμνει συνήθως τὴν ψυχὴν ν' ἀποκτήσῃ
παρδησίαν εἰς τὴν προσευχήν· καὶ ὅταν ὁ νοῦς σταθῇ εἰς τὸν
τόπον τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας, δὲν χρειάζεται νὰ ἐρω-
τᾶ· διότι καθὼς ὁ σωματικὸς δρθαλμὸς δὲν ἐρωτᾷ πρῶτον,
καὶ ἔπειτα βλέπει τὸν ἥλιον, οὕτω καὶ ὁ δρθαλμὸς τῆς ψυ-
χῆς δὲν ἔξετάζει πρῶτον, καὶ ἔπειτα θεωρεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ
πνεύματος. Οὕτω καὶ ἡ μυστικὴ θεωρία, τὴν ὅποιαν ἐπιθυμεῖς,
ὦ ἄγιε, μετὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς φανεροῦται εἰς τὸν νοῦν·
ἔκεινη δύμας ἡ ψυχή, ἥτις θέλει νὰ μάθῃ δι' ἔξετάσεως καὶ
ἀνακρίσεως τοιαῦτα μυστήρια, πάσχει ἀπὸ ἀνογοσίαν· καθότι
καὶ δικαράριος Παῦλος δχι διὰ μαθήσεως ἡ διὰ ὑλικοῦ
τινος τρόπου εἶπεν, δτι εἰδε καὶ ἤκουσε μυστήρια καὶ ἀρ-
ρητα ρήματα, τὰ ὅποια δ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἐκφρα-
σθῇ, ἀλλ' ἀρπαγὴ ἡρπάγη εἰς τὸν πνευματικὸν τι

παραδείσου, καὶ εἰδε τὴν ἀποχάλυψιν τῶν μυστηρίων.

Καὶ σὺ λοιπόν, ὃ ἄγιε, ἐὰν ἀγαπᾶς τὴν καθαρότητα, κόφον τὴν ἀγάπην ὅλων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, καὶ εἰσελθὼν ἔργάζου εἰς τὴν ἀμπελὸν τῆς καρδίας σου· ἐκρίζωσον ἐκ τῆς ψυχῆς σου τὰ πάθη, καὶ ἀγωνίζου νὰ μὴ γνωρίσῃς κακίαν τινὸς ἀνθρώπου· ἡ καθαρότης βλέπει τὸν Θεόν, καὶ δὲν ἀνατέλλει καὶ ἀνθεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἄλλως, παρὰ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ γνωρίζῃ τις κακίαν ἄλλου ἀνθρώπου. Ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃ ἡ καρδία σου τόπος τῶν μυστηρίων τοῦ καινοῦ αἰῶνος, πρῶτον θησαύρισον σωματικὰ ἔργα, ἥγουν νηστείαν, ἀγρυπνίαν, προσευχήν, ἀσκησιν, ὑπομονήν, καταστροφὴν τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· δέσμευσον τὸν νοῦν σου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῶν θείων γραφῶν· θές ἐμπροσθεν τῶν ὁφθαλμῶν σου τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ ἀγωνίζου ἐναντίον τῶν παθῶν· ἐκρίζωσον διὰ τῆς συνεχοῦς προσευχῆς ἐκ τῆς καρδίας σου πᾶσαν εἰκόνα καὶ πᾶν δμοίωμα, ὅπερ πρότερον ἐδέχθης ἐκ τῆς ἀνθυμήσεως τῶν παλαιῶν σου κακῶν πράξεων· συνήθισον τὸν νοῦν σου νὰ μελετᾷ πάντοτε τὰ μυστήρια τῆς οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ ἄφες ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῇς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν θεωρίαν, τὰ δποῖα ὑπερβαίνουσε τὴν διήγησιν τῶν λόγων, καὶ ἀκολούθησον τὴν ἔργασίαν τῶν ἐντολῶν καὶ τὰ ἔργα τῆς καθαρότητος· ζήτησον παρὰ Κυρίου εἰς τὴν προσευχήν σου λύπην πεπυρωμένην καθ' ὅλα, ἵνα στάξῃ εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ ἀξιωθῆς τῆς πολιτείας τῆς διανοίας, τῆς δροίας ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος εἶναι ἡ διὰ τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐκκοπὴ καὶ ἀποφυγὴ ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἐν ἀληθείᾳ ἐπιθυμῆς τὴν θεωρίαν τῶν μυστηρίων, ἔξασκησον διὰ τῶν ἔργων τὰς ἐντολὰς, καὶ ὅχι διὰ τῆς ἐξετάσεως καὶ μαθήσεως· ἡ πνευματικὴ θεωρία ἐνεργεῖ ἐντὸς ἡμῶν εἰς τὸν τόπον τῆς καθαρότητος, καὶ ζήτησον νὰ μάθῃς πρῶτον πῶς δύνασαι νὰ εἰσέλθῃς εἰς τούτον τὸν τόπον τῆς καθαρότητος, καὶ οὕτω κάμε ἀρχὴν τοῦ ἔρ-

Πρῶτον τῶν μυστηρίων ὑπάρχει ἡ καθαρότης, ἡ συνισταζόμενη ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· ἡ δὲ θεωρία εἶναι πνευματικὴ ἐνέργεια τοῦ νοός, ὅστις μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως κατανοεῖ πάντα, ὅσα ἐγένοντο, καὶ ὅσα θέλουσι γίνει· θεωρία εἶναι ἡ ὄρασις τοῦ νοός, ὅστις θαυμάζει τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐκτενομένην εἰς πάσας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατανοεῖ τὰς λαμπρότητας τῶν κτισμάτων, καὶ τὴν δυσκολίαν τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ καινοῦ ἐκείνου κόσμου· ἐξ ὧν συντρίβεται ἡ καρδία, καὶ ἐναντιοῦται καὶ τρέφεται διὰ τοῦ γάλακτος τῶν γέων πνευματικῶν ἐντολῶν καὶ ὁμοιότητα τῶν ἐν Χριστῷ νηπίων, καὶ γίνεται ἄκακος, συνηθίζει εἰς τὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὰς ἀποκαλύψεις τῆς γνώσεως, ὑψούμενος ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν, καὶ ἀπὸ θεωρίας εἰς θεωρίαν, καὶ ἀπὸ μαθήσεως εἰς μάθησιν, καὶ στερεοῦται μυστικῶς, ἕως ὅτου ὑψωθῇ εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ ἔνωθῃ μετὰ τῆς ἐλπίδος, καὶ κατοικήσει εἰς αὐτὸν ἡ χαρά, καὶ ὑψωθῇ εἰς τὸν Θεόν, καὶ στεφανωθῇ διὰ τῆς φυσικῆς δόξης τῆς δημιουργίας, εἰς τὴν ὅποιαν ἐκτίσθη ἐν ἀρχῇ.

Ἐν θεωρίᾳ τῶν ἀγίων ὑπάρχει ἡνωμένη μετὰ τῆς πίστεως, καὶ τρέφεται καὶ αὐξάνει διὰ τῆς τῶν θείων γραφῶν μελέτης, ἥτις συνάγει τὸν νοῦν ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸν μετεωρισμόν, καὶ δεσμεύει αὐτὸν εἰς τὴν ἔνωσιν τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καθὼς τὸν τοῦ Βασιλείου καὶ Γρηγορίου, καὶ μανθάνει τὴν μυστικὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τῶν θείων γραφῶν· καὶ ὅσαι τῶν λόγων τούτων δὲν ἐννοοῦνται διὰ τῆς μαθήσεως, δεχόμεθα αὐτοὺς διὰ τῆς πίστεως, ὡς καὶ τὴν ὑπαρξίαν τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, τὰ δποῖα εἶναι ὑπὲρ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν κατάληψιν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοός, ἐκ τῆς ὅποιας πίστεως γεννᾶται εἰς ἡμᾶς ἡ ἐλπὶς δι' αὐτά· καὶ διὰ μὲν τῆς πίστεως ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι κύριος καὶ δειπνότης καὶ δημιουργὸς τῶν ὅλων, διὰ δὲ τῆς γνώσεως διαχρίνομεν, ὅτι πρέπει νὰ φυλάττωμεν τὰς ἐγ

καὶ ὅτι αἱ παλαιαὶ ἐντολαὶ φυλάττονται διὰ τοῦ φόβου, καθὼς ὁ ἴδιος εἶπεν ὅτι, ὅστις δὲν φυλάξει τὸν νόμον, εἶναι ἐπικατάρατος, καὶ ἔξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ, αἱ δὲ ζωοποιαὶ ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ φυλάττονται διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, καθὼς εἶπεν, ἐγὼ ἐφύλαξα τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου, καὶ μένω εἰς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ· ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ υἱὸς δὲν φυλάττει τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀπὸ φόβου, ἀλλ’ ἀπὸ ἀγάπην· διὰ τοῦτο παραγγέλλει ὁ Κύριος, ἵνα ἡμεῖς φυλάξωμεν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἀπὸ ἀγάπην, ὡς λέγει, «ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς μου τηρήσατε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα μου, καὶ ἀλλον παράκλητον πέμψει ὑμεῖν»· ἔλευσιν τοῦ παρακλήτου πνεύματος ὄνομάζει τὰ χαρίσματα τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, καθὼς ἐδέξαντο αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἐγένοντο τέλειοι τῆς πνευματικῆς μαθήσεως, ἐνῷ ὑπῆρχον ἀμαθεῖς· διότι ὡμολόγησε καὶ ὑπεσχέθη ὁ Κύριος, ἀφοῦ ἐρωτήσῃ τὸν Ἰδίον αὐτοῦ πατέρα, νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν παράκλητον, ἵνα μένη μετὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν κάθαρσιν μετ’ αὐτῶν εἰς τοὺς αἰῶνας. Βλέπεις, ὅτι ἐκ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀξιοῦται ὁ νοῦς τῆς χάριτος τῆς μυστικῆς θεωρίας καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος, καὶ ὅχι ὡς ὑπενόησεν ἡ ὑμετέρα σοφία, ὅτι ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν ἐμποδίζει τὴν θεωρίαν τῶν θείων μυστηρίων, τὰ ὅποια τελειοῦνται εἰς τὴν ἡσυχίαν.

Σὲ παρακαλῶ λοιπόν, ἐὰν ἡ σθάνθη ἡ ψυχή σου, ὅτι ἔφθασας τὴν χώραν τῆς ἀγάπης, φύλαξον τὰς νέας ἐντολὰς διὰ τὸν πρὸς τὸν θέντα αὐτάς πόθον, καὶ ὅχι διὰ τὸν φόβον· διότι ὁ μακάριος Παῦλος ὅτε ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης, ἔλεγε, τί θέλει μὲν χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις, ἡ φυλακή, ἡ διωγμὸς καὶ τὰ ἔξῆς· καὶ πάλιν, εἰμὶ πεπεισμένος, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα δύναγται νὰ μὲν χωρίσωσιν ἀπὸ τῆς ἀγ-

τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. "Ινα δὲ μὴ νομισθῇ, διτὶ ἐπεθύμει τὸν πολὺν μισθόν, ἢ τὴν τιμήν, ἢ τὴν ὑπερβολικὴν δόσιν τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, καθὼς ἡ ἀγιωσύνη σου ἐπιθυμεῖς, εἶπεν, ηὐχόμην νὰ χωρισθῶ ἐγὼ ἀπὸ τὸν Χριστόν, ἵνα σωθῶσιν οἱ ἀδελφοί μου. Καὶ ἵνα γνωρίσῃς, διτὶ δὲν κατεγίνετο νὰ φάσῃ τὴν μυστικὴν καὶ ἀναχωρητικὴν θεωρίαν, καθὼς ἡ ὁσιότης σου, ἀλλ' ἐπεθύμει ἔκεινην, τὴν ὅποιαν πολλοὶ πολλάκις ἡξιώθησαν διὰ τῆς χάριτος, ἄκουσον, τί λέγει εἰς ἔτερον μέρος. «Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἥχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πίστιν, ὥστε ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἴμι·» διέτι ἡ νομίμη θύρα, ἢ ὅποια εἰσάγει τὸν ἀνθρώπον εἰς ταῦτα, εἴναι ἡ ἀγάπη· ἐὰν ἀποκτήσωμεν τὴν ἀγάπην, αὐτὴ ἐμβάζει ἡμᾶς εἰς αὐτά, ἐὰν ὅμως ἐλπίσωμεν διὰ τῆς χάριτος ν' ἀξιώθωμεν τούτων ἀνευ τῆς ἀγάπης, τότε βεβαίως δὲν θέλομεν ἀποκτήσει ποτὲ ταῦτα· καθότε ἡ ἀπόκτησις καὶ δο φύλαξ τῶν μεγάλων ἀγίων καὶ τῆς θείας πολιτείας ὑπάρχει ἡ ἀγάπη. "Οταν λοιπὸν ὁ μοναχὸς ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην, εὐθὺς ἡ καρδία αὐτοῦ εἰρηνεύει, καὶ ἀνοίγεται εἰς αὐτὸν ἡ θύρα τῆς χάριτος, διὰ τῆς ὅποιας ὁ Κύριος ἡμῶν θέλει εἰσέλθη καὶ ἐξέλθῃ, καθὼς εἶπεν, ἐγώ εἴμι ἡ θύρα τῆς ζωῆς, καὶ δι' ἐμοῦ δοτις εἰσέλθῃ, θέλει ζῆσει, καὶ θέλει εὑρει νομὴν εἰς δικτροφὴν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ζωῆς, εἰς ἦν οὔτε ἀπὸ τὴν κακίαν, οὔτε ἀπὸ τὴν πλάνην ἐμποδίζεται, ἀλλ' εἰσέρχεται εἰς πάσας τὰς ἀναθάσεις τῶν ἀποκαλύψεων τῆς γνώσεως καὶ τῶν μυστικῶν θεωριῶν, καὶ πάλιν ἡ θεία ἀγάπη ἐξάγει αὐτόν, καθὼς τοὺς ἐλευθέρους δούλους τοῦ Χριστοῦ. "Ινα δὲ γνωρίσῃς τὴν ἀλήθειαν τούτων, διτὶ ἀληθῶς ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ νοὸς εἴναι ἡ θεία θεωρία, ἄκουσον, τί λέγει ὁ μέγας Παῦλος· δέγι

ἥματι εἰς αὐτὴν ἀνευ τῆς ἀγάπης· ὡς νὰ ἔλεγεν, ἐὰν δὲν εἰσέλθω διὰ τῆς νομίμου θύρας τῆς ἀγάπης, δὲν θέλω ἐπιθυμήσει αὐτήν, καὶ ἐὰν μοὶ δοθῇ κατὰ χάριν, ἐπειδὴ δὲν ἀπεκτησα τὴν ἀγάπην, δὲν θέλω νὰ ἔχω αὐτήν ἐπειδὴ δὲν εἰσῆλθον διὰ τῆς φυσικῆς θύρας, ητις εἶναι ἡ ἀγάπη. Πρέπει λοιπὸν πρώτον ν' ἀποκτήσωμεν τὴν ἀγάπην, ητις εἶναι ἡ θεωρία τῆς ἀγίας Τριάδος, καὶ ἔπειτα θέλομεν ἀποκτήσει φυσικῶς καὶ τὴν θεωρίαν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων. Παρατήρησον τὴν σοφίαν τοῦ μακαρίου Παύλου, ὅστις ἀφῆκε πάντα τὰ λοιπὰ χαρίσματα, τὰ διδόμενα ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ ἐξήτησε τὴν ἀγάπην, τὴν ὑπόστασιν τῶν πραγμάτων, ητις ὑποδέχεται τὰ χαρίσματα, καὶ φυλάττει αὐτά, καθὼς εἶπε καὶ τις τῶν πατέρων, δτι τὸ χάρισμα τῆς θεωρίας τῶν κτισμάτων ἐδόθη καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους, ὅχι ὅμως μετὰ βεβαιότητος, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως· ἐγὼ ὅμως ὅστις ἔβαπτίσθη διὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος, καὶ ὑπάρχω πλήρης χάριτος, θέλω νὰ δεχθῶ ἐντός μου ἐν αἰσθήσει τὸν Χριστόν· ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐποίησε τὸν ἀνακαίγισμὸν τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ ἐνεδύθημεν αὐτὸν δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, καὶ δι' ἀπορρήτου μυστηρίου ἡγωσεν ἡμᾶς ἔαυτῷ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐνταῦθα μὲν ὡς δι' ἀρραβώνος, εἰς δὲ τὸν μέλλοντα καινὸν κόσμον θέλει δώσει φυσικῶς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη. Λοιπὸν διετί θέλεις καὶ ζητεῖς τὴν θεωρίαν, ἀφοῦ ὁ θεῖος ἀπόστολος καὶ οἱ πατέρες ἐθεώρησαν αὐτὴν ἀπρόκοπον ἀνευ τῆς ἀγάπης;

'Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ εἴπας, δτι ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν, ἐμποδίζει με ἀπὸ τὴν ἀγάπην. εἶναι φανερόν, δτι ἐμέμφθης τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, καὶ προέκρινας τὴν θεωρίαν, καὶ ἐπιθυμεῖς νὰ ἴσῃς αὐτὴν ἐκεῖ, ὅπου δὲν θεωρεῖται. 'Αλλ' ὡς σοφῶτε, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὴν θεωρίαν, ἐὰν αὐτὴ ἡ θεωρία δέν δείξῃ ἔχυτὴν εἰς ἡμᾶς ἐν καιρῷ τῷ δέοντι· ἐπ'

καθώς εἰς τὴν αὐξῆσιν τῆς ἡλικίας τῆς φύσεως δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν διαφορὰν τῆς γνώσεως, καὶ αἰσθάνεται τὰ πράγματα τοῦ κόσμου καὶ γυμνάζεται εἰς αὐτὰ ἡμέραν παρ' ἡμέραν, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τὰ πνευματικά δέχεται τις τὴν πνευματικὴν θεωρίαν, καὶ τὴν θείαν αἰσθῆσιν, καὶ γυμνάζεται εἰς αὐτά, καθ' ὅσον αὐξάνει ὁ νοῦς εἰς τὴν πολιτείαν τῆς διανοίας, καὶ προκόπτει καὶ προχωρεῖ εἰς τὰ ἔμπροσθεν· ἐὰν ὅμως φθάσῃ εἰς τὸν τόπον τῆς ἀγάπης, βλέπει τὰ πνευματικὰ εἰς τὸν κατρὸν αὐτῶν, τὰ ὅποια δὲν ἀφίγουσιν αὐτὸν πλέον νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν, ὅσον καὶ ἀν ἥθελε βιασθῆ ἀλλ ἐὰν φαντασθῇ τολμηρῶς, καὶ θεωρήσῃ καὶ στοχασθῇ αὐτὰ παρὰ τὸν ἀρμόδιον καιρόν, εὐθὺς τυφλοῦται ἡ νοητὴ αὐτοῦ ὄρασις καὶ βλέπει φαντασίας καὶ τύπους ψευδεῖς ἀντὶ τῆς ἀληθοῦς θεωρίας. Ἐὰν λάβῃς ἥδη ταῦτα πάντα κατὰ νοῦν, μὴ ζητήσῃς τὴν θεωρίαν παράκαιρα· ἐὰν ὅμως καὶ τώρα σοὶ φαίνεται, ὅτι βλέπεις τὴν θεωρίαν, τοῦτο ὑπάρχει πλάνη τῆς φαντασίας, καὶ ὅχι ἀληθῆς θεωρία· διότι παντὸς νοητοῦ πρόγραμματος γίνεται ὅμοιάματα καὶ τύπος εἰς τὴν φαντασίαν κατὰ δύο τρόπους, καὶ φευδῆς καὶ ἀληθῆς, καθὼς συμβαίνει καὶ εἰς τὰ σύνθετα πράγματα τοῦ κόσμου, εἰς τὰ ὅποια ἀλλοτε μὲν γίνεται φευδῆς φαντασία, καὶ ἀλλοτε ἀληθῆς θεωρία· ἐὰν ὅμως ὑπάρχῃ ἀληθῆς ἡ θεωρία, εὑρίσκεται τὸ φῶς, καὶ ἔκεινο τὸ θεωρούμενον φαίνεται πλησίον τῆς ἀληθείας· ἀλλ ὅταν συμβαίνῃ τὸ ἐναντίον, τότε ὁ ὄρθιαλμὸς βλέπει σκιὰν ἀληθείας, καὶ ὅχι ἀλήθειαν· ὅταν π. χ. βλέπῃ τις ὄδωρ, ὅπου δὲν ὑπάρχει ὄδωρ, ἡ βλέπῃ ὑψωμένας καὶ κρεμαμένας εἰς τὸν ἀέρα οἰκοδομάς, ἐνῷ αὗται εὑρίσκονται εἰς τὴν γῆν· ταύτην τὴν παρομοίωσιν τῶν σωματικῶν πραγμάτων νόησον καὶ εἰς τὰ νοητὰ καὶ πνευματικά.

Ἐὰν δὲν καθαρισθῇ ἡ ὄρασις τοῦ νοὸς διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, καὶ διὰ τῶν πράξεων τῶν διαφόρων πολιτειῶν τῆς ἡσυχίας, καὶ ἐάν δὲν ἀποκτήσῃ τὴν τελείαν

εὐξηθή εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς νέας ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ πλησιάσῃ εἰς τὴν διαφορὰν τῆς γνώσεως τῶν πνευματικῶν φύσεων κατὰ τάξιν, δὲν δύναται τις νὰ γίνῃ ἀληθής θεωρητικὸς τῆς θείας θεωρίας· καὶ δσα σινὰ δόμοιώματα νομίζει δ νοῦς δτι σχηματίζει, αὐτὸ λέγεται φαντασία, καὶ ὅχι ἀλήθεια· καὶ αὐτὸ τὸ νὰ βλέπῃ δ νοῦς ἄλλ' ἀντ' ἄλλου, τοῦτο συμβαίνει εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν εἶναι καθαρός· διότι ἡ φύσις τῆς ἀληθείας πάντοτε μένει ἀμετάβλητος, ἡ δὲ αἰτία τῆς φαντασίας τῶν εἰκόνων ὑπάρχει ἡ ἀσθένεια τοῦ νοός, καὶ ὅχι ἡ καθαρότης.

Αὐτὸ συνέδη καὶ εἰς τοὺς ἔξωτερικοὺς λεγομένους φιλοσόφους, οἵτινες ἐνόμισαν, δτι ταῦτά εἰσι τὰ πνευματικά, περὶ ὃν δὲν ἔλαβον παρὰ Θεοῦ τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν, ὥστε νὰ μάθωσιν αὐτά· διότι ἀπὸ μόνον τὸν σφιγμόν, καὶ ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ λογιστικοῦ, καὶ ἀπὸ τὰς ἐννοίας τῶν συλλογισμῶν τοῖς ἐφάνη ἐν τῇ ὑψηλοφροσύνῃ αὐτῶν δτι εἶναι τι, καὶ ὥμιλησαν μετὰ ἀπρεποῦς ὑψηλοφροσύνης περὶ τῶν φαντασιῶν αὐτῶν, καὶ διεμοίρασαν τὸν ἔνα Θεὸν εἰς πολλούς, καὶ εἴπον καὶ συνέγραψαν κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ νοὸς αὐτῶν, καὶ αὐτὴν τὴν φαντασίαν τῆς παραφρονήσεως αὐτῶν ὠνόμαζον θεωρίαν τῶν φύσεων.

‘Ἡ ἀληθής θεωρία τῶν αἰσθητῶν καὶ ἀναισθήτων φύσεων, καὶ αὐτῆς τῆς ἀγίας Τριάδος διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Ιησοῦ Χριστοῦ ἀποκτᾶται, ὅστις ἐδίδαξεν αὐτὴν καὶ ἔδειξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, δταν κατὰ πρῶτον ἔκαμε τὸν ἀνακαινισμὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην αὐτῆς ἐλευθερίαν, καὶ διεχάραξεν εἰς ἡμᾶς νέαν δόδον, δπως διαβῶμεν διὰ τῶν ζωοποιῶν αὐτοῦ ἐντολῶν εἰς τὴν ἀλήθειαν. “Οταν λοιπὸν δ ἀνθρωπος διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς θλίψεως ἀποδύθῃ τὸν παλαιὸν ἀνθρωπὸν τῶν παθῶν, καθὼς ἀποδύεται τὸ ἀρτιγενὲς βρέφος τὸ ἔγδυμα τῆς μίτρας, τότε ἡ φύσις αὐτοῦ εἴκαγι ἐκανή νὰ

νη θεωρητική τῆς ἀληθινῆς θεωρίας, καὶ οὐχὶ τῆς φανταστικῆς· τότε ὁ νοῦς εἶναι ἵκανὸς νὰ γεννηθῇ πνευματικῶς, καὶ νὰ φανῇ εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος, καὶ νὰ δεχθῇ τὴν θεωρίαν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος.

Ἡ θεωρία πάντων τῶν ποιημάτων ἀν καὶ ὑπάρχῃ γλυκεῖα, ἀλλ’ εἶναι σκιὰ τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γλυκύτης αὐτῆς δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς φαντασίας τῶν ὄνειρων· ἡ θεωρία δύμας τοῦ καινοῦ αἰώνος, ἡ γινομένη διὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀποκαλύψεως, εἰς τὴν ὅποιαν ἐντρυφᾷ ὁ νοῦς πνευματικῶς, ὑπάρχει ἐνέργεια τῆς χάριτος, καὶ ὅχι σκιὰ τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γλυκύτης αὐτῆς δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν γλυκύτητα ἐκείνην, τὴν ὅποιαν ἔγραψεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, λέγων, «Ἄδοφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὕς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαιν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἀηδοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» ἀλλὰ ταῦτα φανερώνει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος εἰς τοὺς ἀγίους· διότι αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἔξετάζει πάντα, καὶ αὐτὰ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ· καὶ αὗτη ἡ θεωρία γίνεται τροφὴ εἰς τὸν νοῦν, ἔως οὖδενηθῇ νὰ δεχθῇ ὑψηλοτέραν θεωρίαν· καθότι ἡ θεωρία μεταφέρει τὸν νοῦν εἰς ἀλλήν θεωρίαν, ἔως ὅτου γὰρ φθάσῃ ὁ νοῦς εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, ἥτις εἶναι τόπος τῶν πνευματικῶν, καὶ εὑρίσκεται εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς· καὶ ὅταν ὁ νοῦς σταθῇ εἰς τοῦτον τὸν τόπον τῆς ἀγάπης, τότε ἐνεργεῖ ἡ χάρις, καὶ ὁ νοῦς χρειάζεται τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος, καὶ γίνεται θεωρητικὸς τῶν κρυπτῶν. Εἶπον προηγουμένως, ὅτι ἀπὸ δύο τινὰ δίδεται τὸ χήρισμα τῶν ἀποκαλύψεων τῆς θεωρίας τοῦ νοός· διότι ἐνίστεται διὰ τῆς χάριτος ἔνεκα τῆς θερμότητος τῆς πίστεως, καὶ ἐνίστεται ἔνεκα τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ τῆς καθαρότητος· καὶ διὰ μὲν τῆς χάριτος ἐδόθη εἰς τοὺς μακαρίους ἀποστόλους, οἵτινες δὲν ἦσιώθησαν τὴν ἀποκαλύψιν τῆς θεωρίας διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, ἡ τῆς καθαρότητος νοῦς αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς θερμῆς αὐτί-

Θέλτι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν μεθ' ἀπλότητος, καὶ ἡκολούθησαν αὐτὸν ἀδιστάκτως μετὰ θερμότητος καρδίας, καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν ὁ διδάσκαλος αὐτῶν τὴν προσκυνητὴν αὐτοῦ οἰκονομίαν, ἀπέστειλεν εἰς αὐτοὺς τὸ παράχλητον Πνεῦμα, τὸ ὅποῖον ἐκαθάρισε καὶ ἐτελείωσε τὸν νοῦν αὐτῶν, καὶ ἐν ἐνεργείᾳ ἐνέκρωσεν εἰς αὐτοὺς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ ἐξωποίησεν εἰς αὐτοὺς τὸν νέον ἀνθρωπὸν τοῦ πνεύματος, καὶ αὐτοὶ ἐδέχθησαν τὴν αἰσθησιν καὶ τῶν δύο. Κατὰ τὸν δμοιὸν τρόπον καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἀνεκαινίσθη μυστικῶς καὶ ἐδέχθη τὴν θεωρίαν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων, καὶ ἐν τούτοις πάλιν δὲν εἶχε πεποίθησιν εἰς αὐτήν, καὶ τοι ἐνεργήτικῶς καὶ δωρεὰν ἐδέχθη τὴν χάριν, ἀλλ' εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτρεχε τὸν ἀποστολικὸν δρόμον, ἵνα ἀνταποκριθῇ, δσον ἥδυνατο, εἰς τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν ἡξιώθη, δταν ὁ Χριστὸς συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Δαμασκὸν. Καὶ δὲν ἐγράφη μέν, δτι συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' δτι ὁ Ἀνανίας εἶπεν εἰς αὐτόν, «Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ἀπέστειλε με πρὸς σέ, ὅπως ἀναβλέψωσιν οἱ ὁφθαλμοί σου, καὶ πληρωθῆς πνεύματος ἀγίου.» καὶ δταν ἐβαπτίσθη, ἐπληρώθη πνεύματος ἀγίου, καὶ ἡσθάνθη τῶν ἀποκρύφων μυστηρίων τὰς ἀποκαλύψεις, καθὼς ἐνεργήθη καὶ εἰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, δταν ὁ Ἰησοῦς συναναστρεφόμενος μετ' αὐτῶν εἶπε· «πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· δταν δὲ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον, ἐκεῖνο ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὰ μέλλοντα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.»

Ἐντεῦθεν λοιπὸν γίνεται φανερόν, δτι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, δταν ἔλαβε τὸ ἄγιον πνεῦμα, ἀνεκαινίσθη δι' αὐτοῦ, καὶ τότε ἡξιώθη τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων, καὶ ἔβλεπε διὰ τοῦ πνεύματος τῶν ἀποκαλύψεων, καὶ ἐνετρύφα εἰς τὴν θεωρίαν, καὶ ἤκουεγ ἀρρήτους λόγους, καὶ ἐθεώρει θεού

ὑψηλοτέραν τῆς φύσεως, καὶ ἀπελάμβανε τὰς θεωρίας τῶν οὐρανίων δυνάμεων, καὶ κατετρύφα εἰς τὰ πνευματικὰ πράγματα, καὶ ἀνῆλθε τὴν πνευματικήν ἐκείνην ἀνάβασιν τὴν ἔως τρίτου οὐρανοῦ, τὴν δόποιαν ὅχι ὡς λέγουσιν οἱ παράφρονες αἱρετικοὶ Εὔκτεῖται, ὅτι δὲ ἴδιος θέλων ἀνῆλθε, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἀρπαγὴ ἥρπαγη ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν ἀποκαλύψεων, καθὼς ὁ ἴδιος ἔγραφεν εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν ἐναντίον τῶν ματαίων ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες ἀφωμοίουν ἔαυτοὺς μὲ τοὺς ἄγιους ἀποστόλους, καὶ ἐκήρυξαν τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ ὠνόμαζον αὐτὰς πνευματικὰς θεωρίας. Τὸ αὐτό, λέγεται, ὅτι ἐπραττον καὶ πολλοὶ ἄλλοι αἱρετικοί, οἷον ὁ Ὄμριγένης, ὁ Οὐαλεντῖνος, οἱ υἱοὶ τοῦ Δισσᾶν, ὁ Μαρκίων, ὁ Μάνης, καὶ οἱ λοιποὶ παλαιοὶ αἱρετικοὶ τῶν κακῶν αἱρέσεων, οἵτινες ἥρχισαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν ἄγιων ἀποστόλων, καὶ εὑρίσκονται εἰσέτι καὶ τὴν σήμερον εἰς διαφόρους τόπους.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δλίγοι τινὲς ἀνθρώποι, ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῆς φαντασίας τῶν δαιμόνων, ἥθελησαν νὰ διεφθείρωσι τὴν διδασκαλίαν τῶν ἄγιων ἀποστόλων, ἥναγκασθη ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, ἵνα καταστρέψῃ τὸ καύχημα τῶν αἱρετιῶν, οἵτινες ἔκαυχῶντο εἰς τὴν σκιάν τῆς ἐργασίας τῶν δαιμόνων, τῶν φυινομένων εἰς αὐτούς, νὰ διηγηθῇ μετὰ ταπεινώσεως καὶ πολλοῦ φόβου τὴν ἔαυτοῦ θείαν θεωρίαν, ἀναφέρων αὐτὴν εἰς ἄλλο πρόσωπον· διότι λέγει, «εἶδον ἀνθρώπων ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων. εἴτε ἔκτος τοῦ σώματος, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς εἶδεν, ἀρπαγέντα εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἀκούσαντα ρήματα, ἢ οὐκ ἔξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.» Ἡρπαγὴ λοιπόν, καὶ ὅχι θεληματικῶς ἀνῆλθε διὰ τῆς θεωρίας τοῦ νοὸς αὐτοῦ εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν· καὶ ἔγραψε μέν, ὅτι εἶδε θεωρίας, καὶ ἤκουσεν ἀφρητα ρήματα, δύοιοι ὅμως ἦσαν οἱ λόγοι καὶ οἱ τύποι τῶν θεωριῶν· δὲν ἔδυνηθε νὰ γράψῃ· ἐπειδὴ ὁ νοῦς, δταν διὰ τοῦ·

τῆς ἀποκαλύψεως εἶδε ταῦτα εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, δὲν ἐσχημάτισε σύγκρισιν, ὡστε νὰ εἴπῃ αὐτὰ εἰς ἄλλον τόπον, οὔτε, ἐὰν ἤθελεν, ἐδύνατο νὰ εἴπῃ αὐτά· ἐπειδὴ δὲν εἶδεν αὐτὰ διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων· καθότι ὁ νοῦς πᾶν δ, τι δέχεται διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, δύναται καὶ νὰ ἔρμηνεύσῃ πάλιν δι' αὐτῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· δ, τι ὅμως ἐντὸς ἑαυτοῦ ἐν αἰσθήσει βλέπει εἰς τὸν τόπον τοῦ πνεύματος, η ἀκούει, η αἰσθάνεται, δταν στρέφηται εἰς τὸ σῶμα, δὲν δύναται νὰ διηγηθῇ αὐτό, ἀλλ' ἐνθυμεῖται μόνον, δτι εἶδεν αὐτό, ἀλλὰ τὸ πῶς εἶδε, δὲν ἥμπορει νὰ διηγηθῇ καθαρῶς.

'Ἐκ τούτου ἀναιροῦνται τὰ φευδοσυγγράμματα τῶν αἵρετικῶν, τὰ δποῖα ὄνομάζονται ἀποκαλύψεις, ἄτιγα συνέγραψαν οἱ διεφθαρμένοι αἵρεσιάρχαι ἐκ δαιμονικῆς φαντασίας· εἰς τὰ δποῖα διηγοῦνται περὶ τῶν κατοικιῶν τοῦ στερεώματος, περὶ τῶν εἰσόδων τοῦ νοὸς εἰς τὸν οὐρανόν, περὶ τῶν ἴδιαιτέρων τόπων τῆς κρίσεως, περὶ τῶν πολυτρόπων τύπων τῶν ἀγγέλων καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν· πάντα ταῦτά εἰσι σκιά καὶ πλάνη τοῦ νοός, τοῦ μεμεθυσμένου ἀπὸ ἐπαρσιν, καὶ παραφρονουμένου διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν δαιμόνων. Διὰ τοῦτο δ μακάριος Παῦλος διὰ τῆς σιωπῆς ἀπέκλεισε τὴν θύραν κατὰ πρόσωπον πάσης ἄλλης θεωρίας· ἐπειδὴ πᾶσα θεωρία, τὴν δποίαν δύναται η γλῶσσα νὰ διηγηθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι φαντασία τῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅχι ἐνέργεια τῆς χάριτος· διότι ἐὰν ὁ νοῦς ἤδύνατο νὰ παραστήσῃ τὰ δσα εἶδε, ἤθελε σχηματίσει καὶ σύγκρισιν.

'Ἡ δσιότης σου λοιπόν, ταῦτα πάντα γγωρίζων, παρατήρησον τὰς φαντασίας τῶν βαθέων λογισμῶν· ἐπειδὴ ὁ πόλεμος οὗτος κατ' ἔξοχὴν συμβαίνει εἰς τοὺς μοναχοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσιν δξύτητα νοός, καὶ ἔξετάζουσι τὰς καινοδοξασίας, καὶ ἐπιθυμοῦσι τοὺς νεωτερισμούς, καὶ φιλονεικοῦσι κατὰ πρόσωπον. "Ἐστω δέ σοι εἰς παράδειγμα τὸ ἔξις.

.. Μαλπᾶς τις ὄνοματι, καταγόμενος ἀπὸ τὴν "Ἐδεσσαν,

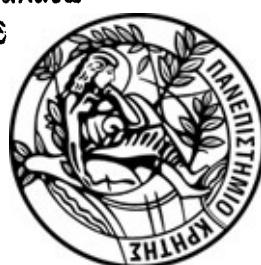

ἐξήσχει μεγάλην πολιτείαν, καὶ ὑπέμεινε σκληραγωγίας καὶ θλίψεις, ἐφεῦρε τὴν αἵρεσιν τῶν Εὔκτιτῶν. Λέγουσι δέ, ὅτι ὑπῆρχε μαθητὴς τοῦ μακαρίου Ἰουλιανοῦ, τοῦ καλουμένου Σαβᾶ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀπῆλθε καὶ εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἶδε τοὺς μεγάλους πατέρας, τοὺς εὐρισκομένους κατ' ἔκεινον τὸν καιρόν· εἶδε προσέτι καὶ τὸν μέγαν Ἀντώνιον καὶ ἤκουσε παρ' αὐτοῦ πολλοὺς πνευματικοὺς λόγους, τοὺς δύοις ἔλεγε περὶ καθαρότητος καὶ ψυχικῆς σωτηρίας. ἤκουσε καὶ λεπτὰς ἐρωτήσεις περὶ τῶν παθῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἡρμήνευεν ὁ ἄγιος, διὰ δὲ νοῦς μετὰ τὴν κάθαρσιν αὐτοῦ δέχεται τὰς θεωρίας τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, καὶ διὰ ἡ ψυχὴ διὰ τῆς θείας χάριτος ἀξιοῦται τῆς ἀπαθείας, διὰ δὲ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν ἐκδυθῆ τὰ παλαιὰ πάθη, καὶ σταθῆ εἰς τὴν πρώτην ὑγείαν τῆς ἑαυτῆς φύσεως. Τούτους τοὺς λόγους ὡς ἤκουσεν ὁ Μαλπᾶς, εὑρισκόμενος εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἥλικίας του, ἐθερμάνθη ὡς πῦρ· καὶ ἀφοῦ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν του, ἐξημμένος ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς φιλοδοξίας ἀνεχώρησεν εἰς ἡσυχαστικὸν τόπον, καὶ ἐδόθη εἰς ἀγῶνας μεγάλους, καὶ εἰς στενοχωρίας καὶ εἰς ἀδιαλείπτους προσευχάς· καὶ ὅταν ἐξεκαύθη εἰς αὐτὸν τὸ πάθος τῆς δοξομάνιας, ἐλπίζων νὰ φύσῃ εἰς τὰ ὑψηλὰ ἔκεινα ἔργα, τὰ ὄποια εἶχεν ἀκούσει, χωρὶς εἰσέτι νὰ μάθῃ τὴν τέχνην τοῦ νοητοῦ πολέμου, καὶ χωρὶς νὰ ἐννοῇ τὰς ἐνέδρας καὶ τοὺς δόλους καὶ τὰς μηχανὰς τοῦ ἀντιπάλου, διὰ τῶν ὄποιων ἐξαπατᾶ καὶ τοὺς πλέον δυνατούς, καὶ φέρει αὐτοὺς εἰς ἀπώλειαν, ἐθάρρησε μόνον εἰς τὰ ἔργα καὶ εἰς τὰς θλίψεις καὶ εἰς τὴν ἀκτημοσύνην καὶ εἰς τὴν ἀσκησιν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, ἐνῷ δὲν εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἐξουδένωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ τὴν ταπείγωσιν καὶ τὸν συντριμμὸν τῆς καρδίας, (τὰ ὄποια εἶναι δύπλα ἀνίκητα κατὰ τῶν ἐχθρῶν,) οὕτε ἐνεθυμήθη τὴν γραφήν, ἢτις λέγει, διὰ τὴν ἐκπληρώσητε πάντα τὰ ἔργα, καὶ φυσας τὰς ἐντολάς, καὶ ὑπομείνητε πάσας τὰς θλίψεις

νοχωρίας, νὰ νομίζητε ἔαυτους δούλους ἀχρείους· ἀλλ' αὐτὸς ἐν τῇ ὑψηλοφροσύνῃ αὐτοῦ κατακαιόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῶν μεγάλων χαρισμάτων, ἐξήτει ν' ἀποκτήσῃ αὐτὰ παρακαίρως. "Οθεν ὅταν μετὰ παρέλευσιν καιροῦ εἶδεν αὐτὸν ὁ διάβολος κενὸν ταπεινοφροσύνης, καὶ μόνον ἐπιθυμοῦντα νὰ αἰσθανθῇ τὴν θεωρίαν τῶν μυστηρίων, ἐφάνη εἰς αὐτὸν μετὰ ἀπείρου φωτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγὼ εἰμὶ ὁ παρακλητος, καὶ ἐπέμφην παρὰ τοῦ πατρὸς πρὸς σέ, ὅπως χάριν τῶν πολλῶν σου ἀγώνων σὲ ἀξιώσω νὰ ἰδῃς τὴν θεωρίαν, τὴν ὅποιαν ἐπιθυμής, καὶ νὰ σοὶ δώσω τὴν ἀπάθειαν, καὶ νὰ σὲ ἀναπαύσω τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ τοὺς κόπους· ἀντὶ δὲ τούτων ἐξήτησεν ὁ κακομήχανος νὰ προσκυνήσῃ αὐτόν· καὶ ἐκεῖνος ὁ μωρὸς, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τὸν πόλεμον τοῦ πονηροῦ ἔχθροῦ, παρευθὺς ἐδέχθη αὐτόν, καὶ προσεκύνησεν αὐτόν, καὶ ὑπετάγη ὅλος εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. 'Ο δὲ ἔχθρὸς ἀντὶ τῆς θείας θεωρίας ἐπλήρωσεν αὐτὸν ἀπὸ φαντασίας δαιμόνων, καὶ ἔκαμεν αὐτὸν ν' ἀφήσῃ πλέον τὴν ἔργασίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐξύψωσε καὶ περιέπαιξεν αὐτὸν διὰ τῆς ματαίας ἐλπίδος τῆς ἀπαθείας, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν αἱρεσιάρχην τῶν Εὔκτιτῶν. 'Αφοῦ δὲ ἐτελείωσε πάντα, καὶ ἐφανερώθη ἡ βέβηλος καὶ νόθος αὐτοῦ διδασκαλία, κατεδιώγθησαν παρὰ τοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπισκόπου πάντες σὶ δπαδοὶ αὐτοῦ.

"Αλλος δέ τις πάλιν, ὄνοματι 'Ασινᾶς, ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως 'Εδέσσης, ὅστις ἐποίησε πολλὰ τριλέξια τροπάρια, φαλλόμενα ἔως τῆς σήμερον, δεσμεύσας ἔαυτὸν εἰς πολλὰ καὶ σκληρὰ ἀσκητικὰ ἔργα ἀδιακρίτως, ἀπέκτησε μεγάλην ἀσκητικὴν πολιτείαν, καὶ ἐδοξάσθη ὑπὸ τῶν ἀγνθρώπων ὡς ἄγιος. Τοῦτον πλανήσας ὁ διάβολος, ἐξέβαλεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ, καὶ ἔφερεν αὐτὸν ἐπάνω εἰς ἐν ὅρος, δονομαζόμενον Στόριον, καὶ ἔδειξεν εἰς αὐτὸν σχήματα ἀρμάτων καὶ ἵππων, καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν, δ Θεὸς μ' ἐπεμψε νὰ σὲ παραλάβω εἰς τὸν παράδεισον ὡς τὸν προφήτην 'Ηλίαν· αὐτὸς δ

πατηθεὶς ἐν τῇ ἀνοησίᾳ αὐτοῦ, ἀμα ἀνέβη νὰ καθίσῃ ἐπὶ τῆς ἀμάξης, παρευθὺς διελύθη πᾶσα ἔκείνη ἡ φαντασία, καὶ αὐτὸς ἐκρημνίσθη ἀπὸ πολὺ ὑψος, καὶ ἔπεσεν ἔκειθεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀπέθανε θάνατον γέλωτος ἄξιον.

Καὶ δὲν ἀνέφερον ταῦτα ματαίως ἐνταῦθα, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ἡμεῖς τὸν ἐμπατγυμὸν τῶν δαιμόνων, οἵτινες διψῶσι τὴν ἀπώλειαν ἡμῶν, καὶ ἵνα μὴ ἐπιθυμῷμεν πρὸ τοῦ ἀρμοδίου καιροῦ τὰς ὑψηλὰς πολιτείας τῆς διανοίας εἰς τὰς θεωρίας. διότι βλέπω καὶ τὴν σήμερον, ὅτι πολλοὶ νέοι, οἱ ὅποιοι εἶναι πλήρεις παθῶν, βατολογοῦσι καὶ δογματίζουσιν ἀφόδως περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἀπαθείας.

"Ἐγραψαν εἰς τινα ἄγιον ἄνθρωποι τινες ἐμπαθεῖς, καὶ ἔξεταζον περὶ λόγων τῶν ἐνσωμάτων καὶ ἀσωμάτων, ἐνῷ οἱ ἕδιοι δὲν διέφερον ποσῶς ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς ἔκεινους, οἵτινες δογματίζουσι περὶ ὑγείας. 'Ο μακάριος Παῦλος ὅταν ἔμαθεν, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατεφρόνουν τὰς ἐντολάς, καὶ, χωρὶς νὰ νικήσωσι τὰ πάθη, ἐπειθύμουν τὴν μακαριότητα τῶν μυστηρίων τῆς θεωρίας, τῆς μετὰ τὴν κάθαρσιν δωρουμένης, εἴπε πρὸς αὐτούς· πρῶτον ἐκδύθητε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ ἔπειτα ἐπιθυμήσατε γὰ ἐνδυθῆτε τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τῶν μυστηρίων κατὰ τὴν δύμοιότητα τοῦ ποιητοῦ, καὶ μὴ ἐπιθυμῆτε ἔκεινην τὴν ἴδιαν μου ἡ τῶν ἀποστόλων, ἥτις ἐγένετο ἐνεργητικῶς διὰ τῆς θείας χάριτος· διότι ὁ Θεὸς ὃν τινα θέλει ἀλεεῖ, καὶ ὃν τινα θέλει σκληρύνει καὶ τίς δύναται ν' ἀντιστῆ πρὸς αὐτόν, ἡ νὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον τοῦ θελήματος αὐτοῦ; 'Ενιότε ὁ Θεὸς δίδει τα χαρίσματα αὐτοῦ δωρεάν, καὶ ἀλλοτε ζητεῖ τὰ ἔργα καὶ τὴν κάθαρσιν, καὶ ἐνίστε πάλιν οὐδὲ μετὰ τὰ ἔργα καὶ τὴν κάθαρσιν δίδει αὐτὰ ἐνταῦθα, ἀλλὰ φυλάττει νὰ δώσῃ αὐτὰ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν· τὸ αὐτὸ εὑρίσκομεν ὅτι πράττει καὶ εἰς τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν. 'Ιδού διὰ τοῦ βαπτίσματος δωρεάν συγχωρεῖ ὁ Θεὸς τὰς ὁ

καὶ δὲν ζῆτεῖ ἄλλο τι, παρὰ μόνον πίστιν· ἀλλ' εἰς τὴν μετὰ τὸ βάπτισμα μετάνοιαν τῶν ἀμαρτιῶν δὲν δίδει τὴν συγχώρησιν δωρεάν, ἀλλ' ἀπαιτεῖ κόπους καὶ θλίψεις καὶ λύπας μετὰ κατανύξεως, καὶ δάκρυα καὶ κλαυθμὸν ἐπὶ πολὺν καιρόν, καὶ οὕτω συγχωρεῖ. Τὸν μὲν ληστὴν δωρεάν συνεχώρησε διὰ μόνης τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἔξομολογήσεως, καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, παρὰ τῆς ἀμαρτωλοῦ δόμως γυναικὸς ἐζήτησε πίστιν καὶ δάκρυα· καὶ παρὰ τῶν μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν μετὰ τῆς θερμῆς πίστεως ἐζήτει καὶ τὰς θλίψεις, καὶ τὰς βασάνους, καὶ τοὺς δεσμοὺς καὶ τοὺς πολυτρόπους θανάτους.

Πεπεισμένη λοιπὸν οὖσα ἡ ἀγιωσύνη σου εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἃς προσέχῃ καλῶς εἰς τὰ πρῶτα καὶ εἰς τὰ τελευταῖα, (ἥγουν εἰς τὰ πρὸ τῆς θεωρίας, καὶ εἰς τὰ μετ' αὐτὴν συμβαίνοντα,) καὶ ἃς μὴ ζητῇ τὴν θεωρίαν παρὰ τὸν ἀρμόδιον καιρόν· καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχεις κεκλεισμένος ἐντὸς τούτου τοῦ κόσμου, γίνου σπουδαῖος εἰς τὰ ἔργα τῆς μετανοίας, καὶ παλαιιστῆς πρὸς τὰ πάθη, καὶ ὑπομονητικὸς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν· καὶ παραφυλάτου ἀπὸ τὸν ἐμπαιγμὸν τῶν δαιμόνων, καὶ ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες κηρύττουσιν, ὅτι οἱ τέλειοι, εὑρισκόμενοι εἰς τοῦτο τὸν ἐμπαθῆ κόσμον, δὲν φθοροῦνται πλέον· νὰ πέσωσιν, ἐνῷ τοῦτο δὲν ἔναις ἕδιον οὐδὲ τῶν ἀγίων ἀγγέλων, οἵτινες περιμένουσι τὸν ἀνακαινισμὸν τῆς φύσεως, ἵνα ἐλευθερωθῶσιν ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς διὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ἔνταῦθα δὲν ὑπάρχει τελειότης· καὶ ποῦ ἐφάνη τελειότης εἰς τοῦτον τὸν κόσμον; ὅπου ὁ ἥλιος τῆς ψυχῆς ἀνατέλων καὶ δύνανται εὑρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ τῶν νεφελῶν τῶν παθῶν; καὶ ὅπου ἄλλοτε μὲν εἶναι καιρὸς εὔδιος καὶ καλοσύνη, καὶ ἄλλοτε συνεφία; καὶ ποτὲ μὲν χαρά, ποτὲ δὲ λύπη καὶ κατήφεια; καὶ ὅστις φρονεῖ τὰ ἐναντία τούτων, αὐτὸς ὁμοιάζει μὲ τὸν λύκον, ὁ ὅποιος ἔνει περιπατεῖ τὴν πεπατημένην καὶ

σὶλικὴν ὁδὸν, καθὼς εἶπε τις τῶν ἀγίων. Εἴθε ὁ Πανάγιος Θεὸς νὰ στηρίξῃ τὸ θεμέλιον τῆς ἡμετέρας πολιτείας εἰς τὴν ἀλγθῆ αὐτοῦ ὑπόσχεσιν, καὶ εἰς τὴν ἀγίαν αὐτοῦ διδασκαλίαν· φὶ πρέπει δόξα, καὶ κράτος καὶ μεγαλοπρέπειας γῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ

Τῶν τοῦ Ὁσίου Πατρὸς Ἰακώβου Σύρου Λόγων.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΕΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΟΙ ΕΝ ΛΓΙΩ ΟΡΕΙ ΤΟΥ ΑΘΩ

Ἡ Μεγίστη Λαύρα.

- Τὸ κοινὸν αὐτῆς ..... σώμ. 2.
‘Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Βενιαμίν.
‘Ο Γέρων Κ. Ἀκίνδυνος.
‘Ο Προηγούμενος Κ. Νικόδημος.
‘Ο Γέρων Κ. Νίκανδρος.
‘Ο Προηγούμενος Κ. Βασίλειος.
‘Ο Γέρων Κ. Σέργιος γραμματεύς.
Διονύσιος Ἱερομόναχος.
‘Ο Ιεροδιδάσκαλος τῆς Ἀθωνιάδος σχολῆς Κ. Κοσμᾶς.
‘Ο Ιερομόναχος Κ. Δανιὴλ Θάσιος ..... » 2.
Βενέδικτος Ἱερομόναχος.
‘Αντώνιος Ἱερομόναχος.
Γρηγόριος Ἱερομόν. ἐκ τοῦ καθίσματος τοῦ τιμίου Προδρόμου.
‘Ο Γέρων Κ. Παρθένιος Χρυσοστομίτης.
‘Ο Γέρων Κ. Συμεὼν Σακελλιέρος.
‘Ο Γέρων Κ. Ἰωαννίκιος.
‘Ο Γέρων Κ. Κυπριανός.
Χαράλαμπος Μοναχὸς Πελοποννήσιος.
‘Ο Γέρων Κ. Γρηγόριος ἀπὸ Γιαννακόπουλα.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Βατοπαιδίου.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς	σώμ.	10.
Ο Προηγούμενος Κ. Κύριλλος Β.		
Ο Προηγούμενος Κ. Ἰωσήφ Β.		
Ο Ἱεροδιάκονος Κ. Δανιὴλ Β.		
Θεοτόκης Μοναχὸς Β.		
Ο Ἱεροδ. Κ. Νεόφυτος Μοσχίδης διδάσκ. τῆς Μονῆς.		
Χρύσανθος Ἱερομόναχος Β.		
Γεράσιμος Ἱερομόναχος Β.		
Βαρθολομαῖος Ἱερομόναχὸς Β.		
Νίκανδρος Μ. γραμματεὺς τῆς Μονῆς.		
Γρηγόριος Μ. Κανονάρχης.		
Ἀνθίμος Ἱερομόναχος Β. Ἡπειρώτης.		

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῶν Ἰβήρων.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς	σώμ.	5.
Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἰλαρίων	"	2.
Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Δαμασκινός.		
Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Δανιὴλ	"	2.
Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Συμεών.		
Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Συνέσιος.		
Προηγούμενος "Ανθίμος Καραμπουναριώτης.		
Προηγούμενος Γρηγόριος.		
Προηγούμενος Κύριλλος.		
Προηγούμενος "Ανθίμος Σερβράιος.		
Προηγούμενος Δανιὴλ.		
Προηγούμενος Νικηφόρος.		
Προηγούμενος Ἱερόθεος.		
Προηγούμενος Ἄγαθάγγελος.		

- Μελέτιος Ἱεροδ. ϕάλτης τοῦ δεξιοῦ χοροῦ.
 Γεννάδιος Μ. ϕάλτης τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ.
 Γρηγόριος Παππαδύπουλος Ἰατρὸς τῆς Μονῆς.
 Γέρων Βενιαμίν Βηματάρης.
 Γέρων Νεκτάριος πρώην Βηματάρης.
 Δημήτριος Ἀντωνιάδης Γραμματεὺς τῆς Μονῆς.
 Ὁ Ὀσιολογιώτ. Κ. Θεοδόσιος Ἡπαιρώτης.
 Κορυνήλιος Μ. Μεταξάχης Κρής Βιβλιοθηκάριος.
 Δανιὴλ Μ. Νοσοκόμος.
 Γέρων Συνέσιος πρώην Νοσοκόμος.
 Ἄγαθάγγελος Μ. Σκοπελίτης.
 Δαμιανὸς Μ. Προσφοράρης.
 Χαρίτων Μ. Τσαγκάρης.
 Χαρίτων Μ. Οίκονόμος.
 Ἄκανιος Μ. Τσαγκάρης.
 Ἄρτεμιος Μ. Ἀρχοντάρης ἐκ Πρεμέτης.
 Γέρων Γρηγόριος Σάρτουρας.
 Πανάρετος Μ. Δοχειάρης.
 Βικέντιος Μ. Ἀγιογράφος.
 Γεράσιμος Μ. Χουμκιώτης.
 Ὁ παρὰ τῷ Ἀρχιμ. Κ. Δανιὴλ ὁσιὸν. Κ. Λεόντιος Ὁλύμπιος;
 Δαβὶδ Μ. Ἐκκλησιαστικὸς Στανιώτης.
 Γέρων Παρθένιος Καλλιπολίτης.
 Ὁ Ὀσιώτατος Ἀβράμιος.
 Ὁ Παπ. Κ. Γρηγόριος ἀμπελικός.
 Χαράλαμπος Μ. ἀμπελικός.
 Ἄθανάσιος Μ. ἀμπελικός.
 Ἄθανάσιος Μ. ἀμπελικός Καραμπουγαριώτης.
 Ἄθανάσιος Μ. μυλωνᾶς.
 Ὁ Γέρων Κ. Ἀβέρκιος Ἰατρὸς ἐκ τοῦ κελ. τοῦ ἄγ. Γεωργ. σ. 2.
 Ὁ Μαΐστωρ Κ. Γεώργιος Χαλκεύς.
 Ὁ Μαΐστωρ Κ. Γιωβάγης Σουΐλτσης.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Διονυσίου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ . . . . . σώμ. 10.
Ο Προηγούμενος Κ. Εὐλόγιος.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς	σώμ.	7.
Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Γεράσιμος.	"	3.
Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἀθανάσιος.	"	2.
Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Δανιὴλ Β. Θάσιος. . .	"	4.
Ο Προηγούμενος Κ. Βαρθολομαῖος ἐκ Πόρου.		
Ο Προηγούμ. Κ. Συμεὼν ἐκ Γάνου καὶ χώρας	"	3.
Ο Προηγούμνος Κ. Δανιὴλ Στεργιάδης. . .	"	3.
Ο Γέρων Κ. Ἀγάθων Περιστασινός.		
Ο διδάσκαλος Κ. Παμβώ Λέσβιος.		
Εὐθύμιος Ιερομόναχος Κυδωνιεύς.		
Ο Ιερολ. Κ. Θεόχλητος Στεργιάδης.		
Ιγνάτιος Ιερομόναχος Λήμνιος.		
Γεννάδιος Ιερομόναχος Παντοκρατορινός.		
Ἀθανάσιος Ιερομόναχος Λευκάδιος.		
Γεράσιμος Ιεροδιάκονος ἐκ Τριπόλεως	"	2.
Ο Οσιώτατος Κ. Ἀρσένιος Αέσδιος	"	2.
Ο Οσιώτατος Κ. Μεθόδιος Κερκυραῖος	"	2.
Ο Οσιώτατος Κ. Εὐθύμιος ἐκ Γάνου καὶ χώρας.		
Ο Οσιώτατος Κ. Ησαΐας ἐκ Προβίστης	"	2.
Ο Οσιώτατος Κ. Ἀνανίας Ἰμβριος	"	2.
Ιωακείμ Μ. ἐκ Προβίστης.		
Ἀγάπιος Μ. ἐκ Γρεβενῶν.		
Θεοφύλακτος Μ. Παντοκρατορινός.		
Ἀγιώγιος Μ. Περιστασιγός.		

Τιωαννίκιος Μ. Κυδωνιεύς.
 Στέφανος Μ. ἐκ Μαδίτου
 Δαμιανὸς Μ. Δέσδιος
 Σωτήριος Δημητρίου Θάσιας

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Εηροποτάμου.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς . . . . . σώμ. 2.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Διονύσιος.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Λεόντιος
 Ὁ Οσιώτατος Γέρων Κ. Σάββας.
 Ματθαῖος Μ. μάγειρος.
 Δανιὴλ Μ. ἀμπελουργός.
 Διογύσιος Μ. ἀμπελουργός.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Ζωγράφου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ . . . . . σώμ. 3.
 Ὁ Πανοσιώτ. Πνευματικὸς Κ. Χρύσανθος.
 Ὁ Ἱερομόναχος Κ. Δοσίθεος.
 Καλλίστρατος Ἱερομόναχος ψάλτης Ὁχριδιανός.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Δοχειαρίου

Τὸ κοινὸν αὐτῆς . . . . . σώμ. 5.
 Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κ. Εὐγένιος. . . . . " 2.
 Ὁ Ἱεροδιάκονος Κ. Γαβριὴλ Ἐκκλησιάρχης. . . . . " 2.
 Ὁ Προηγούμενος Κ. Δανιὴλ.
 Ὁ Οσιώτατος Γέρων Κ. Πολύχαρπος.
 Ὁ Γέρων Κ. Νικηφόρος.
 Ὁ Πανοσιώτ. Πνευματικὸς Κ. Κύριλλος
 Ὁ Ἱερομόναχος Κ. Ἀγαθάγγελος.
 Μακάριος Μ. Α. Πολυγερινός.

- Ο Γέρων Κ. Εύθυμιος.
 · Ανδρόνικος Μ. Κανονάρχης ἐξ Ἰωαννίνων.
 · Ο Όσιώτατος Κ. Δοσίθεος.
 Εύγένιος Μ. ἐκ Μαδίτου
 Γρηγόριος Μ. ἀρχοντάρης.
 Νήφων Μ. Ἐκκλησιαστικὸς ἐκ Σκιάθου.

Τὸ Ιερὸν Κοινόβιον τοῦ Καρακάλλου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ . . . . . σώμ. 3.

· Η Ιερὰ Μονὴ τοῦ Φιλοθέου.

- Τὸ κοινὸν αὐτῆς . . . . . σώμ. 5.
 · Ο Όσιώτατος Γέρων Κ. Σωφρόνιος.
 · Ο Προηγούμενος Κ. Κοσμᾶς
 · Ο Προηγούμενος Κ. Εὐστράτιος.
 · Ο Προηγούμενος Κ. Σιμεών.
 · Ο Όσιολ. Γέρων Κ. Γρηγόριος.
 · Ο Όσιολ. Γέρων Κ. Δανιήλ.
 Θεοφάνης Ιερομόναχος.
 · Ο Όσιώτατος Γέρων Κ. Φιλόθεος.
 · Ιωσήφ Μοναχός.
 Βαρθολομαῖος Μοναχός.
 · Αθανάσιος Μ. Μελενίκιος.
 · Τάκωβος Μοναχός.
 Παΐσιος Μ. μυλωνᾶς.
 Βεσαρίων Μοναχός.
 Στέφανος Μ. κηπουρός.
 Μηνᾶς Δασοφύλαξ.
 Σωτήριος Χρυσοχόος.
 Δημήτριος κηπουρός.
 Δημήτριος Ηελοποννήσιος.

Πλαρίων Γεωργιάνος.
Μαΐστωρ Γεώργιος ρέντινᾶς.

Οἱ Κελλιῶται τῆς αὐτῆς Μονῆς.

Καλλίνικος Μοναχός.
Κοσμᾶς Μοναχός.
Συμεὼν Μοναχός.
Γαβριὴλ Μοναχός.

Τὸ Ιερὸν Κοινόδιον τῆς Σύμωνος Πέτρας.

Τὸ Κοινὸν αὐτοῦ. . . . . σώμ. 6.

Ἡ Ιερὰ Μονὴ τοῦ Σταυρονικήτα.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς.	σώμ.	5.
‘Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἀβέρκιος.	”	2.
‘Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Νεόφυτος.		
‘Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Συμεὼν.	”	2.
‘Ο Ηροηγούμενος Κ. Νικηφόρος.		
‘Ο Γέρων Κ. Κύριλλος.		
‘Ο Οσιώτατος Κ. Διονύσιος.		
Μάξιμος Μοναχός.		
Καισάριος Μοναχός.		
Δαμιανὸς Μοναχός.		
Δανιὴλ Μοναχός.		

Τὸ Ιερὸν Κοινόδιον τοῦ ἀγίου Παύλου

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ. . . . . σώμ. 5.

Τὸ Ιερὸν Κοινόδιον τοῦ Ξενοφῶντος.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ	σώμ.	2.
‘Ο Ἀρχιμ. Κ. Ματθαῖος Ξενοφ.		

Τὸ Ιερὸν Κοινόβιον τοῦ Γρηγορίου.

Τὸ Κοινὸν αὐτοῦ . . . . . σώμ. 5.

Τὸ Ιερὸν Κοινόβιον τοῦ Ἐσφιγμένου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ . . . . . σώμ. 5.

Τὸ Ιερὸν Κοινόβιον τοῦ Πωσσικοῦ.

Τὸ κοινόβιον αὐτοῦ . . . . . σώμ. 100.

Τὸ Ιερὸν Κοινόβιον τοῦ Κωνσταντινίτου.

Τὸ κοινὸν αὐτοῦ τῇ συνδρομῇ τοῦ Πανοσιωτάτου Κ. Μελετίου . . . . . σώμ. 20.

Οἱ ἐν τῇ Κοινῇ Συνάξει Ἀντιπρόσωποι.

Οἱ τῆς Μεγίστης Λαύρας Προηγ. Κ. Στέφανος.

Οἱ τοῦ Βατοπαιίου Ἀρχιμ. Κ. Δανιήλ.

Οἱ τῶν Ἰθήρων Ἀρχιμ. Κ. Γεράσιμος.

Οἱ τοῦ Χιλιανδαρίου Ἀρχιμ. Κ. Παΐσιος.

Οἱ τοῦ Διονυσίου Οσιώτατος Κ. Γελάσιος.

Οἱ τοῦ Κουτλουμουσίου Οσιώτ. Κ. Χαρίτων.

Οἱ τοῦ Παντοκράτορος Ἀρχιμ. Κ. Δανιήλ.

Οἱ τοῦ Ξηροποτάμου Προηγ. Κ. Παΐσιος.

Οἱ τοῦ Ζωγράφου Ἀρχιμ. Κ. Ἰλαρίων.

Οἱ τοῦ Δοχειαρίου Ιερομ. Κ. Εὐλόγιος.

Οἱ τοῦ Καρακάλλου Ιεροδ. Κ. Ματθαῖος.

Οἱ τοῦ Φιλοθέου Προηγ. Κ. Σιμεών.

Οἱ τῆς Σίμωνος Πέτρος Οσιώτ. Κ. Ἰωάσαφ.

Οἱ τοῦ ἀγίου Πάντου Ιερομ. Κ. Εὐλόγιος.

- Ο τοῦ Σταύρου ικήτα Προηγ. Κ. Νικηφόρος.
• Ο τοῦ Ξενοφῶντος Οσιώτ. Κ. Ἀνδρόνικος.
• Ο τοῦ Γρηγορίου Οσιώτ. Κ. Ραφαὴλ.
• Ο τῶν Ἐσφιγμένων Ιερομ. Κ. Νεόφυτος.
• Ο τοῦ Ρωσικοῦ Οσιώτ. Κ. Θεοδόσιος.
• Ο τοῦ Κωνσταμονίτου Οσιώτ. Κ. Δανιὴλ.

Οἱ Ἐπιστάται τῆς Ι. Κοινότητος.

- ‘Ο Πρωτεπιστάτης Προηγ. Κ. Δανιήλ Λαυριώτης.
‘Ο Ιερομ. Κ. Εὐλόγιος Δοχειαρίτης.
‘Ο Οσιώτ. Κ. Ἀνδρόνικος Ξενοφωτεινός.
‘Ο Ιερομ. Κ. Νεόφυτος Ἐσφιγμενίτης.
Διὰ τὸν Ἱερὸν ναὸν τοῦ Πωρτάτου. . . . .
Διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀθωνιάδος σχολῆς. .

·Η Σκήτη τῆς ἀγίας "Αννης.

- Ο έν Μοναχοῖς Κ. Ζαχαρίας Θεσσαλονικεύς.
Σεραφείμ Μ. Μωραΐτης.
Αγαθάγγελος Ιερομόναχος.
Ο Πνευματικὸς Κ. Ἀμφιλόχιος Σιμωπετρίτης.
Αβέρκιος Ιερομόναχος.
Τιμόθεος Μοναχός.
Παχώμιος Μ. Ζωγράφος Ραιδεστιανός.
Καλλίνικος Μ. Κρητικός.
Γαβριὴλ Μ. Σπυλαιώτης.

Ἡ Σκήτη τοῦ Καυσοκαλύβου.

- Ιγνάτιος Μ. Λέσβιος.
 Διονύσιος Μοναχός.
 Αυδρόνικος Μ. Προυσαεύς.
 Ιερόθεος Μ. ἐκ Πόρου.
 Ο Όσιώτ. Κ. Ιερόθεος Πάτμιος.
 Ιάκωβος Μ. Φερτεκλῆς.
 Παχώμιος Μ. Καισαρεύς.
 Νικόδημος Μ. Σερβατίος.
 Νάρκησσος Μοναχός.
 Δαμιανὸς Μ. ἐξ Ἀνδρου.
 Νεῖλος Μ. Λευκάδιος.
 Εὐστράτιος Μοναχός.
 Σάββας Μοναχός.
 Αγθίμος Μ. Ἰωαννίτης.
 Δανιὴλ Μοναχός.
 Σωφρόνιος Μοναχός.
 Σάββας Μ. ἐκ Ναυπλίου.

Τὰ κελλία τῆς Κερασιᾶς.

- Ο Όσιώτ. Χ. Κ. Γεώργιος. . . . . σώμ. 2.
 Βασίλειος Μ. εἰς Κατουνγάκια.
 Αντώνιος Μοναχός.
 Θεοδόσιος Μ. Σιμωπετρίτης.
 Αρσένιος Μ. Ψαρριανὸς εἰς Κατουνγάκια.
 Θεοδόσιος Μ. Σαμαθρακινός.
 Αρσένιος Μ. εἰς Κατουνγάκια.
 Μάξιμος Μ. εἰς ἄγιον Βασίλειον.
 Παῦλος Μ. Χ. Γεωργίου.
 Πλαρίων Μ. εἰς ἄγιον Βασίλειον.
 Ο Όσιώτ. Γέρων Κ. Ἰωάσαφ Ζωγράφος.
 Αντώνιος Μ. Θεσσαλονικεύς.
 Γεράσιμος Μ. εἰς Κερασιάν.

Ἡ Σκήτη τοῦ ἀγίου Δημητρίου.

Ο Πανοσιώτ. Πνευματικὸς Κ. Νήφων. . . . σώμ. 2.
 Κυπριανὸς Ἱερομόναχος.
 Ἀκάκιος Μοναχός.
 Δοσίθεος Μοναχός.
 Βαρσανούφιος Μοναχός.
 Ἰγνάτιος Μοναχός.
 Διονύσιος Μ. Ἀγιομαρινώτης.

Ἡ Σκήτη τοῦ Εενοφῶντος.

Καλλίνικος Μοναχός.
 Εὐθύμιος Μ. Γρηγοριάτης.
 Ἀρσένιος Μ. Πελοποννήσιος.
 Ἀγαθάγγελος Ἱερομόναχος.
 Καλλίνικος Μοναχός.
 Χριστόφορος Μ. Ἐσφιγμενέτης.

Ἡ Σκήτη τῶν Ἱερῶν.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς.
 Ο Οσιώτ. Κ. Ἰάκωβος Δικαῖος.
 Δανιὴλ Μοναχός.

Ἡ Νέα Σκήτη.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς.
 Μακάριος Μ. Λέσβιος.
 Ο ἐν Μοναχοῖς Ἀνθυμός Πελοποννήσιος.
 Κλήμης Μ. ἐξ Ἀνδρου.

Η Σκήτη τοῦ Κουτλουμουσίου.

Τὸ κοινὸν αὐτῆς.
 •Ο Ιεροδ. Κ. Ἰωάννης ὡρολογοποιός.
 Πανάρετος Μοναχός.
 Διονύσιος Ιεροδ. ζωγράφος Κύπριος.
 Ἀρτέμιος Μ. ἐκ Διδυμοτείχου.
 Νέαρχος Μ. ζωγράφος Πελοποννήσιος.
 Χριστοφόρος Μ. ζωγράφος Λακεδαιμόνιος.
 Ιάκωβος Μ. σφραγιδᾶς Πελοποννήσιος.
 Παΐσιος Ιερομόναχος Κρητικός.
 Ἰωσὴφ Ιερομ. βιβλιοδέτης Βλάχος.
 •Ο Οσιώτατος Κ. Ἀνατόλιος Δευκάδιος.
 Χ. Γρηγόριος Ιερομ. Ξενοφωτεινός.

Η Σκήτη τῶν Καρυῶν.

•Ο Πανιερ. Π. Μοσχονησίων Κ. Καλλίνικος. σώμ. 2.
 •Ο Πανιερ. Π. Ξάνθος Κ. Διογύσιος.
 •Ο Ιεροδ. τοῦ Π. Μοσχονησίων Κ. Εύθύμιος.
 •Ο Ιερομ. Κ. Μελέτιος.
 •Ο πρώην Καθηγ. τοῦ ἀγίου Παύλου Ἀρχιμ. Κ. Σωφρόνιος. 2.
 •Ο Πανοσολ. Ἀρχιμ. Κ. Παΐσιος Χιλιανδαρινός.
 •Ο Πανοσιώτ. Προηγ. Κ. Μητροφάνης.
 •Ο Πανος. Πνευματικὸς Κ. Σάββας Σκοπελίτης. " 2.
 Διονύσιος Ιερομόναχος ῥάπτης.
 •Αγαθάγγελος Ιερομ. Χιλιανδαρινός.
 •Ο Γέρων Κ. Χαράλαμπος ὡρολογοποιός.
 •Ο Ιερομ. Κ. Ἰωάσαφ ἐκ Σκιάθου.
 Γαβριὴλ Ιερομόναχος Καλαθᾶς.
 •Ο Γέρων Κ. Χαράλαμπος Καμπαναρέων.

Tὰ πέριξ τῶν Καρυῶν Κελλία.

- Ο Γέρων Κ. Βασίλειος ἐκ τοῦ κελλίου, «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου».

Ιωακείμ Μ. ἐκ τοῦ κελλίου, «ἡ Μεταμόρφωσις».

Ανθιμός Ιερομ. ἐκ τοῦ κελλίου, «Εὐαγγελισμός».

Γρηγόριος Ιερομ. ἐκ τοῦ κελλίου, «ἄγιος Γοβδελᾶς».

Ανδρέας Μ. ἐκ τοῦ κελλίου «ἀγία Ἄννα».

Αθανάσιος Μ. ἐκ τοῦ κελλίου, «ἡ Γέννησις τῆς Θεοτόκου».

Δαμιανὸς Ιερομ. ἐκ τοῦ κελλίου, «ἄγιος Νικόλαος».

Οἱ ἐν Καλλιπόλει.

•Ο Πανιερ. ἄγιος Καλλιπόλεως Κ. Γρηγόριος.	σώμ.	2.
•Ο ἐψηφισμένος Ἀλεξανδρείας Κ. Νεῖλος.	„	10.
Νεόφυτος Ἱερομονάχος Ἐσφιγμενίτης.	„	10.
Γρηγόριος Ἱερομονάχος Ἐσφιγμενίτης.	„	2.
•Ιπποκράτης Ταυλάριος.		

Οἱ ἐν Ναυπλίῳ.

Ἄρχιμανδρίτης Σωφρόνιος Παναγιωτόπουλος.
 Γερμανὸς Ἀντωνακόπουλος ἐφημέριος τῆς Εὐαγγελιστρίας.
 Εδαγγέλης Βλάχος ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ ὑλικοῦ σώματος.
 Ἡλίας Βριζακάκος ἀνθυπασπιστὴς τοῦ ὑλικοῦ.
 Ἄνδρεας Παππαγεωργίου ἐπιλοχίας τοῦ ὑλικοῦ.
 Γεώργιος Καραντσᾶς ἐκκλησιαστικὸς Μουσικός.

Οἱ ἐν Υδρᾳ.

ΟἹ γούμενος τοῦ προφ. Ἡλιοὺς Κ. Ιερόθεος. σώμ. 2.
 Σερίδων Ιερομόναχος Σταυριανοῦ.
 Ησύχιος Ιερομόναχος Βιβλιοδέτης.
 Γκίκας Ἰωάννου Χελιώτης.
 Αθανάσιος Γκίκας.
 Σωσάννα Ν. Φρούτα.
 Μαριγώ Ἀνδρέα Θεοδωρίκα.

Οἱ ἐν Ἀθήναις.

Ἄριστοτέλης Χριστοφίλης Ἀθηναῖος.
 Απόστολος Κυπριάδης Ἀθηναῖος. . . . . σώμ.
 Παναγιώτης Ζωτίδης Ἀθηναῖος.
 Ιωάννης Πολίτου Ἀθηναῖος.
 Χρῆστος Μαντζάκος Ἀθηναῖος.
 Πέτρος Θ. Χαρακόπουλος Ἀθηναῖος.
 Χαράλαμπος Βρούλζας Ἀθηναῖος.
 Θεόχλητος Χ. Μηνόπουλος Ιεροδιάκονος.
 Ἀγάθων Ιερομόναχος.
 Ἀλέξιος Ζερβάνος.
 Μαρίνα Πηγότση.
 Δημήτριος Μαυρόπουλος.
 Λημήτριος Ἀθανασιάδης.

